
Honos
Erit huic quoque
Luto.
ANDREÆ FELICIS OEFE:
LY.
Monacensis.

8

A. Cat. b. 1768 – 1

(Vol. I)

1166

<36630345660016

<36630345660016

Bayer. Staatsbibliothek

C. CORNELII
TACITI
OPERA.

C. CORNELII
TACITI
OPERA
QUÆ EXSTANT
EX RECENSIONE
ET CUM
ANIMADVERSIONIBUS
THEODORI RYCKII.

Ex libris
Felicis Evely
Lectiſsimis

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JACOBUM HACKIUM,
CIↃ IↃC LXXXVII.

Cum privilegio.

Bayerische
Staats-
Bibliothek
München

AD LECTOREM.

Bayerische Staats-Bibliothek München

Centum & ſex anni jam elapſi ſunt, ex quo Juſtus Lipſius Tacitum Commentario illuſtratum in hac urbe edidit: quem deinceps poſt quinque & viginti annos poſtquam Curtii Pichenæ Notas jam vidiſſet ultimum Lovanii recenſuit. Exinde quaſi deeſſent præter eos, quos Lipſius aut Pichena conſuluiſſent, Codices calamo exarati, nemo ex Interpretibus, qui ex profeſſo Tacitum ſibi illuſtrandum ſumpſere, ullo Manuſcripto uſus eſt. Cum tamen Lipſius loca quædam ex ſuis Codicibus non potuiſſe reſtitui & ſine aliorum ope inſanabilia profeſſus eſſet, idque res ipſa & innumeræ docto-

Honos
Erit huic quoque
Luto.
ANDREÆ FELICIS OEFE:
LY.
Monacensis.

A. Lat. b. 1868 - 1
(Vol. I)

1166

<36630345660016

<36630345660016

Bayer. Staatsbibliothek

S

C. CORNELII
TACITI
OPERA.

Bayerische
Staats-
Bibliothek
München

Bayerische Staats-Bibliothek München

AD LECTOREM.

Centum & ſex anni jam
elapſi ſunt, ex quo Juſtus
Lipſius Tacitum Com-
mentario illuſtratum in
hac urbe edidit: quem
leinceps poſt quinque & viginti an-
ios poſtquam Curtii Pichenæ Notas
im vidiſſet ultimum Lovanii recen-
uit. Exinde quaſi deeſſent præter
os, quos Lipſius aut Pichena con-
luiſſent, Codices calamo exarati,
emo ex Interpretibus, qui ex pro-
ſſo Tacitum ſibi illuſtrandum ſum-
ere, ullo Manuſcripto uſus eſt. Cum
men Lipſius loca quædam ex ſuis
odicibus non potuiſſe reſtitui & ſine
orum ope inſanabilia profeſſus eſ-
, idque reſipſa & innumeræ docto-

rum conjecturæ teſtarentur. Accedebat, quod in Tacito non pauca occurrerent a Beato Rhenano præter Budenſis codicis, quo is duntaxat uſus eſt, auctoritatem immutata licentioſius, non animadverſa aut correcta Lipſio nec inſequentibus Editoribus: quæ (ſi hoc agitur, ut quantum fieri poſſit, ipſius auctoris non alterius verba legantur) ad priorum Editionum Manuſcriptorumque conſenſum rurſus componenda & reformanda erant. Cum itaque poſſiderem Codicem calamo exaratum, qui cum Annali undecimo incipit, e quo plurima Taciti loca hactenus conclamata reſtitui poſſe cernerem, & vitæ ratio tum perſona premere vix paterentur theſaurum publico debitum, Tacitum ad hunc Librum emendare aggreſſus ſum. Fuerat is olim Rodolphi Agricolæ, uti partim ex hujus manu alicubi oris adſcripta, partim e lectionibus inde ab Agricola enotatis & a Franciſco Modio ad Lipſium transmiſſis, quarum hic ad Tacitum, ille in Novantiquis Lectionibus memine-

re,

re, colligitur. Unde mirari ſubit per ducentos annos (obiit enim Rodolphus a. Ch. CIↃCCCCLXXI) hunc ita latere potuiſſe, ut in nullius unquam ex tot Interpretibus manum aut cognitionem venerit. Cum vero unius Codicis, nec antiqui, fides ad ſtabiliendas emendationes ſufficere non videretur, niſi & alii teſtes accederent, etiam hi requiſiti non defuere. Florentini Codicis Longobardicis characteribus exarati præcipuas lectiones Pichena jam imputaverat, nihilominus haud contemnendum ſpicilegium idem ille adhuc promittebat. De hoc Manuſcripto, qui ab undecimo ad primum & viceſimum Taciti Annales continet; tum Apuleji nonnulla, Lucas Holſtenius, optimus horum judex, in Catalogo Bibliothecæ Florentinæ hæc notat: *Cornelius Tacitus & Apuleji Apologia, Aſinus, Elorida, ſcriptura Longobardica, admirandæ vetuſtatis. Ad hoc exemplar Curtius Pichena Tacitum recenſuit & Wouwerius civis meus Apulejum.* Pichena ſcriptum exiſtimat anno Ch. CCCXCV: quoniam alicubi hanc ſub-

ſcriptionem reperit: *Ego Salluſtius legi & emendavi Romæ foelix, Olibrio & Probino Conſulibus, in foro Martis controverſias declamans oratori Endelechio. Rurſus Conſtantinopoli recognovi Cæſario & Attico Conſulibus.* Priores enim juxta Faſtos Siculos dicto anno, poſteriores biennio poſt Conſules fuere. Unde quod Longobardi tunc adhuc Italiæ ignoti, Pichena barbaricos mavult appellare hos characteres quam Longobardicos. Sed ignoravit vir optimus veteres librarios bona fide ſolitos deſcribere quæcumque in exemplari, quod ſibi ſequendum propoſuiſſent, reperirent. Cujus conſuetudinis exempla a Claudio Salmaſio, virorum maximo, collecta ſunt. Unde conſequens Codicem hunc non ante mille ducentos & amplius annos, verum eo temporis tractu, quo Longobardi in Italia dominabantur, de exemplari, quod hujuſmodi clauſulam habebat, & forte illis Conſulibus ſcriptum aut recognitum erat, fuiſſe deſcriptum. Verum & ſic *admirandæ vetuſtatis* merito audit. Hujus autem accuratiſſimam collationem

tionem liberaliter nobiſcum communicatum ivit Vir Clariſſimus Iacobus Gronovius, cui quidquid lucis ex iterata egregii hujus exemplaris reviſione Tacito circumfunditur, omne acceptum ferimus. Huic ſuccenturiatur Codex Regius beneficio Ampliſſimi viri Melch. Thevenotii pro parte in uſus noſtros deſcriptus & tranſmiſſus, tametſi cum duobus ſuperioribus nec bonitate, cum Florentino nec ætate comparandus: tamen & ſic amborum ſcripturam alicubi adſtruens, alicubi ſolus veræ lectionis index. Inſigne autem adminiculum præbuit Codicis Agricolæ collatio, olim ab illuſtri amico Nicolao Heinſio inſtituta & paſſim conjecturis divinationibuſque ejus fœta: quam cum ipſe paullo ante labores, quibus mortalitatem exuit, nobis addixiſſet, Ioannes Goeſius ab Abſmada, Vir Ampliſſimus, cui ex heredibus tabularum exſecutionem mandaverat, peractis juſtis benevole tradidit. Deſiderabam adhuc priores Taciti Editiones. Vetuſtiſſimæ enim, quas bibliotheca mea continebat, erant Beroaldi Romana &

Rivii Veneta. Hoc deſiderium explevit pro parte Venetam Puteolani ſubmittendo Petrus Francius, qui in hac literarum fuga Muſis Minervam temperat & cum antiquis vatibus certat. His igitur inſtructus copiis recenſionem Taciti peregi. In qua id laboravi maxime, ut ſua auctori ſcriptura reſtitueretur: gemmas & arcanioris ſignificationis vocabula niſi in Manuſcriptis primiſque Editionibus offerrentur ſectatus non ſum: vix unquam lectionem ab anterioribus Editoribus nondum receptam exhibui, quæ ſcripto aut edito antiquitus libro non niteretur. Et ſicubi aliter factum, ex certiſſima conjectura, & literulæ duntaxat divortio, & ad magnorum virorum exemplum lectio mutata eſt. In quo ſi forte tamquam homo peccavero, ut ego Rhenani aliorumque, qui me anteverterunt, Interpretum errores ſuſtuli, ita non deerunt, qui poſt me meos ſint correcturi. Ubi vero lectio fuit dubia aut medicina longius a ſcriptis Codicibus abibat, utrumque paginarum marginibus adſcriptum. Annum

num etiam in iiſdem annotavi, eundemque idemtidem repetii, ut qui hunc inter legendum deſiderarent, in promtu haberent. In Animadverſionibus modo rationem reddo locorum primum emendatorum aut poſtliminii jure reſtitutorum: Modo lectionem receptam aſſero contra aliorum conjecturas. Modo in loci difficilioris ſenſu evolvendo occupor: in quo adjutum me ſæpius Ioannis Frederici Gronovii, viri in his literis ſummi, ſcholis, quibus παραφραστικῶς adoleſcentibus nobis Tacitum reddere conſueverat, candide profiteor. Modo a verborum cura ad res illuſtrandas transgredior. In quibus etſi non raro a doctiſſimis hominibus diſſentire coactus fuerim, tamen modeſtiam ante oculos habui: An ejus imaginem aliquam ſcriptis expreſſerim, aliorum judicium erit. Ex his autem nemini frequentius monitore fuit opus quam Henrico Savilio. Qui uti ſuſpicor religionis in Tacitum zelo accenſus (quod is manifeſte nobis injurius, res Iudæorum per mendacium narraverit, alicubi etiam Epicuri dog-

 mate

mate convulſus) paſſim carpendi illius occaſiones tam improvide rapuit, ut illius me pudeat: qui ceteroquin vir fuit eximius & edendis Ioannis Chryſoſtomi operibus immortalem gloriam meritus eſt. Nam quod de primis Chriſtianis male opinatus fuerit; cum juxta civilis ſcientiæ regulas omnis circa ſacra innovatio reipublicæ detrimentoſa judicetur, ipſe autem reformationem per Servatorem noſtrum divinitus factam diſcernere non valuerit, non tam vitio ei vertendum, quam humaniter commiſerandum, quod divina illuminatione indignus fuerit. Commune hoc ei cum prudentiſſimis inter Gentiles crimen. Aut an ignotum naſcentis Chriſtianiſmi hoſtes præcipuos fuiſſe Iureconſultos & Philoſophos? Quod in Judæorum rebus ceſpitaverit pariter non ſoli accidit. Cujus rei ratio partim a contemptu, quo Judæos proſequebantur reliquæ gentes, partim a Judæorum in eaſdem livore repetenda eſt. Hinc Auguſtus, licet Romanorum Imperator & emunctæ ſatis naris, Judæos ſabbatis

ſervare

ſervare jejunium credidit. Quod vero in uno alterove loco ἐπικουρίζει, cum in toto opere virtutis ſe fautorem præbeat perpetuum, vitiorum hoſtem acerrimum, non acerbius ei quam aliis claſſis hujus ſcriptoribus, quibus ſimilia & multo graviora excidere, imputandum eſt. Quod ſi in cauſſam hujuſmodi enuntiationum apud hos nonnunquam occurrentium inquiramus, nulla forte reperietur alia, quam quod circa rerum principia Sceptici fuerint. Hinc cum innata ratio faciendorum fugiendorumque theoremata, quibus omnis virtus innixa eſt, illis dictaret, ipſi autem circa horum in ſe cauſſam fluctuarent, talia ſubinde effutierunt, quæ cum his, quæ nihilominus ſequebantur, conciliari minime poſſunt. Quanto melius Cicero obligationem juris naturalis adſtruxiſſet in ſuis Officiis, ſi Deum illius in nobis auctorem conſtituiſſet? Sed Taciti ſors, ſive religio in cauſſa, ſive quod nimium ab aliis laudatus ſit, reliquorum conditione iniquior, In neminem enim plures & in plura ſubſcripſiſſe reperiuntur.

Præ-

Præter enim commiſſa, quæ dixi, alii (ſed multum deriſi) corruptæ Latinitatis dicam intentarunt. Alii ejus lectionem partim op ſtyli obſcuritatem, partim ob argumenti qualitatem proſcripſerunt. Scilicet hi perſpicuitatem, ſicuti præcipua dictionis virtus eſt, ita ſolam crediderunt. Sed præter hanc inter orationis virtutes cenſetur etiam certi cujuſdam generis obſcuritas, quæ inſtar veli profanis obtenditur, qua ſermo a vulgari loquendi conſuetudine abducitur, & ex ipſa peregrinitate dignitatem quamdam majeſtatemque apiſcitur. Talis Taciti dictio, talis Thucydidis; quam Dionyſius Halicarnaſſenſis ſic deſcribit: Ἐκδηλότατα δὲ αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατά ἐστι, τὸ πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλιπεῖν· ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίνεται τὸ βραχύ. Ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέτταρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως· τὸ ποιητικὸν

τῶν

τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῶν σχημάτων. Χρώματα δὲ αὐτῆς, τὸ στρυφνὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα τὸ παθητικόν. *Maxime vero inſignia & ex quibus character ejus præcipue dignoſcitur, ſtudere ut pauciſſimis verbis plurimas res enuntiet, multosque in unum ſenſus contrahat ac auditorem cum exſpectat adhuc aliquid relinquat: quo fit ut brevitas obſcuritatem pariat. Sed ut hæc contractius dicam, quatuor ſunt velut inſtrumenta Thucydideæ dictionis: poëticum quid in verbis, in figuris varietas multiplex, harmoniæ aſperitas & figurarum acceleratio. Colores ejuſdem acerbus, denſus, amarus, auſterus, vehemens, gravis, terribilis & ſuper omnes movendis affectibus aptus.* Minus igitur appoſite ex plurimis vitioſæ obſcuritatis modis, quos recenſet alicubi Quintilianus, tres ſequentes Tacito improperantur. Unus qui fit verbis nimis ab uſu remotis, ut ſi quis ex duodecim tabulis aliiſve anti-

antiquiſſimis inſtrumentis auctoribuſve exoletis mutuetur vocabula, quæ nemo intelligat. Alter quum in orationis contextu neceſſaria ſubtrahuntur vocabula. Tertius iſque peſſimus, qui ἀδιανόητα parit, quæ verbis aperta occultos habent ſenſus. Verum ſi Tacitus hujuſce culpæ affinis, cur qui talia criminati ſunt non adduxerunt exempla ad calumniæ ſuſpicionem evitandam? Cum vero hoc non fecerint in Taciti lectione non multum verſatos probabile eſt. Unde porro conſequitur eoſdem obſcuritatis hujus judices eſſe parum idoneos. Immo ſi verum fateri volumus tota hæc accuſatio mera hodie calumnia eſt. Olim Taciti ævo cum Quintilianus & Plinii viverent, moveri forte quæſtio talis potuiſſet, nunc cum periit lingua Latina, cum non ſatis intelligitur quid ſæculi iſtius auribus accommodatum fuerit, fruſtra & arroganter ſuſcipitur. Habent enim hoc omnes linguæ, ut cum tempore mutentur, utque aliud atque aliud diverſis ætatibus pulchrum judicetur & exprimendum. Quod vero

ro

ro argumento iidem offenduntur, & Tacitum inter & Machiavellum non multum intereſſe exiſtimant, næ in hoc immane quantum Tacito injurii ſunt. Etruſcus enim conſilia ſuggerit, quibus tyrannis retineri conſervarique poſſit, veluti monitor & amicus: Tacitus arcana ejusdem revelat, veluti oſor & hoſtis; partim ut ipſis tyrannis tamquam in ſpeculo propriam objiciat fœditatem, partim ut homines ab hac peſte vacuos proſpicere longius jubeat. Quid ſanctius humanoque generi utilius, quam ſinum tantæ in Deum impietatis, tam multiplicis adverſum homines injuſtitiæ evolvere? Quid contra in Deum magis impium, in homines ſceleratius, quam præcepta dare, quibus divina providentia humano arbitrio ſubjicitur, & omne quod utile juſtum perhibetur? Nihilominus ita hæc ſententia Trajano Bocalino placuit, ut novo tectorio eamdem incruſtaverit. Exiſtimat enim Tacitum ſub hiſtoriæ Tiberii & reliquorum Principum integumento tradere voluiſſe modos, quibus dominatio invitis civibus

bus poſſideri cuſtodirique poſſit. Hoc vero ſub tali eum perſona facere aggreſſum putat, partim ne Hiſtorici nomine excideret, partim quod ſub hac forma præſtari id poſſet copioſius: tum quod elaborata ante aliis ingeniis hujuſmodi præcepta exſiſterent: denique quod aperta hujuſmodi doctrina minus ſæculo, quo vivebat, grata futura fuerit. Sed hæc ſomnia eſſe & chimæras politicas facile dijudicabit, qui ſenatoriæ factioni addictum Tacitum obſervaverit. Nam cum Auguſtus Rempublicam occupaſſet, nihil in externa ejus forma, de Mæcenatis conſilio, immutavit. Sed per varias artes Senatui & magiſtratibus veterem detraxit poteſtatem, reliquitque nihil fere præter dignitatis ſpeciem. Nihilominus neque ipſe hic artifex nec qui ſucceſſit Tiberius videri ullo modo id volebant. Hinc non raro Senatusconſulta contra horum voluntatem facta legimus. Immo ipſi Principes quam diutiſſime larva hac utentes poteſtatem a Senatu ſeſe accipere ſimulaverunt. Quo pertinet Senatusconſultum,

legis

legis regiæ nomine a Jureconſultis laudatum: tum Tiberii verba ad Senatum, conſervata nobis a Suetonio: *Dixi & nunc & ſæpe alias P. C. bonum & ſalutarem Principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, Senatui ſervire debere, & univerſis civibus, ſæpe, & plerumque ſingulis, neque id dixiſſe me pœnitet, & bonos, & æquos, & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo.* Non mirum igitur ſi in hoc corpore quam diutiſſime ſuperfuerint ſpiritus, qui ad dominantis libidinem ſe male componerent. Ex hac tribu Tacitum fuiſſe multa indicia ſunt. Ut quod in Tiberium ſubinde iniquior, quemadmodum in Animadverſionibus oſtendi. Quod in laudes talium, qui hujus factionis, velut Antiſtii Labeonis, Thraſeæ Pæti, Helvidii Priſci, inclinatior. Quod ipſe Conſul nunquam ordinarius, & ſuffectus duntaxat ſemel. Denique quod talem Hiſtoriam ſcripſerit, qua adverſam factionem, Cæſareæ dominationis ſatellites, immo Cæſares ipſos perbelle ultus eſt. Reſtat noviſſima criminatio, qua

qua nuper Taciti etiam in Romana hiſtoria fides a quibuſdam ſollicitata eſt: tamquam ſcripſiſſet, quæ reſciri a nemine potuerint. Scilicet vivimus ſæculo, quo quæ ἐπιστημονικῶς & quaſi mathematice non demonſtrentur, pro fabula habeantur. Vellem tamen ab his adducta exempla, & quidem plura, adſtruendæ huic ſuſpicioni idonea. Quod dum fiat, juris regula, de præſumptione, Tacitum tuebitur. Hæc potiſſima ſunt quæ monenda habui. Reliqua qui hanc Editionem cum aliis contulerit, facile deprehendet. Vale. Lugduni Batavorum, pridie Kal. Septembres, anno Christi CIↃ IↃCLXXXVI.

C. CORNELII TACITI ANNALES.

Breviarium Libri I.

Rei Romanæ ſtatus ante Auguſtum. (cap. 1.) *Ejus artes & via ad Imperium.* (2.) *Varii, quos ſucceſſores deſtinavit Auguſtus.* (3.) *Status rerum & affectus civium ſub Auguſto. Judicia de ſucceſſoribus.* (4.) *Morbus Auguſti. Mors ejus celata. Revocatus ad ſucceſſionem Tiberius.* (5.) *Cædes Agrippæ.* (6.) *Roma prona in ſervitutem. Juratum in novum Principem. Tiberii callida tergiverſatio.* (7.) *Teſtamentum Auguſti. Honores eximii in funere ejus.* (8) *De Auguſto judicia in utramque partem.* (9) *De Auguſto judicia ſequiora.* (10) *Tiberius Imperium a ſe ſubdole rejicit. At Senatus urget. Rationarium Imperii.* (11.) *Aſinio & Arruntio iratus Tiberius.* (12.) *Haterii & Scauri commiſſum in Tiberium.* (13.) *Senatus adulatio in Liviam, a Tiberio temperata.* (14.) *Ratio comitiorum. Ludi Auguſtales.* (15.) *Seditio in Pannonia. fax ejus Percennius.* (16.) *Percennii ſeditioſa oratio.* (17.) *Furit miles, quem ſiſtere & moderari conatur Blæſus.* (18.) *Legatio ad Principem* (19.) *Recrudeſcit ſeditio.* (20.) *Blæſus fruſtra obnititur.* (21.) *Vibuleni fallaci facinore pæne oppreſſus.* (22.) *Tribuni mil. pulſi. Lucillius cæſus.* (23.) *Druſus ſeditioni ſedandæ miſſus a Tiberio.* (24.) *Druſus literas Tiberii recitat:* (25.) *militum poſtulata differt.* (26.) *hinc tumultus. Lentuli periculum.* (27.) *Lunæ defectio ſeditioſos terret, nec deeſt occaſioni Druſus.* (28.) *Miles ponit ferociam.* (29.) *Capita tumultus cæſa.* (30.) *Legiones hibernis ſuis redditæ. Gravior alia ſeditio legionum Germanicarum.* (31.) *Sævitia*

in

Digitized by Google

in centuriones. Chæreæ facinus. (32.) Germanicus Cæſar ad legiones e Gallia properat: (33.) quas ad fidem hortatur. (34.) Eæ querelas promunt: pars imperium offerunt, acriter abnuenti. (35.) Remedia quæſita. (36) Oblata miſſio & pecunia. (37.) Vexillarii turbant: quos fortiter reprimit Mennius. (38.) Denuo legiones inſaniunt. Cæſari vim, Planco mortem intentant. (39.) Germanicus, filio & uxore dimiſſis, (40.) militi pœnitentiam injicit, (41.) quem facunda oratione alloquitur. (42. 43.) Mutati, ultro pœnas in ſe poſcunt: noxios ipſi puniunt. Centuriones novi ſuffecti. (44.) In turbidos adhuc, vis paratur. (45.) Tiberius cur non ipſe occurrat. (46.) Tiberius iter ſimulat. (47.) Germanici minæ: (48.) Turbidi ſuos turbatores ipſi cædunt. (49.) Avidi in hoſtem eunt. Marſi oppreſſi. (50.) Tanfanæ templum ditutum. Inſidiæ in reditu. Inſidiæ hoſtium irritæ. (51.) Tiberius laudat Germanicum, & invidet. (52.) Juliæ mors & mores. G ac-chus cæſus. (53.) Sodales Auguſtales inſtituuntur. Hiſtrioniæ turbæ. (54.) In Cattos excurſus. Arminius. Segeſtes. (55.) Catti improviſo oppreſſi. Mattium incenſum. (56.) Segeſtem obſeſſum liberat Germanicus. Uxor Arminii capta. (57.) Segeſtis oratio. Segeſtes cum ſuis benigne habitus. (58.) Arminius in eum & Romanos invehitur. (59.) Cheruſci, &c. rebellant. Bructeri fuſi. (60.) Teutoburgienſis ſaltus. Vari caſtra. (61.) Reliquiæ Varianæ cladis tumulatæ. (62.) Pugna cum Arminio dubia. (63.) Cæcinam loco iniquo aggreditur Arminius intrepidum. (64.) Milites conſternati. Cecinæ ſomnium infauſtum. Cæſi pæne Romani. (65.) Panicus terror ut repreſſus. (66.) Conſilium Cæcinæ. (67.) Felix eruptio. Germanorum clades. (68.) Agrippinæ viriles curæ Tiberium offendunt. (69.) Legiones æſtu maris periclitatæ. (70.) Segimerus in deditionem acceptus. (71.) Tiberii ficta modeſtia. Lex majeſtatis reducta, (72.) & in minimis exercita. (73.) Marcellus majeſtatis poſtulatus. in eum ira Tiberii incauta. (74.) Tiberii liberalitas. (75.) Tiberis inundatio. Druſi munus. (76.) Theatri licentia coërcita. (77.) Templum Auguſti. Centeſima. (78.) An aquæ Tiberi ſubducendæ. (79.) Tiberius cur præſides raro mutarit. (80.) Comitiorum confuſa ratio. (81.) Hæc fere biennio geſta ſunt,

Sex. Pompejo, & Sex. Apulejo Coſs.

C. Julio Druſo Cæſare, & C. Norbano Coſs.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM

LIBER I.

1 Urbem Romam a principio Reges habuere. Cap. 1.
Libertatem & Conſulatum L. Brutus inſti-
2 tuit. Dictaturæ ad tempus ſumebantur: ne-
que Decemviralis poteſtas ultra biennium,
neque Tribunorum militum conſulare jus diu valuit.
3 Non Cinnæ, non Sullæ longa dominatio: & Pom-
peji Craſſique potentia cito in Cæſarem; Lepidi at-
que Antonii arma in Auguſtum ceſſere. qui cuncta
diſcordiis civilibus feſſa, nomine *Principis* ſub im-
4 perium accepit. Sed veteris populi Romani proſpe-
ra vel adverſa, claris ſcriptoribus memorata ſunt:
temporibuſque Auguſti dicendis non defuere decora
ingenia, donec gliſcente adulatione deterrerentur.
5 Tiberii, Cajique, & Claudii, ac Neronis res, flo-
rentibus ipſis, ob metum falſæ; poſtquam occide-
6 rant, recentibus odiis compoſitæ ſunt. Inde conſi-
lium mihi pauca de Auguſto, & extrema tradere:
mox Tiberii Principatum, & cetera, ſine ira & ſtu-
1 dio, quorum cauſſas procul habeo. Poſtquam Bruto Cap. 2.
& Caſſio cæſis nulla jam publica arma; Pompejus
apud Siciliam oppreſſus; exutoque Lepido, interfe-
cto Antonio, ne Julianis quidem partibus niſi Cæſar
2 dux reliquus: poſito *Triumviri* nomine, Conſulem
ſe ferens, & ad tuendam plebem Tribunitio jure
contentum; ubi militem donis, populum annona,
cunctos dulcedine otii pellexit, inſurgere paullatim,
munia Senatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere,
3 nullo adverſante; cum ferociſſimi per acies aut pro-
ſcriptione cecidiſſent: ceteri nobilium, quanto quis
ſervitio promptior, opibus & honoribus extolleren-

tur: ac novis ex rebus aucti, tuta & præſentia, quam
vetera & periculoſa mallent. Neque provinciæ illum 4
rerum ſtatum abnuebant, ſuſpecto Senatus populi-
que imperio ob certamina potentium, & avaritiam
magiſtratuum: invalido legum auxilio, quæ vi,
Cap. 3. ambitu, poſtremo pecunia turbabantur. Ceterum 1
Auguſtus ſubſidia dominationi Claudium Marcel-
lum, ſororis filium, admodum adoleſcentem, Pon-
tificatu & curuli Ædilitate; M. Agrippam ignobi-
lem loco, bonum militia, & victoriæ ſocium, ge-
minatis Conſulatibus extulit: mox defuncto Mar- 2
cello, generum ſumpſit: Tiberium Neronem
& Claudium Druſum privignos imperatoriis nomi-
nibus auxit, integra etiamdum domo ſua. nam ge- 3
nitos Agrippa Caium ac Lucium in familiam Cæſa-
rum induxerat: necdum poſita puerili prætexta,
Principes juventutis appellari, deſtinari Conſules,
ſpecie recuſantis flagrantiſſime cupiverat. Ut Agrip- 4
pa vita conceſſit, L. Cæſarem euntem ad Hiſpanien-
ſes exercitus, Caium remeantem Armenia, & vul-
nere invalidum, mors fato propera, vel novercæ
Liviæ dolus abſtulit; Druſoque pridem extincto, 5
Nero ſolus e privignis erat: illuc cuncta vergere: fi-
lius, collega imperii, conſors Tribunitiæ poteſtatis
adſumitur, omniſque per exercitus oſtentatur: non
obſcuris, ut antea, matris artibus, ſed palam hor-
tatu. nam ſenem Auguſtum devinxerat adeo, uti 6
nepotem unicum Agrippam Poſtumum in inſulam
Planaſiam projiceret; rudem ſane bonarum artium,
& robore corporis ſtolide ferocem, nullius tamen
flagitii compertum. At hercule Germanicum Druſo 7
ortum, octo apud Rhenum legionibus impoſuit,
adſcirique per adoptionem a Tiberio juſſit, quam-
quam eſſet in domo Tiberii filius juvenis: ſed quo
pluribus munimentis inſiſteret. Bellum ea tempe- 8
ſtate nullum, niſi adverſus Germanos ſupererat: abo-
lendæ magis infamiæ ob amiſſum cum Quinctilio
Varo exercitum, quam cupidine proferendi Imperii,
aut dignum ob præmium. Domi res tranquillæ. ea- 9
dem magiſtratuum vocabula. juniores poſt Actiacam
victoriam, etiam ſenes plerique inter bella civium
nati. quotuſquiſque reliquus, qui Rempub. vidiſſet?
Cap. 4. Igitur verſo civitatis ſtatu, nihil uſquam priſci & in- 1

tegri

tegri moris: omnis exuta æqualitate juſſa Principis
aſpectare. nulla in præſens formidine, dum Auguſtus
ætate validus ſeque & domum & pacem ſuſtentavit.
2 Poſtquam provecta jam ſenectus, ægro & corpore
fatigabatur, aderatque finis, & ſpes novæ: pauci
bona libertatis in caſſum diſſerere; plures bellum
paveſcere; alii cupere; pars multo maxima immi-
3 nentis dominos variis rumoribus differebant: *tru-*
cem Agrippam, & ignominia accenſum, non ætate, ne-
que rerum experientia tantæ moli parem. Tiberium Ne-
ronem maturum annis, ſpectatum bello: ſed vetere atque
inſita Claudiæ familiæ ſuperbia; multaque indicia ſævi-
4 *tiæ, quamquam premantur, erumpere. Hunc & prima*
ab infantia eductum in domo regnatrice: congeſtos juveni
Conſulatus, triumphos: ne iis quidem annis, quibus
Rhodi ſpecie ſeceſſus exulem egerit, aliquid quam iram,
& ſimulationem, & ſecretas libidines meditatum.
5 *accedere matrem muliebri impotentia: ſerviendum femi-*
næ, duobuſque inſuper adoleſcentibus, qui Rempub. inte-
1 *rim premant, quandoque diſtrahant.* Hæc atque talia Cap. 5.
agitantibus, graveſcere valetudo Auguſti. & qui-
2 dam ſcelus uxoris ſuſpectabant. Quippe rumor in-
ceſſerat, paucos ante menſes, Auguſtum electis
conſciis, & comite uno Fabio Maximo Planaſiam
vectum, ad viſendum Agrippam. multas illic utrim-
que lacrymas, & ſigna caritatis, ſpemque ex eo, fore
3 ut juvenis penatibus avi redderetur. Quod Maxi-
mum uxori Martiæ aperuiſſe: illam Liviæ. Gnarum
id Cæſari. neque multo poſt, extincto Maximo (du-
bium an quæſita morte) auditos in funere ejus, Mar-
tiæ gemitus ſemet incuſantis, *quod cauſſa exitii ma-*
4 *rito fuiſſet.* Utcumque ſe ea res habuit, vixdum in-
greſſus Illyricum Tiberius, properis matris litteris
accitur. neque ſatis compertum eſt, ſpirantem adhuc
Auguſtum apud urbem Nolam, an exanimem repe-
5 rerit. Acribus namque cuſtodiis domum, & vias
ſepſerat Livia: lætique interdum nuntii vulgaban-
tur, donec proviſis, quæ tempus monebat, ſimul ex-
ceſſiſſe Auguſtum; & rerum potiri Neronem fama
1 eadem tulit. Primum facinus novi Principatus fuit, Cap. 6.
Poſtumi Agrippæ cædes: quem ignarum inermem-
que, quamvis firmatus animo, centurio ægre confe-
2 cit. Nihil de ea re Tiberius apud Senatum diſſeruit.

patris juſſa ſimulabat, quibus præſcripſiſſet tribuno
cuſtodiæ appoſito, *ne cunctaretur Agrippam morte ad-*
ficere, quandocumque ipſe ſupremum diem expleviſſet.
Multa ſine dubio ſævaque Auguſtus de moribus ado- 3
leſcentis queſtus, ut exſilium ejus Senatus conſulto
ſanciretur, perfecerat: ceterum in nullius unquam
ſuorum necem duravit; neque mortem nepoti pro
ſecuritate privigni inlatam, credibile erat. propius 4
vero, Tiberium ac Liviam, illum metu, hanc nover-
calibus odiis, ſuſpecti & inviſi juvenis cædem feſti-
naviſſe. Nuncianti centurioni, ut mos militiæ, *fa-* 5
ctum eſſe quod imperaſſet: neque imperaſſe ſeſe, & ra-
tionem facti reddendam apud Senatum, reſpondit. Quod 6
poſtquam Salluſtius Criſpus particeps ſecretorum (is
ad tribunum miſerat codicillos) comperit: metuens
ne reus ſubderetur, juxta periculoſo ficta ſeu vera
promeret, monuit Liviam. *ne arcana domus, ne con-*
ſilia amicorum, miniſteria militum vulgarentur: neve 7
Tiberius vim Principatus reſolveret, cuncta ad Senatum
vocando. eam conditionem eſſe imperandi, ut non ali-
Cap. 7. *ter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur.* At Romæ ruere 1
in ſervitium Conſules, Patres, Eques. quanto quis
inluſtrior, tanto magis falſi ac feſtinantes, vultuque
compoſito, ne læti exceſſu Principis, neu triſtiores
primordio, lacrymas, gaudium, queſtus, adulatio-
Anno ne miſcebant. Sex. Pompeius & Sex. Apuleius Coss. 2
V.C.767. primi in verba Tiberii Cæſaris juravere: apudque
Ch. 14. eos Seius Strabo, & C. Turranius, ille prætoriarum
cohortium præfectus, hic annonæ. Mox Senatus,
mileſque & populus. nam Tiberius cuncta per Con- 3
ſules incipiebat, tamquam vetere Repub. & ambi-
guus imperandi. ne edictum quidem, quo Patres in
curiam vocabat, niſi Tribunitiæ poteſtatis præſcri-
ptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. verba edicti fue- 4
re pauca, & ſenſu permodeſto: *de honoribus parentis*
conſulturum: neque abſcedere a corpore: idque unum ex
publicis muneribus uſurpare. Sed defuncto Auguſto, 5
ſignum prætoriis cohortibus, ut Imperator dederat.
excubiæ, arma, cetera aulæ. miles in forum, miles
in curiam comitabatur. litteras ad exercitus, tam-
quam adepto Principatu miſit: nuſquam cunctabun-
dus, niſi cum in Senatu loqueretur. Cauſſa præcipua 6
ex formidine, ne Germanicus, in cujus manu tot
legio-

legiones, immenſa ſociorum auxilia, mirus apud
populum favor, habere imperium, quam exſpectare
7 mallet. Dabat & famæ, ut vocatus electuſque potius
a Repub. videretur, quam per uxorium ambitum, &
8 ſenili adoptione irrepſiſſe. Poſtea cognitum eſt, ad
introſpiciendas etiam procerum voluntates, indu-
ctam dubitationem. nam verba, vultus, in crimen
1 detorquens recondebat. Nihil primo Senatus die Cap. 8.
agi paſſus, niſi de ſupremis Auguſti. cujus teſtamen-
tum inlatum per virgines Veſtæ, Tiberium & Liviam
2 heredes habuit. Livia in familiam Juliam nomen-
que Auguſtæ adſumebatur. In ſpem ſecundam, ne-
potes pronepoteſque: tertio gradu primores civitatis
ſcripſerat: pleroſque inviſos ſibi, ſed jactantia glo-
3 riaque ad poſteros. Legata non ultra civilem mo-
dum, niſi quod populo & plebi * quadringenties tri- * 1337500 Philipp.
cies quinquies, prætoriarum cohortium militibus
‡ ſingula nummum millia, legionariis autem & co- ‡ 25 Philipp.
hortibus civium Romanorum * trecenos nummos vi- * 7. Philipp. cum dimid.
4 ritim dedit. Tum conſultatum de honoribus. ex quis
maxime inſignes viſi: *ut porta triumphali duceret
funus*, Gallus Aſinius; *ut legum latarum tituli, victa-
rum ab eo gentium vocabula anteferrentur*, L. Arruntius
5 cenſuere. addebat Meſſala Valerius *renovandum per
annos ſacramentum in nomen Tiberii*. interrogatuſque
Tiberio, *num ſe mandante eam ſententiam prompſiſſet?*
ſponte dixiſſe, reſpondit; *neque in iis quæ ad Rempub.
pertinerent, conſilio niſi ſuo uſurum, vel cum periculo
6 offenſionis*. ea ſola ſpecies adulandi ſupererat. Con-
clamant Patres, *corpus ad rogum humeris Senatorum
ferendum*. Remiſit Cæſar adroganti moderatione:
populumque edicto monuit, *ne, ut quondam nimiis
ſtudiis funus divi Julii turbaſſent; ita Auguſtum in
foro potius, quam in campo Martis ſede deſtinata crema-
7 ri vellent*. Die funeris, milites velut præſidio ſtete-
re, multum irridentibus, qui ipſi viderant, quique
a parentibus acceperant diem illum crudi adhuc ſer-
vitii, & libertatis improſpere repetitæ, cum occiſus
Dictator Cæſar, aliis peſſimum, aliis pulcherrimum
8 facinus videretur. *nunc ſenem Principem, longa poten-
tia, proviſis etiam heredum in Rempub. opibus, auxilio
ſcilicet militari tuendum, ut ſepultura ejus quieta
1 foret*. Multus hinc ipſo de Auguſto ſermo. Cap. 9.

V.C.767. Ch. 14. pleriſque vana mirantibus : *quod idem dies acce-
pti quondam Imperii princeps, & vitæ ſupremus. quod
Nolæ in domo & cubiculo, in quo pater ejus Octavius,
vitam finiviſſet. numerus etiam Conſulatuum celebra- 2
batur, quo Valerium Corvinum & C. Marium ſimul æ-
quaverat : continuata per ſeptem & triginta annos Tri-
bunitia poteſtas : nomen Imperatoris ſemel atque vicies
partum : aliaque honorum multiplicata, aut nova.* At 3
apud prudentes vita ejus varie extollebatur, arguebatur-
ve. Hi *pietate erga parentem, & neceſſitudine Reipub.
in qua nullus tunc legibus locus, ad arma civilia actum,
quæ neque parari poſſent, neque haberi per bonas artes.
multa Antonio, dum interfectores patris ulciſceretur, 4
multa Lepido conceſſiſſe. poſtquam hic ſocordia ſenuerit,
ille per libidines peſſum datus ſit, non aliud diſcordantis
patriæ remedium fuiſſe, quam ut ab uno regeretur. Non 5
regno tamen, neque Dictatura, ſed Principis nomine con-
ſtitutam Rempub. mari Oceano, aut amnibus longinquis
ſeptum Imperium : legiones, provincias, claſſes, cuncta
inter ſe connexa : jus apud cives, modeſtiam apud ſocios: 6
urbem ipſam magnifico ornatu : pauca admodum vi tra-
ctata, quo ceteris quies eſſet.* Dicebatur contra, *pie- 1
Cap. 10. tatem erga parentem, & tempora Reipublicæ, obtentui
ſumpta. ceterum cupidine dominandi concitum per largi-
tiones veteranos, paratum ab adoleſcente privato exer-
citum, corruptas Conſulis legiones, ſimulatam Pompeja-
narum gratiam partium. mox ubi decreto Patrum, faſ- 2
ces, & jus Prætoris invaſerit, cæſis Hircio & Panſa
(ſive hoſtis illos, ſeu Panſam venenum vulneri adfuſum,
ſui milites Hircium, & machinator doli Cæſar abſtule-
rant) utriuſque copias occupaviſſe. extortum invito Se- 3
natu Conſulatum, armaque quæ in Antonium acceperit,
contra Rempub. verſa. proſcriptionem civium, diviſiones
agrorum, ne ipſis quidem qui fecere laudatas. Sane Caſ- 4
ſii, & Brutorum exitus paternis inimicitiis datos
(quamquam fas ſit privata odia publicis utilitatibus re-
mittere) ſed Pompeium imagine pacis, ſed Lepidum ſpe-
cie amicitiæ deceptos. poſt Antonium Tarentino Brun- 5
diſinoque fœdere, & nuptiis ſororis inlectum, ſubdolæ
adfinitatis pœnas morte exſolviſſe. Pacem ſine dubio 6
poſthæc, verum cruentam. Lollianas, Varianaſque clades:
interfectos Romæ Varrones, Egnatios, Iulos.* Nec domeſti- 7
cis abſtinebatur. *abducta Neroni uxor: & conſulti per*
ludi-

ludibrium Pontifices, an concepto, necdum edito partu ri-
8 *te nuberet. qui Tedii & Vedii Pollionis luxus. poſtremo*
Livia gravis in Rempub. mater, gravior domui Cæſarum
noverca. nihil deorum honoribus relictum, cum ſe templis
& effigie numinum, per flamines & ſacerdotes coli vel-
9 *let. ne Tiberium quidem caritate, aut Reipub. cura ſucceſſo-*
rem adſcitum: ſed quoniam adrogantiam ſævitiamque
ejus introſpexerit, comparatione deterrima ſibi gloriam
10 *quæſiviſſe.* Etenim Auguſtus, paucis ante annis, cum
Tiberio Tribunitiam poteſtatem a Patribus rurſum
poſtularet, quamquam honora oratione, quædam
de habitu cultuque & inſtitutis ejus jecerat, quæ ve- Cap. 11.
1 lut excuſando exprobraret. Ceterum ſepultura more
perfecta, templum & cœleſtes religiones decernun-
2 tur. Verſæ inde ad Tiberium preces. & ille varie
diſſerebat, de magnitudine Imperii, ſua modeſtia.
3 *ſolam divi Auguſti mentem tantæ molis capacem: ſe in*
partem curarum ab illo vocatum, experiendo didiciſſe,
quam arduum, quam ſubjectum fortunæ regendi cuncta
4 *onus. proinde in civitate tot inluſtribus viris ſubnixa, non*
ad unum omnia deferrent; plures facilius munia Reipub.
5 *ſociatis laboribus exſecuturos.* Plus in oratione tali
dignitatis, quam fidei erat: Tiberioque etiam in
rebus, quas non occuleret, ſeu natura, ſive adſue-
tudine, ſuſpenſa ſemper & obſcura verba: tunc vero,
nitenti ut ſenſus ſuos penitus abderet, in incertum
6 & ambiguum magis implicabantur. At Patres, qui-
bus unus metus, ſi intelligere viderentur, in queſtus,
lacrymas, vota effundi: ad deos, ad effigiem Augu-
ſti, ad genua ipſius manus tendere; cum proferri li-
7 bellum recitarique juſſit. Opes publicæ contineban-
tur. quantum civium, ſociorumque in armis: quot
claſſes, regna, provinciæ, tributa, aut vectigalia,
8 & neceſſitates ac largitiones. quæ cuncta ſua manu
perſcripſerat Auguſtus: addideratque conſilium coer-
cendi intra terminos Imperii: incertum metu, an per
1 invidiam. Inter quæ Senatu ad infimas obteſtatio- Cap. 12.
nes procumbente, dixit forte Tiberius, *ſe, ut non toti*
Reipub. parem, ita quæcunque pars ſibi mandaretur, ejus
2 *tutelam ſuſcepturum.* Tum Aſinius Gallus, *interroga,*
inquit, *Cæſar, quam partem Reipub. mandari tibi velis?*
3 Perculſus improviſa interrogatione, paullum reti-
cuit: dein collecto animo reſpondit: *Nequaquam*

decorum pudori ſuo, legere aliquid aut evitare ex eo, cui
in univerſum excuſari mallet. Rurſus Gallus (etenim 4
vultu offenſionem conjectaverat) *non idcirco interro-*
gatum ait, *ut divideret quæ ſeparari nequirent: ſed ut*
ſua confeſſione argueretur, unum eſſe Reipub. corpus, atque
unius animo regendum. addidit laudem de Auguſto, 5
Tiberiumque ipſum victoriarum ſuarum, quæque in
toga per tot annos egregie feciſſet, admonuit. Nec 6
ideo iram ejus lenivit, pridem inviſus, tamquam du-
cta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ
quondam Tiberii uxor fuerat, pluſquam civilia agi-
taret, Pollioniſque Aſinii patris ferociam retineret.

Cap. 13. Poſt quæ L. Arruntius, haud multum diſcrepans a 1
Galli oratione, perinde offendit. quamquam Tibe-
rio nulla vetus in Arruntium ira: ſed divitem, prom-
ptum, artibus egregiis, & pari fama publice, ſu-
ſpectabat. Quippe Auguſtus ſupremis ſermonibus 2
cum tractaret, quinam adipiſci principem locum
ſuffecturi abnuerent, aut impares vellent, vel iidem
poſſent cuperentque: *M. Lepidum* dixerat *capacem,*
ſed aſpernantem: Gallum Aſinium avidum, & mi-
norem: L. Arruntium non indignum, & ſi caſus da-
retur, auſurum. De prioribus conſentitur. pro Ar- 3
runtio quidam Cn. Piſonem tradidere: omneſque
præter Lepidum, variis mox criminibus, ſtruente
Tiberio, circumventi ſunt. Etiam Q. Haterius & 4
Mamercus Scaurus, ſuſpicacem animum perſtrin-
xere. Haterius cum dixiſſet; *Quouſque patieris Cæſar*
non adeſſe caput Reipub.? Scaurus quia dixerat, *ſpem*
eſſe ex eo non irritas fore Senatus preces, quod relationi
Conſulum jure Tribunitiæ poteſtatis non interceſſiſſet. In 5
Haterium ſtatim invectus eſt; Scaurum, cui impla-
cabilius iraſcebatur, ſilentio tramiſit. feſſuſque cla-
more omnium, expoſtulatione ſingulorum, flexit
paullatim, non ut fateretur ſuſcipi a ſe Imperium, ſed
ut negare & rogari deſineret. Conſtat Haterium, 6
cum deprecandi cauſſa palatium introiſſet, ambulan-
tiſque Tiberii genua advolveretur, prope a militibus
interfectum, quia Tiberius caſu, an manibus ejus
impeditus, prociderat. neque tamen periculo talis 7
viri mitigatus eſt, donec Haterius Auguſtam oraret,

Cap. 14. ejuſque curatiſſimis precibus protegeretur. Multa 1
Patrum & in Auguſtam adulatio. alii *parentem*, alii

matrem

matrem patriæ appellandam; plerique ut nomini Cæ-
2 ſaris adſcriberetur, *Juliæ filius*, cenſebant. ille *mo-*
derandos feminarum honores dictitans, *eademque ſe*
temperantia uſurum in his quæ ſibi tribuerentur; cete-
rum anxius invidia, & muliebre faſtigium in demi-
nutionem ſui accipiens, ne lictorem quidem ei decer-
ni paſſus eſt: aramque adoptionis, & alia hujuſcemo-
3 di prohibuit. At Germanico Cæſari Proconſulare im-
perium petivit, miſſique legati qui deferrent, ſimul
mæſtitiam ejus ob exceſſum Auguſti ſolarentur. quo
minus idem pro Druſo poſtularetur, ea cauſſa, quod
4 deſignatus Conſul Druſus, præſensque erat. Can-
didatos Præturæ duodecim nominavit, numerum ab
Auguſto traditum: & hortante Senatu ut augeret,
1 jurejurando obſtrinxit, ſe non exceſſurum. Tum pri- Cap. 15.
mum e campo comitia ad Patres tranſlata ſunt. nam
ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio Principis, quæ-
2 dam tamen ſtudiis tribuum fiebant. neque populus
ademptum jus queſtus eſt, niſi inani rumore: & Se-
natus largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, li-
bens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam
quatuor canditatos commendaret, ſine repulſa &
3 ambitu deſignandos. Inter quæ Tribuni plebei pe-
tivere, ut proprio ſumptu ederent ludos, qui de no-
4 mine Auguſti faſtis additi *Auguſtales* vocarentur. ſed
decreta pecunia ex ærario, utque per Circum trium-
phali veſte uterentur: curru vehi haud permiſſum.
mox celebratio annua ad Prætorem tranſlata, cui in-
1 ter cives & peregrinos jurisdictio eveniſſet. Hic re- Cap. 16.
rum urbanarum ſtatus erat, cum Pannonicas legio-
nes ſeditio inceſſit: nullis novis cauſſis, niſi quod
mutatus Princeps licentiam turbarum, & ex civili
2 bello ſpem præmiorum oſtendebat. Caſtris æſtivis
tres ſimul legiones habebantur, præſidente Junio
Blæſo: qui fine Auguſti, & initiis Tiberii auditis,
ob juſtitium aut gaudium, intermiſerat ſolita munia.
3 Eo principio laſcivire miles, diſcordare, peſſimi cu-
juſque ſermonibus præbere aures, denique luxum &
otium cupere, diſciplinam & laborem aſpernari.
4 Erat in caſtris Percennius quidam, dux olim thea-
tralium operarum, dein gregarius miles, procax lin-
5 gua, & miſcere cœtus hiſtrionali ſtudio doctus. Is
imperitos animos, & quænam poſt Auguſtum mili-

V.C.767.
Ch. 14. tiæ conditio ambigentes, impellere paulatim noctur-
nis conloquiis, aut flexo in veſperam die, & dilapſis
melioribus, deterrimum quemque congregare. Po- 6
ſtremo promptis jam & aliis ſeditionis miniſtris,
Cap.17. velut concionabundus interrogabat. *Cur paucis cen-* 1
turionibus, paucioribus tribunis, in modum ſervorum
obedirent? quando auſuros expoſcere remedia, niſi novum
& nutantem adhuc Principem precibus, vel armis ad-
irent? ſatis per tot annos ignavia peccatum, quod tri- 2
cena aut quadragena ſtipendia ſenes, & plerique trun-
cato ex vulneribus corpore, tolerent. ne dimiſſis quidem 3
finem eſſe militiæ, ſed apud vexillum retentos, alio vo-
cabulo, eoſdem labores perferre. ac ſi quis tot caſus vita
ſuperaverit; trahi adhuc diverſas in terras, ubi per no-
men agrorum, uligines paludum, vel inculta montium ac-
cipiant. Enimvero militiam ipſam gravem, infructuo- 4
ſam: denis in diem aſſibus animam & corpus æſtimari.
hinc veſtem, arma, tentoria, hinc ſævitiam centurionum,
& vacationes munerum redimi. at hercule verbera, & 5
vulnera, duram hiemem, exercitas æſtates, bellum a-
trox, aut ſterilem pacem, ſempiterna. nec aliud levamen- 6
tum, quam ſi certis ſub legibus militia iniretur; ut ſin-
gulos denarios mererent; ſextus decimus ſtipendii annus
finem adferret; ne ultra ſub vexillis tenerentur, ſed iiſ-
dem in caſtris præmium pecunia ſolveretur. An præto- 7
rias cohortes, quæ binos denarios acciperent, quæ poſt ſex-
decim annos penatibus ſuis reddantur, plus periculorum
ſuſcipere? Non obtrectari a ſe urbanas excubias: ſibi 8
tamen apud horridas gentes e contuberniis hoſtem aſpici.
Cap.18. Adſtrepebat vulgus diverſis incitamentis. hi verbe- 1
rum notas, illi canitiem, plurimi detrita tegmina &
nudum corpus exprobrantes. Poſtremo eo furoris 2
venere, ut tres legiones miſcere in unam agitave-
rint. depulſi æmulatione, quia ſuæ quiſque legioni
eum honorem quærebant, alio vertunt, atque una
tres aquilas & ſigna cohortium locant: ſimul conge-
runt ceſpites, exſtruunt tribunal, quo magis conſpi-
cua ſedes foret. Properantibus Blæſus advenit, in- 3
crepabatque, ac retinebat ſingulos, clamitans, *mea*
potius cæde imbuite manus. leviore flagitio Legatum in-
terficietis, quam ab Imperatore deſciſcitis. aut incolumis 4
fidem legionum retinebo: aut jugulatus pœnitentiam ad-
Cap.19. *celerabo.* Aggerebatur nihilominus ceſpes, jamque pe- 1
ctori

ctori uſque adcreverat, cum tandem pervicacia victi
2 incœptum omiſere. Blæſus multa dicendi arte, *Non per ſeditionem & turbas deſideria militum ad Cæſarem ferenda*, ait. *neque veteres ab imperatoribus priſcis, neque ipſos a divo Auguſto tam nova petiviſſe. & parum*
3 *in tempore incipientes Principis curas onerari. Si tamen tenderent in pace tentare, quæ ne civilium quidem bellorum victores expoſtulaverint; cur contra morem obſequii, contra fas diſciplinæ, vim meditentur? decernerent*
4 *legatos, ſeque coram mandata darent.* Adclamavere, *ut filius Blæſi tribunus legatione ea fungeretur, peteretque militibus miſſionem ab ſexdecim annis. cetera man-*
5 *daturos, ubi prima proveniſſent.* Profecto juvene, modicum otium: ſed ſuperbire miles, quod filius Legati orator publicæ cauſſæ, ſatis oſtenderet, neceſſitate
1 expreſſa, quæ per modeſtiam non obtinuiſſent. Interea manipuli ante cœptam ſeditionem Nauportum miſſi, ob itinera & pontes, & alios uſus, poſtquam Cap. 20.
2 turbatum in caſtris accepere, vexilla convellunt: direptiſque proximis vicis, ipſoque Nauporto, quod municipii inſtar erat, retinentis centuriones inriſu & contumeliis, poſtremo verberibus inſectantur: renitentes
3 præcipua in Aufidienum Rufum præfectum caſtrorum ira, quem dereptum vehiculo, ſarcinis gravant, aguntque primo in agmine, per ludibrium rogitantes, *an tam immenſa onera, tam longa itinera libenter*
4 *ferret?* Quippe Rufus diu manipularis, dein centurio, mox caſtris præfectus, antiquam duramque militiam revocabat, vetus operis ac laboris, & eo im-
1 mitior quia toleraverat. Horum adventu redintegratur ſeditio, & vagi circumjecta populabantur. Cap. 21.
2 Blæſus paucos maxime præda onuſtos, ad terrorem ceterorum, adfici verberibus, claudi carcere jubet. nam etiam tum Legato a centurionibus, & optimo
3 quoque manipularium parebatur. Illi obniti trahentibus, prenſare circumſtantium genua, ciere modo nomina ſingulorum, modo centuriam quiſque cujus manipularis erat, cohortem, legionem, *eadem omni-*
4 *bus imminere* clamitantes: ſimul probra in Legatum cumulant, cœlum ac deos obteſtantur. nihil reliqui faciunt, quo minus invidiam, miſericordiam, me-
5 tum, & iras permoverent. Adcurritur ab univerſis, & carcere effracto, ſolvunt vincula: deſertoreſque

ac rerum capitalium damnatos, ſibi jam miſcent.
Cap.22. Flagrantior inde vis, plures ſeditioni duces. & Vi- 1
bulenus quidam gregarius miles, ante tribunal Blæſi
adlevatus circumſtantium humeris, apud turbatos, &
quid pararet intentos, *vos quidem*, inquit, *his inno-*
centibus & miſerrimis lucem & ſpiritum reddidiſtis:
ſed quis fratri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? 2
quem miſſum ad vos a Germanico exercitu de communi-
bus commodis, nocte proxima jugulavit per gladiatores
ſuos, quos in exitium militum habet atque armat. Re- 3
ſponde Blæſe, ubi cadaver abjeceris? ne hoſtes quidem
ſepulturæ invident. cum oſculis, cum lacrymis dolorem
meum implevero, me quoque trucidari jube; dum inter-
fectos nullum ob ſcelus, ſed quia utilitati legionum con-
Cap.23. *ſulebamus, hi ſepeliant.* Incendebat hæc fletu, & pe- 1
ctus atque os manibus verberans: mox disjectis quo-
rum per humeros ſuſtinebatur, præceps & ſingulo-
rum pedibus advolutus, tantum conſternationis in-
vidiæque concivit, ut pars militum, gladiatores qui
e ſervitio Blæſi erant, pars ceteram ejuſdem familiam
vincirent, alii ad quærendum corpus effunderentur.
ac ni propere, neque corpus ullum reperiri, & ſer- 2
vos adhibitis cruciatibus abnuere cædem, neque illi
fuiſſe unquam fratrem pernotuiſſet, haud multum ab
exitio Legati aberant. Tribunos tamen, ac præfe- 3
ctum caſtrorum extruſere. ſarcinæ fugientium di-
reptæ. & centurio Lucillius interficitur, cui milita- 4
ribus facetiis vocabulum, *Cedo alteram*, indiderant;
quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce,
ac rurſus aliam poſcebat. ceteros latebræ texere, uno 5
retento Clemente Iulio, qui perferendis militum
mandatis habebatur idoneus, ob promptum inge-
nium. Quin ipſæ inter ſe legiones octava & quin 6
tadecima ferrum parabant: dum centurionem cogno-
mento Sirpicum, illa morti depoſcit, quintadeci-
mani tuentur, ni miles nonanus preces, & adver-
Cap.24. ſum aſpernantis, minas interjeciſſet. Hæc audita, 1
quamquam abſtruſum, & triſtiſſima quæque maxime
occultantem Tiberium perpulere, ut Druſum filium
cum primoribus civitatis, duabuſque prætoriis cohor-
tibus mitteret, nullis ſatis certis mandatis, ex re con-
ſulturum. & cohortes delecto milite ſupra ſolitum 2
firmatæ. additur magna pars prætoriani equitis, &

robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori V.C.767.
3 aderant: ſimul prætorii præfectus Ælius Sejanus, Ch. 14.
collega Straboni patri ſuo datus, magna apud Tibe-
rium auctoritate, rector juveni, & ceteris periculo-
4 rum præmiorumque oſtentator. Druſo propinquan-
ti, quaſi per officium obviæ fuere legiones, non læ-
tæ, ut adſolet, neque inſignibus fulgentes, ſed in-
luvie deformi, & vultu, quamquam mæſtitiam imi-
1 tarentur, contumaciæ propiores. Poſtquam vallum Cap. 25.
introiit; portas ſtationibus firmant, globos arma-
torum certis caſtrorum locis opperiri jubent. ceteri
tribunal ingenti agmine circumveniunt. Stabat Dru-
2 ſus ſilentium manu poſcens. illi quotiens oculos ad
multitudinem retulerant, vocibus truculentis ſtre-
pere; rurſum viſo Cæſare, trepidare. murmur in-
certum, atrox clamor, & repente quies diverſis ani-
3 morum motibus, pavebant, terrebantque. Tandem
interrupto tumultu litteras patris recitat. in quis per-
ſcriptum erat, *præcipuam ipſi fortiſſimarum legionum*
4 *curam, quibuſcum plurima bella toleraviſſet. ubi primum*
a luctu requieſſet animus, acturum apud Patres de poſtu-
latis eorum. miſiſſe interim filium, ut ſine cunctatione
5 *concederet quæ ſtatim tribui poſſent: cetera Senatui ſer-*
vanda, quem neque gratiæ, neque ſeveritatis expertem
1 *haberi par eſſet.* Reſponſum eſt a concione, *manda-* Cap. 26.
ta Clementi centurioni quæ perferret. Is orditur *de miſ-*
ſione a ſexdecim annis: de præmiis finitæ militiæ: ut
denarius diurnum ſtipendium foret: ne veterani ſub ve-
2 *xillo haberentur.* Ad ea Druſus cum arbitrium Sena-
tus & patris obtenderet, clamore turbatur. *Cur ve-*
niſſet, neque augendis militum ſtipendiis, neque adle-
vandis laboribus, denique nulla benefaciendi licentia? at
3 *hercule verbera & necem cunctis permitti. Tiberium olim*
nomine Auguſti deſideria legionum fruſtrari ſolitum:
eaſdem artes Druſum retuliſſe. numquamne ad ſe niſi fi-
4 *lios familiarum venturos? novum id plane, quod Impe-*
rator ſola militis commoda ad Senatum rejiciat. eundem
ergo Senatum conſulendum, quotiens ſupplicia aut prælia
indicantur. an præmia ſub dominis, pœnas ſine arbitro
1 *eſſe?* Poſtremo deſerunt tribunal, ut quis præ- Cap. 27.
torianorum militum amicorumve Cæſaris occur-
reret, manus intentantes, cauſſam diſcordiæ, &
2 initium armorum. maxime infenſi Cn. Lentulo, quod
is ante

V.C.767. Ch. 14. is ante alios ætate & gloria belli, firmare Druſum
credebatur, & illa militiæ flagitia primus aſpernari.
Nec multo poſt, digredientem cum Cæſare, ac provi- 3
ſu periculi hiberna caſtra repetentem, circumſiſtunt,
rogitantes, *quo pergeret? ad Imperatorem, an ad Pa-
tres? ut illic quoque commodis legionum adverſaretur?*
ſimul ingruunt, ſaxa jaciunt. jamque lapidis ictu 4
cruentus, & exitii certus, adcurſu multitudinis, quæ
Cap. 28. cum Druſo advenerat, protectus eſt. Noctem mina- 1
cem, & in ſcelus erupturam fors lenivit. nam Luna
claro repente cœlo viſa langueſcere. Id miles ratio- 2
nis ignarus omen præſentium accepit, ac ſuis labo-
ribus defectionem ſideris adſimilans, *proſpereque ceſ-
ſura quæ pergerent, ſi fulgor & claritudo deæ redderetur.*
Igitur æris ſono, tubarum cornuumque concentu 3
ſtrepere: prout ſplendidior, obſcuriorve, lætari, aut
mœrere. & poſtquam ortæ nubes offecere viſui, 4
creditumque conditam tenebris; ut ſunt mobiles ad
ſuperſtitionem perculſæ ſemel mentes, *ſibi æternum
laborem portendi, ſua facinora averſari deos* lamentan-
tur. Utendum inclinatione ea Cæſar, & quæ caſus 5
obtulerat in ſapientiam vertenda ratus, circumiri
tentoria jubet. Accitur centurio Clemens, & ſi alii 6
bonis artibus grati in vulgus: ii vigiliis, ſtationibus,
cuſtodiis portarum ſe inſerunt, ſpem offerunt, me-
tum intendunt. *Quousque filium Imperatoris obſidebi-* 7
mus? quis certaminum finis? Percennio ne & Vibuleno 8
*ſacramentum dicturi ſumus? Percennius & Vibulenus
ſtipendia militibus, agros emeritis largientur? denique
pro Neronibus & Druſis, Imperium populi Romani ca-
peſſent? quin potius ut noviſſimi in culpam, ita primi* 9
*ad pœnitentiam ſumus? Tarda ſunt quæ in commune ex-
poſtulantur: privatam gratiam ſtatim mereare, ſtatim
recipias.* Commotis per hæc mentibus, & inter ſe 10
ſuſpectis, tironem a veterano, legionem a legione
diſſociant. Tum redire paullatim amor obſequii:
omittunt portas, ſigna, unum in locum principio
Cap. 29. ſeditionis congregata, ſuas in ſedes referunt. Dru- 1
ſus orto die, & vocata concione, quamquam ru-
dis dicendi, nobilitate ingenita, incuſat priora,
probat præſentia: negat *ſe terrore & minis vinci:* 2
*flexos ad modeſtiam ſi videat, ſi ſupplices audiat, ſcri-
pturum patri, ut placatus legionum preces exciperet.*
oran-

V.C.767. Ch. 14.
3 orantibus, rurſum idem Blæſus & L. Apronius eques
Romanus e cohorte Druſi, Juſtuſque Catonius pri-
4 mi ordinis centurio, ad Tiberium mittuntur. Cer-
tatum inde ſententiis, cum alii *opperiendos legatos,*
atque interim comitate permulcendum militem cenſe-
5 rent; alii *fortioribus remediis agendum. nihil in vulgo*
modicum: terrere, ni paveant: ubi pertimuerint, im-
pune contemni. dum ſuperſtitio urgeat, adjiciendos ex
6 *duce metus, ſublatis ſeditionis auctoribus.* Promptum
ad aſperiora ingenium Druſo erat. vocatos Vibule-
num & Percennium interfici jubet. Tradunt pleri-
que intra tabernaculum ducis obrutos; alii corpora
1 extra vallum abjecta oſtentui. Tum ut quiſque præ- Cap.30.
cipuus turbator conquiſiti. & pars extra caſtra pa-
lantes a centurionibus, aut prætoriarum cohortium
militibus cæſi: quoſdam ipſi manipuli, documentum
2 fidei, tradidere. Auxerat militum curas præmatura
hiems, imbribus continuis, adeoque ſævis, ut non
egredi tentoria, congregari inter ſe, vix tutari ſigna
3 poſſent, quæ turbine atque unda raptabantur. dura-
bat & formido cœleſtis iræ, *nec fruſtra adverſus impios*
4 *hebeſcere ſidera, ruere tempeſtates. non aliud malorum*
levamentum, quam ſi linquerent caſtra infauſta teme-
rataque, & ſoluti piaculo ſuis quiſque hibernis redderen-
5 *tur.* primum octava, dein quintadecuma legio redie-
re. Nonanus *opperiendas Tiberii epiſtolas* clamitave-
rat. mox deſolatus aliorum diſceſſione, imminen-
6 tem neceſſitatem ſponte prævenit. & Druſus non
exſpectato legatorum regreſſu, quia præſentia ſatis
1 conſederant, in urbem rediit. Iiſdem ferme diebus, Cap.31.
iiſdem cauſſis, Germanicæ legiones turbatæ, quanto
plures, tanto violentius: & magna ſpe, fore ut
Germanicus Cæſar imperium alterius pati nequiret,
2 daretque ſe legionibus, vi ſua cuncta tracturus. Duo
apud ripam Rheni exercitus erant. cui nomen ſupe-
riori, ſub C. Silio legato; inferiorem A. Cæcina cura-
bat. Regimen ſummæ rei penes Germanicum, a-
3 gendo Galliarum cenſui tum intentum. Sed quibus
Silius moderabatur, mente ambigua fortunam ſe-
ditionis alienæ ſpeculabantur: inferioris exercitus
miles in rabiem prolapſus eſt, orto ab unetviceſima-
nis quintaniſque initio, & tractis prima quoque ac
viceſima legionibus. nam iiſdem æſtivis in finibus
Ubio-

U.C.767. Ch.14. Ubiorum habebantur, per otium, aut levia munia.
Igitur audito fine Auguſti, vernacula multitudo, nu- 4
per acto in urbe delectu, laſciviæ ſueta, laborum
intolerans, implere ceterorum rudes animos. *Ve-
niſſe tempus, quo veterani maturam miſsionem, juvenes
largiora ſtipendia, cuncti modum miſeriarum expoſce-
rent, ſævitiamque centurionum ulciſcerentur.* Non unus 5
hæc, ut Pannonicas inter legiones, Percennius, nec
apud trepidas militum aures alios validiores exerci-
tus reſpicientium, ſed multa ſeditionis ora voceſque:
ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri
Cap.32. *Rempub. in ſuum cognomentum adſciſci imperatores.* Nec 1
Legatus obviam ibat. quippe plurium vecordia
conſtantiam exemerat. repente lymphati, deſtrictis 2
gladiis in centuriones invadunt. ea vetuſtiſſima mi-
litaribus odiis materies, & ſæviendi principium.
proſtratos verberibus mulcant, ſexageni ſingulos, ut 3
numerum centurionum adæquarent. Tum convul-
ſos laniatoſque, & partim exanimos, ante vallum,
aut in amnem Rhenum projiciunt. Septimius cum 4
perfugiſſet ad tribunal, pedibuſque Cæcinæ advolve-
retur, eo uſque flagitatus eſt, donec ad exitium de-
deretur. Caſſius Chærea, mox cæde C. Cæſaris me- 5
moriam apud poſteros adeptus, tum adoleſcens, &
animi ferox, inter obſtantes & armatos ferro viam
patefecit. Non tribunus ultra, non caſtrorum præ- 6
fectus jus obtinuit: vigilias, ſtationes, & ſi qua alia
præſens uſus indixerat, ipſi partiebantur. Id milita- 7
res animos altius conjectantibus præcipuum indi-
cium magni atque implacabilis motus, quod neque
* nec disjecti, * vel paucorum inſtinctu, ſed pariter arde-
ſcerent, pariter ſilerent; tanta æqualitate & conſtan-
Cap.33. tia, ut regi crederes. Interea Germanico per Gallias, 1
ut diximus, cenſus accipienti, *exceſsiſſe Auguſtum*
adfertur. Neptem ejus Agrippinam in matrimonio, 2
pluresque ex ea liberos habebat. Ipſe Druſo fratre
Tiberii genitus, Auguſtæ nepos; ſed anxius occultis
in ſe patrui aviæque odiis, quorum cauſſæ acriores,
quia iniquæ. quippe Druſi magna apud populum 3
Romanum memoria, credebaturque ſi rerum potitus
foret, libertatem redditurus. unde in Germanicum
favor, & ſpes eadem. Nam juveni civile ingenium, 4
mira comitas, & diverſa a Tiberii ſermone, vultu,
adro-

 Anno V.C.767. Ch. 14.

5 adrogantibus & obſcuris. Accedebant muliebres offenſiones, novercalibus Liviæ in Agrippinam ſtimulis: atque ipſa Agrippina paullo commotior, niſi quod caſtitate, & mariti amore, quamvis indomi-
1 tum animum in bonum vertebat. Sed Germanicus Cap.34.
quanto ſummæ ſpei propior, tanto impenſius pro Tiberio niti. Sequanos proximos, & Belgarum civi-
2 tates in verba ejus adigit. Dehinc audito legionum tumultu raptim profectus, obvias extra caſtra habuit,
3 dejectis in terram oculis velut pœnitentia. Poſtquam vallum iniit, diſſoni queſtus audiri cœpere. & quidam prenſa manu ejus per ſpeciem oſculandi, inſeruerunt digitos, ut vacua dentibus ora contingeret:
4 alii curvata ſenio membra oſtendebant. Adſiſtentem concionem, quia permixta videbatur, *diſcedere in manipulos* jubet, *ſic melius audituros reſponſum: vexilla præferri, ut id ſaltem diſcerneret cohortes.* tarde
5 obtemperavere. Tunc *a veneratione Auguſti* orſus, flexit ad *victorias triumphoſque Tiberii*, præcipuis laudibus celebrans, *quæ apud Germanias illis cum le-*
6 *gionibus pulcherrima feciſſet. Italiæ* inde *conſenſum, Galliarum fidem* extollit, *nil uſquam turbidum aut diſ-*
1 *cors.* Silentio hæc, vel murmure modico audita ſunt. Cap.35.
ut ſeditionem attigit, *ubi modeſtia militaris? ubi veteris diſciplinæ decus? quonam tribunos? quo centuriones exegiſſent?* rogitans; nudant univerſi corpora, *cicatrices*
2 *ex vulneribus, verberum notas* exprobrant: mox indiſcretis vocibus *pretia vacationum, anguſtias ſtipendii, duritiam operum*, ac propriis nominibus incuſant, *vallum, foſſas; pabuli, materiæ, lignorum adgeſtus*, & ſi qua alia ex neceſſitate, aut adverſus otium caſtro-
3 rum quæruntur. Atrociſſimus veteranorum clamor oriebatur, qui tricena aut ſupra ſtipendia numerantes, *mederetur feſſis, neu mortem in iiſdem laboribus, ſed finem tam exercitæ militiæ, neque inopem requiem,*
4 orabant. fuere etiam qui legatam a divo Auguſto pecuniam repoſcerent, fauſtis in Germanicum ominibus; & ſi vellet Imperium, promptos oſtentavere.
5 Tum vero quaſi ſcelere contaminaretur, præceps tribunali deſiluit. oppoſuerunt abeunti arma, minitan-
6 tes ni regrederetur. At ille *moriturum potius quam fidem exueret* clamitans, ferrum a latere deripuit, elatumque deferebat in pectus, ni proximi prenſam dex-

V.C.767. Ch. 14. dextram vi attinuiſſent. extrema & conglobata inter 7
ſe pars concionis, ac vix credibile dictu, quidam ſin-
guli propius incedentes, *feriret*, hortabantur; &
miles nomine Caluſidius, ſtrictum obtulit gladium,
addito, *acutiorem eſſe*. Sævum id, malique moris, 8
etiam furentibus viſum; ac ſpatium fuit, quo Cæſar
Cap.36. ab amicis in tabernaculum raperetur. Conſultatum 1
ibi de remedio. etenim nuntiabatur *parari legatos,
qui ſuperiorem exercitum ad cauſſam eandem traherent:
deſtinatum excidio Ubiorum opidum: imbutaſque præda
manus, in direptionem Galliarum erupturas.* Augebat 2
metum gnarus Romanæ ſeditionis, & ſi omitteretur
ripa, invaſurus hoſtis: ac ſi auxilia & ſocii adverſum
abſcedentis legiones armarentur, civile bellum ſuſ-
cipi: periculoſa ſeveritas; flagitioſa largitio: ſeu ni- 3
hil militi, ſeu omnia concederentur, in ancipiti
Reſpub. Igitur volutatis inter ſe rationibus, placitum 4
ut epiſtolæ nomine Principis ſcriberentur: *miſſionem
dari vicena ſtipendia meritis, exauctorari qui ſenadena
feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes,
niſi propulſandi hoſtis: legata quæ petiverant exſolvi
Cap.37. duplicarique.* Senſit miles in tempus conficta, ſtatim- 1
que flagitavit. miſſio per tribunos maturatur: largi-
tio differebatur in hiberna cujuſque. Non abſceſſere 2
quintani unetviceſimanique, donec iiſdem in æſtivis
contracta ex viatico amicorum ipſiuſque Cæſaris pe-
cunia perſolveretur. Primam ac viceſimam legiones 3
Cæcina Legatus in civitatem Ubiorum reduxit, turpi
agmine, cum fiſci de imperatore rapti inter ſigna
interque aquilas veherentur. Germanicus ſuperiorem 4
ad exercitum profectus, ſecundam & tertiamdecu-
mam, & ſextamdecumam legiones nihil cunctatas
ſacramento adigit. Quartadecumani paullum dubi-
taverant. pecunia & miſſio, quamvis non flagitan-
Cap.38. tibus oblata eſt. At in Chaucis cœptavere ſeditio- 1
nem præſidium agitantes vexillarii diſcordium legio-
num, & præſenti duorum militum ſupplicio paullum
repreſſi ſunt. Juſſerat id Mennius caſtrorum præ-
fectus, bono magis exemplo, quam conceſſo jure.
deinde intumeſcente motu profugus repertuſque, 2
poſtquam intutæ latebræ, præſidium ab audacia mu-
tuatur: *Non præfectum ab iis, ſed Germanicum ducem,
ſed Tiberium Imperatorem violari.* ſimul exterritis qui 3
obſti-

obſtiterant, raptum vexillum ad ripam vertit, & *ſi* V.C.767.
quis agmine deceſſiſſet, pro deſertore fore clamitans, Ch. 14.
1 reduxit in hiberna turbidos, & nihil auſos. Interea Cap. 39.
legati ab Senatu, regreſſum jam apud Aram Ubiorum
Germanicum adeunt. Duæ ibi legiones prima atque
viceſima, veteranique nuper miſſi ſub vexillo hiema-
2 bant. Pavidos & conſcientia vecordes intrat metus,
veniſſe Patrum juſſu, qui irrita facerent, quæ per ſe-
ditionem expreſſerant. utque mos vulgo, quamvis
falſis reum ſubdere, Munatium Plancum Conſulatu
functum, principem legationis, auctorem Senatuſ-
3 conſulti incuſant: & nocte concubia vexillum in
domo Germanici ſitum flagitare occipiunt: concur-
ſuque ad januam facto, moliuntur fores: extractum
cubili Cæſarem tradere vexillum intento mortis me-
4 tu ſubigunt. mox vagi per vias, obvios habuere le-
gatos, audita conſternatione ad Germanicum ten-
dentes. ingerunt contumelias; cædem parant: Plan-
5 co maxime, quem dignitas fuga impediverat. neque
aliud periclitanti ſubſidium, quam caſtra primæ le-
gionis. illic ſigna & aquilam amplexus, religione
ſeſe tutabatur: ac ni aquilifer Calpurnius vim extre-
mam arcuiſſet, rarum etiam inter hoſtes, legatus
populi Romani, Romanis in caſtris ſanguine ſuo al-
6 taria deum commaculaviſſet. Luce demum, poſt-
quam dux, & miles, & facta noſcebantur, ingreſſus
caſtra Germanicus, perduci ad ſe Plancum imperat,
7 recipitque in tribunal. Tum *fatalem* increpans *ra-
biem, neque militum, ſed deum ira reſurgere,* cur ve-
nerint legati aperit: *jus legationis, atque ipſius Planci
gravem & immeritum caſum, ſimul quantum dedecoris*
8 *adierit legio,* facunde miſeratur. attonitaque magis,
quam quieta concione, legatos præſidio auxiliarium
1 equitum dimittit. Eo in metu arguere Germanicum Cap. 40.
omnes, *quod non ad ſuperiorem exercitum pergeret, ubi*
2 *obſequia, & contra rebellis auxilium. Satis ſuperque
miſſione & pecunia, & mollibus conſultis peccatum: vel
ſi vilis ipſi ſalus, cur filium parvulum, cur gravidam
conjugem, inter furentes, & omnis humani juris vio-
latores haberet? illos ſaltem avo & Reipub. redderet.*
3 Diu cunctatus, aſpernantem uxorem, cum *ſe divo
Auguſto ortam, neque degenerem ad pericula* teſta-
retur, poſtremo uterum ejus, & communem filium

V.C.767. Ch. 14. multo cum fletu complexus, ut abiret perpulit. In- 4
cedebat muliebre & miſerabile agmen, profuga ducis
uxor parvulum ſinu filium gerens; lamentantes cir-
cum amicorum conjuges, quæ ſimul trahebantur;
Cap.41. nec minus triſtes qui manebant. Non florentis Cæ- 1
ſaris, neque ſuis in caſtris, ſed velut in urbe victa fa-
cies, gemituſque ac planctus, etiam militum aures
oraque advertere. Progrediuntur contuberniis: *quis* 2
*ille flebilis ſonus? quod tam triſte? feminas inluſtres,
non centurionem ad tutelam, non militem, nihil impera-
toriæ uxoris, aut comitatus ſoliti, pergere ad Treveros,
& externæ fidei.* Pudor inde & miſeratio, & patris 3
Agrippæ, Auguſti avi memoria, ſocer Druſus; ipſa
inſigni fecunditate, præclara pudicitia: jam infans 4
in caſtris genitus, in contubernio legionum edu-
ctus, quem militari vocabulo *Caligulam* appellabant,
quia plerumque ad concilianda vulgi ſtudia eo teg-
mine pedum induebatur. Sed nihil æque flexit, quam 5
invidia in Treveros. orant, obſiſtunt, *rediret, ma-
neret:* pars Agrippinæ occurſantes, plurimi ad Ger-
manicum regreſſi. iſque ut erat recens dolore & ira,
Cap.42. apud circumfuſos ita cœpit. *Non mihi uxor, aut fi-* 1
*lius, patre & Repub. cariores ſunt: ſed illum quidem
ſua majeſtas, imperium Romanum ceteri exercitus de-
fendent: conjugem, & liberos meos, quos pro gloria ve-* 2
*ſtra libens ad exitium offerrem, nunc procul a furentibus
ſummoveo, ut quidquid iſtuc ſceleris imminet, meo tan-
tum ſanguine pietur; neve occiſus Auguſti pronepos, in-
terfecta Tiberii nurus, nocentiores vos faciat. quid enim* 3
*per hos dies inauſum, intemeratumve vobis? Quod no-
men huic cœtui dabo?* milites *ne appellem? qui filium
Imperatoris veſtri vallo & armis circumſediſtis. An* ci-
ves? *quibus tam projecta Senatus auctoritas. hoſtium
quoque jus, & ſacra legationis, & fas gentium rupiſtis.
Divus Julius ſeditionem exercitus verbo uno compeſcuit,* 4
Quirites *vocando, qui ſacramentum ejus detrectabant.
Divus Auguſtus vultu & aſpectu Actiacas legiones ex-
terruit. nos, ut nondum eoſdem, ita ex illis ortos, ſi Hi-* 5
*ſpaniæ Syriæve miles aſpernaretur, tamen mirum & in-
dignum erat: prima ne & viceſima legiones, illa ſignis
a Tiberio acceptis, tu tot prœliorum ſocia, tot præmiis
aucta, egregiam duci veſtro gratiam refertis? hunc ego* 6
*nuntium patri, læta omnia aliis e provinciis audienti,
feram?*

feram? ipſius tirones, ipſius veteranos, non miſſione,
non pecunia ſatiatos: hic tantum interfici centuriones,
ejici tribunos, includi legatos: infecta ſanguine caſtra,
flumina: meque precariam animam inter infenſos trahe-
1 *re? Cur enim primo concionis die ferrum illud quod pe-* Cap.43.
ctori meo infigere parabam detraxiſtis, o improvidi ami-
ci? melius & amantius ille qui gladium offerebat: ceci-
diſſem certe nondum tot flagitiorum exercitui meo con-
2 *ſcius: legiſſetis ducem, qui meam quidem mortem im-*
punitam ſineret, Vari tamen & trium legionum ulciſce-
retur. Neque enim dii ſinant ut Belgarum, quamquam
offerentium, decus iſtud & claritudo ſit, ſubveniſſe Ro-
3 *mano nomini, compreſſiſſe Germaniæ populos. Tua dive*
Auguſte cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui
memoria, iiſdem iſtis commilitibus, quos jam pudor &
gloria intrat, eluant hanc maculam, iraſque civiles in
4 *exitium hoſtibus vertant. Vos quoque, quorum alia nunc*
ora, alia pectora contueor, ſi legatos Senatui, obſequium
Imperatori, ſi mihi conjugem ac filium redditis, diſcedi-
te a contactu, ac dividite turbidos. id ſtabile ad pœni-
1 *tentiam, id fidei vinculum erit.* Supplices ad hæc, & Cap.44.
vera exprobrari fatentes, orabant, *puniret noxios,*
ignoſceret lapſis, & duceret in hoſtem; revocaretur con-
junx, rediret legionum alumnus, neve obſes Gallis tra-
2 *deretur.* Reditum Agrippinæ excuſavit ob imminen-
tem partum, & hiemem: *venturum filium: cetera*
3 *ipſi exſequerentur.* Diſcurrunt mutati, & ſeditioſiſſi-
mum quemque vinctos trahunt ad Legatum legionis
primæ C. Cetronium, qui judicium & pœnas de ſin-
4 gulis in hunc modum exercuit. Stabant pro concio-
ne legiones deſtrictis gladiis: reus in ſuggeſtu per
tribunum oſtendebatur: ſi *nocentem* adclamaverant,
5 præceps datus trucidabatur. & gaudebat cædibus mi-
les, tamquam ſemet abſolveret: nec Cæſar arcebat,
quando nullo ipſius juſſu, penes eoſdem ſævitia facti
6 & invidia erat. ſecuti exemplum veterani, haud mul-
to poſt in Rhætiam mittuntur, ſpecie defendendæ
provinciæ ob imminentis Suevos; ceterum ut avelle-
rentur caſtris, trucibus adhuc, non minus aſperitate
7 remedii, quam ſceleris memoria. Centurionatum
inde egit. citatus ab imperatore nomen, ordinem, pa-
triam, numerum ſtipendiorum, quæ ſtrenue in prœ-
8 liis feciſſet, & cui erant donaria militaria, edebat. ſi
tribuni,

tribuni, ſi legio, induſtriam innocentiamque adpro-
baverant, retinebat ordines: ubi avaritiam, aut cru-
delitatem conſenſu objectaviſſent, ſolvebatur mili-
Cap.45. tia. Sic compoſitis præſentibus haud minor moles 1
ſupererat, ob ferociam quintæ, & unetuiceſimæ le-
gionum, ſexageſimum apud lapidem (loco *Vetera*
nomen eſt) hibernantium. nam primi ſeditionem 2
cœptaverant: atrociſſimum quodque facinus horum
manibus patratum: nec pœna commilitonum ex-
territi, nec pœnitentia converſi, iras retinebant. I- 3
gitur Cæſar arma, claſſem, ſocios demittere Rheno
Cap.46. parat, ſi imperium detrectetur, bello certaturus. At 1
Romæ nondum cognito qui fuiſſet exitus in Illyrico,
& legionum Germanicarum motu audito, trepida
civitas incuſare Tiberium, *quod dum Patres & ple-*
bem, invalida & inermia, cunctatione ficta ludificetur,
diſſideat interim miles, neque duorum adoleſcentium
nondum adulta auctoritate comprimi queat: ire ipſum, 2
& opponere majeſtatem imperatoriam debuiſſe, ceſſuris,
ubi Principem longa experientia, eundemque ſeveritatis
& munificentiæ ſummum, vidiſſent. An Auguſtum 3
feſſa ætate totiens in Germanias commeare potuiſſe, Ti-
berium vigentem annis ſedere in Senatu verba Patrum
cavillantem? ſatis proſpectum urbanæ ſervituti: mili- 4
taribus animis adhibenda fomenta, ut ferre pacem velint.
Cap.47. Immotum adverſus eos ſermones fixumque Tiberio 1
fuit, non omittere caput rerum, neque ſe remque
publicam in caſum dare. Multa quippe & diverſa an- 2
gebant: *validior per Germaniam exercitus; propior*
apud Pannoniam: ille Galliarum opibus ſubnixus, hic
Italiæ imminens: quos igitur anteferret? ac, ne poſtpo-
ſiti contumelia incenderentur. At per filios pariter adiri, 3
majeſtate ſalva, cui major e longinquo reverentia. ſimul
adoleſcentibus excuſatum quædam ad patrem rejicere:
reſiſtentiſque Germanico, aut Druſo, poſſe a ſe mitigari
vel infringi: quod aliud ſubſidium ſi Imperatorem ſpre-
viſſent? Ceterum ut jam jamque iturus legit comi- 4
tes, conquiſivit impedimenta, adornavit naves: mox
hiemem, aut negotia varie cauſſatus, primo pruden-
Cap.48. tes, dein vulgum, diutiſſime provincias fefellit. At 1
Germanicus quamquam contracto exercitu, & pa-
rata in defectores ultione, dandum adhuc ſpatium ra-
tus, ſi recenti exemplo ſibi ipſi conſulerent, præmit-
tit

tit litteras ad Cæcinam, *venire ſe valida manu, ac ni ſupplicium in malos præſumant, uſurum promiſcua cæde.*
2 Eas Cæcina aquiliferis ſigniferiſque, & quod maxime caſtrorum ſincerum erat, occulte recitat; *utque cunctos infamiæ, ſeipſos morti eximant* hortatur. *nam in pace cauſſas & merita ſpectari: ubi bellum ingruat,*
3 *innocentes ac noxios juxta cadere.* Illi, tentatis quos idoneos rebantur, poſtquam majorem legionum partem in officio vident; de ſententia Legati ſtatuunt tempus, quo fœdiſſimum quemque & ſeditioni prom-
4 ptum ferro invadant. Tunc ſigno inter ſe dato inrumpunt contubernia, trucidant ignaros: nullo, niſi conſciis, noſcente quod cædis initium, quis finis.
1 Diverſa omnium, quæ unquam accidere, civilium armorum facies. non prœlio, non adverſis e caſtris, ſed iiſdem e cubilibus, quos ſimul veſcentes dies, ſimul quietos nox habuerat, diſcedunt in partes, in- Cap. 49.
2 gerunt tela. clamor, vulnera, ſanguis palam; cauſſa in occulto: cetera ſors regit: & quidam bonorum cæſi, poſtquam, intellecto in quos ſæviretur, peſſimi quoque arma rapuerant. neque Legatus aut tribunus moderator adfuit; permiſſa vulgo licentia at-
3 que ultio & ſatietas. Mox ingreſſus caſtra Germanicus, *non medicinam illud* plurimis cum lacrymis, *ſed*
4 *cladem* adpellans, *cremari corpora* jubet. Truces etiam tum animos cupido involat eundi in hoſtem, piaculum furoris. nec aliter poſſe placari commilitonum manes, quam ſi pectoribus impiis honeſta vulnera
5 accepiſſent. Sequitur ardorem militum Cæſar, iunctoque ponte tramittit duodecim millia e legionibus, ſex & viginti ſocias cohortes, octo equitum alas, quarum ea ſeditione intemerata modeſtia fuit.
1 Læti neque procul Germani agitabant, dum juſtitio ob amiſſum Auguſtum, poſt diſcordiis attinemur. Cap. 50.
2 At Romanus agmine propero ſilvam Cæſiam, limitemque a Tiberio cœptum ſcindit: caſtra in limite locat: frontem ac tergum vallo; latera, concædibus
3 munitus. Inde ſaltus obſcuros permeat, conſultatque *ex duobus itineribus, breve & ſolitum ſequatur; an*
4 *impeditius & intentatum, eoque hoſtibus incautum.* Delecta longiore via, cetera adcelerantur. etenim attulerant exploratores *feſtam eam Germanis noctem, ac ſolennibus epulis ludicram.* Cæcina cum expeditis cohorti-

V.C.767. Ch.14. hortibus præire, & obſtantia ſilvarum amoliri jubetur: legiones modico intervallo ſequuntur. Juvit 5
nox ſideribus inluſtris. ventumque ad vicos Marſorum, & circumdatæ ſtationes, ſtratis etiam tum per
cubilia, propterque menſas, nullo metu, non antepoſitis vigiliis. adeo cuncta incuria disjecta erant: 6
neque belli timor; ac ne pax quidem, niſi languida
Cap.51. & ſoluta inter temulentos. Cæſar avidas legiones, 1
quo latior populatio foret, quatuor in cuneos diſpertit: quinquaginta millium ſpatium ferro flammiſque pervaſtat: non ſexus, non ætas miſerationem 2
attulit; profana ſimul & ſacra, & celeberrimum illis
gentibus templum, quod *Tanfanæ* vocabant, ſolo
æquantur. ſine vulnere milites, qui ſemiſomnos,
inermes, aut palantes ceciderant. Excivit ea cædes
Bructeros, Tubantes, Uſipetes, ſaltuſque, per quos 3
exercitui regreſſus, inſedere: quod gnarum duci,
inceſſitque itineri & prœlio. pars equitum, & auxiliariæ cohortes ducebant; mox prima legio: & 4
mediis impedimentis, ſiniſtrum latus unetviceſimani, dextrum quintani clauſere: viceſima legio terga
firmavit, poſt ceteri ſociorum. Sed hoſtes, donec 5
agmen per ſaltus porrigeretur immoti; dein latera,
& frontem modice adſultantes, tota vi noviſſimos
incurrere: turbabanturque denſis Germanorum ca- 6
tervis leves cohortes, cum Cæſar advectus ad viceſimanos, voce magna, *hoc illud tempus oblitterandæ ſeditionis* clamitabat: *pergerent*, *properarent*,
culpam in decus vertere. Exarſere animis, uno- 7
que impetu perruptum hoſtem redigunt in aperta,
cæduntque: ſimul primi agminis copiæ evaſere ſilvas, caſtraque communivere. Quietum inde iter. 8
fidenſque recentibus, ac priorum oblitus miles, in
Cap.52. hibernis locatur. Nunciata ea Tiberium lætitia cu- 1
raque adfecere: gaudebat oppreſſam ſeditionem; ſed
quod largiendis pecuniis, & miſſione feſtinata favorem militum quæſiviſſet, bellica quoque Germanici gloria, angebatur. Rettulit tamen ad Senatum 2
de rebus geſtis, multaque de virtute ejus memoravit, magis in ſpeciem verbis adornata, quam ut penitus ſentire crederetur. Paucioribus Druſum & fi- 3
nem Illyrici motus laudavit; ſed intentior, & fida
oratione. cunctaque quæ Germanicus indulſerat,
ſerva-

 Anno

1 ſervavit etiam apud Pannonicos exercitus. Eodem V.C. 767. Ch. 14.
anno Julia ſupremum diem obiit, ob impudicitiam Cap. 53.
olim a patre Auguſto Pandateria inſula, mox opido
Rheginorum, qui Siculum fretum accolunt, clauſa.
2 Fuerat in matrimonio Tiberii florentibus Caio &
Lucio Cæſaribus, ſpreveratque ut imparem; nec alia
tam intima Tiberio cauſſa, cur Rhodum abſcederet:
3 Imperium adeptus, extorrem, infamem, & poſt in-
terfectum Poſtumum Agrippam, omnis ſpei ege-
nam, inopia ac tabe longa peremit, obſcuram fore
4 necem longinquitate exſilii ratus. Par cauſſa ſævitiæ
in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, ſol-
lers ingenio, & prave facundus, eamdem Juliam in
5 matrimonio M. Agrippæ temeraverat. nec is libidi-
ni finis; traditam Tiberio, pervicax adulter contu-
macia & odiis in maritum accendebat; litteræque,
quas Julia patri Auguſto cum inſectatione Tiberii
6 ſcripſit, a Graccho compoſitæ credebantur. Igitur
amotus Cercinam, Africi maris inſulam, quatuor-
decim annis exſilium toleravit. Tunc milites ad cæ-
dem miſſi invenere in prominenti littoris nihil læ-
7 tum opperientem. quorum adventu *breve tempus* pe-
tivit, *ut ſuprema mandata uxori Alliariæ per litteras*
daret: cervicemque percuſſoribus obtulit, conſtan-
tia mortis haud indignus Sempronio nomine; vita,
8 degeneraverat. quidam non Roma eos milites, ſed
ab L. Aſprenate Proconſule Africæ miſſos tradidere,
auctore Tiberio, qui famam cædis poſſe in Aſprena-
1 tem verti, fruſtra ſperaverat. Idem annus novas Cap. 54.
cærimonias accepit, addito ſodalium Auguſtalium
ſacerdotio: ut quondam T. Tatius retinendis Sabi-
norum ſacris ſodales Titios inſtituerat. ſorte ducti
e primoribus civitatis unus & viginti. Tiberius,
Druſuſque, & Claudius, & Germanicus adjiciun-
2 tur. Ludos Auguſtales tunc primum cœpta turbavit
3 diſcordia, ex certamine hiſtrionum. Indulſerat ei
ludicro Auguſtus, dum Mæcenati obtemperat effuſo
in amorem Bathylli: neque ipſe abhorrebat talibus
ſtudiis, & civile rebatur miſceri voluptatibus vulgi.
4 alia Tiberio morum via: ſed populum per tot annos
molliter habitum, nondum audebat ad duriora ver- Cap. 55.
1 tere. Druſo Cæſare, C. Norbano Coss. decernitur Anno
Germanico triumphus manente bello; quod quam- V.C. 768.

 quam Ch. 15.

quam in æſtatem ſumma ope parabat, initio veris, &
repentino in Cattos excurſu præcepit. nam ſpes in- 2
ceſſerat diſſidere hoſtem in Arminium ac Segeſtem,
inſignem utrumque perfidia in nos, aut fide: Armi-
nius turbator Germaniæ; Segeſtes *parari rebellionem*
ſæpe alias, & ſupremo convivio poſt quod in arma
itum, aperuit: ſuaſitque Varo *ut ſe, & Arminium,* 3
& ceteros proceres vinciret; nihil auſuram plebem prin-
cipibus amotis; atque ipſi tempus fore, quo crimina, &
innoxios diſcerneret. ſed Varus fato, & vi Arminii
cecidit. Segeſtes quamquam conſenſu gentis in bel- 4
lum tractus, diſcors manebat, auctis privatim odiis,
quod Arminius filiam ejus alii pactam rapuerat. ge- 5
ner inviſus, inimici ſoceri; quæque apud concordes
vincula caritatis, incitamenta irarum apud infenſos
Cap. 56. erant. Igitur Germanicus quatuor legiones, quin- 1
que auxiliarium millia, & tumultuarias catervas
Germanorum cis Rhenum colentium Cæcinæ tradit:
totidem legiones, duplicem ſociorum numerum ip-
ſe ducit: poſitoque caſtello ſuper veſtigia paterni 2
præſidii in monte Tauno, expeditum exercitum in
Cattos rapit; L. Apronio ad munitiones viarum,
& fluminum relicto. nam, rarum illi cœlo, ſiccita- 3
te, & amnibus modicis inoffenſum iter properave-
rat; imbreſque & fluminum auctus regredienti me-
tuebantur. Sed Cattis adeo improviſus advenit, ut 4
quod imbecillum ætate ac ſexu, ſtatim captum, aut
trucidatum ſit: juventus flumen Adranam nando
tramiſerat, Romanoſque pontem cœptantis arce-
bant. dein tormentis ſagittiſque pulſi, tentatis fru- 5
ſtra conditionibus pacis, cum quidam ad Germani-
cum perfugiſſent, reliqui omiſſis pagis viciſque in
ſilvas diſperguntur. Cæſar incenſo Mattio (id genti 6
caput) aperta populatus, vertit ad Rhenum: non
auſo hoſte terga abeuntium laceſſere, quod illi mo-
ris, quotiens aſtu magis, quam per formidinem
ceſſit. Fuerat animus Cheruſcis juvare Cattos, ſed 7
exterruit Cæcina huc illuc ferens arma: & Marſos
Cap. 57. congredi auſos proſpero prœlio cohibuit. Neque 1
multo poſt legati a Segeſte venerunt, auxilium o-
rantes adverſus vim popularium, a quis circumſede-
batur; validiore apud eos Arminio, quando bellum
ſuadebat. Nam barbaris quanto quis audacia prom- 2
ptus;

ptus; tanto magis fidus, rebuſque motis potior ha-
3 betur. Addiderat Segeſtes legatis filium, nomine Segimundum. ſed juvenis conſcientia cunctabatur. quippe anno quo Germaniæ deſcivere, ſacerdos apud Aram Ubiorum creatus, ruperat vittas, profugus ad
4 rebelles. Adductus tamen in ſpem clementiæ Romanæ, pertulit patris mandata, benigneque exceptus, cum præſidio Gallicam in ripam miſſus eſt.
5 Germanico pretium fuit, convertere agmen: pugnatumque in obſidentis, & ereptus Segeſtes magna
6 cum propinquorum & clientium manu. Inerant feminæ nobiles, inter quas uxor Arminii, eademque filia Segeſtis, mariti magis quam parentis animo, neque victa in lacrymas neque voce ſupplex, compreſſis intra ſinum manibus, gravidum uterum in-
7 tuens. Ferebantur & ſpolia Varianæ cladis, pleriſque eorum, qui tum in deditionem veniebant, prædæ
8 data. Simul Segeſtes ipſe ingens viſu, & memoria bonæ ſocietatis impavidus. verba ejus in hunc mo-
1 dum fuere: *Non hic mihi primus erga populum Romanum* Cap. 58.
fidei & conſtantiæ dies: ex quo a divo Auguſto civitate donatus ſum, amicos inimicoſque ex veſtris utilitatibus
2 *delegi: neque odio patriæ (quippe proditores, etiam iis quos anteponunt, inviſi ſunt) verum quia Romanis Germaniſque idem conducere; & pacem, quam bellum pro-*
3 *babam. ergo raptorem filiæ meæ, violatorem fœderis veſtri Arminium, apud Varum, qui tum exercitui præſidebat, reum feci. dilatus ſegnitia ducis, quia parum præſidii in legibus erat; ut me, & Arminium, &*
4 *conſcios vinciret, flagitavi. teſtis illa nox, mihi utinam potius noviſſima! quæ ſecuta ſunt, defleri magis, quam defendi poſſunt. ceterum & inieci catenas Armi-*
5 *nio, & a factione ejus injectas perpeſſus ſum. Atque ubi primum tui copia; vetera novis, & quieta turbidis ante habeo: neque ob præmium, ſed ut me perfidia exſolvam: ſimul genti Germanorum idoneus conciliator, ſi*
6 *pœnitentiam quam perniciem maluerit. Pro juventa & errore filii veniam precor: filiam neceſſitate huc adductam fateor. tuum erit conſultare, utrum prævaleat, quod ex Arminio concepit, an quod ex me genita eſt.*
7 Cæſar, clementi reſponſo, liberis propinquiſque ejus incolumitatem, ipſi ſedem vetere in provincia pollicetur. Exercitum reduxit, nomenque *Imperatoris*

V.C.768.
Ch.15. *toris* auctore Tiberio accepit. Arminii uxor virilis 8
ſexus ſtirpem edidit: educatus Ravennæ puer quo
mox ludibrio conflictatus ſit, in tempore memora-
Cap.59. bo. Fama dediti benigneque excepti Segeſtis vulga- 1
ta, ut quibuſque bellum invitis aut cupientibus erat,
ſpe vel dolore accipitur. Arminium ſuper inſitam 2
violentiam, rapta uxor, ſubjectus ſervitio uxoris u-
terus, vecordem agebant: volitabatque per Cheruſ-
cos, arma in Segeſtem, arma in Cæſarem poſcens.
neque probris temperabat: *egregium patrem! magnum* 3
imperatorem! fortem exercitum! quorum tot manus u-
nam mulierculam avexerint. Sibi tres legiones, totidem 4
legatos procubuiſſe. Non enim ſe proditione, neque ad-
verſus feminas gravidas, ſed palam adverſus armatos
bellum tractare. cerni adhuc Germanorum in lucis ſigna
Romana, quæ diis patriis ſuſpenderit. coleret Segeſtes 5
* *homines* *victam ripam; redderet filio ſacerdotium: * hominem*
Germanos nunquam ſatis excuſaturos, quod inter Albim
& Rhenum virgas, & ſecures, & togam viderint. aliis 6
gentibus, ignorantia Imperii Romani, inexperta eſſe ſup-
plicia, neſcia tributa: quæ quando exuerint, inritusque
diſceſſerit ille inter numina dicatus Auguſtus, ille dele-
ctus Tiberius, ne imperitum adoleſcentulum, ne ſeditio-
ſum exercitum paveſcerent. Si patriam, parentes, an- 7
tiqua mallent, quam dominos, & colonias novas; Ar-
minium potius gloriæ ac libertatis, quam Segeſtem fla-
Cap.60 *gitioſæ ſervitutis ducem ſequerentur.* Conciti per hæc 1
non modo Cheruſci, ſed conterminæ gentes: tra-
ctuſque in partis Inguiomerus Arminii patruus, ve-
teri apud Romanos auctoritate. unde major Cæſari 2
metus: & ne bellum mole una ingrueret, Cæcinam
cum quadraginta cohortibus Romanis, diſtrahendo
hoſti, per Bructeros ad flumen Amiſiam mittit.
equitem Pedo præfectus finibus Friſiorum ducit. ipſe 3
impoſitas navibus quatuor legiones per lacus vexit:
ſimulque pedes, eques, claſſis, apud prædictum a-
mnem convenere. Chauci cum auxilia pollicerentur,
in commilitium adſciti ſunt. Bructeros ſua urenteis, 4
expedita cum manu L. Stertinius, miſſu Germanici
fudit; interque cædem & prædam repperit undevi-
ceſimæ legionis aquilam cum Varo amiſſam. Du- 5
ctum inde agmen ad ultimos Bructerorum: quan-
tumque Amiſiam & Luppiam amnes inter, vaſtatum:
haud

haud procul Teutoburgienſi ſaltu, in quo reliquiæ
1 Vari legionumque inſepultæ dicebantur. Igitur cu- Cap.61.
pido Cæſarem invadit ſolvendi ſuprema militibus,
ducique; permoto ad miſerationem omni qui ade-
rat exercitu, ob propinquos, amicos, denique ob
2 caſus bellorum, & ſortem hominum. præmiſſo Cæ-
cina ut occulta ſaltuum ſcrutaretur, ponteſque & ag-
geres humido paludum & fallacibus campis impone-
ret, incedunt mœſtos locos, viſuque ac memoria
3 deformes. Prima Vari caſtra lato ambitu, & dimen-
ſis principiis, trium legionum manus oſtentabant:
dein ſemiruto vallo, humili foſſa, acciſæ jam reli-
4 quiæ conſediſſe intelligebantur: medio campi al-
bentia oſſa, ut fugerant, ut reſtiterant, disjecta vel
aggerata: adjacebant fragmina telorum, equorum-
que artus, ſimul truncis arborum antefixa ora; lucis
propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos, ac pri-
5 morum ordinum centuriones mactaverant. & cladis
ejus ſuperſtites pugnam aut vincula elapſi, refere-
bant, *hic cecidiſſe Legatos; illic raptas aquilas; primum
ubi vulnus Varo adactum; ubi infelici dextra, & ſuo
6 ictu mortem invenerit; quo tribunali concionatus Ar-
minius; quot patibula captivis, quæ ſcrobes; utque ſi-
1 gnis & aquilis per ſuperbiam inluſerit.* Igitur Roma- Cap.62.
nus qui aderat exercitus, ſextum poſt cladis annum,
trium legionum oſſa, nullo noſcente alienas reli-
quias an ſuorum humo tegeret, omnes ut conjun-
ctos, ut conſanguineos, aucta in hoſtem ira, mœſti
2 ſimul & infenſi condebant. Primum exſtruendo tu-
mulo ceſpitem Cæſar poſuit, gratiſſimo munere in
3 defunctos, & præſentibus doloris ſocius. Quod Ti-
berio haud probatum, ſeu cuncta Germanici in de-
terius trahenti; ſive exercitum imagine cæſorum in-
ſepultorumque tardatum ad prœlia, & formidolo-
4 ſiorem hoſtium credebat: *neque imperatorem, augu-
ratu & vetuſtiſſimis cærimoniis præditum, attrectare
1 feralia debuiſſe.* Sed Germanicus cedentem in avia Cap.63.
Arminium ſecutus, ubi primum copia fuit, evehi
equites, campumque quem hoſtis inſederat, eripi
2 jubet. Arminius colligi ſuos, & propinquare ſilvis
monitos, vertit repente: mox ſignum prorumpen-
3 di dedit iis, quos per ſaltus occultaverat. Tunc
nova acie turbatus eques, miſſæque ſubſidiariæ

cohortes, & fugientium agmine impulſæ auxe-
rant conſternationem; trudebanturque in paludem
gnaram vincentibus, iniquam neſciis, ni Cæſar
productas legiones inſtruxiſſet: inde hoſtibus
terror, fiducia militi: & manibus æquis abſceſſum.
Mox reducto ad Amiſiam exercitu, legiones 4
claſſe, ut advexerat, reportat: pars equitum litore
Oceani petere Rhenum juſſa: Cæcina qui ſuum mi-
litem ducebat monitus, quamquam notis itineribus
regrederetur, Pontes longos quam maturrime ſupe-
rare. Anguſtus is trames, vaſtas inter paludes, & 5
quondam a L. Domitio aggeratus: cetera limoſa,
tenacia gravi cœno, aut rivis incerta erant, circum
ſilvæ paullatim adclives: quas tum Arminius imple-
vit, compendiis viarum, & cito agmine, onuſtum
ſarcinis armiſque militem cum anteveniſſet. Cæcinæ 6
dubitanti quonam modo ruptos vetuſtate pontes re-
poneret, ſimulque propulſaret hoſtem, caſtra me-
tari in loco placuit; ut opus, & alii prœlium inci-
Cap.64. perent. Barbari perfringere ſtationes, ſeque inferre 1
munitoribus niſi, laceſſunt, circumgrediuntur, oc-
curſant: miſcetur operantium bellantiumque cla-
mor: & cuncta pariter Romanis adverſa; locus uli- 2
gine profunda, idem ad gradum inſtabilis, proce-
dentibus lubricus; corpora gravia loricis; neque li-
brare pila inter undas poterant. Contra Cheruſcis 3
ſueta apud paludes prœlia; procera membra; haſtæ
ingentes ad vulnera facienda, quamvis procul. nox
demum inclinantis tum legiones adverſæ pugnæ exe-
mit. Germani ob proſpera indefeſſi, ne tum qui- 4
dem ſumpta quiete, quantum aquarum circumſur-
gentibus jugis oritur, vertere in ſubjecta: merſaque
humo, & obruto quod effectum operis, duplicatus mi-
liti labor. Quadrageſimum id ſtipendium Cæcina 5
parendi aut imperitandi habebat: ſecundarum am-
biguarumque rerum ſciens, eoque interritus. Igitur 6
futura voluens, non aliud repperit, quam ut hoſtem
ſilvis coërceret, donec ſaucii, quantumque gravioris
agminis, anteirent. nam medio montium & palu-
dum porrigebatur planities, quæ tenuem aciem pa-
teretur. Deliguntur legiones, quinta dextro lateri, 7
unetvicesima in lævum; primani ducendum ad ag-
Cap.65. men; viceſimanus adverſum ſecuturos. Nox per di- 1
verſa

verſa inquies: cum barbari feſtis epulis, læto cantu, V.C.768
aut truci ſonore ſubjecta vallium ac reſultantis ſaltus Ch.15.
complerent; apud Romanos invalidi ignes, interruptæ voces, atque ipſi paſſim adjacerent vallo, oberrarent tentoriis, inſomnes magis quam pervigiles.
2 ducemque terruit dira quies. nam Quinctilium Varum ſanguine oblitum, & paludibus emerſum, cernere & audire viſus eſt, velut vocantem. non tamen
3 obſecutus, & manum intendentis reppuliſſe. Cœpta luce miſſæ in latera legiones metu, an contumacia, locum deſeruere; capto propere campo, humentia
4 ultra. Neque tamen Arminius, quamquam libero incurſu, ſtatim prorupit: ſed ut hæſere cœno foſſiſque impedimenta, turbati circum milites; incertus ſignorum ordo; utque tali in tempore, ſibi quiſque properus, & lentæ adverſum imperia aures; inrumpere Germanos jubet, clamitans, *En Varus, & eo-*
5 *dem iterum fato victæ legiones!* Simul hæc, & cum delectis ſcindit agmen, equiſque maxime vulnera ingerit: illi ſanguine ſuo & lubrico paludum lapſantes, excuſſis rectoribus, disjicere obvios, proterere jacentes. plurimus circa aquilas labor, quæ neque adverſum ferri ingruentia tela, neque figi limoſa humo
6 poterant. Cæcina dum ſuſtentat aciem, ſuffoſſo equo delapſus circumveniebatur, ni prima legio ſeſe oppoſuiſſet. juvit hoſtium aviditas, omiſſa cæde prædam ſectantium: eniſæque legiones, veſperaſcente die, in aperta & ſolida. neque is miſeriarum finis.
7 ſtruendum vallum, petendus agger: amiſſa magna ex parte, per quæ egeritur humus, aut exciditur ceſpes: non tentoria manipulis, non fomenta ſauciis: infectos cœno aut cruore cibos dividentes, funeſtas tenebras, & tot hominum millibus unum jam reli-
1 quum diem lamentabantur. Forte equus abruptis Cap.66.
vinculis vagus, & clamore territus, quoſdam occurrentium obturbavit. tanta inde conſternatio, inrupiſſe Germanos credentium, ut cuncti ruerent ad portas, quarum Decumana maxime petebatur, aver-
2 ſa hoſti, & fugientibus tutior. Cæcina comperto vanam eſſe formidinem, cum tamen neque auctoritate, neque precibus, ne manu quidem obſiſtere, aut retinere militem quiret; projectus in limine portæ, miſeratione demum, quia per corpus Legati eundum

V.C.768.
Ch. 15.
erat, clauſit viam: ſimul tribuni & centuriones fal-
Cap.67. ſum pavorem docuerunt. Tunc contractos in princi- 1
pia, juſſoſque dicta cum ſilentio accipere, temporis
ac neceſſitatis monet: *Unam in armis ſalutem, ſed ea
conſilio temperanda; manendumque intra vallum, donec
expugnandi hoſtes ſpe, propius ſuccederent: mox undique
erumpendum. illa eruptione ad Rhenum perveniri. quod ſi* 2
*fugerent, pluris ſilvas, profundas magis paludes, ſævitiam
hoſtium ſupereſſe: at victoribus decus, gloriam, quæ domi
cara, quæ in caſtris honeſta,* memorat: reticuit de ad-
verſis. Equos dehinc, orſus a ſuis, Legatorum tri- 3
bunorumque, nulla ambitione, fortiſſimo cuique
bellatori tradit, ut hi, mox pedes, in hoſtem inva-
Cap.68. derent. Haud minus inquies Germanus ſpe, cupidi- 1
ne, & diverſis ducum ſententiis agebat: Arminio,
*ſinerent egredi, egreſſoſque rurſum per humida & impe-
dita circumvenirent,* ſuadente: atrociora Inguiomero,
& læta barbaris, *ut vallum armis ambirent. promptam
expugnationem, plures captivos, incorruptam prædam
fore.* Igitur orta die, proruunt, foſſis injiciunt cra- 2
tes, ſumma valli prenſant, raro ſuper milite, & qua-
ſi ob metum defixo. poſtquam hæſere munimentis,
datur cohortibus ſignum, cornuaque ac tubæ con-
cinuere. exin clamore & impetu tergis Germanorum 3
circumfunduntur, exprobrantes, *non hic ſilvas, nec
paludes, ſed æquis locis æquos deos.* Hoſti, facile exci- 4
dium, & paucos ac ſemermos cogitanti, ſonus tu-
barum, fulgor armorum, quanto inopina, tanto
majora offunduntur: cadebantque, ut rebus ſecundis
avidi, ita adverſis incauti. Arminius integer, In- 5
guiomerus poſt grave vulnus, pugnam deſeruere: vul-
gus trucidatum eſt, donec ira & dies permanſit. Nocte 6
demum reverſæ legiones, quamvis plus vulnerum, ea-
dem ciborum egeſtas fatigaret; vim, ſanitatem, co-
Cap.69. pias, cuncta in victoria habuere. Pervaſerat interim 1
circumventi exercitus fama, & *infeſto Germanorum ag-
mine Gallias peti*: ac ni Agrippina impoſitum Rheno
pontem ſolvi prohibuiſſet, erant qui id flagitium
formidine auderent. ſed femina ingens animi, mu- 2
nia ducis per eos dies induit, militibuſque ut quis in-
ops, aut ſaucius, veſtem & fomenta dilargita eſt.
Tradit C. Plinius Germanicorum bellorum ſcriptor, 3
ſtetiſſe apud principium pontis, laudes & grates re-
verſis

verſis legionibus habentem. Id Tiberii animum al-
tius penetravit. *non enim ſimplices eas curas, nec ad-*
4 *verſus externos militem quæri. nihil relictum imperato-*
ribus, ubi femina manipulos interviſat, ſigna adeat, lar-
gitionem tentet, tamquam parum ambitioſe filium ducis
gregali habitu circumferat, Cæſaremque Caligulam *ap-*
5 *pellari velit. Potiorem jam apud exercitus Agrippinam,*
quam Legatos, quam duces: compreſſam a muliere ſedi-
6 *tionem, cui nomen Principis obſiſtere non quiverit.* Ac-
cendebat hæc, onerabatque Seianus, peritia morum
Tiberii odia in longum jaciens, quæ reconderet, au-
1 ctaque promeret. At Germanicus legionum quas na- Cap. 70.
vibus vexerat, ſecundam, & quartam decimam iti-
nere terreſtri P. Vitellio ducendas tradit, quo levior
claſſis vadoſo mari innaret, vel reciproco ſideret. Vi-
tellius primum iter ſicca humo, aut modice adlaben-
2 te æſtu, quietum habuit: mox impulſu aquilonis, ſi-
mul ſidere æquinoctii, quo maxime tumeſcit Ocea-
nus, rapi agique agmen. & opplebantur terræ: ea-
dem freto, litori, campis facies; neque diſcerni po-
3 terant incerta ab ſolidis, brevia a profundis. ſter-
nuntur fluctibus, hauriuntur gurgitibus: jumenta,
ſarcinæ, corpora exanima, interfluunt, occurſant.
permiſcentur inter ſe manipuli, modo pectore, mo-
do ore tenus exſtantes, aliquando ſubtracto ſolo dis-
4 jecti aut obruti. non vox, & mutui hortatus juva-
bant, adverſante unda: nihil ſtrenuus ab ignavo,
ſapiens * a prudenti, conſilia a caſu differre: cuncta * ab ru-
5 pari violentia involvebantur. Tandem Vitellius in de, nil c.
editiora eniſus, eodem agmen ſubduxit. pernocta-
vere ſine utenſilibus, ſine igni, magna pars nudo aut
mulcato corpore; haud minus miſerabiles, quam
quos hoſtis circumſidet: quippe illis etiam honeſtæ
6 mortis uſus: his inglorium exitium. lux reddidit
terram; penetratumque ad amnem † Viſurgim, quo † Vi-
Cæſar claſſe contenderat. impoſitæ deinde legio- drum
nes, vagante fama ſubmerſas. nec fides ſalutis,
antequam Cæſarem exercitumque reducem vi-
1 dere. Jam Stertinius ad accipiendum in deditio- Cap. 71.
nem Segimerum fratrem Segeſtis præmiſſus, ipſum
& filium ejus in civitatem Ubiorum perduxerat. data
utrique venia; facile Segimero, cunctantius filio:
2 quia Quinctilii Vari corpus inluſiſſe dicebatur. Ce-

terum ad ſupplenda exercitus damna certavere Galliæ, Hiſpaniæ, Italia: quod cuique promptum, arma, equos, aurum, offerentes. quorum laudato ſtudio Germanicus, armis modo & equis ad bellum ſumptis, propria pecunia militem juvit. utque cla- 3
dis memoriam etiam comitate leniret, circumire ſaucios; facta ſingulorum extollere; vulnera intuens, alium ſpe, alium gloria, cunctos alloquio & cura, ſi-
Cap.72. bique & prœlio firmabat. Decreta eo anno trium- 1
phalia inſignia A. Cæcinæ, L. Apronio, C. Silio, ob
res cum Germanico geſtas. Nomen *patris patriæ* Ti- 2
berius a populo ſæpius ingeſtum, repudiavit: neque in acta ſua jurari, quamquam cenſente Senatu, permiſit: *cuncta mortalium incerta, quantoque plus ade-
ptus foret, tanto ſe magis in lubrico* dictans. non tamen 3
ideo faciebat fidem civilis animi. nam legem majeſtatis reduxerat; cui nomen apud veteres idem, ſed alia in judicium veniebant: ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique male geſta Repub. majeſtatem populi Romani minuiſſet. facta
arguebantur, dicta impune erant. Primus Auguſtus 4
cognitionem de famoſis libellis ſpecie legis ejus tractavit, commotus Caſſii Severi libidine, qua viros feminaſque inluſtres procacibus ſcriptis diffamave-
rat. mox Tiberius, conſultante Pompejo Macro Præ- 5
tore, *an judicia majeſtatis redderentur? exercendas le-
ges eſſe* reſpondit. Hunc quoque aſperavere carmina, 6
incertis auctoribus vulgata, in ſævitiam ſuperbiam-
Cap.73. que ejus, & diſcordem cum matre animum. Haud 1
pigebit referre in Falanio, & Rubrio, modicis equitibus Romanis, prætentata crimina: ut, quibus initiis, quanta Tiberii arte, graviſſimum exitium irrepſerit, dein repreſſum ſit, poſtremo arſerit, cunctaque
corripuerit, noſcatur. Falanio objiciebat accuſator, 2
quod inter cultores Auguſti, qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Caßium quendam mimum corpore infamem adſciviſſet: quodque venditis hortis, ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet. Rubrio crimini
* *numen* dabatur *violatum periurio* * *nomen Auguſti.* Quæ 3
ubi Tiberio notuere, ſcripſit Conſulibus; *Non ideo decretum patri ſuo cælum, ut in perniciem civium is honor verteretur. Caßium hiſtrionem ſolitum inter alios ejuſdem artis intereſſe ludis, quos mater ſua in memoriam*

4 *Auguſti ſacraſſet. Nec contra religiones fieri, quod effigies ejus, ut alia numinum ſimulacra, venditionibus hortorum & domuum accedant. Jusjurandum perinde æſtimandum, quam ſi Jovem feſelliſſet. deorum injurias diis*
1 *curæ.* Nec multo poſt Granium Marcellum Prætorem Cap. 74.
Bithyniæ Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus majeſtatis poſtulavit, ſubſcribente Romano Hiſpone. qui formam vitæ iniit, quam poſtea celebrem miſeriæ tem-
2 porum, & audaciæ hominum fecerunt. nam egens, ignotus, inquies, dum occultis libellis ſævitiæ Principis adrepit, mox clariſſimo cuique periculum facesſit; potentiam apud unum, odium apud omnes adeptus, dedit exemplum, quod ſecuti, ex pauperibus divites, ex contemptis metuendi, perniciem aliis,
3 ac poſtremum ſibi invenere. Sed Marcellum inſimulabat *ſiniſtros de Tiberio ſermones habuiſſe.* inevitabile crimen, cum ex moribus Principis fœdiſſima quæque deligeret accuſator, objectaretque reo. nam quia ve-
4 ra erant, etiam dicta credebantur. Addidit Hiſpo, *ſtatuam Marcelli altius quam Cæſarum ſitam: & alia in ſtatua, amputato capite Auguſti, effigiem Tiberii in-*
5 *ditam.* ad quod exarſit adeo, ut rupta taciturnitate proclamaret, *ſe quoque in ea cauſſa laturum ſententiam palam & juratum,* quo ceteris eadem neceſſitas fieret.
6 Manebant etiam tum veſtigia morientis libertatis. Igitur Cn. Piſo, *quo*, inquit, *loco cenſebis Cæſar? ſi primus, habebo quod ſequar: ſi poſt omnes, vereor ne im-*
7 *prudens diſſentiam.* permotus his, quantoque incautius efferbuerat, pœnitentia patiens, tulit abſolui reum criminibus majeſtatis. de pecuniis repetundis
1 ad reciperatores itum eſt. Nec Patrum cognitioni- Cap. 75.
bus ſatiatus, judiciis adſidebat in cornu tribunalis, ne Prætorem curuli depelleret; multaque eo coram, adverſus ambitum & potentium preces conſtituta. ſed dum veritati conſulitur, libertas corrumpebatur.
2 Inter quæ Pius Aurelius Senator, queſtus *mole publicæ viæ, ductuque aquarum, labefactas ædis ſuas,* auxilium Patrum invocabat. reſiſtentibus ærarii Prætoribus, ſubvenit Cæſar, pretiumque ædium Aurelio tribuit, erogandæ per honeſta pecuniæ cupiens: quam virtu-
3 tem diu retinuit, cum ceteras exueret. Propertio Celeri prætorio, veniam ordinis ob paupertatem petenti, * decies ſeſtertium largitus eſt, ſatis comperto pater-

* 25000. Philipp.

paternas ei anguſtias eſſe. tentantis eadem alios, 4
probare cauſſam Senatui juſſit; cupidine ſeveritatis in
his etiam, quæ rite faceret, acerbus. unde ceteri ſi-
lentium & paupertatem confeſſioni & beneficio præ-
Cap.76 poſuere. Eodem anno continuis imbribus auctus Ti- 1
beris plana urbis ſtagnaverat: relabentem ſecuta eſt
ædificiorum & hominum ſtrages. Igitur cenſuit Aſi- 2
nius Gallus, *ut libri Sibyllini adirentur.* renuit Tibe-
rius, perinde divina humanaque obtegens. Sed re-
medium coërcendi fluminis Ateio Capitoni, & L.
Arruntio mandatum. Achaiam ac Macedoniam one- 3
ra deprecantis, levari in præſens proconſulari impe-
rio, tradique Cæſari placuit. Edendis gladiatoribus, 4
quos Germanici fratris ac ſuo nomine obtulerat,
Druſus præſedit, quamquam vili ſanguine nimis gau-
dens: quod vulgus formidoloſum, & pater arguiſſe
dicebatur. cur abſtinuerit ſpectaculo ipſe, varie tra- 5
hebant: alii tædio cœtus, quidam triſtitia ingenii,
& metu comparationis, quia Auguſtus comiter in-
terfuiſſet. Non crediderim ad oſtentandam ſævi- 6
tiam, movendaſque populi offenſiones, conceſſam
Cap.77 filio materiem: quamquam id quoque dictum eſt. At 1
Theatri licentia proximo priore anno cœpta, gravius
tum erupit, occiſis non modo e plebe, ſed militibus
& centurione, vulnerato tribuno prætoriæ cohortis,
dum probra in magiſtratus & diſſenſionem vulgi pro-
hibent. Actum de ea ſeditione apud Patres, diceban- 2
turque ſententiæ, *ut Prætoribus jus virgarum in hiſtrio-*
nes eſſet. interceſſit Haterius Agrippa Tribunus plebei,
increpituſque eſt Aſinii Galli oratione, ſilente Ti-
berio, qui ea ſimulacra libertatis Senatui præbebat.
valuit tamen interceſſio, quia divus Auguſtus *immu-* 3
nes verberum hiſtriones quondam reſponderat, neque
fas Tiberio infringere dicta ejus. De modo lucaris, 4
& adverſus laſciviam fautorum, multa decernun-
tur; ex quis maxime inſignia: *Ne domos pantomimo-*
rum Senator introiret: ne egredientis in publicum equites
Romani cingerent: aut alibi quam in theatro ſpectaren-
tur: & ſpectantium immodeſtiam exſilio multandi po-
Cap.78 *teſtas Prætoribus fieret.* Templum ut in colonia Tar- 1
raconenſi ſtrueretur Auguſto, petentibus Hiſpanis
permiſſum; datumque in omnes provincias exem-
plum. Centeſimam rerum venalium poſt bella civi- 2
lia

lia inſtitutam deprecante populo, edixit Tiberius
3 *militare ærarium eo ſubſidio niti : ſimul imparem oneri*
Rempub. niſi viceſimo militiæ anno veterani dimitteren-
tur. ita proximæ ſeditionis male conſulta, quibus ſex-
decim ſtipendiorum finem expreſſerant, abolita in
1 poſterum. Actum deinde in Senatu ab Arrun- Cap.79
tio & Ateio, an ob moderandas Tiberis exunda-
tiones verterentur flumina & lacus, per quos auge-
2 ſcit. Auditæque municipiorum & coloniarum lega-
tiones; orantibus Florentinis, *ne Clanis ſolito alveo*
demotus in amnem Arnum transferretur, idque ipſis
3 *perniciem adferret.* Congruentia his Interamnates
diſſeruere; *peſſum ituros fœcundiſſimos Italiæ campos,*
ſi amnis Nar (id enim parabatur) *in rivos diductus ſu-*
4 *perſtagnaviſſet.* Nec Reatini ſilebant, Velinum la-
cum, qua in Narem effunditur, obſtrui recuſantes;
5 *quippe in adjacentia erupturum. optume rebus mortalium*
conſuluiſſe naturam, quæ ſua ora fluminibus, ſuos cur-
6 *ſus, utque originem, ita fines dederit. ſpectandas etiam*
religiones ſociorum, qui ſacra, & lucos & aras patriis
amnibus dicaverint. quin ipſum Tiberim nolle prorſus
7 *accolis fluviis orbatum minore gloria fluere.* Seu preces
coloniarum, ſeu difficultas operum, ſive ſuperſtitio,
valuit, ut in ſententiam Piſonis concederetur, qui nil
1 mutandum cenſuerat. Prorogatur Poppæo Sabino Cap.80.
2 provincia Mœſia, additis Achaia & Macedonia. Id
quoque morum Tiberii fuit, continuare imperia, ac
pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut
3 juriſdictionibus habere. Cauſſæ variæ traduntur: alii
tædio novæ curæ, ſemel placita pro æternis ſervaviſſe: qui-
4 dam *invidia, ne plures fruerentur.* ſunt qui exiſtiment,
ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium. neque
enim eminentis virtutes ſectabatur, & rurſum vitia
oderat: ex optimis periculum ſibi, a peſſimis dede-
5 cus publicum metuebat. qua hæſitatione poſtremo
eo provectus eſt, ut mandaverit quibuſdam provin-
1 cias, quos egredi urbe non erat paſſurus. De comi- Cap.81.
tiis conſularibus, quæ tum primum illo Principe, ac
deinceps fuere, vix quidquam firmare auſim; adeo
diverſa non modo apud auctores, ſed in ipſius ora-
2 tionibus reperiuntur. Modo ſubtractis candidato-
rum nominibus originem cujuſque, & vitam, & ſti-
3 pendia deſcripſit, ut qui forent intelligeretur: ali-
quan-

quando ea quoque ſignificatione ſubtracta, candidatos hortatus, ne ambitu comitia turbarent, ſuam ad id curam pollicitus eſt: plerumque *eos tantum a-* 4
pud ſe profeſſos diſſeruit, *quorum nomina Conſulibus ediſſet; poſſe & alios profiteri, ſi gratiæ, aut meritis conſiderent.* ſpecioſa verbis, re inania, aut ſubdola: 5
quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infenſius ſervitium.

Bre-

Breviarium Libri II.

INitia Parthici belli. Phrahates. (cap. 1.) *Vonones popularibus ingratus.* (2.) *Vonones ab Artabano pulſus.* (3.) *In Armenia mutatio regum.* (4.) *Germanicus a Tiberio avocatus, Germanos prius mari aggreditur.* (5.) *Claßis ejus. Rhenus.* (6.) *Irruptio in Cattos. Ara Druſi.* (7.) *Foſſa Druſiana. Amiſia. Angrivarii rebelles cæſi.* (8.) *Arminii cum Flavio colloquium.* (9. 10.) *Viſurgim Romani tranſeunt. Batavorum diſcrimen. Cariovalda cæſus.* (11.) *Germanicus militum animos explorat.* (12.) *Transfugis præmium pronunciatum. Caſtris adſultatum.* (13.) *Germanici ſomnium. Ejus* (14.) *& Arminii ad ſuos oratio.* (15.) *Locus pugnæ. Acierum diſpoſitio.* (16.) *Augurium felix. Fuga Germanorum, & clades.* (17.) *Iidem tropæo Romanorum accenſi pugnam iterant.* (18. 19.) *Germani ægre victi.* (20. 21.) *Monumentum & titulus rerum magnificus.* (22.) *Milites claſſe reducti.* (23.) *Clades & pæne exitium ex tempeſtate. Naufragi recollecti.* (24.) *Cæſar erectos ea clade Germanos cædit.* (25.) *Germanicus a Tiberio per invidiam avocatus.* (26.) *Libo Druſus ab amico delatus.* (27.) *Accuſatus in Senatu, non tam ſceleris, quam vecordiæ convincitur.* (28. 29.) *Torti in dominum ſervi.* (30.) *Libo ſe conficit.* (31.) *Vates decreto pulſi.* (32.) *Luxus publicus leviter coërcitus, quem defendit Aſinius.* (33.) *Piſonis libertas, Urgulaniæ potentia.* (34.) *De rebus agendis certamen.* (35.) *Aſinii ſententia ſuper comitiis. Tiberius eam rejicit.* (36.) *Hortali, ſubſidium poſcentis oratio,* (37.) *aſpere excepta a Tiberio. Dat tamen aliquid, in poſterum negat.* (38.) *Clementis ſervi facinus. Is Agrippam ſe mentitus, res Romanas turbat,* (39.) *dolo Salluſtii captus occiditur.* (40.) *Germanici triumphus.* (41.) *Archelaus Cappadocum Rex in Urbem accitus.* (42.) *Oriens concuſſus Germanico permittitur: Piſoni Syria, cum occultis in eum mandatis.* (43.) *Druſus in Illyricum miſſus.* (44.) *Germani inter ſe diſcordes, parantur ad pugnam. Arminii ad ſuos oratio,* (45.) *Marobodui ad ſuos. Acris pugna. Maroboduus pro victo.* (46.) *Terræmotus in Aſia. Eo preſſos ſublevat Tiberius* (47.) *in*

alias

alios quoque liberalis. (48.) *Ædes dedicatæ.* (49.) *Varilia majeſtatis poſtulata.* (50.) *De Prætore ſubſtituendo contentio.* (51.) *Tacfarinatem & Mazippam bellum in Africa moventes Camillus fundit. ei triumphalia decreta.* (52.) *Germanici diverſa itinera.* (53.) *Conſulit in reditu Clarium Apollinem. Oraculi ratio.* (54.) *Piſo cum uxore Plancina Germanicum inſectatur: caſtra corrumpit.* (55.) *Germanicus Armenios adit: Zenonem iis regem imponit, &c.* (56.) *Germanici & Piſonis ſimultates.* (57.) *Vonones Syria demotus.* (58.) *Germanicus Ægyptum petit, incuſante Tiberio.* (59.) *Canopus. Thebæ veteres.* (60.) *Memnonis ſtatua. Pyramides.* (61.) *In Germania diſcordia, aſtu Druſi.* (62.) *Maroboduus vi Catualdæ pulſus, ad Romanos confugit. Idem Catualdæ mox caſus.* (63.) *Rheſcuporis Cotye fratris filio per dolum oppreſſo, Thracia omni potitur.* (64.65.) *Idem in vincla datus,* (66.) *Romam perductus, occiſus.* (67.) *Vonones fugam tentat: deprenſus occiditur.* (68.) *Germanicus ægrotat ſcelere Piſonis,* (69.) *cui amicitiam renuntiat.* (70.) *Mandata amicis ultione, datiſque conjugi monitis, obit.* (71. 72.) *Cum Alexandro comparatur.* (73.) *Sentius Syriæ fit præſes.* (74.) *Agrippina Romam properat.* (75.) *Piſoni reditum in Syriam diſſuadet filius,* (76.) *ſuadent alii,* (77.) *& perſuadent.* (78.) *Piſo vim parat in Sentium: obviat Agrippinæ:* (79.) *caſtellum occupat: aciem ſtruit: pellitur a Sentio:* (80.) *dimittitur Romam.* (81.) *Ibi magnus ob morbum & mortem Germanici luctus.* (82.) *Honores mortuo decreti. Clypeus inter oratores.* (83.) *Livia gemellos parit.* (84.) *Scita in mulierum libidinem. Pulſa ſacra externa.* (85.) *Capta Veſtalis.* (86.) *Frumenti pretium. Tiberius titulos averſatur.* (87.) *Arminii cædes, & elogium.* (88.)

Hæc geſta annis quatuor,

T. Statilio Siſenna Tauro, & L. Scribonio Libone
C. Cœlio Rufo, & L. Pomponio Flacco
Tiberio Julio Cæſare Auguſto III. & Germanico Cæſare II.
M. Junio Silano, & C. Norbano Flacco } Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER II.

1 SIſenna Statilio Tauro, L. Libone Coſs. mota Anno
Orientis regna, provinciæque Romanæ; initio V.C.769.
apud Parthos orto, qui petitum Roma acce- Ch. 16.
ptumque regem, quamvis gentis Arſacidarum, Cap. I.
ut externum aſpernabantur. Is fuit Vonones, obſes
2 Auguſto datus a Phrahate. Nam Phrahates, quamquam depuliſſet exercitus, duceſque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verterat, partemque prolis firmandæ amicitiæ miſerat: haud perinde noſtri metu, quam fidei popularium diffiſus.
1 Poſt finem Phrahatis & ſequentium regum, ob in- Cap. 2.
ternas cædes, venere in Urbem legati a primoribus Parthis, qui Vononem vetuſtiſſimum liberorum ejus
2 accirent. Magnificum id ſibi credidit Cæſar, auxitque opibus. Et accepere barbari lætantes, ut ferme ad
3 nova imperia. Mox ſubit pudor, *degeneraviſſe Parthos, petitum alio ex orbe regem hoſtium artibus infectum: jam inter provincias Romanas ſolium Arſacida-*
4 *rum haberi, darique. Ubi illam gloriam trucidantium Craſſum, exturbantium Antonium; ſi mancipium Cæſaris, tot per annos ſervitutem perpeſſum, Parthis im-*
5 *peritet?* Accendebat dedignantes & ipſe, diverſus a majorum inſtitutis, raro venatu, ſegni equorum cura; quotiens per urbes incederet, lecticæ geſtamine,
6 faſtuque erga patrias epulas. inridebantur & Græci comites, ac viliſſima utenſilium anulo clauſa: ſed prompti aditus, obvia comitas, ignotæ Parthis virtutes, nova vitia; & quia ipſorum moribus aliena,
1 perinde odium pravis & honeſtis. Igitur Artabanus Cap. 3.
Arſacidarum e ſanguine apud Dahas adultus excitur, primo-

U.C.769.
Ch. 16.

primoque congreſſu fuſus reparat vires, regnoque
potitur. Victo Vononi perfugium Armenia fuit, va- 2
cua tunc, interque Parthorum & Romanas o-
pes infida, ob ſcelus Antonii, qui Artauaſ-
den regem Armeniorum ſpecie amicitiæ inle-
ctum, dein catenis oneratum, poſtremo interfe-
cerat. Ejus filius Artaxias memoria patris nobis in- 3
fenſus, Arſacidarum vi ſeque regnumque tutatus eſt.
occiſo Artaxia per dolum propinquorum, datus a 4
Cæſare Armeniis Tigranes, deductuſque in regnum
a Tiberio Nerone. Nec Tigrani diuturnum impe- 5
rium fuit, neque liberis ejus, quamquam ſociatis mo-
re externo in matrimonium regnumque. Dein juſſu
Auguſti impoſitus Artauaſdes, & non ſine clade no-
Cap. 4. ſtra dejectus. Tum C. Cæſar componendæ Arme- 1
niæ deligitur. Is Ariobarzanem origine Medum, ob
inſignem corporis formam, & præclarum animum,
volentibus Armeniis præfecit. Ariobarzane morte 2
fortuita abſumpto, ſtirpem ejus haud toleravere:
tentatoque feminæ imperio, cui nomen Erato, ea-
que brevi pulſa; incerti ſolutique, & magis ſine do-
mino, quam in libertate; profugum Vononem in re-
gnum accipiunt. Sed ubi minitari Artabanus, & 3
parum ſubſidii in Armeniis, vel ſi noſtra vi defende-
retur, bellum adverſus Parthos ſumendum erat;
rector Syriæ Creticus Silanus excitum cuſtodia cir-
cumdat, manente luxu & regio nomine. quod lu-
dibrium ut effugere agitaverit Vonones, in loco red-
Cap. 5. demus. Ceterum Tiberio haud ingratum accidit tur- 1
bari res Orientis, ut ea ſpecie Germanicum ſuetis
legionibus abſtraheret; noviſque provinciis impoſi-
tum, dolo ſimul & caſibus objectaret. At ille quanto 2
acriora in eum ſtudia militum, & averſa patrui vo-
luntas, celerandæ victoriæ intentior, tractare prœ-
liorum vias, & quæ ſibi tertium jam annum belli-
geranti ſæva vel proſpera eveniſſent. *fundi Germanos* 3
acie, & juſtis locis: juvari ſilvis, paludibus, brevi
æſtate, & præmatura hieme: ſuum militem haud perin-
de vulneribus, quam ſpatiis itinerum, damno armorum
adfici: feſſas Gallias miniſtrandis equis: longum im- 4
pedimentorum agmen, opportunum ad inſidias, defen-
ſantibus iniquum. at ſi mare intretur, promptam ipſis 5
poſſeſſionem, & hoſtibus ignotam; ſimul bellum matu-

rius

tias incipi, legioneſque & commeatus pariter vehi; inte-
grum equitem, equoſque, per ora & alveos fluminum
1 *media in Germania fore.* Igitur huc intendit: miſſis Cap. 6.
ad cenſus Galliarum, P. Vitellio & Cantio; Silius,
& Anteius, & Cæcina fabricandæ claſſi præponun-
2 tur. Mille naves ſufficere viſæ, properatæque: aliæ
breves, anguſta puppi proraque, & lato utero, quo
facilius fluctus tolerarent: quædam planæ carinis,
ut ſine noxa ſiderent: plures appoſitis utrimque gu-
bernaculis, converſo ut repente remigio, hinc vel
3 illinc adpellerent. multæ pontibus ſtratæ, ſuper quas
tormenta veherentur, ſimul aptæ ferendis equis, aut
commeatui, velis habiles, citæ remis, augebantur
4 alacritate militum in ſpeciem ac terrorem. Inſula
Batavorum in quam convenirent prædicta, ob faciles
adpulſus, accipiendiſque copiis, & transmittendum
5 ad bellum opportuna. Nam Rhenus uno alveo con-
tinuus, aut modicas inſulas circumveniens, apud
principium agri Batavi velut in duos amnes dividi-
6 tur: ſervatque nomen, & violentiam curſus, qua
Germaniam prævehitur, donec Oceano miſceatur;
ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo
cognomento *Vahalem* accolæ dicunt: mox id quoque
vocabulum mutat *Moſa* flumine, ejuſque immenſo
1 ore eundem in Oceanum effunditur. Sed Cæſar, dum Cap. 7.
adiguntur naves, Silium legatum cum expedita ma-
nu inruptionem in Cattos facere jubet: ipſe, audi-
to caſtellum Luppiæ flumini adpoſitum obſideri, ſex
2 legiones eo duxit. Neque Silio ob ſubitos imbres
aliud actum, quam ut modicam prædam, & Arpi
3 principis Cattorum conjugem filiamque raperet: ne-
que Cæſari copiam pugnæ obſeſſores fecere, ad fa-
mam adventus ejus dilapſi. Tumulum tamen nuper
Varianis legionibus ſtructum, & veterem aram Dru-
4 ſo ſitam disjecerant. reſtituit aram; honorique pa-
tris princeps ipſe cum legionibus decucurrit: tumu-
lum iterare haud viſum. & cuncta inter caſtellum
Aliſonem, ac Rhenum, novis limitibus, aggeri-
1 buſque permunita. Jamque claſſis advenerat, cum Cap. 8.
præmiſſo commeatu, & diſtributis in legiones ac
ſocios navibus, foſſam, cui *Druſianæ* nomen, in-
greſſus, precatuſque Druſum patrem, *ut ſe eadem au-*
ſum, libens placatuſque exemplo ac memoria conſiliorum
atque

Ch. 16. *atque operum juvaret*; lacus inde, & Oceanum, uſque
ad Amiſiam flumen, ſecunda navigatione pervehi-
tur: claſſis Amiſiæ relicta, lævo amne; erratum- 2
que in eo, quod non ſubvexit: tranſpoſuit militem
dextras in terras iturum. ita plures dies efficiendis
pontibus abſumpti. Et eques quidem ac legiones 3
prima æſtuaria, nondum adſcreſcente unda, intre-
pidi tranſiere: poſtremum auxiliorum agmen, Ba-
tavique in parte ea, dum inſultant aquis, artemque
nandi oſtentant, turbati, & quidam hauſti ſunt.
Metanti caſtra Cæſari Angrivariorum defectio a 4
tergo nuntiatur. miſſus illico Stertinius cum equi-
te, & armatura levi, igne & cædibus perfidiam
Cap. 9. ultus eſt. Flumen Viſurgis Romanos Cheruſcoſ- 1
que interfluebat. ejus in ripa cum ceteris primori-
bus Arminius adſtitit, quæſitoque *an Cæſar ve-
niſſet*? poſtquam *adeſſe* reſponſum eſt; *ut liceret
cum fratre conloqui* oravit. Erat is in exercitu co- 2
gnomento Flavius, inſignis fide, & amiſſo per vul-
nus oculo paucis ante annis, duce Tiberio. tum per- 3
miſſum, progreſſuſque ſalutatur ab Arminio. qui
amotis ſtipatoribus, *ut ſagittarii noſtra pro ripa diſpoſiti
abſcederent*, poſtulat; & poſtquam digreſſi, *unde ea
deformitas oris*? interrogat fratrem. illo locum, & 4
prœlium referente; *quodnam præmium recepiſſet*? ex-
quirit. Flavius *aucta ſtipendia, torquem, & coronam,
aliaque militaria dona* memorat, inridente Arminio
Cap. 10. vilia ſervitii pretia. Exin diverſi ordiuntur: hic *ma-* 1
*gnitudinem Romanam, opes Cæſaris, & victis graves
pœnas; in deditionem venienti paratam clementiam; ne-
que conjugem & filium ejus hoſtiliter haberi*. Ille *fas pa-* 2
*triæ, libertatem avitam, penetralis Germaniæ deos, ma-
trem precum ſociam; ne propinquorum, & adfinium, de-
nique gentis ſuæ deſertor & proditor, quam imperator
eſſe mallet*. Paullatim inde ad jurgia prolapſi, quo mi- 3
nus pugnam conſererent, ne flumine quidem inter-
jecto cohibebantur: ni Stertinius adcurrens, plenum
iræ, *armaque & equum* poſcentem Flavium attinuiſ-
ſet. cernebatur contra minitabundus Arminius, 4
prœliumque denuntians. nam pleraque Latino ſer-
mone interjaciebat, ut qui Romanis in caſtris ductor
Cap. 11. popularium meruiſſet. Poſtero die Germanorum a- 1
cies trans Viſurgim ſtetit. Cæſar, niſi pontibus præ-
ſidiiſque

ſidiiſque impoſitis, dare in diſcrimen legiones haud
2 imperatorium ratus, equitem vado tramittit. præ-
fuere Stertinius, & e numero primipilarium Æmi-
lius, diſtantibus locis invecti, ut hoſtem diducerent.
3 qua celerrimus amnis, Cariovalda dux Batavorum
erupit; eum Cheruſci fugam ſimulantes in planitiem
ſaltibus circumjectam traxere: dein coorti, & un-
dique effuſi trudunt adverſos, inſtant cedentibus,
collectoſque in orbem, pars congreſſi, quidam emi-
4 nus proturbant. Cariovalda diu ſuſtentata hoſtium
ſævitia, hortatus ſuos ut ingruentes catervas globo
frangerent; atque ipſe in denſiſſimos inrumpens,
congeſtis telis & ſuffoſſo equo labitur, ac multi no-
bilium circa: ceteros vis ſua, aut equites cum Sterti-
1 nio Æmilioque ſubvenientes, periculo exemere. Cæ- Cap. 12.
ſar transgreſſus Viſurgim indicio perfugæ cognoſcit,
delectum ab Arminio locum pugnæ: conveniſſe & alias
nationes in ſilvam Herculi ſacram, auſuroſque noctur-
2 *nam caſtrorum oppugnationem.* habita indici fides, &
cernebantur ignes; ſuggreſſique propius ſpeculatores,
audiri fremitum equorum, immenſique & inconditi ag-
3 *minis murmur*, attulere. Igitur propinquo ſummæ
rei diſcrimine, explorandos militum animos ratus,
quonam id modo incorruptum foret ſecum agitabat.
4 *Tribunos & centuriones læta ſæpius quam comperta nun-*
tiare; libertorum ſervilia ingenia; amicis ineſſe adula-
tionem: ſi concio vocetur, illic quoque, quæ pauci inci-
5 *piant, reliquos adſtrepere. penitus noſcendas mentes,*
cum ſecreti & incuſtoditi, inter militaris cibos, ſpem aut
1 *metum proferrent.* Nocte cœpta egreſſus augurali, per Cap. 13.
occulta & vigilibus ignara, comite uno, contectus
humeros ferina pelle, adit caſtrorum vias, adſiſtit
2 tabernaculis, fruiturque fama ſui: cum hic *nobilita-*
tem ducis, *decorem* alius, plurimi *patientiam*, *comita-*
tem, *per ſeria per jocos eundem animum*, laudibus fer-
rent, *reddendamque gratiam in acie* faterentur, ſimul
perfidos & ruptores pacis, ultioni & gloriæ mactandos.
3 Inter quæ unus hoſtium Latinæ linguæ ſciens, acto
ad vallum equo, voce magna, *conjuges, & agros, &*
ſtipendii indies, donec bellaretur, ſeſtertios centenos, ſi
4 *quis transfugiſſet*, Arminii nomine pollicetur. In-
cendit ea contumelia legionum iras: *veniret dies, da-*
retur pugna: ſumpturum militem Germanorum agros,
tra-

V.C.769. Ch.16. *tractarum conjuges; accipere omen & matrimonia ac*
pecunias hoſtium prædæ deſtinare. Tertia ferme vigilia 5
adſultatum eſt caſtris, ſine conjectu teli; poſtquam
crebras pro munimentis cohortes, & nihil remiſſum
Cap. 14. ſenſere. Nox eadem lætam Germanico quietem tu- 1
lit, viditque ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa
prætexta, pulchriorem aliam manibus aviæ Augu-
ſtæ accepiſſe. Auctus omine, addicentibus auſpiciis, 2
* provi-ſa vocat concionem, & quæ ſapientia * præviſa apta-
que imminenti pugnæ diſſerit: *Non campos modo mi-* 3
liti Romano ad prælium bonos, ſed ſi ratio adſit, ſilvas
& ſaltus. nec enim immenſa barbarorum ſcuta, enormis
haſtas, inter truncos arborum, & enata humo virgulta,
perinde haberi quam pila, & gladios, & hærentia cor-
pori tegmina. denſarent ictus, ora mucronibus quære- 4
rent: non loricam Germano, non galeam; ne ſcuta quidem
ferro, nervove firmata, ſed viminum textus, vel tenuis
& fucatas colore tabulas: primam utcumque aciem ha-
ſtatam; ceteris, præuſta aut brevia tela. jam corpus, ut 5
viſu torvum, & ad brevem impetum validum; ſic nulla
vulnerum patientia: ſine pudore flagitii, ſine cura du-
cum, abire, fugere; pavidos adverſis, inter ſecunda,
non divini, non humani juris memores. Si tædio viarum 6
ac maris finem cupiant; hac acie parari: propiorem jam
Albim, quam Rhenum; neque bellum ultra, modo ſe
patris, patruique veſtigia prementem iiſdem in terris
victorem ſiſterent. Orationem ducis ſecutus militum 7
Cap. 15. ardor: ſignumque pugnæ datum. Nec Arminius, 1
aut ceteri Germanorum proceres omittebant ſuos
quiſque teſtari: *Hos eſſe Romanos Variani exercitus*
fugaciſſimos, qui ne bellum tolerarent, ſeditionem in-
duerint: quorum pars onuſta vulneribus tergum, pars 2
fluctibus & procellis fractos artus, infenſis rurſum ho-
ſtibus, adverſis diis objiciant, nulla boni ſpe. claſſem 3
quippe, & avia Oceani quæſita, ne quis venientibus
occurreret, ne pulſos premeret: ſed ubi miſcuerint ma-
nus, inane victis ventorum remorumve ſubſidium. me- 4
‡ *nec aliud* *miniſſent modo avaritiæ, crudelitatis, ſuperbiæ; ‡ aliud*
ſibi reliquum, quam tenere libertatem, aut mori ante
Cap. 16. *ſervitium.* Sic accenſos, & prœlium poſcentes in 1
campum, cui *Idiſtaviſo* nomen, deducunt: is me-
dius inter Viſurgim & colles, ut ripæ fluminis ce-
dunt, aut prominentia montium reſiſtunt, inæqua-
liter

2 liter ſinuatur. pone tergum inſurgebat ſilva, editis in altum ramis, & pura humo inter arborum truncos. Campum & prima ſilvarum barbara acies tenuit: ſoli Cheruſci juga inſedere, ut prœliantibus
3 Romanis deſuper incurrerent. Noſter exercitus ſic inceſſit: auxiliares Galli, Germanique in fronte: poſt quos pedites ſagittarii: dein quatuor legiones, & cum duabus prætoriis cohortibus, ac delecto equi-
4 te Cæſar: exin totidem aliæ legiones, & levis armatura cum equite ſagittario, ceteræque ſociorum cohortes. Intentus paratuſque miles, ut ordo agmi-
1 nis in aciem adſiſteret. Viſis Cheruſcorum catervis, Cap. 17.
quæ per ferociam proruperant, validiſſimos equitum incurrere latus, Stertinium cum ceteris turmis circumgredi, tergaque invadere jubet, ipſe in tempore
2 adfuturus. Interea pulcherrimum augurium octo aquilæ petere ſilvas & intrare viſæ, Imperatorem advertere, exclamat, *Irent, ſequerentur Romanas aves,*
3 *propria legionum numina.* ſimul pedeſtris acies infertur, & præmiſſus eques, poſtremos ac latera impulit: mirumque dictu, duo hoſtium agmina diverſa fuga, qui ſilvam tenuerant in aperta, qui campis ad-
4 ſtiterant in ſilvam ruebant. medii inter hos Cheruſci collibus detrudebantur; inter quos inſignis Arminius manu, voce, vulnere ſuſtentabat pugnam: incubueratque ſagittariis, illa rupturus, ni Rætorum Vindelicorumque, & Gallicæ cohortes ſigna obje-
5 ciſſent. niſu tamen corporis, & impetu equi pervaſit, oblitus faciem ſuo cruore, ne noſceretur. quidam *agnitum a Chaucis inter auxilia Romana agentibus*
6 *emiſſumque* tradiderunt. Virtus ſeu fraus eadem Inguiomero effugium dedit; ceteri paſſim trucidati. & pleroſque tranare Viſurgim conantes, injecta tela, aut vis fluminis, poſtremo moles ruentium, & inci-
7 dentes ripæ, operuere. quidam turpi fuga in ſumma arborum niſi, ramiſque ſe occultantes, admotis ſagittariis per ludibrium figebantur: alios prorutæ arbores adflixere. Magna ea victoria, neque cruenta
1 nobis fuit. Quinta ab hora diei ad noctem cæſi hoſtes decem millia paſſuum cadaveribus atque armis Cap. 18.
oppleverе; repertis inter ſpolia eorum catenis, quas in Romanos, ut non dubio eventu, portaverant.
2 Miles in loco prœlii Tiberium *Imperatorem* ſaluta-

V.C.769. vit, ſtruxitque aggerem, & in modum tropæorum
Ch. 16. arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, im-
Cap. 19. poſuit. Haud perinde Germanos vulnera, luctus, 1
excidia, quam ea ſpecies dolore & ira adfecit. qui
modo abire ſedibus, trans Albim concedere para-
bant, pugnam volunt, arma rapiunt; plebes, pri-
mores, juventus, ſenes, agmen Romanum repente
incurſant, turbant. poſtremo deligunt locum, flu- 2
mine & ſilvis clauſum, arta intus planitie, & humi-
da; ſilvas quoque profunda palus ambibat. niſi quod
latus unum Angrivarii lato aggere extulerant, quo
a Cheruſcis dirimerentur. hic pedes adſtitit: equi- 3
tem propinquis lucis texere, ut ingreſſis ſilvam le-
Cap. 20. gionibus a tergo foret. Nihil ex iis Cæſari incogni- 1
tum: conſilia, locos, prompta, occulta noverat,
aſtuſque hoſtium in perniciem ipſis vertebat. Sejo 2
Tuberoni Legato tradit equitem, campumque. pe-
ditum aciem ita inſtruxit, ut pars æquo in ſilvam a-
ditu incederet, pars objectum aggerem eniteretur.
quod arduum, ſibi; cetera Legatis permiſit. quibus 3
plana evenerant, facile inrupere: quis impugnan-
dus agger, ut ſi murum ſuccederent, gravibus ſu-
perne ictibus conflictabantur. Senſit dux imparem 4
cominus pugnam, remotiſque paullum legioni-
bus, funditores libratoreſque excutere tela, & pro-
turbare hoſtem jubet. miſſæ e tormentis haſtæ,
quantoque conſpicui magis propugnatores, tan-
to pluribus vulneribus dejecti. Primus Cæſar cum 5
prætoriis cohortibus, capto vallo, dedit impe-
tum in ſilvas. conlato illic gradu certatum: ho-
ſtem a tergo palus, Romanos flumen aut montes
claudebant: utriſque neceſſitas in loco, ſpes in
Cap. 21. virtute, ſalus ex victoria. Nec minor Germanis 1
animus; ſed genere pugnæ & armorum ſuperaban-
tur; cum ingens multitudo, artis locis, prælon-
gas haſtas non protenderet, non colligeret, ne-
que adſultibus & velocitate corporum uteretur, coa-
cta ſtabile ad prœlium: contra miles, cui ſcutum 2
pectori adpreſſum, & inſidens capulo manus, latos
barbarorum artus, nuda ora foderet, viamque ſtra-
ge hoſtium aperiret: imprompto jam Arminio, ob
continua pericula, ſive illum recens acceptum vulnus
tardaverat. Quin & Inguiomerum tota volitantem 3
acie,

4 acie, fortuna magis quam virtus deſerebat. & Ger- V.C.769.
manicus quo magis adgnoſceretur, detraxerat tegi- Ch. 16.
men capiti, orabatque *inſiſterent cædibus: nil opus*
captivis, ſolam internicionem gentis finem bello fore.
5 Jamque ſero diei ſubduxit ex acie legionem facien-
dis caſtris: ceteræ ad noctem cruore hoſtium ſatiatæ
1 ſunt. equites ambigue certavere. Laudatis pro con- Cap.22.
cione victoribus, Cæſar congeriem armorum ſtru-
xit, ſuperbo cum titulo: DEBELLATIS INTER
RHENUM ALBIMQUE NATIONIBUS EXER-
CITUM TIBERII CAESARIS EA MONIMEN-
TA MARTI ET JOVI ET AUGUSTO SA-
CRAVISSE. de ſe nihil addidit, metu invidiæ, an
2 ratus conſcientiam facti ſatis eſſe. Mox bellum in
Angrivarios Stertinio mandat, ni deditionem prope-
raviſſent. atque illi ſupplices, nihil abnuendo, ve-
1 niam omnium accepere. Sed æſtate jam adulta le- Cap.23.
gionum aliæ, itinere terreſtri in hibernacula remiſ-
ſæ: plures Cæſar claſſi impoſitas per flumen Ami-
2 ſiam Oceano invexit. Ac primo placidum æquor
mille navium remis ſtrepere, aut velis impelli: mox
atro nubium globo effuſa grando, ſimul variis undi-
que procellis incerti fluctus proſpectum adimere, re-
gimen impedire: mileſque pavidus, & caſuum ma-
ris ignarus, dum turbat nautas, vel intempeſtive
3 juvat, officia prudentium corrumpebat. omne de-
hinc cœlum, & mare omne in auſtrum ceſſit, qui
tumidis Germaniæ terris, profundis amnibus, im-
menſo nubium tractu validus, & rigore vicini ſe-
ptemtrionis horridior, rapuit disjecitque naves in
aperta Oceani, aut inſulas ſaxis abruptis, vel per oc-
4 culta vada infeſtas. quibus paullum ægreque vita-
tis, poſtquam mutabat æſtus, eodemque quo ventus
ferebat; non adhærere anchoris, non exhaurire in-
5 rumpentis undas poterant: equi, jumenta, ſarcinæ,
etiam arma præcipitantur, quo levarentur alvei,
1 manantes per latera, & fluctu ſuperurgente. Quan- Cap.24.
to violentior cetero mari Oceanus, & truculentia
cœli præſtat Germania, tantum illa clades novitate
& magnitudine exceſſit, hoſtilibus circum litoribus,
aut ita vaſto & profundo, ut credatur noviſſimum ac
2 ſine terris mare. pars navium hauſtæ ſunt; plures,
apud inſulas longius ſitas ejectæ: mileſque nullo illic

hominum cultu, fame abſumptus, niſi quos corpora
equorum eodem eliſa toleraverant. ſola Germanici 3
triremis Chaucorum terram adpulit, quem per o-
mnes illos dies noctesque apud ſcopulos & promi-
nentis oras, cum *ſe tanti exitii reum* clamitaret, vix
cohibuere amici, quo minus eodem mari oppeteret.
Tandem relabente æſtu, & ſecundante vento, clau- 4
dæ naves raro remigio, aut intentis veſtibus, & quæ-
dam a validioribus tractæ, revertere: quas raptim
refectas miſit, ut ſcrutarentur inſulas. collecti ea 5
cura plerique: multos Angrivarii nuper in fidem ac-
cepti, redemptos ab interioribus reddidere: quidam
in Britanniam rapti, & remiſſi a regulis. Ut quis ex 6
longinquo revenerat, *miracula* narrabant, *vim tur-
binum, & inauditas volucres, monſtra maris, ambiguas
hominum & beluarum formas*: viſa, ſive ex metu cre-
Cap. 25. dita. Sed fama claſſis amiſſæ, ut Germanos ad ſpem 1
belli, ita Cæſarem ad coërcendum erexit. C. Silio 2
cum triginta peditum, tribus equitum millibus ire
in Cattos imperat: ipſe majoribus copiis Marſos in-
rumpit: quorum dux Malovendus nuper in deditio- 3
nem acceptus, *propinquo luco defoſſam Varianæ legionis
aquilam modico præſidio ſervari* indicat. Miſſa extem- 4
plo manus, quæ hoſtem a fronte eliceret; alii qui
terga circumgreſſi recluderent humum: & utriſque
adfuit fortuna. eo promptior Cæſar pergit introrſus, 5
populatur, exſcindit non auſum congredi hoſtem;
aut ſicubi reſtiterat, ſtatim pulſum, nec unquam ma-
gis, ut ex captivis cognitum eſt, paventem. Quippe 6
invictos & nullis caſibus ſuperabiles Romanos prædica-
bant, *qui perdita claſſe, amiſſis armis, poſt conſtrata
equorum virorumque corporibus litora, eadem virtute, pa-
Cap. 26. ri ferocia, & veluti aucti numero inrupiſſent.* Reductus 1
inde in hiberna miles, lætus animi, quod adverſa
maris expeditione proſpera penſaviſſet. addidit mu-
nificentiam Cæſar, quantum quis damni profeſſus
erat exſolvendo. Nec dubium habebatur labare ho- 2
ſtes, petendæque pacis conſilia ſumere, & ſi proxima
æſtas adjiceretur, poſſe bellum patrari: ſed crebris 3
epiſtolis Tiberius monebat, *rediret ad decretum
triumphum. ſatis jam eventuum, ſatis caſuum: proſpera
illi & magna prælia: eorum quoque meminiſſet, quæ
venti & fluctus, nulla ducis culpa, gravia tamen & ſæ-*
va

4 *va damna intuliſſent. ſe novies a divo Auguſto in Ger-*
maniam miſſum, plura conſilio quam vi perfeciſſe. ſic Su-
gambros in deditionem acceptos, ſic Suevos, regemque
5 *Maroboduum pace obſtrictum. poſſe & Cheruſcos, cete-*
raſque rebellium gentes, quando Romanæ ultioni conſul-
6 *tum eſt, internis diſcordiis relinqui.* Precante Germa-
nico annum efficiendis cœptis, acrius modeſtiam
ejus adgreditur, alterum Conſulatum offerendo, cu-
7 jus munia præſens obiret. ſimul adnectebat, *ſi foret*
adhuc bellandum, relinqueret materiem Druſi fratris
gloriæ, qui nullo tum alio hoſte, non niſi apud Germanias
adſequi nomen imperatorium; *& deportare lauream*
8 *poſſet.* Haud cunctatus eſt ultra Germanicus, quam-
quam fingi ea, ſeque per invidiam parto jam decori
1 abſtrahi intelligeret. Sub idem tempus e familia Cap.27.
Scriboniorum Libo Druſus defertur moliri res no-
vas. Ejus negotii initium, ordinem, finem curatius
diſſeram; quia tum primum reperta ſunt, quæ per tot
2 annos Rempub. exedere. Firmius Catus Senator ex
intima Libonis amicitia, juvenem improvidum &
facilem inanibus, ad Chaldæorum promiſſa, Mago-
rum ſacra, ſomniorum etiam interpretes impulit:
3 dum *proavum Pompejum, amitam Scriboniam, quæ*
quondam Auguſti conjunx fuerat, conſobrinos Cæſares,
4 *plenam imaginibus domum* oſtentat: hortaturque ad
luxum & æs alienum, ſocius libidinum & neceſſita-
1 tum, quo pluribus indiciis inligaret. Ut ſatis teſtium, Cap.28.
& qui ſervi eadem noſcerent, reperit, aditum ad
Principem poſtulat; demonſtrato crimine & reo per
Flaccum Veſcularium equitem Romanum, cui pro-
2 pior cum Tiberio uſus erat. Cæſar indicium haud
adſpernatus, congreſſus abnuit: *poſſe enim, eodem*
3 *Flacco internuntio, ſermones commeare.* Atque interim
Libonem ornat Prætura, convictibus adhibet, non
vultu alienatus, non verbis commotior (adeo iram
condiderat) cunctaque ejus dicta factaque cum pro-
4 hibere poſſet, ſcire malebat. donec Junius quidam
tentatus ut infernas umbras carminibus eliceret, ad
Fulcinium Trionem indicium detulit. celebre inter
accuſatores Trionis ingenium erat, avidumque fa-
5 mæ malæ. Statim corripit reum, adit Conſules, Se-
natus cognitionem poſcit: & vocantur Patres, ad-
1 dito, *conſultandum ſuper re magna & atroci.* Libo in- Cap.29.

V.C.769. Ch.16. terim veſte mutata, cum primoribus feminis cir-
cumire domos, orare adfines, vocem adverſum pe-
ricula poſcere: abnuentibus cunctis, cum diverſa
prætenderent, eadem formidine. die Senatus metu 2
& ægritudine feſſus, ſive, ut tradidere quidam, ſimu-
lato morbo, lectica delatus ad fores curiæ, innixuſque
fratri, & manus ac ſupplices voces ad Tiberium ten-
dens, immoto ejus vultu excipitur. mox libellos & 3
auctores recitat Cæſar, ita moderans, ne lenire, ne-
Cap.30. ve aſperare crimina videretur. Acceſſerant præter 1
Trionem & Catum accuſatores, Fontejus Agrippa,
& C. Vibius, certabantque cui jus perorandi in reum
daretur: donec Vibius, quia nec ipſi inter ſe conce- 2
derent, & Libo ſine patrono introiſſet, ſingillatim
ſe crimina objecturum profeſſus, protulit libellos ve-
cordes adeo, ut conſultaverit Libo, *an habiturus fo-
ret opes, quis viam Appiam Brundiſium uſque pecunia
operiret.* inerant & alia hujuſcemodi, ſtolida, vana; 3
ſi mollius acciperes, miſeranda. Uni tamen libello 4
manu Libonis, nominibus Cæſarum aut Senatorum,
additas atroces vel occultas notas, accuſator argue-
bat. Negante reo, adgnoſcentes ſervos per tormen-
ta interrogari placuit. Et quia vetere Senatuſcon- 5
ſulto quæſtio in caput domini prohibebatur, callidus
& novi juris repertor Tiberius mancipari ſingulos
actori publico jubet: ſcilicet ut in Libonem ex ſer-
vis ſalvo Senatuſconſulto quæreretur. Ob quæ poſte- 6
rum diem reus petivit. domumque digreſſus extre-
mas preces P. Quirino propinquo ſuo ad Principem
Cap.31. mandavit. reſponſum eſt, *ut Senatum rogaret.* cin- 1
gebatur interim milite domus, ſtrepebant etiam in
veſtibulo, ut audiri, ut aſpici poſſent: cum Libo, 2
ipſis, quas in noviſſimam voluptatem adhibuerat,
epulis excruciatus, vocare percuſſorem, prenſare ſer-
vorum dextras, inſerere gladium. atque illis, dum 3
trepidant, dum refugiunt, evertentibus adpoſitum
menſa lumen, feralibus jam ſibi tenebris duos ictus
in viſcera direxit. Ad gemitum conlabentis, adcur- 4
rere liberti, & cæde viſa miles abſtitit. Accuſatio
tamen apud Patres adſeveratione eadem peracta, ju-
ravitque Tiberius, *petiturum ſe vitam quamvis nocenti,*
Cap.32. *niſi voluntariam mortem properaviſſet.* Bona inter ac- 1
cuſatores dividuntur: & Præturæ extra ordinem da-

2 tæ his, qui ſenatorii ordinis erant. Tunc Cotta Meſ-
ſallinus, *ne imago Libonis exſequias poſterorum comita-
retur*, cenſuit: Cn. Lentulus, *ne quis Scribonius cogno-
mentum Druſi adſumeret: ſupplicationum dies* Pompo-
3 nii Flacci ſententia conſtituti. *ut dona Jovi, Marti,
Concordiæ, utque Iduum Septembrium dies, quo ſe Libo
interfecerat, dies feſtus haberetur*, L. Publius, & Gallus
Aſinius, & Papius Mutilus, & L. Apronius decre-
4 vere: quorum auctoritates, adulationeſque retuli,
5 ut ſciretur vetus id in Repub. malum. Facta & de
Mathematicis Magiſque Italia pellendis Senatus
conſulta; quorum e numero, L. Pituanius ſaxo deje-
ctus eſt: in P. Martium Conſules extra portam Ex-
quilinam, cum claſſicum canere juſſiſſent, more
1 priſco advertere. Proximo Senatus die multa in lu- Cap.33.
xum civitatis dicta a Q. Haterio conſulari, Octavio
Frontone Prætura functo: decretumque *ne vaſa auro
ſolida miniſtrandis cibis fierent; ne veſtis ſerica viros fœ-*
2 *daret.* Exceſſit Fronto, ac poſtulavit *modum argento,
ſupellectili, familiæ.* Erat quippe adhuc frequens Se-
natoribus, ſi quid e Repub. crederent, loco ſenten-
3 tiæ promere. Contra Gallus Aſinius diſſeruit: *Au-
ctu Imperii adoleviſſe etiam privatas opes; idque non no-
vum, ſed e vetuſtiſſimis moribus. aliam apud Fabricios,
aliam apud Scipiones pecuniam; & cuncta ad Rempub.
referri: qua tenui, anguſtas civium domos; poſtquam eo*
4 *magnificentiæ venerit, gliſcere ſingulos. neque in fami-
lia & argento, quæque ad uſum parentur, nimium ali-
quid, aut modicum, niſi ex fortuna poſſidentis. diſtin-
ctos Senatus & equitum cenſus, non quia diverſi natura,
ſed ut locis, ordinibus, dignationibus, antiſtent & aliis,
quæ ad requiem animi, aut ſalubritatem corporum paren-*
5 *tur. niſi forte clariſſimo cuique plures curas, majora pe-
ricula ſubeunda; delinimentis curarum & periculorum*
6 *carendum eſſe.* Facilem adſenſum Gallo, ſub nomi-
nibus honeſtis, confeſſio vitiorum, & ſimilitudo au-
dientium dedit. Adjecerat & Tiberius, *non id tempus
cenſuræ; nec ſi quid in moribus labaret, defuturum cor-*
1 *rigendi auctorem.* Inter quæ L. Piſo *ambitum fori, cor-* Cap.34.
*rupta judicia, ſævitiam oratorum accuſationes minitan-
tium* increpans, *abire ſe & cedere urbe, victurum in
aliquo abdito & longinquo rure* teſtabatur: ſimul curiam
2 relinquebat. Commotus eſt Tiberius, & quamquam

mitibus verbis Piſonem permulſiſſet, propinquos quoque ejus impulit, ut abeuntem auctoritate vel precibus tenerent. Haud minus liberi doloris documentum idem Piſo mox dedit, vocata in jus Urgulania, quam ſupra leges amicitia Auguſtæ extulerat. 3
nec aut Urgulania obtemperavit, in domum Cæſaris ſpreto Piſone vecta; aut ille abſtitit, quamquam Auguſta *ſe violari & imminui* quereretur. Tiberius hactenus indulgere matri civile ratus, ut *ſe iturum ad Prætoris tribunal, adfuturum Urgulaniæ* diceret, proceſſit palatio, procul ſequi juſſis militibus. ſpectabatur occurſante populo, compoſitus ore, & ſermonibus variis tempus atque iter ducens; donec propinquis Piſonem fruſtra coërcentibus, deferri Auguſta pecuniam quæ petebatur juberet. Iſque finis rei, ex qua neque Piſo inglorius, & Cæſar majore fama fuit. 4 5
Ceterum Urgulaniæ potentia adeo nimia civitati erat, ut teſtis in cauſſa quadam, quæ apud Senatum tractabatur, venire dedignaretur; miſſus eſt Prætor, qui domi interrogaret: cum virgines Veſtales in foro & judicio audiri, quotiens teſtimonium dicerent, vetus mos fuerit. 6

Cap. 35. Res eo anno prolatas haud referrem, ni pretium foret, Cn. Piſonis & Aſinii Galli ſuper eo negotio diverſas ſententias noſcere. 1
Piſo, *quamquam abſuturum ſe dixerat Cæſar, ob id magis agendum* cenſebat, *ut abſente Principe, Senatus & equites poſſent ſua munia ſuſtinere. decorum Reipub. fore.* 2
Gallus, quia ſpeciem libertatis Piſo præceperat, *nihil ſatis inluſtre, aut ex dignitate populi Romani, niſi coram & ſub oculis Cæſaris: eoque conventum Italiæ, & adfluentis provincias, præſentiæ ejus ſervanda* dicebat. 3
Audiente hæc Tiberio ac ſilente, magnis utrimque contentionibus acta; ſed res dilatæ. 4

Cap. 36. Et certamen Gallo adverſus Cæſarem exortum eſt. nam cenſuit *in quinquennium magiſtratuum comitia habenda: utque legionum Legati, qui ante Præturam ea militia fungebantur, jam tum Prætores deſtinarentur: Princeps duodecim candidatos, in annos ſingulos nominaret.* 1
Haud dubium erat, eam ſententiam altius penetrare, & arcana Imperii tentari. Tiberius tamen quaſi augeretur poteſtas ejus, diſſeruit: *Grave moderationi ſuæ, tot eligere, tot differre.* 2
vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamvis repulſam propinqua ſpes ſoletur: quantum. 3

tum odii fore ab his qui ultra quinquennium projiciantur!
4 *unde proſpici poſſe quæ cuique tam longo temporis ſpatio*
mens, domus, fortuna? ſuperbire homines etiam annua
deſignatione: quid ſi honorem per quinquennium agitent?
5 *quinquiplicari prorſus magiſtratus, ſubverti leges; quæ ſua*
ſpacia exercendæ candidatorum induſtriæ quærendiſque
1 *aut potiundis honoribus ſtatuerint.* Favorabili in ſpe- Cap.37.
ciem oratione vim Imperii tenuit, cenſuſque quo-
rumdam Senatorum juvit. quo magis mirum fuit,
quod preces M. Hortali nobilis juvenis, in pauperta-
2 te manifeſta, ſuperbius accepiſſet. Nepos erat ora-
toris Hortenſii, inlectus a divo Auguſto liberalitate
decies ſeſtertii ducere uxorem, ſuſcipere liberos, ne
3 clariſſima familia exſtingueretur. Igitur quatuor fi-
liis ante limen curiæ adſtantibus, loco ſententiæ,
quum in palatio Senatus haberetur, modo Hortenſii
inter oratores ſitam imaginem, modo Auguſti in-
4 tuens, ad hunc modum cœpit: *Patres conſcripti, hos*
quorum numerum & pueritiam videtis, non ſponte ſuſtu-
li, ſed quia Princeps monebat: ſimul majores mei me-
5 *ruerant, ut poſteros haberent. nam ego, qui non pecuniam,*
non ſtudia populi, neque eloquentiam gentile domus noſtræ
bonum varietate temporum accipere vel parare potuiſſem,
ſatis habebam, ſi tenues res meæ nec mihi pudori, nec cui-
6 *quam oneri forent. juſſus ab Imperatore, uxorem duxi.*
En ſtirps & progenies tot Conſulum, tot Dictatorum. nec
7 *ad invidiam iſta, ſed conciliandæ miſericordiæ refero. ad-*
ſequentur florente te, Cæſar, quos dederis honores; interim
Q. Hortenſii pronepotes, divi Auguſti alumnos, ab inopia
1 *defende.* Inclinatio Senatus incitamentum Tiberio Cap.38.
fuit, quo promptius adverſaretur, his ferme verbis
uſus: *Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis*
ſuis petere pecunias cœperint; ſinguli numquam exſatia-
2 *buntur, Reſpub. deficiet. nec ſane ideo a majoribus conceſ-*
ſum eſt egredi aliquando relationem, & quod in commune
conducat loco ſententiæ proferre, ut privata negotia, res
familiares noſtras hic augeamus; cum invidia Senatus
& Principum, ſive indulſerint largitionem, ſive abnue-
3 *rint. non enim preces ſunt iſtuc, ſed efflagitatio intem-*
peſtiva quidem & improviſa, cum aliis de rebus convene-
rint Patres, conſurgere, & numero atque ætate liberum
ſuorum urgere modeſtiam Senatus, eamdem vim in me
tranſmittere, ac velut perfringere ærarium: quod ſi am-

V.C.769.
Ch. 16. *bitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. dedit* 4
tibi, Hortale, divus Auguſtus pecuniam, ſed non compel-
latus, nec ea lege ut ſemper daretur. langueſcet alioqui
induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus, aut
ſpes; & ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt, ſibi
ignavi, nobis graves. Hæc atque talia, quamquam cum 5
adſenſu audita ab his, quibus omnia Principum ho-
neſta atque inhoneſta laudare mos eſt, plures per ſi-
lentium aut occultum murmur excepere. ſenſitque 6
Tiberius. & cum paullum reticuiſſet, *Hortalo ſe reſpon-*
diſſe ait: *ceterum ſi Patribus videretur, daturum liberis*
* 5000 Philipp. *ejus * ducena ſeſtertia ſingulis, qui ſexus virilis eſſent.*
egere alii grates; ſiluit Hortalus, pavore, an avitæ 7
nobilitatis etiam inter anguſtias fortunæ retinens.
neque miſeratus eſt poſthac Tiberius, quamvis do-
mus Hortenſii pudendam ad inopiam dilaberetur.

Cap. 39. Eodem anno mancipii unius audacia, ni mature ſub- 1
ventum foret, diſcordiis armiſque civilibus Rem-
pub. perculiſſet. Poſtumi Agrippæ ſervus nomine 2
Clemens, comperto fine Auguſti, pergere in inſulam
Planaſiam, & fraude aut vi raptum Agrippam ferre
ad exercitus Germanicos, non ſervili animo conce-
pit. auſa ejus impedivit tarditas onerariæ navis: at- 3
que interim patrata cæde, ad majora & magis præ-
cipitia converſus, furatur cineres, vectuſque Coſam
Etruriæ promontorium, ignotis locis ſeſe abdit,
donec crinem barbamque promitteret. nam ætate &
forma haud diſſimili in dominum erat. tum per ido- 4
neos & ſecreti ejus ſocios, crebreſcit *vivere Agrip-*
pam, occultis primum ſermonibus, ut vetita ſolent;
mox vago rumore apud imperitiſſimi cujuſque prom-
ptas aures, aut rurſum apud turbidos, eoque nova
cupientes. atque ipſe adire municipia obſcuro diei, 5
neque propalam adſpici, neque diutius iiſdem locis.
ſed quia veritas viſu & mora; falſa feſtinatione & in-
certis valeſcunt, relinquebat famam, aut præveniebat.

Cap. 40. Vulgabatur interim per Italiam *ſervatum munere* 1
deum Agrippam; credebatur Romæ: jamque Oſtiam
invectum multitudo ingens, jam in urbe clandeſtini
coetus celebrabant: cum Tiberium anceps cura di- 2
ſtrahere, vi ne militum ſeruum ſuum coërceret, an
inanem credulitatem tempore ipſo vaneſcere ſineret.
modo nihil ſpernendum, modo non omnia metuen-
da,

3 da, ambiguus pudoris ac metus reputabat. poſtremo Anno V.C.769. Ch. 16.
dat negotium Salluſtio Criſpo: ille e clientibus duos
(quidam milites fuiſſe tradunt) deligit, atque horta-
tur, ſimulata conſcientia adeant, offerant pecuniam,
4 fidem, atque pericula polliceantur. Exſequuntur ut
juſſum erat. dein ſpeculati noctem incuſtoditam, ac-
cepta idonea manu, vinctum clauſo ore in palatium
5 traxere. percunctanti Tiberio, *Quomodo Agrippa
factus eſſet?* reſpondiſſe fertur, *Quomodo tu Cæſar.*
6 Ut ederet ſocios, ſubigi non potuit. nec Tiberius
pœnam ejus palam auſus, in ſecreta palatii parte in-
7 terfici juſſit, corpuſque clam auferri. & quamquam
multi e domo Principis, equiteſque ac Senatores,
ſuſtentaſſe opibus, juviſſe conſiliis dicerentur, haud
1 quæſitum. Fine anni arcus propter ædem Saturni ob Cap.41.
recepta ſigna cum Varo amiſſa, ductu Germanici,
auſpiciis Tiberii; & ædes Fortis fortunæ Tiberim
juxta in hortis, quos Cæſar Dictator populo Roma-
no legaverat; ſacrarium genti Juliæ, effigieſque divo
2 Auguſto apud Bovillas, dicantur. C. Cœlio L. Pom-
ponio Coss. Germanicus Cæſar A. D. VII. Kalen- Anno V.C.770.
das Junias triumphavit de Cheruſcis Cattiſque & Ch. 17.
Angrivariis, quæque aliæ nationes uſque ad Albim
3 colunt: vecta ſpolia, captivi, ſimulacra montium, flu-
minum, prœliorum: bellumque, quia conficere pro-
4 hibitus erat, pro confecto accipiebatur. augebat in-
tuentium viſus eximia ipſius ſpecies, curruſque quin-
5 que liberis onuſtus. ſed ſuberat occulta formido re-
putantibus, *haud proſperum in Druſo patre ejus favorem
vulgi: avunculum ejuſdem Marcellum flagrantibus plebis
ſtudiis intra juventam ereptum: breves & infauſtos po-
1 puli Romani amores.* Ceterum Tiberius, nomine Ger- Cap.42.
manici,* trecenos plebi ſeſtertios viritim dedit, ſeque * 7 Philipp. & dimid.
2 collegam Conſulatui ejus deſtinavit. nec ideo ſince-
ræ caritatis fidem adſecutus, amoliri juvenem ſpecie
honoris ſtatuit, ſtruxitque cauſſas, aut forte oblatas
3 arripuit. Rex Archelaus quinquageſimum annum
Cappadocia potiebatur, inviſus Tiberio, quod eum
4 Rhodi agentem, nullo officio coluiſſet. nec id Ar-
chelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Au-
guſti monitus; quia florente C. Cæſare, miſſoque ad
5 res Orientis, intuta Tiberii amicitia credebatur. Ut
verſa Cæſarum ſobole, Imperium adeptus eſt; elicit

V.C.770.
Ch. 17.
Archelaum matris litteris, quæ non diſſimulatis filii
offenſionibus, clementiam offerebat, ſi ad precan-
dum veniret. ille ignarus doli, vel ſi intelligere cre- 6
deretur, vim metuens, in Urbem properat: exce-
ptuſque immiti a Principe, & mox accuſatus in Se-
natu; non ob crimina quæ fingebantur, ſed angore,
ſimul feſſus ſenio, & quia regibus æqua nedum infi-
ma inſolita ſunt, finem vitæ, ſponte, an fato im-
plevit. Regnum in provinciam redactum eſt, *fructi-* 7
buſque ejus levari poſſe centeſimæ vectigal profeſſus Cæ-
ſar, ducenteſimam in poſterum ſtatuit. Per idem 8
tempus Antiocho Comagenorum, Philopatore Ci-
licum regibus defunctis, turbabantur nationes, ple-
riſque Romanum, aliis regium imperium cupien-
tibus: & provinciæ Syria atque Judæa, feſſæ one-
Cap.43. ribus, deminutionem tributi orabant. Igitur hæc, 1
& de Armenia quæ ſupra memoravi apud Patres diſ-
ſeruit; *nec poſſe motum Orientem niſi Germanici ſapien-*
tia componi. nam ſuam ætatem vergere, Druſi nondum
ſatis adoleviſſe. Tunc decreto Patrum permiſſæ Ger- 2
manico provinciæ quæ mari dividuntur; majuſque
imperium quoquo adiſſet, quam his qui ſorte aut
miſſu Principis obtinerent. Sed Tiberius demoverat 3
Syria Creticum Silanum per adfinitatem connexum
Germanico; quia Silani filia Neroni vetuſtiſſimo li-
berorum ejus pacta erat: præfeceratque Cn. Piſonem 4
ingenio violentum, & obſequii ignarum, inſita fe-
rocia a patre Piſone, qui civili bello reſurgentes in
Africa partes acerrimo miniſterio adverſus Cæſarem
juvit: mox Brutum & Caſſium ſecutus, conceſſo re- 5
ditu, petitione honorum abſtinuit, donec ultro am-
biretur delatum ab Auguſto Conſulatum accipere.
Sed præter paternos ſpiritus, uxoris quoque Planci- 6
næ nobilitate & opibus accendebatur. vix Tiberio
concedere; liberos ejus ut multum infra deſpectare:
nec dubium habebat, ſe delectum, qui Syriæ impo-
neretur, ad ſpes Germanici coërcendas. credidere 7
quidam data & a Tiberio occulta mandata, & Plan-
cinam haud dubie Auguſta monuit muliebri æmula-
tione Agrippinam inſectandi. diviſa namque & diſ- 8
cors aula erat, tacitis in Druſum, aut Germanicum
ſtudiis. Tiberius ut proprium & ſui ſanguinis Dru-
ſum fovebat: Germanico alienatio patrui amorem
apud

apud ceteros auxerat; & quia claritudine materni
generis anteibat, avum M. Antonium, avunculum
9 Auguſtum ferens. contra Druſo proavus eques Ro-
manus Pomponius Atticus dedecere Claudiorum
imagines videbatur. & conjunx Germanici Agrippi-
na, fecunditate ac fama Liviam uxorem Druſi præ-
10 cellebat. ſed fratres egregie concordes, & proximo-
1 rum certaminibus inconcuſſi. Nec multo poſt Dru- Cap. 44.
ſus in Illyricum miſſus eſt, ut ſueſceret militiæ, ſtu-
diaque exercitus pararet; ſimul juvenem urbano luxu
laſcivientem melius in caſtris haberi Tiberius, ſeque
tutiorem rebatur, utroque filio legiones obtinente.
2 Sed Suevi prætendebantur auxilium adverſus Che-
ruſcos orantes. nam diſceſſu Romanorum, ac vacui
externo metu, gentis adſuetudine, & tum æmula-
3 tione gloriæ, arma in ſe verterant. vis nationum, vir-
tus ducum in æquo: ſed Maroboduum regis nomen
inviſum apud populares, Arminium pro libertate
1 bellantem favor habebat. Igitur non modo Cheruſci Cap. 45.
ſociique eorum, vetus Arminii miles, ſumpſere bel-
lum: ſed e regno etiam Marobodui Suevæ gentes
2 Semnones, ac Langobardi, defecere ad eum. qui-
bus additis præpollebat, ni Inguiomerus cum manu
clientum ad Maroboduum perfugiſſet; non aliam ob
cauſſam, quam quia fratris filio juveni, patruus ſe-
3 nex parere dedignabatur. Diriguntur acies pari u-
trimque ſpe, nec, ut olim apud Germanos, vagis
incurſibus, aut disjectas per catervas: quippe longa
adverſus nos militia inſueverant ſequi ſigna, ſubſidiis
4 firmari, dicta imperatorum accipere. At tunc Armi-
nius equo conluſtrans cuncta, ut quoſque advectus
erat: *Reciperatam libertatem, trucidatas legiones, ſpo-
lia adhuc & tela Romanis derepta in manibus multorum,*
5 oſtentabat. *contra fugacem Maroboduum* appellans,
*præliorum expertem. Hercyniæ latebris defenſum; ac mox
per dona & legationes petiviſſe fœdus, proditorem patriæ,
ſatellitem Cæſaris, haud minus infenſis animis extur-*
6 *bandum, quam Varum Quinctilium interfecerint. me-
miniſſent modo tot præliorum, quorum eventu, & ad
poſtremum ejectis Romanis, ſatis probatum, penes utros*
1 *ſumma belli fuerit.* Neque Maroboduus jactantia ſui, Cap. 46.
aut probris in hoſtem abſtinebat: ſed Inguiomerum
tenens, *Illo in corpore decus omne Cheruſcorum, illius*

V.C.770.
Ch. 17. *conſiliis geſta quæ proſpere ceciderint,* teſtabatur. *vecor-* 2
dem Arminium, & rerum neſcium alienam gloriam in
ſe trahere, quoniam tres vacuas legiones & ducem frau-
dis ignarum perfidia deceperit; magna cum clade Germa-
niæ, & ignominia ſua, cum conjunx, cum filius ejus ſer-
vitium adhuc tolerent. At ſe duodecim legionibus peti- 3
tum duce Tiberio, illibatam Germanorum gloriam ſerva-
viſſe. mox conditionibus æquis diſceſſum: neque pœnite-
re quod ipſorum in manu ſit, integrum adverſus Romanos
bellum, an pacem incruentam malint. His vocibus in 4
ſtinctos exercitus propriæ quoque cauſſæ ſtimulabant.
cum a Cheruſcis, Langobardiſque, pro antiquo de-
core, aut recenti libertate; & contra, augendæ do-
minationi certaretur. Non alias majore mole con- 5
curſum, neque ambiguo magis eventu, fuſis utrim-
que dextris cornibus. Sperabaturque rurſum pugna, 6
ni Maroboduus caſtra in colles ſubduxiſſet. Id ſi-
† transfugiis gnum perculſi fuit: & † transfugis paullatim nu-
datus, in Marcomannos conceſſit, miſitque lega-
tos ad Tiberium oraturos auxilia. Reſponſum eſt, 7
non jure eum adverſus Cheruſcos arma Romana invo-
care, qui pugnantis in eundem hoſtem Romanos nulla
ope juviſſet. Miſſus tamen Druſus, ut retulimus, pa-
Cap.47. cis firmator. Eodem anno duodecim celebres Aſiæ 1
urbes conlapſæ nocturno motu terræ, quo improvi-
ſior graviorque peſtis fuit. neque ſolitum in tali ca- 2
ſu effugium ſubveniebat in aperta prorumpendi,
quia diductis terris hauriebantur. *Sediſſe immenſos*
montes, viſa in arduo quæ plana fuerint, effulſiſſe inter
ruinam ignes memorant. Aſperrima in Sardianos 3
lues plurimum in eoſdem miſericordiæ traxit. nam
* 250000 Philipp. * centies ſeſtertium pollicitus Cæſar, & quantum
ærario, aut fiſco pendebant, in quinquennium re-
miſit. Magnetes a Sipylo, proximi damno ac reme- 4
dio habiti. Temnios, Philadelphenos, Ægeatas,
‡ Moſteni Appollonienſes, quique ‡ Moſceni aut Macedones
Hyrcani vocantur, & Hierocæſaream, Myrinam,
Cymen, Tmolum, levari idem in tempus tributis,
mittique ex Senatu placuit, qui præſentia ſpectaret,
refoveretque. delectus eſt M. Aletus e prætoriis, ne 5
conſulari obtinente Aſiam, æmulatio inter pares,
Cap.48. & ex eo impedimentum oriretur. Magnificam in 1
publicum largitionem auxit Cæſar haud minus grata
libera-

liberalitate, quod bona Æmiliæ Muſæ locupletis in- V.C.770, Ch. 17.
teſtatæ petita in fiſcum, Æmilio Lepido, cujus e
domo videbatur; & Patulei divitis equitis Romani
hereditatem (quamquam ipſe heres in parte legere-
tur) tradidit M. Servilio, quem prioribus neque
ſuſpectis tabulis ſcriptum compererat; *nobilitatem*
2 *utriuſque pecunia juvandam* præfatus. Neque heredi-
tatem cujuſquam adiit, niſi cum amicitia meruiſſet,
ignotos & aliis infenſos, eoque Principem nuncu-
3 pantes, procul arcebat. Ceterum ut honeſtam inno-
centium paupertatem levavit; ita prodigos & ob
flagitia egentes Vibidium Varronem, Marium Ne-
potem, Appium Appianum, Cornelium Sullam,
Q. Vitellium movit Senatu, aut ſponte cedere paſſus
1 eſt. Iiſdem temporibus deum ædes vetuſtate aut Cap. 49.
igni abolitas, cœptaſque ab Auguſto, dedicavit:
2 Libero Liberæque & Cereri juxta Circum maxi-
mum, quam A. Poſtumius Dictator voverat; eodem-
que in loco ædem Floræ, ab Lucio & Marco Publi-
3 ciis Ædilibus conſtitutam: & Iano templum, quod
apud forum olitorium C. Duillius ſtruxerat, qui pri-
mus rem Romanam proſpere mari geſſit, trium-
4 phumque navalem de Pœnis meruit. Spei ædes a
Germanico ſacratur: hanc Atilius voverat eodem
1 bello. Adoleſcebat interea lex majeſtatis. & Apu- Cap. 50.
leiam Variliam ſororis Auguſti neptem, quia pro-
broſis ſermonibus divum Auguſtum, ac Tiberium,
& matrem ejus inluſiſſet, Cæſarique connexa adul-
2 terio teneretur, majeſtatis delator arceſſebat. *De
adulterio ſatis caveri lege Julia* viſum: *majeſtatis cri-
men diſtingui* Cæſar poſtulavit; *damnarique ſi qua de
Auguſto inreligioſe dixiſſet: In ſe jacta nolle ad cogni-*
3 *tionem vocari.* Interrogatus a Conſule *quid de his
cenſeret; quæ de matre ejus locuta ſecus argueretur*, re-
ticuit: dein proximo Senatus die, illius quoque
nomine oravit, *ne cui verba in eam quoquo modo ha-*
4 *bita crimini forent.* liberavitque Apuleiam lege ma-
jeſtatis; adulterii graviorem pœnam deprecatus,
ut exemplo majorum propinquis ſuis ultra ducenteſimum
5 *lapidem removeretur* ſuaſit. Adultero Manlio Italia at-
1 queAfrica interdictum eſt. De Prætore in locum Vip- Cap. 51.
ſanii Galli, quem mors abſtulerat, ſubrogando, cer-
2 tamen inceſſit. Germanicus atque Druſus (nam et-
iam

Anno V.C. 770. Ch. 17.

iam tum Romæ erant) Haterium Agrippam propin-
quum Germanici fovebant: contra plerique nite-
bantur, ut numerus liberorum in candidatis præpol-
leret, quod lex jubebat. lætabatur Tiberius, cum 3
inter filios ejus & leges Senatus diſceptaret. victa
eſt ſine dubio lex; ſed neque ſtatim, & paucis ſuf-
fragiis: quomodo, etiam cum valerent, leges vin-
Cap. 52. cebantur. Eodem anno cœptum in Africa bellum, 1
duce hoſtium Tacfarinate. is natione Numida, in
caſtris Romanis * auxiliariis ſtipendia meritus, mox
deſertor, vagos primum, & latrociniis ſuetos ad præ-
dam & raptus congregare; dein more militiæ per ve-
xilla, & turmas componere; poſtremo non incondi-
tæ turbæ, ſed † Muſulanorum dux haberi. valida ea 2
gens, & ſolitudinibus Africæ propinqua, nullo etiam
tum urbium cultu, cepit arma, Mauroſque accolas in
bellum traxit. dux & his Mazippa. diuiſuſque exer- 3
citus: ut Tacfarinas lectos viros, & Romanum in
modum armatos caſtris attineret, diſciplina & im-
periis ſueſceret: Mazippa levi cum copia incendia,
& cædes, & terrorem circumferret. compulerantque 4
Cinithios haud ſpernendam nationem in eadem;
cum Furius Camillus proconſul Africæ, legionem &
quod ſub ſignis ſociorum, in unum conductos ad ho-
ſtem duxit. modicam manum, ſi multitudinem Nu-
midarum atque Maurorum ſpectares: ſed nihil æque
cavebatur, quam ne bellum metu eluderent. ſpe vi-
ctoriæ inducti ſunt, ut vincerentur. Igitur legio me- 5
dio, leves cohortes, duæque alæ in cornibus locan-
tur. nec Tacfarinas pugnam detrectavit. fuſi Numi-
dæ, multoſque poſt annos Furio nomini partum de-
cus militiæ. nam poſt illum reciperatorem urbis, fi-
liumque ejus Camillum, penes alias familias impe-
ratoria laus fuerat. Atque hic, quem memoravimus, 6
bellorum expers habebatur. eo pronior Tiberius res
geſtas apud Senatum celebravit: & decrevere Patres
triumphalia inſignia. quod Camillo ob modeſtiam
Cap. 53. vitæ impune fuit. Sequens annus Tiberium tertio, 1
Anno V.C. 771. Ch. 18. Germanicum iterum Conſules habuit. ſed eum ho-
norem Germanicus iniit apud urbem Achaiæ Nico-
polim, quo venerat per Illyricam oram viſo fratre
Druſo in Dalmatia agente, Hadriatici ac mox Ionii
maris adverſam navigationem perpeſſus. igitur pau- 2

cos

* auxiliaris

† Muſulamorum

cos dies inſumpſit reficiendæ claſſi: ſimul ſinus Actia-
ca victoria inclitos, & ſacratas ab Auguſto manu-
bias, caſtraque Antonii cum recordatione majorum
ſuorum adiit. namque ei, ut memoravi, avunculus
Auguſtus, avus Antonius erant, magnaque illic ima-
3 go triſtium lætorumque. Hinc ventum Athenas, fœ-
derique ſociæ & vetuſtæ urbis datum, ut uno lictore
uteretur. Excepere Græci quæſitiſſimis honoribus,
vetera ſuorum facta dictaque præferentes, quo plus
1 dignationis adulatio haberet. Petita inde Eubœa, Cap. 54.
tramiſit Lesbum, ubi Agrippina noviſſimo partu Ju-
2 liam edidit. tum extrema Aſiæ, Perinthumque ac
Byzantium Thracias urbes, mox Propontidis angu-
ſtias, & os Ponticum intrat, cupidine veteres locos,
& fama celebratos noſcendi; pariterque provincias
internis certaminibus, aut magiſtratuum injuriis
3 feſſas refovebat. atque illum in regreſſu ſacra Samo-
thracum viſere nitentem, obvii aquilones depulere.
Igitur Ilio, quæque ibi varietate fortunæ, & noſtri
origine veneranda, relegit Aſiam, adpellitque Co-
4 lophona, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur. Non
femina illic, ut apud Delphos, ſed certis e familiis,
& ferme Mileto accitus ſacerdos, numerum modo
conſultantium & nomina audit: tum in ſpecum de-
greſſus, hauſta fontis arcani aqua, ignarus plerum-
que litterarum & carminum, edit reſponſa verſibus,
5 compoſitis ſuper rebus quas quis mente concepit. &
ferebatur Germanico per ambages, ut mos oraculis,
1 *maturum exitium* ceciniſſe. At Cn. Piſo quo prope- Cap. 55.
rantius deſtinata inciperet, civitatem Athenienſium
turbido inceſſu exterritam oratione ſæva increpat;
oblique Germanicum perſtringens, *quod contra decus*
Romani nominis, non Athenienſes tot cladibus extinctos,
ſed colluviem illam nationum comitate nimia coluiſſet.
hos enim eſſe Mithridatis adverſus Sullam, Antonii ad-
2 *verſus divum Auguſtum ſocios.* etiam vetera objecta-
bat, quæ in Macedones improſpere, violenter in ſuos
feciſſent: offenſus urbi propria quoque ira; quia
Theophilum quendam Areo judicio falſi damnatum,
3 precibus ſuis non concederent. Exin navigatione
celeri per Cycladas, & compendia maris, adſequitur
Germanicum apud inſulam Rhodum, haud neſcium
quibus inſectationibus petitus foret: ſed tanta man-

ſue-

V.C.771.
Ch.18. ſuetudine agebat, ut cum orta tempeſtas raperet in
abrupta, poſſetque interitus inimici ad caſum refer-
ri, miſerit triremes, quarum ſubſidio diſcrimini exi-
meretur. Neque tamen mitigatus Piſo, & vix diei 4
moram perpeſſus, linquit Germanicum, prævenitque.
& poſtquam Syriam ac legiones attigit, largitione, 5
ambitu, infimos manipularium juvando, cum vete-
res centuriones, ſeveros tribunos demoveret, loca-
que eorum clientibus ſuis, vel deterrimo cuique at-
tribueret, deſidiam in caſtris, licentiam in urbibus,
vagum ac laſcivientem per agros militem ſineret, eo
uſque corruptionis provectus eſt, ut ſermone vulgi,
parens legionum haberetur. Nec Plancina ſe intra de- 6
cora feminis tenebat; ſed exercitio equitum, decur-
ſibus cohortium intereſſe: in Agrippinam, in Ger-
manicum contumelias jacere: quibuſdam etiam bo-
norum militum ad mala obſequia promptis, quod
haud invito Imperatore ea fieri occultus rumor incede-
Cap. 56. bat. Nota hæc Germanico; ſed præverti ad Arme- 1
nios inſtantior cura fuit. Ambigua gens ea antiqui-
tus, hominum ingeniis, & ſitu terrarum, quo no-
ſtris provinciis late prætenta, penitus ad Medos por-
rigitur; maximiſque Imperiis interjecti, & ſæpius
diſcordes ſunt, adverſus Romanos odio, & in Par-
thum invidia. Regem illa tempeſtate non habebant, 2
amoto Vonone: ſed favor nationis inclinabat in Ze-
nonem Polemonis regis Pontici filium, quod is pri-
ma ab infantia inſtituta & cultum Armeniorum æ-
mulatus, venatu, epulis, & quæ alia barbari cele-
brant, proceres plebemque juxta devinxerat. Igitur 3
Germanicus in urbe Artaxata, adprobantibus nobi-
libus, circumfuſa multitudine, inſigne regium ca-
piti ejus impoſuit. ceteri venerantes regem, *Arta-
xiam* conſalutavere; quod illi vocabulum indiderant
ex nomine urbis. At Cappadoces in formam provin- 4
ciæ redacti Q. Veranium Legatum accepere: & quæ-
dam ex regiis tributis deminuta, quo mitius Roma-
num imperium ſperaretur. Comagenis Q. Servæus 5
præponitur tum primum ad jus Prætoris tranſlatis.
Cap. 57. Cunctaque ſocialia proſpere compoſita non ideo læ- 1
tum Germanicum habebant, ob ſuperbiam Piſonis,
qui juſſus partem legionum ipſe, aut per filium in
Armeniam ducere, utrumque neglexerat. Cyrri de- 2
mum

 Anno V.C.771. Ch. 18.

mum apud hiberna decumæ legionis convenere, firmato vultu, Piſo adverſus metum, Germanicus ne minari crederetur: & erat, ut retuli, clementior.
3 ſed amici accendendis offenſionibus callidi, intendere vera, adgerere falſa, ipſumque & Plancinam, &
4 filios variis modis criminari. poſtremo paucis familiarium adhibitis ſermo cœptus a Cæſare qualem ira & diſſimulatio gignit: reſponſum a Piſone precibus
5 contumacibus, diſceſſeruntque † opertis odiis. poſt- †apertis que rarus in tribunali Cæſaris Piſo; & ſi quando ad-
6 ſideret, atrox, ac diſſentire manifeſtus. vox quoque ejus audita eſt in convivio, cum apud regem Nabatæorum coronæ aureæ magno pondere Cæſari & Agrippinæ, leves Piſoni & ceteris offerrentur; *Princi-*
7 *pis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari:* abjecitque ſimul coronam, & multa in luxum addidit, quæ Germanico, quamquam acerba, tolerabantur
1 tamen. Inter quæ ab rege Parthorum Artabano legati venere: miſerat *amicitiam ac fœdus* memoraturos, & *cupere renovari dextras, daturumque honori Germanici, ut ripam Euphratis accederet: petere interim, ne Vonones in Syria haberetur, neu proceres gentium pro-*
2 *pinquis nuntiis ad diſcordias traheret.* Ad ea Germanicus, de ſocietate Romanorum Parthorumque magnifice; de adventu regis & cultu ſui, cum decore ac
3 modeſtia reſpondit. Vonones Pompejopolim Ciliciæ maritimam urbem amotus eſt. datum id non modo precibus Artabani, ſed contumeliæ Piſonis, cui gratiſſimus erat, ob plurima officia & dona, quibus
1 Plancinam devinxerat. M. Silano, L. Norbano Coſs. Germanicus Ægyptum proficiſcitur, cognoſcendæ antiquitatis. ſed cura provinciæ prætendebatur, le- Anno V.C.772. Ch. 19.
2 vavitque apertis horreis pretia frugum: multaque in vulgus grata uſurpavit, ſine milite incedere, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu, P. Scipionis æmulatione; quem eadem factitaviſſe apud Siciliam, quamvis flagrante adhuc Pœnorum bello, accepi-
3 mus. Tiberius cultu habituque ejus lenibus verbis perſtricto, acerrime increpuit, quod contra inſtituta Auguſti, non ſponte Principis Alexandriam in-
4 troiſſet. nam Auguſtus inter alia dominationis arcana, vetitis, niſi permiſſu, ingredi Senatoribus, aut equitibus Romanis inluſtribus, ſepoſuit Ægyptum: ne fa-

Cap. 58. (beside "tamen. Inter quæ")
Cap. 59. (beside "Plancinam devinxerat")

V.C.772. Ch. 19. ne fame urgeret Italiam, quiſquis eam provinciam,
clauſtraque terræ ac maris, quamvis levi præſidio
Cap.60. adverſum ingentes exercitus inſediſſet. Sed Germa- 1
nicus nondum comperto profectionem eam incuſa-
ri, Nilo ſubvehebatur, orſus opido a Canopo. Con-
didere id Spartani ob ſepultum illic rectorem navis
Canopum; qua tempeſtate Menelaus Græciam repe-
tens, diverſum ad mare terramque Libyam delatus.
Inde proximum amnis os dicatum Herculi, quem 2
indigenæ ortum apud ſe & antiquiſſimum perhibent,
eoſque qui poſtea pari virtute fuerint; in cognomen-
tum ejus adſcitos. Mox viſit veterum Thebarum ma- 3
gna veſtigia. & manebant ſtructis molibus litteræ
Ægyptiæ, priorem opulentiam complexæ: juſſuſque 4
e ſenioribus ſacerdotum patrium ſermonem inter-
pretari, referebat *habitaſſe quondam ſeptingenta millia*
ætate militari: atque eo cum exercitu regem Rhamſen
Libya, Æthiopia, Mediſque & Perſis, & Bactriano,
ac Scytha potitum; quaſque terras Suri Armeniique &
contigui Cappadoces colunt, inde Bithynum, hinc Lycium
ad mare imperio tenuiſſe. legebantur & indicta gen- 5
tibus tributa, pondus argenti & auri, numerus ar-
morum equorumque, & dona templis ebur; atque
odores, quaſque copias frumenti & omnium utenſi-
lium quæque natio penderet, haud minus magnifi-
ca, quam nunc vi Parthorum, aut potentia Romana
Cap.61. jubentur. Ceterum Germanicus aliis quoque mira- 1
culis intendit animum, quorum præcipua fuere Me-
mnonis ſaxea effigies, ubi radiis ſolis icta eſt vocalem
ſonum reddens: disjectaſque inter & vix pervias are- 2
nas inſtar montium eductæ Pyramides, certamine
& opibus regum: lacuſque effoſſa humo, ſuperfluen- 3
tis Nili receptacula: atque alibi anguſtiæ, & profun-
da altitudo, nullis inquirentium ſpatiis penetrabilis.
Exin ventum Elephantinen ac Syenen, clauſtra olim 4
Romani Imperii; quod nunc Rubrum ad mare pa-
Cap.62. teſcit. Dum ea æſtas Germanico plures per pro- 1
vincias tranſigitur; haud leve decus Druſus quæ-
ſivit inliciens Germanos ad diſcordias; utque
fracto jam Maroboduo uſque in exitium inſiſte-
retur. Erat inter Gotones nobilis juvenis nomi- 2
ne Catualda, profugus olim vi Marobodui, & tunc,
dubiis rebus ejus, ultionem auſus. Is valida manu 3
fines

fines Marcomannorum ingreditur, corruptiſque pri V.C.772. Ch. 19.
moribus ad ſocietatem, inrumpit regiam, caſtel-
4 lumque juxta ſitum. veteres illic Suevorum prædæ,
& noſtris e provinciis lixæ, ac negotiatores reperti,
quos jus commercii, dein cupido augendi pecuniam,
poſtremum oblivio patriæ, ſuis quemque ab ſedibus
1 hoſtilem in agrum tranſtulit. Maroboduo undique Cap.63.
deſerto non aliud ſubſidium quam miſericordia Cæ-
2 ſaris fuit. tranſgreſſus Danubium qua Noricam pro-
vinciam præfluit, ſcripſit Tiberio, non ut profugus
aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortunæ. *nam
multis nationibus clariſſimum quondam regem ad ſe vo-
3 cantibus, Romanam amicitiam prætuliſſe.* Reſponſum
a Cæſare, *tutam ei honoratamque ſedem in Italia fore,
ſi maneret: ſin rebus ejus aliud conduceret, abiturum
4 fide qua veniſſet.* ceterum apud Senatum diſſeruit,
*non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut An-
tiochum, populo Romano perinde metuendos fuiſſe.* Ex-
ſtat oratio, qua *magnitudinem viri, violentiam ſub-
jectarum ei gentium, & quam propinquus Italiæ hoſtis,
5 ſuaque in deſtruendo eo conſilia* extulit. Et Marobo-
duus quidem Ravennæ habitus, ſi quando inſoleſce-
rent Suevi, quaſi rediturus in regnum oſtentabatur.
ſed non exceſſit Italia per duodeviginti annos; con-
ſenuitque multum imminuta claritate ob nimiam
6 vivendi cupidinem. Idem Catualdæ caſus, neque
aliud perfugium. pulſus haud multo poſt Hermun-
durorum opibus, & Vibilio duce; receptuſque, fo-
rum Iulium Narbonenſis Galliæ coloniam mittitur.
7 Barbari utrumque comitati, ne quietas provincias
immixti turbarent, Danubium ultra inter flumina
Marum & Cuſum locantur, dato rege Vannio gen-
1 tis Quadorum. Simul nunciato *regem Artaxiam* Cap.64.
Armeniis a Germanico datum, decrevere Patres, *ut
Germanicus atque Druſus ovantes urbem introirent.*
2 ſtructi & arcus circum latera templi Martis Ultoris,
cum effigie Cæſarum: lætiore Tiberio, quia pacem
ſapientia firmaverat, quam ſi bellum per acies con-
3 feciſſet. Igitur Rheſcuporim quoque Thraciæ regem
aſtu adgreditur. Omnem eam nationem Rhœmetal-
ces tenuerat: quo defuncto Auguſtus partem Thra-
cum Rheſcuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi
4 permiſit. In ea diviſione arva, & urbes, vicina Græ-
cis,

Ch.19. cis, Cotyi; quod incultum, ferox, adnexum hoſti-
bus, Reſcuporidi ceſſit: ipſorumque regum ingenia,
illi mite, & amœnum; huic atrox, avidum, & ſo-
cietatis impatiens erat. Sed primo ſubdola concor- 5
dia egere: mox Rheſcuporis egredi fines, vertere
in ſe Cotyi data, & reſiſtenti vim facere; cunctan-
ter ſub Auguſto, quem auctorem utriuſque regni, ſi
ſperneretur, vindicem metuebat. enimvero audita 6
mutatione Principis, immittere latronum globos,
Cap 65. exſcindere caſtella, cauſſas bello. Nihil æque Ti- 1
berium anxium habebat, quam ne compoſita turba-
rentur. deligit centurionem qui nuntiaret regibus,
ne armis diſceptarent: ſtatimque a Cotye dimiſſa
ſunt, quæ paraverat, auxilia. Rheſcuporis ficta mo- 2
deſtia, poſtulat *eundem in locum coiretur, poſſe de con-
troverſiis colloquio tranſigi.* nec diu dubitatum de tem-
pore, loco, dein conditionibus: cum alter facilita-
te, alter fraude cuncta inter ſe concederent, acci-
perentque. Rheſcuporis ſanciendo, ut dictitabat, 3
fœderi, convivium adjicit; tractaque in multam
noctem lætitia, per epulas ac vinolentiam incau-
tum Cotyn, & poſtquam dolum intellexerat, *ſacra
regni, ejuſdem familiæ deos, & hoſpitalis menſas* ob-
teſtantem, catenis onerat. Thraciaque omni poti- 4
tus, ſcripſit ad Tiberium, *ſtructas ſibi inſidias, præ-
ventum inſidiatorem*: ſimul bellum adverſus Baſter-
nas Scythaſque prætendens, novis peditum & equi-
Cap.66. tum copiis ſeſe firmabat. Molliter reſcriptum, *ſi* 1
*fraus abeſſet, poſſe eum innocentiæ fidere: ceterum ne-
que ſe, neque Senatum, niſi cognita cauſſa, jus & in-
juriam diſcreturos. proinde tradito Cotye veniret, trans-
ferretque invidiam criminis.* Eas litteras Latinius Pan- 2
dus Proprætor Mœſiæ, cum militibus quis Cotys tra-
deretur, in Thraciam miſit. Rheſcuporis inter me- 3
tum & iram cunctatus, maluit patrati, quam ince-
pti facinoris reus eſſe: *occidi Cotyn* jubet, *mortemque
ſponte ſumptam* ementitur. Nec tamen Cæſar placitas 4
ſemel artes mutavit, ſed defuncto Pando, quem ſibi
infenſum Rheſcuporis arguebat, Pomponium Flac-
cum veterem ſtipendiis, & arta cum rege amicitia,
eoque accommodatiorem ad fallendum, ob id ma-
Cap.67. xime Mœſiæ præfecit. Flaccus in Thraciam tranſ- 1
greſſus, per ingentia promiſſa, quamvis ambiguum
& ſce-

& ſcelera ſua reputantem, perpulit, ut præſidia Ro- V.C.772. Ch. 19.
2 mana intraret. circumdata hinc regi ſpecie honoris
valida manus, tribunique, & centuriones, monendo,
ſuadendo, & quanto longius abſcedebatur apertiore
cuſtodia; poſtremo gnarum neceſſitatis in Ur-
3 bem traxere. Accuſatus in Senatu ab uxore Cotyis,
4 damnatur, ut procul regno teneretur. Thracia in
Rhœmetalcen filium, quem paternis conſiliis adver-
5 ſatum conſtabat, inque liberos Cotyis dividitur: iiſ-
que nondum adultis Trebellienus Rufus Prætura
functus datur, qui regnum interim tractaret, exem-
plo quo majores Marcum Lepidum Ptolemæi liberis
6 tutorem, in Ægyptum miſerant. Rheſcuporis Ale-
xandriam devectus, atque illic fugam tentans, an fi-
1 cto crimine, interficitur. Per idem tempus Vono- Cap. 68.
nes, quem amotum in Ciliciam memoravi, corru-
ptis cuſtodibus effugere ad Armenios, inde in Alba-
nos Heniochoſque, & conſanguineum ſibi regem
2 Scytharum conatus eſt. ſpecie venandi, omiſſis ma-
ritimis locis, avia ſaltuum petiit: mox pernicitate
equi ad amnem Pyramum contendit, cujus pontes
accolæ ruperant audita regis fuga; neque vado pene-
3 trari poterat. Igitur in ripa fluminis, a Vibio Fron-
tone præfecto equitum vincitur. mox Remmius evo-
catus priori cuſtodiæ regis adpoſitus, quaſi per iram
gladio eum tranſigit: unde major fides, conſcientia
ſceleris, & metu indicii, mortem Vononi inlatam.
1 At Germanicus Ægypto remeans, cuncta quæ apud Cap. 69.
legiones aut urbes juſſerat, abolita, vel in contra-
rium verſa cognoſcit: hinc graves in Piſonem contu-
meliæ, nec minus acerba quæ ab illo in Cæſarem
2 tentabantur. Dein Piſo abire Suria ſtatuit; mox ad-
verſa Germanici valetudine detentus, ubi recreatum
accepit, votaque pro incolumitate ſolvebantur, ad-
motas hoſtias, ſacrificalem apparatum, feſtam An-
tiochenſium plebem, per lictores proturbat. Tum
Seleuciam digreditur, opperiens ægritudinem, quæ
3 rurſum Germanico acciderat. ſævam vim morbi au-
gebat perſuaſio veneni a Piſone accepti; & reperie-
bantur ſolo ac parietibus erutæ humanorum corpo-
rum reliquiæ, carmina, & devotiones, & nomen
Germanici plumbeis tabulis inſculptum, ſemuſti ci-
neres, ac tabe obliti, aliaque maleficia, quis credi-
tur

V.C.772.
Ch.19.
tur animas numinibus infernis ſacrari. ſimul miſſi 4
a Piſone incuſabantur, ut valetudinis adverſa riman-
Cap.70. tes. Ea Germanico haud minus ira, quam per me- 1
tum accepta; *ſi limen obſideretur, ſi effundendus ſpiri-
tus ſub oculis inimicorum foret, quid deinde miſerrimæ
conjugi, quid infantibus liberis eventurum? lenta videri* 2
*veneficia: feſtinare & urgere, ut provinciam, ut legiones
ſolus habeat. ſed non uſque eo defectum Germanicum, ne-
que præmia cædis apud interfectorem manſura.* compo- 3
nit epiſtolas, *quis amicitiam ei renunciabat.* Addunt
plerique juſſum *provincia decedere.* nec Piſo moratus 4
ultra, navis ſolvit, moderaturque curſui, quo pro-
pius regrederetur, ſi mors Germanici Suriam aperuiſ-
Cap.71. ſet. Cæſar paulliſper ad ſpem erectus, dein feſſo cor- 1
pore, ubi finis aderat, adſiſtentes amicos in hunc
modum adloquitur: *Si fato concederem, juſtus* 2
*mihi dolor etiam adverſus deos eſſet, quod me pa-
rentibus, liberis, patriæ, intra juventam præmaturo exi-
tu raperent. nunc ſcelere Piſonis & Plancinæ interce-* 3
*ptus, ultimas preces pectoribus veſtris relinquo, referatis
patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus
inſidiis circumventus, miſerrimam vitam peſſima morte
finierim. Si quos ſpes meæ, ſi quos propinquus ſanguis,* 4
*etiam quos invidia erga viventem movebat; inlacryma-
bunt, quondam florentem, & tot bellorum ſuperſtitem,
muliebri fraude cecidiſſe. Erit vobis locus querendi apud* 5
*Senatum, invocandi leges. Non hoc præcipuum amico-
rum munus eſt, proſequi defunctum ignavo queſtu; ſed
quæ voluerit meminiſſe, quæ mandaverit exſequi. fle-* 6
*bunt Germanicum etiam ignoti: vindicabitis vos, ſi me
potius quam fortunam meam fovebatis. Oſtendite populo* 7
*Romano divi Auguſti neptem, eandemque conjugem
meam: numerate ſex liberos. Miſericordia cum accu-
ſantibus erit: fingentibuſque ſceleſta mandata, aut non
credent homines, aut non ignoſcent.* Juravere amici, 8
dextram morientis contingentes, *ſpiritum ante quam*
Cap.72. *ultionem amiſſuros.* Tum ad uxorem verſus, *per me-* 1
moriam ſui, per communes liberos oravit, *exueret fero-
ciam, ſævienti fortunæ ſubmitteret animum; neu regreſ-
ſa in urbem æmulatione potentiæ validiores irritaret.*
Hæc palam, & alia ſecreto per quæ oſtendere crede- 2
batur metum ex Tiberio. Neque multo poſt exſtin-
guitur, ingenti luctu provinciæ & circumjacentium
popu-

3 populorum. Indoluere exteræ nationes regeſque; tanta illi comitas in ſocios, manſuetudo in hoſtes; viſuque & auditu juxta venerabilis, cum magnitudinem & gravitatem ſummæ fortunæ retineret, invi-
1 diam & adrogantiam effugerat. Funus ſine imagini- Cap.73.
bus & pompa, per laudes, & memoriam virtutum
2 ejus celebre fuit. Et erant qui formam, ætatem, genus mortis, ob propinquitatem etiam locorum, in quibus interiit, Magni Alexandri fatis adæquarent. *Nam utrumque corpore decoro, genere inſigni, haud multum triginta annos egreſſum, ſuorum inſidiis externas in-*
3 *ter gentes occidiſſe: ſed hunc mitem erga amicos, modicum voluptatum, uno matrimonio, certis liberis egiſſe: neque minus prœliatorem, etiam ſi temeritas abfuerit, præpeditusque ſit perculſas tot victoriis Germanias ſervi-*
4 *tio premere. quod ſi ſolus arbiter rerum, ſi jure & nomine regio fuiſſet, tanto promptius adſecuturum gloriam militiæ, quantum clementia, temperantia, ceteris bo-*
5 *nis artibus præſtitiſſet.* Corpus antequam crematur nudatum in foro Antiochenſium, qui locus ſepulturæ deſtinabatur, prætuleritne veneficii ſigna, parum conſtitit: nam ut quis miſericordia in Germanicum, & præſumpta ſuſpicione, aut favore in Piſo-
1 nem pronior, diverſi interpretabantur. Conſultatum Cap.74.
inde inter Legatos, quique alii Senatorum aderant, *quisnam Suriæ præficeretur.* & ceteris modice niſis, inter Vibium Marſum, & Cn. Sentium diu quæſitum: dein Marſus ſeniori, & acrius tendenti Sen-
2 tio conceſſit. Iſque infamem veneficiis ea in provincia, & Plancinæ percaram nomine Martinam in Urbem miſit, poſtulantibus Vitellio ac Veranio, ceteriſque qui crimina & accuſationem tamquam adver-
1 ſus receptos jam reos inſtruebant. At Agrippina, Cap.75.
quamquam defeſſa luctu, & corpore ægro, omnium tamen quæ ultionem morarentur intolerans, adſcen-
2 dit claſſem cum cineribus Germanici, & liberis; miſerantibus cunctis, *quod femina nobilitate princeps, pulcherrimo modo matrimonio inter venerantes gratantiſque aſpici ſolita, tunc feralis reliquias ſinu ferret, incerta ultionis, anxia ſui, & infelici fecunditate fortunæ*
3 *totiens obnoxia.* Piſonem interim apud Coum inſulam nuntius adſequitur, *exceſſiſſe Germanicum.* Quo intemperanter accepto, cædit victimas, adit templa:

V.C.772. neque ipſe gaudium moderans, & magis inſoleſcen-
Ch.19. te Plancina, quæ luctum amiſſæ ſororis tum primum
Cap.76. læto cultu mutavit. Adfluebant centuriones, mo- 1
nebantque, *prompta illi legionum ſtudia, repeteret pro-*
vinciam non jure ablatam, & vacuam. Igitur *quid a-* 2
gendum conſultanti, M. Piſo filius *properandum in Ur-*
bem cenſebat: *nihil adhuc inexpiabile admiſſum, neque*
ſuſpiciones imbecillas aut inania famæ pertimeſcenda.
diſcordiam erga Germanicum odio fortaſſe dignam, non 3
pœna: & ademptione provinciæ, ſatisfactum inimicis.
Quod ſi regrederetur, obſiſtente Sentio, civile bellum in- 4
cipi; nec duraturos in partibus centuriones militeſque, a-
pud quos recens imperatoris ſui memoria, & penitus in-
Cap.77. *fixus in Cæſares amor prævaleret.* Contra Domitius 1
Celer ex intima ejus amicitia diſſeruit: *Utendum e-*
ventu. Piſonem, non Sentium, Suriæ præpoſitum: huic
faſces & jus Prætoris, huic legiones datas. ſi quid hoſtile
ingruat, quam juſtius arma oppoſiturum, qui Legati au-
ctoritatem, & propria mandata acceperit? Relinquen- 2
dum etiam rumoribus tempus, quo ſeneſcant. plerumque
innocentes, recenti invidiæ impares. At ſi teneat exer-
citum, augeat vires; multa quæ provideri non poſſint for-
tuito in melius caſura. Anfeſtinamus cum Germanici ci- 3
neribus adpellere, ut te inauditum & indefenſum plan-
ctus Agrippinæ, ac vulgus imperitum, primo rumore
rapiant? Eſt tibi Auguſtæ conſcientia, eſt Cæſaris fa- 4
vor, ſed in occulto: & periiſſe Germanicum nulli jactan-
Cap.78. *tius mœrent, quam qui maxime lætantur.* Haud ma- 1
gna mole Piſo promptus ferocibus in ſententiam tra-
hitur: miſſiſque ad Tiberium epiſtolis, incuſat *Ger-*
manicum luxus & ſuperbiæ; ſeque pulſum, ut locus re-
bus novis patefieret, curam exercitus, eadem fide qua
tenuerit, repetiviſſe. Simul Domitium impoſitum 2
triremi *vitare litorum oram, præterque inſulas lato ma-*
ri pergere in Suriam jubet. concurrentes deſertores 3
per manipulos componit, armat lixas, trajectiſque
in continentem navibus, vexillum tironum in Su-
riam euntium intercipit. Regulis Cilicum *ut ſe au-* 4
xiliis juvarent ſcribit; haud ignavo ad miniſteria bel-
li juvene Piſone, quamquam ſuſcipiendum bellum
Cap.79. abnuiſſet. Igitur oram Lyciæ ac Pamphyliæ præle- 1
gentes, obviis navibus, quæ Agrippinam vehebant,
utrimque infenſi, arma primo expediere; dein mu-

tua

tua formidine, non ultra jurgium proceſſum eſt: V.C. 772. Ch. 19.
2 Marſuſque Vibius nuntiavit Piſoni, *Romam ad dicen-*
dam cauſſam veniret. Ille eludens reſpondit, *adfutu-*
rum ubi Prætor qui de veneficiis quæreret, reo atque
3 *accuſatoribus diem * prædixiſſet.* Interim Domi- * *prodixiſſet*
tius Laodiceam urbem Suriæ adpulſus, cum hiberna
ſextæ legionis peteret, quod eam maxime novis con-
ſiliis idoneam rebatur, a Pacuvio Legato prævenitur.
4 Id Sentius Piſoni per litteras aperit, monetque *ne*
5 *caſtra corruptoribus, ne provinciam bello tentet.* quoſque
Germanici memores, aut inimicis ejus adverſos co-
gnoverat, contrahit; *magnitudinem Imperatoris* iden-
tidem ingerens, & *Rempublicam armis peti:* ducit-
1 que validam manum, & prœlio paratam. Nec Piſo, Cap. 80.
quamquam cœpta ſecus cadebant, omiſit tutiſſima
e præſentibus, ſed caſtellum Ciliciæ munitum ad-
2 modum, cui nomen Celendris, occupat. Nam ad-
mixtis deſertoribus, & tirone nuper intercepto, ſuiſ-
que & Plancinæ ſervitiis, auxilia Cilicum quæ reguli
3 miſerant, in numerum legionis compoſuerat: *Cæſa-*
*riſ*que *ſe Legatum,* teſtabatur, *provincia quam is dediſ-*
ſet arceri, non a legionibus (earum quippe accitu venire)
ſed a Sentio, privatum odium falſis criminibus tegente:
4 *conſiſterent in acie, non pugnaturis militibus, ubi Piſo-*
nem ab ipſis parentem *quondam appellatum; ſi jure age-*
5 *retur, potiorem; ſi armis, non invalidum, vidiſſent.* Tum
pro munimentis caſtelli manipulos explicat, colle ar-
6 duo & derupto; nam cetera mari cinguntur. Contra
veterani, ordinibus ac ſubſidiis inſtructi. hinc mili-
tum, inde locorum aſperitas. ſed non animus, non
ſpes, ne tela quidem niſi agreſtia ad ſubitum uſum
7 properata. ut venere in manus, non ultra dubita-
tum, quam dum Romanæ cohortes in æquum eni-
terentur. vertunt terga Cilices, ſeque caſtello clau-
1 dunt. Interim Piſo claſſem haud procul opperientem Cap. 81.
oppugnare fruſtra tentavit: regreſſuſque, & pro mu-
ris modo ſemet adflictando, modo ſingulos nomine
ciens, præmiis vocans, ſeditionem cœptabat; adeo-
que commoverat, ut ſignifer legionis ſextæ ſignum
2 ad eum tranſtulerit. Tum Sentius *occanere cornua tu-*
baſque, & peti aggerem, erigi ſcalas juſſit, *ac promptiſ-*
ſimum quemque ſuccedere; alios tormentis haſtas, ſaxa,
3 *& faces ingerere.* Tandem victa pertinacia Piſo ora-

V.C.772.
Ch.19. vit, *uti traditis armis maneret in caſtello, dum Cæſar*
cui Suriam permitteret, conſulitur. Non receptæ con- 4
ditiones: nec aliud quam naves & tutum in Urbem
Cap.82. iter conceſſum eſt. At Romæ poſtquam Germanici 1
valetudo percrebuit, cunctaque ut ex longinquo au-
cta in deterius adferebantur; dolor, ira, & erumpe-
bant queſtus: *Ideo nimirum in extremas terras relega-* 2
tum: ideo Piſoni permiſſam provinciam: hoc egiſſe ſe-
cretos Auguſtæ cum Plancina ſermones. vera prorſus de 3
Druſo ſeniores locutos, diſplicere regnantibus civilia fi-
liorum ingenia: neque ob aliud interceptos, quam quia
populum Romanum æquo jure complecti reddita libertate
agitaverint. Hos vulgi ſermones audita mors adeo 4
incendit, ut ante edictum magiſtratuum, ante Se-
natuſconſultum, ſumpto juſtitio deſererentur fora,
clauderentur domus; paſſim ſilentia & gemitus, ni-
hil compoſitum in oſtentationem: & quamquam ne-
que inſignibus lugentium abſtinerent, altius animis
mœrebant. Forte negotiatores vivente adhuc Ger- 5
manico Suria egreſſi, lætiora de valetudine ejus at-
tulere: ſtatim credita, ſtatim vulgata ſunt: ut quiſ-
que obvius, quamvis leviter audita, in alios, atque
illi in plures cumulata gaudio transferunt. curſant
per urbem, moliuntur templorum fores. juvit credu- 6
litatem nox, & promptior inter tenebras adfirma-
tio. Nec obſtitit falſis Tiberius, donec tempore ac
ſpatio vaneſcerent. Et populus quaſi rurſum ereptum
Cap.83. acrius doluit. Honores ut quis amore in Germani- 1
cum aut ingenio validus, reperti, decretique, *ut*
nomen ejus Saliari carmine caneretur: ſedes cu-
rules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſuperque eas quer-
ceæ coronæ ſtatuerentur: ludos Circenſes eburna effigies 2
præiret: neve quis flamen aut augur in locum Germanici,
niſi gentis Iuliæ, crearetur. Arcus additi Romæ, & 3
apud ripam Rheni, & in monte Suriæ Amano, cum
inſcriptione rerum geſtarum, ac *mortem ob Rem-*
pub. obiiſſe. ſepulchrum Antiochiæ ubi crematus: 4
tribunal Epidaphnæ, quo in loco vitam finierat.
Statuarum locorumve in quis coleretur, haud facile
quis numerum inierit. Cum cenſeretur clypeus, au- 5
ro & magnitudine inſignis, inter auctores eloquen-
tiæ; adſeruit Tiberius, *ſolitum paremque ceteris dica-*
turum. neque enim eloquentiam fortuna diſcerni;
& ſa-

& ſatis inluſtre, ſi veteres inter ſcriptores habere- V.C 772. Ch. 19.
6 *tur.* Equeſter ordo *cuneum Germanici* appellavit, qui *Juniorum* dicebatur; inſtituitque uti turmæ I-
7 dibus Juliis imaginem ejus ſequerentur. pleraque manent: quædam ſtatim omiſſa ſunt, aut vetuſtas
1 oblitteravit. Ceterum recenti adhuc mœſtitia, ſoror Germanici Livia nupta Druſo duos virilis ſexus Cap. 84.
2 ſimul enixa eſt. quod rarum lætumque etiam modicis penatibus, tanto gaudio Principem adfecit, ut non temperaverit, quin jactaret apud Patres, *nulli ante Romanorum ejuſdem faſtigii viro geminam ſtirpem editam.* nam cuncta etiam fortuita ad gloriam ver-
3 tebat. Sed populo tali in tempore id quoque dolorem tulit; tamquam auctus liberis Druſus, domum
1 Germanici magis urgeret. Eodem anno gravibus Cap. 85.
Senatus decretis libido feminarum coërcita, cautumque *ne quæſtum corpore faceret, cui avus, aut pa-*
2 *ter, aut maritus Eques Romanus fuiſſet.* nam Viſtilia prætoria familia genita, licentiam ſtupri apud Ædiles vulgaverat; more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum adverſum impudicas in ipſa profeſſione
3 flagitii credebant. exactum & a Titidio Labeone Viſtiliæ marito, *cur in uxore delicti manifeſta ultionem legis omiſiſſet?* atque illo prætendente *ſexaginta dies ad conſultandum datos nec dum præteriſſe*, ſatis viſum de Viſtilia ſtatuere: eaque in inſulam Seriphon ab-
4 dita eſt. Actum & de ſacris Ægyptiis Judaicisque pellendis: factumque Patrum conſultum, *ut quattuor millia libertini generis ea ſuperſtitione infecta, quis idonea ætas, in inſulam Sardiniam veherentur*, coërcendis illic latrociniis, & ſi ob gravitatem cœli interiſſent, vile damnum: *ceteri cederent Italia, niſi*
1 *certam ante diem profanos ritus exuiſſent.* Poſt quæ retulit Cæſar, *capiendam virginem in locum Occiæ*, quæ Cap. 86.
ſeptem & quinquaginta per annos ſumma ſanctimo-
2 nia Veſtalibus ſacris præſederat: egitque grates Fonteio Agrippæ, & Domitio Pollioni, *quod offe-*
3 *rendo filias, de officio in Rempub. certarent.* prælata eſt Pollionis filia, non ob aliud, quam quod mater ejus in eodem conjugio manebat. nam Agrippa diſ-
1 cidio domum imminuerat. Et Cæſar quamvis poſt- Cap. 87.
habitam, * decies ſeſtertii dote ſolatus eſt. *Sævi-* * 25000 Philipp.
tiam annonæ incuſante plebe, ſtatuit frumento pre-
 tium

V.C.772.
Ch. 19. tium quod emptor penderet, *binoſque nummos ſe ad-*
diturum negotiatoribus in ſingulos modios. Neque ta- 2
men ob ea *Parentis patriæ* delatum & antea vocabu-
lum adſumpſit, acerbeque increpuit eos, qui *divinas*
occupationes, ipſumque *dominum* dixerant. unde an- 3
guſta & lubrica oratio ſub Principe, qui libertatem
Cap. 88. metuebat; adulationem oderat. Reperio apud ſcri- 1
ptores Senatoreſque eorumdem temporum, Adgan-
deſtrii principis Cattorum lectas in Senatu litteras,
quibus *mortem Arminii* promittebat, *ſi patrandæ*
neci venenum mitteretur: reſponſumque eſſe, *non*
fraude neque occultis, ſed palam & armatum populum
Romanum hoſtes ſuos ulciſci. qua gloria æquabat ſe 2
Tiberius priſcis imperatoribus, qui venenum in
Pyrrhum regem vetuerant, prodiderantque. Cete- 3
rum Arminius abſcedentibus Romanis & pulſo Ma-
roboduo, regnum adfectans, libertatem popularium
adverſam habuit: petituſque armis, cum varia for-
tuna certaret, dolo propinquorum cecidit, liberator 4
haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi
Romani ſicut alii reges duceſque, ſed florentiſſimum
Imperium laceſſierit: prœliis ambiguus, bello non
victus. ſeptem & triginta annos vitæ, duodecim 5
potentiæ explevit: caniturque adhuc barbaras apud
gentes; Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tan-
tum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum
vetera extollimus, recentium incurioſi.

Bre-

Breviarium Libri III.

Agrippina cum urna ferali, magno planctu paſſim excipitur. (cap. 1.) *Primores Urbis obvii.* (2.) *Tiberius Auguſta & Antonia latent.* (3.) *Mœror publicus.* (4.) *Tiberius parcus viſus in honorando funere,* (5.) *ſe excuſat, & populum erigit.* (6.) *Iuſtitium omiſſum.* (7.) *Piſo ad Druſum,* (8.) *dein Romam alacer animi venit.* (9) *Accuſatur a pluribus, cauſſam ad Senatum rejicit.* (10.) *Patroni reo.* (11.) *Tiberii oratio ad Patres.* (12.) *Accuſatorum criminatio,* (13.) *quam reus male diluit. In eum judices haud proni, & populus offenſiſſimus.* (14.) *Plancina cauſſam ſuam diſſociat.* (15.) *Piſonis mors dubium an juſſu, & ad Tiberium codicilli.* (16.) *Piſo filius abſolvitur. Plancina precibus erepta. Sententiæ in Piſonem.* (17.) *quas Tiberius mitigat. Adulatio imprudens.* (18.) *Druſus ovat. Vipſania obit.* (19.) *Tacfarinas bellum in Africa renovat.* (20.) *quod Apronii ſeveritate opprimitur.* (21.) *Lepida ſuppoſiti partus,&c. accuſata,* (22.) *perplexe agente Tiberio, damnatur.* (23.) *Silanus exſilii veniam impetrat.* (24.) *Lex Papia Poppæa. Delatores.* (25.) *Excurſus de legibus, quæ paucæ initio & ſimplices paullatim creverunt.* (26. 27.) *Earum correctio tentata.* (28.) *Nero Germanici filius in viros tranſcribitur.* (29.) *Voluſii Salluſtiique mors & elogium. Aulæ potentia infida.* (30.) *Tiberius & Druſus Coſſ. Irreverentia juventutis notata. Viarum cura.* (31.) *Lepidus in Aſiam Proconſul.* (32.) *Cæcina uxores a provinciis arcet;* (33) *ei repugnat Valerius Meſſallinus, adſtipulante Druſo.* (34.) *Lepidus Proconſulatum Africæ recuſat, Blæſus ſuſcipit.* (35.) *Abuſus imaginum Principalium.* (36.) *repreſſus a Druſo.* (37.) *Accuſationes.* (38.) *Thraciæ motum comprimit Vellejus.* (39.) *Gallia rebellat duce Floro & Sacroviro.* (40.) *Primi motus ab Aviola compreſſi.* (41.) *Flori conatus & mors.* (42.) *Æduos turbat Sacrovir.* (43.) *Romanos percellit, ſed non Tiberium.* (44.) *Obviat Silius.* (45.) *Duces excitant utrimque ſuos. Fuſi Galli. Crupellarii cæſi. Sacrovir ſua manu cadit.* (46.) *Tiberius ſimulat iter in Gallias.* (47.) *Quirini mors honeſtata.* (48.) *Lutorius accuſatus.* (49.) *Pro eo Lepidi*

oratio: (50.) ſed plures damnant. S. C. de differenda pœna. (51.) Agitatum de luxu coërcendo. (52.) Tiberius epiſtola medicinam diſſuadet: quia vitia prævalent: quia etiam alia majora curanda. (53, 54.) Igitur omiſſa coërcitio, & ſponte in melius mutati mores. (55.) Tribunitia poteſtas petita Druſo, & impetrata cum adulatione Patrum. (56. 57.) Flamen Dialis ambit provinciam. (58.) alii obſiſtunt. Druſus ſuperbiæ notatur. (59.) Imago libertatis. (60.) Aſyla Græcorum, Senatu judice, luſtrata, (61. 62.) & repurgata. (63.) Auguſtæ morbus. Tiberii in eam non ſincerus amor. (64.) Fœda tunc adulationis crebritas. (65.) C. Silanus repetundarum & majeſtatis poſtulatur. (66.) Ei omnia adverſa; (67.) etiam ipſe Princeps. Sententiæ in ejus damnatione. (68.) Tiberius Dolabellæ adulationem reprimit: ſententias mitigat. (69.) Cordus, Ennius, Capito. (70.) Equeſtris fortuna. Ius Flaminium. (71.) Baſilica Paulli. Pompeji theatrum. (72.) Tacfarinatis impudens petitio. (73.) Blæſus eum aggreditur diviſis copiis. Fratrem ejus capit, nec bellum conficit. (74.) Salonini, Capitonis, (75.) Juniæ mors. (76.) Hæc triennio geſta,

M. Valerio Meſſalla & M. Aurelio Cotta Ti. Julio Cæſare Auguſto IV. & C. Julio Druſo Cæſare II. G. Sulpicio Galba & D. Haterio Agrippa	Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
Liber III.

1 NIhil intermiſſa navigatione hiberni maris A- Cap. I.
grippina Corcyram inſulam advehitur, lito-
2 ra Calabriæ contra ſitam. Illic paucos dies
componendo animo inſumit, violenta luctu, &
3 neſcia tolerandi. Interim adventu ejus audito, in-
timus quiſque amicorum, & plerique militares, ut
quiſque ſub Germanico ſtipendia fecerant, multique
etiam ignoti vicinis e municipiis, pars officium in
Principem rati, plures illos ſecuti, ruere ad opidum
Brundiſium; quod naviganti celerrimum, fideliſſi-
4 mumque adpulſu erat. Atque ubi primum ex alto
viſa claſſis, complentur non modo portus & proxi-
ma maris, ſed mœnia ac tecta, quaque longiſſime
proſpectari poterat, mœrentium turba, ac rogitan-
tium inter ſe, *ſilentio ne an voce aliqua egredientem*
5 *exciperent?* neque ſatis conſtabat quid pro tempore
foret: cum claſſis paullatim ſucceſſit, non alacri ut
adſolet remigio, ſed cunctis ad triſtitiam compoſi-
6 tis. Poſtquam duobus cum liberis feralem urnam
tenens egreſſa navi, defixit oculos; idem omnium
gemitus, neque diſcerneres, proximos, alienos,
virorum, feminarumve planctus: niſi quod comi-
tatum Agrippinæ longo mœrore feſſum, obvii & re-
1 centes in dolore anteibant. Miſerat duas prætorias Cap. 2.
cohortes Cæſar, addito *ut magiſtratus Calabriæ, A-
pulique, & Campani, ſuprema erga memoriam filii ſui*
2 *munera fungerentur.* Igitur tribunorum, centurio-
numque humeris cineres portabantur: præcedebant
incompta ſigna, verſi faſces: atque ubi colonias
tranſgrederentur, atrata plebes, trabeati equites,

V.C. 772.
Ch. 19. pro opibus loci, veſtem, odores, aliaque funerum
ſolennia cremabant. etiam quorum diverſa opida, 3
tamen obvii, & victimas atque aras Diis Manibus
ſtatuentes, lacrymis & conclamationibus dolorem
teſtabantur. Druſus Tarracinam progreſſus eſt, cum 4
Claudio fratre liberiſque Germanici, qui in Urbe fue-
Anno rant. Conſules M. Valerius & M. Aurelius (jam e- 5
V.C. 773. nim magiſtratum occœperant) & Senatus, ac ma-
Ch. 20. gna pars populi viam complevere, disjecti, & ut
cuique libitum flentes. aberat quippe adulatio, 6
gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortem
Cap. 3. male diſſimulari. Tiberius atque Auguſta publico ab- 1
ſtinuere; inferius majeſtate ſua rati ſi palam lamen-
tarentur; an ne omnium oculis vultum eorum ſcru-
tantibus, falſi intelligerentur. Matrem Antoniam 2
non apud auctores rerum, non diurna actorum ſcri-
ptura, reperio ullo inſigni officio functam; cum ſu-
per Agrippinam, & Druſum, & Claudium, ceteri
quoque conſanguinei nominatim perſcripti ſint: ſeu 3
valetudine præpediebatur, ſeu victus luctu animus,
magnitudinem mali perferre viſu non toleravit. fa- 4
cilius crediderim, Tiberio & Auguſta, qui domo
non excedebant, cohibitam; ut par mœror, & ma-
tris exemplo avia quoque & patruus attineri videren-
Cap. 4. tur. Dies quo reliquiæ tumulo Auguſti inferebán- 1
tur, modo per ſilentium vaſtus, modo ploratibus
inquies: plena Urbis itinera, conlucentes per cam-
pum Martis faces. illic miles cum armis, ſine inſi- 2
gnibus magiſtratus, populus per tribus, *concidiſſe*
Rempub. nihil ſpei reliquum clamitabant; promptius
apertiuſque, quam ut meminiſſe imperitantium cre-
deres. Nihil tamen Tiberium magis penetravit, 3
quam ſtudia hominum accenſa in Agrippinam; cum
decus patriæ, ſolum Auguſti ſanguinem, unicum anti-
quitatis ſpecimen appellarent, verſique ad cœlum ac
deos, *integram illi ſubolem, ac ſuperſtitem iniquorum*
Cap. 5. precarentur. Fuere qui *publici funeris pompam* requi- 1
rerent, compararentque *quæ in Druſum patrem Ger-*
manici honora & magnifica Auguſtus feciſſet. ipſum 2
quippe aſperrimo hiemis Ticinum uſque progreſſum, neque
abſcedentem a corpore ſimul Urbem intraviſſe: circumfu- 3
ſas lecto Claudiorum Juliorumque imagines, defletum
in foro, laudatum pro roſtris: cuncta a majoribus reperta,
aut

4 *aut quæ poſteri invenerint, cumulata. At Germanico*
ne ſolitos quidem, & cuicumque nobili debitos honores,
5 *contigiſſe. ſane corpus ob longinquitatem itinerum exter-*
nis terris quoquo modo crematum: ſed tanto plura deco-
6 *ra mox tribui par fuiſſe, quanto prima fors negaviſſet. non*
fratrem niſi unius diei via, non patruum ſaltem porta te-
7 *nus obvium. ubi illa veterum inſtituta? † propoſitam* † *prepo-*
thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmi *ſitam*
na, & laudationes & lacrymas, vel doloris imitamen-
1 *ta?* Gnarum id Tiberio fuit; utque premeret vulgi Cap. 6.
ſermones, monuit edicto: *Multos inluſtrium Roma-*
norum ob Rempub. obiiſſe; neminem tam flagranti deſi-
2 *derio celebratum. idque & ſibi, & cunctis egregium, ſi*
modus adjiceretur. non enim eadem decora principibus
viris, & imperatori populo, quæ modicis domibus, aut
3 *civitatibus. conveniſſe recenti dolore luctum & ex mœ-*
rore ſolatia: ſed referendum jam animum ad firmitudi-
nem, ut quondam divus Julius amiſſa unica filia, ut
divus Auguſtus ereptis nepotibus, abſtruſerint triſti-
4 *tiam. Nil opus vetuſtioribus exemplis, quotiens populus*
Romanus clades exercituum, interitum ducum, fundi-
5 *tus amiſſas nobiles familias conſtanter tulerit. Principes*
mortales, Rempub. æternam eſſe. proin repeterent ſo-
lennia, & quia ludorum Megalenſium ſpectaculum
1 ſuberat, *etiam voluptates reſumerent.* Tum exuto ju- Cap. 7.
ſtitio, reditum ad munia; & Druſus Illyricos ad exer-
citus profectus eſt, erectis omnium animis petendæ
e Piſone ultionis; & crebro queſtu, *quod vagus inte-*
rim per amœna Aſiæ atque Achaiæ, adroganti & ſub-
2 *dola mora ſcelerum probationes ſubverteret.* Nam vul-
gatum erat *miſſam*, ut dixi, *a Cn. Sentio famoſam ve-*
neficiis Martinam, ſubita morte Brundiſii exſtinctam,
venenumque nodo crinium ejus occultatum, nec ulla in
1 *corpore ſigna ſumpti exitii reperta.* At Piſo præmiſſo Cap. 8.
in Urbem filio, datiſque mandatis, per quæ Princi-
pem molliret; ad Druſum pergit: quem haud fratris
interitu trucem, quam remoto æmulo æquiorem ſi-
2 bi ſperabat. Tiberius quo integrum judicium oſten-
taret, exceptum comiter juvenem, ſueta erga filios
3 familiarum nobiles liberalitate auget. Druſus Piſo-
ni, *ſi vera forent quæ jacerentur, præcipuum in dolore*
ſuum locum reſpondit; *ſed malle falſa & inania, nec*
4 *cuiquam mortem Germanici exitioſam eſſe.* Hæc palam,

V.C.773. Ch.20. & vitato omni ſecreto: neque dubitabantur præ-
ſcripta ei a Tiberio, cum incallidus alioqui & facilis
Cap.9. juventa, ſenilibus tum artibus uteretur. Piſo Dal- 1
matico mari tramiſſo, relictiſque apud Anconam
navibus, per Picenum, ac mox Flaminiam viam,
adſequitur legionem, quæ e Pannonia in Urbem,
dein præſidio Africæ ducebatur. eaque res agitata
rumoribus, *ut in agmine atque itinere crebro ſe militi-*
bus oſtentaviſſet. ab Narnia vitandæ ſuſpicionis, an 2
quia pavidis conſilia in incerto ſunt, Nare, ac mox
Tiberi devectus, auxit vulgi iras, quia navem tumu-
lo Cæſarum adpulerat; dieque, & ripa frequenti,
magno clientium agmine ipſe, feminarum comita-
tu Plancina, & vultu alacres inceſſere. Fuit inter 3
inritamenta invidiæ domus foro imminens, feſto
ornatu, conviviumque, & epulæ, & celebritate lo-
Cap.10. ci nihil occultum. Poſtera die Fulcinius Trio Piſo- 1
nem apud Conſules poſtulavit. contra Vitellius, Ve- 2
ranius, ceterique Germanicum comitati tendebant,
nullas eſſe partes Trioni, neque ſe accuſatores, ſed rerum
indices & teſtes, mandata Germanici perlaturos. Ille 3
dimiſſa ejus cauſſæ delatione, *ut priorem vitam accu-*
ſaret obtinuit: petitumque eſt a Principe, *cognitio-*
nem exciperet: quod ne reus quidem abnuebat, ſtu-
dia populi & Patrum metuens: contra *Tiberium ſper-* 4
nendis rumoribus validum, & conſcientiæ matris inne-
xum eſſe: veraque aut in deterius credita, judice ab u-
no facilius diſcerni: odium & invidiam apud multos
valere. Haud fallebat Tiberium moles cognitionis, 5
quaque ipſe fama diſtraheretur. Igitur paucis fami- 6
liarium adhibitis, minas accuſantium, & hinc pre-
ces audit, integramque cauſſam ad Senatum remit-
Cap.11. tit. Atque interim Druſus rediens Illyrico, quam- 1
quam Patres cenſuiſſent, *ob receptum Maroboduum,*
& res priore æſtate geſtas, ut ovans iniret, prolato
honore Urbem intravit. Poſt quæ reo *T. Arrun-* 2
tium, Fulcinium, Aſinium Gallum, Æſerninum Mar-
cellum, Sex. Pompejum patronos petenti, iiſque
diverſa excuſantibus, M. Lepidus, & L. Piſo,
& Livenejus Regulus adfuere, arrecta omni civi- 3
tate, *quanta fides amicis Germanici, quæ fiducia*
reo, ſatin' cohiberet ac premeret ſenſus ſuos Tiberius,
an promeret. is haud alias intentior, populus 4
plus

plus ſibi in Principem occultæ vocis, aut ſuſpicacis V.C.773. Ch. 20.
1 ſilentii permiſit. Die Senatus Cæſar orationem ha- Cap. 12.
buit meditato temperamento: *Patris ſui Legatum
atque amicum Piſonem fuiſſe, adjutoremque Germanico
datum a ſe, auctore Senatu rebus apud Orientem admi-*
2 *niſtrandis. illic contumacia & certaminibus aſperaſſet
juvenem, exituque ejus lætatus eſſet; an ſcelere exſtin-*
3 *xiſſet, integris animis dijudicandum. Nam ſi Legatus
officii terminos, obſequium erga imperatorem exuit, ejuſ-
demque morte, & luctu meo lætatus eſt; odero, ſeponamque
a domo mea, & privatas inimicitias, non Principis ul-*
4 *ciſcar. Sin facinus in cujuſcumque mortalium nece vindi-
candum detegitur; vos vero & liberos Germanici, & nos*
5 *parentes juſtis ſolatiis adficite. ſimulque illud reputate,
turbide & ſeditioſe tractaverit exercitus Piſo; quæſita
ſint per ambitionem ſtudia militum; armis repetita pro-
vincia; an falſa hæc in majus vulgaverint accuſatores,*
6 *quorum ego nimiis ſtudiis jure ſuccenſeo. Nam quo per-
tinuit nudare corpus, & contrectandum vulgi oculis per-
mittere, differrique etiam per externos, tamquam ve-
neno interceptus eſſet, ſi incerta adhuc iſta & ſcrutanda*
7 *ſunt? Defleo equidem filium meum, ſemperque deflebo:
ſed neque reum prohibeo quo minus cuncta proferat, qui-
bus innocentia ejus ſublevari, aut ſi qua fuit iniquitas
Germanici coargui poſſit: voſque oro, ne, quia dolori meo
cauſſa connexa eſt, objecta crimina pro adprobatis acci-*
8 *piatis. Si quos propinquus ſanguis, aut fides ſua patronos
dedit, quantum quiſque eloquentia & cura valet, juva-
te periclitantem: ad eumdem laborem, eamdem conſtan-*
9 *tiam accuſatores hortor. Id ſolum Germanico ſuper leges
præſtiterimus, quod in curia potius quam in foro, apud
Senatum quam apud judices, de morte ejus anquiritur.*
10 *cetera pari modeſtia tractentur. nemo Druſi lacrymas,
nemo mœſtitiam meam ſpectet, nec ſi qua in nos adverſa*
1 *finguntur.* Exin *biduum criminibus objiciendis* ſtatuitur, Cap. 13.
utque ſex dierum ſpatio interjecto, reus per triduum de-
2 *fenderetur.* Tum Fulcinius vetera & inania orditur;
ambitioſe avareque habitam Hiſpaniam. quod neque
convictum noxæ reo, ſi recentia purgaret; neque
defenſum abſolutioni erat, ſi teneretur majoribus
3 flagitiis. Poſt quem Servæus, & Veranius, & Vitel-
lius conſimili ſtudio, ſed multa eloquentia Vitellius,
objecere; *odio Germanici, & rerum novarum ſtudio,*

*Piſonem vulgus militum per licentiam & ſociorum inju-
rias eo uſque corrupiſſe, ut* parens legionum *a deterri-
mis appellaretur: contra, in optimum quemque, maxime* 4
*in comites & amicos Germanici, ſæviſſe: poſtremo ipſum
devotionibus & veneno peremiſſe: ſacra hinc & immo-
lationes nefandas ipſius atque Plancinæ: petitam armis*
Cap.14. *Rempub. utque reus agi poſſet, acie victum.* Defenſio 1
in ceteris trepidavit. nam neque ambitionem mili-
tarem, neque provinciam peſſimo cuique obnoxiam,
ne contumelias quidem adverſum imperatorem infi-
tiari poterat: ſolum veneni crimen viſus eſt diluiſſe;
quod ne accuſatores quidem ſatis firmabant, *in con-* 2
*vivio Germanici, cum ſuper eum Piſo diſcumberet, in-
fectos manibus ejus cibos* arguentes. quippe abſurdum 3
videbatur, inter aliena ſervitia, & tot adſtantium
viſu, ipſo Germanico coram id auſum. offerebatque
familiam reus, & miniſtros in tormenta flagitabat.
Sed judices per diverſa implacabiles erant: Cæſar 4
ob bellum provinciæ inlatum; Senatus, nunquam
ſatis credito, ſine fraude Germanicum interiiſſe:
* ſcripſiſſent expoſtulantes, quod haud minus Tibe-
rius quam Piſo † abnuere. Simul populi ante curiam 5
voces audiebantur; *non temperaturos manibus, ſi Pa-
trum ſententias evaſiſſet.* effigieſque Piſonis traxerant
in Gemonias, ac divellebant, ni juſſu Principis pro-
tectæ repoſitæque forent. Igitur inditus lecticæ, & 6
a tribuno prætoriæ cohortis deductus eſt: vario ru-
more, cuſtos ſalutis, an mortis exactor ſequeretur.

* ſub-miſſe
† ab-nueret.

Cap.15. Eadem Plancinæ invidia, major gratia: eoque am- 1
biguum habebatur, quantum Cæſari in eam liceret.
atque ipſa, donec mediæ Piſoni ſpes, *ſociam ſe cu-
juſcumque fortunæ, & ſi ita ferret, comitem exitii* pro-
mittebat. Ut ſecretis Auguſtæ precibus veniam ob- 2
tinuit, paullatim ſegregari a marito, dividere defen-
ſionem cœpit. quod reus poſtquam ſibi exitiabile in- 3
telligit, an adhuc experiretur dubitans, hortantibus
filiis durat mentem, Senatumque rurſum ingredi-
tur: redintegratamque accuſationem, infenſas Pa- 4
trum voces, adverſa & ſæva cuncta perpeſſus, nullo
magis exterritus eſt, quam quod Tiberium ſine mi-
ſeratione, ſine ira, obſtinatum clauſumque vidit, ne
quo adfectu perrumperetur. relatus domum, tam- 5
quam defenſionem in poſterum meditaretur, pauca
con-

6 conſcribit, obſignatque, & liberto tradit. Tum ſo- V.C.773. Ch.20.
lita curando corpori exſequitur. dein multam poſt
noctem, egreſſa cubiculo uxore, *operiri fores* juſſit:
& cœpta luce, perfoſſo jugulo, jacente humi gladio,
1 repertus eſt. Audire me memini ex ſenioribus, vi- Cap.16.
ſum ſæpius inter manus Piſonis libellum, quem ipſe
non vulgaverit, ſed amicos ejus dictitaviſſe, *litteras*
Tiberii & mandata in Germanicum continere: ac deſti-
natum promere apud Patres, Principemque arguere, ni
eluſus a Sejano per vana promiſſa foret. nec illum ſponte
2 *exſtinctum, verum immiſſo percuſſore.* quorum neu-
trum adſeveraverim: neque tamen occulere debui
narratum ab iis, qui noſtram ad juventam durave-
3 runt. Cæſar flexo in mœſtitiam ore, *ſuam invidiam*
tali morte quæſitam apud Senatum, crebriſque inter-
rogationibus exquirit *qualem Piſo diem ſupremum, no-*
4 *ctemque exegiſſet.* Atque * illo pleraque ſapienter, quæ- * filio
dam inconſultius reſpondente, recitat codicillos a
5 Piſone in hunc ferme modum compoſitos: *Conſpi-*
ratione inimicorum, & invidia falſi criminis oppreſſus,
quatenus veritati & innocentiæ meæ nuſquam locus eſt;
deos immortales teſtor vixiſſe me, Cæſar, cum fide ad-
6 *verſum te, neque alia in matrem tuam pietate: voſque*
oro liberis meis conſulatis. ex quibus Cn. Piſo qualicum-
que fortunæ meæ non eſt adjunctus, cum omne hoc tempus
in Urbe egerit: M. Piſo repetere Suriam dehortatus eſt.
atque utinam ego potius filio juveni, quam ille patri ſeni
ceſſiſſet! eo impenſius precor, ne meæ pravitatis pœnas
7 *innoxius luat. Per quinque & quadraginta annorum ob-*
ſequium, per collegium Conſulatus quondam divo Augu-
ſto parenti tuo probatus, & tibi amicus, nec quidquam
poſt hæc rogaturus, ſalutem infelicis filii rogo. De Plan-
1 cina nihil addidit. Poſt quæ Tiberius adoleſcentem Cap.17.
crimine civilis belli purgavit: *patris quippe juſſa, nec*
potuiſſe filium detrectare: ſimul *nobilitatem domus; etiam*
ipſius, quoquo modo meriti, gravem caſum miſeratus.
2 Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſeruit, *matris*
preces obtendens: in quam optimi cujuſque ſecreti
3 queſtus magis ardeſcebant: *Id ergo fas aviæ interfe-*
ctricem nepotis adſpicere, adloqui, eripere Senatui?
quod pro omnibus civibus leges obtineant, uni Germanico
4 *non contigiſſe! Vitellii & Veranii voce defletum Cæſa-*
rem; ab Imperatore & Auguſta defenſam Plancinam!
proinde

V.C.773. Ch. 20. *proinde venena, & artes tam feliciter expertas verteret*
in Agrippinam, in liberos ejus, egregiamque aviam ac
patruum ſanguine miſerrimæ domus exſatiaret. Biduum 6
† hac ſuper † hæc imagine cognitionis abſumptum; ur-
gente Tiberio liberos Piſonis, *matrem uti tuerentur.*
Et cum accuſatores ac teſtes certatim perorarent re- 7
ſpondente nullo, miſeratio quam invidia augeba-
tur. Primus ſententiam rogatus Aurelius Cotta Con- 8
ſul (nam referente Cæſare magiſtratus eo etiam mu-
nere fungebantur) *nomen Piſonis radendum faſtis* cen-
ſuit; *partem bonorum publicandam; pars ut Cn. Piſoni*
filio concederetur, iſque prænomen mutaret. M. Piſo exu- 9
* 125000 Philipp. *ta dignitate, & accepto * quinquagies ſeſtertio, in de-*
cem annos relegaretur, conceſſa Plancinæ incolumitate ob
Cap. 18. *preces Auguſtæ.* Multa ex ea ſententia mitigata ſunt 1
a Principe: *ne nomen Piſonis faſtis eximeretur, quan-*
do M. Antonii, qui bellum patriæ feciſſet, Juli Anto-
nii, qui domum Auguſti violaſſet, manerent. & M. Pi- 2
ſonem ignominiæ exemit, conceſſitque ei paterna
bona; ſatis firmus, ut ſæpe memoravi, adverſum
pecuniam; & tum pudore abſolutæ Plancinæ placa-
bilior. Atque idem cum Valerius Meſſallinus *ſignum* 3
aureum in æde Martis Ultoris, Cæcina Sevèrus *aram*
Ultioni ſtatuendam cenſuiſſent, prohibuit: *ob externas*
ea victorias ſacrari dictitans; *domeſtica mala triſtitia*
operienda. Addiderat Meſſallinus, *Tiberio, & Au-* 4
guſtæ, & Antoniæ, & Agrippinæ, Druſoque, ob vin-
dictam Germanici grates agendas, omiſeratque Claudii
mentionem. & Meſſallinum quidem L. Aſprenas 5
Senatu coram percunctatus eſt, *an prudens præteriſ-*
ſet? ac tum demum nomen Claudii adſcriptum eſt.
Mihi, quanto plura recentium, ſeu veterum revolvo, 6
tanto magis ludibria rerum mortalium cunctis in
negotiis obverſantur. quippe fama, ſpe, veneratio- 7
ne potius omnes deſtinabantur Imperio, quam quem
Cap. 19. futurum Principem fortuna in occulto tenebat. Pau- 1
cis poſt diebus Cæſar auctor Senatui fuit, *Vitellio,*
atque Veranio, & Servæo ſacerdotia tribuendi. Fulcinio
ſuffragium ad honores pollicitus, monuit; *ne facundiam*
violentia præcipitaret. Is finis fuit ulciſcenda Germa- 2
nici morte, non modo apud illos homines qui tum
agebant, etiam ſecutis temporibus vario rumore ja-
ctata. adeo maxima quæque ambigua ſunt, dum alii 3
quo-

quoquo modo audita pro compertis habent, alii vera
in contrarium vertunt. & gliſcit utrumque poſterita-
4 te. At Druſus urbe egreſſus repetendis auſpiciis, mox
ovans introiit. paucoſque poſt dies Vipſania mater
ejus exceſſit, una omnium Agrippæ liberorum miti
obitu. nam ceteros manifeſtum ferro, vel creditum
1 eſt, veneno, aut fame exſtinctos. Eodem anno Tacfa- Cap. 20.
rinas, quem priore æſtate pulſum a Camillo memora-
vi, bellum in Africa renovat, vagis primum popu-
lationibus, & ob pernicitatem inultis: dein vicos
exſcindere; trahere graves prædas: poſtremo haud
procul Pagida flumine cohortem Romanam circum-
2 ſedit. Præerat caſtello Decrius impiger manu, exer-
citus militia, & illam obſidionem flagitii ratus. Is
cohortatus milites *ut copiam pugnæ in aperto facerent*,
3 aciem pro caſtris inſtruit. Primoque impetu pulſa
cohorte, promptus inter tela occurſat fugientibus,
increpat ſigniferos, *quod inconditis aut deſertoribus*
4 *miles Romanus terga daret*. ſimul excepta vulnera, &
quamquam transfoſſo oculo, adverſum os in hoſtem
intendit; neque prœlium omiſit, donec deſertus
1 ſuis caderet. Quæ poſtquam L. Apronio (nam Ca- Cap. 21.
millo ſucceſſerat) comperta; magis dedecore ſuorum,
quam gloria hoſtis anxius, raro ea tempeſtate, & e
vetere memoria facinore, decumum quemque igno-
2 minioſæ cohortis ſorte ductos, fuſti necat. Tantum-
que ſeveritate profectum, ut vexillum veteranorum
non amplius quingenti numero eaſdem Tacfarinatis
copias, præſidium, cui Thala nomen, adgreſſas fu-
3 derint. quo prœlio Rufus Helvius gregarius miles
ſervati civis decus rettulit; donatuſque eſt ab Apro-
nio torquibus & haſta: Cæſar addidit civicam co-
ronam, *quod non eam quoque Apronius jure Proconſu-*
4 *lis tribuiſſet*, queſtus magis, quam offenſus. Sed Tac-
farinas perculſis Numidis, & obſidia adſpernantibus,
ſpargit bellum; ubi inſtaretur, cedens, ac rurſum in
terga remeans. & dum ea ratio barbaro fuit, irri-
tum feſſumque Romanum impune ludificabatur:
5 poſtquam deflexit ad maritimos locos; inligatus præ-
da, ſtativis caſtris adhærebat. miſſu patris Apronius
Cæſianus cum equite & cohortibus auxiliariis, quis
velociſſimos legionum addiderat, proſperam adver-
1 ſum Numidas pugnam facit, pellitque in deſerta. At Cap. 22.
Romæ

V.C.773. Ch.20. Romæ Lepida, cui ſuper Æmiliorum decus L. Sulla
ac Cn. Pompejus proavi erant, defertur *ſimulaviſſe
partum ex P. Quirino divite atque orbo.* adjiciebantur 2
*adulteria, venena; quæſitumque per Chaldæos in domum
Cæſaris*, defendente ream Manio Lepido fratre. Qui- 3
rinus poſt dictum repudium adhuc infenſus, quam-
vis infami ac nocenti miſerationem addiderat. Haud 4
facile quis diſpexerit illa in cognitione mentem
Principis; adeo vertit ac miſcuit iræ & clementiæ ſi-
gna; deprecatus primo Senatum, *ne majeſtatis cri-
mina tractarentur*: mox M. Servilium e conſularibus,
alioſque teſtes inlexit ad proferenda, quæ velut reti-
cere voluerat. idemque ſervos Lepidæ, cum militari 5
cuſtodia haberentur, tranſtulit ad Conſules, neque
per tormenta interrogari paſſus eſt de his quæ ad do-
mum ſuam pertinerent. Exemit etiam Druſum Con- 6
ſulem deſignatum dicendæ primo loco ſententiæ.
quod alii civile rebantur; *ne ceteris adſentiendi ne-
ceſſitas fieret*: quidam ad ſævitiam trahebant. *neque
Cap.23. enim ceſſurum niſi damnandi officio.* Lepida ludorum 1
diebus, qui cognitionem intervenerant, theatrum
cum claris feminis ingreſſa, lamentatione flebili *ma-
jores ſuos* ciens, *ipſumque Pompejum*, cujus ea moni-
menta & adſtantes imagines viſebantur, tantum mi-
ſericordiæ permovit, ut effuſi in lacrymas *ſæva &
deteſtanda Quirino* clamitarent, *cujus ſenectæ atque* 2
*orbitati & obſcuriſſimæ domui, deſtinata quondam uxor
L. Cæſari, ac divo Auguſto nurus, dederetur.* dein tor- 3
mentis ſervorum patefacta ſunt flagitia, itumque in
ſententiam Rubellii Blandi, a quo aqua atque igni
arcebatur. huic Druſus adſenſit, quamquam alii
mitius cenſuiſſent. mox Scauro, qui filiam ex ea ge- 4
nuerat, datum, ne bona publicarentur. Tum demum 5
aperuit Tiberius, *compertum ſibi etiam ex P. Quirini
Cap.24. ſervis, veneno eum a Lepida petitum.* Inluſtrium do- 1
muum adverſa (etenim haud multum diſtanti tempo-
re Calpurnii Piſonem, Æmilii Lepidam amiſerant)
ſolatio adfecit D. Silanus Juniæ familiæ redditus. ca-
ſum ejus paucis repetam. Ut valida divo Auguſto in 2
Rempub. fortuna; ita domi improſpera fuit, ob im-
pudicitiam filiæ ac neptis, quas Urbe depulit, adul-
teroſque earum morte aut fuga punivit. nam culpam 3
inter viros ac feminas vulgatam, gravi nomine *læ-
ſarum*

ſarum religionum, ac *violatæ majeſtatis* appellando, V.C.773. Ch. 20.
clementiam majorum ſuaſque ipſe leges egredieba-
4 tur. Sed aliorum exitus, ſimul cetera illius ætatis me-
morabo, ſi effectis in quæ tendi, plures ad curas vi-
5 tam produxero. D. Silanus in nepti Auguſti adulter,
quamquam non ultra foret ſævitum, quam ut ami-
citia Cæſaris prohiberetur; exſilium ſibi demonſtra-
6 ri intellexit: nec niſi Tiberio imperitante deprecari
Senatum ac Principem auſus eſt, M. Silani fratris po-
tentia, qui per inſignem nobilitatem & eloquen-
7 tiam præcellebat. Sed Tiberius grates agenti Silano,
Patribus coram reſpondit, *ſe quoque lætari, quod fra-
ter ejus e peregrinatione longinqua revertiſſet. idque ju-
re licitum, quia non Senatuſconſulto, non lege pulſus fo-*
8 *ret. ſibi tamen adverſus eum integras parentis ſui offen-
ſiones: neque reditu Silani, diſſoluta quæ Auguſtus vo-
luiſſet.* Fuit poſthac in Urbe, neque honores adeptus
1 eſt. Relatum deinde de moderanda Papia Poppæa, Cap. 25.
quam ſenior Auguſtus poſt Julias rogationes inci-
tandis cœlibum pœnis, augendo ærario ſanxerat: nec
ideo conjugia & educationes liberum frequentaban-
2 tur, prævalida orbitate. Ceterum multitudo pericli-
tantium gliſcebat, cum omnis domus delatorum in-
terpretationibus ſubverterentur: utque antehac fla-
3 gitiis, ita tunc legibus laborabatur. Ea res admonet
ut de principiis juris, & quibus modis ad hanc mul-
titudinem infinitam ac varietatem legum perven-
1 tum ſit, altius diſſeram. Vetuſtiſſimi mortalium, Cap. 26.
nulla adhuc mala libidine, ſine probro, ſcelere,
eoque ſine pœna aut coercitionibus agebant:
2 neque præmiis opus erat, cum honeſta ſuopte
ingenio peterentur; & ubi nihil contra morem
3 cuperent, nihil per metum vetabantur. At poſt-
quam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore,
ambitio & vis incedebat; provenere dominatio-
nes: multoſque apud populos æternum manſere.
4 Quidam ſtatim, aut poſtquam Regum pertæſum,
leges maluerunt. Hæ primo rudibus hominum ani-
mis ſimplices erant: maximeque fama celebravit
Cretenſium, quas Minos; Spartanorum, quas Ly-
curgus; ac mox Athenienſibus quæſitiores jam &
5 plures Solon perſcripſit. Nobis Romulus ut libitum
imperitaverat: dein Numa religionibus & divino
jure

V.C.773. Ch.20. jure populum devinxit; repertaque quædam a Tullo & Anco: ſed præcipuus Servius Tullius ſanctor legum fuit, quis etiam Reges obtemperarent.

Cap. 27. Pulſo 1 Tarquinio, adverſum Patrum factiones multa populus paravit tuendæ libertatis, & firmandæ concordiæ: creatique Decemviri, & accitis quæ uſquam egregia, compoſitæ duodecim tabulæ, finis æqui juris. nam ſecutæ leges, etſi aliquando in malefi- 2
cos ex delicto, ſæpius tamen diſſenſione ordinum, & apiſcendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, per vim latæ ſunt. Hinc 3
Gracchi, & Saturnini, turbatores plebis, nec minor largitor nomine Senatus Druſus; corrupti ſpe, aut inluſi per interceſſionem ſocii. Ac ne bello qui- 4
dem Italico, mox civili omiſſum, quin multa & diverſa ſciſcerentur; donec L. Sulla Dictator abolitis vel converſis prioribus, cum plura addidiſſet, otium ei rei haud in longum paravit; ſtatim turbidis Lepidi rogationibus, neque multo poſt Tribunis reddita licentia quoquo vellent populum agitandi. Jamque non modo in commune, ſed in ſingulos 5
homines latæ quæſtiones: & corruptiſſima Repub. plurimæ leges.

Cap. 28. Tum Cn. Pompeius tertium Conſul, 1
corrigendis moribus delectus, & gravior remediis quam delicta erant, ſuarumque legum auctor idem ac ſubverſor, quæ armis tuebatur, armis amiſit. Exin 2
continua per viginti annos diſcordia, non mos, non jus. deterrima quæque impune; ac multa honeſta exitio fuere. Sexto demum Conſulatu Cæſar Augu- 3
ſtus, potentiæ ſecurus, quæ Triumviratu juſſerat abolevit; deditque jura, quis pace & Principe uteremur. acriora ex eo vincla, inditi cuſtodes, & lege 4
Papia Poppæa præmiis inducti, ut ſi a privilegiis parentum ceſſaretur, velut parens omnium populus vacantia teneret. ſed altius penetrabant; Urbemque, 5
& Italiam, & quod uſquam civium, corripuerant, multorumque exciſi ſtatus: & terror omnibus inten- 6
tabatur; ni Tiberius ſtatuendo remedio, quinque conſularium, quinque e prætoriis, totidem e cetero Senatu ſorte duxiſſet; apud quos exſoluti plerique legis nexus modicum in præſens levamentum fuere.

Cap. 29. Per idem tempus Neronem e liberis Germanici jam 1
ingreſſum juventam, commendavit Patribus; *ut* que-

mune-

 Anno

munere capeſſendi vigintiviratus ſolveretur, & quin- V.C.773.
quennio maturius quam per leges Quæſturam peteret, Ch.20.
2 non ſine inriſu audientium poſtulavit. prætendebat
ſibi atque fratri decreta eadem, petente Auguſto. ſed
neque tum fuiſſe dubitaverim, qui ejuſmodi preces
occulti inluderent. ac tamen initia faſtigii Cæſati-
bus erant: magiſque in oculis vetus mos, & privi-
gnis cum vitrico levior neceſſitudo, quam avo ad-
3 verſum nepotem. Additur Pontificatus, & quo pri-
mum die forum ingreſſus eſt, congiarium plebi, ad-
modum lætæ, quod Germanici ſtirpem jam puberem
adſpiciebat. Auctum dehinc gaudium, nuptiis Ne-
4 ronis & Iuliæ Druſi filiæ. Utque hæc ſecundo rumo-
re, ita adverſis animis acceptum, quod filio Clau-
dii ſocer Sejanus deſtinaretur. polluiſſe nobilitatem
familiæ videbantur, ſuſpectumque jam nimiæ ſpei
1 Sejanum ultro extuliſſe. Fine anni conceſſere vita Cap.30.
2 inſignes viri, L. Voluſius & Salluſtius Criſpus. Vo-
luſio vetus familia, neque tamen Præturam egreſſa.
ipſe Conſulatum intulit, cenſoria etiam poteſtate
legendis equitum decuriis functus, opumque quis
domus illa immenſum viguit, primus adcumulator.
3 Criſpum equeſtri ortum loco, C. Salluſtius, rerum
Romanarum florentiſſimus auctor, ſororis nepotem
4 in nomen adſcivit. atque ille, quamquam prompto
ad capeſſendos honores aditu, Mæcenatem æmula-
tus, ſine dignitate ſenatoria multos triumphalium
5 conſulariumque potentia anteiit. diverſus a veterum
inſtituto, per cultum & munditias; copiaque &
affluentia luxu propior: ſuberat tamen vigor animi,
ingentibus negotiis par; eo acrior, quo ſomnum &
6 inertiam magis oſtentabat. Igitur incolumi Mæce-
nate proximus; mox præcipuus cui ſecreta Imperato-
rum inniterentur, & interficiendi Poſtumi Agrippæ
conſcius, ætate provecta ſpeciem magis in amicitia
7 Principis quam vim tenuit. idque & Mæcenati acci-
derat; fato potentiæ raro ſempiternæ: an ſatias ca-
pit, aut illos cum omnia tribuerunt; aut hos, cum
1 jam nihil reliquum eſt quod cupiant. Sequitur Ti- Cap.31.
berii quartus, Druſi ſecundus Conſulatus, patris Anno
atque filii collegio inſignis. nam biennio ante, Ger- V.C.774.
manici cum Tiberio idem honor, neque patruo læ- Ch.21.
2 tus, neque natura tam connexus fuerat. Ejus anni
prin-

V.C.774. Ch. 21.

principio Tiberius, quaſi firmandæ valetudini, in Campaniam conceſſit: longam & continuam abſentiam paullatim meditans; ſive ut amoto patre Druſus munia Conſulatus ſolus impleret. Ac forte 3
parva res magnum ad certamen progreſſa, præbuit juveni materiam apiſcendi favoris. Domitius Corbulo Prætura functus de L. Sulla nobili juvene queſtus eſt apud Senatum, *quod ſibi inter ſpectacula gladiatorum, loco non deceſſiſſet.* pro Corbulone ætas, 4
patrius mos, ſtudia ſeniorum erant; contra Mamercus Scaurus, & L. Arruntius, aliique Sullæ propinqui nitebantur. certabant orationibus, & memorabantur *exempla majorum, qui juventutis inreverentiam gravibus decretis notaviſſent.* donec Druſus 5
apta temperandis animis diſſeruit; & ſatisfactum Corbuloni per Mamercum, qui patruus ſimul ac vitricus Sullæ, & oratorum ea ætate uberrimus erat.
Idem Corbulo *plurima per Italiam itinera, fraude mancipum & incuria magiſtratuum interrupta & impervia* 6
clamitando, exſecutionem ejus negotii libens ſuſcepit: quod haud perinde publice uſui habitum, quam exitioſum multis, quorum in pecuniam atque

Cap.32. famam damnationibus & haſta ſæviebat. Neque 1
multo poſt miſſis ad Senatum litteris Tiberius *motam rurſum Africam incurſu Tacfarinatis* docuit; *judicioque Patrum deligendum Proconſulem, gnarum militiæ, corpore validum, & bello ſuffecturum.* quod initium 2
Sex. Pompejus agitandi adverſus M'. Lepidum odii nactus, *ut ſocordem, inopem, & majoribus ſuis dedecorum, eoque etiam Aſiæ ſorte depellendum*, incuſavit; adverſo Senatu, qui *Lepidum mitem magis quam ignavum; paternas ei anguſtias & nobilitatem ſine probro actam, honori quam ignominiæ habendam* ducebat. 3
Igitur miſſus in Aſiam. 4
Et *de Africa* decretum, *ut Cæſar*

Cap.33. *legeret, cui mandata foret.* Inter quæ Severus Cæcina 1
cenſuit; *ne quem magiſtratum, cui provincia obveniſſet, uxor comitaretur:* multum ante repetito, *concordem ſibi conjugem, & ſex partus enixam: ſeque quæ in publicum ſtatueret domi ſervaviſſe, cohibita intra Italiam, quamquam ipſe pluris per provincias quadraginta ſtipendia expleviſſet. Haud enim fruſtra placitum olim, ne* 2
feminæ in ſocios aut gentes externas traherentur. ineſſe mulierum comitatui quæ pacem luxu, bellum formidine

morentur, & Romanum agmen ad ſimilitudinem barba-
3 ri inceſſus convertant. Non imbecillum tantum, & im-
parem laboribus ſexum; ſed ſi licentia adſit, ſævum, am-
4 bitioſum, poteſtatis avidum: incedere inter milites, ha-
bere ad manum centuriones: præſediſſe nuper feminam
5 exercitio cohortium, decurſu legionum. Cogitarent ipſi,
quotiens repetundarum aliqui arguerentur, plura uxori-
6 bus objectari: his ſtatim adhæreſcere deterrimum quem-
que provincialium: ab his negotia ſuſcipi, tranſigi:
duorum egreſſus coli, duo eſſe prætoria; pervicacibus ma-
7 gis & impotentibus mulierum juſſis, quæ Oppiis quon-
dam, aliiſque legibus conſtrictæ, nunc vinclis exſolutis,
1 domos, fora, jam & exercitus regerent. Paucorum hæc Cap. 34.
adſenſu audita; plures obturbabant, neque relatum
de negotio; neque Cæcinam dignum tantæ rei cenſorem.
mox Valerius Meſſallinus, cui parens Meſſalla, ine-
2 ratque imago paternæ facundiæ, reſpondit: Multa
duritiæ veterum melius & lætius mutata. neque enim ut
olim, obſideri Urbem bellis, aut provincias hoſtiles eſſe.
3 & pauca feminarum neceſſitatibus concedi, quæ ne con-
jugum quidem penates, adeo ſocios non onerent; cetera
promiſcua cum marito, nec ullum in eo pacis impedimen-
4 tum. Bella plane accinctis obeunda: ſed revertentibus
poſt laborem, quod honeſtius quam uxorium levamen-
5 tum? At quaſdam in ambitionem aut avaritiam pro-
lapſas. Quid ipſorum magiſtratuum, nonne pleroſque
variis libidinibus obnoxios? non tamen ideo neminem
6 in provinciam mitti. corruptos ſæpe pravitatibus uxorum
maritos: num ergo omnes cœlibes integros? placuiſſe
quondam Oppias leges, ſic temporibus Reipub. poſtulan-
tibus: remiſſum aliquid poſtea, & mitigatum, quia ex-
7 pedierit. Fruſtra noſtram ignaviam alia ad vocabula
transferri: nam viri in eo culpam, ſi femina modum ex-
cedat. porro ob unius aut alterius imbecillum animum,
male eripi maritis conſortia rerum ſecundarum adverſa-
8 rumque. Simul ſexum natura invalidum deſeri, & ex-
poni ſuo luxu, cupidinibus alienis. vix præſenti cuſtodia
manere inlæſa conjugia: quid fore, ſi per plures annos
in modum diſcidii oblitterentur? Sic obviam irent iis
quæ alibi peccarentur, ut flagitiorum Urbis meminiſſent.
9 Addidit pauca Druſus de matrimonio ſuo. nam Prin-
cipibus adeunda ſæpius longinqua Imperii. Quotiens di-
vum Auguſtum in Occidentem atque Orientem meaviſſe

comite Livia? ſe quoque in Illyricum profectum; & ſi 10
ita conducat, alias ad gentes iturum, haud ſemper æquo
animo, ſi ab uxore cariſſima, & tot communium libero-
rum parente divelleretur. Sic Cæcinæ ſententia eluſa.
Cap.35. Et proximi Senatus die, Tiberius per litteras caſti- 1
gatis oblique Patribus, *quod cuncta curarum ad Prin-*
cipem rejicerent, M. Lepidum & Junium Blæſum no-
minavit; ex quis Proconſul Africæ legeretur. Tum 2
audita amborum verba, intentius excuſante ſe Le-
pido, cum *valetudinem corporis, ætatem liberum, nu-*
bilem filiam obtenderet: intelligereturque etiam
quod ſilebat, avunculum eſſe Sejani Blæſum, atque
eo prævalidum. Reſpondit Blæſus ſpecie recuſantis, 3
ſed neque eadem adſeveratione; & conſenſu adu-
Cap.36. lantium auditus eſt. Exin promptum quod multo- 1
rum intimis queſtibus tegebatur. Incedebat enim 2
deterrimo cuique licentia, impune probra, & invi-
diam in bonos excitandi, arrepta imagine Cæſaris;
libertique etiam ac ſervi, patrono vel domino, cum
voces, cum manus intentarent, ultro metuebantur.
Igitur C. Ceſtius Senator diſſeruit; *Principes quidem* 3
inſtar deorum eſſe: ſed neque a diis niſi juſtas ſupplicum
preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliave
urbis templa perfugere, ut eo ſubſidio ad flagitia utatur.
Abolitas leges, & funditus verſas, ubi in foro, in limi- 4
ne curiæ ab Annia Rufilla, quam fraudis ſub judice
damnaviſſet, probra ſibi & minæ intendantur: neque
ipſe audeat jus experiri, ob effigiem Imperatoris oppoſi-
tam. Haud diſſimilia alii, & quidam atrociora cir- 5
cumſtrepebant; precabanturque Druſum, *daret ul-*
tionis exemplum: donec accitam convictamque atti-
Cap.37. neri publica cuſtodia juſſit. Et Conſidius Æquus, 1
& Cœlius Curſor equites Romani, quod fictis maje-
ſtatis criminibus Magium Cæcilianum Prætorem pe-
tiviſſent, auctore Principe, ac decreto Senatus puni-
ti. Utrumque in laudem Druſi trahebatur: *ab eo in urbe* 2
inter cœtus & ſermones hominum obverſante, ſecreta pa-
tris mitigari. neque luxus in juvene adeo diſplicebat. 3
huc potius intenderet, diem editionibus, noctem conviviis
traheret, quam ſolus & nullis voluptatibus avocatus,
Cap.38. *mœſtam vigilantiam, & malas curas exerceret.* Non 1
enim Tiberius, non accuſatores fatiſcebant; Et An-
charius Priſcus Cæſium Cordum Proconſulem

Cretæ poſtulaverat repetundis; addito majeſtatis V.C.774. Ch.21.
crimine, quod tum omnium accuſationum comple-
2 mentum erat. Cæſar Antiſtium Veterem e primoribus
Macedoniæ abſolutum adulterii, increpitis judi-
cibus, ad dicendam majeſtatis cauſſam retraxit,
ut turbidum, & Rheſcuporidis conſiliis permix-
tum, qua tempeſtate Cotye * fratre interfecto, * fratris filio
3 bellum adverſus nos volverat. Igitur *aqua & igni*
interdictum reo, adpoſitumque, *ut teneretur inſula*,
4 *neque Macedoniæ neque Thraciæ opportuna.* Nam Thra-
cia diviſo imperio in Rhœmetalcen & liberos Co-
tyis, quis ob infantiam tutor erat Trebellienus Ru-
fus, inſolentia noſtri diſcors agebat; neque minus
Rhœmetalcen quam Trebellienum incuſans, popu- ‡ Cœle-
5 larium injurias inultas ſinere. ‡ Cœlaletæ, Odruſæ- tæ
que, & † alii, validæ nationes, arma cepere, duci- † Dii
bus diverſis & paribus inter ſe per ignobilitatem;
6 quæ cauſſa fuit, ne in bellum atrox coaleſcerent. pars
turbant præſentia; alii montem Hæmum tranſgre-
diuntur, ut remotos populos concirent: plurimi ac
maxime compoſiti regem, urbemque Philippopolim
1 a Macedone Philippo ſitam, circumſidunt. Quæ ubi Cap.39.
cognita P. Vellejo, (is proximum exercitum præſide-
bat) alarios equites ac leves cohortium mittit in eos,
qui prædabundi aut adſumendis auxiliis vagabantur.
Ipſe robur peditum, ad exſolvendum obſidium du-
2 cit. Simulque cuncta proſpere acta, cæſis populato-
ribus; & diſſenſione orta apud obſidentes, regiſque
3 opportuna eruptione, & adventu legionis. neque
aciem aut prœlium dici decuerit, in quo ſemermes
1 ac palantes trucidati ſunt, ſine noſtro ſanguine. Eo- Cap.40.
dem anno Galliarum civitates ob magnitudinem æris
alieni rebellionem cœptavere: cujus exſtimulator
acerrimus inter Treveros Julius Florus, apud Æ-
2 duos Julius Sacrovir. nobilitas ambobus, & majo-
rum bona facta, eoque Romana civitas olim data,
3 cum id rarum, nec niſi virtuti pretium eſſet. Ii
ſecretis conloquiis, ferociſſimo quoque adſumpto,
aut quibus ob egeſtatem, ac metum ex flagitiis ma-
xima peccandi neceſſitudo, componunt Florus Bel-
4 gas, Sacrovir propiores Gallos concire. Igitur per
conciliabula & cœtus ſeditioſa diſſerebant, *de conti-*
nuatione tributorum, gravitate fœnoris, ſævitia ac ſuper-

[library stamp]

V.C.774. Ch.21. *bia præſidentium.* & *diſcordare militem audito Germanici exitio. egregium reſumendæ libertati tempus, ſi ipſi* 5
florentes, quam inops Italia, quam imbellis urbana plebes, nihil validum in exercitibus, niſi quod externum,
Cap.41. *cogitarent.* Haud ferme ulla civitas intacta ſeminibus 1
ejus motus fuit: ſed erupere primi Andecavi, ac Turonii. quorum Andecavos Acilius Aviola Legatus, 2
excita cohorte quæ Lugduni præſidium agitabat, coërcuit. Turonii legionario milite, quem Viſellius Var- 3
ro inferioris Germaniæ Legatus miſerat, oppreſſi, eodem Aviola duce, & quibuſdam Galliarum primoribus; qui tulere auxilium, quo diſſimularent
defectionem, magiſque in tempore efferrent. ſpe- 4
ctatus & Sacrovir intecto capite pugnam pro Romanis ciens, *oſtentandæ*, ut ferebat, *virtutis*: ſed captivi, *ne inceſſeretur telis, adgnoſcendum ſe præbuiſſe*, ar-
guebant. Conſultus ſuper eo Tiberius, adſpernatus eſt 5
Cap.42. indicium, aluitque dubitatione bellum. Interim 1
Florus inſiſtere deſtinatis, pellicere alam equitum, quæ conſcripta Treveris, militia diſciplinaque noſtra habebatur, ut cæſis negotiatoribus Romanis bellum inciperet: paucique equitum corrupti; plures in of-
ficio manſere. Aliud vulgus obæratorum aut clien- 2
tium arma cepit: petebantque ſaltus, quibus nomen *Arduenna*, cum legiones utroque ab exercitu, quas Viſellius & C. Silius adverſis itineribus objecerant,
arcuerunt. præmiſſuſque cum delecta manu Julius 3
Indus e civitate eadem, diſcors Floro, & ob id navandæ operæ avidior, inconditam multitudinem ad-
huc disjecit. Florus incertis latebris victores fruſtra- 4
tus; poſtremo viſis militibus qui effugia inſederant,
Cap.43. ſua manu cecidit. Iſque Treverici tumultus finis. A- 1
pud Æduos major moles exorta, quanto civitas opu-
lentior, & comprimendi procul præſidium. Augu- 2
ſtodunum caput gentis, armatis cohortibus Sacrovir
† & nobiliſſimam occupaverat, † nobiliſſimam Galliarum ſubolem, liberalibus ſtudiis ibi operatam, ut eo pignore parentes propinquoſque eorum adjungeret. ſimul arma
occulte fabricata juventuti diſpertit. Quadraginta 3
millia fuere, quinta ſui parte legionariis armis; ceteri cum venabulis & cultris, quæque alia venanti-
bus tela ſunt. adduntur e ſervitiis gladiaturæ deſti- 4
nati, quibus more gentico continuum ferri tegimen
(*Cru-*

(*Crupellarios* vocant) inferendis ictibus inhabiles, ac- V.C.774.
5 cipiendis impenetrabiles. augebantur hæ copiæ vicinarum civitatum, ut nondum aperta conſenſione, ita viritim promptis ſtudiis: & certamine ducum Romanorum, quos inter ambigebatur, utroque bellum ſibi poſcente: mox Varro invalidus ſenecta, vigenti Silio Ch. 21.
1 conceſſit. At Romæ *non Treveros modo, & Æduos, ſed quatuor & ſexaginta Galliarum civitates deſciviſſe; adſumptos in ſocietatem Germanos, dubias Hiſpanias*, cuncta Cap.44.
2 (ut mos famæ) in majus credita. optimus quiſque Reipub. cura mœrebat; multi odio præſentium, & cupidine mutationis, ſuis quoque periculis lætabantur: increpabantque Tiberium, *quod in tanto rerum motu,*
3 *libellis accuſatorum inſumeret operam. An Julium Sacrovirum majeſtatis crimine reum in Senatu fore? exſtitiſſe tandem viros, qui cruentas epiſtolas armis cohibe-*
4 *rent. miſeram pacem vel bello bene mutari.* Tanto impenſius in ſecuritatem compoſitus, neque loco, neque vultu mutato, ſed ut ſolitum, per illos dies egit: altitudine animi; an compererat modica eſſe, & vul-
1 gatis leviora. Interim Silius cum legionibus duabus incedens, præmiſſa auxiliari manu, vaſtat Sequanorum pagos, qui finium extremi & Æduis contermi- Cap.45.
2 ni, ſociique in armis erant. Mox Auguſtodunum petit propero agmine, certantibus inter ſe ſigniferis, fremente etiam gregario milite; *ne ſuetam requiem, ne ſpatia noctium opperiretur; viderent modo adverſos,*
3 *& adſpicerentur: id ſatis ad victoriam.* Duodecimum apud lapidem, Sacrovir, copiæque patentibus locis apparuere. in fronte ſtatuerat ferratos; in cornibus
4 cohortes, a tergo ſemermos. Ipſe inter primores equo inſigni adire, memorare *veteres Gallorum glorias, quæque Romanis adverſa intuliſſent: quam decora victoribus libertas; quanto intolerantior ſervitus iterum*
1 *victis.* Non diu hæc, nec apud lætos: etenim propinquabat legionum acies; inconditique ac militiæ neſcii opidani neque oculis neque auribus ſatis com- Cap.46.
2 petebant. contra Silius, etſi præſumpta ſpes hortandi cauſſas exemerat, clamitabat tamen: *Pudendum ipſis, quod Germaniarum victores adverſum Gallos,*
3 *tamquam in hoſtem ducerentur. una nuper cohors rebellem Turonium, una ala Treverum, paucæ hujus ipſius*
4 *exercitus turmæ profligavere Sequanos. quanto pecunia*

V.C. 774.
Ch. 21.

*dites & voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles Æ-
duos, evincite, & fugientibus *conſulite.* Ingens ad 5
ea clamor: & circumfudit eques frontemque pedi-
tes invaſere: nec cunctatum apud latera. paullum 6
moræ attulere ferrati, reſtantibus laminis adverſum
pila & gladios: ſed miles correptis ſecuribus & do-
labris, ut ſi murum perrumperet, cædere tegmina
& corpora: quidam trudibus aut furcis, inertem 7
molem proſternere; jacenteſque nullo ad reſurgen-
dum niſu, quaſi exanimes linquebantur. Sacrovir 8
primo Auguſtodunum, dein metu deditionis in vil-
lam propinquam cum fidiſſimis pergit. Illic ſua ma-
nu, reliqui mutuis ictibus occidere. incenſa ſuper
Cap. 47. villa, omnes cremavit. Tum demum Tiberius or- 1
tum patratumque bellum Senatui ſcripſit: neque
dempſit, aut addidit vero; ſed *fide ac virtute Legatos,
ſe conſiliis ſuperfuiſſe.* ſimul cauſſas, cur non ipſe, non 2
Druſus profecti ad id bellum forent, adjunxit, *ma-
gnitudinem Imperii* extollens; *neque decorum Princi-
pibus, ſi una alterave civitas turbet, omiſſa Urbe, unde
in omnia regimen. nunc quia non metu ducatur, iturum* 3
ut præſentia ſpectaret, componeretque. Decrevere Pa- 4
tres vota pro reditu ejus, ſupplicationeſque, & alia
decora. Solus Dolabella Cornelius, dum anteire
ceteros parat, abſurdam in adulationem progreſſus,
cenſuit *ut ovans e Campania Urbem introiret.* Igitur ſe- 5
cutæ Cæſaris litteræ, quibus *ſe non tam vacuum gloria*
prædicabat, *ut poſt ferociſſimas gentes perdomitas, tot
receptos in juventa, aut ſpretos triumphos, jam ſenior*
Cap. 48. *peregrinationis ſuburbanæ inane præmium peteret.* Sub 1
idem tempus, *ut mors Sulpicii Quirini publicis exſe-
quiis frequentaretur*, petivit a Senatu. Nihil ad vete- 2
rem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus
pertinuit, ortus apud municipium Lanuvium: ſed 3
impiger militiæ, & acribus miniſteriis Conſulatum
ſub divo Auguſto; mox expugnatis per Ciliciam
Homonadenſium caſtellis, inſignia triumphi ade-
ptus; datuſque rector C. Cæſari Armeniam obti-
nenti, Tiberium quoque Rhodi agentem coluerat.
quod tunc patefecit in Senatu: laudatis in ſe officiis, 4
& incuſato *M. Lollio*, quem *auctorem C. Cæſari pra-
vitatis & diſcordiarum* arguebat. ſed ceteris haud 5
læta memoria Quirini erat, ob intenta, ut memo-
ravi,

* conſu-
lite

ravi , Lepidæ pericula, ſordidamque & præpotentem
1 ſenectam. Fine anni C. Lutorium Priſcum equitem Cap. 49.
Romanum , poſt celebre carmen quo Germanici ſu-
prema defleverat , pecunia donatum a Cæſare , cor-
ripuit delator , objectans *ægro Druſo compoſuiſſe quod,*
2 *ſi exſtinctus foret , majore præmio vulgaretur.* Id C. Lu-
torius in domo P. Petronii , ſocru ejus Vitellia co-
ram , multiſque inluſtribus feminis , per vaniloquen-
3 tiam legerat. Ut delator exſtitit, ceteris ad dicendum
teſtimonium exterritis , ſola Vitellia *nihil ſe audiviſſe*
adſeveravit. ſed arguentibus ad perniciem plus fidei
4 fuit. ſententiaque Haterii Agrippæ Conſulis deſigna-
1 ti indictum reo ultimum ſupplicium. Contra M. Le- Cap. 50.
pidus in hunc modum exorſus eſt. *Si Patres conſcripti,*
unum id ſpectamus , quam nefaria voce Lutorius Priſcus
mentem ſuam & aures hominum polluerit ; neque carcer,
neque laqueus, ne ſerviles quidem cruciatus in eum ſuffe-
2 *cerint. ſin flagitia & facinora ſine modo ſunt ; ſuppliciis ac*
remediis , Principis moderatio , majorumque & veſtra
exempla temperant ; & vana a ſceleſtis , dicta a male-
ficiis differunt : eſt locus ſententiæ, per quam neque huic
delictum impune ſit , & nos clementiæ ſimul ac ſeverita-
3 *tis non pœniteat. Sæpe audivi Principem noſtrum con-*
querentem ; ſi quis ſumpta morte miſericordiam ejus præ-
veniſſet. vita Lutorii in integro eſt , qui neque ſervatus
in periculum Reipub. neque interfectus in exemplum
4 *ibit. ſtudia illi ut plena vecordiæ , ita inania & fluxa*
ſunt : nec quidquam grave ac ſerium ex eo metuas , qui
ſuorum ipſe flagitiorum proditor , non virorum animis,
5 *ſed muliercularum adrepit. cedat tamen urbe , & bonis*
amiſſis aqua & igni arceatur. Quod perinde cenſeo , ac
1 *ſi lege majeſtatis teneretur.* Solus Lepido Rubellius Cap. 51.
Blandus e conſularibus adſenſit : ceteri ſententiam
Agrippæ ſecuti : ductuſque in carcerem Priſcus , ac
2 ſtatim exanimatus. Id Tiberius ſolitis ſibi amba-
gibus apud Senatum incuſavit, cum extolleret *pie-*
tatem quamvis modicas Principis injurias acriter ul-
ciſcentium : deprecaretur *tam præcipitis verborum*
pœnas: laudaret Lepidum, neque Agrippam argueret.
3 Igitur factum Senatus conſultum, *ne decreta Patrum*
ante diem decimum ad ærarium deferrentur ; idque
vitæ ſpatium damnatis prorogaretur. ſed non Se-
natui libertas ad pœnitendum erat ; neque Ti-

V.C.775.
Ch. 22. berius interjectu temporis mitigabatur. C. Sul- 1
Cap.52. picius .D. Haterius Conſules ſequuntur. Intur-
bidus externis rebus annus, domi ſuſpecta ſeveritate
adverſum luxum; qui immenſum proruperat, ad
cuncta quis pecunia prodigitur. Sed alia ſumptuum 2
quamvis graviora, diſſimulatis plerumque pretiis oc-
cultabantur; ventris & ganeæ paratus adſiduis ſer-
monibus vulgati, fecerant curam, ne Princeps anti-
quæ parcimoniæ durius adverteret. Nam incipiente 3
C. Bibulo, ceteri quoque Ædiles diſſeruerant, *ſperni
ſumptuariam legem, vetitaque utenſilium pretia augeri
in dies: nec mediocribus remediis ſiſti poſſe.* & conſulti
Patres, integrum id negotium ad Principem diſtu-
lerant. Sed Tiberius ſæpe apud ſe penſitato, an coër- 4
ceri tam profuſæ cupidines poſſent; num coërcitio
plus damni in Rempub. ferret; quam indecorum ad-
trectare quod non obtineretur; vel retentum igno-
miniam & infamiam virorum inluſtrium poſceret:
poſtremo litteras ad Senatum compoſuit, quarum
Cap.53. ſententia in hunc modum fuit. *Ceteris forſitan in rebus* 1
*Patres conſcripti, magis expediat me coram interrogari, &
dicere quid e Repub. cenſeam: in hac relatione, ſubtrahi
oculos meos melius fuit, ne denotantibus vobis ora, ac metum
ſingulorum qui pudendi luxus arguerentur, ipſe etiam
viderem eos, ac velut deprehenderem. Quod ſi mecum* 2
*ante viri ſtrenui Ædiles conſilium habuiſſent; neſcio an
ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vi-
tia, quam hoc adſequi, ut palam fieret quibus flagitiis
impares eſſemus. Sed illi quidem officio functi ſunt, ut ce-* 3
*teros quoque magiſtratus ſua munia implere velim: mihi
autem neque honeſtum ſilere, neque proloqui expeditum,
quia non Ædilis, aut Prætoris, aut Conſulis partes ſu-
ſtineo: majus aliquid & excelſius a Principe poſtulatur;
& cum recte factorum ſibi quiſque gratiam trahant,* 4
unius invidia ab omnibus peccatur. Quid enim primum 5
*prohibere, & priſcum ad morem recidere adgrediar?
villarum ne infinita ſpatia, familiarum numerum, & na-
tiones? argenti & auri pondus? æris, tabularumque* 6
*miracula? promiſcuas viris & feminis veſtes? atque
illa feminarum propria, quis lapidum cauſſa pecuniæ no-*
Cap.54. *ſtræ ad externas aut hoſtilis gentes transferuntur? Nec* 1
*ignoro in conviviis & circulis incuſari iſta, & modum
poſci: ſed ſi quis legem ſanciat, pœnas indicat, iidem*
illi

illi civitatem verti, ſplendidiſſimo cuique exitium parari, V.C.775. Ch.22.
2 *neminem criminis expertem clamitabunt. atqui ne cor-*
poris quidem morbos veteres, & diu auctos, niſi per
dura & aſpera coërceas; corruptus ſimul & corruptor,
æger & flagrans animus haud levioribus remediis reſtin-
3 *guendus eſt, quam libidinibus ardeſcit. tot a majoribus*
repertæ leges, tot quas divus Auguſtus tulit, illæ obli-
vione, hæ (quod flagitioſius eſt) contemptu abolitæ, ſe-
4 *curiorem luxum fecere. nam ſi velis quod nondum vetitum*
eſt; timeas, ne vetere: at ſi prohibita impune tranſcen-
5 *deris; neque metus ultra, neque pudor eſt. Cur ergo*
olim parcimonia pollebat? quia ſibi quiſque moderabatur:
quia unius urbis cives eramus: ne irritamenta quidem
eadem, intra Italiam dominantibus. externis victoriis
6 *aliena, civilibus etiam noſtra conſumere didicimus. Quan-*
tulum iſtud eſt de quo Ædiles admonent! Quam, ſi ce-
tera reſpicias, in levi habendum! At Hercule nemo re-
fert, quod Italia externæ opis indiget, quod vita populi
Romani per incerta maris & tempeſtatum quotidie vol-
7 *vitur. ac niſi provinciarum copiæ & dominis, & ſervitiis,*
& agris ſubvenerint; noſtra nos ſcilicet nemora, noſtræque
8 *villæ tuebuntur. Hanc Patres conſcripti, curam ſuſtinet*
Princeps: hæc omiſſa, funditus Rempub. trahet. reliquis
intra animum medendum eſt: nos, pudor; pauperes,
9 *neceſſitas; divites, ſatias in melius mutet. Aut ſi quis ex*
magiſtratibus tantam induſtriam ac ſeveritatem pollice-
tur, ut ire obviam queat; hunc & laudo, & exonerari labo-
10 *rum meorum partem fateor. ſin accuſare vitia volunt, dein*
cum gloriam ejus rei adepti ſunt, ſimultates faciunt, ac
mihi relinquunt; credite Patres conſcripti, me quoque
non eſſe offenſionum avidum. quas cum graves, & ple-
rumque iniquas pro Repub. ſuſcipiam, inanes & inritas,
1 *neque mihi aut vobis uſui futuras jure deprecor.* Auditis Cap. 55.
Cæſaris litteris, remiſſa Ædilibus talis cura; luxuſ-
que menſæ, a fine Actiaci belli ad ea arma quis Ser.
Galba rerum adeptus eſt, per annos centum profuſis
2 ſumptibus exerciti, paullatim exolevere. Cauſſas
ejus mutationis quærere libet. Dites olim familiæ
nobilium, aut claritudine inſignes, ſtudio magnifi-
centiæ prolabebantur. nam etiam tum plebem, ſo-
cios, regna colere, & coli licitum: ut quiſque opi-
bus, domo, paratu ſpecioſus, per nomen & clien-
3 telas inluſtrior habebatur. poſtquam cædibus ſævi-
 tum,

V.C.775.
Ch. 22. tum, & magnitudo famæ exitio erat; ceteri ad ſa-
pientiora convertere. ſimul novi homines e muni-
cipiis & coloniis, atque etiam provinciis, in Sena-
tum crebro adſumpti, domeſticam parcimoniam in-
tulerant; & quamquam fortuna vel induſtria pleri-
que pecunioſam ad ſenectam pervenirent, manſit
tamen prior animus. Sed præcipuus adſtricti moris 4
auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque.
obſequium inde in Principem, & æmulandi amor,
validior quam pœna ex legibus & metus. Niſi forte 5
rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, ut quemad-
modum temporum vices, ita morum vertantur: nec
omnia apud priores meliora, ſed noſtra quoque ætas
*in majores multa laudis & artium imitanda poſteris tulit. Ve-
rum hæc nobis * majores certamina ex honeſto ma-
Cap. 56. neant. Tiberius fama moderationis parta, quod 1
ingruentis accuſatores repreſſerat, mittit litteras ad
Senatum, quis *poteſtatem tribunitiam* Druſo petebat.
Id ſummi faſtigii vocabulum Auguſtus repperit, ne 2
Regis aut *Dictatoris* nomen adſumeret, ac tamen ap-
pellatione aliqua cetera imperia præmineret. M. de- 3
inde Agrippam ſocium ejus poteſtatis, quo defuncto,
Tiberium Neronem delegit, ne ſucceſſor in incerto
foret. ſic cohiberi pravas aliorum ſpes rebatur: ſi-
mul modeſtiæ Neronis, & ſuæ magnitudini fidebat.
Quo tunc exemplo, Tiberius Druſum ſummæ rei 4
admovet: cum incolumi Germanico integrum inter
duos judicium tenuiſſet. Sed principio litterarum 5
veneratus deos, *ut conſilia ſua Reipub. proſperarent*,
modica de moribus adoleſcentis, neque in falſum
aucta rettulit: *eſſe illi conjugem & tres liberos, eam-* 6
que ætatem qua ipſe quondam a divo Auguſto ad capeſ-
ſendum hoc munus vocatus ſit. Neque nunc propere, ſed 7
per octo annos capto experimento, compreſſis ſeditionibus,
compoſitis bellis, triumphalem & bis Conſulem, noti
Cap. 57. *laboris participem ſumi.* Præceperant animis oratio- 1
nem Patres: quo quæſitior adulatio fuit. nec tamen
repertum, niſi *ut effigies Principum, aras deum, tem-*
pla & arcus, aliaque ſolita cenſerent. niſi quod M. 2
Silanus ex contumelia Conſulatus, honorem Prin-
cipibus petivit: dixitque pro ſententia, *ut publicis*
privatiſve monumentis, ad memoriam temporum, non
Conſulum nomina præſcriberentur; ſed eorum qui tri-
bunitiam

3 *bunitiam poteſtatem gererent.* At Q. Haterius, cum
ejus diei Senatus conſulta aureis litteris figenda in curia
cenſuiſſet, deridiculo fuit, ſenex fœdiſſimæ adula-
1 tionis tantum infamia uſurus. Inter quæ provincia Cap.58.
Africa Iunio Blæſo prorogata, Servius Maluginenſis
Flamen Dialis, ut † Aſiam ſorte haberet poſtulavit, † Aſiæ
fruſtra vulgatum dictitans, *non licere Dialibus egredi* ſortem
2 *Italia. neque aliud jus ſuum, quam Martialium, Qui-*
rinaliumque Flaminum: porro ſi hi duxiſſent provincias,
cur Dialibus id vetitum? nulla de eo populi ſcita, non in
3 *libris cærimoniarum repperiri. Sæpe Pontifices dialia*
ſacra feciſſe, ſi Flamen valetudine aut munere publico
impediretur: duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelii
Merulæ cædem, neminem ſuffectum; neque tamen ceſſa-
4 *viſſe religiones. Quod ſi per tot annos poſſit non creari,*
nullo ſacrorum damno; quanto facilius abfuturum, ad
5 *unius anni proconſulare imperium? Privatis olim ſimul-*
tatibus effectum, ut a Pontificibus Maximis ire in pro-
vincias prohiberentur: nunc deum munere ſummum Pon-
tificum etiam ſummum hominum eſſe, non æmulationi,
1 *non odio, aut privatis adfectionibus obnoxium.* Adver- Cap.59.
ſus quæ cum augur Lentulus aliique varie diſſererent,
eo decurſum eſt, ut *Pontificis Maximi ſententiam op-*
2 *perirentur.* Tiberius dilata notione de jure Flaminis
decretas ob tribunitiam Druſi poteſtatem cærimo-
nias temperavit; nominatim arguens *inſolentiam ſen-*
3 *tentiæ, aureaſque litteras contra patrium morem.* Reci-
tatæ & Druſi epiſtolæ, quamquam ad modeſtiam
4 flexæ, pro ſuperbiſſimis accipiuntur: *Huc recidiſſe*
cuncta, ut ne juvenis quidem tanto honore accepto, adiret
Urbis deos, ingrederetur Senatum, auſpicia ſaltem gen-
5 *tile apud ſolum inciperet? Bellum ſcilicet, aut diverſo*
terrarum diſtineri, litora & lacus Campaniæ cum maxi-
me peragrantem, ſic imbui rectorem generis humani: id
6 *primum e paternis conſiliis diſcere. ſane gravaretur adſpe-*
ctum civium ſenex Imperator, feſſamque ætatem, &
actos labores prætenderet: Druſo quod, niſi ex adrogan-
1 *tia, impedimentum?* Sed Tiberius vim Principatus Cap.60.
ſibi firmans, imaginem antiquitatis Senatui præbe-
bat, poſtulata provinciarum ad diſquiſitionem Pa-
2 trum mittendo. Crebreſcebat enim Græcas per urbes
licentia atque impunitas aſyla ſtatuendi: comple-
bantur templa peſſimis ſervitiorum: eodem ſubſidio

V.C.775. Ch.22. obærati adverſum creditores, ſuſpectique capitalium
criminum receptabantur. Nec ullum ſatis validum 3
imperium erat coërcendis ſeditionibus populi, fla-
gitia hominum ut cærimonias deum protegentis.
Igitur placitum ut mitterent civitates jura, atque le- 4
gatos. Et quædam quod falſo uſurpaverant ſponte
omiſere: multæ vetuſtis ſuperſtitionibus, aut meri-
tis in populum Romanum fidebant. Magnaque ejus 5
diei ſpecies fuit, quo Senatus majorum beneficia,
ſociorum pacta, regum etiam qui ante vim Roma-
nam valuerant decreta, ipſorumque numinum reli-
giones introſpexit, libero, ut quondam, quid fir-
Cap.61. maret mutaretve. Primi omnium Epheſii adiere, 1
memorantes; _non, ut vulgus crederet, Dianam atque_
Apollinem Delo genitos: eſſe apud ſe Cenchrium amnem, 2
lucum Ortygiam, ubi Latonam partu gravidam, & oleæ
quæ tum etiam maneat adniſam, edidiſſe ea numina:
deorumque monitu ſacratum nemus. Atque ipſum illic 3
Apollinem, poſt interfectos Cyclopas, Jovis iram vi-
taviſſe. Mox Liberum patrem bello victorem, ſupplicibus
Amazonum quæ aram inſederant, ignoviſſe. Auctam 4
hinc conceſſu Herculis, cum Lydia potiretur, cærimo-
niam templo: neque Perſarum ditione, deminutum jus.
Cap.62. _Poſt Macedonas, dein nos ſervaviſſe._ Proximo Magne- 1
tes L. Scipionis, & L. Sullæ conſtitutis nitebantur:
quorum ille Antiocho, hic Mithridate pulſis, fidem
atque virtutem Magnetum decoravere, _uti Dianæ_
Leucophrynæ perfugium inviolabile foret. Aphrodiſienſes 2
poſthac & Stratonicenſes Dictatoris Cæſaris ob vetu-
ſta in parteis merita, & recens divi Auguſti decre-
tum attulere. Laudati _quod Parthorum inruptionem,_
nihil mutata in populum Romanum conſtantia, pertuliſ-
ſent. Sed Aphrodiſienſium civitas Veneris; Stratoni-
cenſium, Jovis & Triviæ religionem tuebantur. Al- 3
tius Hierocæſarienſes expoſuere, _Perſicam apud ſe_
* regi _Dianam, delubrum * rege Cyro dicatum._ & memora-
bantur _Perpernæ, Iſaurici,_ multaque alia imperato-
rum nomina, qui non modo templo, ſed duobus
millibus paſſuum eamdem ſanctitatem tribuerant.
Exin Cyprii tribus delubris, quorum vetuſtiſſimum 4
Paphiæ Veneri auctor Aërias, poſt filius ejus Ama-
thus Veneri Amathuſiæ, & Jovi Salaminio Teucer,
Cap.63. Telamonis patris ira profugus, poſuiſſent. Auditæ 1
aliæ

aliarum quoque civitatum legationes. Quorum co-
pia feſſi Patres, & quia ſtudiis certabatur, Conſuli-
bus permiſere, *ut perſpecto jure, & ſi qua iniquitas*
involveretur, rem integram rurſum ad Senatum refer-
2 *rent.* Conſules ſuper eas civitates quas memoravi,
apud Pergamum Æſculapii compertum aſylum retule-
3 runt: *ceteros obſcuris ob vetuſtatem initiis niti. nam*
Smyrnæos oraculum Apollinis, cujus imperio Stratonicidi
Veneri templum dicaverint; Tenios ejuſdem carmen re-
ferre, quo ſacrare Neptuni effigiem ædemque *juſſi ſint.*
4 *propiora Sardianos; Alexandri victoris id donum, ne-*
que minus Mileſios Dario rege niti. ſed cultus numinum
utriſque, Dianam aut Apollinem venerandi. Petere &
5 *Cretenſes ſimulacro divi Auguſti.* Factaque Senatuſ-
conſulta, quis multo cum honore, modus tamen
præſcribebatur, juſſique *ipſis in templis figere æra, ſa-*
crandam ad memoriam, neu ſpecie religionis in ambitio-
1 *nem delaberentur.* Sub idem tempus Juliæ Auguſtæ Cap.64.
valetudo atrox neceſſitudinem Principi fecit feſtinati
in Urbem reditus: ſincera adhuc inter matrem fi-
2 liumque concordia; ſive occultis odiis. Neque enim
multo ante, cum haud procul theatro Marcelli, effi-
giem divo Auguſto Julia dicaret, Tiberii nomen ſuo
poſtſcripſerat; idque ille credebatur, ut inferius
majeſtate Principis, gravi & diſſimulata offenſione
3 abdidiſſe. Sed tum *ſupplicia diis, ludique magni* ab Se-
natu decernuntur, *quos Pontifices, & augures, & quin-*
decimviri, ſeptemviris ſimul & ſodalibus Auguſtalibus
4 *ederent.* Cenſuerat L. Apronius, *ut feciales quoque iis*
ludis præſiderent. Contradixit Cæſar, diſtincto ſa-
cerdotiorum jure, & repetitis exemplis. *neque enim*
5 *unquam fecialibus hoc majeſtatis fuiſſe. ideo Auguſtales*
adjectos, quia proprium ejus domus ſacerdotium eſſet, pro
1 *qua vota perſolverentur.* Exſequi ſententias haud in- Cap.65.
ſtitui, niſi inſignes per honeſtum, aut notabili dede-
core: quod præcipuum munus annalium reor, ne
virtutes ſileantur, utque pravis dictis factiſque ex
2 poſteritate & infamia metus ſit. Ceterum tempora il-
la adeo infecta & adulatione ſordida fuere, ut non
modo primores civitatis, quibus claritudo ſua obſe-
quiis protegenda erat; ſed omnes conſulares, ma-
gna pars eorum qui Prætura functi, multique etiam
pedarii Senatores, certatim exſurgerent, fœdaque &

nimia cenſerent. Memoriæ proditur, Tiberium, 3
quotiens curia egrederetur, Græcis verbis in hunc
modum eloqui ſolitum, *o homines ad ſervitutem para-*
tos! ſcilicet etiam illum, qui libertatem publicam
nollet, tam projectæ ſervientium patientiæ tædebat.
Cap.66. Paullatim dehinc, ab indecoris ad infeſta tranſgre- 1
diebantur. C. Silanum Proconſulem Aſiæ repetun-
darum a ſociis poſtulatum, Mamercus Scaurus e
conſularibus, Junius Otho Prætor, Brutidius Niger
Ædilis, ſimul corripiunt: objectantque *violatum* 2
Auguſti numen, ſpretam Tiberii majeſtatem. Mamer-
cus antiqua exempla jaciens, *L. Cottam a Scipione A-*
fricano, Ser. Galbam a Catone cenſorio, P. Rutilium a M.
Scauro accuſatos. videlicet Scipio & Cato talia ulciſ- 3
cebantur, aut ille Scaurus, quem proavum ſuum, op-
probrium majorum Mamercus, infami opera deho-
neſtabat. Junio Othoni litterarium ludum exercere 4
vetus ars fuit: mox Sejani potentia Senator, obſcu-
ra initia impudentibus auſis propellebat. Brutidium 5
artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter perge-
ret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſti-
mulabat, dum æqualis, dein ſuperiores, poſtremo
ſuaſmet ipſe ſpes anteire parat. quod multos etiam 6
bonos peſſum dedit, qui ſpretis quæ tarda cum ſecu-
Cap.67. ritate, præmatura vel cum exitio properant. Auxere 1
numerum accuſatorum Gellius Poplicola, & M. Pa-
conius. Ille Quæſtor Silani, hic Legatus. Nec dubium 2
habebatur, ſævitiæ captarumque pecuniarum teneri
reum: ſed multa adgerebantur etiam inſontibus pe-
riculoſa, cum ſuper tot Senatores adverſos, facun-
diſſimis totius Aſiæ, eoque ad accuſandum delectis
reſponderet ſolus, & orandi neſcius, proprio in me-
tu, qui exercitam quoque eloquentiam debilitat:
non temperante Tiberio, quin premeret voce, vultu, 3
eo quod ipſe creberrime interrogabat: neque refel-
lere, aut eludere dabatur; ac ſæpe etiam confiten-
dum erat, ne fruſtra quæſiviſſet. Servos quoque Si- 4
lani ut tormentis interrogarentur, actor publicus
mancipio acceperat. & ne quis neceſſariorum juva-
ret periclitantem, majeſtatis crimina ſubdebantur,
vinclum & neceſſitas ſilendi. Igitur petito paucorum 5
dierum interjectu, defenſionem ſui deſeruit, auſis
ad Cæſarem codicillis, quibus invidiam & preces
miſcue-

1 miſcuerat. Tiberius quæ in Silanum parabat, quo V.C.775 Ch. 22.
excuſatius ſub exemplo acciperentur, libellos divi Cap.68.
Auguſti de Voleſo Meſſalla ejuſdem Aſiæ Proconſu-
le, factumque in eum Senatuſconſultum recitari ju-
2 bet. Tum L. Piſonem ſententiam rogat. ille multum
de *clementia Principis* præfatus, *aqua atque igni Silano*
interdicendum cenſuit, *ipſumque in inſulam Gyarum*
3 *relegandum.* Eadem ceteri, niſi quod Cn. Lentulus
ſeparanda Silani materna bona (quippe † alia parente geni- † Cornelia
4 *ti) reddendaque filio* dixit, adnuente Tiberio. At Cor-
nelius Dolabella, dum adulationem longius ſequi-
tur, increpitis C. Silani moribus, addidit, *ne quis*
vita probroſus, & opertus infamia, provinciam ſortire-
5 *tur; idque Princeps dijudicaret. nam a legibus delicta*
puniri: quanto fore mitius in ipſos, melius in ſocios, pro-
1 *videri ne peccaretur?* Adverſum quæ diſſeruit Cæſar: Cap.69.
non quidem ſibi ignara quæ de Silano vulgabantur: ſed non
ex rumore ſtatuendum. multos in provinciis contra quam
ſpes aut metus de illis fuerit, egiſſe. excitari quoſdam
2 *ad meliora magnitudine rerum; hebeſcere alios. neque*
poſſe Principem ſua ſcientia cuncta complecti: neque ex-
pedire, ut ambitione aliena trahatur. ideo leges in facta
conſtitui, quia futura in incerto ſint. ſic a majoribus in-
3 *ſtitutum, ut ſi antiiſſent delicta, pœnæ ſequerentur. ne*
verterent ſapienter reperta, & ſemper placita. ſatis one-
rum Principibus, ſatis etiam potentiæ. minui jura, quo-
tiens gliſcat poteſtas: nec utendum imperio, ubi legibus
4 *agi poſſit.* Quanto rarior apud Tiberium popularitas,
tanto lætioribus animis accepta. Atque ille prudens
moderandi, ſi propria ira non impelleretur, addi-
dit, *inſulam Gyarum immitem & ſine cultu hominum*
eſſe: darent Juniæ familiæ; & viro quondam ordinis
5 *ejuſdem, ut Cytheram potius concederet. id ſororem quo-*
que Silani Torquatam, priſcæ ſanctimoniæ virginem ex-
1 *petere.* In hanc ſententiam facta diſceſſio. Poſt au- Cap.70.
diti Cyrenenſes, & accuſante Anchario Priſco, Cæ-
2 ſius Cordus repetundarum damnatur. L. Ennium
equitem Romanum majeſtatis poſtulatum, *quod ef-*
figiem Principis promiſcuum ad uſum argenti vertiſſet,
recipi Cæſar inter reos vetuit; palam adſpernante
3 Atejo Capitone, quaſi per libertatem. *Non enim de-*
bere eripi Patribus vim ſtatuendi: neque tantum male-
ficium impune habendum. ſane lentus in ſuo dolore eſſet;

Reipub. injurias ne largiretur. Intellexit hæc Tiberius 4
ut erant magis, quam ut dicebantur: perſtititque in-
tercedere. Capito inſignitior infamia fuit, quod hu-
mani divinique juris ſciens, egregium publicum, &
Cap.71. bonas domi artes dehoneſtaviſſet. Inceſſit dein reli- 1
gio, quonam in templo locandum foret donum,
quod pro valetudine Auguſtæ equites Romani vove-
rant† *Equeſtri Fortunæ.* nam etſi delubra ejus deæ mul-
ta in urbe, nullum tamen tali cognomento erat. re- 2
pertum eſt ædem eſſe apud Antium quæ ſic nuncupa-
retur, *cunctaſque cærimonias Italicis in opidis, templa-
que, & numinum effigies, juris atque imperii Romani
eſſe.* ita donum apud Antium ſtatuitur. Et quando 3
de religionibus tractabatur, dilatum nuper reſpon-
ſum adverſus Servium Maluginenſem Flaminem
Dialem, prompſit Cæſar; recitavitque decretum Pon-
tificum: *quotiens valetudo adverſa Flaminem Dialem* 4
*inceßiſſet, ut Pontificis Maximi arbitrio, pluſquam bi-
noctium abeſſet: dum ne diebus publici ſacrificii, neu
ſæpius quam bis eumdem in annum.* Quæ Principe Au- 5
guſto conſtituta, ſatis oſtendebant, annuam abſen-
tiam & provinciarum adminiſtrationem Dialibus
non concedi. memorabaturque L. Metelli Pontificis
Maximi exemplum, qui Aulum Poſtumium Flami-
nem attinuiſſet. Ita ſors Aſiæ in eum, qui conſula- 6
Cap.72. rium Maluginenſi proximus erat, conlata. Iiſdem 1
diebus Lepidus a Senatu petivit, *ut baſilicam Paulli,
Æmilia monumenta, propria pecunia firmaret ornaret-
que.* erat etiam tum in more publica munificentia:
nec Auguſtus arguerat Taurum, Philippum, Balbum,
hoſtiles exuvias, aut exundantis opes ornatum ad
Urbis, & poſterum gloriam conferre. quo tum exem- 2
plo Lepidus, quamquam pecuniæ modicus, avitum
decus recoluit. At *Pompeii theatrum* igne fortuito
hauſtum, Cæſar *exſtructurum* pollicitus eſt, *eo quod
nemo e familia reſtaurando ſufficeret; manente tamen no-
mine Pompeii.* ſimul laudibus Sejanum extulit, *tam-* 3
*quam labore vigilantiaque ejus tanta vis unum intra da-
mnum ſtetiſſet.* Et cenſuere Patres *effigiem Sejano, quæ
apud theatrum Pompeii locaretur.* neque multo poſt 4
Cæſar cum Junium Blæſum Proconſulem Africæ
triumphi inſignibus attolleret, *dare id ſe* dixit
Cap.73. *honori Sejani*, cujus ille avunculus erat. Ac tamen res 1

† *Sequeſtri.*

Blæſi

Blæſi dignæ decore tali fuere. nam Tacfarinas quam- Ch.22.
1 quam ſæpius depulſus, reparatis per intima Africæ
auxiliis, huc adrogantiæ venerat, ut legatos ad Ti-
berium mitteret, *ſedem*que ultro *ſibi atque exercitui*
ſuo poſtularet, aut *bellum inexplicabile* minitaretur.
2 Non alias magis ſua populique Romani contumelia
indoluiſſe Cæſarem ferunt, quam *quod deſertor &*
3 *prædo, hoſtium more ageret. ne Spartaco quidem, poſt*
tot conſularium exercituum clades inultam Italiam uren-
ti, quamquam Sertorii atque Mithridatis ingentibus bel-
lis labaret Reſpub. datum, ut pacto in fidem acciperetur:
nedum pulcherrimo populi Romani faſtigio, latro Tacfa-
4 *rinas, pace & conceſſione agrorum redimeretur.* Dat
negotium Blæſo, *ceteros quidem ad ſpem proliceret ar-*
ma ſine noxa ponendi; ipſius autem ducis quoquo modo
1 *potiretur.* Et recepti ea venia plerique. mox adver- Cap.74.
ſum artes Tacfarinatis haud diſſimili modo bellige-
2 ratum. Nam quia ille robore exercitus impar, furan-
di melior, plures per globos incurſaret, eluderetque,
& inſidias ſimul tentaret; tres inceſſus, totidem a-
3 gmina parantur. ex quis Cornelius Scipio Legatus
præfuit, qua prædatio in * Leptinos, & ſuffugia Ga- * Leptitanos
ramantum; alio latere, ne Cirtenſium pagi impune
traherentur, propriam manum Blæſus filius duxit:
4 medio cum delectis caſtella & munitiones idoneis
locis imponens, dux ipſe, arta & infenſa hoſtibus
cuncta fecerat; quia quoquo inclinarent, pars aliqua
militis Romani in ore, in latere, & ſæpe a tergo e-
5 rat: multique eo modo cæſi, aut circumventi. Tunc
tripartitum exercitum plures in manus diſpergit,
præponitque centuriones virtutis expertæ: nec, ut
mos fuerat, acta æſtate retrahit copias, aut in hiber-
6 naculis veteris provinciæ componit: ſed ut
in limine belli, diſpoſitis caſtellis, per expeditos &
ſolitudinum gnaros, mutantem mapalia Tacfari-
natem proturbat. donec fratre ejus capto, regreſſus
eſt, properantius tamen quam ex utilitate ſociorum,
7 relictis per quos reſurgeret bellum. Sed Tiberius pro
confecto interpretatus, id quoque Blæſo tribuit, ut
Imperator a legionibus ſalutaretur; priſco erga duces
honore, qui bene geſta Repub. gaudio & impetu vi-
8 ctoris exercitus conclamabantur: erantque plures ſi-
mul Imperatores, nec ſuper ceterorum æqualitatem.

concesſit quibuſdam & Auguſtus id vocabulum; ac
Cap.75. tunc Tiberius Blæſo poſtremum. Obiere eo anno vi- 1
ri inluſtres Aſinius Saloninus, M. Agrippa & Pollio-
ne Aſinio avis, fratre Druſo inſignis, Cæſarique
progener deſtinatus. Et Capito Atejus, de quo me- 2
moravi, principem in civitate locum ſtudiis civilibus
adſecutus; ſed avo centurione Sullano, patre præto-
rio. Conſulatum ei adceleraverat Auguſtus, ut La- 3
beonem Antiſtium iiſdem artibus præcellentem di-
gnatione ejus magiſtratus anteiret. Namque illa ætas 4
duo pacis decora ſimul tulit. ſed Labeo incorrupta
libertate, & ob id fama celebratior: Capitonis ob-
ſequium dominantibus magis probabatur. Illi, quod
Præturam intra ſtetit, commendatio ex injuria; huic
quod Conſulatum adeptus eſt, odium ex invidia orie-
Cap.76. batur. Et Junia ſexageſimo quarto poſt Philippen- 1
ſem aciem anno ſupremum diem explevit, Catone
avunculo genita, C. Caſſii uxor, M. Bruti ſoror. Te- 2
ſtamentum ejus multo apud vulgum rumore fuit;
quia in magnis opibus, cum ferme cunctos proceres
cum honore nominaviſſet, Cæſarem omiſit. quod 3
civiliter acceptum: neque prohibuit quo minus lau-
datione pro roſtris, ceteriſque ſolennibus funus co-
honeſtaretur. Viginti clariſſimarum familiarum ima- 4
gines antelatæ ſunt, Manlii, Quinctii, aliaque ejuſ-
dem nobilitatis nomina: ſed præfulgebant Caſſius
atque Brutus, eo ipſo, quod effigies eorum non vi-
ſebantur.

Bre-

Breviarium Libri IV.

Tiberius fit pejor. Ælii Sejani præfecti prætorio ingenium & mores. (cap. 1.) *Is ad Imperium adſpirans,* (2.) *Druſo inſidiatur per uxorem Liviam ſtupro cognitam.* (3.) *Druſus minor in viros lectus.* (4.) *Quis tunc numerus, quæ loca claſſium, & militum Imperii Romani.* (5.) *Civilis adminiſtratio qualis hactenus.* (6.7.) *Sejanus Druſum veneno tollit. Tiberius animum obfirmat: Senatum erigit, eique liberos Germanici commendat.* (8.) *Funus Druſo.* (9.) *Fama de morte ipſius, quaſi ea ab incauto patre fuerit illata,* (10.) *falſi redarguitur.* (11.) *Sejanus Germanici liberis inſidiatur.* (12.) *Sublevatæ urbes. Accuſati quidam, inter eos Gracchus.* (13.) *De aſylis actum. Hiſtriones Italia pulſi.* (14.) *Lucillii funus publicum. Capito damnatus.* (15.) *Dialis Flaminis allectio. Veſtalibus honos.* (16.) *Nero & Druſus votis publicis inſerti, indignante Tiberio, quem acuit Sejanus & Germanici amicos impetit.* (17.) *Silius evertitur,* (18.) *cum uxore Soſia.* (19.) *Lepidi moderatio ſapiens.* (20.) *Piſo accuſatus, ante damnationem obit: Caßius Severus.* (21.) *Plautius Silvanus.* (22.) *Tacfarinas iterum bellum movet,* (23.) *quem Dolabella opprimit,* (24.) *diviſis copiis, ipſumque cædit.* (25.) *Triumphalia tamen non impetrat. Ptolemæo dona.* (26.) *Servile bellum in herba ſtatim oppreſſum.* (27.) *Q. Serenus a filio accuſatus,* (28. 29.) *damnatur & deportatur. Accuſatorum præmia.* (30.) *C. Cominio ignoſcitur. P. Suilius deportatur. Firmius Senatu motus.* (31.) *Iudicium de his Annalibus,* (32.) *& quis eorum uſus.* (33.) *Cremutius Cordus novo & futili crimine poſtulatus, oratione libera ſe defendit,* (34.) *& vita abit. Libri ejus exuſti fruſtra, & augendæ famæ.* (35.) *Salvianus. Cyzicenis ademta libertas.* (36.) *Tiberius oblatum ab Hiſpanis honorem templi ſpernit,* (37.) *variis hominum judiciis.* (38.) *Sejanus nuptias Liviæ ſcripto petit a Tiberio.* (39.) *At Tiberius oblique negat, rationeſque Sejani refellit.* (40.) *Sejanus potentiam ſuam aucturus, Tiberio ſeceſſum ab Urbe ſuadet.* (41.) *Plures accuſati, damnati.* (42.) *Controverſia Lacedæmoniorum & Meſſeniorum ſuper templo.* (43.) *Mors Lentuli, Domitii, Antonii.* (44.)

Piſo interfectus ab agreſte miræ conſtantiæ. (45.) Thraces montani rebellant. (46.) Obviam it Sabinus, & primo impetu pellit. (47.) Illi populares ſuos vagos cædunt. (48.) Sed a Sabino arctius obſidentur. (49.) Diſſident ſuper deditione. (50.) Alii ſua manu cadunt, alii erumpunt, adorti caſtra, irrito conatu. Denique ſe dedunt. (51.) Claudia Pulchra accuſata, indignante Agrippina. (52.) Agrippina maritum petit, nec impetrat. (53.) Sejani in eam inſidiæ. (54.) Certamen Aſiaticarum urbium in qua earum templum Tiberio ſtatueretur. (55.) prælati Smyrnæi. (56.) Tiberius Roma abſcedit, incertum qua cauſſa. (57.) Pauci illius comites. De ejus emanſione prædictio. (58.) Periculo cognita Sejani fides. (59.) Nero incautus artibuſque calumniiſque Sejani ſubvertitur. (60.) Agrippæ & Haterii mors. (61.) Fidenis amphitheatrum magna hominum ſtrage corruit. (62. 63.) Incendium Romæ. Tiberii ſtatua intacta igni. (64.) Cælii montis nomina. (65.) Varus accuſatur. (66.) Tiberius Capreis abditur. Ejus inſulæ deſcriptio. Occultæ ibi calumniæ. (67.) Titius Sabinus per ſpeciem amicitiæ turpi fraude circumventus accuſatur. (68. 69.) ipſiſque Calendis anni damnatur. Miniſtri ſcelerum puniti. (70.) Tiberius recludi mentem ſuam indignatur, Iulia neptis Auguſti obit. (71.) Friſii avare habiti rebellant. (72.) L. Apronius obviam it parum feliciter. Clades duplex Romanorum, diſſimulata Tiberio. (73.) Adulatio Senatus. Sejani faſtus. (74.) Agrippina nubit Domitio. (75.) Hæc ſexennio fere geſta,

C. Aſinio, C. Antiſtio	Coss.
Ser. Cornel. Cethego, L. Viſellio Varrone	
Coſſo Cornelio Lentulo, M. Aſinio Agrippa	
Cn. Lentulo Getulico, C. Calviſio	
M. Licinio Craſſo, L. Calpurnio Piſone	
Ap. Iunio Silano, P. Silio Nerva	

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER IV.

1 C. Aſinio C. Antiſtio Coſs. nonus Tiberio an- Anno
nus erat compoſitæ Reipub. florentis domus: V.C.776.
(nam Germanici mortem inter proſpera du- Ch.23. Cap.1.
cebat) cum repente turbare fortuna cœpit; ſævire
2 ipſe, aut ſævientibus vires præbere. Initium & cauſ-
ſa penes Ælium Sejanum, cohortibus prætoriis præ-
fectum, cujus de potentia ſupra memoravi: nunc
originem, mores, & quo facinore dominationem
3 raptum ierit expediam. Genitus Vulſiniis, patre Se-
jo Strabone equite Romano, & prima juventa C.
Cæſarem divi Auguſti nepotem ſectatus, non ſine
rumore Apicio diviti & prodigo ſtuprum venum de-
4 diſſe: mox Tiberium variis artibus devinxit adeo,
ut obſcurum adverſum alios, ſibi uni incautum in-
tectumque efficeret: non tam ſollertia, (quippe iiſ-
dem artibus victus eſt) quam deum ira in rem Ro-
5 manam; cujus pari exitio viguit, ceciditque. Corpus
illi laborum tolerans; animus audax, ſui obtegens;
in alios criminator; juxta adulatio & ſuperbia; pa-
lam compoſitus pudor; intus ſumma apiſcendi libi-
do, ejuſque cauſſa modo largitio & luxus, ſæpius
induſtria ac vigilantia, haud minus noxiæ, quotiens
1 parando regno finguntur. Vim præfecturæ modicam Cap. 2.
antea intendit, diſperſas per Urbem cohortes una
in caſtra conducendo; ut ſimul imperia acci-
perent, numeroque & robore, & viſu inter ſe, fi-
2 ducia ipſis, in ceteros metus crederetur. Præten-
debat

debat *laſcivire militem diductum : ſi quid ſubitum in-*
gruat, majore auxilio pariter ſubveniri : & ſeverius a-
cturos, ſi vallum ſtatuatur procul urbis inlecebris. Ut 3
perfecta ſunt caſtra, inrepere paullatim militares
animos, adeundo, appellando: ſimul centuriones
ac tribunos ipſe deligere. neque ſenatorio ambitu 4
abſtinebat, clientes ſuos honoribus aut provinciis
ornando, facili Tiberio, atque ita prono, ut *ſocium*
laborum, non modo in ſermonibus, ſed apud Patres
& populum celebraret, colique per theatra & fora
effigies ejus, interque principia legionum ſineret.
Cap. 3. Ceterum plena Cæſarum domus, juvenis filius, ne- 1
potes adulti, moram cupitis adferebant. & quia vi
tot ſimul corripere intutum; dolus intervalla ſcele-
rum poſcebat. placuit tamen occultior via; & a Dru- 2
ſo incipere, in quem recenti ira ferebatur. Nam
Druſus impatiens æmuli, & animo commotior, or-
to forte jurgio, intenderat Sejano manus, & contra
tendentis os verberaverat. Igitur cuncta tentanti 3
promptiſſimum viſum, ad uxorem ejus Liviam con-
vertere. Quæ ſoror Germanici, formæ initio ætatis
indecoræ, mox pulchritudine præcellebat. Hanc, ut 4
amore incenſus, adulterio pellexit: & poſtquam
primi flagitii potitus eſt, (neque femina amiſſa pudi-
citia alia abnuerit;) ad conjugii ſpem, conſortium
regni, & necem mariti impulit. Atque illa cui a- 5
vunculus Auguſtus, ſocer Tiberius, ex Druſo liberi,
ſeque ac majores & poſteros municipali adultero fœ-
dabat; ut pro honeſtis & præſentibus, flagitioſa &
incerta exſpectaret. Sumitur in conſcientiam Eude- 6
mus amicus ac medicus Liviæ, ſpecie artis frequens
ſecretis: pellit domo Sejanus uxorem Apicatam, ex
qua tres liberos genuerat, ne pellici ſuſpectaretur.
Sed magnitudo facinoris metum, prolationes, di- 7
Cap. 4. verſa interdum conſilia adferebat. Interim anni 1
principio Druſus ex Germanici liberis togam virilem
ſumpſit; quæque fratri ejus Neroni decreverat Sena-
tus, repetita. addidit orationem Cæſar multa cum 2
laude filii ſui, *quod patria benevolentia in fratris liberos*
foret. Nam Druſus (quamquam arduum ſit, eodem
loci potentiam & concordiam eſſe) æquus adoleſcen-
tibus, aut certe non adverſus habebatur. Exin ve- 3
tus & ſæpe ſimulatum proficiſcendi in provincias
con-

conſilium refertur. *multitudinem veteranorum* præte- V.C.776. Ch.23.
xebat Imperator, & *delectibus ſupplendos exercitus.*
4 *nam voluntarium militem deeſſe; ac ſi ſuppeditet, non ea-*
dem virtute ac modeſtia agere: quia plerumque inopes
ac vagi ſponte militiam ſumant. percenſuitque curſim
numerum legionum, & quas provincias tutarentur.
5 Quod mihi quoque exſequendum reor, quæ tum Ro-
mana copia in armis, qui ſocii reges, quanto ſit an-
1 guſtius imperitatum. Italiam utroque mari duæ claſ- Cap. 5.
ſes, Miſenum apud, & Ravennam: proximumque
Galliæ litus roſtratæ naves præſidebant, quas Actia-
ca victoria captas Auguſtus in opidum Forojulienſe
2 miſerat, valido cum remige. Sed præcipuum robur
Rhenum juxta, commune in Germanos Galloſque
ſubſidium, octo legiones erant. Hiſpaniæ recens
3 perdomitæ, tribus habebantur. Mauros Juba rex ac-
ceperat, donum populi Romani. Cetera Africæ, per
duas legiones; parique numero Ægyptus. dehinc
initio ab Suria uſque ad flumen Euphraten, quan-
tum ingenti terrarum ſinu ambitur, quatuor legio-
nibus coërcita: accolis Ibero, Albanoque, & aliis
regibus, qui magnitudine noſtra proteguntur adver-
4 ſum externa imperia. & Thraciam Rhœmetalces ac
liberi Cotyis; ripamque Danubii, legionum duæ in
Pannonia; duæ in Mœſia attinebant. totidem apud
Dalmatiam locatis, quæ poſitu regionis a tergo illis,
ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haud pro-
5 cul accirentur: quamquam inſideret Urbem proprius
miles, tres urbanæ, novem prætoriæ cohortes, Etru-
ria ferme Umbriaque delectæ, aut vetere Latio, &
6 coloniis antiquitus Romanis. At apud idonea pro-
vinciarum ſociæ triremes, alæque, & auxilia cohor-
tium: neque multo ſecus in iis virium; ſed perſe-
qui incertum fuerit, cum ex uſu temporis huc illuc
mearent, gliſcerent numero, & aliquando minue-
1 rentur. Congruens crediderim recenſere ceteras quo- Cap. 6.
que Reipub. partes, quibus modis ad eam diem ha-
bitæ ſint: quando Tiberio mutati in deterius Prin-
2 cipatus initium ille annus attulit. Jam primum pu-
blica negotia, & privatorum maxima, apud Patres
tractabantur: dabaturque primoribus diſſerere; &
3 in adulationem lapſos, cohibebat ipſe; mandabat-
que honores, nobilitatem majorum, claritudinem
mili-

militiæ, inluſtres domi artes ſpectando: ut ſatis con-
ſtaret, non alios potiores fuiſſe. ſua Conſulibus, ſua 4
Prætoribus ſpecies. minorum quoque magiſtratuum
exercita poteſtas; legeſque, ſi majeſtatis quæſtio
eximeretur, bono in uſu. At frumenta, & pecuniæ 5
vectigales, cetera publicorum fructuum, ſocietati-
bus equitum Romanorum agitabantur. Res ſuas 6
Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibuſdam ignotis ex
fama mandabat, ſemelque adſumpti tenebantur,
prorſus ſine modo, cum plerique iiſdem negotiis in-
ſeneſcerent. Plebes acri quidem annona fatigabatur: 7
ſed nulla in eo culpa ex Principe: quin infecunditati
terrarum, aut aſperis maris obviam iit, quantum
impendio, diligentiaque poterat. Et ne provinciæ 8
novis oneribus turbarentur, utque vetera ſine avari-
tia aut crudelitate magiſtratuum tolerarent, provi-
debat. corporum verbera, ademptiones bonorum
Cap.7. aberant. Rari per Italiam Cæſaris agri; modeſta 1
ſervitia; intra paucos libertos domus, ac ſi quando
cum privatis diſceptaret, forum & jus. Quæ cuncta, 2
non quidem comi via, ſed horridus ac plerumque
formidatus, retinebat tamen, donec morte Druſi ver-
terentur: nam dum ſuperfuit manſere; quia Sejanus 3
incipiente adhuc potentia, bonis conſiliis noteſcere
volebat, & ultor metuebatur, non occultus odii, &
crebro querens, *incolumi filio adjutorem Imperii alium
vocari: & quantum ſupereſſe ut collega dicatur? Pri-* 4
*mas dominandi ſpes in arduo: ubi ſis ingreſſus, adeſſe
ſtudia & miniſtros. exſtructa jam ſponte præfecti caſtra;* 5
*datos in manum milites: cerni effigiem ejus in monumen-
tis Cn. Pompeii: communes illi cum familia Druſorum
fore nepotes. precandam poſt hæc modeſtiam, ut conten-
tus eſſet,* Neque raro, neque apud paucos talia jacie- 6
bat: & ſecreta quoque ejus, corrupta uxore prode-
Cap.8. bantur. Igitur Sejanus maturandum ratus deligit 1
venenum, quo paullatim inrepente, fortuitus mor-
bus adſimularetur. id Druſo datum per Lygdum
ſpadonem, ut octo poſt annos cognitum eſt. Cete- 2
rum Tiberius per omnes valetudinis ejus dies, nullo
metu (an ut firmitudinem animi oſtentaret) etiam
defuncto, necdum ſepulto, curiam ingreſſus eſt.
Conſuleſque ſede vulgari per ſpeciem mœſtitiæ ſe- 3
dentes, honoris locique admonuit; & effuſum in

la cry-

lacrymas Senatum, victo gemitu, ſimul oratione V.C. 776.
4 continua erexit. *Non quidem ſibi ignarum, poſſe argui,* Ch. 23.
quod tam recenti dolore ſubierit oculos Senatus: vix pro-
pinquorum adloquia tolerari, vix diem adſpici a pleriſque
lugentium. neque illos imbecillitatis damnandos; ſe ta-
5 *men fortiora ſolatia e complexu Reipub. petiviſſe.* Miſe-
ratuſque *Auguſtæ extremam ſenectam, rudem adhuc*
nepotum, & vergentem ætatem ſuam, ut Germanici li-
beri, unica præſentium malorum levamenta, induceren-
6 *tur,* petivit. Egreſſi Conſules firmatos adloquio
adoleſcentulos, deductoſque ante Cæſarem ſtatuunt.
Quibus adprehenſis, *Patres conſcripti, hos,* inquit,
orbatos parente, tradidi patruo ipſorum, precatuſque
ſum, quamquam eſſet illi propria ſuboles, ne ſecus quam
ſuum ſanguinem foveret ac tolleret, ſibique & poſteris
7 *conformaret. erepto Druſo, preces ad vos converto, diiſ-*
que & patria coram obteſtor, Auguſti pronepotes, cla-
8 *riſſimis majoribus genitos ſuſcipite, regite: veſtram*
meamque vicem explete. Hi vobis Nero & Druſe pa-
rentum loco. ita nati eſtis, ut bona malaque veſtra ad
1 *Rempub. pertineant.* Magno ea fletu, & mox preca- Cap. 9.
tionibus fauſtis audita; ac ſi modum orationi poſuiſ-
ſet, miſericordia ſui gloriaque animos audientium
2 impleverat. ad vana & totiens inriſa revolutus, *de*
reddenda Repub. utque Conſules ſeu quis alius regimen
ſuſciperent, vero quoque & honeſto fidem dempſit.
3 Memoriæ Druſi eadem quæ in Germanicum decer-
nuntur, pleriſque additis, ut ferme amat poſterior
4 adulatio. Funus imaginum pompa maxime inluſtre
fuit, cum origo Iuliæ gentis Æneas, omneſque Al-
banorum reges, & conditor Urbis Romulus, poſt
Sabina nobilitas, Attus Clauſus, ceteræque Clau-
1 diorum effigies, longo ordine ſpectarentur. In tra- Cap. 10.
denda morte Druſi, quæ plurimis maximeque fidis
auctoribus memorata ſunt, rettuli. ſed non omiſe-
rim eorumdem temporum rumorem validum adeo,
2 ut nondum exoleſcat. *Corrupta ad ſcelus Livia, Seja-*
num Lygdi quoque ſpadonis animum ſtupro vinxiſſe: quod
is Lygdus ætate atque forma carus domino, interque pri-
3 *mores miniſtros erat. deinde inter conſcios ubi locus vene-*
ficii tempuſque compoſita ſint, eo audaciæ provectum, ut
verteret; & occulto indicio Druſum veneni in patrem
arguens, moneret Tiberium, vitandam potionem quæ
prima

prima ei apud filium epulanti offerretur. ea fraude tum 4
ſenem, poſtquam convivium inierat, exceptum poculum
Druſo tradidiſſe; atque illo ignaro & juveniliter hau-
riente, auctum ſuſpicionem, tamquam metu & pudore
Cap.11. *ſibimet inrogaret mortem quam patri ſtruxerat.* Hæc 1
vulgo jactata, ſuper id quod nullo auctore certo fir-
mantur, prompte refutaveris. Quis enim mediocri 2
prudentia, nedum Tiberius tantis rebus exercitus,
inaudito filio exitium offerret, idque ſua manu, &
nullo ad pœnitendum regreſſu? Quin potius mini- 3
ſtrum veneni excruciaret; auctorem exquireret: in-
ſita denique etiam in extraneos cunctatione & mo-
ra, adverſum unicum, & nullius ante flagitii com-
pertum uteretur. Sed quia Sejanus facinorum o- 4
mnium repertor habebatur, ex nimia caritate in eum
Cæſaris, & ceterorum in utrumque odio, quamvis
fabuloſa & immania credebantur: atrociore ſemper
fama erga dominantium exitus. Ordo alioqui ſceleris 5
per Apicatam Sejani proditus, tormentis Eudemi,
ac Lygdi patefactus eſt. neque quiſquam ſcriptor tam
infenſus exſtitit, ut Tiberio objectaret, cum omnia
alia conquirerent, intenderentque. Mihi tradendi 6
arguendique rumoris cauſſa fuit, ut claro ſub exem-
plo falſas auditiones depellerem, peteremque ab iis
quorum in manus cura noſtra venerit, ne divulgata
atque incredibilia, avide accepta, veris neque in mi-
Cap.12. raculum corruptis antehabeant. Ceterum laudante 1
filium pro roſtris Tiberio, Senatus populuſque habi-
tum ac voces dolentum, ſimulatione magis quam li-
bens induebat, domumque Germanici reviviſcere oc-
culti lætabantur. Quod principium favoris, & mater 2
Agrippina ſpem male tegens perniciem adceleravere.
Nam Sejanus ubi videt mortem Druſi inultam inter- 3
fectoribus, ſine mœrore publico eſſe; ferox ſcele-
rum, & quia prima provenerant, volutare ſecum,
quonam modo Germanici liberos perverteret, quo-
rum non dubia ſucceſſio. neque ſpargi venenum in 4
tres poterat, egregia cuſtodum fide, & pudicitia A-
grippinæ impenetrabili. Igitur contumaciam ejus 5
inſectari, vetus Auguſtæ odium, recentem Liviæ
conſcientiam exagitare, ut *ſuperbiam fecunditate ſub-*
nixam, popularibus ſtudiis inhiare dominationi, apud
Cæſarem arguerent. Atque hæc callidis criminato- 6
ribus

ribus (inter quos delegerat Julium Poſtumum per V.C.776. Ch.23.
adulterium Mutiliæ Priſcæ inter intimos aviæ, &
conſiliis ſuis peridoneum; quia Priſca in animo Au-
guſtæ valida) anum ſuapte natura potentiæ anxiam,
7 inſociabilem nurui efficiebat. Agrippinæ quoque
proximi inliciebantur pravis ſermonibus tumidos
1 ſpiritus perſtimulare. At Tiberius nihil intermiſſa Cap.13.
rerum cura, negotia pro ſolatiis accipiens, jus ci-
2 vium, preces ſociorum tractabat. Factaque auctore
eo Senatuſconſulta, *ut civitati Cibyraticæ apud A-*
ſiam, Ægirenſi apud Achaiam motu terræ labefactis,
3 *ſubveniretur remiſſione tributi in triennium.* Et Vibius
Serenus Proconſul ulterioris Hiſpaniæ de vi publica
damnatus, ob atrocitatem morum in inſulam Amor-
4 gum deportatur. Carſius Sacerdos reus, tamquam
frumento hoſtem Tacfarinatem juviſſet, abſolvitur;
ejuſdemque criminis C. Gracchus. Hunc comitem
exſilii admodum infantem, pater Sempronius in in-
5 ſulam Cercinam tulerat. Illic adultus inter extorres
& liberalium artium neſcios, mox per Africam ac
Siciliam mutando ſordidas merces ſuſtentabatur:
6 nec tamen effugit magnæ fortunæ pericula. Ac ni
Ælius Lamia, & L. Apronius qui Africam obtinue-
rant, inſontem protexiſſent, claritudine infauſti ge-
1 neris, & paternis adverſis foret abſtractus. Is quo- Cap.14.
que annus legationes Græcarum civitatum habuit;
Samiis *Iunonis*, Cois *Æſculapii delubro, vetuſtum aſyli*
2 *jus ut firmaretur*, petentibus. Samii decreto Amphi-
ctyonum nitebantur, quis præcipuum fuit rerum o-
mnium judicium, qua tempeſtate Græci conditis per
3 Aſiam urbibus ora maris potiebantur. Neque diſpar
apud Coos antiquitas. & accedebat meritum ex lo-
co. Nam cives Romanos templo Æſculapii induxe-
rant, cum juſſu regis Mithridatis apud cunctas Aſiæ
4 inſulas & urbes trucidarentur. Variis dehinc & ſæ-
pius irritis Prætorum queſtibus, poſtremo Cæſar *de*
immodeſtia hiſtrionum retulit; *multa ab iis in publicum*
5 *ſeditioſe, fœda per domos tentari: Oſcum quondam lu-*
dicrum leviſſimæ apud vulgum oblectationis, eo flagitio-
rum & virium veniſſe, ut auctoritate Patrum coërcen-
1 *dum ſit.* Pulſi tum hiſtriones Italia. Idem annus alio Cap.15.
quoque luctu Cæſarem adficit, alterum ex geminis
Druſi liberis exſtinguendo: neque minus morte

V.C.776. amici. Is fuit Lucillius Longus, omnium illi triſtium 2
Ch. 23. lætorumque ſocius, unuſque e Senatoribus Rhodii ſeceſſus comes. Ita quamquam novo homini, cenſo- 3 rium funus; effigiem apud forum Auguſti publica pecunia Patres decrevere. apud quos etiam tum cuncta tractabantur: adeo ut Procurator Aſiæ Lucillius 4 Capito, accuſante provincia cauſſam dixerit, magna cum adſeveratione Principis, *non ſe jus niſi in ſervitia & pecunias familiares dediſſe: quod ſi vim* 5 *Prætoris uſurpaſſet, manibuſque militum uſus foret; ſpreta in eo mandata ſua: audirent ſocios.* Ita reus cognito negotio damnatur. Ob quam ultionem; & 6 quia priore anno in C. Silanum vindicatum erat, decrevere Aſiæ urbes *templum Tiberio matrique ejus, ac Senatui.* Et permiſſum ſtatuere. Egitque Nero 7 grates ea cauſſa Patribus atque avo, lætas inter audientium adfectiones, qui recenti memoria Germanici, illum adſpici, illum audiri rebantur. ade- 8 rantque juveni modeſtia, ac forma principe viro digna, notis in eum Sejani odiis ob periculum gra-

Cap. 16. tiora. Sub idem tempus *de Flamine Diali in locum* 1 *Servii Maluginenſis defuncti legendo, ſimul roganda nova lege* diſſeruit Cæſar. *Nam patricios confarreatis pa-* 2 *rentibus genitos, tres ſimul nominari, ex quis unus legeretur, vetuſto more; neque adeſſe ut olim, eam copiam, omiſſa confarreandi adſuetudine, aut inter paucos retenta. pluresque ejus rei cauſſas adferebat; potiſſimam, penes* 3 *incuriam virorum feminarumque. Accedere ipſius cæri-* 4 *moniæ difficultates, quæ conſulto vitarentur: & quando exiret e jure patrio, qui id Flaminium apiſceretur, quæque in manum Flaminis conveniret. Ita medendum* 5 *Senatus decreto, aut lege; ſicut Auguſtus quædam ex horrida illa antiquitate, ad præſentem uſum flexiſſet.* Igitur tractatis religionibus, placitum *inſtituto Fla-* 6 *minum nihil demutari.* Sed lata lex, qua *Flaminica Dialis ſacrorum cauſſa in poteſtate viri, cetera promiſcuo feminarum jure ageret.* & filius Maluginenſis patri ſuffectus. Utque gliſceret dignatio ſacerdotum, at- 7 que ipſis promptior animus foret ad capeſſendas cærimonias, decretum *Corneliæ virgini*, quæ in locum Scantiæ capiebatur, * *ſeſtertium vicies; & quotiens Auguſta theatrum introiſſet, ut ſedes inter Veſtalium conſideret.*

* 50000 Philipp.

Cap. 17. Cornelio Cethego, Viſellio Varrone Coss. 1

Coſs. Pontifices, eorumque exemplo ceteri ſacer-
dotes, cum *pro incolumitate Principis* vota ſuſciperent,
Neronem quoque & *Druſum* iiſdem diis commenda-
vere; non tam caritate juvenum, quam adulatione:
quæ moribus corruptis, perinde anceps ſi nulla, &
2 ubi nimia eſt. Nam Tiberius haud unquam domui
Germanici mitis, tum vero *æquari adoleſcentes ſenectæ
ſuæ*, impatienter indoluit: accitoſque Pontifices
percunctatus eſt, *num id precibus Agrippinæ, aut mi-*
3 *nis tribuiſſent.* Et illi quidem quamquam abnuerent,
modice perſtricti, (etenim pars magna e propinquis
ipſius, aut primores civitatis erant:) ceterum in Se-
natu, oratione monuit in poſterum, *ne quis mobiles
adoleſcentium animos præmaturis honoribus ad ſuper-*
4 *biam extolleret.* Inſtabat quippe Sejanus, incuſabat-
que *diductam civitatem, ut civili bello; eſſe qui ſe par-*
5 *tium Agrippinæ vocent: ac ni reſiſtatur, fore pluris. ne-
que aliud gliſcentis diſcordiæ remedium, quam ſi unus*
1 *alterve maxime prompti ſubverterentur.* Qua cauſſa C. Cap. 18.
Silium & Titium Sabinum adgreditur. amicitia Ger-
manici pernicioſa utrique; Silio, & quod ingentis
exercitus ſeptem per annos moderator, partiſque a-
pud Germaniam triumphalibus Sacroviriani belli vi-
ctor, quanto majore mole procideret, plus formidi-
2 nis in alios diſpergebatur. credebant plerique auctam
offenſionem ipſius intemperantia, immodice ja-
ctantis, *ſuum militem in obſequio duraviſſe, cum alii
ad ſeditiones prolaberentur: neque manſurum Tiberio
Imperium, ſi iis quoque legionibus cupido novandi fuiſſet.*
3 Deſtrui per hæc fortunam ſuam Cæſar, imparemque
tanto merito rebatur. Nam beneficia eo uſque læta
ſunt, dum videntur exſolvi poſſe: ubi multum ante-
1 venere, pro gratia odium redditur. Erat uxor Silio Cap. 19.
Soſia Galla, caritate Agrippinæ inviſa Principi. Hos
corripi, dilato ad tempus Sabino, placitum: immiſ-
ſuſque Varro Conſul, qui *paternas inimicitias* obten-
dens, odiis Sejani per dedecus ſuum gratificabatur.
2 precante reo *brevem moram, dum accuſator Conſulatu
abiret*, adverſatus eſt Cæſar. *ſolitum quippe magiſtra-
tibus diem privatis dicere: nec infringendum Conſulis
jus, cujus vigiliis niteretur, ne quod Reſpub. detrimen-*
3 *tum caperet.* Proprium id Tiberio fuit, ſcelera nuper
reperta priſcis verbis obtegere. Igitur multa adſeve-

 ratione,

ratione, quaſi aut legibus cum Silio ageretur, aut Varro
Conſul, aut illud Reſpub. eſſet; coguntur Patres; ſilen-
te reo; vel ſi defenſionem cœptaret, non occultante
cujus ira premeretur. *Conſcientia belli Sacrovir diu* 4
diſſimulatus, victoria per avaritiam fœdata, & uxor So-
ſia arguebantur. nec dubie repetundarum criminibus
hærebant: ſed cuncta quæſtione majeſtatis exercita, &
Silius imminentem damnationem voluntario fine
Cap. 20. prævertit. Sævitum tamen in bona, non ut ſtipen- 1
diariis pecuniæ redderentur, quorum nemo repete-
bat: ſed liberalitas Auguſti avulſa, computatis ſin-
gillatim quæ fiſco petebantur. ea prima Tiberio er-
ga pecuniam alienam diligentia fuit. Soſia in exſi- 2
lium pellitur Aſinii Galli ſententia, qui *partem bono-*
rum publicandam, pars ut liberis relinqueretur, cenſue-
rat. contra M. Lepidus *quartam accuſatoribus ſecun-*
dum neceſſitudinem legis, cetera liberis conceſſit. Hunc 3
ego Lepidum, temporibus illis, gravem & ſapien-
tem virum fuiſſe comperio. Nam pleraque ab ſævis
adulationibus aliorum, in melius flexit: neque tamen
temperamenti egebat, cum æquabili auctoritate &
gratia apud Tiberium viguerit. Unde dubitare cogor, 4
fato & ſorte naſcendi, ut cetera, ita Principum in-
clinatio in hos, offenſio in illos: an ſit aliquid in
noſtris conſiliis, liceatque inter abruptam contuma-
ciam, & deforme obſequium, pergere iter ambitio-
ne ac periculis vacuum. At Meſſallinus Cotta haud 5
minus claris majoribus, ſed animo diverſus, cenſuit
cavendum Senatuſconſulto, ut quamquam inſontes ma-
giſtratus & culpæ alienæ neſcii, provincialibus uxorum
Cap. 21. *criminibus, perinde quam ſuis plecterentur.* Actum 1
dehinc de Calpurnio Piſone, nobili ac feroci viro.
Is namque ut retuli, *ceſſurum ſe urbe ob factiones ac-*
cuſatorum in Senatu clamitaverat: & ſpreta potentia
Auguſtæ trahere in jus Urgulaniam, domoque Prin-
cipis excire auſus erat. Quæ in præſens Tiberius ci- 2
viliter habuit: ſed in animo revolvente iras, etiam
ſi impetus offenſionis languerat, memoria valebat.
Piſonem Q. Granius ſecreti ſermonis incuſavit ad-
verſum majeſtatem habiti: adjecitque *in domo ejus* 3
venenum eſſe, eumque gladio accinctum introire curiam.
quod ut atrocius vero tramiſſum: ceterorum quæ
multa cumulabantur, receptus eſt reus; neque pera-

4 ctus ob mortem opportunam. Relatum & de Caſſio
Severo exſule, qui ſordidæ originis, maleficæ vitæ,
ſed orandi validus, per immodicas inimicitias, ut
judicio jurati Senatus Cretam amoveretur, effecerat:
atque illic eadem actitando, recentia veteraque odia
advertit; boniſque exutus, interdicto igni atque a-
1 qua, ſaxo Seriphio conſenuit. Per idem tempus Plau- Cap. 22.
tius Silvanus Prætor, incertis cauſſis Aproniam con-
jugem in præceps jecit; tractuſque ad Cæſarem ab
L. Apronio ſocero, turbata mente reſpondit, tam-
quam *ipſe ſomno gravis, atque eo ignarus, & uxor ſpon-*
2 *te mortem ſumpſiſſet.* Non cunctanter Tiberius pergit
in domum, viſit cubiculum; in quo reluctantis &
3 impulſæ veſtigia cernebantur. Refert ad Senatum,
datiſque judicibus Urgulania Silvani avia pugionem
nepoti miſit. Quod perinde creditum quaſi Principis
4 monitu, ob amicitiam Auguſtæ cum Urgulania. Reus
fruſtra tentato ferro, venas præbuit exſolvendas. Mox
Numantina prior uxor ejus accuſata *injeciſſe carmini-*
bus & veneficiis vecordiam marito; inſons judicatur.
1 Is demum annus populum Romanum longo adver- Cap. 23.
ſum Numidam Tacfarinatem bello abſolvit. Nam
priores duces, ubi impetrando triumphalium inſigni
ſufficere res ſuas crediderant, hoſtem omittebant.
2 jamque tres laureatæ in Urbe ſtatuæ, & adhuc rapta-
bat Africam Tacfarinas, auctus Maurorum auxiliis,
qui Ptolemæo Jubæ filio juventa incurioſo, libertos
3 regios, & ſervilia imperia bello mutaverant. Erat
illi prædarum receptor ac ſocius populandi, rex Ga-
ramantum; non ut cum exercitu incederet, ſed miſ-
ſis levibus copiis, quæ ex longinquo in majus audie-
4 bantur: ipſaque e provincia, ut quis fortunæ inops,
moribus turbidus, promptius ruebant, quia Cæſar
poſt res a Blæſo geſtas, quaſi nullis jam in Africa ho-
5 ſtibus, reportari Nonam legionem juſſerat: nec Pro-
conſul ejus anni P. Dolabella retinere auſus erat,
juſſa Principis magis quam incerta belli metuens.
1 Igitur Tacfarinas diſperſo rumore, *rem Romanam a-* Cap. 24.
liis quoque ab nationibus lacerari, eoque paullatim Afri-
ca decedere, ac poſſe reliquos circumveniri, ſi cuncti,
quibus libertas ſervitio potior, incubuiſſent; auget vires;
2 poſitiſque caſtris Thubuſcum opidum circumſidet. At
Dolabella contracto quod erat militum, terrore no-

V.C.777. minis Romani; & quia Numidæ peditum aciem fer-
Ch.24. re nequeunt, primo ſui inceſſu ſolvit obſidium, lo-
corumque opportuna permunivit: ſimul principes
Muſulamorum defectionem cœptantes ſecuri percu-
tit. Dein quia pluribus adverſum Tacfarinatem ex- 3
peditionibus cognitum, non gravi nec uno incurſu
conſectandum hoſtem vagum; excito cum popula-
ribus rege Ptolemæo, quattuor agmina parat, quæ
Legatis ac tribunis data: & prædatorias manus de-
lecti Maurorum duxere. ipſe conſultor aderat omni-
Cap.25. bus. Nec multo poſt adfertur, *Numidas apud caſtel-* 1
lum ſemirutum, ab ipſis quondam incenſum, cui nomen
Auzea, poſitis mapalibus conſediſſe; fiſos loco, quia va-
ſtis circum ſaltibus claudebatur. Tum expeditæ cohor- 2
tes alæque, quam in partem ducerentur ignaræ, cito
agmine rapiuntur. Simulque cœptus dies: & con-
centu tubarum, ac truci clamore aderant ſemiſom-
nos in barbaros: præpeditis Numidarum equis, aut
diverſos paſtus pererrantibus. Ab Romanis confer- 3
tus pedes, diſpoſitæ turmæ, cuncta prœlio proviſa:
hoſtibus contra omnium neſciis, non arma, non or-
do, non conſilium: ſed pecorum modo, trahi, oc-
cidi, capi. Infenſus miles memoria laborum, & ad- 4
verſum eludentes optatæ toties pugnæ, ſe quiſque ul-
tione & ſanguine explebant. Differtur per manipu- 5
los, *Tacfarinatem omnes notum tot prœliis conſectentur:*
‡ deje- *non niſi duce interfecto, requiem belli fore.* At ille ‡ de- 6
ctis lectis circum ſtipatoribus, vinctoque jam filio, & ef-
fuſis undique Romanis, ruendo in tela, captivitatem
haud inulta morte effugit. Iſque finis armis impoſi-
Cap.26. tus. Dolabellæ petenti abnuit triumphalia Tiberius 1
Sejano tribuens, ne Blæſi avunculi ejus laus obſo-
leſceret. Sed neque Blæſus ideo inluſtrior, & huic 2
negatus honor gloriam intendit. Quippe minore
exercitu, inſignis captivos, cædem ducis, bellique
confecti famam deportarat. Sequebantur & Gara- 3
mantum legati raro in urbe viſi, quos Tacfarinate
† nec cæſo, perculſa gens, † & culpæ neſcia, ad ſatisfa-
ciendum populo Romano miſerat. Cognitis dehinc 4
Ptolemæi per id bellum ſtudiis, repetitus ex vetuſto
mos, miſſuſque e Senatoribus qui ſcipionem ebur-
num, togam pictam, antiqua Patrum munera daret,
Cap.27. *regemque & ſocium atque amicum* appellaret. Eadem 1
æſtate

æſtate mota per Italiam ſervilis belli ſemina fors op- V.C.777. Ch.24.
2 preſſit. Auctor tumultus T. Curtiſius quondam præ-
toriæ cohortis miles, primo cœtibus clandeſtinis,
apud Brundiſium & circumjecta opida; mox poſitis
propalam libellis, ad libertatem vocabat agre-
ſtia per longinquos ſaltus & ferocia ſervitia: cum
velut munere deum, tres biremes adpulere ad uſus
3 commeantium illo mari. Et erat iiſdem regionibus
Curtius Lupus Quæſtor, cui provincia vetere ex more
calles evenerat. Is diſpoſita claſſiariorum copia, cœ-
4 ptantem tum maxime conjurationem disjecit. Miſ-
ſuſque a Cæſare propere Stajus tribunus cum valida
manu, ducem ipſum & proximos audaciæ in Urbem
traxit, jam trepidam, ob multitudinem familiarum,
quæ gliſcebat immenſum, minore in dies plebe in-
1 genua. Iiſdem Conſulibus miſeriarum ac ſævitiæ Cap.28.
exemplum atrox, reus pater, accuſator filius, nomen
utrique Vibius Serenus, in Senatum inducti ſunt. ab
exſilio retractus, inluvieque ac ſqualore obſitus, &
2 tum catena vinctus perorante ‡ filio. * Præparatur ‡ filio
adoleſcens multis munditiis, alacri vultu: *ſtructas* pater:pa-
Principi inſidias, miſſos in Galliam concitores belli, index ratus ad-
3 idem & teſtis dicebat; adnectebatque *Cæcilium Cor-* oleſcens
nutum prætorium miniſtraviſſe pecuniam. qui tædio cu-
rarum, & quia periculum pro exitio habebatur,
4 mortem in ſe feſtinavit. At contra reus nihil infra-
cto animo, obverſus in filium, quatere vincula, vo-
care *ultores deos, ut ſibi quidem redderent exſilium, ubi*
procul tali more ageret; filium autem quandoque ſupplicia
5 *ſequerentur.* Adſeverabatque *innocentem Cornutum,*
& falſa exterritum, idque facile intellectu, ſi proderen-
tur alii: non enim ſe eadem Principis & res novas uno
1 *ſocio cogitaſſe.* Tum accuſator *Cn. Lentulum & Sejum* Cap.29.
Tuberonem nominat; magno pudore Cæſaris, cum
primores civitatis, intimi ipſius amici, Lentulus ſe-
nectutis extremæ, Tubero defecto corpore, tumul-
2 tus hoſtilis, & turbandæ Reipub. arceſſerentur. Sed
hi quidem ſtatim exempti. In patrem ex ſervis quæ-
ſitum: & quæſtio adverſa accuſatori fuit. qui ſcelere
vecors, ſimul vulgi rumore territus, *robur & ſaxum,*
3 *aut parricidarum pœnas* minitantium, ceſſit Urbe. ac
retractus Ravenna, exſequi accuſationem adigitur;
non occultante Tiberio vetus odium, adverſus ex-
 ſulem

V.C.777.
Ch. 24. ſulem Serenum. nam poſt damnatum Libonem, 4
miſſis ad Cæſarem litteris exprobraverat, *ſuum tan-
tum ſtudium ſine fructu fuiſſe*; addideratque quædam
contumacius, quam tutum apud aures ſuperbas &
offenſioni proniores. ea Cæſar octo poſt annos re- 5
tulit, medium tempus varie arguens; etiam ſi tor-
menta, pervicacia ſervorum, contra eveniſſent.
Cap.30. Dictis dein ſententiis, *ut Serenus more majorum pu-* 1
† Cum *niretur*, quo molliret invidiam, interceſſit. † Gallus 2
Gallus Aſinius, *Gyaro aut Donuſa claudendum* cenſeret; id
quoque adſpernatus eſt, *egenam aquæ utramque inſulam*
referens, *dandoſque vitæ uſus cui vita concederetur.* ita
Serenus Amorgum reportatur. Et quia Cornutus 3
ſua manu ceciderat, actum *de præmiis accuſatorum a-
bolendis, ſi quis majeſtatis poſtulatus ante perfectum ju-
dicium ſe ipſe vita privaviſſet.* ibaturque in eam ſen- 4
tentiam, ni durius contraque morem ſuum palam
pro accuſatoribus Cæſar, *irritas leges, Rempub. in
præcipiti* conqueſtus eſſet. *ſubverterent potius jura,
quam cuſtodes eorum amoverent.* Sic delatores, genus 5
hominum publico exitio repertum, & pœnis quidem
nunquam ſatis coërcitum, per præmia eliciebantur.
Cap.31. His tam adſiduis tamque mœſtis modica lætitia in- 1
terjicitur, quod C. Cominium equitem Romanum
probroſi in ſe carminis convictum, Cæſar precibus
fratris qui Senator erat, conceſſit. Quo magis mi- 2
rum habebatur, gnarum meliorum, & quæ fama cle-
mentiam ſequeretur, triſtiora malle. neque enim
ſocordia peccabat; nec occultum eſt quando ex ve-
ritate, quando adumbrata lætitia, facta Imperatorum
celebrentur. quin ipſe compoſitus alias, & velut elu- 3
ctantium verborum, ſolutius promptiuſque eloque-
batur, quotiens ſubveniret. At P. Suilium Quæſtorem 4
quondam Germanici, cum Italia arceretur, convi-
ctus pecuniam ob rem judicatam cepiſſe, *amovendum
in inſulam* cenſuit; tanta contentione animi, ut & ju-
rando obſtringeret, *e Repub. id eſſe.* Quod aſpere 5
acceptum ad præſens, mox in laudem vertit, regreſ-
ſo Suilio: quem vidit ſequens ætas præpotentem,
venalem, & Claudii Principis amicitia diu proſpere,
nunquam bene uſum. Eadem pœna in Catum Fir- 6
mium Senatorem ſtatuitur, *tamquam falſis majeſtatis
criminibus ſororem petiviſſet.* Catus, ut retuli, Libo- 7
nem

nem inlexerat inſidiis, deinde indicio perculerat. e-
jus operæ memor Tiberius; ſed alia prætendens, ex-
ſilium deprecatus eſt: quo minus Senatu pelleretur,
1 non obſtitit. Pleraque eorum quæ retuli, quæque Cap.32.
referam, parva forſitan & levia memoratu videri
non neſcius ſum: ſed nemo Annales noſtros cum
ſcriptura eorum contenderit, qui * veteres populi *veteris
2 Romani res compoſuere. Ingentia illi bella, expu-
gnationes urbium, fuſos captoſque reges; aut, ſi
quando ad interna præverterent, diſcordias Conſu-
lum adverſum Tribunos, agrarias frumentariaſque
leges, plebis & optimatium certamina, libero egreſ-
3 ſu memorabant. Nobis in arto, & inglorius labor.
Immota quippe aut modice laceſſita pax, mœſtæ Ur-
bis res, & Princeps proferendi Imperii incurioſus
4 erat. Non tamen ſine uſu fuerit, introſpicere illa
primo adſpectu levia, ex quis magnarum ſæpe rerum
1 motus oriuntur. Nam cunctas nationes & urbes po- Cap.33.
pulus, aut primores, aut ſinguli regunt: delecta ex
his & conſtituta Reipub. forma, laudari facilius
quam evenire, vel ſi evenit, haud diuturna eſſe po-
2 teſt. Igitur ut olim plebe valida, vel cum Patres pol-
lerent, noſcenda vulgi natura, & quibus modis tem-
peranter haberetur; Senatuſque & optimatium in-
genia qui maxime perdidicerant, callidi temporum
3 & ſapientes credebantur: ſic converſo ſtatu, neque
† alia rerum quam ſi unus imperitet, hæc conquiri † alio
tradique in rem fuerit: quia pauci prudentia, ho-
neſta ab deterioribus, utilia ab noxiis diſcernunt;
4 plures aliorum eventis docentur. ceterum ut profu-
tura, ita minimum oblectationis adferunt. nam ſi-
tus gentium, varietates prœliorum, clari ducum
exitus, retinent ac redintegrant legentium animum:
5 nos ſæva juſſa, continuas accuſationes, fallaces ami-
citias, perniciem innocentium, & eaſdem exitu
cauſſas conjungimus; obvia rerum ſimilitudine, &
6 ſatietate. Tum quod antiquis ſcriptoribus rarus ob-
trectator, neque refert cujuſquam, Punicas Roma-
naſve acies lætius extuleris: at multorum qui Tibe-
rio regente pœnam vel infamiam ſubiere, poſteri
7 manent. utque familiæ ipſæ jam exſtinctæ ſint; re-
peries qui ob ſimilitudinem morum, aliena malefa-
cta ſibi objectari putent. etiam gloria ac virtus in-

V.C.778. Ch. 25. fenſos habet, ut nimis ex propinquo diverſa arguens.

Cap.34. Sed ad incœpta redeo. Cornelio Coſſo Aſinio A- 1
grippa Coss. Cremutius Cordus poſtulatur, novo
ac tunc primum audito crimine, *quod editis annali-*
bus, laudatóque M. Bruto, C. Caßium Romanorum
ultimum *dixiſſet.* Accuſabant Satrius Secundus, & 2
Pinarius Natta, Sejani clientes: id perniciabile reo,
& Cæſar truci vultu defenſionem accipiens. quam
Cremutius, relinquendæ vitæ certus, in hunc mo-
dum exorſus eſt: *Verba mea Patres conſcripti, arguun-* 3
tur: adeo factorum innocens ſum. Sed neque hæc in
Principem, aut Principis parentem, quos lex majeſtatis
amplectitur: Brutum & Caßium laudaviſſe dicor. quo-
rum res geſtas cum plurimi compoſuerint, nemo ſine ho-
nore memoravit. Titus Livius eloquentiæ ac fidei præcla- 4
rus in primis, Cn. Pompejum tantis laudibus tulit, ut
Pompejanum *eum Auguſtus appellaret. neque id ami-*
citiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipſum 5
Caßium, hunc Brutum, nuſquam latrones & parrici-
das, *quæ nunc vocabula imponuntur, ſæpe ut inſignis*
viros nominat. Aſinii Pollionis ſcripta, egregiam eorum- 6
dem memoriam tradunt. Meſſala Corvinus, imperato-
rem ſuum Caßium prædicabat: & uterque opibuſque
atque honoribus perviguere. Marci Ciceronis libro, quo 7
Catonem cœlo æquavit, quid aliud Dictator Cæſar, quam
reſcripta oratione, velut apud judices reſpondit? An- 8
tonii epiſtolæ, Bruti conciones, falſa quidem in Augu-
ſtum probra, ſed multa cum acerbitate habent. carmina
Bibaculi & Catulli, referta contumeliis Cæſarum legun-
tur. ſed ipſe divus Iulius, ipſe divus Auguſtus, & tu- 9
lere iſta, & reliquere; haud facile dixerim, moderatione
magis an ſapientia. namque ſpreta exoleſcunt: ſi iraſ-

Cap.35. *care, adgnita videntur. Non attingo Græcos, quorum* 1
non modo libertas, etiam libido impunita: aut ſi quis
advertit, dictis dicta ultus eſt. Sed maxime ſolutum,
& ſine obtrectatore fuit, prodere de iis quos mors odio
aut gratiæ exemiſſet. num cum armatis Caßio & Bruto, 2
ac Philippenſes campos obtinentibus, belli civilis cauſſa
populum per conciones incendo? an illi quidem ſeptua-
geſimum ante annum perempti, quo modo imaginibus ſuis
noſcuntur, quas nec victor quidem abolevit, ſic partem
memoriæ apud ſcriptores retinent? ſuum cuique decus 3
poſteritas rependit. nec deerunt, ſi damnatio ingruit,

qui

qui non modo Caſſii & Bruti, ſed etiam mei meminerint.
4 Egreſſus dein Senatu, vitam abſtinentia finivit.
libros per Ædiles cremandos cenſuere Patres; ſed
5 manſerunt occultati, & editi. Quo magis ſocordiam
eorum inridere libet, qui præſenti potentia credunt
exſtingui poſſe etiam ſequentis ævi memoriam. Nam
contra, punitis ingeniis gliſcit auctoritas. neque a-
liud externi reges, aut qui eadem ſævitia uſi ſunt,
1 niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperere. Ce- Cap.36.
terum poſtulandis reis tam continuus annus fuit, ut
feriarum Latinarum diebus, Præfectum Urbis Dru-
ſum auſpicandi gratia tribunal ingreſſum, adierit
Calpurnius Salvianus in Sex. Marium. quod a Cæ-
ſare palam increpitum cauſſa exſilii Salviano fuit.
2 Objecta publice Cyzicenis *incuria cærimoniarum divi
Auguſti*, additis *violentiæ criminibus adverſum cives
Romanos.* & amiſere libertatem, quam bello Mithri-
datis meruerant circumſeſſi, nec minus ſua conſtan-
3 tia quam præſidio Luculli pulſo rege. At Fontejus
Capito, qui Proconſul Aſiam curaverat, abſolvitur,
comperto ficta in eum crimina, per Vibium Sere-
4 num. neque tamen id Sereno noxæ fuit, quem odium
publicum tutiorem faciebat. nam ut quis diſtrictior
accuſator, velut ſacroſanctus erat: leves, ignobiles,
1 pœnis adficiebantur. Per idem tempus Hiſpania ul- Cap.37.
terior, miſſis ad Senatum legatis oravit, *ut exemplo
2 Aſiæ delubrum Tiberio matrique ejus exſtrueret.* qua
occaſione Cæſar, validus alioqui ſpernendis honori-
bus, & reſpondendum ratus iis, quorum rumore ar-
guebatur *in ambitionem flexiſſe*, hujuſcemodi oratio-
3 nem cœpit. *Scio Patres conſcripti, conſtantiam meam
a pleriſque deſideratam, quod Aſiæ civitatibus nuper
idem iſtud petentibus, non ſim adverſatus. ergo & prio-
ris ſilentii defenſionem; & quid in futurum ſtatuerim,
4 ſimul aperiam. Cum divus Auguſtus ſibi atque urbi Ro-
mæ templum apud Pergamum ſiſti non prohibuiſſet; qui
omnia facta dictaque ejus vice legis obſervem, placitum
jam exemplum promptius ſecutus ſum, quia cultui meo
5 veneratio Senatus adjungebatur. Ceterum ut ſemel rece-
piſſe veniam habuerit; ita per omnes provincias effigie
numinum ſacrari, ambitioſum, ſuperbum: & vaneſcet
1 Auguſti honor, ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. Ego* Cap.38.
me Patres conſcripti, mortalem eſſe, & hominum officia

fungi, ſatiſque habere, ſi locum principem impleam, & vos teſtor, & meminiſſe poſteros volo. qui ſatis ſuperque 2
memoriæ meæ tribuent, ut majoribus meis dignum; rerum veſtrarum providum; conſtantem in periculis; offenſionum pro utilitate publica non pavidum credant. Hæc 3
mihi in animis veſtris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manſuræ. nam quæ ſaxo ſtruuntur, ſi judicium poſterorum in odium vertit, pro ſepulchris ſpernuntur. Pro- 4
inde ſocios, cives, & deos ipſos precor: hos, ut mihi ad finem uſque vitæ, quietam & intelligentem humani divinique juris mentem duint; illos, ut quandocumque conceſſero, cum laude & bonis recordationibus facta atque famam nominis mei proſequantur. Perſtititque 5
poſthac ſecretis etiam ſermonibus adſpernari talem ſui cultum. quod alii *modeſtiam*, multi *quia diffideret*, quidam *ut degeneris animi* interpretabantur. *Optumos* 6
quippe mortalium altiſſima cupere. Sic Herculem, & Liberum apud Græcos; Quirinum apud nos, deum numero additos. Melius Auguſtum, qui ſperaverit. Cete- 7
ra Principibus ſtatim adeſſe: unum inſatiabiliter parandum, proſperam ſui memoriam. nam contemptu famæ,

Cap. 39. *contemni virtutes.* At Sejanus nimia fortuna ſocors, 1
& muliebri inſuper cupidine incenſus, promiſſum matrimonium flagitante Livia, componit ad Cæſarem codicillos. moris quippe tum erat, quamquam præſentem, ſcripto adire. ejus talis forma fuit: *Be-* 2
nevolentia patris Auguſti, & mox plurimis Tiberii judiciis ita inſueviſſe, ut ſpes votaque ſua non prius ad deos, quam ad Principum aures conferret. Neque ful- 3
gorem honorum unquam precatum: excubias ac labores, ut unum e militibus, pro incolumitate Imperatoris malle. Attamen quod pulcherrimum, adeptum, ut conjunctione Cæſaris dignus crederetur. hinc initium ſpei. Et quo- 4
niam audiverit, Auguſtum in conlocanda filia, nonnihil etiam de equitibus Romanis conſultaviſſe: ita ſi maritus Liviæ quæreretur, haberet in animo amicum, ſola neceſſitudinis gloria uſurum. non enim exuere impoſita 5
munia: ſatis æſtimare firmari domum adverſum iniquas Agrippinæ offenſiones; idque liberorum cauſſa. nam ſibi multum ſuperque vitæ fore, quod tali cum Principe

Cap. 40. *expleviſſet.* Ad ea Tiberius, laudata pietate Sejani, 1
ſuiſque in eum beneficiis modice percurſis, cum tempus tamquam ad integram conſultationem petiviſſet, adjunxit:

2 adjunxit: *Ceteris mortalibus in eo ſtare conſilia, quid*
ſibi conducere putent: Principum diverſam eſſe ſortem,
3 *quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. ideo ſe non*
illuc decurrere, quod promptum reſcriptu; poſſe ipſam
Liviam ſtatuere, nubendum poſt Druſum, an in penati-
bus iiſdem tolerandum haberet: eſſe illi matrem & a-
4 *viam, propiora conſilia. ſimplicius acturum. de inimici-*
tiis primum Agrippinæ: quas longe acrius arſuras, ſi
matrimonium Liviæ, velut in partes, domum Cæſarum
diſtraxiſſet. ſic quoque erumpere æmulationem femina-
rum, eaque diſcordia nepotes ſuos convelli: quid ſi in-
5 *tendatur certamen tali conjugio? Falleris enim Sejane,*
ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liviam quæ C.
Cæſari, mox Druſo nupta fuerit, ea mente acturam, ut
cum equite Romano ſeneſcat. Ego ut ſinam, credis ne
paſſuros, qui fratrem ejus, qui patrem majoreſque no-
6 *ſtros, in ſummis imperiis videre? Vis tu quidem iſtum in-*
tra locum ſiſtere: ſed illi magiſtratus & primores, qui te
invito perrumpunt, omnibuſque de rebus conſulunt, ex-
ceſſiſſe jam pridem equeſtre faſtigium, longeque antiſſe
patris mei amicitias non occulti ferunt, perque invidiam
7 *tui me quoque incuſant. At enim Auguſtus filiam*
ſuam equiti Romano tradere meditatus eſt. Mirum her-
cule, ſi cum in omnis curas diſtraheretur, immenſum-
que attolli provideret, quem conjunctione tali ſuper alios
extuliſſet, C. Proculejum & quoſdam in ſermonibus
habuit, inſigni tranquillitate vitæ, nullis Reipub. nego-
8 *tiis permixtos. Sed ſi dubitatione Auguſti movemur;*
quanto validius eſt, quod M. Agrippæ, mox mihi con-
9 *locavit? Atque ego hæc pro amicitia, non occultavi:*
ceterum neque tuis, neque Liviæ deſtinatis adverſabor.
Ipſe quid intra animum volutaverim, quibus adhuc ne-
ceſſitudinibus immiſcere te mihi parem, omittam ad
10 *præſens referre: id tantum aperiam, nihil eſſe tam ex-*
celſum, quod non virtutes iſtæ, tuuſque in me animus
mereantur; datoque tempore, vel in Senatu, vel in con-
1 *cione non reticebo.* Rurſum Sejanus, non jam de ma- Cap. 41.
trimonio, ſed altius metuens, *tacita ſuſpicionum, vulgi*
2 *rumorem, ingruentem invidiam* deprecatur. Ac ne ad-
ſiduos in domum cœtus arcendo, infringeret po-
tentiam; aut receptando, facultatem criminantibus
præberet; huc flexit, ut Tiberium ad vitam procul
3 Roma, amœnis locis degendam impelleret. Multa

quippe providebat: ſua in manu aditus; litterarumque magna ex parte ſe arbitrum fore, cum per milites commearent: mox Cæſarem vergente jam ſe- 4
necta ſecretoque loci mollitum, munia Imperii facilius tramiſſurum: & minui ſibi invidiam, adempta
† potentiæ ſalutantum turba; ſublatiſque inanibus, vera † potentia augere. Igitur paullatim negotia urbis, po- 5
puli adcurſus, multitudinem adfluentium increpat, extollens laudibus *quietem & ſolitudinem: quis abeſſe tædia & offenſiones, ac præcipua rerum maxime agi-*
Cap.42. *tari.* Ac forte habita per illos dies de Votieno Mon- 1
tano celebris ingenii viro cognitio, cunctantem jam Tiberium perpulit, ut vitandos crederet Patrum cœtus, voceſque, quæ plerumque veræ & graves coram ingerebantur. nam poſtulato Votieno *ob contu-* 2
melias in Cæſarem dictas, teſtis Æmilius e militaribus viris, dum ſtudio probandi cuncta refert, & quamquam inter obſtrepentes magna adſeveratione nititur, audivit Tiberius probra, quis per occultum lacerabatur. adeoque perculſus eſt, ut *ſe vel ſtatim vel* 3
in cognitione purgaturum clamitaret; precibuſque proximorum, adulatione omnium, ægre componeret animum. Et Votienus quidem majeſtatis pœnis ad- 4
fectus eſt. Cæſar objectam ſibi adverſus reos inclementiam eo pervicacius amplexus, Aquiliam adulterii delatam, cum Vario Ligure, quamquam Lentulus Getulicus Conſul deſignatus lege Julia damnaſſet, exſilio punivit: Apidiumque Merulam, 5
quod in acta divi Auguſti non juraverat, albo ſena-
Cap.43. torio eraſit. Auditæ dehinc Lacedæmoniorum & 1
Meſſeniorum legationes, de jure templi Dianæ Limenetidis, quod *ſuis a majoribus, ſuaque in terra dicatum*, Lacedæmonii firmabant annalium memoria, vatumque carminibus: *ſed Macedonis Philippi, cum quo bellaſſent, armis ademptum, ac poſt C. Cæſaris &*
M. Antonii ſententia redditum. Contra Meſſenii, 2
veterem inter Herculis poſteros diviſionem Peloponneſi protulere, *ſuoque regi Dentheliatem agrum, in quo id delubrum, ceſſiſſe: monimentaque ejus rei ſculpta ſaxis, & ære priſco manere. quod ſi vatum, annalium ad* 3
teſtimonia vocentur, plures ſibi ac locupletiores eſſe. neque Philippum potentia, ſed ex vero ſtatuiſſe. idem regis Antigoni, idem imperatoris Mummii judicium. ſic Mi-

leſios

leſſos permiſſo publice arbitrio, poſtremo Atidium Geminum Prætorem Achaiæ decreviſſe. Ita ſecundum Meſ-
4 ſenios datum. Et Segeſtani *ædem Veneris, montem apud ‡ Erycum vetuſtate delapſam, reſtaurari* poſtulavere; nota memorantes de origine ejus, & læta Tiberio. ſuſcepit curam libens, ut conſanguineus. ‡ *Erycem*
5 Tunc tractatæ Maſſilienſium preces, probatumque P. Rutilii exemplum. namque eum legibus pulſum, civem ſibi Smyrnæi addiderant. quo jure Vulcatius Moſchus exſul in Maſſilienſes receptus, bona ſua
1 Reipub. eorum, ut patriæ reliquerat. Obiere eo anno viri nobiles Cn. Lentulus, & L. Domitius. Lentulo ſuper Conſulatum & triumphalia de Getulis, gloriæ fuerat bene tolerata paupertas, dein magnæ opes Cap. 44.
2 innocenter paratæ, & modeſte habitæ. Domitium decoravit pater civili bello maris potens, donec Antonii partibus, mox Cæſaris miſceretur. Avus Pharſalica acie, pro optimatibus ceciderat. ipſe delectus cui minor Antonia Octavia genita in matrimonium
3 daretur. Poſt, exercitu flumen Albim tranſcendit, longius penetrata Germania, quam quiſquam priorum. eaſque ob res inſignia triumphi adeptus eſt.
4 Obiit & L. Antonius multa claritudine generis, ſed improſpera. nam patre ejus Julo Antonio ob adulterium Juliæ morte punito, hunc admodum adoleſcentulum ſororis nepotem ſepoſuit Auguſtus in civitatem Maſſilienſem, ubi ſpecie ſtudiorum nomen
5 exſilii tegeretur. habitus tamen ſupremis honor; oſſaque tumulo Octaviorum inlata, per decretum
1 Senatus. Iiſdem Conſulibus facinus atrox in citeriore Hiſpania admiſſum a quodam agreſte, nationis Ter- Cap. 45.
2 meſtinæ. is Prætorem provinciæ L. Piſonem pace incurioſum ex improviſo in itinere adortus, uno vulnere in mortem adfecit: ac pernicitate equi profugus, poſtquam ſaltuoſos locos attigerat, dimiſſo equo, per derupta & avia ſequentis fruſtratus eſt.
3 neque diu fefellit. nam prehenſo ductoque per proximos pagos equo, cujus foret cognitum. & repertus, cum tormentis edere conſcios adigeretur; voce magna, ſermone patrio, *fruſtra ſe interrogari* clamitavit. *adſiſterent ſocii ac ſpectarent. nullam vim*
4 *tantam doloris fore, ut veritatem eliceret.* idemque cum poſtero ad quæſitionem retraheretur, eo niſu

proriſ

V.C. 778. Ch. 25. proripuit ſe cuſtodibus, ſaxoque caput adflixit, ut
ſtatim exanimaretur. Sed Piſo Termeſtinorum dolo 5
cæſus habetur: qui pecunias e publico interceptas,
Cap. 46. acrius quam ut tolerarent barbari, cogebat. Lentulo 1
Anno Getulico C. Calviſio Coss. decreta triumphi inſignia
V.C. 779. Poppæo Sabino, contuſis Thracum gentibus, qui
Ch. 26. montium editis, inculti, atque eo ferocius agitabant. Cauſſa motus, ſuper hominum ingenium, 2
quod pati delectus, & validiſſimum quemque militiæ
noſtræ dare adſpernabantur; ne regibus quidem parere niſi ex libidine ſoliti; aut ſi mitterent auxilia, ſuos
ductores præficere, nec niſi adverſum accolas belligerare. Ac tum rumor inceſſerat fore, ut disjecti 3
aliiſque nationibus permixti, diverſas in terras traherentur. Sed antequam arma inciperent, miſere 4
legatos, *amicitiam, obſequiumque* memoraturos; *& manſura hæc, ſi nullo novo onere tentarentur: ſin ut victis ſervitium indiceretur, eſſe ſibi ferrum & juventutem, & promptum libertati, aut ad mortem animum.*
Simul caſtella rupibus indita, conlatoſque illuc pa- 5
rentes & conjuges oſtentabant, *bellumque impedi-*
Cap. 47. *tum, arduum, cruentum*, minitabantur. At Sabinus, 1
donec exercitus in unum conduceret, datis mitibus reſponſis, dum Pomponius Labeo e Mœſia cum legione, rex Rhœmetalces cum auxiliis popularium, qui fidem non mutaverant, veniret; addita præſenti copia, ad hoſtem pergit, compoſitum jam per anguſtias ſaltuum. quidam audentius apertis in collibus 2
viſebantur: quos dux Romanus, acie ſuggreſſus, haud ægre pepulit, ſanguine barbarorum modico, ob propinqua ſuffugia. Mox caſtris in loco commu- 3
nitis, valida manu montem occupat, anguſtum, & æquali dorſo continuum uſque ad proximum caſtellum, quod magna vis armata aut incondita tuebatur. ſimul in ferociſſimos, qui ante vallum more 4
gentis cum carminibus & tripudiis perſultabant, mittit delectos ſagittariorum. Ii dum eminus graſ- 5
ſabantur, crebra & multa vulnera fecere; propius incedentes, eruptione ſubita turbati ſunt, receptique ſubſidio Sugambræ cohortis, quam Romanus promptam ad pericula, nec minus cantuum & armo-
Cap. 48. rum tumultu trucem, haud procul inſtruxerat. Tranſ- 1
lata dehinc caſtra hoſtem propter, relictis apud

priora

priora munimenta Thracibus, quos nobis adfuiſſe
2 memoravi. iiſque permiſſum *vaſtare, urere, trahere
prædas, dum populatio lucem intra ſiſteretur, noctemque
in caſtris tutam & vigilem capeſſerent.* id primo ſervatum:
mox verſi in luxum, & raptis opulenti, omittere
ſtationes; laſcivia epularum, aut ſomno & vino
3 procumbere. Igitur hoſtes incuria eorum comperta,
duo agmina parant; quorum altero populatores invaderentur,
alii caſtra Romana adpugnarent, non
ſpe capiendi, ſed ut clamore, telis, ſuo quiſque periculo
intentus, ſonorem alterius prœlii non acciperet.
tenebræ inſuper delectæ, augendam ad formidinem.
4 midinem. Sed qui vallum legionum tentabant, facile
pelluntur. Thracum auxilia repentino incurſu territa,
cum pars munitionibus adjacerent, plures extra
palarentur, tanto infenſius cæſi, quanto *perfugæ &
proditores ferre arma ad ſuum patriæque ſervitium* in-
1 cuſabantur. Poſtera die Sabinus exercitum æquo loco
oſtendit, ſi barbari ſucceſſu noctis alacres, prœlium
auderent. & poſtquam caſtello, aut conjunctis
tumulis non degrediebantur, obſidium cœpit per
2 præſidia, quæ opportune jam muniebat: dein foſſam
loricamque contexens, quattuor millia paſſuum
ambitu amplexus eſt: tum paullatim, ut aquam pabulumque
eriperet, contrahere clauſtra, artaque
circumdare: & ſtruebatur agger, unde ſaxa, haſtæ,
3 ignes propinquum jam in hoſtem jacerentur. Sed
nihil æque quam ſitis fatigabat, cum ingens multitudo
bellatorum, imbellium, uno reliquo fonte
4 uterentur. Simul equi, armenta (ut mos barbaris)
juxta clauſa, egeſtate pabuli exanimari: adjacere
corpora hominum, quos vulnera, quos ſitis pere-
5 merat: pollui cuncta ſanie, odore, contactu. Rebusque
turbatis, malum extremum diſcordia acceſſit;
his deditionem, aliis mortem, & mutuos inter ſe
ictus parantibus. & erant qui *non inultum exitium,
ſed eruptionem* ſuaderent, neque ignobiles, quamvis
1 diverſi ſententiis. Verum e ducibus, Dinis provectus
ſenecta, & longo uſu vim atque clementiam Romanam
edoctus, *ponenda arma, unum adflictis id reme-
2 dium*, differebat. Primuſque ſe cum conjuge & liberis
victori permiſit: ſecuti ætate aut ſexu imbe-
3 cilli, & quibus major vitæ quam gloriæ cupido. At
juven-

juventus Tarſam inter & Tureſim diſtrahebatur. utrique deſtinatum cum libertate occidere: ſed Tarſa *properum finem, abrumpendas pariter ſpes ac metus* clamitans, dedit exemplum, demiſſo in pectus ferro. nec defuere qui eodem modo oppeterent. Tureſis ſua cum manu noctem opperitur, haud neſcio duce noſtro. Igitur firmatæ ſtationes denſioribus globis. 4
& ingruebat nox nimbo atrox, hoſtiſque clamore turbido, modo per vaſtum ſilentium, incertos obſeſſores effecerat: cum Sabinus circumire, hortari, *ne ad ambigua ſonitus, aut ſimulationem quietis, caſum inſidiantibus aperirent, ſed ſua quiſque munia ſervarent*
Cap. 51. *immoti, teliſque non in falſum jactis.* Interea barbari 1
catervis decurrentes, nunc in vallum manualia ſaxa, præuſtas ſudes, deciſa robora jacere: nunc virgultis, & cratibus, & corporibus exanimis, complere foſſas: quidam pontes & ſcalas ante fabricati inferre propugnaculis, eaque prenſare, detrahere & adverſus reſiſtentis cominus niti: miles contra deturbare 2
telis, pellere umbonibus; muralia pila, congeſtas lapidum moles provolvere. His partæ victoriæ ſpes, & ſi cedant, inſignitius flagitium; illis extrema jam ſalus, & adſiſtentes pleriſque matres & conjuges, earumque lamenta addunt animos. nox aliis in au- 3
daciam, aliis ad formidinem opportuna; incerti ictus, vulnera improviſa, ſuorum atque hoſtium ignoratio; & montis anfractu repercuſſæ velut a tergo voces, adeo cuncta miſcuerant, ut quædam munimenta Romani quaſi perrupta omiſerint. neque 4
tamen pervaſere hoſtes niſi admodum pauci: ceteros, deleto promptiſſimo quoque aut ſaucio, adpetente jam luce truſere ad ſumma caſtelli. ubi tandem coacta deditio, & proxima ſponte incolarum recepta. reliquis, quo minus vi aut obſidio ſubigerentur, præ- 5
Cap. 52. matura montis Hæmi & ſæva hiems ſubvenit. At 1
Romæ commota Principis domo, ut ſeries futuri in Agrippinam exitii inciperet, Claudia Pulchra ſobrina ejus poſtulatur, accuſante Domitio Afro. Is re- 2
cens Prætura, modicus dignationis, & quoquo facinore properus clareſcere *crimen impudicitiæ, adulterum Furnium, veneficia in Principem & devotiones* objectabat. Agrippina ſemper atrox, tum & periculo 3
propinquæ accenſa, pergit ad Tiberium, ac forte
ſacri-

 Anno V.C. 779.
ſacrificantem patri repperit. quo initio invidiæ, *Non* Ch. 26.
ejuſdem, ait, *mactare divo Auguſto victimas, & poſte-*
4 *ros ejus inſectari. non in effigies mutas divinum ſpiritum*
transfuſum; ſed imaginem veram cœleſti ſanguine ortam
intelligere diſcrimen, ſuſcipere ſordes. fruſtra Pulchram
præſcribi, cui ſola exitii cauſſa ſit, quod Agrippinam
ſtulte prorſus ad cultum delegerit, oblita Soſiæ ob eadem
5 *adflictæ.* Audita hæc raram occulti pectoris vocem
elicuere, correptamque Græco verſu admonuit: *ideo*
6 *lædi, quia non regnaret.* Pulchra, & Furnius damnan-
tur. Afer primoribus oratorum additus, divulgato
ingenio, & ſecuta adſeveratione Cæſaris, qua *ſuo*
jure diſertum eum appellavit. mox capeſſendis accu-
ſationibus, aut reos tutando, proſperiore eloquen-
tiæ quam morum fama fuit: niſi quod ætas extrema
multum etiam eloquentiæ dempſit, dum feſſa mente
1 retinet ſilentii impatientiam. At Agrippina pervi- Cap. 53.
cax iræ, & morbo corporis implicata, cum viſeret
eam Cæſar, profuſis diu ac per ſilentium lacrymis,
2 mox invidiam & preces orditur: *ſubveniret ſolitudini,*
daret maritum: habilem adhuc juventam ſibi, neque
aliud probis quam ex matrimonio ſolatium: eſſe in civi-
3 *tate* ‡ .... *Germanici conjugem ac liberos ejus recipere di-* ‡ *qui*
gnarentur. Sed Cæſar non ignarus quantum ex Repub.
peteretur; ne tamen offenſionis aut metus manifeſtus
foret, ſine reſponſo, quamquam inſtantem, reliquit.
4 Id ego a ſcriptoribus annalium non traditum, repperi
in commentariis Agrippinæ filiæ: quæ Neronis Prin-
cipis mater, vitam ſuam & caſus ſuorum poſteris me-
1 moravit. Ceterum Sejanus mœrentem & impro- Cap. 54.
vidam altius perculit, immiſſis qui per ſpeciem ami-
citiæ monerent, *paratum ei venenum, vitandas ſoceri*
2 *epulas.* Atque illa ſimulationum neſcia, cum propter
diſcumberet, non vultu aut ſermone flecti, nullos
attingere cibos; donec advertit Tiberius, forte, an
3 quia audiverat. idque quo acrius experiretur, poma
ut erant adpoſita laudans, nurui ſua manu tradidit.
aucta ex eo ſuſpicio Agrippinæ, & intacta ore, ſer-
4 vis tramiſit. nec tamen Tiberii vox coram ſecuta,
ſed obverſus ad matrem, *non mirum*, ait, *ſi quid ſe-*
verius in eam ſtatuiſſet, a qua veneficii inſimularetur.
5 Inde rumor, *parari exitium; neque id Imperatorem*
1 *palam audere, ſecretum ad perpetrandum quæri.* Sed Cæ- Cap. 55.
ſar

V.C.779. Chr. 26.

ſar quo famam averteret, adeſſe frequens Senatui,
legatoſque Aſiæ ambigentes *quanam in civitate tem-
plum ſtatueretur*, pluris per dies audivit. Undecim 2
urbes certabant pari ambitione, viribus di-
verſæ. neque multum inter ſe diſtantia memora-
bant, *de vetuſtate generis, ſtudio in populum Romanum,
per bella Perſi & Ariſtonici aliorumque regum.* Verum 3
Hypæpeni Trallianique Laodicenis & Magnetibus
ſimul tramiſſi, ut parum validi. Ne Ilienſes quidem,
cum *parentem urbis Romæ Trojam* referrent, niſi anti-
quitatis gloria pollebant. paullum addubitatum, 4
quod Halicarnaſſii *mille & ducentos per annos nullo motu
terræ nutaviſſe ſedes ſuas, vivoque in ſaxo fundamenta
templi adſeveraverant.* Pergamenos (eo ipſo niteban- 5
tur) æde Auguſto ibi ſita, ſatis adeptos creditum.
Epheſii, Mileſiique, hi Apollinis, illi Dianæ cæri-
monia occupaviſſe civitates viſi. Ita Sardianos inter, 6
Smyrnæoſque deliberatum. Sardiani decretum Etru-
riæ recitavere, ut conſanguinei. nam *Tyrrhenum
Lydumque Atye rege genitos, ob multitudinem diviſiſſe
gentem: Lydum patriis in terris reſediſſe; Tyrrheno da-
tum novas ut conderet ſedes. & ducum e nominibus indi-* 7
*ta vocabula, illis per Aſiam, his in Italia: auctamque
adhuc Lydorum opulentiam, miſſis in Græciam populis,
cui mox a Pelope nomen.* ſimul *litteras imperatorum, &* 8
*icta nobiſcum fœdera bello Macedonum, ubertatemque
fluminum ſuorum, temperiem cœli, ac dites circum ter-*

Cap. 56. *ras* memorabant. At Smyrnæi repetita vetuſtate, 1
*ſeu Tantalus Jove ortus illos, ſive Theſeus divina &
ipſe ſtirpe, ſive una Amazonum condidiſſet*; tranſcen-
dere ad ea, quis maxime fidebant in populum Ro-
manum officiis, miſſa navali copia non modo exter-
na ad bella, ſed quæ in Italia tolerabantur: *ſeque* 2
*primos templum urbis Romæ ſtatuiſſe, M. Porcio Conſu-
le, magnis quidem jam populi Romani rebus, nondum
tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc Punica urbe, &
validis per Aſiam regibus.* ſimul *L. Sullam teſtem* ad- 3
ferebant, *graviſſimo in diſcrimine exercitus, ob aſpe-
ritatem hiemis, & penuriam veſtis, cum id Smyrnam
in concionem nunciatum foret, omnes qui adſtabant de-
traxiſſe corpori tegmina, noſtriſque legionibus miſiſſe.*
Ita rogati ſententiam Patres, Smyrnæos prætule- 4
runt. Cenſuitque Vibius Marſus, *ut M. Lepido, cui*

ea

ea provincia obvenerat, ſuper numerum legaretur qui V.C.779.
templi curam ſuſciperet. & quia Lepidus ipſe deligere Ch. 26.
per modeſtiam abnuebat, Valerius Naſo e prætoriis
1 ſorte miſſus eſt. Inter quæ diu meditato, prolato- Cap. 57.
que ſæpius conſilio, tandem Cæſar in Campaniam,
ſpecie dedicandi templum apud Capuam Jovi, apud
Nolam Auguſto; ſed certus procul Urbe degere.
2 Cauſſam abſceſſus, quamquam ſecutus plurimos au-
ctorum ad Sejani artes retuli; quia tamen cæde ejus
patrata, ſex poſtea annos pari ſecreto conjunxit, ple-
rumque permoveor, num ad ipſum referri verius ſit,
ſævitiam ac libidinem cum factis promeret, locis
3 occultantem. Erant qui crederent in ſenectute quo-
que corporis habitum pudori fuiſſe. quippe illi præ-
gracilis, & incurva proceritas, nudus capillo vertex,
ulceroſa facies, ac plerumque medicaminibus inter-
ſtincta. & Rhodi ſecreto, vitare cœtus, recondere
4 voluptates inſuerat. Traditur etiam matris impo-
tentia extruſum, quam dominationis ſociam adſper-
nabatur, neque depellere poterat, cum dominatio-
5 nem ipſam donum ejus accepiſſet. Nam dubitaverat
Auguſtus Germanicum ſororis nepotem, & cunctis
laudatum, rei Romanæ imponere: ſed precibus
uxoris evictus, Tiberio Germanicum, ſibi Tiberium
adſcivit. idque Auguſta exprobrabat, repoſcebat.
1 Profectio arto comitatu fuit: unus Senator Conſu- Cap. 58.
latu functus, Coccejus Nerva, cui legum peritia;
eques Romanus, præter Sejanum, ex inluſtribus
Curtius Atticus; ceteri liberalibus ſtudiis prædití,
2 ferme Græci, quorum ſermonibus levaretur. Fere-
bant periti cœleſtium, *iis motibus ſiderum exceſſiſſe
Roma Tiberium: ut reditus illi negaretur.* unde exitii
cauſſa multis fuit, properum finem vitæ conjectanti-
3 bus, vulgantibuſque. neque enim tam incredibilem
cauſſam providebant, ut undecim per annos libens
patria careret. Mox patuit breve confinium artis, &
4 falſi; veraque quam obſcuris tegerentur. nam *in
Urbem non regreſſurum*, haud forte dictum: ceterorum
neſcii egere, cum propinquo rure, aut litore, & ſæ-
pe mœnia Urbis adſidens, extremam ſenectam com-
1 pleverit. Ac forte illis diebus oblatum Cæſari an- Cap. 59.
ceps periculum, auxit vana rumoris; præbuitque ipſi
materiem, cur amicitiæ conſtantiæque Sejani magis
fideret.

V.C.779 ſideret. Veſcebantur in villa cui vocabulum *Speluncæ*, 2
Ch. 26. mare Amuclanum inter Fundanoſque montes, nativo in ſpecu. ejus os lapſis repente ſaxis, obruit
quoſdam miniſtros: hinc metus in omnes, & fuga
eorum qui convivium celebrabant. Sejanus genu, 3
vultuque & manibus ſuper Cæſarem ſuſpenſus, oppoſuit ſeſe incidentibus: atque habitu tali repertus
eſt a militibus qui ſubſidio venerant. Major ex eo;
& quamquam exitioſa ſuaderet, ut non ſui anxius, cum
fide audiebatur. Adſimulabatque judicis partes ad- 4
verſus Germanici ſtirpem, ſubditis qui accuſatorum
nomina ſuſtinerent, maximeque inſectarentur Neronem proximum ſucceſſioni, & quamquam modeſta juventa, plerumque tamen quid in præſentiarum conduceret oblitum; dum a libertis & clienti- 5
bus apiſcendæ potentiæ properis exſtimulatur, *ut
erectum & fidentem animi oſtenderet: velle id populum
Romanum: cupere exercitus: neque auſurum contra Sejanum, qui nunc patientiam ſenis, & ſegnitiam juvenis*
Cap.60. *juxta inſultet.* Hæc atque talia audienti, nihil qui- 1
dem pravæ cogitationis, ſed interdum voces procedebant contumaces, & inconſultæ; quas adpoſiti
cuſtodes exceptas auctaſque cum deferrent, neque
Neroni defendere daretur, diverſæ inſuper ſollicitudinum formæ oriebantur. nam alius occurſum ejus 2
vitare: quidam ſalutatione reddita ſtatim averti:
plerique inceptum ſermonem abrumpere; inſiſtentibus contra irridentibuſque, qui Sejano fautores
aderant. Enimvero Tiberius torvus, aut falſum re- 3
nidens vultu; ſeu loqueretur, ſeu taceret juvenis;
crimen ex ſilentio, ex voce. ne nox quidem ſecura,
cum uxor vigilias, ſomnos, ſuſpiria matri Liviæ,
atque illa Sejano patefaceret. qui fratrem quoque Ne- 4
ronis Druſum traxit in partes, ſpe objecta principis
loci, ſi priorem ætate & jam labefactum demoviſſet.
Atrox Druſi ingenium, ſuper cupidinem potentiæ, 5
& ſolita fratribus odia, accendebatur invidia, quod
mater Agrippina promptior Neroni erat. neque ta- 6
men Sejanus ita Druſum fovebat, ut non in eum
quoque ſemina futuri exitii meditaretur; gnarus
Cap.61. præferocem, & inſidiis magis opportunum. Fine 1
anni exceſſere inſignes viri, Aſinius Agrippa, claris
majoribus quam vetuſtis, vitaque non degener; & 2
Q. Ha-

Q. Haterius familia ſenatoria, eloquentiæ quoad vi- V.C 779.
xit celebratæ: monumenta ingenii ejus haud perin- Ch.26.
3 de retinentur. Scilicet impetu magis, quam cura
vigebat. utque aliorum meditatio & labor in poſte-
rum valeſcit; ſic Haterii canorum illud & profluens,
1 cum ipſo ſimul exſtinctum eſt. M. Licinio L. Cal- Cap.62.
purnio Coss. ingentium bellorum cladem æquavit Anno
malum improviſum. ejus initium ſimul & finis ex- V.C.780.
2 ſtitit. Nam cœpto apud Fidenam amphitheatro, Ch.27.
Atilius quidam libertini generis, quo ſpectaculum
gladiatorum celebraret: neque fundamenta per ſo-
lidum ſubdidit, neque firmis nexibus ligneam com-
pagem ſuperſtruxit: ut qui non abundantia pecuniæ,
nec municipali ambitione, ſed in ſordida mercede
3 id negotium quæſiviſſet. Adfluxere avidi talium,
imperitante Tiberio procul voluptatibus habiti, vi-
rile ac muliebre ſexus, omnis ætas, ob propinqui-
4 tatem loci effuſius. unde gravior peſtis fuit, conferta
mole, dein convulſa, dum ruit intus, aut in exte-
riora effunditur; immenſamque vim mortalium ſpe-
ctaculo intentos, aut qui circum adſtabant, præceps
5 trahit, atque operit. Et illi qnidem quos principium
ſtragis in mortem adflixerat, ut tali ſorte, cruciatum
6 effugere. Miſerandi magis, quos abrupta parte cor-
poris, nondum vita deſeruerat; qui per diem viſu,
per noctem ululatibus & gemitu, conjuges aut libe-
7 ros noſcebant. Jam ceteri fama exciti, hic fratrem,
propinquum ille, alius parentes lamentari. etiam
quorum diverſa de cauſſa amici aut neceſſarii ab-
erant, pavere tamen: neque dum comperto quos
1 illa vis perculiſſet, latior ex incerto metus. Ut cœ- Cap.63.
pere dimoveri obruta; concurſus ad exanimos, com-
plectentium, oſculantium: & ſæpe certamen, ſi con-
fuſior facies, & par forma aut ætas, errorem adgno-
ſcentibus fecerat. Quinquaginta hominum mil-
2 lia eo caſu debilitata vel obtrita ſunt. Cautumque in
poſterum Senatuſconſulto, *ne quis gladiatorium mu-*
*nus ederet, cui minor * quadringentorum millium res;* *10000.
neve amphitheatrum imponeretur, niſi ſolo firmi- Philipp.
3 *tatis ſpectatæ.* Atilius in exſilium actus eſt. Ceterum
ſub recentem cladem patuere procerum domus, fo-
menta, & medici paſſim præbiti: fuitque Urbs per
illos dies, quamquam mœſta facie, veterum inſti-

tutis

V.C.780. Ch.27. tutis ſimilis, qui magna poſt prœlia ſaucios largi-
Cap.64. tione, & cura ſuſtentabant. Nondum ea clades 1
exoleverat, cum ignis violentia Urbem ultra ſolitum
adfecit, deuſto monte Cælio. *feralemque annum* 2
ferebant, *& ominibus adverſis ſuſceptum Principi*
conſilium abſentiæ, qui mos vulgo, fortuita ad culpam
trahentes; ni Cæſar obviam iſſet, tribuendo pecu-
nias ex modo detrimenti. Actæque ei grates apud 3
Senatum; ab inluſtribus; famaque apud populum,
quia ſine ambitione, aut proximorum precibus,
ignotos etiam & ultro accitos munificentia juverat.
Adduntur ſententiæ, ut mons Cælius in poſterum 4
Auguſtus appellaretur: quando cunctis circum fla-
grantibus, ſola Tiberii effigies, ſita in domo Junii
Senatoris, inviolata manſiſſet. *Eveniſſe id olim Clau-* 5
diæ Quintæ, ejuſque ſtatuam vim ignium bis elapſam,
majores apud ædem Matris deum conſecraviſſe. ſanctos
acceptoſque numinibus Claudios: & augendam cærimo-
niam loco, in quo tantum in Principem honorem dii
Cap.65. *oſtenderint.* Haud fuerit abſurdum tradere, montem 1
eum antiquitus *Querquetulanum* cognomento fuiſſe,
quod talis ſilvæ frequens, fecunduſque erat: mox 2
Cælium appellitatum a Cæle Vibenna, qui dux gentis
Etruſcæ cum auxilium * appellatum tauiſſet, ſedem
eam acceperat a Tarquinio Priſco, ſeu quis alius re-
gum dedit: nam ſcriptores in eo diſſentiunt. cetera 3
non ambigua ſunt, magnas eas copias per plana etiam
ac foro propinqua habitaſſe, unde *Tuſcum vicum* e
Cap.66. vocabulo advenarum dictum. Sed ut ſtudia proce- 1
rum, & largitio Principis adverſum caſum ſolatium
tulerant; ita accuſatorum major in dies & infeſtior
vis ſine levamento graſſabatur: corripueratque Va- 2
rum Quinctilium divitem & Cæſari propinquum,
Domitius Afer, Claudiæ Pulchræ matris ejus con-
demnator; nullo mirante quod diu egens, & parto
nuper præmio male uſus, plura ad flagitia accingere-
tur. Publium Dolabellam ſocium delationis exſti- 3
tiſſe, miraculo erat, quia claris majoribus, & Varo
connexus, ſuam ipſe nobilitatem, ſuum ſanguinem
perditum ibat. Reſtitit tamen Senatus, & *opperien-* 4
dum Imperatorem cenſuit: quod unum, urgentium
Cap.67. malorum ſuffugium in tempus erat. At Cæſar dedi- 1
catis per Campaniam templis, quamquam edicto
monuiſ-

*ad bella tum retuliſſet,

monuiſſet, *ne quis quietem ejus inrumperet*, concurſuſque opidanorum diſpoſito milite prohiberentur; peroſus tamen municipia, & colonias, omniaque in continenti ſita, Capreas ſe in inſulam abdidit, trium millium freto ab extremis Surrentini promon-
2 torii dijunctam. Solitudinem ejus placuiſſe maxime crediderim, quoniam importuoſum circa mare, & vix modicis navigiis pauca ſubſidia; neque adpulerit
3 quiſquam, niſi gnaro cuſtode. cœli temperies hieme mitis, objectu montis quo ſæva ventorum arcentur: æſtas in Favonium obverſa, & aperto circum pelago peramœna; proſpectabatque pulcherrimum ſinum, antequam Veſuvius mons ardeſcens faciem loci ver-
4 teret. Græcos ea tenuiſſe, Capreaſque Telebois habitatas, fama tradit. Sed tum Tiberius duodecim villarum nominibus, & molibus inſederat; quanto intentus olim publicas ad curas, tanto occultior in
5 luxus, & malum otium reſolutus. Manebat quippe ſuſpicionum & credendi temeritas, quam Sejanus augere etiam in Urbe ſuetus, acrius turbabat, non jam occultis adverſum Agrippinam & Neronem inſidiis. quis additus miles, nuntios, introitus, aperta,
6 ſecreta, velut in annales referebat. ultroque ſtruebantur, qui monerent perfugere ad Germaniæ exercitus, vel celeberrimo fori effigiem divi Auguſti amplecti, populumque ac Senatum auxilio vocare. Eaque ſpreta ab illis, velut pararent, objiciebantur.
1 Junio Silano & Silio Nerva Coss. fœdum anni principium inceſſit, tracto in carcerem inluſtri equite Romano Titio Sabino, ob amicitiam Germanici. Cap.68. Anno V.C.781. Ch.28.
2 neque enim omiſerat conjugem liberoſque ejus percolere, ſectator domi, comes in publico, poſt tot clientes unus; eoque apud bonos laudatus, & gravis
3 iniquis. Hunc Latinius Latiaris, Porcius Cato; Petilius Rufus, M. Opſius Prætura functi adgrediuntur, cupidine Conſulatus; ad quem non niſi per Sejanum aditus: neque Sejani voluntas, niſi ſcelere quære-
4 batur. Compoſitum inter ipſos, ut Latiaris, qui modico uſu Sabinum contingebat, ſtrueret dolum, ceteri teſtes adeſſent: deinde accuſationem incipe-
5 rent. Igitur Latiaris jacere fortuitos primum ſermones: mox laudare conſtantiam, *quod non, ut ceteri, florentis domus amicus, adflictam deſeruiſſet*: ſi-

V.C.781. Ch. 28. mul honora de Germanico, Agrippinam miſerans,
diſſerebat. Et poſtquam Sabinus, ut ſunt molles in 6
calamitate mortalium animi, effudit lacrymas, jun-
xit queſtus; audentius jam onerat Sejanum, ſævi-
tiam, ſuperbiam, ſpes ejus. ne in Tiberium qui-
dem convicio abſtinet. Iique ſermones, tamquam 7
vetita miſcuiſſent, ſpeciem artæ amicitiæ facere. Ac
jam ultro Sabinus quærere Latiarem, ventitare do-
mum, dolores ſuos quaſi ad fidiſſimum deferre.

Cap. 69. Conſultant quos memoravi, quo nam modo ea plu- 1
rium auditu acciperentur. nam loco, in quem coi-
batur, ſervanda ſolitudinis facies; & ſi pone fores
adſiſterent, metus viſus, ſonitus, aut forte ortæ ſu-
ſpicionis erat. Tectum inter & laquearia, tres Sena- 2
tores, haud minus turpi latebra quam deteſtanda
fraude, ſeſe abſtrudunt, foraminibus & rimis aurem
admovent. Interea Latiaris repertum in publico Sa- 3
binum, velut recens cognita narraturus, domum &
in cubiculum trahit; præteritaque & inſtantia, quo-
rum adfatim copia, ac novos terrores cumulat. Ea-
dem ille, & diutius, quanto mœſta, ubi ſemel pro-
rupere, difficilius reticentur. Properata inde accuſa- 4
tio, miſſiſque ad Cæſarem litteris, ordinem fraudis,
ſuumque ipſi dedecus narravere. Non alias magis an- 5
xia & pavens civitas, egens adverſum proximos, con-
greſſus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari:
etiam muta atque inanima, tectum & parietes cir-

Cap. 70. cumſpectabantur. Sed Cæſar ſolennia incipientis 1
anni, Kalendas Januarias, epiſtola precatus; vertit
in Sabinum, *corruptos quoſdam libertorum, & petitum*
ſe arguens, ultionemque haud obſcure poſcebat. nec 2
mora, quin decerneretur: & trahebatur damnatus,
quantum obducta veſte & adſtrictis faucibus niti po-
terat, clamitans, *Sic inchoari annum, has Sejano vi-*
ctimas cadere. quo intendiſſet oculos, quo verba ac- 3
ciderent, fuga, vaſtitas: deſeri itinera, fora: &
quidam regrediebantur, oſtentabantque ſe rurſum,
id ipſum paventes, quod timuiſſent. *Quem enim* 4
diem vacuum pœna, ubi inter ſacra & vota, quo tempore
verbis etiam profanis abſtineri mos eſſet, vincla & la-
queus inducantur? non imprudentem Tiberium tantam 5
invidiam adiiſſe: quæſitum meditatumque, ne quid im-
pedire credatur, quo minus novi magiſtratus, quo modo
dela-

6 *delubra & altaria, ſic carcerem recludant.* Secutæ inſuper litteræ, grates agentis, *quod hominem infenſum Reipub. puniviſſent*: adjecto, *trepidam ſibi vitam, ſuſpectas inimicorum inſidias*, nullo nominatim compellato: neque tamen dubitabatur in Neronem &
1 Agrippinam intendi. Ni mihi deſtinatum foret, Cap. 71.
ſuum quæque in annum referre, avebat animus anteire, ſtatimque memorare exitus, quos Latinius atque Opſius ceterique flagitii ejus repertores habuere, non modo poſtquam C. Cæſar rerum potitus eſt,
2 ſed incolumi Tiberio: qui ſcelerum miniſtros, ut perverti ab aliis nolebat; ita plerumque ſatiatus, & oblatis in eamdem operam recentibus, veteres & prægraves adflixit. verum has atque alias ſontium
3 pœnas, in tempore trademus. Tum cenſuit Aſinius Gallus, cujus liberorum Agrippina matertera erat, *petendum a Principe, ut metus ſuos Senatui fateretur, amoverique ſineret.* Nullam æque Tiberius, ut rebatur, ex virtutibus ſuis quam diſſimulationem dilige-
4 bat. eo ægrius accepit recludi quæ premeret. ſed mitigavit Sejanus, non Galli amore, verum, ut cunctationes Principis ‡ aperirentur: gnarus lentum in meditando, ubi prorupiſſet, triſtibus dictis atrocia ‡ operirentur
5 facta conjungere. Per idem tempus Julia mortem obiit, quam neptem Auguſtus convictam adulterii damnaverat, projeceratque in inſulam Trimetum,
6 haud procul Apulis litoribus. illic viginti annis exſilium toleravit, Auguſtæ ope ſuſtentata: quæ florentes privignos cum per occultum ſubvertiſſet, mi-
1 ſericordiam erga adflictos palam oſtentabat. Eodem Cap. 72.
anno Friſii transrhenanus populus pacem exuere, noſtra magis avaritia, quam obſequii impatientes.
2 Tributum iis Druſus juſſerat modicum, pro anguſtia rerum, *ut in uſus militares, coria boum penderent*: non intenta cujuſquam cura, quæ firmitudo, quæ menſura; donec Olennius e primipilaribus, regendis Friſiis impoſitus, *terga urorum* delegit, quorum ad
3 formam acciperentur. Id aliis quoque nationibus arduum, apud Germanos difficilius tolerabatur, quis ingentium belluarum feraces ſaltus, modica domi
4 armenta ſunt. Ac primo boves ipſos, mox agros, poſtremo corpora conjugum aut liberorum, ſervitio tradebant. Hinc ira & queſtus. & poſtquam non

Anno V.C.781. Ch. 28. ſubveniebatur, remedium ex bello; rapti qui tributo aderant milites, & patibulo adfixi. Olennius in- 5
fenſos fuga prævenit, receptus caſtello cui nomen *Flevum*: & haud ſpernenda illic civium ſociorum-
Cap.73. que manus litora Oceani præſidebat. Quod ubi L. 1
Apronio inferioris Germaniæ Proprætori cognitum, vexilla legionum e ſuperiore provincia, peditumque & equitum auxiliarium delectos accivit: ac ſimul utrumque exercitum Rheno devectum, Friſiis intulit; ſoluto jam caſtelli obſidio, & ad ſua tutanda digreſſis rebellibus. Igitur proxima æſtuaria ag- 2
geribus & pontibus, traducendo graviori agmini firmat. atque interim repertis vadis, alam Caninefatem, & quod peditum Germanorum inter noſtros merebat, circumgredi terga hoſtium jubet: qui jam acie compoſiti pellunt turmas ſociales, equiteſque legionum ſubſidio miſſos. Tum tres leves cohortes; 3
ac rurſum duæ; dein tempore interjecto, alarius eques immiſſus. ſatis validi ſi ſimul incubuiſſent; per intervallum adventantes, neque conſtantiam addiderant turbatis, & pavore fugientium auferebantur. Cethego Labeoni Legato quintæ legionis, quod re- 4
liquum auxiliorum tradit; atque ille dubia ſuorum re, in anceps tractus, miſſis nuntiis vim legionum implorabat. prorumpunt quintani ante alios, & acri pugna hoſte pulſo, recipiunt cohortis alaſque feſſas vulneribus. Neque dux Romanus ultum iit, aut cor- 5
pora humavit; quamquam multi tribunorum præfectorumque & inſignes centuriones cecidiſſent. Mox 6
compertum a transfugis, nongentos Romanorum apud lucum, quem *Baduhennæ* vocant, pugna in poſterum extracta, confectos: & aliam quadringentorum manum, occupata Cruptoricis quondam ſtipendiarii villa, poſtquam proditio metuebatur, mutuis
Cap.74. ictibus procubuiſſe. Clarum inde inter Germanos 1
Friſium nomen: diſſimulante Tiberio damna, ne cui bellum permitteret. Neque Senatus in eo cura, an Imperii extrema dehoneſtarentur: pavor internus occupaverat animos, cui remedium adulatione quærebatur. Ita quamquam diverſis ſuper rebus conſu- 2
lerentur, *aram Clementiæ, aram Amicitiæ, effigieſque circum Cæſaris ac Sejani cenſuere*: crebriſque precibus efflagitabant, *viſendi ſui copiam facerent*. Non illi ta- 3
men

men in Urbem, aut propinqua Urbi digreſſi ſunt:
ſatis viſum, omittere inſulam, & in proximo Campaniæ adſpici. eo venire Patres, eques, magna pars plebis, anxii erga Sejanum; cujus durior congreſſus, atque eo per ambitum, & ſocietate conſiliorum pa-
4 rabatur. Satis conſtabat auctam ei adrogantiam, fœdum illud in propatulo ſervitium ſpectanti. quippe Romæ, ſueti diſcurſus; & magnitudine urbis incertum, quod quiſque ad negotium pergat: ibi campo aut litore jacentes, nullo diſcrimine noctem ac diem, juxta gratiam aut faſtus janitorum perpetie-
5 bantur. donec idque vetitum. & revenere in Urbem trepidi, quos non ſermone, non viſu dignatus erat: quidam male alacres, quibus infauſtæ amicitiæ gravis
1 exitus imminebat. Ceterum Tiberius neptem A- Cap. 75.
grippinam Germanico ortam, cum coram Cn. Do-
2 mitio tradidiſſet, in Urbe celebrare nuptias juſſit. In Domitio ſuper vetuſtatem generis propinquum Cæſaribus ſanguinem delegerat. nam is aviam Octaviam, & per eam Auguſtum avunculum præferebat.

Breviarium Libri V.

Juliæ Auguſtæ mors & elogium. (Cap. I.) *Tiberius etiam mortuæ parum æquus.* (2.) *Urgens dominatio. Agrippina & Nero accuſati.* (3.) *In eos populi favor,* (4.) *irato Tiberio.* (5.) Deſunt triennii fere acta. (6.) *Sejani ob res novas everſi ruina trahit amicos ejus.* (7. 8.) *puniti & liberi.* (9.) *Pſeudo-Druſus in Græcia ſe oſtentat. eum perſequitur Sabinus.* (10.) *Diſcordia Conſulum.* (11.) *Hæc geſta annis circiter tribus,*

C. Rubellio Gemino, C. Fuſio Gemino,
M. Vinucio Quartino, L. Caſſio Longino,
Ti. Julio Cæſare Auguſto V. L. Ælio Sejano } Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER V.

1 RUbellio & Fuſio Coſs. quorum utrique Ge- Anno
minus cognomentum erat, Julia Auguſta V.C.782.
mortem obiit, ætate extrema, nobilitatis per Ch.29. Cap.1.
Claudiam familiam, & adoptione Liviorum Julio-
2 rumque clariſſimæ. Primum ei matrimonium & li-
beri fuere cum Tiberio Nerone, qui bello Peruſino
profugus, pace inter Sex. Pompejum ac Triumviros
3 pacta in Urbem rediit. Exin Cæſar cupidine formæ
aufert marito, incertum an invitam, adeo properus,
ut ne ſpatio quidem ad enitendum dato, penatibus
4 ſuis gravidam induxerit. Nullam poſthac ſubolem
edidit: ſed ſanguini Auguſti per conjunctionem A-
grippinæ & Germanici adnexa, communes pronepo-
5 tes habuit. Sanctitate domus priſcum ad morem,
comis ultra quam antiquis feminis probatum; mater
impotens, uxor facilis, & cum artibus mariti, ſimu-
6 latione filii bene compoſita. Funus ejus modicum,
teſtamentum diu irritum fuit. laudata eſt pro roſtris
a C. Cæſare pronepote, qui mox rerum potitus eſt.
1 At Tiberius quod ſupremis in matrem officiis de- Cap.2.
fuiſſet, nihil mutata amœnitate vitæ, *magnitudinem*
2 *negotiorum* per litteras excuſavit: honoreſque memo-
riæ ejus ab Senatu large decretos, quaſi per mode-
ſtiam imminuit, paucis admodum receptis, & addi-
to *ne cœleſtis religio decerneretur; ſic ipſam maluiſſe.*
3 quin & parte ejuſdem epiſtolæ increpuit *amicitias*
muliebres, Fuſium Conſulem oblique perſtringens.

V.C.782.
Ch.29.
is gratia Auguſtæ floruerat, aptus adliciendis femi-
narum animis. dicax idem, & Tiberium acerbis fa-
cetiis inridere ſolitus, quarum apud præpotentes in
Cap. 3. longum memoria eſt. Ceterum ex eo prærupta jam 1
& urgens dominatio. nam incolumi Auguſta, erat
adhuc perfugium, quia Tiberio inveteratum erga
matrem obſequium; neque Sejanus audebat auAro-
ritati parentis anteire. tunc velut frenis exſoluti pro- 2
ruperunt: miſſæque in Agrippinam ac Neronem lit-
teræ, quas pridem adlatas & cohibitas ab Auguſta
credidit vulgus. haud enim multum poſt mortem
ejus recitatæ ſunt. verba inerant quæſita aſperitate: ſed 3
non arma, non rerum novarum ſtudium; *amores juve-*
num, & impudicitiam nepoti objectabat. in nurum ne 4
id quidem confingere auſus, *adrogantiam oris & contu-*
macem animum incuſavit, magno Senatus pavore ac ſi-
lentio: donec pauci, quis nulla ex honeſto ſpes, (& 5
publica mala ſingulis in occaſionem gratiæ trahun-
tur) *ut referretur* poſtulavere, promptiſſimo Cotta
Meſſallino cum atroci ſententia: ſed aliis a primo- 6
ribus, maximeque a magiſtratibus trepidabatur:
quippe Tiberius, etſi infenſe invectus, cetera am-
Cap. 4. bigua reliquerat. Fuit in Senatu Junius Ruſticus, 1
componendis Patrum actis delectus a Cæſare, eoque
meditationes ejus introſpicere creditus: is fatali 2
quodam motu (neque enim ante ſpecimen conſtan-
tiæ dederat) ſeu prava ſolertia, dum imminentium
oblitus incerta pavet, inſerere ſe dubitantibus, ac mo-
nere Conſules *ne relationem inciperent*: differebatque,
brevibus momentis ſumma verti poſſe, * *quandoque Ger-*
manicis Titium pœnitentiæ ſenis.
Simul populus effigies Agrippinæ ac Neronis gerens, 3
circumſiſtit curiam, feſtiſque in Cæſarem ominibus,
falſas litteras, & *Principe invito exitium domui ejus*
intendi clamitat. ita nihil triſte illo die patratum. fe- 4
rebantur etiam ſub nominibus conſularium fictæ in
Sejanum ſententiæ, exercentibus pleriſque per oc-
cultum, atque eo procacius, libidinem ingeniorum.
unde illi ira violentior, & materies criminandi, *ſpre-* 5
tum dolorem Principis ab Senatu; deſciviſſe populum,
audiri jam & legi novas conciones, nova Patrum conſulta;
quid reliquum, niſi ut caperent ferrum? & quorum ima-
gines pro vexillis ſecuti forent, duces imperatoreſque de-
ligerent?

1 *ligerent?* Igitur Cæſar repetitis adverſum nepotem
& nurum probris, increpitaque per edictum plebe, Cap. 5.
queſtus apud Patres, *quod fraude unius Senatoris im-*
peratoria majeſtas eluſa publice foret; integra tamen ſibi
2 *cuncta* poſtulavit: nec ultra deliberatum, quo minus
non quidem extrema decernerent, id enim vetitum,
ſed *paratos ad ultionem vi Principis impediri* teſtaren-
tur.

1 † * Quatuor & quadraginta orationes ſuper ea re Cap. 6.
habitæ, ex quis ob metum paucæ, plures adſuetudine, † Deſunt anni hujus reliqua, cuncta 783, præcipua 784.
2 * *mihi pudorem aut Sejano invidiam allaturum cen-*
ſui.

verſa eſt fortuna, & ille quidem qui collegam
& generum adſciverat, ſibi ignoſcit. ceteri quem per de-
decora fovere, cum ſcelere inſectantur.

3 * *miſerius ſit ob amicitiam accuſari an amicum*
accuſare, haud diſcreverim. * *non crudelitatem, non cle-*
mentiam cujuſquam experiar, ſed liber & mihi ipſi pro-
4 *batus anteibo periculum. Vos obteſtor, ne memoriam noſtri*
per mærorem quam læti retineatis, adjiciendo me quo-
1 *que iis, qui fine egregio publica mala effugerunt.* Tunc Cap. 7.
ſingulos ut cuique adſiſtere, adloqui animus erat, re-
tinens aut dimittens partem diei abſumpſit, multo-
que adhuc cœtu, & cunctis intrepidum vultum ejus
ſpectantibus, cum ſupereſſe tempus noviſſimis cre-
2 derent, gladio quem ſinu abdiderat incubuit. Neque
Cæſar ullis criminibus aut probris defunctum inſe-
ctatus eſt, cum in Blæſum multa fœdaque incuſaviſ-
1 ſet. Relatum inde de P. Vitellio & Pomponio Se- Cap. 8.
cundo. illum indices arguebant, *clauſtra ærarii cui præ-*
fectus erat, & militarem pecuniam rebus novis obtuliſſe:
2 huic a Conſidio Prætura functo objectabatur *Ælii*
Galli amicitia, qui punito Sejano, in hortos Pomponii
quaſi fidiſſimum ad ſubſidium perfugiſſet. neque aliud
periclitantibus auxilii, quam in fratrum conſtantia
3 fuit, qui vades exſtitere. mox crebris prolationibus
ſpem ac metum juxta gravatus Vitellius, petito per
ſpeciem ſtudiorum ſcalpro, levem ictum venis intu-
4 lit, vitamque ægritudine animi finivit. At Pompo-
nius multa morum elegantia, & ingenio inluſtri,
dum adverſam fortunam æquus tolerat, Tiberio ſu-
1 perſtes fuit. Placitum poſthac *ut in reliquos Sejani li-* Cap. 9.
beros adverteretur; vaneſcente quamquam plebis ira,

ac pleriſque per priora ſupplicia lenitis. igitur por- 2
tantur in carcerem, filius imminentium intelligens;
puella adeo neſcia, ut crebro interrogaret, *quod ob*
delictum, & quo traheretur? neque facturam ultra; &
poſſe ſe puerili verbere moneri. Tradunt temporis ejus 3
auctores, *quia triumvirali ſupplicio affici virginem inau-*
ditum habebatur, a carnifice laqueum juxta compreſſam:
exin obliſis faucibus, id ætatis corpora in Gemonias abje-
Cap. 10. *cta.* * Per idem tempus Aſia atque Achaia exterritæ 1
ſunt, acri magis quam diuturno rumore, *Druſum*
Germanici filium apud Cycladas inſulas, mox in continen-
ti viſum. & erat juvenis haud diſpari ætate, quibuſ-
dam Cæſaris libertis, velut agnitus, per dolumque
comitantibus. Adliciebantur ignari, famâ nominis, 2
& promptis Græcorum animis ad nova & mira: *quip-*
pe lapſum cuſtodia pergere ad paternos exercitus, Ægy-
ptum aut Suriam invaſurum, fingebant ſimul, crede-
bantque. jam juventutis concurſu, jam publicis ſtu- 3
diis frequentabatur, lætus præſentibus, & inanium
ſpe; cum auditum id Poppæo Sabino. Is Macedoniæ
tum intentus, Achaiam quoque curabat. Igitur quo 4
vera ſeu falſa anteiret, Toronæum Thermæumque
ſinum præfeſtinans, mox Eubœam Ægæi maris inſu-
lam, & Piræeum Atticæ oræ, dein Corinthienſe li-
tus, anguſtiaſque Iſthmi evadit: marique alio Ni- 5
copolim Romanam coloniam ingreſſus, ibi demum
cognoſcit, ſollertius interrogatum, *quiſnam foret,*
dixiſſe, *M. Silano genitum:* & multis ſectatorum di-
lapſis adſcendiſſe navem, tamquam Italiam peteret.
ſcripſitque hæc Tiberio. neque nos originem finem- 6
Cap. 11. ve ejus rei ultra comperimus. Exitu anni diu aucta 1
diſcordia Conſulum erupit: nam Trio facilis capeſ-
ſendis inimicitiis, & foro exercitus, *ut ſegnem Regu-*
lum ad opprimendos Sejani miniſtros oblique perſtrin-
xerat. ille niſi laceſſeretur modeſtiæ retinens, non 2
modo retudit collegam: ſed *ut noxium conjurationis*
ad diſquiſitionem trahebat. Multiſque Patrum oran- 3
tibus, ponerent odia in perniciem itura, manſere
infenſi ac minitantes, donec magiſtratu abirent.

Bre-

Breviarium Libri VI.

Tiberii fœdæ libidines. (Cap. 1.) *Decreta in Sejanum & Liviam. Togonii Galli adulationem Tiberius irridet;* (2.) *Gallionis increpat & punit. Paconianus.* (3.) *Latiaris. Diſſidium Conſulum ſedat Maximus.* (4.) *Cotta Meſſallinus accuſatus.* (5.) *Tiberii confeſſio. Tyrannorum occulta ſupplicia.* (6.) *Cæcilianus, Servæus, Thermus, damnati. Delationes crebræ.* (7.) *M. Terentius ob Sejani amicitiam accuſatus, ex omnium voto libere ſe defendit.* (8.) *Idem abſolvitur. Veſtilius ſe interimit. Plures gregatim accuſati.* (9.) *L. Piſonis mors & laus.* (10.) *Præfecturæ Urbis origo & progreſſus.* (11.) *Libri Sibyllini.* (12.) *Seditio pæne ob annonam artam, S. C. & edicto coërcita.* (13.) *Damnati.* (14.) *Germanici filiæ nuptum datæ.* (15.) *Fœneratores accuſati. repreſſæ uſuræ.* (16.) *Tiberii liberalitate fides refecta.* (17.) *Iterum accuſationes majeſtatis,* (18.) *& promiſcua cædes.* (19.) *Caligula Claudiam ducit. de Galba Tiberii præſagium.* (20.) *Ars Chaldæa. Thraſullus.* (21.) *Fato an forte res mortalium volvantur, dubitatum.* (22.) *Mors Aſinii Galli, & Druſi.* (23.) *In hunc varia Tiberii atrocitas. Dira in Tiberium.* (24.) *Agrippina inedia perit.* (25.) *Nerva ſponte vita abit.* (26.) *Aliquot aliorum illuſtrium mortes.* (27.) *Phœnix in Ægypto viſa. De phœnice narrationes ac judicia.* (28.) *Labeo ſponte moritur, invidiam amoliente Tiberio. Scaurus accuſatus de ſe ſtatuit.* (29.) *Exilia. Getulicus poſtulatus mira fiducia evadit.* (30.) *Parthi Artabanum amoturi, Phrahaten Roma regem petunt,* (31.) *quo mortuo, Tiberius Tiridatem ſubmittit. Orienti præficit Vitellium.* (32.) *Parthus invaditur.* (33.) *is Orodem opponit. Hiberi & Albani unde orti.* (34.) *Pugna inter Armenios & Parthos, in qua ſuccubuit Orodes.* (35.) *Artabanus regno exutus. cui Tiridates ſufficitur,* (36.) *Vitellii conſilio & armis. Juvant Ornoſpades, Sinnaces, Abdageſes.* (37.) *Tiberii tenax ſævitia.* (38.) *Plurium mortes. Poppæi Sabini exitus.* (39.) *Mors Agrippæ, Tigranis, &c.* (40.) *Cappadoces rebelles: A Trebellio repreſſi.* (41.) *Tiridati Seleucenſes, &c. ſe jungunt. Coronatur.* (42.) *Lente agit: itaque diſsidio procerum pellitur.* (43.) *Artaba-*

vns in regnum iterum accitur. (44.) Incendium Romæ, cui ſolamen a Tiberio. Macro Caligulam captat. (45.) Tiberii deliberatio de ſucceſſore: præſagium de Caligula. Morbum diſsimulat. (46.) Accuſationes illuſtrium. (47.) Arruntius vita abit tædio temporum. Albucilla, &c. (48.) Papinius ſe præcipitat. (49.) Tiberius defectionem ſuam tegit, aſtu medici compertam. (50.) Finit oppreſſus. Tiberii caſus varii, & mores. (51.) Geſta hæc annis circiter ſex,

Cn. Domitio, M. Furio Camillo
Ser. Sulpicio Galba, L. Cornelio Sulla
Paullo Fabio Perſico, L. Vitellio
C. Ceſtio Gallo, M. Servilio Rufo
Q. Plautio, Sex. Papinio
Cn. Acerronio, C. Pontio
} Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM

Liber VI.

1 CN. Domitius & Camillus Scribonianus Con- Anno
ſulatum inierant, cum Cæſar tramiſſo quod V.C.785.
Capreas & Surrentum interluit freto, Cam- Ch. 32.
paniam prælegebat, ambiguus an Urbem intraret: Cap.1.
ſeu quia contra deſtinaverat, ſpeciem venturi ſimu-
2 lans: & ſæpe in propinqua digreſſus, aditis juxta
Tiberim hortis, ſaxa rurſum & ſolitudinem maris
3 repetiit, pudore ſcelerum & libidinum: quibus adeo
indomitis exarſerat, ut more regio pubem ingenuam
ſtupris pollueret. nec formam tantum & decora cor-
pora; ſed in his modeſtam pueritiam, in aliis ima-
gines majorum, incitamentum cupidinis habebat.
4 tuncque primum ignota ante vocabula reperta ſunt,
ſellariorum & *ſpintriarum*, ex fœditate loci ac multi-
plici patientia. præpoſitique ſervi qui quærerent,
pertraherent, dona in promptos, minas adverſum
abnuentes; & ſi retinerent propinquus aut parens,
vim, raptus, ſuaque ipſi libita velut in captos exerce-
1 bant. At Romæ principio anni, quaſi recens cogni- Cap. 2.
tis Liviæ flagitiis, ac non pridem etiam punitis, atro-
ces ſententiæ dicebantur in effigies quoque ac me-
moriam ejus: & *bona Sejani ablata ærario, ut in fiſcum*
2 *cogerentur*, tamquam referret. Scipiones hæc, & Si-
lani, & Caſſii, iiſdem ferme aut paullum immutatis
verbis adſeveratione multa cenſebant; cum repente
Togonius Gallus, dum ignobilitatem ſuam magnis
3 nominibus inſerit, per deridiculum auditur. Nam

V.C.785. Ch. 32. Principem orabat *deligere Senatores, ex quis viginti*
ſorte ducti & ferro accincti, quotiens curiam iniſſet, ſa-
lutem ejus defenderent. crediderat nimirum epiſtolæ,
ſubſidio ſibi alterum ex Conſulibus poſcentis, *ut tutus a*
Capreis Urbem peteret. Tiberius tamen ludibria ſeriis 4
permiſcere ſolitus, egit gratias benevolentiæ Patrum:
ſed quos omitti poſſe? quos deligi? ſemper ne eoſdem? an
ſubinde alios? & honoribus perfunctos, an juvenes? pri-
vatos, an e magiſtratibus? quam deinde ſpeciem fore, 5
ſumentium in limine curiæ gladios? neque ſibi vitam tan-
ti, ſi armis tegenda foret. Hæc adverſus Togonium,
verbis moderans: neque ultra abolitionem ſenten-
Cap. 3. tiæ ſuadere. At Junium Gallionem, qui cenſuerat, 1
ut prætoriani actis ſtipendiis, jus apiſcerentur in quatuor-
decim ordinibus ſedendi, violenter increpuit: velut co-
ram rogitans, *quid illi cum militibus? quos neque dicta* 2
‡ *niſi Imp.* ‡ *Imperatoris, neque præmia niſi ab Imperatore accipere*
par eſſet. repperiſſe prorſus quod divus Auguſtus non
providerit. an potius diſcordiam & ſeditionem a ſatelli- 3
te Sejani quæſitam? qua rudes animos nomine honoris, ad
corrumpendum militiæ morem propelleret. hoc pretium 4
Gallio meditatæ adulationis tulit, ſtatim curia, dein-
de Italia exactus: & quia incuſabatur facile toleratu-
rus exſilium, delecta Lesbo, inſula nobili & amœna,
retrahitur in Urbem, cuſtoditurque domibus ma-
giſtratuum. Iiſdem litteris Cæſar Sextium Paconia- 5
num prætorium perculit, magno Patrum gaudio, au-
dacem, maleficum, omnium ſecreta rimantem, de-
lectumque a Sejano, cujus ope dolus C. Cæſari para-
retur. quod poſtquam patefactum, prorupere concepta 6
pridem odia, & ſummum ſupplicium decernebatur,
Cap. 4. ni profeſſus indicium foret. Ut vero Latinium Latia- 1
rem ingreſſus eſt, accuſator ac reus juxta inviſi, gra-
tiſſimum ſpectaculum præbebatur. Latiaris, ut retuli,
præcipuus olim circumveniendi Titii Sabini, & tunc
luendæ pœnæ primus fuit. Inter quæ Haterius Agrip- 2
pa Conſules anni prioris invaſit, *cur mutua accuſatione*
† *nexam* *intenta, nunc ſilerent? metum prorſus & † noxiam con-*
ſcientiæ pro fœdere haberi; at non Patribus reticenda quæ
audiviſſent. Regulus *manere tempus ultionis, ſeque* 3
coram Principe exſecuturum: Trio *æmulationem inter*
collegas, & ſi qua diſcordes jeciſſent, melius oblitterari,
reſpondit. Urgente Agrippa, Sanquinius Maximus 4

 Anno V.C.785. Ch.32.

e conſularibus oravit Senatum, *ne curas Imperatoris,*
conquiſitis inſuper acerbitatibus augerent: ſufficere i-
pſum ſtatuendis remediis. ſic Regulo ſalus, & Trioni di-
5 latio exitii quæſita. Haterius inviſior fuit, quia ſomno
aut libidinoſis vigiliis marcidus, & ob ſegnitiam,
quamvis crudelem Principem non metuens, inluſtri-
bus viris perniciem inter ganeam ac ſtupra medita-
1 batur. Exin Cotta Meſſallinus ſæviſſimæ cujuſque Cap. 5.
ſententiæ auctor, eoque inveterata invidia, ubi pri-
mum facultas data, arguitur pleraque; ‡ C. Cæſarem ‡Cajam
quaſi inceſtæ virilitatis, & cum die natali Auguſtæ
inter ſacerdotes epularetur, *novemdialem* eam *cœnam*
2 dixiſſe: querenſque de potentia M. Lepidi, ac L. Ar-
runtii, cum quibus ob rem pecuniariam diſceptabat,
addidiſſe, *illos quidem Senatus, me autem tuebitur Ti-*
beriolus meus. † neque cuncta a primoribus civitatis † eaque
revincebatur: iiſque inſtantibus ad Imperatorem
3 provocavit. nec multo poſt litteræ adferuntur, qui-
bus in modum defenſionis, repetito *inter ſe atque Cot-*
tam amicitiæ principio, crebriſque ejus officiis comme-
moratis, *ne verba prave detorta, neu convivalium fabu-*
1 *larum ſimplicitas in crimen duceretur,* poſtulavit. Inſi- Cap. 6.
gne viſum eſt earum Cæſaris litterarum initium. nam
his verbis exorſus eſt: *Quid ſcribam vobis Patres conſcri-*
pti, aut quomodo ſcribam, aut quid omnino non ſcribam hoc
tempore, dii me deæque pejus perdant quam perire quotidie
ſentio, ſi ſcio. Adeo facinora atque flagitia ſua ipſi quo-
que in ſupplicium verterant. Neque fruſtra præſtan-
tiſſimus ſapientiæ firmare ſolitus eſt, ſi recludantur
tyrannorum mentes, poſſe adſpici laniatus & ictus;
quando ut corpora verberibus, ita ſævitia, libidine,
3 malis conſultis, animus dilaceretur. quippe Tibe-
rium non fortuna, non ſolitudines protegebant, quin
1 tormenta pectoris ſuaſque ipſe pœnas fateretur. Tum Cap. 7.
facta Patribus poteſtate ſtatuendi de *Cæciliano Sena-*
tore, qui plurima adverſum Cottam prompſerat, placi-
tum *eamdem pœnam inrogari, quam in Aruſejum &*
2 *Sanquinium accuſatores L. Arruntii.* quo non aliud
honorificentius Cottæ evenit, qui nobilis quidem,
ſed egens ob luxum, per flagitia infamis, ſanctiſſi-
mis Arruntii artibus dignitate ultionis æquabatur.
3 Quintus Servæus poſthac, & Minutius Thermus in-
ducti: Servæus Prætura functus, & quondam Ger-
manici

V.C.785. manici comes: Minutius equeſtri loco, modeſte ha-
Ch. 32. bita Sejani amicitia: unde illis major miſeratio. con- 4
tra Tiberius *præcipuos ad ſcelera* increpans, admonuit
C. Ceſtium patrem *dicere Senatui quæ ſibi ſcripſiſſet*;
ſuſcepitque Ceſtius accuſationem. quod maxime exi- 5
tiabile tulere illa tempora, cum primores Senatus in-
fimas etiam delationes exercerent, alii propalam,
multi per occultum: neque diſcerneres alienos a
conjunctis, amicos ab ignotis, quid repens aut ve-
tuſtate obſcurum: perinde in foro, in convivio, 6
quaqua de re locuti incuſabantur, ut quis prævenire
& reum deſtinare properat; pars ad ſubſidium ſui,
plures infecti quaſi valetudine & contactu. Sed Minu- 7
tius & Servæus damnati, indicibus acceſſere. Tracti-
que ſunt in caſum eumdem Julius Africanus e Santonis
Gallica civitate; Sejus Quadratus: originem non rep-
peri. Neque ſum ignarus, a plerisque ſcriptoribus 8
omiſſa multorum pericula & pœnas, dum copia fa-
tiſcunt; aut quæ ipſis nimia & mœſta fuerant, ne pa-
ri tædio lecturos adficerent, verentur. Nobis plera- 9
que digna cognitu obvenere, quamquam ab aliis in-
Cap. 8. celebrata. Nam ea tempeſtate qua Sejani amicitiam 1
ceteri falſo exuerant, auſus eſt eques Romanus M.
Terentius ob id reus, amplecti, ad hunc modum
apud Senatum ordiendo: *Fortunæ quidem meæ fortaſſe* 2
minus expediat adgnoſcere crimen, quam abnuere. ſed
utcumque caſura res eſt; fatebor & fuiſſe me Sejano ami-
cum, & ut eſſem expetiſſe; & poſtquam adeptus eram,
lætatum. Videram collegam patris regendis prætoriis 3
cohortibus; mox Urbis & militiæ munia ſimul obeuntem.
illius propinqui & adfines honoribus augebantur; ut quiſ-
que Sejano intimus, ita ad Cæſaris amicitiam validus:
contra quibus infenſus eſſet, metu ac ſordibus conflictaban-
tur. nec quemquam exemplo adſumo: cunctos qui no- 4
viſſimi conſilii expertes fuimus, meo unius diſcrimine de-
fendam. Non enim Sejanum Vulſinienſem, ſed Claudiæ
& Juliæ domus partem, quas adfinitate occupaverat,
tuum Cæſar generum, tui Conſulatus ſocium, tua officia
in Repub. capeſſentem colebamus. Non eſt noſtrum æſti- 5
mare, quem ſupra ceteros, & quibus de cauſſis extollas.
Tibi ſummum rerum judicium dii dedere: nobis obſequii
gloria relicta eſt. Spectamus porro quæ coram habentur, 6
cui ex te opes, honores, quis plurima juvandi nocendive
poten-

potentia. quæ Sejano fuiſſe, nemo negaverit. abditos
Principis ſenſus, & ſi quid occultius parat, exquirere
7 *inlicitum, anceps; nec ideo adſequare. Ne Patres con-*
ſcripti, ultimam Sejani diem, ſed ſexdecim annos cogi-
taveritis. etiam Satrium atque Pomponium veneraba-
mur: libertis quoque ac janitoribus ejus noteſcere, pro
8 *magnifico accipiebatur. Quid ergo? indiſtincta hæc de-*
fenſio & promiſcua dabitur? immo juſtis terminis divida-
tur. inſidiæ in Rempub. conſilia cædis adverſum Impe-
ratorem, puniantur: de amicitia & officiis idem finis
1 *& te Cæſar & nos abſolverit.* Conſtantia orationis, Cap. 9.
& quia repertus erat qui efferret quæ omnes animo
agitabant, eo uſque potuere, ut accuſatores ejus, ad-
ditis quæ ante deliquerant, exſilio aut morte multa-
2 rentur. Secutæ dehinc Tiberii litteræ in Sex. Veſti-
lium prætorium, quem Druſo fratri percarum in co-
hortem ſuam tranſtulerat. cauſſa offenſionis Veſtilio
fuit, ſeu compoſuerat quædam in C. Cæſarem ut
3 impudicum, ſive ficto habita fides. atque ob id con-
victu Principis prohibitus, cum ſenili manu ferrum
tentaviſſet, obligavit venas: precatuſque per codi-
4 cillos, immiti reſcripto, venas reſolvit. Acervatim
ex eo Annius Pollio, Appius Silanus, Scauro Mamer-
co ſimul ac Sabino Calviſio, majeſtatis poſtulantur,
& Vinicianus Pollioni patri adjiciebatur, clari ge-
nus, & quidam ſummis honoribus. contremuerant-
5 que Patres. nam quotus quiſque adfinitatis, aut ami-
citiæ tot inluſtrium virorum, expers erat? ni Cel-
ſus urbanæ cohortis tribunus, tum inter indices, Ap-
6 pium & Calviſium diſcrimini exemiſſet. Cæſar Pol-
lionis, ac Viniciani Scaurique cauſſam ut ipſe cum Se-
natu noſceret, diſtulit; datis quibuſdam in Scaurum
1 triſtibus notis. Ne feminæ quidem exſortes periculi, Cap. 10.
qua occupandæ Reipub. argui non poterant, *ob lacry-*
mas incuſabantur: necataque eſt anus Vitia Fufii
Gemini mater, quod filii necem fleviſſet. Hæc apud
2 Senatum. nec ſecus apud Principem Veſcularius At-
ticus, ac Julius Marinus ad mortem aguntur, e vetu-
ſtiſſimis familiarium Rhodum ſecuti, & apud Ca-
3 preas individui. Veſcularius inſidiarum in Libonem
internuntius; Marino participe, Sejanus Curtium
Atticum oppreſſerat. quo lætius acceptum, ſua ex-
4 empla in conſultores recidiſſe. Per idem tempus L.

Piſo

V.C.785. Piſo Pontifex, rarum in tanta claritudine, fato obiit;
Ch. 32. nullius ſervilis ſententiæ ſponte auctor, & quotiens
neceſſitas ingrueret, ſapienter moderans. Patrem 5
ei cenſorium fuiſſe memoravi: ætas ad octogeſimum
annum proceſſit: decus triumphale in Thracia me-
ruerat. ſed præcipua ex eo gloria, quod præfectus 6
Urbi recens, continuam poteſtatem, & inſolentia
Cap. 11. parendi graviorem, mire temperavit. Namque an- 1
tea profectis domo regibus, ac mox magiſtratibus,
ne Urbs ſine imperio foret, in tempus deligebatur
qui jus redderet, ac ſubitis mederetur. feruntque ab 2
Romulo Dentrem Romulium, poſt ab Tullo Hoſti-
lio Numam Marcium, & ab Tarquinio Superbo
Spurium Lucretium impoſitos. dein Conſules man-
dabant; duratque ſimulacrum quotiens ob ferias La-
tinas præficitur qui conſulare munus uſurpet. Cete- 3
rum Auguſtus bellis civilibus Cilnium Mæcenatem
equeſtris ordinis, cunctis apud Romam atque Ita-
liam præpoſuit. Mox rerum potitus, ob magnitudi- 4
nem populi, ac tarda legum auxilia, ſumpſit e con-
ſularibus qui coërceret ſervitia, & quod civium au-
dacia turbidum niſi vim metuat: primuſque Meſſalla
Corvinus eam poteſtatem, & paucos intra dies fi-
nem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus 5
Statilius, quamquam provecta ætate, egregie tolera-
vit. Dein Piſo viginti per annos pariter probatus,
publico funere ex decreto Senatus celebratus eſt.
Cap. 12. Relatum inde ad Patres a Quinctiliano Tribuno ple- 1
bei *de libro Sibullæ, quem* Caninius Gallus Quindecim-
vir *recipi inter ceteros ejuſdem vatis, & ea de re Se-*
natuſconſultum poſtulaverat: quo per diſceſſionem 2
facto, miſit litteras Cæſar modice Tribunum
increpans, *ignarum antiqui moris ob juventam*; Gallo 3
exprobrabat, *quod ſcientiæ cærimoniarumque vetus,*
incerto auctore, ante ſententiam collegii, non, ut aſſo-
let, lecto per magiſtros æſtimatoque carmine, apud in-
frequentem Senatum egiſſet. Simul commonefecit; *quia* 4
multa vana ſub nomine celebri vulgabantur, ſanxiſſe
Auguſtum, quem intra diem ad Prætorem urbanum de-
ferrentur, neque habere privatim liceret. quod a majo- 5
ribus quoque decretum erat, poſt exuſtum ſociali
bello Capitolium, quæſitis Samo, Ilio, Erythris,
per Africam etiam ac Siciliam & Italicas colonias
car-

carminibus Sibullæ, una ſeu plures fuere; datoque V.C. 785.
ſacerdotibus negotio, quantum humana ope potuiſ- Ch. 32.
6 ſent, vera diſcernere. Igitur tunc quoque notioni
1 Quindecimvirum is liber ſubjicitur. Iiſdem Conſu- Cap. 13.
libus gravitate annonæ juxta ſeditionem ventum.
multaque & plures per dies, in theatro licentius effla-
2 gitata, quam ſolitum adverſum Imperatorem. quis
commotus, incuſavit magiſtratus Patreſque, *quod*
non publica auctoritate populum coërcuiſſent: addidit-
que *quibus e provinciis, & quanto majorem quam Au-*
3 *guſtus rei frumentariæ copiam advectaret.* Ita caſtigan-
dæ plebi compoſitum Senatuſconſultum, priſca ſeve-
ritate: neque ſegnius Conſules edixere: ſilentium
ipſius non civile, ut crediderat, ſed in ſuperbiam ac-
1 cipiebatur. Fine anni Geminius, Celſus, Pompejus Cap. 14.
equites Romani cecidere conjurationis crimine. Ex
quis Geminius prodigentia opum, ac mollitia vitæ
amicus Sejano, nihil ad ſerium. Et Julius Celſus
Tribunus, in vinclis laxatam catenam, & circum-
datam in diverſum tendens, ſuam ipſe cervicem per-
2 fregit. At Rubrio Fabato, tamquam deſperatis re-
bus Romanis, Parthorum ad miſericordiam fugeret,
cuſtodes additi. ſane is repertus apud fretum Siciliæ,
retractuſque per centurionem, nullas probabiles
cauſſas longinquæ peregrinationis adferebat. manſit
tamen incolumis, oblivione magis quam clementia.
1 Servio Galba L. Sulla Coss. diu quæſito quos nepti- Anno
bus ſuis maritos deſtinaret Cæſar, poſtquam inſtabat V.C. 786.
virginum ætas, L. Caſſium, M. Vinicium legit. Ch. 33.
2 Vinicio opidanum genus, Calibus ortus, patre at- Cap. 15.
que avo Conſularibus, cetera equeſtri familia erat;
3 mitis ingenio, & comptæ facundiæ. Caſſius plebei
Romæ generis, verum antiqui honoratique, & ſe-
vera patris diſciplina eductus, facilitate ſæpius quam
4 induſtria commendabatur. Huic Druſillam, Vinicio
Juliam, Germanico genitas conjungit: ſuperque ea
5 re Senatui ſcripſit, levi cum honore juvenum. dein
redditis abſentiæ cauſſis admodum vagis, flexit ad
graviora, & offenſiones ob Rempub. cœptas: *ut*que
Macro præfectus, tribunorumque & centurionum pauci,
ſecum introirent, quotiens curiam ingrederetur, petivit.
6 factoque large, & ſine præſcriptione generis, aut
numeri, Senatuſconſulto, ne tecta quidem Urbis,
adeo

U.C.786. Ch.33. adeo publicum conſilium numquam adiit, deviis ple-
rumque itineribus ambigens patriam & declinans.
Cap.16. Interea magna vis accuſatorum in eos inrupit, qui 1
pecunias fœnore auctitabant, adverſum legem Di-
ctatoris Cæſaris, qua *de modo credendi, poſſidendique*
intra Italiam cavetur; omiſſam olim, quia privato
uſui bonum publicum poſtponitur. Sane vetus Urbi 2
fœnebre malum, & ſeditionum diſcordiarumque
creberrima cauſſa: eoque cohibebatur antiquis quo-
que & minus corruptis moribus. Nam primo duo- 3
decim tabulis ſanctum, *ne quis unciario fœnore amplius*
exerceret, cum antea ex libidine locupletium agitare-
tur: dein rogatione tribunitia, ad ſemuncias reda-
cta: poſtremo vetita verſura. multiſque plebis ſcitis
obviam itum fraudibus, quæ totiens repreſſæ, miras
per artes rurſum oriebantur. Sed tum Gracchus Præ- 4
tor, cui ea quæſtio evenerat, multitudine periclitan-
tium ſubactus, retulit ad Senatum. trepidique Pa-
tres (neque enim quiſquam tali culpa vacuus) ve-
niam a Principe petivere: & concedente, annus in
poſterum ſexque menſes dati, quis ſecundum juſſa
legis, rationes familiares quiſque componerent.
Cap.17. Hinc inopia rei nummariæ, commoto ſimul omnium 1
ære alieno; & quia tot damnatis, boniſque eorum
divenditis, ſignatum argentum fiſco vel ærario atti-
nebatur. ad hoc Senatus præſcripſerat, *duas quiſque* 2
fœnoris partes in agris per Italiam conlocaret. Sed cre-
ditores in ſolidum appellabant: nec decorum ap-
pellatis, minuere fidem. Ita primo concurſatio, & 3
preces; dein ſtrepere Prætoris tribunal. eaque quæ
remedio quæſita, venditio, & emptio, in contra-
rium mutari; quia fœneratores omnem pecuniam
mercandis agris condiderant. Copiam vendendi ſe- 4
cuta vilitate, quanto quis obæratior, ægrius diſtra-
hebant; multique fortunis provolvebantur: ever-
ſio rei familiaris dignitatem ac famam præceps da-
bat. donec tulit opem Cæſar, diſpoſito per menſas 5
*2500000 Philipp. * millies ſeſtertio, factaque mutuandi copia ſine uſu-
ris per triennium, ſi debitor populo in duplum præ-
diis caviſſet. Sic refecta fides, & paullatim privati 6
quoque creditores reperti. neque emptio agrorum
exercita ad formam Senatuſconſulti, acribus, ut
Cap.18. ferme talia, initiis, incurioſo fine. Dein redeunt 1
prio-

priores metus, poſtulato majeſtatis Conſidio Procu-
lo: qui nullo pavore diem natalem celebrans, ra-
ptus in curiam pariterque damnatus interfectuſque.
Et ſorori ejus Sanciæ atqua atque igni interdictum,
2 accuſante Q. Pomponio. is moribus inquies, *hæc &*
hujuſcemodi a ſe factitari prætendebat, *ut parta apud*
Principem gratia, periculis Pomponii Secundi fratris me-
3 *deretur.* Etiam in Pompejam Macrinam exſilium
ſtatuitur, cujus maritum Argolicum, ſocerum Laco-
nem e primoribus Achæorum Cæſar adflixerat. Pa-
ter quoque inluſtris eques Romanus, ac frater præ-
torius, cum damnatio inſtaret, ſe ipſi interfecere.
4 datum erat crimini *quod Theophanem Mitylenæum*
proavum eorum, Cn. Magnus inter intimos habuiſſet:
quodque defuncto Theophani, cœleſtes honores Græca a-
1 *dulatio tribuerat.* Poſt quos Sex. Marius Hiſpaniarum Cap. 19.
ditiſſimus, defertur *inceſtaſſe filiam*, & ſaxo Tarpejo
dejicitur. ac ne dubium haberetur, magnitudinem
pecuniæ malo vertiſſe, aurariaſque ejus, quamquam
2 publicarentur, ſibimet Tiberius ſepoſuit. inritatuſ-
que ſuppliciis, cunctos qui carcere attinebantur ac-
cuſati ſocietatis cum Sejano, necari jubet. Jacuit
immenſa ſtrages: omnis ſexus, omnis ætas: inlu-
3 ſtres, ignobiles, diſperſi, aut aggerati. neque pro-
pinquis, aut amicis adſiſtere, inlacrymare, ne viſere
quidem diutius dabatur; ſed circumjecti cuſtodes, &
in mœrorem cujuſque intenti, corpora putrefacta
adſectabantur, dum in Tiberim traherentur: ubi
fluitantia, aut ripis adpulſa, non cremare quiſquam,
4 non contingere. interciderat ſortis humanæ com-
mercium vi metus: quantumque ſævitia gliſceret,
1 miſeratio arcebatur. Sub idem tempus C. Cæſar Cap. 20.
diſcedenti Capreas avo comes, Claudiam M. Silani
filiam conjugio accepit; immanem animum ſubdola
modeſtia tegens, non damnatione matris, non ex-
ſilio fratrum rupta voce, qualem diem Tiberius in-
duiſſet, pari habitu, haud multum diſtantibus ver-
2 bis. Unde mox ſcitum Paſſieni oratoris dictum
percrebuit; *Neque meliorem unquam ſervum, neque*
3 *deteriorem dominum fuiſſe.* Non omiſerim præſa-
gium Tiberii, de Ser. Galba tum Conſule; quem
accitum, & diverſis ſermonibus pertentatum, po-
ſtremo Græcis verbis in hanc ſententiam adlocutus;

Et tu

Et tu Galba quandoque deguſtabis Imperium, ſeram ac 4
brevem potentiam ſignificans, ſcientia Chaldæorum
artis, cujus apiſcendæ, otium apud Rhodum, ma-
giſtrum Thraſullum habuit, peritiam ejus hoc modo
Cap.21. expertus. Quotiens ſuper negotio conſultaret, edita 1
domus parte, ac liberti unius conſcientia utebatur.
is litterarum ignarus, corpore valido, per avia ac de- 2
rupta (nam ſaxis domus imminet) præibat eum cujus
artem experiri Tiberius ſtatuiſſet; & regredientem,
ſi vanitatis aut fraudum ſuſpicio inceſſerat, in ſubje-
ctum mare præcipitabat, ne index arcani exſiſteret.
Igitur Thraſullus iiſdem rupibus inductus, poſtquam 3
percunctantem commoverat, *Imperium* ipſi, & futu-
ra ſollerter patefaciens; interrogatur, *an ſuam quoque
genitalem horam comperiſſet; quem tum annum, qualem
diem haberet?* Ille poſitus ſiderum, ac ſpatia dimen- 4
ſus, hærere primo, dein paveſcere; & quantum in-
troſpiceret, magis ac magis trepidus admirationis &
metus; poſtremo exclamat, *ambiguum ſibi ac prope
ultimum diſcrimen inſtare.* Tum complexus eum Ti- 5
berius, *præſcium periculorum, & incolumem fore* grata-
tur; quæque dixerat, oraculi vice accipiens, inter
Cap.22. intimos amicorum tenet. Sed mihi hæc ac talia au- 1
dienti, in incerto judicium eſt, fato ne res morta-
lium & neceſſitate immutabili, an forte volvantur.
quippe ſapientiſſimos veterum, quique ſectam eo- 2
rum æmulantur, diverſos reperies; ac multis inſitam
opinionem, *non initia noſtri, non finem, non denique
homines diis curæ. ideo creberrima & triſtia in bonos,
læta apud deteriores eſſe.* Contra alii, *fatum quidem* 3
congruere rebus putant, *ſed non e vagis ſtellis, verum a-
pud principia, & nexus naturalium cauſſarum: ac ta-
men electionem vitæ* nobis relinquunt; *quam ubi ele-
geris, certum imminentium ordinem. neque mala vel* 4
*bona, quæ vulgus putet: multos qui conflictari adverſis
videantur, beatos; ac pleroſque, quamquam magnas per
opes, miſerrimos: ſi illi gravem fortunam conſtanter to-
lerent, hi proſpera inconſulte utantur.* Ceterum pluri- 5
mis mortalium non eximitur, quin *primo cujuſque
ortu ventura deſtinentur: ſed quædam ſecus quam dicta
ſint cadere, fallaciis ignara dicentium. ita corrumpi fi-
dem artis, cujus clara documenta, & antiqua ætas &
noſtra tulerit.* Quippe a filio ejuſdem Thraſulli prædi- 6

ctum Neronis Imperium in tempore memorabitur,
1 ne nunc incepto longius abierim. Iiſdem Conſu- Cap.23.
libus Aſinii Galli mors vulgatur, quem egeſtate cibi peremptum haud dubium; ſponte, vel neceſſitate,
2 incertum habebatur. Conſultuſque Cæſar *an ſepeliri ſineret*, non erubuit permittere, ultroque incuſare *caſus, qui reum abſtuliſſent antequam coram convinceretur.* ſcilicet medio triennio defuerat tempus ſubeundi judicium conſulari ſeni, tot conſularium parenti.
3 Druſus deinde exſtinguitur, cum ſe miſerandis alimentis, mandendo e cubili tomento, nonum ad diem
4 detinuiſſet. Tradidere quidam, deſcriptum fuiſſe Macroni, ſi arma ab Sejano tentarentur, extractum cuſtodia juvenem, (nam in palatio attinebatur) ducem populo imponere. mox quia rumor incedebat, *fore ut nurui ac nepoti conciliaretur Cæſar*; ſævitiam,
1 quam pœnitentiam maluit. Quin & invectus in defunctum, *probra corporis, exitiabilem in ſuos, infenſum Reipub. animum* objecit: *recitarique factorum dictorumque ejus deſcripta per dies* juſſit. quo non aliud atrocius viſum: adſtitiſſe tot per annos, qui vultum, Cap.24.
2 gemitus, occultum etiam murmur exciperent; & potuiſſe avum audire, legere, in publicum promere, vix fides; niſi quod Actii centurionis, & Didymi liberti epiſtolæ, ſervorum nomina præferebant, ut quis egredientem cubiculo Druſum pulſaverat,
3 exterruerat. etiam ſua verba centurio ſævitiæ plena, tamquam egregium, voceſque deficientis adjecerat, quis primo alienationem mentis ſimulans, quaſi per dementiam, funeſta Tiberio; mox ubi exſpes vitæ fuit, meditatas, compoſitaſque diras imprecabatur: *ut quemadmodum nurum, filiumque fratris, & nepotes, domumque omnem cædibus compleviſſet; ita pœnas nomini generique majorum, & poſteris exſolveret.*
4 Obturbabant quidem Patres, ſpecie deteſtandi: ſed penetrabat pavor, & admiratio, callidum olim & tegendis ſceleribus obſcurum, huc confidentiæ veniſſe, ut tamquam dimotis parietibus oſtenderet nepotem ſub verbere centurionis, inter ſervorum
1 ictus, extrema vitæ alimenta fruſtra orantem. Non- Cap.25.
dum is dolor exoleverat, cum de Agrippina auditum, quam interfecto Sejano ſpe ſuſtentatam provixiſſe reor; & poſtquam nihil de ſævitia remittebatur, vo-
luntate

V.C.786. Ch. 33. luntate exſtinctam. niſi ſi negatis alimentis, adſi-
mulatus eſt finis, qui videretur ſponte ſumptus. E- 2
nimvero Tiberius fœdiſſimis criminationibus exar-
ſit, *impudicitiam* arguens, *& Aſinium Gallum adul-
terum, ejuſque morte ad tædium vitæ compulſam.* Sed
Agrippina æqui impatiens, dominandi avida, viri-
libus curis, feminarum vitia exuerat. *Eodem die de-* 3
*functam quo biennio ante Sejanus pœnas luiſſet, memo-
riæque id prodendum* addidit Cæſar: jactavitque
*quod non laqueo ſtrangulata, neque in Gemonias projecta
foret.* Actæ ob id grates, decretumque *ut quintodeci-* 4
mo Kalendas Novembris utriuſque necis die, per omnis
Cap. 26. *annos, donum Jovi ſacraretur.* Haud multo poſt 1
Coccejus Nerva continuus Principis, omnis divini
humanique juris ſciens, integro ſtatu, corpore inlæ-
ſo, moriendi conſilium cepit. Quod ut Tiberio co- 2
gnitum; adſidere, cauſſas requirere, addere preces,
fateri poſtremo *grave conſcientiæ, grave famæ ſuæ, ſi
proximus amicorum nullis moriendi rationibus vitam fu-
geret.* averſatus ſermonem Nerva, abſtinentiam ci- 3
bi conjunxit. Ferebant gnari cogitationum ejus,
quanto propius mala Reipub. viſeret, ira, & metu,
dum integer, dum intentatus, honeſtum finem vo-
luiſſe. Ceterum Agrippinæ pernicies, quod vix cre- 4
dibile, Plancinam traxit. Nupta olim Cn. Piſoni;
& palam læta morte Germanici, cum Piſo caderet,
precibus Auguſtæ, nec minus inimicitiis Agrippinæ
defenſa erat. ut odium, & gratia deſiere; jus valuit: 5
petitaque criminibus haud ignotis, ſua manu, ſera
Cap. 27. magis quam immerita ſupplicia perſolvit. Tot lu- 1
ctibus funeſta civitate, pars mœroris fuit, quod Ju-
lia Druſi filia, quondam Neronis uxor, denupſit in
domum Rubellii Blandi, cujus avum Tiburtem equi-
tem Romanum plerique meminerant. Extremo an- 2
ni mors Ælii Lamiæ funere cenſorio celebrata, qui
adminiſtrandæ Suriæ imagine tandem exſolutus,
Urbi præfuerat. genus illi decorum; vivida ſene-
ctus; & non permiſſa provincia dignationem addi-
derat. Exin Flacco Pomponio Suriæ Proprætore de- 3
functo, recitantur Cæſaris litteræ, quis incuſabat
*egregium quemque, & regendis exercitibus idoneum,
abnuere id munus: ſeque ea neceſſitudine ad preces cogi,
per quas conſularium aliqui capeſſere provincias adige-*

rentur-

rentur : oblitus Arruntium , ne in Hiſpaniam perge- V.C.786
4 ret, decimum jam annum attineri. Obiit eodem Ch. 33.
anno & M. Lepidus, de cujus moderatione, atque
ſapientia in prioribus libris ſatis conlocavi. neque
nobilitas diutius demonſtranda eſt: quippe Æmilium genus fecundum bonorum civium, & qui eadem
familia corruptis moribus, inluſtri tamen fortuna
1 egere. Paullo Fabio L. Vitellio Coss. poſt longum Cap. 28.
ſeculorum ambitum, avis phœnix in Ægyptum ve- Anno
nit; præbuitque materiem doctiſſimis indigenarum, V.C. 787.
& Græcorum, multa ſuper eo miraculo diſſerendi. Ch. 34.
de quibus congruunt, & plura ambigua, ſed cogni-
2 tu non abſurda, promere libet. Sacrum Soli id animal, & ore ac diſtinctu pinnarum a ceteris avibus
diverſum, conſentiunt qui formam ejus definiere.
3 De numero annorum varia traduntur. maxime vul-
gatum, quingentorum ſpatium. ſunt qui adſeverent,
4 mille quadringentos ſexaginta unum interjici; prio-
reſque alites Seſoſtride primum, poſt Amaſide
dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnavit, in civitatem cui Heliopolis
nomen, advolaviſſe, multo ceterarum volucrum
5 comitatu, novam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obſcura: inter Ptolemæum ac Tiberium
minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. unde
nonnulli falſum hunc phœnicem, neque Arabum e
terris credidere, nihilque uſurpaviſſe ex his quæ ve-
6 tus memoria firmavit. confecto quippe annorum
numero, ubi mors propinquet, ſuis in terris ſtruere
nidum, eique vim genitalem adfundere, ex qua fe-
7 tum oriri; & primam adulto curam ſepeliendi patris, neque id temere, ſed ſublato murrhæ pondere,
tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui ſit, ſubire patrium corpus, inque Solis aram per-
8 ferre, atque adolere. Hæc incerta & fabuloſis aucta.
Ceterum adſpici aliquando in Ægypto eam volu-
1 crem, non ambigitur. At Romæ cæde continua Cap. 29.
Pomponius Labeo, quem præfuiſſe Mœſiæ retuli,
per abruptas venas ſanguinem effudit; æmulataque
2 eſt conjunx Paxea. nam promptas ejuſmodi mortes,
metus carnificis faciebat: & quia damnati, publicatis bonis, ſepultura prohibebantur: eorum qui de
ſe ſtatuebant, humabantur corpora, manebant te-

V.C.787. ſtamenta, pretium feſtinandi. Sed Cæſar miſſis ad 3
Ch. 34. Senatum litteris, diſſeruit, *morem fuiſſe majoribus,*
quotiens dirimerent amicitias, interdicere domo, eum-
que finem gratiæ ponere: id ſe repetiviſſe in Labeone:
atque illum, quia male adminiſtratæ provinciæ, alio- 4
rumque criminum urgebatur, culpam invidia velaviſſe;
fruſtra conterrita uxore, quam etſi nocentem, periculi ta-
men expertem fuiſſe. Mamercus dein Scaurus rurſum 5
poſtulatur, inſignis nobilitate & orandis cauſſis, vita
probroſus. nihil hunc amicitia Sejani, ſed labefecit
haud minus validum ad exitia Macronis odium, qui
eaſdem artes occultius exercebat: detuleratque ar- 6
gumentum tragœdiæ a Scauro ſcriptæ, additis verſi-
bus qui in Tiberium flecterentur. Verum ab Servi-
lio & Cornelio accuſatoribus, *adulterium Liviæ, ma-*
gorum ſacra objectabantur. Scaurus, ut dignum ve- 7
teribus Æmiliis, damnationem anteit, hortante Se-
xitia uxore, quæ incitamentum mortis, & particeps
Cap. 30. fuit. Ac tamen accuſatores, ſi facultas incideret, 1
pœnis adficiebantur; ut Servilius Corneliuſque per-
dito Scauro famoſi, quia pecuniam a Vario Ligure
omittendæ delationis ceperant, in inſulas, interdi-
cto igni atque aqua demoti ſunt. & Abudius Ruſo 2
functus Ædilitate, dum Lentulo Getulico, ſub quo
legioni præfuerat, periculum faceſſit, *quod is Sejani*
filium generum deſtinaſſet, ultro damnatur, atque Urbe
exigitur. Getulicus ea tempeſtate ſuperioris Germa- 3
niæ legiones curabat, mirumque amorem adſecutus
erat, effuſæ clementiæ, modicus ſeveritate, & pro-
ximo quoque exercitui per L. Apronium ſocerum
non ingratus. unde fama conſtans, auſum mittere 4
ad Cæſarem litteras, *Adfinitatem ſibi cum Sejano haud*
ſponte, ſed conſilio Tiberii cœptam: perinde ſe quam
Tiberium falli potuiſſe. neque errorem eumdem illi ſine
fraude, aliis exitio habendum. ſibi fidem integram, & 5
ſi nullis inſidiis peteretur, manſuram: ſucceſſorem non
aliter quam indicium mortis accepturum. firmarent velut
fœdus, quo Princeps ceterarum rerum potiretur, ipſe pro-
vinciam retineret. Hæc mira quamquam, fidem ex eo 6
trahebant, quod unus omnium Sejani adfinium inco-
lumis, multaque gratia manſit: reputante Tiberio pu-
blicum ſibi odium, extremam ætatem, magiſque fama
Cap. 31. quam vi, ſtare res ſuas. C. Ceſtio M. Servilio 1
Coss.

Coſs. nobiles Parthi in Urbem venere, ignaro rege
Artabano. Is metu Germanici fidus Romanis, æqua-
bilis in ſuos, mox ſuperbiam in nos, ſævitiam in po-
2 pulares ſumpſit; fretus bellis, quæ ſecunda adverſum
circumjectas nationes exercuerat, & ſenectutem Ti-
berii ut inermem deſpiciens; aviduſque Armeniæ, cui
defuncto rege Artaxia, Arſacem liberorum ſuorum
3 veterrimum impoſuit, addita contumelia, & miſſis
qui *gazam a Vonone relictam in Suria Ciliciaque* repo-
ſcerent, ſimul *veteres Perſarum ac Macedonum termi-*
nos. ſeque *invaſurum poſſeſſa Cyro, & poſt Alexandro,*
4 per vaniloquentiam ac minas jaciebat. Sed Parthis
mittendi ſecretos nuntios validiſſimus auctor fuit
Sinnaces, inſigni familia ac perinde opibus, & pro-
ximus huic Abdus, ademptæ virilitatis. non deſpe-
ctum id apud barbaros, ultroque potentiam habet.
5 Ii adſcitis & aliis primoribus, quia neminem gentis
Arſacidarum ſummæ rei imponere poterant, inter-
fectis ab Artabano pleriſque, aut nondum adultis,
Phrahatem regis Phrahatis filium Roma poſcebant:
6 *Nomine tantum & auctore opus, ut ſponte Cæſaris, ut*
1 *genus Arſacis, ripam apud Euphratis cerneretur.* Cupi- Cap. 32.
tum id Tiberio. ornat Phrahatem, accingitque pater-
num ad faſtigium: deſtinata retinens, conſiliis & aſtu
2 res externas moliri, arma procul habere. Interea
cognitis inſidiis, Artabanus tardari metu, modo
cupidine vindictæ inardeſcere. & barbaris cunctatio,
3 ſervilis: ſtatim exſequi, regium videtur. Valuit ta-
men utilitas, ut Abdum ſpecie amicitiæ vocatum ad
epulas lento veneno illigaret; Sinnacem diſſimula-
4 tione ac donis, ſimul per negotia, moraretur. Et
Phrahates apud Suriam, dum omiſſo cultu Romano,
cui per tot annos inſueverat, inſtituta Parthorum re-
ſumit, patriis moribus impar, morbo abſumptus
5 eſt. Sed non Tiberius omiſit incepta. Tiridatem ſan-
guinis ejuſdem, æmulum Artabano, reciperandæ-
que Armeniæ Hiberum Mithridatem deligit, conci-
liatque fratri Pharaſmani, qui gentile imperium ob-
6 tinebat: & cunctis, quæ apud Orientem parabantur,
L. Vitellium præfecit. eo de homine haud ſum igna-
rus, ſiniſtram in Urbe famam, pleraque fœda me-
morari: ceterum regendis provinciis priſca virtute
7 egit. Unde regreſſus, & formidine C. Cæſaris, fa-

miliaritate Claudii, turpe in ſervitium mutatus, exemplar apud poſteros adulatorii dedecoris habetur: ceſſeruntque prima poſtremis & bona juventæ ſenectus flagitioſa oblitteravit.

Cap.33. At ex regulis, prior Mithridates Pharaſmanem perpulit, dolo & vi conatus ſuos juvare: repertique corruptores, miniſtros Arſacis multo auro ad ſcelus cogunt: ſimul Hiberi magnis copiis Armeniam inrumpunt, & urbe Artaxata potiuntur. 1
Quæ poſtquam Artabano cognita, filium Orodem ultorem parat, datque Parthorum copias, mittit qui auxilia mercede facerent. 2
Contra, Pharaſmanes adjungere Albanos, accipere Sarmatas; quorum Sceptruchi utrimque donis acceptis, more gentico diverſa induere. 3
Sed Hiberi locorum potentes, Caſpia via Sarmatam in Armenios raptim effundunt. at qui Parthis adventabant, facile arcebantur: cum alios inceſſus, hoſtis clauſiſſet; unum reliquum, mare inter & extremos Albanorum montes, æſtas impediret: quia flatibus Eteſiarum implentur vada; hibernus Auſter revolvit fluctus, pulſoque introrſus freto, brevia litorum nudantur. 4 5

Cap.34. Interim Orodem ſociorum inopem, auctus auxilio Pharaſmanes vocare ad pugnam, & detrectantem inceſſere, adequitare caſtris, infenſare pabula; ac ſæpe in modum obſidii ſtationibus cingebat. donec Parthi contumeliarum inſolentes, circumſiſterent regem, poſcerent prœlium. 1
atque illis ſola in equite vis: Pharaſmanes & pedite valebat. 2
Nam Hiberi Albanique ſaltuoſos locos incolentes, duritiæ patientiæque magis inſuevere. Feruntque *ſe Theſſalis ortos, qua tempeſtate Jaſon poſt avectam Medeam, genitoſque ex ea liberos, inanem mox regiam Æetæ, vacuoſque Colchos repetivit.* 3
Multaque de nomine ejus, & oraculum Phryxi celebrant. nec quiſquam ariete ſacrificaverit, credito vexiſſe Phryxum: ſive id animal; ſeu navis inſigne fuit. 4
Ceterum directa utrimque acie, Parthus *imperium Orientis, claritudinem Arſacidarum, contraque ignobilem Hiberum mercenario milite*, diſſerebat. 5
Pharaſmanes, *integros ſemet a Parthico dominatu; quanto majora peterent, plus decoris victores; aut ſi terga darent, flagitii atque periculi laturos.* ſimul horridam ſuorum aciem, picta auro Medorum agmina; hinc viros, inde prædam oſtendere. 6

Cap 35. Enimvero apud 1

Sarma-

Sarmatas non una vox ducis: ſe quiſque ſtimulant,
ne pugnam per ſagittas inirent, impetu & cominus
2 *præveniendum.* Variæ hinc bellantium ſpecies; cum
Parthus ſequi vel fugere pari arte ſuetus, diſtraheret
turmas, ſpatium ictibus quæreret: Sarmatæ omiſſo
arcu, quo brevius valent, contis gladiiſque ruerent.
modo equeſtris prœlii more, frontis & tergi vices;
aliquando, ut conſerta acies, corporibus & pulſu
3 armorum pellerent, pellerentur. Jamque & Albani
Hiberique prenſare, detrudere, ancipitem pugnam
hoſtibus facere. Quos ſuper, eques, & propioribus
4 vulneribus pedites adflictabant. Inter quæ Pharaſma-
nes Orodeſque dum ſtrenuis adſunt, aut dubitanti-
bus ſubveniunt, conſpicui, eoque gnari, clamore,
telis, equis concurrunt: inſtantius Pharaſmanes; nam
vulnus per galeam adegit, nec iterare valuit, præla-
tus equo, & fortiſſimis ſatellitum protegentibus ſau-
5 cium. Fama tamen occiſi falſo credita, exterruit Par-
1 thos, victoriamque conceſſere. Mox Artabanus tota Cap. 36.
mole regni ultum iit. peritia locorum, ab Hiberis me-
lius pugnatum. nec ideo abſcedebat, ni contractis
legionibus Vitellius, & ſubdito rumore tamquam
Meſopotamiam invaſurus, metum Romani belli fe-
2 ciſſet. Tum omiſſa Armenia, verſæque Artabani res:
inliciente Vitellio, *dεſererent regem ſævum in pace, &*
3 *adverſis prœliorum exitioſum.* Igitur Sinnaces, quem
ante infenſum memoravi, patrem Abdageſem, alioſ-
que occultos ‡ conſulit, & tunc continuis cladibus ‡conſilii
promptiores ad defectionem trahit: adfluentibus
paullatim, qui metu magis quam benevolentia ſub-
4 jecti, repertis auctoribus ſuſtulerant animum. Nec
jam aliud Artabano reliquum, quam ſi qui externo-
rum, corpori cuſtodes aderant; ſuis quiſque ſedibus
extorres, quis neque boni intellectus, neque mali
5 cura, ſed mercede aluntur, miniſtri ſceleribus. His
adſumptis, in longinqua & contermina Scythiæ fu-
gam maturavit, ſpe auxilii; (quia Hyrcanis Carma-
6 niiſque per adfinitatem innexus erat) atque interim
poſſe Parthos abſentium æquos, præſentibus mobi-
1 les, ad pœnitentiam mutari. At Vitellius profugo Cap. 37.
Artabano, & flexis ad novum regem popularium a-
nimis, hortatus Tiridatem *parata capeſſere,* robur le-
2 gionum ſociorumque, ripam ad Euphratis ducit. Sa-

V.C.788.
Ch. 35.
crificantibus, cum hic more Romano Suovetaurilia
daret, ille equum placando amni adornaſſet; nun-
tiavere accolæ, *Euphratem, nulla imbrium vi ſponte &*
immenſum attolli; ſimul albentibus ſpumis in modum dia-
dematis ſinuare orbes; auſpicium proſperi tranſgreſſus.
quidam callidius interpretabantur, *initia conatus ſe-* 3
cunda, neque diuturna: quia eorum quæ terra cœlove
portenderentur; certior fides; fluminum inſtabilis natu-
ra, ſimul oſtenderet omina, raperetque. Sed ponte na- 4
vibus effecto, tramiſſoque exercitu, primus Orno-
ſpades multis equitum millibus in caſtra venit: exſul
quondam, & Tiberio, cum Dalmaticum bellum
conficeret, haud inglorius auxiliator, eoque civitate
Romana donatus. mox repetita amicitia regis, multo 5
apud eum honore, præfectus campis; qui Euphrate
& Tigre inclutis amnibus circumflui, Meſopotamiæ
nomen acceperunt. Neque multo poſt, Sinnaces au- 6
get copias: & columen partium Abdageſes, gazam
& paratus regios adjicit. Vitellius oſtentaſſe Romana 7
arma ſatis ratus, monet Tiridatem primoreſque; hunc
Phrahatis avi & altoris Cæſaris, quæ utrobique pul-
chra, meminerit: illos, *obſequium in regem, reveren-*
tiam in nos, decus quiſque ſuum & fidem retinerent.
Cap. 38. exin cum legionibus in Suriam remeavit. Quæ dua- 1
bus æſtatibus geſta conjunxi, quo requieſceret animus
a domeſticis malis. Non enim Tiberium, quamquam 2
triennio poſt cædem Sejani, quæ ceteros mollire ſo-
lent, tempus, preces, ſatias, mitigabant, quin in-
certa vel abolita pro graviſſimis & recentibus puni-
ret. Eo metu Fulcinius Trio ingruentis accuſatores 3
haud perpeſſus, ſupremis tabulis multa & atrocia in
Macronem ac præcipuos libertorum Cæſaris compo-
ſuit; ipſi *fluxam ſenio mentem & continuo abſceſſu, ve-*
lut exſilium objectando. Quæ ab heredibus occultata, 4
recitari Tiberius juſſit: patientiam libertatis alienæ
oſtentans, & contemptor ſuæ infamiæ; an ſcelerum
Sejani diu neſcius, mox quoquo modo dicta vulgari
malebat, veritatiſque, cui adulatio officit, per pro-
bra ſaltem gnarus fieri. Iiſdem diebus Granius Mar- 5
tianus Senator a C. Graccho majeſtatis poſtulatus,
vim vitæ ſuæ attulit. Tatiuſque Gratianus Prætura
functus, lege eadem extremum ad ſupplicium damna-
Cap. 39. tus. Nec diſpares Trebellieni Rufi, & Sextii Paco- 1
niani

 Anno V.C.788. Ch.35.
niani exitus. Nam Trebellienus ſua manu cecidit;
Paconianus in carcere, ob carmina illic in Principem
2 factitata, ſtrangulatus eſt. Hæc Tiberius non mari,
ut olim, diviſus, neque per longinquos nuntios ac-
cipiebat, ſed Urbem juxta; eodem ut die vel noctis
interjectu, litteris Conſulum reſcriberet: quaſi adſpi-
ciens undantem per domos ſanguinem, aut manus
3 carnificum. Fine anni Poppæus Sabinus conceſſit vi-
ta, modicus originis, Principum amicitia Conſula-
tum ac triumphale decus adeptus: maximiſque pro-
vinciis per quatuor & viginti annos impoſitus; nul-
lam ob eximiam artem, ſed quod par negotiis, ne-
1 que ſupra erat. Q. Plautius Sex. Papinius Coss. ſe- Cap. 40.
quuntur. Eo anno, * neque quod L. Aruſejus mor- Anno
te adfecti forent, adſuetudine malorum ut atrox ad- V.C.789. Ch.36.
vertebatur: ſed exterruit, quod Vibulenus Agrippa
eques Romanus, cum peroraſſent accuſatores, in
ipſa curia depromptum ſinu venenum hauſit; prola-
pſuſque ac moribundus, feſtinatis lictorum mani-
bus in carcerem raptus eſt, fauceſque jam exanimis
2 laqueo vexatæ. Ne Tigranes quidem Armenia quon-
dam potitus, ac tunc reus, nomine regio ſupplicia
3 civium effugit. At C. Galba conſularis, & duo
Blæſi voluntario exitu cecidere: Galba, triſtibus Cæ-
ſaris litteris provinciam ſortiri prohibitus; Blæſis ſa-
cerdotia integra eorum domo deſtinata, convulſa,
diſtulerat: tunc ut vacua contulit in alios. quod ſi-
4 gnum mortis intellexere, & exſecuti ſunt. Et Æmilia
Lepida, quam juveni Druſo nuptam retuli, crebris
criminibus maritum inſecuta, quamquam inteſtabi-
lis, tamen impunita agebat, dum ſuperfuit pater Lepi-
dus; poſt a delatoribus corripitur, ob ſervum adulte-
rum: nec dubitabatur de flagitio. ergo omiſſa defen-
1 ſione, finem vitæ ſibi poſuit. Per idem tempus Clita- Cap. 41.
rum natio Cappadoci Archelao ſubjecta, quia no-
ſtrum in modum deferre cenſus, pati tributa adigeba-
tur, in juga Tauri montis abſceſſit: locorumque inge-
nio ſeſe contra imbelles regis copias tutabatur; donec
2 M. Trebellius Legatus a Vitellio Præſide Suriæ cum
quatuor millibus legionariorum, & delectis auxiliis
miſſus, duos collis, quos barbari inſederant (minori
Cadra, alteri *Davara* nomen eſt) operibus circumde-
dit: & erumpere auſos, ferro, ceteros, ſiti ad deditio-
 nem

C.V.789.
Ch. 36. nem coëgit. At Tiridates volentibus Parthis Nicepho- 3
rium & Anthemuſiada, ceteraſque urbes, quæ Ma-
cedonibus ſitæ, Græca vocabula uſurpant, Halumque
& Artemitam Parthica opida recepit, certantibus
gaudio, qui Artabanum Scythas inter eductum ob
ſævitiam exſecrati, come Tiridatis ingenium Roma-
Cap.42. nas per artes ſperabant. Plurimum adulationis Se- 1
leucenſes induere, civitas potens, ſepta muris, ne-
que in barbarum corrupta, ſed conditoris Seleuci
retinens. Trecenti opibus, aut ſapientia delecti, ut 2
ſenatus: ſua populo vis: & quoties concordes agunt,
ſpernitur Parthus, ubi diſſenſere, dum ſibi quiſque
contra æmulos ſubſidium vocant, accitus in partem,
adverſum omnes valeſcit. Id nuper acciderat Arta- 3
bano regnante, qui plebem primoribus tradidit ex
ſuo uſu. nam populi imperium juxta libertatem;
paucorum dominatio regiæ libidini propior eſt. Tum 4
adventantem Tiridatem extollunt veterum regum
honoribus, & quos recens ætas largius invenit: ſi-
*paterna mul probra in Artabanum fundebant * *materna ori-
gine Arſacidem, cetera degenerem.* Tiridates rem Se- 5
leucenſem populo permittit. Mox conſultans *quo
nam die ſolennia regni capeſſeret?* litteras Phrahatis &
Hieronis, qui validiſſimas præfecturas obtinebant,
accipit; *brevem moram* precantium. Placitumque 6
opperiri viros præpollentis: atque interim Cteſiphon
ſedes imperii petita. ſed ubi diem ex die prolata-
bant, multis coram & adprobantibus, Surena patrio
Cap.43. more Tiridatem inſigni regio evinxit. Ac ſi ſtatim 1
interiora, ceteraſque nationes petiviſſet; oppreſſa
cunctantium dubitatio, & omnes in unum cedebant:
adſidendo caſtellum, in quod pecuniam & pellices
Artabanus contulerat, dedit ſpatium exuendi pacta.
Nam Phrahates, & Hiero, & ſi qui alii delectum 2
capiendo diademati diem haud concelebraverant,
pars metu, quidam invidia in Abdageſem, qui tum
aula, & novo rege potiebatur, ad Artabanum ver-
tere. Iſque in Hyrcanis repertus eſt, inluvie obſitus, 3
& alimenta arcu expediens. ac primo tamquam do-
lus pararetur, territus, ubi data fides *reddendæ domi-
nationi veniſſe*, adlevatur animum, & *quæ repentina
mutatio?* exquirit. Tum Hiero *pueritiam Tiridatis* in- 4
crepat; *neque penes Arſacidem imperium, ſed inane
nomen*

 Anno V.C.789. Ch. 36.

nomen apud imbellem externa mollitia, vim in Abda-
1 *geſis domo.* Senſit vetus regnandi, falſos in amore, Cap.44.
odia non fingere. nec ultra moratus quam dum Scy-
tharum auxilia conciret, pergit properus, & præve-
niens inimicorum aſtus, amicorum pœnitentiam:
2 neque exuerat pædorem, ut vulgum miſeratione ad-
verteret. non fraus, non preces, nihil omiſſum,
3 quo ambiguos inliceret, prompti firmarentur. Jam-
que multa manu, propinqua Seleuciæ adventabat;
cum Tiridates ſimul fama atque ipſo Artabano per-
culſus, diſtrahi conſiliis, iret contra, an bellum
4 cunctatione tractaret. Quibus prœlium & feſtinati
caſus placebant, *disjectos & longinquitate itineris feſ-*
ſos, ne animo quidem ſatis ad obſequium coaluiſſe diſſe-
runt, *proditores nuper hoſteſque ejus, quem rurſum fo-*
5 *veant.* Verum Abdageſes *regrediendum in Meſopota-*
miam cenſebat, *ut amne objecto; Armeniis interim*
Elymæiſque & ceteris a tergo excitis, aucti copiis ſocia-
libus, & quas dux Romanus miſiſſet, fortunam tenta-
6 *rent.* Ea ſententia valuit, quia plurima auctoritas
penes Abdageſem, & Tiridates ignavus ad pericula
7 erat. ſed fugæ ſpecie diſceſſum; ac principio a gente
Arabum facto, ceteri domos abeunt, vel in caſtra
Artabani: donec Tiridates cum paucis in Suriam
1 revectus, pudore proditionis omnes exſolvit. Idem Cap.45.
annus gravi igne Urbem adficit, deuſta parte Circi,
2 quæ Aventino contigua, ipſoque Aventino. quod
damnum Cæſar ad gloriam vertit, exſolutis domuum
& inſularum pretiis. * Millies ſeſtertium ea muni- *2500000. Philipp.
ficentia conlocatum; tanto acceptius in vulgum,
3 quanto modicus privatis ædificationibus. Ne publice
quidem niſi duo opera ſtruxit, templum Auguſto, &
ſcenam Pompejani theatri: eaque perfecta contem-
ptu ambitionis, an per ſenectutem, haud dedicavit.
4 ſed æſtimando cujuſque detrimento quatuor proge-
neri Cæſaris, Cn. Domitius, Caſſius Longinus, M.
Vinicius, Rubellius Blandus delecti, addituſque no-
5 minatione Conſulum P. Petronius. Et pro ingenio
cujuſque quæſiti decretique in Principem honores.
quos omiſerit receperitve in incerto fuit, ob propin-
6 quum vitæ finem. Neque enim multo poſt ſupremi Anno V.C.790. Ch.37.
Tiberio Conſules, Cn. Acerronius C. Pontius magi-
ſtratum occepere, nimia jam potentia Macronis, qui

V.C.790.
Ch. 37. gratiam C. Cæſaris numquam ſibi neglectam, acrius in dies fovebat. impuleratque poſt mortem 7
Claudiæ, quam nuptam ei retuli, uxorem ſuam Enniam immittendo, amore juvenem inlicere, pactoque matrimonii vincire, nihil abnuentem dum dominationis apiſceretur. Nam etſi commotus inge- 8
nio; ſimulationum tamen falſa, in ſinu avi perdidi-
Cap.46. cerat. Gnarum hoc Principi, eoque dubitavit de 1
tradenda Repub. primum inter nepotes, quorum Druſo genitus, ſanguine & caritate propior, ſed nondum pubertatem ingreſſus: Germanici filio robur juventæ, vulgi ſtudia, eaque apud avum odii cauſſa.
Etiam de Claudio agitanti, quod is compoſita æta- 2
te bonarum artium cupiens erat, imminuta mens ejus obſtitit. Sin extra domum ſucceſſor quærere- 3
tur, ne memoria Auguſti, ne nomen Cæſarum in ludibria & contumelias verterent, metuebat. quippe illi non perinde curæ gratia præſentium, quam in poſteros ambitio. Mox incertus animi, feſſo corpore, 4
conſilium cui impar erat, fato permiſit; jactis tamen vocibus, per quas intelligeretur providus futurorum. Namque Macroni non abdita ambage, *Occidentem ab eo deſeri*, *Orientem ſpectari* exprobravit. Et 5
C. Cæſari forte orto ſermone L. Sullam inridenti, *omnia Sullæ vitia, & nullam ejuſdem virtutem habiturum* prædixit. ſimul crebris cum lacrymis minorem ex nepotibus complexus, truci alterius vultu; *Occides hunc tu*, inquit, *& te alius*. Sed graveſcente 6
valetudine, nihil e libidinibus omittebat, in patientia firmitudinem ſimulans; ſolituſque eludere medicorum artes, atque eos qui poſt triceſimum ætatis annum ad internoſcenda corpori ſuo utilia vel
Cap.47. noxia, alieni conſilii indigerent. Interim Romæ fu- 1
turis etiam poſt Tiberium cædibus ſemina jaciebantur. Lælius Balbus Acutiam P. Vitellii quondam 2
uxorem majeſtatis poſtulaverat; qua damnata, cum præmium accuſatori decerneretur, Iunius Otho Tribunus plebei interceſſit. unde illis odia, mox Othoni exſilium. Dein multorum amoribus famoſa Al- 3
bucilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo conjurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem. connectebantur ut conſcii & adulteri ejus, 4
Cn. Domitius, Vibius Marſus, L. Arruntius. de

clari-

claritudine Domitii ſupra memoravi. Marſus quo- V.C. 790. Ch. 37.
5 que vetuſtis honoribus, & inluſtris ſtudiis erat. Sed *teſtium interrogationi, tormentis ſervorum Macronem præſediſſe*, commentarii ad Senatum miſſi ferebant; nullæque in eos Imperatoris litteræ ſuſpicionem dabant, invalido ac fortaſſe ignaro, ficta pleraque ob
1 inimicitias Macronis notas in Arruntium. Igitur Cap.48.
Domitius defenſionem meditans; Marſus tamquam
2 inediam deſtinaviſſet, produxere vitam: Arruntius cunctationem & moras ſuadentibus amicis, *Non eadem omnibus decora* reſpondit: *ſibi ſatis ætatis: neque aliud pœnitendum, quam quod inter ludibria & pericula anxiam ſenectam toleraviſſet, diu Sejano, nunc Macroni, ſemper alicui potentium inviſus; non culpa,*
3 *ſed ut flagitiorum impatiens. Sane paucos & ſupremos Principis dies poſſe vitari; quemadmodum evaſurum imminentis juventam? An cum Tiberius poſt tantam rerum experientiam, vi dominationis convulſus & mutatus ſit; C. Cæſarem vix finita pueritia, ignarum omnium, aut peſſimis innutritum, meliora capeſſiturum Macrone*
4 *duce? qui ut deterior ad opprimendum Sejanum delectus, plura per ſcelera Rempub. conflictaviſſet. proſpectare jam ſe acrius ſervitium, eoque fugere ſimul acta & inſtantia.*
5 Hæc vatis in modum dictitans, venas reſolvit. Documento ſequentia erunt, bene Arruntium morte uſum. Albucilla irrito ictu a ſemet vulnerata, juſſu
6 Senatus in carcerem fertur. Stuprorum ejus miniſtri, *Graſidius Sacerdos prætorius ut in inſulam deportaretur; Pontius Fregellanus amitteret ordinem ſenatorium; & eadem pœna in Lælium Balbum* decernuntur. id quidem a lætantibus, quia Balbus truci eloquentia ha-
1 bebatur, promptus adverſum inſontes. Iiſdem die- Cap.49.
bus Sex. Papinius conſulari familia, repentinum & informem exitum delegit, jacto in præceps corpore. cauſſa ad matrem referebatur, quæ pridem repudiata, adſentationibus atque luxu perpuliſſet juvenem ad
2 ea, quorum effugium non niſi morte inveniret. Igitur accuſata in Senatu, quamquam genua Patrum advolveretur, *luctumque communem, & magis imbecillum tali ſuper caſu feminarum animum*, aliaque in eumdem dolorem mœſta & miſeranda * diu ferret, Urbe tamen in decem annos prohibita eſt, donec mi-
1 nor filius lubricum juventæ exiret. Jam Tiberium Cap.50.

* differret,

 corpus,

V.C.790.
Ch. 37.
corpus, jam vires, nondum diſſimulatio deſerebat.
idem animi rigor, ſermone ac vultu intentus, quæ-
ſita interdum comitate, quamvis manifeſtam defe-
ctionem tegebat. mutatiſque ſæpius locis, tandem 2
apud promontorium Miſeni conſedit, in villa, cui
L. Lucullus quondam dominus. illic eum adpropin-
quare ſupremis, tali modo compertum. erat medi- 3
cus arte inſignis, nomine Charicles, non quidem
regere valetudines Principis ſolitus, conſilii tamen
copiam præbere. Is velut propria ad negotia digre- 4
diens, & per ſpeciem officii manum complexus,
pulſum venarum attigit: neque fefellit. nam Tibe-
rius incertum an offenſus, tantoque magis iram pre-
mens, *inſtaurari epulas* jubet, diſcumbitque ultra
ſolitum; quaſi honori abeuntis amici tribueret. Cha- 5
ricles tamen *labi ſpiritum, nec ultra biduum duraturum*
Macroni firmavit. inde cuncta conloquiis inter præ-
ſentes, nuntiis apud Legatos & exercitus feſtinaban-
tur. Decimo ſeptimo Kalendas Aprilis interclusa 6
anima, creditus eſt mortalitatem expleviſſe. Et
multo gratantum concurſu, ad capienda Imperii pri-
mordia C. Cæſar egrediebatur. cum repente adfer- 7
tur, *redire Tiberio vocem ac viſus, vocarique qui re-
creandæ defectioni cibum adferrent.* pavor hinc in
omnes; & ceteri paſſim diſpergi, ſe quiſque mœſtum
aut neſcium fingere: Cæſar in ſilentium fixus, a 8
ſumma ſpe, noviſſima exſpectabat: Macro intrepi-
dus, *opprimi ſenem injectu multæ veſtis* jubet, *diſce-
dique ab limine.* Sic Tiberius finivit, octavo & ſe- 9
Cap. 51. ptuageſimo ætatis anno. Pater ei Nero, & utrimque 1
origo gentis Claudiæ, quamquam mater in Liviam,
& mox Iuliam familiam, adoptionibus tranſierit.
Caſus prima ab infantia ancipites. nam proſcriptum 2
patrem exſul ſecutus, ubi domum Auguſti privignus
introiit, multis æmulis conflictatus eſt, dum Mar-
cellus, & Agrippa, mox Cajus Luciuſque Cæſares
viguere. etiam frater ejus Druſus proſperiore civium 3
amore erat. Sed maxime in lubrico egit accepta in
matrimonium Iulia, impudicitiam uxoris tolerans
aut declinans. Dein Rhodo regreſſus, vacuos Prin- 4
cipis penates duodecim annis, mox rei Romanæ ar-
bitrium tribus ferme & viginti obtinuit. Morum 5
quoque tempora illi diverſa: egregium vita famaque
quoad

quoad privatus, vel in imperiis ſub Auguſto fuit: occultum ac ſubdolum fingendis virtutibus, donec
6 Germanicus ac Druſus ſuperfuere. idem inter bona malaque mixtus, incolumi matre: inteſtabilis ſævitia, ſed obtectis libidinibus, dum Sejanum dile-
7 xit, timuitve: poſtremo in ſcelera ſimul ac dedecora prorupit, poſtquam remoto pudore & metu, ſuo tantum ingenio utebatur. *

* Sequitur lacuna decem annorum.

Breviarium Libri XI.

Valerius Aſiaticus a Suilio & Soſibio accuſatur: in urbem rapitur: (Cap. 1.) *clam auditur:* (2.) *fraude Vitellii evertitur. Secure moritur.* (3.) *Obſomnium interfecti.* (4.) *In perfidiam advocatorum lex Cincia poſtulatur,* (5.) *inſtigante Silio, repugnante Suilio & aliis. Princeps advocatis præmia definit.* (6. 7.) *Parthi diſcordant. Gotarzes pulſus vires reparat:* (8.) *pacem dein cum Bardane init.* (9) *Iterum diſſident. Bardanes victor a ſuis cæſus. Gotarzes regnat.* (10.) *Ludi ſæculares. Domitius Nero ſpe deſtinatur imperio.* (11.) *Meſſallina Silium deperit.* (12.) *At Claudius aliud agit: leges fert: novas litteras format:* (13. 14.) *haruſpices firmat.* (15.) *Cherufci regem Roma petunt: qui gratus primo, mox vileſcit. in eum ſurgitur,* (16.) *ipſe quoque ſe parat.* (17.) *Chaucos rebelles Corbulo reprimit. Severitas ejus in milites.* (18.) *Friſios componit. Gannaſcum cadit.* (19.) *Ardor ejus a Claudio inhibitus.* (20.) *Curtii Rufi obſcuritas & incrementa.* (21.) *Novius deprehenſus cum ferro in Principem. Quæſtorum munus & numerus.* (22) *Galli civitatem plenam adfectant. contradicitur.* (23.) *ſed Princeps ab eorum ſtat partibus:* (24.) *igitur impetrant, & primo quidem Ædui. Patricii ſuppleti. Senatus purgatus. Luſtrum conditum.* (25.) *Meſſallina ruit, præcipiti etiam Silio, cui palam nubit.* (26. 27.) *Unde turbantur aulici, deliberantque.* (28.) *Narciſſus per pellices rem defert.* (29. 30.) *Claudius conſultis amicis, trepidat. Meſſallina bacchatur.* (31.) *preces per Veſtalem parat.* (32.) *Narciſſus Principem nutantem firmat, & incitat.* (33.) *preces amolitur.* (34.) *Supplicia ſontium.* (35.) *Mneſter & Traulus fruſtra ſe excuſant.* (36.) *Claudium languentem prævenit Narciſſus.* (37.) *Meſſallina a tribuno interficitur, Claudio nec quærente, nec curante.* (38.) *Hæc geſta annis fere duobus,*

Ti. Claudio Cæſare IV, L. Vitellio III }
A. Vitellio, L. Vipſtano } Coss.

C. COR-

C. CORNELII TACITI ANNALIUM

LIBER XI.

*

1 NAm Valerium Aſiaticum bis Conſulem, fuiſ- Anno
ſe quondam adulterum ejus credidit: pari- V.C. 800.
terque hortis inhians, quos ille a Lucullo Claudio Cæſare IV.
cœptos inſigni magnificentia extollebat, Suilium L. Vitellio III. Coſſ.
2 accuſandis utriſque immittit. Adjungitur Soſibius Ch. 47
Britannici educator, qui per ſpeciem benevolentiæ Cap. I.
moneret Claudium, *auri vim atque opes Principibus*
3 *infenſas: præcipuum auctorem Aſiaticum interficiendi*
Cæſaris, non extimuiſſe in concione populi Romani fateri,
4 *gloriamque facinoris ultro petere. clarum ex eo in Urbe,*
didita per provincias fama, parare iter ad Germanicos
exercitus; quando genitus Viennæ, multiſque & validis
propinquitatibus ſubnixus, turbare gentiles nationes
5 *promptum haberet.* At Claudius nihil ultra ſcrutatus,
citis cum militibus, tamquam opprimendo bello,
Criſpinum prætorii præfectum miſit: a quo repertus
eſt apud Bajas, vincliſque inditis in Urbem raptus.
1 neque data Senatus copia, intra cubiculum auditur, Cap. 2.
Meſſallina coram, & Suilio *corruptionem militum, quos*
pecunia & ſtupro in omni flagitio obſtrictos arguebat,
exin *adulterium Poppææ*, ac poſtremum *mollitiam cor-*
2 *poris* objectante. ad quod victo ſilentio prorupit reus,
& *Interroga,* inquit, *Suili, filios tuos, virum me eſſe fa-*
tebuntur: ingreſſuſque defenſionem, commoto ma-
jorem in modum Claudio, Meſſallinæ quoque lacry-
mas excivit. quibus abluendis cubiculo egrediens,
3 monet Vitellium, ne elabi reum ſineret. ipſa ad per-
niciem

V.C.800. Ch.47. ciem Poppææ feſtinat, ſubditis qui terrore carceris
ad voluntariam mortem propellerent; adeo ignaro
Cæſare, ut paucos poſt dies epulantem apud ſe mari-
tum ejus Scipionem percunctaretur, *cur ſine uxore*
Cap. 3. *diſcubuiſſet?* atque ille *functam fato* reſponderet. Sed 1
conſultanti ſuper abſolutione Aſiatici, flens Vitellius
commemorata *vetuſtate amicitiæ, utque Antoniam*
Principis matrem pariter obſervaviſſent, dein percurſis
Aſiatici in Rempub. officiis, recentique adverſus Bri-
tanniam militia, quæque alia conciliandæ miſericor-
diæ videbantur; *liberum ei mortis arbitrium* permiſit:
& ſecuta ſunt Claudii verba, in eamdem clementiam.
Hortantibus dehinc quibuſdam *inediam & lenem exi-* 2
tum, remittere beneficium Aſiaticus ait: & uſurpatis
quibus inſueverat exercitationibus, lauto corpore,
hilare epulatus, cum ſe *honeſtius calliditate Tiberii,*
vel impetu C. Cæſaris periturum dixiſſet, *quam quod*
fraude muliebri & impudico Vitellii ore caderet, venas
exſolvit: viſo tamen ante rogo, juſſoque *transferri* 3
partem in aliam, ne opacitas arborum vapore ignis mi-
Cap. 4. *nueretur.* tantum illi ſecuritatis noviſſimæ fuit. Vo- 1
cantur poſt hæc Patres, pergitque Suilius addere reos
equites Romanos inluſtres, quibus Petra cognomen-
‡ Valerii tum. at cauſſa necis ex eo, quod domum ſuam ‡ Mne-
ſteris & Poppææ congreſſibus præbuiſſent. Verum 2
nocturnæ quietis ſpecies alteri objecta, *tanquam vidiſ-*
ſet Claudium ſpicea corona evinctum, ſpicis retro conver-
ſis: eaque imagine gravitatem annonæ dixiſſet. Qui- 3
dam *pampineam coronam albentibus foliis viſam, atque*
ita interpretatum tradidere, *vergente autumno mortem*
Principis oſtendi. Illud haud ambigitur, qualicumque
* 37500 Philipp. inſomnio, ipſi fratrique perniciem allatam. * Seſter- 4
tium quindecies, & inſignia Præturæ Criſpino de-
† 25000 Philipp. creta. Adjecit Vitellius † ſeſtertium decies Soſibio;
quod Britannicum præceptis, Claudium conſiliis juvaret.
Rogatus ſententiam & Scipio: *cum idem*, inquit, *de* 5
admiſſis Poppææ ſentiam quod omnes, putate me idem
dicere quod omnes. eleganti temperamento inter con-
Cap. 5. jugalem amorem, & ſenatoriam neceſſitatem. Con- 1
tinuus inde & ſævus accuſandis reis Suilius, multique
audaciæ ejus æmuli. nam cuncta legum & magiſtra-
tuum munia in ſe trahens Princeps, materiam præ-
dandi patefecerat. nec quidquam publicæ mercis tam 2
venale

venale fuit, quam advocatorum perfidia: adeo ut Ch. 47.
Samius inſignis eques Romanus ‡ quadringentis ‡ 10000 Philipp.
nummorum millibus Suilio datis, & cognita præva-
3 ricatione, ferro in domo ejus incubuerit. Igitur in-
cipiente C. Silio Conſule deſignato, cujus de poten-
tia & exitio in tempore memorabo, conſurgunt Pa-
tres, legemque Cinciam flagitant. qua cavetur anti-
quitus, *ne quis ob cauſſam orandam pecuniam donumve*
1 *accipiat.* Deinde obſtrepentibus his quibus ea contu- Cap.6.
melia parabatur, diſcors Suilio Silius acriter incu-
buit, *veterum oratorum exempla* referens, *qui famam*
in poſteros, præmia eloquentiæ cogitaviſſent pulcherrima.
2 *alioquin & bonarum artium principem ſordidis miniſte-*
riis fœdari; ne fidem quidem integram manere, ubi ma-
3 *gnitudo quæſtuum ſpectetur. quod ſi in nullius merce-*
dem negotia tueantur, † *pauciora fore: nunc inimici-* † paucio-
tias, accuſationes, odia, & injurias foveri, ut quomodo ra fore
vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam crimina:
4 *advocatis ferat. meminiſſent C. Aſinii,* * *& Meſſallæ,* MS. * M.
ac recentiorum Arruntii & Æſernini. ad ſumma pro- Meſſalla
5 *vectos incorrupta vita & facundia.* Talia dicente Con-
ſule deſignato, conſentientibus aliis parabatur ſen-
tentia, qua *lege repetundarum tenerentur*; cum Suilius,
& Coſſutianus, & ceteri qui non judicium (quippe
in manifeſtos) ſed pœnam ſtatui videbant, circumſi-
ſtunt Cæſarem, ante acta deprecantes. Et poſtquam
1 ‡ annuit tacens, incipiunt; *Quem illum tanta ſuper-* Cap.7.
bia eſſe, ut æternitatem famæ ſpe præſumat? uſui & re- ‡ an-
bus ſubſidium præparari, ne quis inopia advocatorum nuit, ja-
2 *potentioribus obnoxius ſit. neque tamen eloquentiam gra-* cere in-
tuito contingere: omitti curas familiares, ut quis ſe a- cipiunt:
lienis negotiis intendat. multos militia, quoſdam exer-
cendo agros tolerare vitam. nihil a quoquam expeti, niſi
3 *cujus fructus ante providerit. Facile Aſinium, &*
Meſſallam, inter Antonium & Auguſtum bellorum præ-
miis refertos, aut ditium familiarum heredes Æſerninos
& Arruntios, magnum animum induiſſe: prompta ſibi
exempla quantis mercedibus P. Clodius aut C. Curio con-
4 *cionari ſoliti ſint. ſe modicos Senatores, quieta Repub.*
nulla niſi pacis emolumenta petere. Cogitaret plebem, quæ
toga eniteſceret. ſublatis ſtudiorum pretiis, etiam ſtudia
5 *peritura.* Ut minus decora hæc, ita haud fruſtra
dicta Princeps ratus, capiendis pecuniis poſuit mo-
dum,

V.C.800.
Ch. 47. dum, uſque ad ‡ dena ſeſtertia, quem egreſſi repetun-
‡250 Philipp. darum tenerentur. Sub idem tempus Mithridates, 1
Cap.8. quem imperitaſſe Armeniis, & ad præſentiam Cæſa-
ris vectum memoravi, monente Claudio in regnum
remeavit, fiſus Pharaſmanis opibus. Is rex Hiberis, 2
idemque Mithridatis frater, nuntiabat *diſcordare
Parthos: ſummaque imperii ambigua, minora ſine cura
haberi.* Nam inter Gotarzis pleraque ſæva (qui ne- 3
*propere paraverat cem fratri Artabano, conjugique ac filio ejus * præ-
paraverat, unde metus ejus in ceteros) accivere Bar-
danem. Ille, ut erat magnis auſis promptus, biduo 4
tria millia ſtadiorum invadit, ignarumque & exter-
ritum Gotarzem proturbat: neque cunctatur, quin
proximas præfecturas corripiat, ſolis Seleucenſibus
dominationem ejus abnuentibus. in quos ut patris 5
ſui quoque defectores, ira magis quam ex uſu præ-
ſenti accenſus, implicatur obſidione urbis validæ, &
munimentis objecti amnis muroque & commeati-
bus firmatæ. Interim Gotarzes Daharum Hyrcano- 6
rumque opibus auctus, bellum renovat: coactuſque
Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud cam-
Cap.9. pos caſtra contulit. Tunc diſtractis Orientis viri- 1
bus, & quonam inclinarent incertis; caſus Mithri-
dati datus eſt occupandi Armeniam, vi militis Ro-
mani ad excidenda caſtellorum ardua, ſimul Hibero
exercitu campos perſultante. Nec enim reſtitere Ar-
menii, fuſo qui prœlium auſus erat Demonacte præ-
fecto. Paullulum cunctationis attulit rex minoris Ar- 2
meniæ Cotys, verſis illuc quibuſdam procerum;
dein litteris Cæſaris coërcitus. & cuncta in Mithri-
datem fluxere, atrociorem quam novo regno con-
duceret. At Parthi imperatores cum pugnam para- 3
rent, fœdus repente faciunt, cognitis popularium
inſidiis, quas Gotarzes fratri patefecerat. congreſſi-
que primo cunctanter, deinde complexi dextras, apud
altaria deum pepigere, *fraudem inimicorum ulciſci,
atque ipſi inter ſe concedere.* Potiorque Bardanes viſus 4
retinendo regno: at Gotarzes, ne quid æmulatio-
nis exſiſteret, penitus in Hyrcaniam abiit. regreſſo-
que Bardani deditur Seleucia, ſeptimo poſt defectio-
nem anno, non ſine dedecore Parthorum, quos una
Cap.10. civitas tamdiu eluſerat. Exin validiſſimas præfectu- 1
ras invaſit. & reciperare Armeniam, ni Vibio Marſo
Suriæ

2 Suriæ Legato bellum minitante cohibitus foret. Atque interim Gotarzes pœnitentia conceſſi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius ſervitium
3 eſt; contrahit copias. & huic contra itum ad amnem
* Erindem: in cujus transgreſſu multum certato, * Cha-
pervicit Bardanes, proſperiſque prœliis medias na- rindam
tiones ſubegit ad flumen Gyndem, quod Dahas Arioſ-
4 que diſterminat. Ibi modus rebus ſecundis poſitus. nam Parthi quamquam victores, longinquam mili-
5 tiam adſpernabantur. Igitur exſtructis monumentis, quibus opes ſuas teſtabatur, nec cuiquam ante Arſacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur; ingens gloria, atque eo ferocior, & ſubjectis into-
6 lerantior. qui dolo ante compoſito, incautum venationique intentum interfecere, primam intra juventam, ſed claritudine paucos inter ſenum regum, ſi perinde amorem inter populares, quam metum apud
7 hoſtes quæſiviſſet. Nece Bardanis turbatæ Parthorum res, inter ambiguos quis in regnum acciperetur: multi ad Gotarzem inclinabant; quidam ad Meher-
8 datem prolem Phrahatis obſidio nobis datum. dein prævaluit Gotarzes. potituſque regiam, per ſævitiem ac luxum adegit Parthos mittere ad Principem Romanum occultas preces, quis *permitti Meherda-*
1 *tem patrium ad faſtigium* orabant. Iiſdem Conſuli- Cap. II.
bus ludi ſeculares octingenteſimo poſt Romam conditam, quarto & ſexageſimo quam Auguſtus edide-
2 rat, ſpectati ſunt. Utriuſque Principis rationes prætermitto, ſatis narratas libris, quibus res Impera-
3 toris Domitiani compoſui. nam is quoque edidit ludos ſeculares; iiſque intentius adfui ſacerdotio quindecimvirali præditus, ac tum Prætor. quod non jactantia refero, ſed quia collegio Quindecimvirum antiquitus ea cura, & magiſtratus potiſſimum exſe-
4 quebantur officia cærimoniarum. Sedente Claudio Circenſibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Trojæ inirent; interque eos Britannicus Imperatore genitus & L. Domitius adoptione mox in Imperium & cognomentum Neronis adſcitus, favor plebis
5 acrior in Domitium, loco præſagii acceptus eſt. vulgabaturque *adfuiſſe infantiæ ejus dracones in modum cuſtodum*, fabuloſa & externis miraculis adſimulata. nam ipſe haudquaquam ſui detractor, unam omni-

V.C.800.
Ch. 47.
no *anguem in cubiculo viſam* narrare ſolitus eſt. Ve- 1
Cap. 12. rum inclinatio populi ſupererat ex memoria Germa-
nici, cujus illa reliqua ſuboles virilis: & matri A-
grippinæ miſeratio augebatur, ob ſævitiam Meſſalli-
næ. quæ ſemper infeſta, & tunc commotior, quo 2
minus ſtrueret crimina & accuſatores, novo & fu-
rori proximo amore diſtinebatur. Nam in C. Silium 3
iuventutis Romanæ pulcherrimum ita exarſerat, ut
Iuniam Silanam nobilem feminam, matrimonio
ejus exturbaret, vacuoque adultero potiretur. Ne- 4
que Silius flagitii aut periculi neſcius erat: ſed certo
ſi abnueret exitio, & nonnulla fallendi ſpe, ſimul
magnis præmiis, opperiri futura, & præſentibus
frui pro ſolatio habebat. illa non furtim, ſed multo 5
comitatu ventitare domum; egreſſibus adhæreſcere;
largiri opes; honores: poſtremo velut tranſlata jam
fortuna, ſervi, liberti, paratus Principis apud adul-
Cap. 13. terum viſebantur. At Claudius matrimonii ſui igna- 1
rus, & munia cenſoria uſurpans, *theatralem populi*
laſciviam ſeveris edictis increpuit, *quod in P. Pompo-*
nium conſularem (is carmina ſcenæ dabat) *inque femi-*
nas inluſtres probra jecerat. Et lege lata, ſævitiam cre- 2
ditorum coërcuit, *ne in mortem parentum pecunias*
filiis familiarum fœnori darent. Fonteſque aquarum
Simbruinis collibus deductos, Urbi intulit. Ac no- 3
vas litterarum formas addidit, vulgavitque; com-
perto Græcam quoque litteraturam non ſimul cœ-
Cap. 14. ptam, abſolutamque. Primi per figuras animalium 1
Ægyptii ſenſus mentis effingebant; & antiquiſſima
monumenta memoriæ humanæ impreſſa ſaxis cer-
nuntur, & *litterarum ſemet inventores* perhibent; *inde*
Phœnicas, quia mari præpollebant, intuliſſe Græciæ,
gloriamque adeptos; tamquam reppererint quæ accepe-
rant. Quippe fama eſt, *Cadmum claſſe Phœnicum ve-* 2
ctum, rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus aucto-
rem fuiſſe. Quidam *Cecropem Athenienſem*, vel *Linum*
Thebanum, & temporibus Trojanis Palamedem Argi-
vum memorant, *ſexdecim litterarum formas; mox alios,*
ac præcipuum Simonidem ceteras reppeiriſſe. At in Italia 3
Etruſci ab Corinthio Damarato, Aborigines Arca-
de ab Euandro didicerunt. & forma litteris Latinis,
quæ veterrimis Græcorum. Sed nobis quoque paucæ
primum fuere: deinde additæ ſunt. Quo exemplo 4
Clau-

Claudius tres litteras adjecit, quæ uſui, imperitante Ch.47.
eo, poſt oblitteratæ, adſpiciuntur etiam nunc in ære
1 publicandis plebiſcitis per fora ac templa fixo. Retu- Cap. 15.
lit deinde ad Senatum ſuper collegio haruſpicum,
ne vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret:
ſæpe adverſis Reipub. temporibus accitos, quorum mo-
nitu redintegratas cærimonias, & in poſterum rectius
2 *habitas. primoreſque Etruriæ ſponte aut Patrum Roma-*
norum impulſu retinuiſſe ſcientiam, & in familias propa-
gaſſe: quod nunc ſegnius fieri, publica circa bonas artes
3 *ſocordia, & quia externæ ſuperſtitiones valeſcant. &*
læta quidem in præſens omnia; ſed benignitati deum gra-
tiam referendam, ne ritus ſacrorum inter ambigua culti,
4 *per proſpera oblitterarentur.* Factum ex eo Senatuſ-
conſultum; *viderent Pontifices, quæ retinenda fir-*
1 *mandaque haruſpicum.* Eodem anno Cheruſcorum Cap. 16.
gens regem Roma petivit, amiſſis per interna bella
nobilibus; & uno reliquo ſtirpis regiæ, qui apud
2 Urbem habebatur, nomine * *Italus*. Paternum huic * *Italicus.*
genus e Flavio fratre Arminii; mater ex Catumero
principe Cattorum erat: ipſe forma decorus, & ar-
mis equiſque in patrium noſtrumque morem exer-
3 citus. Igitur Cæſar auctum pecunia, additis ſtipato-
ribus, hortatur *gentile decus magno animo capeſſere.*
Illum primum Romæ ortum, nec obſidem, ſed civem,
4 *ire externum ad imperium.* Ac primo lætus Germa-
nis adventus, atque eo magis, quod nullis diſcor-
diis imbutus pari in omnes ſtudio ageret; cele-
brari, coli, modo comitatem & temperantiam nul-
li inviſam, ſæpius vinolentiam ac libidines grata
5 barbaris uſurpans. Jamque apud proximos, jam
longius clareſcere, cum potentiam ejus ſuſpectantes
qui factionibus floruerant, diſcedunt ad contermi-
nos populos, ac teſtificantur, *adimi veterem Germa-*
6 *niæ libertatem, & Romanas opes inſurgere. adeo nemi-*
nem iiſdem in terris ortum, qui principem locum impleat;
niſi exploratoris Flavii progenies ſupra cunctos attollatur?
7 *Fruſtra Arminium præſcribi: cujus ſi filius hoſtili in ſolo*
adultus, in regnum veniſſet, poſſe extimeſci, infectum
alimonio, ſervitio, cultu, omnibus externis. at ſi pa-
*terna * Italo mens eſſet, non alium infenſius arma contra* * *Italico*
patriam ac deos penates, quam parentes ejus exercuiſſe.
1 His atque talibus magnas copias coëgere. Nec pau- Cap. 17.
ciores

V.C.800. Ch.47.

ciores † Italum ſequebantur. *non enim inrupiſſe ad invitos, ſed accitum* memorabant. *quando nobilitate ceteros anteiret, virtutem experirentur, an dignum ſe patruo Arminio, avo Catumero præberet. nec patrem illi* 2
rubori eſſe, quod fidem adverſus Romanos volentibus Germanis ſumptam, numquam omiſiſſet. falſo libertatis vocabulum obtendi ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exitioſi, nihil ſpei, niſi per diſcordias habeant.
Adſtrepebat huic alacre vulgus; & magno inter bar- 3
baros prœlio victor rex; dehinc ſecunda fortuna ad ſuperbiam prolapſus, pulſuſque, ac rurſus Langobardorum opibus refectus, per læta, per adverſa res

† Italicum

Cap.18. Cheruſcas adflictabat. Per idem tempus Chauci 1
nulla diſſenſione domi, & morte Sanquinii alacres, dum Corbulo adventat, inferiorem Germaniam incurſavere, duce Gannaſco. qui natione Caninefas, 2
auxiliaris & diu meritus, poſt transfuga, levibus navigiis prædabundus, Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe. At Cor- 3
bulo provinciam ingreſſus, magna cum cura & mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alveo Rheni, ceteras navium, ut quæque habiles, per æſtuaria & foſſas adegit: lintribuſque hoſtium de- 4
preſſis, & exturbato Gannaſco; ubi præſentia ſatis compoſita ſunt, legiones operum & laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit; ne quis agmine decederet, nec pugnam niſi juſſus iniret. ſtationes, vigiliæ, diurna nocturnaque mu- 5
nia, in armis agitabantur. Feruntque *militem, quia vallum non accinctus; atque alium quia pugione tantum accinctus foderet, morte punitos.* quæ nimia, & incer- 6
tum an falſo jacta vel aucta, originem tamen e ſeveritate ducis traxere. intentumque & magnis delictis inexorabilem ſcias, cui tantum aſperitatis etiam ad-

Cap.19. verſus levia credebatur. Ceterum is terror milites 1
hoſteſque in diverſum adfecit. nos virtutem auximus: Barbari ferociam infregere. Et natio Friſiorum poſt rebellionem clade L. Apronii cœptam infenſa, aut male fida, datis obſidibus conſedit apud agros a Corbulone deſcriptos. Idem ſenatum, ma- 2
giſtratus, leges impoſuit. ac ne juſſa exſuerent, præſidium immunivit; miſſis qui majores Chaucos ad deditionem pellicerent, ſimul Gannaſcum dolo adgrede-

gredcrentur. nec irritæ aut degeneres inſidiæ fuere
3 adverſus transfugam & violatorem fidei. Sed cæde
ejus motæ Chaucorum mentes, & Corbulo ſemina
rebellionis præbebat; ut læta apud pleroſque, ita
apud quoſdam ſiniſtra fama. *cur hoſtem conciret; ad-
verſa in Rempublicam caſura: ſin proſpere egiſſet, formi-
doloſum paci virum inſignem, & ignavo Principi præ-*
4 *gravem.* Ideo Claudius adeo novam in Germanias
vim prohibuit, *ut referri præſidia cis Rhenum* juberet. Cap.20.
1 Jam caſtra in hoſtili ſolo molienti Corbuloni, hæ
litteræ redduntur. Ille re ſubita, quamquam multa ſi-
mul offunderentur, metus ex Imperatore, contem-
ptio ex barbaris, ludibrium apud ſocios; nihil aliud
prolocutus, quam *beatos quondam duces Romanos*! ſi-
2 gnum receptui dedit. Ut tamen miles otium exſue-
ret, inter Moſam Rhenumque trium & viginti mil-
lium ſpatio foſſam produxit, qua incerta Oceani ve-
tarentur. inſignia tamen triumphi indulſit Cæſar,
3 quamvis bellum negaviſſet. Nec multo poſt Curtius
Rufus eumdem honorem adipiſcitur, qui in agro
Mattiaco recluſerat ſpecus quærendis venis argenti;
unde tenuis fructus, nec in longum fuit: at legioni-
bus cum damno labor, ecfodere rivos, quæque in
4 aperto gravia, humum infra moliri. quis ſubactus
miles, & quia plures per provincias ſimilia tolera-
bantur, componit occultas litteras nomine exerci-
tuum precantium Imperatorem, *ut quibus permiſſu-*
1 *rus eſſet exercitus, triumphalia ante tribueret.* De origi- Cap.21.
ne Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam
prodidere, neque falſa prompſerim; & vera exſequi
2 pudet. Poſtquam adolevit, ſectator Quæſtoris cui
Africa obtigerat, dum in opido Adrumeto vacuis
per medium diei porticibus ſecretus agitat, oblata ei
ſpecies muliebris ultra modum humanum, & audita
3 eſt vox; *Tu es Rufe, qui in hanc provinciam pro Conſu-
le venies.* Tali omine in ſpem ſublatus, digreſſuſque
in Urbem, & largitione amicorum, ſimul acri inge-
nio, Quæſturam; & mox nobiles inter candidatos
Præturam Principis ſuffragio adſequitur: cum hiſce
verbis Tiberius dedecus natalium ejus velaviſſet, *Cur-*
4 *tius Rufus videtur mihi ex ſe natus.* Longa poſt hæc ſe-
necta, & adverſus ſuperiores triſti adulatione, arro-
gans minoribus, inter pares difficilis, conſulare im-
perium,

V.C.800.
Ch.47. perium, triumphi inſignia, ac poſtremo Africam ob-
tinuit: atque ibi defunctus, fatale præſagium imple-
Cap. 22 vit. Interea Romæ, nullis palam neque cognitis mox 1
cauſſis, Cn. Novius eques Romanus, ferro accinctus
reperitur in cœtu ſalutantium Principem. nam poſt-
‡ noviſſime confesſus quam tormentis dilaniabatur, de ſe novi ‡ . . . .
conſcios non edidit, incertum an occultans. Iiſdem 2
Conſulibus P. Dolabella cenſuit *ſpectaculum gladia-
torum per omnes annos celebrandum, pecunia eorum qui
Quæſturam adipiſcerentur.* Apud majores virtutis id 3
præmium fuerat, cunctiſque civium, ſi bonis artibus
fiderent, licitum petere magiſtratus: ac ne ætas qui-
dem diſtinguebatur, quin prima juventa Conſula-
tum ac Dictaturas inirent. Sed Quæſtores, Regibus 4
etiam tum imperantibus, inſtituti ſunt: quod lex
curiata oſtendit, ab L. Bruto repetita. Manſitque 5
Conſulibus poteſtas deligendi, donec eum quoque
honorem populus mandaret. creatique primum Va-
* XXIII lerius Potitus, & Æmilius Mamercus * LXIII anno
poſt Tarquinios exactos, ut rem militarem comita-
rentur. Dein gliſcentibus negotiis, duo additi qui 6
Romæ curarent. Mox duplicatus numerus, ſtipen-
diaria jam Italia, & accedentibus provinciarum ve-
ctigalibus. Poſt lege Sullæ viginti creati ſupplendo
Senatui, cui judicia tradiderat. & quamquam equi- 7
tes judicia recuperaviſſent; Quæſtura tamen ex digni-
tate candidatorum, aut facilitate tribuentium gra-
tuito concedebatur, donec ſententia Dolabellæ
Cap.23 velut venundaretur. A. Vitellio † L. Vipſanio 1
Anno Conſulibus, cum de ſupplendo Senatu agitaretur,
V.C.801. primoreſque Galliæ quæ *Comata* appellatur, fœdera
Ch. 48.
†L.Vipſtano & civitatem Romanam pridem adſecuti, jus adipiſ-
cendorum in Urbe honorum expeterent; multus ea
ſuper re variuſque rumor, & ſtudiis diverſis apud
Principem certabatur, adſeverantium; *non adeo ægram* 2
*Italiam, ut Senatum ſuppeditare urbi ſuæ nequiret. ſuf-
feciſſe olim indigenas conſanguineis populis, nec pœnitere
veteris Reipub. Quin adhuc memorari exempla, quæ
priſcis moribus ad virtutem & gloriam Romana indoles
prodiderit. An parum quod Veneti & Inſubres curiam* 3
*irruperint, niſi cœtus alienigenarum velut captivitas in-
feratur? quem ultra honorem reſiduis nobilium? aut ſi
quis pauper e Latio Senator foret? oppleturos omnia divi-*
tes

tes illos, quorum avi proavique hoſtilium nationum du-
ces exercitus noſtros ferro vique ceciderint, divum Ju-
4 *lium apud Aleſiam obſederint. Recentia hæc. quid ſi me-*
moria eorum incriretur, qui Capitolio & ara Romanæ
manibus eorumdem * *per ſe ſatis. fruerentur ſane vocabu-*
lo civitatis: inſignia Patrum, decora magiſtratuum, ne
1 *vulgarent.* His atque talibus haud permotus Princeps, Cap.24.
& ſtatim contra diſſeruit, & vocato Senatu ita exor-
2 ſus eſt: *Majores mei (quorum antiquiſſimus Clauſus ori-*
gine Sabina, ſimul in civitatem Romanam & in familias
patriciorum adſcitus eſt) hortantur, uti paribus conſiliis
Rempub. capeſſam, transferendo huc quod uſquam egre-
3 *gium fuerit. Neque enim ignoro Julios Alba, Coruncа-*
nios Camerio, Porcios Tuſculo: & ne vetera ſcrutemur,
Etruria Lucaniaque, & omni Italia, in Senatum acci-
tos. Poſtremo ipſam ad Alpes promotam, ut non modo
ſinguli viritim, ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coa-
4 *leſcerent. Tunc ſolida domi quies, & adverſus externa*
floruimus, cum Tranſpadani in civitatem recepti, cum
ſpecie deductarum per orbem terræ legionum, additis pro-
vincialium validiſſimis, feſſo Imperio ſubventum eſt.
5 *num pœnitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes vi-*
ros e Gallia Narbonenſi tranſiviſſe? Manent poſteri eo-
6 *rum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid*
aliud exitio Lacedæmoniis & Athenienſibus fuit, quam-
quam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis
7 *arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia*
valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives
habuerit. Advenæ in nos regnaverunt. Libertinorum filiis
magiſtratus mandari, non ut plerique falluntur, repens,
8 *ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugna-*
vimus ſcilicet Volſci & Æqui, numquam adverſam no-
bis aciem ſtruxere! Capti a Gallis ſumus. ſed & Tuſcis
9 *obſides dedimus, & Samnitium jugum ſubivimus. Atta-*
men ſi cuncta bella recenſeas, nullum breviore ſpatio
quam adverſus Gallos confectum. continua inde ac fida
pax. Jam moribus, artibus, affinitatibus noſtris mixti,
aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati ha-
10 *beant. Omnia Patres conſcripti, quæ nunc vetuſtiſſima*
creduntur, nova fuere. plebei magiſtratus poſt patricios;
Latini poſt plebejos; ceterarum Italiæ gentium poſt Lati-
nos. Inveteraſcet hoc quoque: & quod hodie exemplis
1 *tuemur, inter exempla erit.* Orationem Principis ſe- Cap.25.

Anno V.C.801. Ch.48.

curo Patrum conſulto, primi Ædui Senatorum in
Urbe jus adepti ſunt. datum id fœderi antiquo, &
quia ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo
Romano uſurpant. Iiſdem diebus in numerum patri- 2
ciorum adſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemque e Se-
natu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis jam re-
liquis familiarum, quas Romulus *majorum*, & L. Bru-
tus *minorum gentium* appellaverant, exhauſtis etiam
quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Princeps Augu-
ſtus lege Senia ſublegere. Lætaque hæc in Rempub.
munia, multo gaudio Cenſoris inibantur. Famoſos 3
probris quo nam modo Senatu depelleret anxius, mi-
tem & recens repertam, quam ex ſeveritate priſca
rationem adhibuit; monendo, *ſecum quiſque de ſe con-*
ſultaret, peteretque jus exuendi ordinis. facilem ejus rei 4
veniam. & motos Senatu, & excuſatos ſimul propoſitu-
rum: ut judicium Cenſorum ac pudor ſponte cedentium
permixti, ignominiam mollirent. Ob ea ‡ Vipſanius 5
Conſul retulit, *Patrem Senatus appellandum eſſe Clau-*
dium. quippe promiſcuum Patris patriæ *cognomentum:*
nova in Rempub. merita, non uſitatis vocabulis honoran-
da. Sed ipſe cohibuit Conſulem ut nimium aſſentan- 6
tem. condiditque luſtrum, quo cenſa ſunt civium
LXIX centena, & XLIV millia. Iſque illi finis inſci-
tiæ erga domum ſuam fuit. haud multo poſt, flagitia 7
uxoris noſcere ac punire adactus, ut deinde ardeſceret
in nuptias inceſtas.

‡ Vipſtanus

Cap. 26.

Jam Meſſallina facilitate adulte- 1
rorum in faſtidium verſa, ad incognitas libidines pro-
fluebat; cum *abrumpi diſſimulationem* etiam Silius, ſive
fatali vecordia, an imminentium periculorum reme-
dium ipſa pericula ratus, urgebat. *Quippe non eo ven-* 2
tum, ut ſenectam Principis opperirentur. inſontibus inno-
xia conſilia; flagitiis manifeſtis, ſubſidium ab audacia pe-
tendum: adeſſe conſcios paria metuentes. Se cælibem, or- 3
bum, nuptiis, & adoptando Britannico paratum. manſuram
eamdem Meſſallinæ potentiam, addita ſecuritate, ſi præve-
nirent Claudium, ut inſidiis incautum, ita iræ properum.
Segniter hæ voces acceptæ, non amore in maritum; ſed 4
ne Silius ſumma adeptus, ſperneret adulteram, ſce-
luſque inter ancipitia probatum, veris mox pretiis
æſtimaret. nomen tamen matrimonii concupivit, 5
ob magnitudinem infamiæ, cujus apud prodigos no-
viſſima voluptas eſt. Nec ultra exſpectato, quam dum
ſacri-

ſacrificii gratia Claudius Oſtiam proficiſceretur, cun-
1 cta nuptiarum ſolennia celebrat. Haud ſum ignarus, Cap. 27.
fabuloſum viſum iri, tantum ullis mortalium ſecuri-
tatis fuiſſe, in civitate omnium gnara & nihil reticen-
te; nedum Conſulem deſignatum, cum uxore Princi-
pis, prædicta die, adhibitis qui obſignarent, velut ſuſci-
2 piendorum liberorum cauſſa conveniſſe: atque illam
audiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud deos,
diſcubitum inter convivas, oſcula, complexus, no-
3 ctem denique actam licentia conjugali. Sed nihil
compoſitum miraculi cauſſa, verum audita ſcripta-
1 que ſenioribus tradam. Igitur domus Principis in- Cap. 28.
horruerat; maximeque quos penes potentia, & ſi
res verterent, formido, non jam ſecretis colloquiis,
2 ſed aperte fremere; *Dum hiſtrio cubiculum Principis ex-
ſultaverit, dedecus quidem inlatum; ſed exſcidium procul
abſuiſſe: nunc juvenem nobilem, dignitate formæ, vi
mentis, ac propinquo Conſulatu, majorem ad ſpem ac-
cingi. nec enim occultum, quid poſt tale matrimonium
3 ſupereſſet.* Subibat ſine dubio metus reputantes, *he-
betem Claudium & uxori devinctum, multaſque mortes
juſſu Meſſallinæ patratas.* Rurſus ipſa facilitas Impe-
ratoris fiduciam dabat, *ſi atrocitate criminis præva-
4 luiſſent, poſſe opprimi damnatam antequam ream. Sed
in eo diſcrimen verti, ſi defenſio audiretur, utque clauſæ
1 aures etiam confitenti forent.* Ac primo Calliſtus jam Cap. 29.
mihi circa necem * Cæſaris narratus, & Appianæ cæ- *C. Cæ-
dis molitor Narciſſus, flagrantiſſimaque eo in tem- ris
pore gratia Pallas agitavere; *num Meſſallinam ſecretis
minis depellerent amore Silii, cuncta alia diſſimulantes.*
2 deinde metu, ne ad perniciem ultro traherentur, de-
ſiſtunt, Pallas per ignaviam; Calliſtus prioris quo-
que regiæ peritus, & potentiam cautis quam acrio-
3 ribus conſiliis tutius haberi. Perſtitit Narciſſus,
ſolum id immutans, ne quo ſermone præſciam cri-
minis & accuſatoris faceret; ipſe ad occaſiones in-
tentus, longa apud Oſtiam Cæſaris mora, duas pel-
lices, quarum is corpori maxime inſueverat largi-
tione ac promiſſis, & uxore dejecta plus potentiæ
1 oſtentando, perpulit delationem ſubire. Exin Cal Cap. 30.
purnia (id pellici nomen) ubi datum ſecretum, Cæ-
ſaris genibus provoluta, *nupſiſſe Meſſallinam Silio*
exclamat. ſimul Cleopatram, quæ idem opperiens

 adſta-

V.C.801. Ch..48. adſtabat, *an comperiſſet?* interrogat: atque illa an-
nuente; *ceteri Narciſſum* poſtulat. *Is veniam in præ-* 2
teritum petens, quod ei cis Vectium, cis Plautium diſſi-
mulaviſſet, nec nunc adulteria objecturum ait, *ne do-*
mum, ſervitia, & ceteros fortunæ paratus repoſceret;
frueretur immo iis, & redderet uxorem, rumperetque
tabulas nuptiales. an diſcidium, inquit, *tuum noſti?* 3
nam matrimonium Silii vidit populus, & Senatus & mi-
Cap. 31. *les: ac ni propere agis, tenet Urbem maritus.* Tum po 1
tiſſimum amicorum vocat, primumque rei frumen-
tariæ præfectum Turranium, poſt Luſium Getam
prætorianis impoſitum, percunctatur. Quibus fa- 2
tentibus, tum certatim ceteri circumſtrepunt, *iret*
in caſtra, firmaret prætorias cohortes, ſecuritati ante-
quam vindictæ conſuleret. Satis conſtat eo pavore offu- 3
ſum Claudium, ut idemtidem interrogaret, *an ipſe*
Imperii potens? an Silius privatus eſſet? At Meſſallina 4
non alias ſolutior luxu, adulto autumno, ſimula-
crum vindemiæ per domum celebrat; urgeri præla,
fluere lacus, & feminæ pellibus accinctæ adſultabant,
ut ſacrificantes vel inſanientes Bacchæ. ipſa crine 5
fluxo, thyrſum quatiens, juxtaque Silius hedera vin-
ctus, gerere cothurnos, jacere caput, ſtrepente cir-
cum procaci choro. Ferunt Vectium Valentem laſci- 6
via in præaltam arborem conniſum, interroganti-
bus *quid adſpiceret?* reſpondiſſe, *tempeſtatem ab Oſtia*
atrocem: ſive ceperat ea ſpecies; ſeu forte lapſa vox
Cap. 32. in præſagium vertit. Non rumor interea, ſed un- 1
dique nuntii incedunt, qui *gnara Claudio cuncta,*
& venire promptum ultioni adferrent. Igitur Meſſalli-
na Lucullanos in hortos, Silius diſſimulando metu,
ad munia fori digrediuntur. Ceteris paſſim dilaben- 2
tibus, adfuere centuriones, inditaque ſunt vincula,
ut quis reperiebatur in publico aut per latebras. Meſ- 3
ſallina tamen quamquam res adverſæ conſilium adi-
merent, ire obviam, & adſpici a marito, quod ſæpe
ſubſidium habuerat, haud ſegniter intendit: juſſit-
que *ut Britannicus & Octavia in complexum patris per-*
gerent. Et Vibidiam virginum Veſtalium vetuſtiſſi- 4
mam oravit, *Pontificis maximi aures adire, clementiam*
expetere. Atque interim tribus omnino comitanti- 5
bus (id repente ſolitudinis erat) ſpatium Urbis pe-
dibus emenſa, vehiculo quo purgamenta hortorum
eripiun-

eripiuntur, Oſtienſem viam intrat: nulla cujuſquam Ch. 48.
miſericordia, quia flagitiorum deformitas prævale-
1 bat. Trepidabatur nihilominus a Cæſare. quippe Cap. 33.
Getæ prætorii præfecto haud ſatis fidebat, ad honeſta
2 ſeu prava juxta levi. Ergo Narciſſus, adſumptis qui-
bus idem metus, *non aliam ſpem incolumitatis Cæſaris*
affirmat, *quam ſi jus militum uno illo die in aliquem li-*
3 *bertorum transferret*; *ſeque* offert *ſuſcepturum.* Ac ne,
dum in Urbem vehitur, ad pœnitentiam a L. Vitel-
lio, P. Largo Cæcina mutaretur, in eodem geſtami-
1 ne ſedem poſcit, ſumitque. Crebra poſt hæc fama Cap. 34.
fuit, inter diverſas Principis voces, cum modo incu-
ſaret flagitia uxoris, aliquando ad memoriam con-
jugii, & infantiam liberorum revolveretur, non
2 aliud prolocutum Vitellium, quam *ô facinus! ô ſcelus!*
Inſtabat quidem Narciſſus *aperire ambages, & veri*
copiam facere: ſed non ideo pervicit, quin ſuſpenſa
& quo ducerentur inclinatura reſponderet; exem-
3 ploque ejus Largus Cæcina uteretur. Et jam erat in
adſpectu Meſſallina, clamitabatque *audiret Octaviæ &*
Britannici matrem; cum obſtreperet accuſator, *Silium*
& nuptias referens: ſimul codicillos libidinum in-
4 dices tradidit, quibus viſus Cæſaris averteret. Nec
multo poſt Urbem ingredienti offerebantur commu-
nes liberi; niſi Narciſſus *amoveri eos* juſſiſſet: Vibi-
diam depellere nequivit, quin multa cum invidia
5 flagitaret, *ne indefenſa conjunx exitio daretur.* Ergo
auditurum Principem, & fore diluendi criminis faculta-
tem reſpondit; *Iret interim virgo, & ſacra capeſſeret.*
1 Mirum inter hæc ſilentium Claudii: Vitellius ignaro Cap. 35.
propior: omnia liberto obediebant. *patefieri do-*
mum adulteri, atque illuc deduci Imperatorem jubet.
2 Ac primum in veſtibulo effigiem patris Silii conſulto
Senatus abolitam, demonſtrat: tum quidquid habitum
3 Neronibus & Druſis, in pretium probri ceſſiſſe. in-
cenſumque & ad minas prorumpentem, caſtris in-
fert, parata concione militum; apud quos, præmo-
nente Narciſſo, pauca verba fecit: nam etſi juſtum
4 dolorem, pudor impediebat. Cohortium clamor
dehinc continuus, *nomina reorum & pœnas* flagitan-
tium: admotuſque Silius tribunali, non defenſio-
nem, non moras tentavit, precatus *ut mors accelera-*
retur. eadem conſtantia & inluſtres equites Roma-
nos

V.C.801. nos cupidos maturæ necis fecit. Titium Proculum 5
Ch.48. cuſtodem a Silio Meſſallinæ datum, & indicium of-
ferentem Vectium Valentem, & confeſſum, & Pom-
pejum Urbicum, ac Saufellum Trogum ex conſciis
trahi ad ſupplicium jubet. Decius quoque Calpurnia- 6
nus vigilum præfectus, Sulpicius Rufus ludi procura-
tor, Iuncus Virgilianus Senator, eadem pœna adfecti.
Cap.36. Solus Mneſter cunctationem attulit, dilaniata veſte 1
clamitans, *adſpiceret verberum notas, reminiſceretur
vocis, qua ſe obnoxium juſsis Meſſallinæ dediſſet. Aliis
largitione aut ſpei magnitudine, ſibi ex neceſsitate culpam:
nec cuiquam ante pereundum fuiſſe, ſi Silius rerum poti-
retur.* Commotum his & pronum ad miſericordiam 2
Cæſarem perpulere liberti, *ne tot inluſtribus viris in-
terfectis, hiſtrioni conſuleretur: ſponte an coactus tam
magna peccaviſſet, nihil referre.* Ne Trauli quidem 3
Montani equitis Romani defenſio recepta eſt. is mo-
deſta juventa, ſed corpore inſigni, accitus ultro,
noctemque intra unam a Meſſallina proturbatus
erat, paribus laſciviis ad cupidinem & faſtidia. Sui- 4
lio Ceſonino, & Plautio Laterano mors remittitur:
huic ob patrui egregium meritum; Ceſoninus vitiis
protectus eſt, tamquam in illo fœdiſſimo cœtu paſſus
Cap.37. muliebria. Interim Meſſallina Lucullanis in hortis 1
prolatare vitam, componere preces, nonnulla ſpe,
& aliquando ira: tanta inter extrema ſuperbia age-
bat. Ac ni cædem ejus Narciſſus properaviſſet, ver- 2
terat pernicies in accuſatorem. Nam Claudius do-
mum regreſſus, & tempeſtivis epulis delinitus, ubi
vino incaluit, *iri* jubet, *nuntiarique miſeræ* (hoc enim
verbo uſum ferunt) *dicendam ad cauſſam poſtera die
adeſſet.* Quod ubi auditum, & langueſcere ira, redi- 3
re amor, ac ſi cunctarentur, propinqua nox, & uxo-
rii cubiculi memoria timebantur; prorumpit Nar-
ciſſus, denuntiatque centurionibus & tribuno qui
aderant, *exſequi cædem: ita Imperatorem jubere.* cu- 4
ſtos & exactor e libertis, Euodus datus. Iſque raptim
in hortos prægreſſus, reperit fuſam humi, aſſidente
matre Lepida: quæ florenti filiæ haud concors, ſu-
premis ejus neceſſitatibus ad miſerationem evicta e-
rat; ſuadebatque *ne percuſſorem opperiretur. tran-
ſiſſe vitam, neque aliud quam morti decus quærendum.*
Sed animo per libidines corrupto, nihil honeſtum 5
ineſſet,

inerat, lacrymæque & queſtus inriti ducebantur; cum impetu venientium pulſæ fores, adſtititque tribunus per ſilentium, at libertus increpans multis ac ſervi-
1 libus probris. Tunc primum fortunam ſuam intro- Cap.38.
ſpexit, ferrumque accepit, quod fruſtra jugulo ac pectori per trepidationem admovens, ictu tribuni
2 transfigitur: corpus matri conceſſum. Nuntiatumque Claudio epulanti *periſſe Meſſallinam*, non diſtincto ſua an aliena manu: nec ille quæſivit; popoſcit-
3 que poculum, & ſolita convivio celebravit. Ne ſecutis quidem diebus, odii, gaudii, iræ, triſtitiæ, ullius denique humani affectus ſigna dedit, non cum lætantes accuſatores adſpiceret, non cum filios mœrentes. Juvitque oblivionem ejus Senatus, cenſendo *nomen & effigies privatis ac publicis locis demovendas.*
4 decreta Narciſſo *quæſtoria inſignia*, leviſſimum faſtigii ejus, cum ſuper Pallantem & Calliſtum ageret. Honeſta quidem, ſed ex quibus deterrima orirentur, flagitiis inultis.

Breviarium Libri XII.

Claudius uxorem quærit. Liberti alii aliam commendant : (Cap. 1. 2.) *Agrippina aliis prælata.* (3.) *Dolus in Silanum : adminiſtro Vitellio ;* (4.) *cujus artibus inducti Senatus populuſque* (5. 6.) *probant infames nuptias. Lex pro inceſto.* (7.) *Seneca poſt exſilium præeſt Neroni :* (8.) *cui ſponſa Octavia.* (9.) *Parthi regem Roma petunt Meherdatem* (10.) *quem a Claudio miſſum* (11.) *Caſſius in regnum ducere conatur.* (12.) *fraus & imperitia obfuit.* (13.) *Gotarzes fraude ac prælio victor obit.* (14.) *Mithridates Ponti regnum affectat : Cotys & Romani reſiſtunt.* (15.) *Ii pellunt hoſtem.* (16.) *Uſpen expugnant. Zorſines deſerit Mithridatem:* (17.) *qui ſupplex Eunoni.* (18.) *per eum a Principe veniam orat,* (19.) *& impetrat.* (20.) *Romam ducitur.* (21.) *Lollia evertitur, & Calpurnia.* (22.) *Pomerium Urbis prolatum.* (23. 24.) *Nero a Claudio adoptatus inſtinctu Pallantis.* (25.) *Britannicus depreſſus.* (26.) *Colonia in Ubios ab Agrippina deducta. Catti latrones victi.* (27. 28.) *Vannius Suevorum rex a ſuis victus ; regnum cedit aliis.* (29. 30.) *In Britannia turbæ: quibus obſiſtit Oſtorius. Iceni.* (31.) *Cangi. Brigantes.* (32.) *Caractacus rex prælium in Romanos auſus :* (33. 34.) *ab Oſtorio vincitur,* (35.) *& cum ſuis Romam perducitur, oſtentaturque.* (36.) *Maſcule Cæſarem alloquitur ; veniam impetrat.* (37.) *Britanni vires reparant.* (38.) *Oſtorius moritur,* (39.) *cui Didius ſuccedit. Venuſius Britannorum dux. Cartiſmandua.* (40.) *Nero in viros tranſit. Britannico præfertur: qui comitatu fido nudatur.* (41.) *Burrus prætorio præfectus. Agrippina. Vitellius.* (42.) *Prodigia Romæ. Caritas annonæ.* (43.) *Bellum inter Armenios & Hiberos, qua occaſione exortum. Rhadamiſtus. Mithridates.* (44.) *Præfecti Romani perfidia.* (45.) *Rhadamiſtus Mithridatem vinclis onerat, & cum ſuis interimit.* (46. 47.) *Romani de ultione deliberant.* (48.) *Peligni conatus infelix.* (49. *Parthi Armeniam invadunt.* (50.) *Rhadamiſtus a ſuis pellitur. Zenobia.* (51.) *Furius relegatus. S C. de mathematicis,* (52.) *& libidinoſis feminis. Adulatio in Pallantem.* (53.) *Felix & Ventidius turbant Iudæam : Quadratus com-*

ponit

ponit. (54.) *In Cilicia motus, quem ſedat Antiochus rex.* (55.) *Lacus Fucinus emiſſus cum periculo.* (56. 57.) *Nero ducit Octaviam.* (58.) *Statilius Taurus everſus.* (59.) *Procuratorum poteſtas aucta.* (60.) *Cois immunitas conceſſa.* (61) *Byzantiis tributum remiſſum. Ejus loci ſitus.* (62. 63.) *Prodigia Claudianæ necis. Agrippinæ in Lepidam æmulatio.* (64.) *Narciſſi liberæ voces.* (65.) *Claudius ægrotat: veneno perit.* (66. 67.) *Mors ejus celata dum Nero imperium capeſſit.* (68.) *Funus & conſecratio Claudii.* (69.) *Geſta hæc annis ſex*

C. Pompejo, Q. Verranio
C. Antiſtio, M. Suilio Rufo
Ti. Claudio V. Ser. Cornelio Orfito
P. Cornelio Sulla, L. Salvio Othone
D. Junio Silano, Q. Haterio
M. Aſinio Marcello, M. Acilio Aviola

} Coss.

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER XII.

Cap. 1. CÆde Meſſallinæ convulſa Principis domus, 1
orto apud libertos certamine quis deligeret
uxorem Claudio cælibis vitæ intoleranti, &
conjugum imperiis obnoxio. Nec minore ambitu fe- 2
minæ exarſerant, ſuam quæque nobilitatem, for-
mam, opes contendere, ac digna tanto matrimonio
oſtentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam 3
Paullinam, M. Lollii conſularis filiam, & Iuliam
Agrippinam Germanico genitam: huic Pallas, illi
Calliſtus, fautores aderant. at Ælia Petina e familia
Tuberonum, Narciſſo fovebatur. Ipſe modo huc, 4
modo illuc, ut quemque ſuadentium audierat prom-
ptus, diſcordantes in conſilium vocat, ac *promere*
Cap. 2. *ſententiam, & adjicere rationes* jubet. Narciſſus *vetus* 1
‡ *filiam* *matrimonium*, ‡ *familiam communem* (nam Antonia
ex Petina erat) *nihil in penatibus ejus novum* diſſere-
bat, *ſi ſueta conjunx rediret, haudquaquam novercali-*
bus odiis uſura in Britannicum & Octaviam, proxima
ſuis pignora. Calliſtus *improbatam longo diſcidio, ac* 2
ſi rurſus adſumeretur, eo ipſo ſuperbam: longeque re-
ctius Lolliam induci, quando nullos liberos genuiſſet, va-
cuam æmulatione, & privignis parentis loco futuram.
At Pallas id maxime in Agrippina laudare, quod *Ger-* 3
* *dignam* *manici nepotem* ſecum traheret, * *dignum prorſus impe-*
† *ſtirpe* *ratoria fortuna, † ſtirpem nobilem & familiæ Claudiæ quæ*
poſteros conjungeret; ne femina experta fecunditatis,
integra juventa, claritudinem Cæſarum aliam in domum
ferret.

1 *ferret.* Prævaluere hæc adjuta Agrippinæ inlecebris, V.C.801. Ch. 48.
quæ ad eum per ſpeciem neceſſitudinis crebro venti- Cap. 3.
tando pellicit patruum, ut prælata ceteris, & non-
2 dum uxor, potentia uxoria jam uteretur. Nam ubi
ſui matrimonii certa fuit, ſtruere majora, nuptiaſ-
que Domitii, quem ex Cn. Ænobarbo genuerat, &
3 Octaviæ Cæſaris filiæ moliri: quod ſine ſcelere per-
petrari non poterat, quia L. Silano deſponderat O-
ctaviam Cæſar. juvenemque & alia clarum, inſigni
triumphalium, & gladiatorii muneris magnificen-
4 tia, protulerat ad ſtudia vulgi. Sed nihil arduum vi-
debatur in animo Principis, cui non judicium, non
1 odium erat, niſi indita & juſſa. Igitur Vitellius no- Cap. 4.
mine Cenſoris, ſerviles fallacias obtegens, ingruen-
tiumque dominationum proviſor, quo gratiam A-
grippinæ pararet, conſiliis ejus implicari, ſerere
crimina in Silanum, cui ſane decora & procax ſoror
Junia Calvina haud multum ante Vitellii nurus fue-
2 rat. hinc initium accuſationis, fratrumque non in-
ceſtum, ſed incuſtoditum amorem ad infamiam tra-
xit. & præbebat Cæſar aures, accipiendis adverſum
3 generum ſuſpicionibus caritate filiæ promptior. At
Silanus inſidiarum neſcius, ac forte eo anno Prætor,
repente per edictum Vitellii ordine Senatorio move-
tur, quamquam lecto pridem Senatu, luſtroque con-
4 dito. ſimul adfinitatem Claudius diremit; adactuſque
Silanus ejurare magiſtratum, & reliquus Præturæ
1 dies in Eprium Marcellum collatus eſt. C. Pompejo Cap. 5.
Q. Veranio Coss. pactum inter Claudium & Agrip- Anno
pinam matrimonium, jam fama, jam amore inlicito V.C.802.
firmabatur, nec dum celebrare ſolennia nuptiarum Ch. 49.
audebant, nullo exemplo deductæ in domum patrui
2 fratris filiæ. Quin & inceſtum, ac ſi ſperneretur, ne
in malum publicum erumperet, metuebatur. Nec
ante omiſſa cunctatio, quam Vitellius ſuis artibus id
3 perpetrandum ſumpſit. Percunctatuſque Cæſarem,
an juſſis populi, an auctoritati Senatus cederet? ubi ille
unum ſe civium, & conſenſui imparem reſpondit, *op-*
4 *periri intra palatium* jubet. ipſe curiam ingreditur,
ſummamque Rempub. agi obteſtans, veniam dicen-
di ante alios expoſcit, orditurque; *Graviſſimos Prin-
cipis labores, quis orbem terræ capeſſat; egere adminicu-*
5 *lis, ut domeſtica cura vacuus, in commune conſulat. quod*

*porro honeſtius cenſoriæ mentis levamen, quam adſumere
conjugem proſperis dubiiſque ſociam? cui cogitationes in-
timas, cui parvos liberos tradat, non luxui aut volupta-
tibus adſuefactus, ſed qui prima ab juventa legibus obtem-*
Cap. 6. *peraviſſet.* Poſtquam hæc favorabili oratione præmi- 1
ſit, multaque Patrum aſſentatio ſequebatur; capto
rurſus initio, *Quando maritandum Principem cuncti
ſuaderent, deligi oportere feminam nobilitate, puerperiis,
ſanctimonia inſignem. Nec diu anquirendum, quin A-* 2
*grippina claritudine generis anteiret: datum ab ea fecun-
ditatis experimentum: & congruere artes honeſtas. Id* 3
*vero egregium, quod proviſu deum vidua jungeretur
Principi, ſua tantum matrimonia experto. audiviſſe a
parentibus, vidiſſe ipſos, arripi conjuges ad libita Cæſa-
rum: procul id a præſenti modeſtia. ſtatueretur immo do-*
† quomodo *cumentum, † quo uxorem Imperator acciperet. At enim* 4
*nova nobis in fratrum filias conjugia. ſed aliis gentibus
ſolennia, nec lege ulla prohibita. & ſobrinarum diu igno-
rata, tempore addito percrebuiſſe. morem accommodari
prout conducat, & fore hoc quoque in his quæ mox uſur-*
Cap. 7. *pentur.* Haud defuere qui certatim, *ſi cunctaretur* 1
Cæſar, vi acturos teſtificantes, erumperent curia.
Conglobatur promiſcua multitudo, *populumque Ro-
manum eadem rogare* clamitat. Nec Claudius ultra ex- 2
ſpectato, obvium apud forum præbet ſe gratantibus;
Senatumque ingreſſus *decretum poſtulat, quo juſtæ inter
patruos fratrumque filias nuptiæ etiam in poſterum ſtatue-
rentur.* Neque tamen repertus eſt, niſi unus talis ma- 3
trimonii cupitor, T. Alledius Severus eques Roma-
nus, quem plerique *Agrippinæ gratia impulſum* fere-
bant. Verſa ex eo civitas, & cuncta feminæ obedie- 4
bant, non per laſciviam, ut Meſſallina, rebus Ro-
manis inludenti. adductum, & quaſi virile ſervitium: 5
palam ſeveritas, ac ſæpius ſuperbia: nihil domi im-
pudicum, niſi dominationi expediret. cupido auri
immenſa obtentum habebat, quaſi ſubſidium regno
Cap. 8. pararetur. Die nuptiarum Silanus ſibi mortem con- 1
ſcivit: ſive eo uſque ſpem vitæ produxerat; ſeu dele-
cto die, augendam ad invidiam. Calvina ſoror ejus
Italia pulſa eſt. Addidit Claudius, *ſacra ex legibus* 2
*Tulli Regis, piaculaque apud lucum Dianæ per pontifices
danda:* inridentibus cunctis; quod pœnæ procura-
tioneſque inceſti id temporis exquirerentur. At A- 3
grip-

grippina ne malis tantum facinoribus noteſceret,
veniam exſilii pro Annæo Seneca, ſimul Præturam
impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem
ſtudiorum ejus, utque Domitii pueritia tali magiſtro
adoleſceret, & conſiliis ejuſdem ad ſpem domina-
4 tionis uterentur. quia Seneca fidus in Agrippinam
memoria beneficii, & infenſus Claudio dolore in-
1 juriæ credebatur. Placitum dehinc non ultra cuncta- Cap. 9.
ri, ſed deſignatum Conſulem Memmium Pollionem
ingentibus promiſſis inducunt, ſententiam expro-
mere, qua oraretur Claudius, *deſpondere Octaviam*
Domitio. quod ætati utriuſque non abſurdum, & ma-
2 jora patefacturum erat. Pollio haud diſparibus ver-
bis, ac nuper Vitellius, cenſet; deſpondeturque O-
ctavia: ac ſuper priorem neceſſitudinem, ſponſus
jam & gener Domitius æquari Britannico, ſtudiis
matris, arte eorum quis ob accuſatam Meſſallinam
1 ultio ex filio timebatur. Per idem tempus legati Par- Cap. 10.
thorum ad expetendum, ut retuli, Meherdatem miſ-
ſi, Senatum ingrediuntur, mandataque in hunc mo-
2 dum incipiunt: *Non ſe fœderis ignaros, nec defectione*
a familia Arſacidarum venire; ſed filium Vononis, ne-
potem Phrahatis, accedere adverſus dominationem Go-
3 *tarzis, nobilitati plebique juxta intolerandam. Jam fra-*
tres, jam propinquos, jam longius ſitos, cædibus ex-
hauſtos: adjici conjuges gravidas, liberos parvos, dum
ſocors domi, bellis infauſtus, ignaviam ſævitia tegat.
4 *Veterem ſibi ac publice cœptam nobiſcum amicitiam; &*
ſubveniendum ſociis virium æmulis, cedentibuſque per
5 *reverentiam. Ideo regum obſides liberos dari, ut ſi do-*
meſtici imperii tædeat, ſit regreſſus ad Principem Pa-
treſque, quorum moribus aſſuefactus rex melior adſciſce-
1 *retur.* Ubi hæc atque talia diſſertavere, incipit ora- Cap. 11.
tionem Cæſar *de faſtigio Romano, Parthorumque obſe-*
quiis: ſeque divo Auguſto adæquabat, *petitum ab eo*
regem referens; omiſſa Tiberii memoria, quamquam
2 is quoque miſerat. Addiditque præcepta (etenim
aderat Meherdates) *ut non dominationem & ſervos,*
ſed rectorem & cives cogitaret; clementiamque ac juſti-
tiam, quanto ignara barbaris, tanto toleratiora capeſſe-
3 *ret.* Hinc verſus ad legatos, extollit laudibus *alumnum*
Urbis, ſpectatæ ad id modeſtiæ; ac tamen ferenda regum
4 *ingenia, neque uſui crebras mutationes. rem Romanam*

huc ſatiate gloriæ provectam, ut externis quoque gentibus quietem velit Datum poſthæc C. Caſſio qui Suriæ 5
Cap.12. præerat, deducere juvenem ripam ad Euphratis. Ea 1
tempeſtate Caſſius ceteros præminebat peritia legum. nam militares artes per otium ignotæ, induſtrioſque ac ignavos pax in æquo tenet. Attamen 2
quantum ſine bello dabatur, revocare priſcum morem, exercitare legiones, cura, proviſu perinde agere, ac ſi hoſtis ingrueret. ita dignum majoribus ſuis, & familia Caſſia ratus, per illas quoque gentes celebrata. Igitur excitis quorum de ſententia petitus rex, 3
poſitiſque caſtris apud Zeugma, unde maxime pervius amnis, poſtquam inluſtres Parthi, rexque Arabum Abgarus advenerat, monet Meherdatem, *barbarorum impetus acres cunctatione langueſcere, aut in perfidiam mutari: itaque urgeret cœpta.* Quod ſpretum 4
fraude Abgari, qui juvenem ignarum, & ſummam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud opidum Edeſſam. Et vocante Carrhene, *promptaſque res* oſtentante *ſi citi adveniſſent*, non comi- 5
nus Meſopotamiam, ſed flexu Armeniam petunt, id
Cap.13. temporis importunam, quia hiems occipiebat. Exin 1
nivibus & montibus feſſi, poſtquam campis propinquabant, copiis Carrhenis adjunguntur. Tranſmiſ- 2
ſoque amne Tigri, permeant Adiabenos, quorum rex Izates ſocietatem Meherdatis palam induerat, in Gotarzem per occulta & magis fida inclinabat. Sed 3
capta in tranſitu urbs Ninos vetuſtiſſima ſedes Aſſuriæ, & Arbela caſtellum inſigne fama, quod poſtremo inter Darium atque Alexandrum prœlio Perſarum illic opes conciderant. Interea Gotarzes apud montem 4
cui nomen *Sambulos*, vota diis loci ſuſcipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore ſtato, per quietem monet ſacerdotes, *ut templum juxta, equos venatui adornatos ſiſtant.* equi ubi pharetras telis onu- 5
ſtas accepere, per ſaltus vagi, nocte demum vacuis pharetris, multo cum anhelitu redeunt. Rurſus deus, qua ſilvas pererraverit, nocturno viſu demonſtrat:
Cap.14. reperiunturque fuſæ paſſim feræ. Ceterum Gotarzes 1
nondum ſatis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento uti; & quamquam per inſectationes & nuntios ad prœlium vocaretur, nectere moras, locos mutare, & miſſis corruptoribus, exuendam ad fidem
hoſtes

 Anno V.C.802. Ch.49.
2 hoſtes emercari. Ex quis Izates * Adiabenus, mox
Abgarus Arabum cum exercitu, abſcedunt, levitate * Adiabeno
gentili, & quia experimentis cognitum eſt, Barba-
3 ros malle Roma petere Reges quam habere. At Me-
herdates validis auxiliis nudatus, ceterorum prodi-
tione ſuſpecta; quod unum erat reliquum, rem in
4 caſum dare, prœlioque experiri ſtatuit. Nec detre-
ctavit pugnam Gotarzes, deminutis hoſtibus ferox.
Concurſumque magna cæde, & ambiguo eventu:
donec Carrhenem profligatis obverſis longius eve-
5 ctum, integer a tergo globus circumveniret. Tum
omni ſpe perdita, Meherdates promiſſa Parrhacis pa-
terni clientis ſecutus, dolo ejus vincitur, traditur-
6 que victori. Atque ille *non propinquum, neque Arſa-
cis de gente, ſed alienigenam & Romanum* increpans,
auribus deciſis vivere jubet, oſtentui clementiæ ſuæ,
7 & in nos dehoneſtamento. Dein Gotarzes morbo
obiit, accituſque in regnum Vonones, Medos tum
præſidens. Nulla huic proſpera aut adverſa quis me-
moraretur. brevi & inglorio imperio perfunctus eſt;
reſque Parthorum in filium ejus Vologeſem tranſla-
1 tæ. At Mithridates Boſporanus amiſſis opibus vagus, Cap.15.
poſteaquam Didium ducem Romanum, roburque
exercitus abiiſſe cognoverat; relictos in novo regno
Cotyn juventa rudem, & paucas cohortium: cum
Julio Aquila equite Romano: ſpretis utriſque, con-
cire nationes, illicere perfugas, poſtremo exercitu
coacto, regem Dandaridarum exturbat, imperioque
2 ejus potitur. Quæ ubi cognita, & jam jamque Bo-
ſporum invaſurus habebatur, diffiſi propriis viribus
Aquila, & Cotys, quia Zorſines Siracorum rex ho-
ſtilia reſumpſerat, externas & ipſi gratias quæſivere,
miſſis legatis ad Eunonem, qui Aorſorum genti
3 præcellebat. Nec fuit in arduo ſocietas, potentiam
Romanam adverſus rebellem Mithridatem oſtentan-
tibus. Igitur pepigere, *equeſtribus prœliis Eunones cer-
1 taret; obſidia urbium Romani capeſſerent.* Tum com- Cap.16.
poſito agmine incedunt: cujus frontem & terga, Aor-
ſi; media cohortes, & Boſporani tutabantur, noſtris
2 in armis. Sic pulſus hoſtis, ventumque Sozam opi-
dum Dandaricæ, quod deſertum a Mithridate, ob
ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi
3 præſidio viſum. Exin in Siracos pergunt. & tranſ-
greſſi

greſſi amnem Pandam, circumveniunt urbem Uſpen,
editam loco, & mœnibus ac foſſis munitam; niſi 4
quod mœnia non ſaxo, ſed cratibus & vimentis, ac
media humo adverſum inrumpentes invalida erant:
eductæque altius turres, facibus atque haſtis turba-
bant obſeſſos. ac ni prœlium nox diremiſſet, cœpta 5
Cap.17. patrataque expugnatio eumdem intra diem foret. Po- 1
ſtero miſere legatos, *veniam liberis corporibus* oran-
tes; *ſervitii decem millia* offerebant. quod adſpernati 2
ſunt victores, quia trucidare deditos ſævum, tantam
multitudinem cuſtodia cingere arduum: ut belli po-
tius jure caderent. Datumque militibus, qui ſcalis e-
vaſerant, ſignum cædis. Exſcidio Uſpenſium metus 3
ceteris injectus, nihil tutum ratis, cum arma, mu-
nimenta, impediti vel eminentes loci, amneſque &
urbes juxta perrumperentur. Igitur Zorſines diu pen- 4
ſitato, Mithridatiſne rebus extremis, an patrio re-
gno conſuleret; poſtquam prævaluit gentilis utilitas,
datis obſidibus, apud effigiem Cæſaris procubuit,
magna gloria exercitus Romani, quem incruentum
& victorem, tridui itinere abfuiſſe ab amne Tanai
conſtitit. Sed in regreſſu diſpar fortuna fuit; quia 5
navium quaſdam, quæ mari remeabant, in litora
Taurorum delatas circumvenere barbari, præfecto
Cap.18. cohortis, & pleriſque centurionum interfectis. In- 1
terea Mithridates nullo in armis ſubſidio, conſultat
cujus miſericordiam experiretur. Frater Cotys pro-
ditor olim, deinde hoſtis metuebatur. Romanorum
nemo id auctoritatis aderat, ut promiſſa ejus magni
penderentur. Ad Eunonem convertit, propriis odiis 2
non inſenſum, & recens conjuncta nobiſcum ami-
citia validum. Igitur cultu vultuque quam maxime
ad præſentem fortunam comparato, regiam ingre-
ditur, genibuſque ejus provolutus, *Mithridates*, in- 3
quit, *terra marique Romanis per tot annos quæſitus,*
ſponte adſum. Utere ut voles prole magni Achæmenis,
Cap 19. *quod mihi ſolum hoſtes non abſtulerunt.* At Eunones 1
claritudine viri, mutatione rerum & prece haud de-
genere permotus, allevat ſupplicem, laudatque *quod*
gentem Aorſorum, quod ſuam dexteram petendæ veniæ
delegerit. Simul legatos litteraſque ad Cæſarem in 2
hunc modum mittit: *Populi Romani Imperatoribus ma-*
gnarumque nationum regibus, primam ex ſimilitudine
fortunæ

fortunæ amicitiam: ſibi & Claudio, etiam communionem
3 *victoriæ eſſe. Bellorum egregios fines, quotiens ignoſcen-*
do tranſigatur. Sic Zorſini victo nihil ereptum. Pro
Mithridate, quando gravius mereretur, non potentiam,
neque regnum precari; ſed ne triumpharetur, neve pœ-
1 *nas capite expenderet.* Atque Claudius, quamquam Cap.20.
nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen, ac-
cipere captivum pacto ſalutis, an repetere armis re-
2 ctius foret. Hinc dolor injuriarum, & libido vindi-
ctæ adigebat. Sed diſſerebatur contra: *Suſcipi bellum*
avio itinere, importuoſo mari: ad hoc reges feroces; va-
3 *gos populos; ſolum frugum egens: tum tædium ex mora,*
pericula ex properantia, modicam victoribus laudem, ac
multum infamiæ ſi pellerentur. quin arriperet oblata, &
ſervaret exſulem: cui inopi quanto longiorem vitam,
4 *tanto plus ſupplicii fore.* His permotus ſcripſit Eunoni,
meritum quidem noviſſima exempla Mithridatem, nec
ſibi vim ad exſequendum deeſſe: verum ita majoribus
placitum, quanta pervicacia in hoſtem, tanta beneficen-
tia adverſus ſupplices utendum. nam triumphos de popu-
1 *lis regniſque integris adquiri.* Traditus poſt hæc Mi- Cap.21.
thridates, vectuſque Romam per Junium Cilonem
Procuratorem Ponti, ferocius quam pro fortuna diſ-
ſeruiſſe apud Cæſarem ferebatur. Elataque vox ejus
in vulgum hiſce verbis: *Non ſum remiſſus ad te, ſed*
2 *reverſus: vel ſi non credis, dimitte & quære.* vultu
quoque interrito permanſit, cum roſtra juxta, cuſto-
dibus circumdatus, viſui populo præberetur. Con-
ſularia inſignia Ciloni, Aquilæ prætoria decernun-
1 tur. Iiſdem Conſulibus atrox odii Agrippina, ac Lol- Cap.22.
liæ infenſa, quod ſecum de matrimonio Principis
certaviſſet; molitur crimina, & accuſatorem, qui
objiceret *Chaldæos, magos, interrogatumque Apolli-*
2 *nis Clarii ſimulacrum ſuper nuptiis Imperatoris.* Exin
Claudius inaudita rea, multa de claritudine ejus a-
pud Senatum præfatus, *ſorore L. Voluſii genitam, ma-*
jorem ei patruum Cottam Meſſallinum eſſe. Memmio
quondam Regulo nuptam (nam de C. Cæſaris nuptiis
3 conſulto reticebat) addidit *pernicioſa in Rempub. conſi-*
lia, & materiem ſceleri detrahendam. Proin publicatis
bonis, cederet Italia. Ita * quinquagies ſeſtertium ex * 125000. Philipp.
4 opibus immenſis exſuli relictum. Et Calpurnia inlu-
ſtris femina pervertitur, quia formam ejus laudave-
rat

V.C.801. Ch.49. rat Princeps, nulla libidine, ſed fortuito ſermone.
unde vis Agrippinæ citra ultima ſtetit. in Lolliam
mittitur tribunus, a quo ad mortem adigeretur.
Damnatus & lege repetundarum Cadius Rufus, ac- 5
Cap.23. cuſantibus Bithynis. Galliæ Narbonenſi ob egregiam 1
in Patres reverentiam datum, *ut Senatoribus ejus provinciæ, non exquiſita Principis ſententia, jure quo Sicilia haberetur, res ſuas inviſere liceret.* Ituræique & 2
Judæi, defunctis regibus Sohemo atque Agrippa,
provinciæ Suriæ additi. Salutis augurium quinque &
viginti annis omiſſum repeti, ac deinde continuari
placitum. Et pomerium Urbis auxit Cæſar more pri- 3
ſco; quo iis qui protulere Imperium, etiam termi-
nos Urbis propagare datur. Nec tamen duces Roma- 4
ni, quamquam magnis nationibus ſubactis, uſurpa-
Cap.24. verant, niſi L. Sulla, & divus Auguſtus. Regum in 1
eo ambitio, vel gloria varie vulgata. Sed initium
condendi, & quod pomerium Romulus poſuerit,
noſcere haud abſurdum reor. Igitur a foro Boario, 2
ubi æreum tauri ſimulacrum adſpicimus, quia id ge-
nus animalium aratro ſubditur, ſulcus deſignandi
opidi cœptus, ut magnam Herculis aram amplecte-
retur. Inde certis ſpatiis interjecti lapides, per ima 3
montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias vete-
res, tum ad ſacellum Larium, forumque Romanum:
& Capitolium non a Romulo, ſed a T. Tatio addi-
tum Urbi credidere. Mox pro fortuna pomerium
auctum. Et quos tum Claudius terminos poſuerit, 4
Cap.25. facile cognitu, & publicis actis perſcriptum. C. An- 1
Anno V.C.803. Ch.50. tiſtio M. Suilio Coss. adoptio in Domitium aucto-
ritate Pallantis feſtinatur. qui obſtrictus Agrippinæ
ut conciliator nuptiarum, & mox ſtupro ejus inliga-
tus, ſtimulabat Claudium, *conſuleret Reipubl. Britannici pueritiam robore circumdaret. Sic apud divum Auguſtum, quamquam nepotibus ſubnixum, viguiſſe privignos: a Tiberio, ſuper propriam ſtirpem, Germanicum adſumptum. Se quoque accingeret juvene, partem curarum capeſſituro.* 2
His evictus, † biennio majorem na- 3
tu Domitium filio anteponit, habita apud Senatum
oratione in eumdem, quem a liberto acceperat, mo-
dum. Adnotabant periti, nullam ante hac adoptio- 4
nem inter patricios Claudios reperiri, eoſque ab At-
Cap.26. to Clauſo continuos duraviſſe. Ceterum actæ Prin- 1
cipi

† quadriennio

 Anno
ci pi grates, quæſitiore in Domitium adulatione. Ro- V.C.803. Ch.50.
gataque lex, qua *in familiam Claudiam & nomen Neronis transiret.* Augetur & Agrippina cognomento
2 *Auguſtæ.* quibus patratis, nemo adeo expers miſe-
ricordiæ fuit, quem non Britannici fortunæ mœror
adficeret. deſolatus paullatim etiam ſervilibus mini-
ſteriis, per intempeſtiva novercæ officia, in ludibria
3 vertebat, intelligens falſi. neque enim ſegnem ei
fuiſſe indolem ferunt; ſive verum, ſeu periculis com-
1 mendatus retinuit famam ſine experimento. Sed A- Cap.27.
grippina, quo vim ſuam ſociis quoque nationibus o-
ſtentaret, in opidum Ubiorum, in quo genita erat,
veteranos coloniamque deduci impetrat; cui nomen
2 inditum ex vocabulo ipſius. Ac forte acciderat, ut
eam gentem Rheno transgreſſam avus Agrippa in fi-
dem acciperet. Iiſdem temporibus in ſuperiore Ger-
mania trepidatum, adventu Cattorum latrocinia a-
3 gitantium. Deinde L. Pomponius Legatus auxiliares
Vangiones ac Nemetas, addito equite alario, mo-
nuit, *ut anteirent populatores, vel dilapſis improviſi*
4 *circumfunderentur.* Et ſecuta conſilium ducis indu-
ſtria militum, diviſique in duo agmina, qui lævum
iter petiverant, recens reverſos, prædaque per luxum
5 uſos, & ſomno graves circumvenere. Aucta lætitia,
quod quoſdam e clade Variana, quadrageſimum poſt
1 annum, ſervitio exemerant. At qui dextris & pro- Cap.28.
pioribus compendiis ierant, obvio hoſti & aciem
auſo, plus cladis faciunt. Et præda famaque onuſti,
ad montem Taunum revertuntur, ubi Pomponius
cum legionibus opperiebatur, ſi Catti cupidine ulciſ-
2 cendi caſum pugnæ præberent. Illi metu ne hinc
Romanus, inde Cheruſci, cum quis æternum diſcor-
dant, circumgrederentur, legatos in Urbem & ob-
ſides miſere. decretuſque Pomponio triumphalis
honos, modica pars famæ ejus apud poſteros, in
1 quis carminum gloria præcellit. Per idem tempus Cap.29.
Vannius Suevis a Druſo Cæſare impoſitus, pellitur
regno: prima imperii ætate clarus acceptuſque po-
pularibus; mox diuturnitate in ſuperbiam mutans,
& odio accolarum, ſimul domeſticis diſcordiis cir-
2 cumventus. Auctores fuere Vibillius Hermunduro-
rum rex, & Vangio ac Sido ſorore Vannii geniti.
3 Nec Claudius, quamquam ſæpe oratus, arma cer-
tantibus

V.C.803. Ch.50. tantibus barbaris interpoſuit, *tutum* Vannio *perfu-*
gium promittens *ſi pelleretur.* ſcripſitque * P. Atellio 4
Hiſtro, qui Pannoniam præſidebat, *legionem ipſaque*
e provincia lecta auxilia, pro ripa componeret, ſubſidio
victis, & terrori adverſus victores, ne fortuna elati,
noſtram quoque pacem turbarent. nam vis innumera 5
Ligii, aliæque gentes adventabant, fama, ditis re-
gni, quod Vannius triginta per annos prædationibus
& vectigalibus auxerat. Ipſi manus propria pedites, 6
eques e Sarmatis Iazygibus erat, impar multitudini
hoſtium: eoque caſtellis ſeſe defenſare, bellumque
Cap.30. ducere ſtatuerat. Sed Iazyges obſidionis impatien- 1
tes, & proximos per campos vagi, neceſſitudinem
pugnæ attulere, quia Ligius Hermundurusque illic
ingruerant. Igitur digreſſus caſtellis Vannius, fun- 2
ditur prœlio: quamquam rebus adverſis, laudatus,
quod & pugnam manu capeſſiit, & corpore adverſo vul-
nera excepit. Ceterum ad claſſem in Danubio oppe- 3
rientem perfugit. Secuti mox clientes, & acceptis
agris, in Pannonia locati ſunt. Regnum Vangio ac 4
Sido inter ſe partivere, egregia adverſus nos fide:
ſubjectis ſuone an ſervitii ingenio, dum adipiſceren-
tur ‡ dominationes multa caritate, & majore odio
Cap.31. poſtquam adepti ſunt. At in Britannia P. Oſtorium 1
Proprætorem turbidæ res excepere, effuſis in agrum
ſociorum hoſtibus, eo violentius, quod novum du-
cem exercitu ignoto, & cœpta hieme, iturum ob-
viam non rebantur. Ille gnarus primis eventibus 2
metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: &
cæſis qui reſtiterunt, diſiectos conſectatus, ne rur-
ſus conglobarentur, infenſaque & infida pax non
duci non militi requiem permitteret; detrahere ar-
ma ſuſpectis, cinctoſque caſtris Antonam & Sabri-
nam fluvios cohibere parat. Quod primi Iceni ab- 3
nuere, valida gens, nec prœliis contuſi, quia ſocie-
tatem noſtram volentes acceſſerant. hiſque auctori-
bus circumjectæ nationes locum pugnæ delegere, ſe-
ptum agreſti aggere & aditu anguſto, ne pervius e-
quiti foret. Ea munimenta dux Romanus, quam- 4
quam ſine robore legionum ſociales copias ducebat,
perrumpere adgreditur, & diſtributis cohortibus,
turmas quoque, peditum ad munia accingit. Tunc 5
dato ſigno perfringunt aggerem, ſuiſque clauſtris
impedi-

*Palpelio

‡ dominationis

impeditos turbant. Atque illi conſcientia rebellio- Ch.50.
nis, & obſeptis effugiis, multa & clara facinora fe-
6 cere. Qua pugna filius Legati M. Oſtorius ſervati ci-
1 vis decus meruit. Ceterum clade Icenorum com- Cap.32.
poſiti qui bellum inter & pacem dubitabant: & du-
ctus in Cangos exercitus. Vaſtati agri, prædæ paſſim
actæ; non auſis aciem hoſtibus, vel ſi ex occulto car-
2 pere agmen tentarent, punito dolo. Jamque ven-
tum haud procul mari, quod Hiberniam inſulam
adſpectat; cum ortæ apud Brigantes diſcordiæ retra-
xere ducem, deſtinationis certum, ne nova molire-
3 tur, niſi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem,
paucis qui arma cœptabant interfectis, in reliquos
data venia, reſedere: Silurum gens, non atrocitate,
non clementia mutabatur, quin bellum exerceret,
4 caſtriſque legionum premenda foret. Id quo prom-
ptius veniret, colonia Camalodunum valida vetera-
norum manu deducitur in agros captivos, ſubſidium
adverſus rebelles, & imbuendis ſociis ad officia le-
1 gum. Itum inde in Siluras, ſuper propriam fero- Cap.33.
ciam, Caractaci viribus confiſos: quem multa am-
bigua, multa proſpera extulerant, ut ceteros Britan-
2 norum imperatores præmineret. Sed tum aſtu, loco-
rum fraude prior, vi militum inferior, transfert
bellum in Ordovicas, additiſque qui pacem noſtram
metuebant, noviſſimum caſum experitur; ſumpto
ad prœlium loco, ut aditus, abſceſſus, cuncta nobis
3 importuna, & ſuis in melius eſſent. Tunc montibus
arduis, & ſi qua clementer accedi poterant, in mo-
dum valli ſaxa præſtruit: & præfluebat amnis vado
incerto, catervaque majore pro munimentis conſti-
1 terant. Ad hoc gentium ductores circumire, hortari, Cap.34.
firmare animos, minuendo metu, accendenda ſpe,
2 aliiſque belli incitamentis. Enimvero Caractacus
huc illuc volitans, *illum diem*, *illam aciem* teſtabatur,
aut reciperandæ libertatis, aut ſervitutis æternæ initium
fore. vocabatque nomina *majorum, qui Dictatorem*
Cæſarem pepuliſſent: quorum virtute vacui a ſecuribus
& tributis, intemerata conjugum & liberorum corpora
3 *retinerent.* Hæc atque talia dicenti, adſtrepere vulgus;
gentili quiſque religione obſtringi, *non telis, non*
1 *vulneribus ceſſuros.* Obſtupefecit ea alacritas ducem Cap.35.
Romanum: ſimul objectus amnis, additum vallum,
immi-

imminentia juga, nihil niſi atrox & propugnatoribus
frequens, terrebat. Sed miles prœlium poſcere, 2
cuncta virtute expugnabilia clamitare, præfectique ac
tribuni paria diſſerentes, ardorem exercitus incende-
bant. Tum Oſtorius, circumſpectis quæ impenetra- 3
bilia, quæque pervia, ducit infenſos, amnemque
haud difficulter evadit. Ubi ventum ad aggerem, dum
miſſilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & ple-
ræque cædes oriebantur. Poſteaquam facta teſtudi- 4
ne, rudes & informes ſaxorum compages diſtractæ,
parque cominus acies, decedere barbari in juga
montium. Sed eo quoque inrupere ferenta- 5
rius graviſque miles: illi telis adſultantes; hi con-
ferto gradu, turbatis contra Britannorum ordini-
bus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmi-
na: & ſi auxiliaribus reſiſterent, gladiis ac pilis le-
gionariorum; ſi huc verterent, ſpathis & haſtis au-
xiliarium ſternebantur. clara ea victoria fuit, capta- 6
que uxore & filia Caractaci, fratres quoque in dedi-
Cap.36. tionem accepti. Ipſe (ut ferme intuta ſunt adverſa) 1
cum fidem Cartiſmanduæ reginæ Brigantum petiviſ-
ſet, vinctus ac victoribus traditus eſt, nono poſt
anno quam bellum in Britannia cœptum. Unde 2
fama ejus evecta inſulas, & proximas provincias per-
vagata, per Italiam quoque celebrabatur: avebant-
que viſere, quis ille tot per annos opes noſtras ſpre-
viſſet. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen 3
erat. & Cæſar dum ſuum decus extollit, addidit
gloriam victo. Vocatus quippe ut ad inſigne ſpecta-
culum populus. Stetere in armis prætoriæ cohortes,
campo qui caſtra præjacet. Tunc incedentibus regiis 4
clientelis phaleræ torqueſque, quæque externis bellis
quæſierat, traducta; mox fratres, & conjunx & filia:
poſtremo ipſe oſtentatus. Ceterorum preces dege- 5
neres fuere, ex metu. At non Caractacus aut vultu
demiſſo, aut verbis miſericordiam requirens, ubi
tribunali adſtitit, in hunc modum loquutus eſt:
Cap.37. *Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum* 1
proſperarum moderatio fuiſſet; amicus potius in hanc ur-
bem, quam captus veniſſem: neque dedignatus eſſes
claris majoribus ortum, pluribus gentibus imperitantem
fœdere pacis accipere. Præſens ſors mea, ut mihi infor- 2
mis; ſic tibi magnifica eſt. habui equos, viros, arma,
opes.

opes. quid mirum, ſi hæc invitus amiſi? Non ſi vos omni- V.C.803.
bus imperitare vultis, ſequitur ut omnes ſervitutem acci- Ch 50.
3 *piant. Si ſtatim deditus traderer; neque mea fortuna,*
neque tua gloria inclaruiſſet: & ſupplicium mei oblivio
ſequeretur. at ſi incolumem ſervaveris, æternum exem-
4 *plar clementiæ ero.* Ad ea Cæſar veniam ipſique, &
conjugi, & fratribus, tribuit. Atque illi vinclis ex-
ſoluti, Agrippinam quoque haud procul alio ſuggeſtu
conſpicuam, iiſdem quibus Principem laudibus gra-
5 tibuſque venerati ſunt. novum ſane, & moribus
veterum inſolitum, feminam ſignis Romanis præ-
ſidere. ipſa ſemet parti a majoribus ſuis imperii ſo-
1 ciam ferebat. Vocati poſthac Patres, multa & ma- Cap.38.
gnifica ſuper captivitate Caractaci diſſeruere; *neque*
minus id clarum, quam cum Siphacem P. Scipio, Perſem
L. Paullus, & ſi qui alii vinctos reges populo Romano
2 *oſtendere.* Cenſentur *Oſtorio triumphi inſignia*; proſpe-
ris ad id rebus ejus, mox ambiguis: ſive quod amoto
Caractaco, quaſi debellatum foret, minus intenta
apud nos militia fuit, ſive hoſtes miſeratione tanti
3 regis, acrius ad ultionem exarſere. Præfectum ca-
ſtrorum, & legionarias cohortes exſtruendis apud
Siluras præſidiis relictas, circumfundunt. Ac ni cito
vicis & caſtellis proximis ſubventum foret; copiæ
4 tum occidione occubuiſſent. Præfectus tamen & octo
centuriones, ac promptiſſimus quiſque manipulus
cecidere. nec multo poſt pabulantis noſtros, ipſaſ-
1 que miſſas ad ſubſidium turmas profligant. Tum Cap.39.
Oſtorius cohortes expeditas expoſuit: nec ideo fugam
ſiſtebat, ni legiones prœlium excepiſſent. earum
robore æquata pugna, dein nobis pro meliore fuit.
2 effugere hoſtes tenui damno, quia inclinabat dies.
Crebra hinc prœlia, & ſæpius in modum latrocinii:
per ſaltus, per paludes; ut cuique ſors, aut virtus:
temere, proviſo; ob iram, ob prædam; juſſu, &
3 aliquando ignaris ducibus. ac præcipua Silurum per-
vicacia, quos accendebat vulgata Imperatoris Roma-
ni vox; *ut quondam Sugambri exciſi, & in Gallias*
trajecti forent, ita Silurum nomen penitus exſtinguen-
4 *dum.* Igitur duas auxiliares cohortes, avaritia præ-
fectorum incautius populantes, intercepere. ſpoliaque
& captivos largiendo, ceteras quoque nationes ad
5 defectionem trahebant: cum tædio curarum feſſus
Oſto-

Anno V.C.803. Ch.50.

Oſtorius, conceſſit vita; lætis hoſtibus, tamquam ducem haud ſpernendum, & ſi non prœlium, at

Cap.40. certe bellum, abſumpſiſſet. At Cæſar, cognita mor- 1
te Legati, ne provincia ſine rectore foret, A. Didium ſuffecit. Is propere vectus, non tamen integras res invenit, adverſa interim legionis pugna, cui
Manlius Valens præerat. auctaque & apud hoſtes ejus 2
rei fama, quo venientem ducem exterrerent; atque illo augente audita, ut major laus compoſitis, vel
ſi duraviſſent, venia juſtior tribueretur. Silures id 3
quoque damnum intulerant, lateque perſultabant,
donec accurſu Didii pellerentur. Sed poſt captum 4
Caractacum, præcipuus ſcientia rei militaris Venuſius e Jugantum civitate, ut ſupra memoravi, fidusque diu, & Romanis armis defenſus, cum Cartiſmanduam reginam matrimonio teneret, mox orto diſcidio, & ſtatim bello, etiam adverſus nos hoſti-
lia induerat. Sed primo tantum inter ipſos certaba- 5
tur, callidiſque Cartiſmandua artibus, fratrem ac
propinquos Venuſii intercepit. Inde accenſi hoſtes, 6
ſtimulante ignominia, ne feminæ imperio ſubderentur, valida & lecta armis juventus regnum ejus invadunt. quod nobis præviſum, & miſſæ auxilio cohortes acre prœlium fecere, cujus initio ambiguo,
finis lætior fuit. Neque diſpari eventu pugnatum a 7
legione, cui Ceſius Naſica præerat. Nam Didius ſenectute gravis, & multa copia honorum, per mini-
ſtros agere & arcere hoſtem ſatis habebat. Hæc, 8
quamquam a duobus, Oſtorio Didioque Proprætoribus plures per annos geſta, conjunxi, ne diviſa haud

Cap.41. Anno V.C.804. Ch.51.

perinde ad memoriam ſui valerent. Nunc ad tem- 1
porum ordinem redeo. Ti. Claudio quintum, Ser. Cornelio Orfito Coſs. virilis toga Neroni maturata,
quo capeſſendæ Reipub. habilis videretur. Et Cæſar 2
adulationibus Senatus libens ceſſit, *ut viceſimo ætatis anno Conſulatum Nero iniret: atque interim deſignatus, proconſulare imperium extra Urbem haberet, ac* Princeps
juventutis *appellaretur*. Additum nomine ejus do- 3
nativum militi, congiarium plebi. Et ludicro Circenſium, quod adquirendis vulgi ſtudiis edebatur, Britannicus in prætexta, Nero triumphalium veſte tranſvecti ſunt. Spectaret populus hunc decore imperatorio; illum puerili habitu, ac perinde fortunam utriuſ-

4 utriuſque præſumeret. Simul qui centurionum tri- V.C. 804.
bunorumque ſortem Britannici miſerabantur, re- Ch. 51.
moti fictis cauſſis, & alii per ſpeciem honoris. etiam
libertorum ſi quis incorrupta fide, depellitur, tali
5 occaſione. Obvii inter ſe, Nero *Britannicum* nomine,
ille *Domitium*, ſalutavere. Quod ut diſcordiæ ini-
tium, Agrippina multo queſtu ad maritum defert:
ſperni quippe adoptionem, quæque cenſuerint Patres,
juſſerit populus, intra penates abrogari: ac niſi pravitas
tam infenſa docentium arceatur, eruptura in publicam
6 *perniciem.* Commotus his quaſi criminibus Claudius,
optimum quemque educatorem filii exſilio ac morte
adficit; datoſque a noverca, cuſtodiæ ejus imponit.
1 Nondum tamen ſumma moliri Agrippina audebat, Cap. 42.
ni prætoriarum cohortium cura exſolverentur Luſius
Geta, & Rufius Criſpinus, quos Meſſallinæ memo-
2 res & liberis ejus devinctos credebat. Igitur *diſtrahi*
cohortes ambitu duorum, & ſi ab uno regerentur, inten-
tiorem fore diſciplinam adſeverante uxore, transfertur
regimen cohortium ad Burrum Afranium egregiæ
militaris famæ, gnarum tamen cujus ſponte præfice-
3 retur. Suum quoque faſtigium Agrippina extollere
altius, carpento Capitolium ingredi, qui mos ſacer-
dotibus, & ſacris antiquitus conceſſus, veneratio-
nem augebat feminæ, quam imperatore genitam,
ſororem ejus qui rerum potitus ſit, & conjugem &
matrem fuiſſe, unicum ad hunc diem exemplum eſt.
4 Inter quæ præcipuus propugnator ejus Vitellius, va-
lidiſſima gratia, ætate extrema (adeo incertæ ſunt
potentium res) accuſatione corripitur, deferente Ju-
nio Lupo Senatore. Is crimina majeſtatis, & cupidi-
5 nem imperii objectabat. Præbuiſſetque aures Cæſar,
niſi Agrippinæ minis magis quam precibus mutatus
eſſet, ut accuſatori aqua atque igne interdiceret. hacte-
1 nus Vitellius voluerat. Multa eo anno prodigia evene- Cap. 43.
re. Inſeſſum diris avibus Capitolium: crebris terræ
motibus prorutæ domus: ac dum latius metuitur, tre-
2 pidatione vulgi, invalidus quiſque obtriti. Frugum
quoque egeſtas, & orta ex eo fames, in prodigium ac-
cipiebatur. Nec occulti tantum queſtus; ſed jura red-
dentem Claudium circumvaſere clamoribus turbidis,
pulſumque in extremam fori partem vi urgebant, do-
3 nec militum globo infenſos perrupit. Quindecim

dierum alimenta Urbi, non amplius, ſuperfuiſſe
conſtitit. magnaque deûm benignitate, & modeſtia
hiemis rebus extremis ſubventum. At hercule olim 4
ex Italiæ regionibus longinquas in provincias com-
meatus portabant. nec nunc infecunditate labora-
tur, ſed Africam potius & Ægyptum exercemus, na-
vibuſque & caſibus vita populi Romani permiſſa eſt.
Cap.44. Eodem anno bellum inter Armenios Hiberoſque 1
exortum, Parthis quoque ac Romanis graviſſimorum
inter ſe motuum cauſſa fuit. Genti Parthorum Vo- 2
logeſes imperitabat, materna origine ex pellice Græ-
ca conceſſu fratrum regnum adeptus. Hiberos Pha-
raſmanes vetuſta poſſeſſione; Armenios frater ejus
Mithridates obtinebat opibus noſtris. Erat Pharaſ- 3
mani filius nomine Rhadamiſtus, decora procerita-
te, vi corporis inſignis, & patrias artes edoctus, cla-
raque inter accolas fama. Is *modicum Hiberiæ regnum
ſenecta patris detineri* ferocius crebriuſque jactabat,
quam ut cupidinem occultaret. Igitur Pharaſmanes 4
juvenem potentiæ promptæ, & ſtudio popularium
accinctum, vergentibus jam annis ſuis metuens,
aliam ad ſpem trahere, & *Armeniam* oſtentare, *pulſis
Parthis datam Mithridati a ſemet* memorando: ſed
*vim differendam, & potiorem dolum, quo incautum op-
primerent.* Ita Rhadamiſtus ſimulata adverſus patrem 5
diſcordia, tamquam novercæ odiis impar, pergit ad
patruum. multaque ab eo comitate in ſpeciem libe-
rum cultus, primores Armeniorum ad res novas in-
Cap.45. licit, ignaro & ornante inſuper Mithridate. Recon- 1
ciliationis ſpecie adſumpta, regreſſus ad patrem, *quæ
fraude confici potuerint prompta* nunciat, *cetera armis
exſequenda.* Interim Pharaſmanes belli cauſſas con- 2
fingit: *prœlianti ſibi adverſus regem Albanorum, &
Romanos auxilio vocanti fratrem adverſatum, eamque
injuriam excidio ipſius ultum iturum.* Simul magnas 3
copias filio tradidit. ille inruptione ſubita territum
exutumque campis Mithridatem, compulit in caſtel-
lum Gorneas, tutum loco ac præſidio militum, quis
Cælius Pollio præfectus, centurio Caſperius præerat.
Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta 4
& aſtus oppugnationum: at nobis ea pars militiæ
maxime gnara eſt. ita Rhadamiſtus fruſtra vel cum 5
damno tentatis munitionibus obſidium incipit: &
cum

cum vis negligeretur, avaritiam præfecti emercatur,
obteſtante Caſperio, *ne ſocius rex, ne Armenia donum*
6 *populi Romani, ſcelere & pecunia venderentur.* Poſtre-
mo quia multitudinem hoſtium Pollio, juſſa patris
Rhadamiſtus obtendebant, pactus inducias abſcedit,
ut niſi Pharaſmanem bello abſterruiſſet, T. Numi-
dium Quadratum præſidem Suriæ doceret, quo in
1 ſtatu Armeniæ forent. Digreſſu centurionis velut Cap.46.
cuſtode exſolutus præfectus, hortari Mithridatem ad
ſanciendum fœdus; *conjunctionem fratrum, ac priorem*
ætate Pharaſmanem, & cetera neceſſitudinum nomina
referens, *quod filiam ejus in matrimonio haberet; quod*
2 *ipſe Rhadamiſto ſocer eſſet. Non abnuere pacem Hiberos,*
quamquam in tempore validiores; & ſatis cognitam Ar-
meniorum perfidiam. nec aliud ſubſidii quam caſtellum
commeatu egenum. ne dubitaret armis incruentas condi-
3 *tiones malle.* Cunctante ad ea Mithridate, & ſuſpectis
præfecti conſiliis, quod pellicem regiam polluerat,
inque omnem libidinem venalis habebatur, Caſpe-
rius interim ad Pharaſmanem pervadit, *utque Hiberi*
4 *obſidio decedant* expoſtulat. Ille propalam incerta, &
ſæpius molliora reſpondens, ſecretis nuntiis monet
Rhadamiſtum, *oppugnationem quoquo modo celerare.*
5 Augetur flagitii merces, & Pollio occulta corruptio-
ne impellit milites, ut *pacem* flagitarent, *ſeque præ-*
ſidio abituros minitarentur. Qua neceſſitate Mithri-
dates diem locumque fœderi accepit, caſtelloque e-
1 greditur. Ac primo Rhadamiſtus in amplexus ejus Cap.47.
effuſus, ſimulare obſequium, *ſocerum* ac *parentem* ap-
2 pellare. Adjicit jusjurandum, *non ferro, non veneno*
vim adlaturum: ſimul in lucum propinquum trahit,
proviſum illic ſacrificium imperatum dictitans, *ut diis*
3 *teſtibus pax firmaretur.* Mos eſt regibus quotiens in
ſocietatem coëant, implicare dextras, pollicesque
inter ſe vincire, nodoque præſtringere: mox ubi ſan-
guis in artus extremos ſe effuderit, levi ictu cruorem
eliciunt, atque invicem lambunt. id fœdus arcanum
4 habetur, quaſi mutuo cruore ſacratum. Sed tunc qui
ea vincula admovebat, decidiſſe ſimulans, genua Mi-
thridatis invadit, ipſumque proſternit: ſimulque
concurſu plurium injiciuntur catenæ, ac ‡ compedes ‡compede
5 (quod dedecorum Barbaris) trahebatur. Moxque vul-
gus duro imperio habitum, probra ac verbera inten-
 tabat.

tabat. Et erant contra, qui tantam fortunæ commu-
tationem miſerarentur. Secutaque cum parvis libe- 6
ris conjunx, cuncta lamentatione complebat. Diver-
ſis & contectis vehiculis abduntur, dum Pharaſma-
nis juſſa exquirerentur. Illi cupido regni fratre & fi- 7
lia potior, animuſque ſceleribus paratus. viſui tamen
conſuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadami- 8
ſtus quaſi jurisjurandi memor, non ferrum, non ve-
nenum in ſororem & patruum expromit; ſed proje-
ctos in humum, & veſte multa gravique opertos ne-
cat. Filii quoque Mithridatis, quod cædibus paren- 9
Cap.48. tum inlacrymaverant, trucidati ſunt. At Quadratus 1
cognoſcens proditum Mithridatem, & regnum ab
interfectoribus obtineri, vocat conſilium, docet
acta, & an ulciſceretur conſultat. Paucis decus pu- 2
blicum curæ: plures tuta diſſerunt: *Omne ſcelus ex-
ternum, cum lætitia habendum. ſemina etiam odiorum
jacienda, ut ſæpe Principes Romani eamdem Armeniam
ſpecie largitionis, turbandis Barbarorum animis præbue-
rint. Potiretur Rhadamiſtus male partis, dum inviſus,* 3
*infamis; quando id magis ex uſu, quam ſi cum gloria a-
deptus foret.* In hanc Sententiam itum. Ne tamen 4
annuiſſe facinori viderentur, & diverſa Cæſar præci-
peret, miſſi ad Pharaſmanem nuntii, *ut abſcederet a*
Cap.49. *finibus Armeniis, filiumque abſtraheret.* Erat Cappa- 1
dociæ Procurator Julius Pelignus, ignavi animi, &
deridiculo corporis juxta deſpiciendus; ſed Claudio
perquam familiaris, cum privatus olim converſatio-
ne ſcurrarum iners otium oblectaret. Is Pelignus au- 2
xiliis provincialium contractis, tamquam recupera-
turus Armeniam, dum ſocios magis quam hoſtes
prædatur; abſceſſu ſuorum, & incurſantibus Barba-
ris, præſidii egens, ad Rhadamiſtum venit: doniſque
ejus evictus, ultro *regium inſigne ſumere* cohortatur;
ſumentique adeſt auctor & ſatelles. Quod ubi turpi 3
fama divulgatum, ne ceteri quoque ex Peligno con-
jectarentur, Helvidius Priſcus Legatus cum legione
mittitur, rebus turbidis pro tempore ut conſuleret.
Igitur propere montem Taurum tranſgreſſus, mo- 4
deratione plura quam vi compoſuerat; cum *redire in
Suriam* jubetur, *ne initium belli adverſus Parthos exſi-*
Cap.50. *ſteret.* Nam Vologeſes caſum invadendæ Armeniæ 1
obveniſſe ratus, quam a majoribus ſuis poſſeſſam,
exter-

externus rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum parat. ne
2 qua pars domus ſine imperio ageret. Inceſſu Parthorum, ſine acie pulſi Hiberi; urbeſque Armeniorum
3 Artaxata & Tigranocerta jugum accepere. Dein atrox hiems, ſeu parum proviſi commeatus, & orta ex utroque tabes, perpellunt Vologeſem omittere præſentia. vacuamque rurſus Armeniam Rhadamiſtus invaſit, truculentior quam antea, tamquam adverſus
4 defectores, & in tempore rebellaturos. Atque illi quamvis ſervitio ſueti, patientiam abrumpunt, ar-
1 miſque regiam circumveniunt. Nec aliud Rhadami- Cap. 51.
ſto ſubſidium fuit, quam pernicitas equorum, quis
2 ſeque & conjugem abſtulit. Sed conjunx gravida, primam utcumque fugam ob metum hoſtilem & mariti caritatem toleravit: poſt feſtinatione continua, ubi quati uterus, & viſcera vibrantur, orare *ut morte*
3 *honeſta contumeliis captivitatis eximeretur.* Ille primo amplecti, adlevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore æger, ne quis relicta potiretur. Poſtremo violentia amoris, & facinorum non rudis, deſtringit acinacem, vulneratamque ripam ad Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam auferretur. ipſe præceps Hiberos ad patrium regnum per-
4 vadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placida * illuvie, ſpirantem ac vitæ manifeſtam adver- * eluvie
tere paſtores, & dignitate formæ haud degenerem reputantes, obligant vulnus, agreſtia medicamina adhibent; cognitoque nomine & caſu, in urbem Ar-
5 taxata ferunt. unde publica cura deducta ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu regio habita eſt.
1 Fauſto Sulla, Salvio Othone Coss. Furius Scribonia- Cap. 52.
nus in exſilium agitur, quaſi *finem Principis per Chal-* Anno
dæos ſcrutaretur. adnectebatur crimini *Junia mater* V.C. 805. Ch. 52.
2 *ejus*, ut *caſus prioris* (nam relegata erat) *impatiens.* Pater Scriboniani Camillus arma per Dalmatiam moverat. idque ad clementiam trahebat Cæſar, quod ſtirpem hoſtilem iterum conſervaret. Neque tamen exſuli longa poſthac vita fuit: morte fortuita, an per venenum extinctus eſſet, ut quiſque credidit, vulga-
3 vere. *De mathematicis Italia pellendis* factum Senatus conſultum, atrox & irritum. Laudati dehinc oratione Principis, *qui ob anguſtias familiares ordine*

V.C.805.
Ch. 52. *ſenatorio ſponte cederent*, motique *qui remanendo im-*
Cap. 53. *pudentiam paupertati adjicerent.* Inter quæ refertur 1
ad Patres, *de pœna feminarum, quæ ſervis conjungeren-*
tur. ſtatuiturque *ut ignaro domino ad id prolapſa, in*
ſervitute, ſin conſenſiſſet, pro liberta haberetur. Pal- 2
lanti, quem *repertorem ejus relationis* ediderat Cæſar,
‡ 375000 Philipp. *prætoria inſignia, & ‡ centies quinquageſies ſeſtertium*
cenſuit Conſul deſignatus Barea Soranus: additum 3
a Scipione Cornelio, *grates publice agendas, quod re-*
gibus Arcadiæ ortus, veterrimam nobilitatem uſui publi-
co poſtponeret, ſeque inter miniſtros Principis haberi ſine-
ret. Aſſeveravit Claudius, *contentum honore Pallantem,* 4
intra priorem paupertatem ſubſiſtere. Et fixum eſt ære
† 7500000 Philipp. publico Senatuſconſultum, quo libertinus † ſeſtertii
ter millies poſſeſſor, antiquæ parcimoniæ laudibus
Cap. 54. cumulabatur. At non frater ejus cognomento *Felix* 1
pari moderatione agebat, jam pridem Judææ impo-
ſitus, & cuncta malefacta ſibi impune ratus, tanta
potentia ſubnixo. Sane præbuerant Judæi ſpeciem 2
motus orta ſeditione, poſtquam cognita cæde Caji
haud obtemperatum eſſet. manebat metus, ne quis
Principum eadem imperitaret. Atque interim Felix 3
intempeſtivis remediis delicta accendebat, æmulo
ad deterrima Ventidio Cumano, cui pars provinciæ
habebatur: ita diviſis, ut huic Galilæorum natio; Fe-
lici Samaritæ parerent, diſcordes olim, & tum con-
temptu regentium minus coërcitis odiis. Igitur ra- 4
ptare inter ſe, immittere latronum globos, compo-
nere inſidias, & aliquando prœliis congredi, ſpolia-
que & prædas ad procuratores referre. Hique primo 5
lætari, mox gliſcente pernicie, cum arma militum
interjeciſſent, cæſi milites. Arſiſſetque bello pro-
vincia, ni Quadratus Suriæ rector ſubveniſſet. Nec 6
diu adverſus Judæos qui in necem militum prorupe-
rant, dubitatum, quin capite pœnas luerent: Cuma-
nus & Felix cunctationem adferebant, quia Claudius
cauſſis rebellionis auditis, jus ſtatuendi etiam de
Procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter 7
judices oſtentavit, receptum in tribunal, quo ſtudia
accuſantium deterrerentur: damnatuſque flagitiorum,
quæ duo deliquerant, Cumanus; & quies provinciæ
Cap. 55. reddita. Nec multo poſt agreſtium Cilicum nationes, 1
quibus *Clitarum* cognomentum, ſæpe & alias com-
motæ,

 Anno

motæ, tunc Troſobore duce, montes aſperos caſtris V.C.805. Ch.52.
2 cepere. Atque inde decurſu in litora aut urbes, vim
cultoribus ac opidanis, ac plerumque in mercatores
3 & navicularios audebant. Obſeſſaque civitas Ane-
murienſis, & miſſi e Suria in ſubſidium equites cum
præfecto Curtio Severo turbantur; quod duri circum
loci, peditibuſque ad pugnam idonei, equeſtre prœ-
4 lium haud patiebantur. Dein rex ejus oræ Antio-
chus, blandimentis adverſus plebem, fraude in du-
cem, cum Barbarorum copias diſſociaſſet, Troſobo-
re pauciſque primoribus interfectis, ceteros clemen-
1 tia compoſuit. Sub idem tempus inter lacum Fuci- Cap. 56.
num amnemque Lirin perrupto monte, quo magni-
ficentia operis a pluribus viſeretur, lacu in ipſo na-
vale prœlium adornatur; ut quondam Auguſtus ſtru-
cto cis Tiberim ſtagno, ſed levibus navigiis & mi-
2 nore copia ediderat. Claudius triremes quadriremeſ-
que & undeviginti hominum millia armavit; cin-
cto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent: attamen
ſpatium amplexus, ad vim remigii, gubernantium
3 artes, impetus navium, & prœlio ſolita. in ratibus
prætoriarum cohortium manipuli turmæque adſtite-
rant, antepoſitis propugnaculis, ex quis catapultæ
baliſtæque tenderentur. Reliqua lacus, claſſiarii te-
4 ctis navibus obtinebant. Ripas & colles, ac mon-
tium edita in modum theatri, multitudo innumera
complevit, proximis e municipiis, & alii Urbe ex
ipſa, viſendi cupidine, aut officio in Principem. I-
pſe inſigni paludamento, neque procul Agrippina
5 chlamyde aurata præſedere. Pugnatum, quamquam
inter ſontes, fortium virorum animo: ac poſt mul-
1 tum vulnerum, occidioni exempti ſunt. Sed perfe- Cap. 57.
cto ſpectaculo apertum aquarum iter, & incuria ope-
ris manifeſta fuit, haud ſatis depreſſi ad lacus ima
2 vel media. Eoque, tempore interjecto, altius effoſſi
ſpecus, & contrahendæ rurſus multitudini, gladia-
torum ſpectaculum editur, inditis pontibus pede-
3 ſtrem ad pugnam. Quin & convivium effluvio lacus
appoſitum magna formidine cunctos adfecit, quia
vis aquarum prorumpens, proxima trahebat, con-
vulſis ulterioribus, aut fragore & ſonitu exterritis.
4 Simul Agrippina trepidatione Principis uſa, mini-
ſtrum operis Narciſſum incuſat *cupidinis, ac præda-*

Anno V.C.805. Ch. 52. *rum.* nec ille reticet, *impotentiam muliebrem nimiaſque*
Cap. 58. *ſpes ejus* arguens. D. Junio Q. Haterio Coss. ſede- 1
Anno cim annos natus Nero Octaviam Cæſaris filiam in
V.C. 806. matrimonium accepit. Utque ſtudiis honeſtis, & e- 2
Ch. 53. loquentiæ gloria niteſceret, cauſſa Ilienſium ſuſce-
pta, *Romanum Troja demiſſum*, & *Juliæ ſtirpis aucto-*
rem Æneam, aliaque haud procul fabulis, verum fa-
cunde exſecutus, impetrat *ut Ilienſes omni publico mu-*
nere ſolverentur. Eodem oratore, Bononienſi Colo-
*250000. Philipp. niæ igni hauſtæ ſubventum, ‡ centies ſeſtertii largi-
tione. Redditur Rhodiis libertas, adempta ſæpe aut 3
firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi ſe-
ditione deliquerant. Tributumque Apameenſibus
terræ motu convulſis, in quinquennium remiſſum.
Cap. 59. At Claudius ſæviſſima quæque promere adigebatur 1
ejuſdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum
opibus inluſtrem, hortis ejus inhians, pervertit, ac-
cuſante Tarquitio Priſco. Legatus is Tauri Africam 2
Imperio proconſulari regentis, poſtquam revene-
rant, pauca *repetundarum crimina*, ceterum *magicas*
ſuperſtitiones objectabat. Nec ille diutius falſum ac- 3
cuſatorem indigna ſorte perpeſſus, vim vitæ ſuæ at-
tulit, ante ſententiam Senatus. Tarquitius tamen
curia exactus eſt: quod Patres odio delatoris, contra
Cap. 60. ambitum Agrippinæ pervicere. Eodem anno ſæpius 1
audita vox Principis, *parem vim rerum habendam a*
procuratoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. ac
ne fortuito prolapſus videretur, Senatus quoque con-
ſulto cautum, plenius quam antea & uberius. Nam 2
divus Auguſtus *apud equeſtres, qui Ægypto præſiderent,*
lege agi, decretaque eorum proinde haberi juſſerat, *ac ſi*
magiſtratus Romani conſtituiſſent: mox alias per pro-
vincias, & in Urbe pleraque conceſſa ſunt, quæ olim
a Prætoribus noſcebantur. Claudius omne jus tradi- 3
dit, de quo totiens ſeditione aut armis certatum, cum
Semproniis rogationibus equeſter ordo in poſſeſſio-
ne judiciorum locaretur; aut rurſum Serviliæ leges
Senatui judicia redderent: Mariuſque & Sulla olim 4
de eo vel præcipue bellarunt. Sed tunc ordinum di-
verſa ſtudia: & qui vicerant publice valebant. C. Op-
pius & Cornelius Balbus primi Cæſaris opibus po-
tuere conditiones pacis & arbitria belli tractare. *Ma-* 5
tios poſthac, & *Vedios*, & cetera equitum Romano-
rum

rum prævalida nomina, referre nihil attinuerit; cum
Claudius libertos, quos rei familiari præfecerat, ſibi-
1 que & legibus adæquaverit. Retulit dein *de immuni-* Cap. 61.
tate Cois tribuenda. multaque *ſuper antiquitate eorum*
memoravit; *Argivos, vel Cœum Latonæ parentem, ve-*
tuſtiſſimos inſulæ cultores: mox adventu Æſculapii artem
medendi inlatam, maximeque inter poſteros ejus cele-
brem fuiſſe, nomina ſingulorum referens, & quibus
2 quiſque ætatibus viguiſſent. Quin etiam dixit *Xeno-*
phontem, cujus ſcientia ipſe uteretur, eadem familia
ortum: precibuſque ejus dandum, ut omni tributo vacui
in poſterum Coi, ſacram & tantum dei miniſtram inſulam
3 *colerent.* Neque dubium habetur, multa eorum-
dem in populum Romanum merita, ſociaſque
victorias potuiſſe tradi. Sed Claudius facilitate ſoli-
ta, quod uni conceſſerat, nullis extrinſecus adju-
1 mentis velavit. At Byzantii data dicendi copia, cum Cap. 62.
magnitudinem onerum apud Senatum deprecarentur,
cuncta repetivere; orſi *a fœdere quod nobiſcum icerant,*
qua tempeſtate bellavimus adverſus regem Macedonum,
cui ut degeneri, Pſeudophilippi vocabulum impoſitum.
2 *Miſſas* poſthac *copias in Antiochum, Perſem, Ariſto-*
nicum, & piratico bello adjutum Antonium memora-
bant; *quæque Sullæ, aut Lucullo, aut Pompejo obtuliſ-*
3 *ſent:* mox *recentia in Cæſares merita, quando ea loca*
inſiderent, quæ tranſmeantibus terra marique ducibus,
exercitibuſque, ſimul vehendo commeatu opportuna fo-
1 *rent.* Namque artiſſimo inter Europam Aſiamque Cap. 63.
divortio, Byzantium in extrema Europa poſuere
Græci. quibus Pythium Apollinem conſulentibus *ubi*
conderent urbem; redditum oraculum eſt; *quærerent*
2 *ſedem cæcorum terris adverſam.* Ea ambage Chalce-
donii monſtrabantur, quod priores illuc advecti,
3 præviſa locorum utilitate pejora legiſſent. Quippe
Byzantium fertili ſolo, fecundoque mari, quia vis
piſcium innumera Pontum erumpens, & obliquis
ſubter undas ſaxis exterrita, omiſſo alterius litoris
4 flexu, hos ad portus defertur. Unde primo quæſtuoſi
& opulenti; poſt magnitudine onerum urgente, *fi-*
nem aut modum orabant, adnitente Principe, qui
Thracio Boſporanoque bello recens feſſos juvandoſque re- Cap. 64.
1 tulit. Ita tributa in quinquennium remiſſa. M. Aſinio Anno
M. Acilio Coſs. mutationem rerum in deterius por- V.C. 807.
Ch. 54.

tendi, cognitum eſt crebris prodigiis. Signa enim
ac tentoria militum igne cœleſti arſere. Faſtigio Ca-
pitolii examen apium inſedit. Biformes hominum
partus; & ſuis fetum editum, cui accipitrum ungues
ineſſent, numerabatur inter oſtenta, deminutus o- 2
mnium magiſtratuum numerus, Quæſtore, Ædili,
Tribuno, Prætore ac Conſule, paucos intra men-
ſes defunctis. Sed in præcipuo pavore Agrippina vo- 3
cem Claudii, quam temulentus jecerat, *fatale ſibi, ut
conjugum flagitia ferret*; *dein puniret*, metuens; age-
re & celerare ſtatuit, perdita prius Domitia Le-
pida muliebribus cauſſis: quia Lepida minore 4
Antonia genita, avunculo Auguſto, Agrippinæ
ſobrina prior, ac Cnæi mariti ejus ſoror, parem ſibi
claritudinem credebat. nec forma, ætas, opes mul- 5
tum diſtabant; & utraque impudica, infamis, vio-
lenta, haud minus vitiis æmulabantur, quam ſi qua
ex fortuna proſpera acceperant. Enimvero certamen 6
acerrimum, amita potius an mater apud Neronem
prævaleret. Nam Lepida blandimentis & largitio-
nibus juvenilem animum devinciebat, truci contra
Cap.65. ac minaci Agrippina, quæ filio dare imperium, tole-
rare imperitantem nequibat. Ceterum objecta ſunt 1
*quod conjugium Principis devotionibus petiviſſet, quod-
que parum coërcitis per Calabriam ſervorum agminibus
pacem Italiæ turbaret*. Ob hæc mors indicta, mul- 2
tum adverſante Narciſſo, qui Agrippinam magis ma-
giſque ſuſpectans, prompſiſſe inter proximos fere-
batur, *certam ſibi perniciem, ſeu Britannicus rerum,
ſeu Nero poteretur. Verum ita de ſe meritum Cæſarem*, 3
*ut vitam uſui ejus impenderet. Convictam Meſſallinam
& Silium. Pares iterum accuſandi cauſſas eſſe, ſi Nero
imperitaret. Britannico ſucceſſore, nullum Principi me-* 4
*ritum, ac novercæ inſidiis domum omnem convelli, ma-
jore flagitio, quam ſi impudicitiam prioris conjugis reti-
cuiſſet. quamquam ne impudicitiam quidem nunc abeſſe,
Pallante adultero. ne quis ambigat, decus, pudorem, cor-
pus, cuncta regno viliora habere.* Hæc atque talia dicti- 5
tans, amplecti Britannicum: *robur ætatis quam ma-
turrimum* precari: modò ad deos, modo ad ipſum
tendere manus, *adoleſceret, patris inimicos depelleret:*
Cap.66. *matris etiam interfectores ulciſceretur*. In tanta mole 1
curarum, Claudius valetudine adverſa corripitur, re-
foven

 Anno V.C. 807. Chr. 54.

fovendiſque viribus mollitie cœli & ſalubritate a-
2 quarum, Sinueſſam pergit. Tum Agrippina ſceleris
olim certa; & oblatæ occaſionis propera, nec mini-
ſtrorum egens, de genere veneni conſultavit; *ne re-
pentino & præcipiti facinus proderetur; ſi lentum & ta-
bidum delegiſſet, ne admotus ſupremis Claudius, & dolo
intellecto, ad amorem filii rediret:* exquiſitum aliquid
placebat, *quod turbaret mentem, & mortem differret.*
3 Deligitur artifex talium, vocabulo *Locuſta*, nuper
veneficii damnata, & diu inter inſtrumenta regni
habita. Ejus mulieris ingenio paratum virus, cujus
miniſter e ſpadonibus fuit Halotus, inferre epulas, &
1 explorare guſtu ſolitus. Adeoque cuncta mox perno- Cap. 67.
tuere, ut temporum illorum ſcriptores prodiderint,
*infuſum delectabili cibo boletorum venenum, nec vim me-
dicaminis ſtatim intellectam, ſocordiane Claudii an vi-
nolentia:* ſimul ſoluta alvus ſubveniſſe videbatur.
2 igitur exterrita Agrippina, & quando ultima time-
bantur, ſpreta præſentium invidia, proviſam jam ſi-
3 bi Xenophontis medici conſcientiam adhibet. Ille
tamquam niſus evomentis adjuvaret, pinnam rapido
veneno inlitam faucibus ejus demiſiſſe creditur; haud
ignarus ſumma ſcelera incipi cum periculo, peragi
1 cum præmio. Vocabatur interim Senatus; votaque Cap. 68.
pro incolumitate Principis Conſules & Sacerdotes nun-
cupabant, cum jam exanimis veſtibus & fomentis
obtegeretur, dum res firmando Neronis imperio
2 componuntur. Jam primum Agrippina, velut dolo-
re victa, & ſolatia conquirens, tenere amplexu Bri-
tannicum, *veram paterni oris effigiem* appellare, ac va-
3 riis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. An-
toniam quoque & Octaviam ſorores ejus attinuit, &
cunctos aditus cuſtodiis clauſerat: crebroque vulga-
bat, *ire in melius valetudinem Principis*, quo miles
bona in ſpe ageret, tempuſque proſperum ex moni-
1 tis Chaldæorum adventaret. Tunc medio diei, ter- Cap. 69.
tium ante idus Octobres foribus palatii repente di-
ductis, comitante Burro, Nero egreditur ad cohor-
tem; quæ more militiæ excubiis adeſt. Ibi monente
Præfecto, feſtis vocibus exceptus, inditur lecticæ.
2 Dubitaviſſe quoſdam ferunt reſpectantes, rogitan-
teſque *ubi Britannicus eſſet?* mox nullo in diverſum
auctore, quæ offerebantur ſecuti ſunt. Inlatuſque ca-

ſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, pro-
miſſo donativo, ad exemplum paternæ largitionis,
Imperator conſalutatur. Sententiam militum ſecuta 4
Patrum conſulta. nec dubitatum eſt apud provincias.
Cœleſteſque honores Claudio decernuntur, & funeris
ſolenne perinde ac divo Auguſto celebratur: æmu-
lante Agrippina proaviæ Liviæ magnificentiam. Te- 5
ſtamentum tamen haud recitatum, ne antepoſitus
filio privignus, injuria & invidia animos vulgi turba-
ret.

Breviarium Libri XIII.

Silanus veneno necatus Agrippinæ fraude. Narciſſus ad mortem actus. (Cap. I.) *Burri & Senecæ laus.* (2.) *Claudii funebris laudatio, ore Neronis, ſtylo Senecæ.* (3.) *Bona Neronis initia. Senatui auctoritas reddita.* (4.) *Agrippinæ viriles curæ.* (5.) *Parthi Armeniam turbant. Sermones de Nerone.* (6.) *Nero curam belli ſuſcipit. Parthi amittunt Armeniam.* (7.) *cui Corbulo præficitur.* (8.) *Vologeſes dat obſides. Nero dißidium ducum componit.* (9.) *populariter quædam Romæ gerit,* (10.) *clementiam oſtentat.* (11.) *Acten amat;* (12.) *fremente matre, mox blandiente, fruſtra.* (13.) *Nam ipſe ab ea averſus. Pallas dejectus. Agrippinæ minax oratio.* (14.) *Nero Britannicum veneno tollere parat, & quidem præcipiti.* (15.) *Ordo illius ſceleris.* (16.) *Britannici feſtinatum funus. Super ea re Neronis edictum.* (17.) *Agrippinæ potentia fracta.* (18.) *Eadem rerum novarum accuſata,* (19.) *valde exterrito Nerone, qui in cædem matris imminens a Burro coërcetur.* (20.) *Agrippina ſe purgat.* (21.) *Accuſatores ejus puniti.* (22.) *Pallas & Burrus delati.* (23. 24.) *Neronis nocturna laſcivia. Montani mors. Hiſtriones Italia pulſi.* (25.) *Contra libertos ingratos,* (26.) *& pro iis dicta in Senatu. Paris ingenuus judicatur.* (27.) *Jus Tribunorum & Ædilium cohibitum.* (28.) *Ærarii cura varie habita.* (29.) *L. Voluſii mors* (30.) *Amphitheatrum Neronis. Præſides ludos edere prohibiti.* (31.) *Vitæ dominorum conſultum. Pomponia Græcina.* (32.) *Rei P. Celer, Coſſutianus Capito, Eprius Marcellus.* (33.) *Meſſala Conſul. Neronis liberalitas.* (34.) *Corbulonis diſciplina, virtus, ſeveritas.* (35.) *Pactius contra imperium pugnans fuſuſque, extra vallum tendit.* (36.) *Tiridates in Armenia. legatio ejus ad Corbulonem.* (37.) *Per colloquium fraudem parat, quam eludit Romanus:* (38.) *& Armeniæ caſtella capit. Artaxata aggreditur.* (39.) *Tiridate fruſtra prohibente. Corbulonis acies.* (40.) *Tiridates abſcedit. Artaxata deditur, deletur. Ob hæc Neroni & diis honores.* (41.) *P. Suilius reus in Senecam invehitur.* (42.) *Suilius varie accuſatus deportatur.* (43.) *Octavii Sagittæ vecors amor, & immane factum. Liberti fides.* (44.)

Poppææ genus, forma, opes, mores, matrimonia, adulter. (45.) Nero maritum ejus Othonem amovet. (46.) Sulla ſuſpectus Neroni Grapti dolo. (47.) Puteolanorum ſeditio. (48.) Thraſea SCto contradicit, & quare. (49.) Vectigalia contra Neronis impetum retenta. (50.) Leges de publicanis. (51. 52) Agger Rheno coercendo. Foſſa inter Ararim & Moſellam. (53.) Friſii agros Romanos occupant. Germanorum virtus & fides. (54.) Anſibarii eoſdem agros inſident. Bojocali conſtantia. Anſibarii deleti. (55. 56.) Catti ab Hermunduris cæſi. Ignes e terra. (57.) Ficus Ruminalis. (58.) Geſta hæc annis quatuor,

Nerone Claudio Cæſare Auguſto, L. Antiſtio Vetere	Coss.
Q. Voluſio, P. Cornelio Scipione	
Nerone Claudio Cæſare Auguſto II, L. Calpurnio Piſone	
Nerone Claudio Cæſare Auguſto III, Valerio Meſſalla	

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER XIII.

1 PRima novo Principatu mors Junii Silani Pro- Cap. I.
conſulis Aſiæ, ignaro Nerone; per dolum A-
grippinæ * paratur. non quia ingenii violen- * patra-
tia exitum irritaverit, ſegnis & dominationibus aliis tur
faſtiditus, adeo ut C. Cæſar *pecudem auream* eum ap-
2 pellare ſolitus ſit: verum Agrippina fratri ejus L. Si-
lano necem molita, ultorem metuebat, crebra vul-
gi fama, *anteponendum eſſe vix dum pueritiam egreſſo
Neroni, & imperium per ſcelus adepto, virum ætate
compoſita, inſontem, nobilem, &* quod tunc ſpecta-
3 retur, *e Cæſarum poſteris.* quippe & Silanus divi Au-
guſti abnepos erat. hæc cauſſa necis. miniſtri fuere
P. Celer eques Romanus, & Ælius libertus rei fa-
miliari Principis in Aſia impoſiti. ab his Proconſuli
venenum inter epulas datum eſt, apertius quam ut
4 fallerent. Nec minus properato Narciſſus Claudii li-
bertus, de cujus jurgiis adverſus Agrippinam retuli,
aſpera cuſtodia, & neceſſitate extrema, ad mortem
agitur; invito Principe, cujus abditis adhuc vitiis
1 per avaritiam ac prodigentiam mire congruebat. Iba- Cap. 2.
turque in cædes, niſi Afranius Burrus, & Annæus
Seneca obviam iſſent. Hi rectores imperatoriæ ju-
ventæ, &, rarum in ſocietate potentiæ, concordes,
2 diverſa arte ex æquo pollebant: Burrus militaribus
curis, & ſeveritate morum; Seneca præceptis elo-
quentiæ, & comitate honeſta. juvantes invicem,
quo facilius lubricam Principis ætatem, ſi virtutem
adſper-

V.C.807. Ch.54.

adſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent. Cer- 3
tamen utrique unum erat contra ferociam Agrippi-
næ, quæ cunctis malæ dominationis cupidinibus fla-
grans habebat in partibus Pallantem; quo auctore
Claudius nuptiis inceſtis, & adoptione exitioſa, ſe-
met perverterat. Sed neque Neroni infra ſervos in- 4
genium; & Pallas triſti arrogantia modum liberti
egreſſus, tædium ſui moverat. Propalam tamen o- 5
mnes in eam honores cumulabantur, ſignumque mo-
re militiæ petenti tribuno dedit, OPTIMÆ MA-
TRIS. Decreti & a Senatu *duo lictores, flaminium Clau-
diale*, ſimul *Claudio cenſorium funus*, & mox *conſecra-*
Cap.3. *tio*. Die funeris laudationem ejus Princeps exorſus 1
eſt. Dum *antiquitatem generis, Conſulatus, ac trium-
phos majorum* enumerabat, intentus ipſe & ceteri:
liberalium quoque *artium* commemoratio; *& nihil* 2
regente eo Reipub. triſte ab externis accidiſſe, pronis
animis audita; poſtquam ad *providentiam ſapientiam-* 3
que flexit, nemo riſui temperare, quamquam oratio
a Seneca compoſita, multum cultus præferret: ut
fuit illi viro ingenium amœnum, & temporis illius
auribus accommodatum. Adnotabant ſenio- 4
res, quibus otioſum eſt vetera & præſentia conten-
dere, *primum ex iis qui rerum potiti eſſent, Neronem
alienæ facundiæ eguiſſe*. Nam Dictator Cæſar ſummis 5
oratoribus æmulus: & Auguſto prompta ac profluens,
quæ deceret Principem, eloquentia fuit. Tiberius
artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum
validus ſenſibus, aut conſulto ambiguus. Et- 6
iam C. Cæſaris turbata mens vim dicendi non cor-
rupit. Nec in Claudio quotiens meditata diſſereret,
elegantiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis, 7
vividum animum in alia detorſit: cælare & pingere,
cantus aut regimen equorum exercere: & aliquando
carminibus pangendis, ineſſe ſibi elementa doctrinæ
Cap.4. oſtendebat. Ceterum peractis triſtitiæ imitamentis, 1
curiam ingreſſus, & *de auctoritate Patrum, & con-
ſenſu militum* præfatus, *conſilia ſibi & exempla capeſ-
ſendi egregie imperii* memoravit; *nec juventam armis
civilibus, aut domeſticis diſcordiis imbutam: nulla odia,
nullas injurias, nec cupidinem ultionis adferre*. Tum 2
formam futuri Principatus præſcripſit, ea maxime de-
clinans, quorum recens flagrabat invidia. *Non enim*

ſe ne-

ſe negotiorum omnium judicem fore, ut clauſis unam in-
tra domum accuſatoribus & reis, paucorum potentia
3 *graſſaretur. Nihil in penatibus ſuis venale; aut ambitio-*
ni pervium: diſcretam domum & Rempub. Teneret an-
tiqua munia Senatus, Conſulum tribunalibus Italia &
publicæ provinciæ adſiſterent. Illi Patrum aditum præ-
1 *berent: ſe mandatis exercitibus conſulturum.* Nec defuit Cap. 5.
fides. Multaque arbitrio Senatus conſtituta ſunt; *Ne*
quis ad cauſſam orandam mercede aut donis emeretur.
Ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores ne-
2 *ceſſitas eſſet.* Quod quidem adverſante Agrippina,
tamquam acta Claudii ſubverterentur, obtinuere Patres.
qui in palatium ob id vocabantur, ut adſtaret abditis
a tergo foribus velo diſcreta, quod viſum arceret,
3 auditus non adimeret. Quin & legatis Armeniorum,
cauſſam gentis apud Neronem orantibus, eſcendere
ſuggeſtum Imperatoris, & præſidere ſimul parabat;
niſi ceteris pavore defixis, Seneca admonuiſſet, *ve-*
nienti matri occurreret. Ita ſpecie pietatis, obviam
1 itum dedecori. Fine anni turbidis rumoribus *proru-* Cap. 6.
piſſe rurſum Parthos, & rapi Armeniam adlatum eſt;
pulſo Rhadamiſto, qui ſæpe regni ejus potitus, dein
2 profugus, tum quoque bellum deſeruerat. Igitur in
urbe ſermonum avida, *quemadmodum Princeps vix*
ſeptemdecim annos egreſſus, ſuſcipere eam molem aut pro-
pulſare poſſet? quod ſubſidium in eo qui a femina regere-
tur? num prœlia quoque & oppugnationes urbium, &
cetera belli per magiſtros adminiſtrari poſſent, anquire-
3 bant. Contra alii *melius eveniſſe* differunt, *quam ſi*
invalidus ſenecta & ignavia Claudius, militiæ ad labores
4 *vocaretur, ſervilibus juſſis obtemperaturus. Burrum ta-*
men & Senecam multarum rerum experientia cognitos:
& Imperatori quantum ad robur deeſſe? cum octavode-
cimo ætatis anno Cn. Pompejus, nonodecimo Cæſar Octa-
5 *vianus, civilia bella ſuſtinuerint. Pleraque in ſumma*
fortuna auſpiciis & conſiliis, quam telis & manibus geri.
6 *Daturum plane documentum, honeſtis an ſecus amicis*
uteretur, ſi ducem amota invidia egregium, quam ſi pe-
1 *cunioſum & gratia ſubnixum per ambitum deligeret.* Hæc Cap. 7.
atque talia vulgantibus; Nero & *juventutem proximas*
per provincias quæſitam ſupplendis Orientis legionibus
admovere, legioneſque ipſas propius Armeniam collocari
2 jubet. *Duoſque veteres reges Agrippam & Antiochum*
expe-

expedire copias, quis Parthorum fines ultro intrarent:
ſimul pontes per amnem Euphratem jungi. Et minorem
Armeniam Ariſtobulo, regionem Sophenen Sohemo cum
inſignibus regiis mandat. Exortuſque in tempore æmu- 3
lus Vologeſo, filius Vardanes. & abſceſſere Armenia
Cap.8. Parthi, tamquam differrent bellum. Sed apud Se- 1
natum omnia in majus celebrata ſunt, ſententiis
eorum, qui *ſupplicationes & diebus ſupplicationum ve-*
ſtem Principi triumphalem, utque ovans Urbem iniret,
effigieſque ejus pari magnitudine ac Martis Ultoris, eo-
dem in templo cenſuere: præter ſuetam adulationem 2
læti, quod Domitium Corbulonem retinendæ Ar-
meniæ præpoſuerat. videbaturque locus virtutibus
patefactus. Copiæ Orientis ita dividuntur, ut pars 3
auxiliarium cum duabus legionibus apud provinciam
Suriam, & Legatum ejus Quadratum Numidium re-
maneret; par civium ſociorumque numerus Corbu-
loni eſſet, additis cohortibus aliſque, quæ apud Cap-
padociam hiemabant: ſocii reges prout bello con-
duceret, parere juſſi. Sed ſtudia eorum in Corbulo- 4
nem promptiora erant. qui ut famæ inſerviret, quæ
in novis cœptis validiſſima eſt, itinere propere con-
fecto, apud Ægeas civitatem Ciliciæ obvium Qua-
dratum habuit, illuc progreſſum, ne ſi ad accipien-
das copias Suriam intraviſſet Corbulo, omnium ora
in ſe verteret, corpore ingens, verbis magnificus, &
ſuper experientiam ſapientiamque, etiam ſpecie ina-
Cap.9. nium validus. Ceterum uterque Vologeſem regem 1
nuntiis monebant, *pacem quam bellum mallet, datiſ-*
que obſidibus, ſolitam prioribus reverentiam in populum
Romanum continuaret. Et Vologeſes quo bellum ex 2
commodo pararet, an ut æmulationis ſuſpectos per
nomen obſidum amoveret, tradit nobiliſſimos ex
* Inſte- familia Arſacidarum. Accepitque eos centurio * Hi-
jus ſtejus ab Numidio miſſus forte prior ea de cauſſa,
adito rege. Quod poſtquam Corbuloni cognitum eſt, 3
ire præfectum cohortis Arrium Varum, *& reciperare*
obſides jubet. Hinc ortum inter præfectum & centu-
rionem jurgium, ne diutius externis ſpectaculo eſſet,
arbitrium rei obſidibus legatiſque qui eos ducebant,
permiſſum. Atque illi ob recentem gloriam, & in- 4
clinatione quadam etiam hoſtium, Corbulonem præ-
tulere. Unde diſcordia inter duces: querente Numi-
dio

dio *prærepta quæ ſuis conſiliis patraviſſet* : teſtante Anno V.C.807. Ch.54.
contra Corbulone, *non prius converſum regem ad of-*
ferendos obſides, quam ipſe dux bello delectus ſpes ejus
5 *ad metum mutaret*. Nero quo componeret diverſos, ſic
evulgari juſſit : *Ob res a Quadrato & Corbulone proſpe-*
re geſtas laurum faſcibus imperatoriis addi. Quæ in alios
1 Conſules egreſſa, conjunxi. Eodem anno Cæſar *ef-* Cap. 10.
figiem Cn. Domitio patri, conſularia inſignia Aſconio
Labeoni, quo tutore uſus erat, petivit a Senatu: ſibi-
que *ſtatuas argento vel auro ſolidas*, adverſus offeren-
2 tes prohibuit. Et quamquam cenſuiſſent Patres, *ut*
principium anni inciperet menſe Decembre, quo ortus e-
rat Nero, veterem religionem Kalendarum Janua-
3 riarum inchoando anno retinuit. Neque recepti ſunt
in reos Carinas Celer Senator, ſervo accuſante, aut
Julius Denſus equeſter, cui favor in Britannicum
1 crimini dabatur. Claudio Nerone L. Antiſtio Coſs. Cap. 11.
cum in acta Principum jurarent magiſtratus, *in ſua* Anno
acta collegam Antiſtium jurare prohibuit: magnis Pa- V.C.808.
trum laudibus, ut juvenilis animus levium quoque Ch.55.
2 rerum gloria ſublatus, majores continuaret. Secuta-
que lenitas in Plautium Lateranum, quem ob adul-
terium Meſſallinæ ordine remotum, reddidit Sena-
tui, *clementiam ſuam* obſtringens crebris orationibus,
quas Seneca, teſtificando quam honeſta præciperet,
1 vel jactandi ingenii, voce Principis vulgabat. Cete- Cap. 12.
rum infracta paullatim potentia matris, delapſo Ne-
rone in amorem libertæ, cui vocabulum *Acte* fuit:
ſimul adſumptis in conſcientiam Othone & Claudio
2 Senecione adoleſcentulis decoris: quorum Otho fa-
milia conſulari, Senecio liberto Cæſaris patre geni-
tus, ignara matre, dein fruſtra obnitente, penitus
inrepſerant per luxum & ambigua ſecreta. ne ſeve-
rioribus quidem Principis amicis adverſantibus, mu-
liercula nulla cujuſquam injuria cupidines Principis
3 explente: quando uxore ab Octavia nobili quidem, &
probitatis ſpectatæ, fato quodam, an quia prævalent
inlicita, abhorrebat: metuebaturque ne in ſtupra
feminarum inluſtrium prorumperet, ſi illa libidine
1 prohiberetur. Sed Agrippina *libertam æmulam, nu-* Cap. 13.
2 *rum ancillam*, aliaque eumdem in modum muliebri-
ter fremere. Neque pœnitentiam filii, atque ſatie-
tatem opperiri; quantoque fœdiora exprobrabat,
acrius

V.C.808. Ch.55. acrius accendere. donec vi amoris ſubactus, exueret obſequium in matrem, ſeque Senecæ permitteret. Ex 2
cujus familiaribus Annæus Serenus, ſimulatione amoris adverſus eamdem libertam, primas adoleſcentis cupidines velaverat, præbueratque nomen, ut quæ Princeps furtim mulierculæ tribuebat, ille palam largiretur. Tum Agrippina verſis artibus, per blan- 3
dimenta juvenem aggredi, *ſuum potius cubiculum ac ſinum* offerre *contegendis quæ prima ætas, & ſummæ fortuna expeterent*. Quin & fatebatur *intempeſtivam* 4
ſeveritatem, & ſuarum opum quæ haud procul imperatoriis aberant, copias tradebat. ut nimia nuper coërcendo filio, ita rurſum intemperanter demiſſa. Quæ mutatio neque Neronem fefellit, & proximi 5
‡*caveret* amicorum metuebant, orabantque ‡ *cavere inſidias mulieris ſemper atrocis, tum & falſæ.* Forte illis die- 6
bus Cæſar inſpecto ornatu, quo Principum conjuges ac parentes effulſerant, deligit veſtem & gemmas, miſitque donum matri: nulla parcimonia, cum præcipua & cupita aliis, prior deferret. Sed Agrippina 7
non his inſtrui cultus ſuos, ſed ceteris arceri proclamat, *& dividere filium, quæ cuncta ex ipſa haberet.* Nec de-
Cap.14. fuere qui in deterius referrent. Et Nero infenſus iis 1
quibus ſuperbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem cura rerum quis a Claudio impoſitus, velut arbitrum regni agebat. Ferebaturque digrediente 2
eo, magna proſequentium multitudine, non abſurde dixiſſe; *Ire Pallantem ut ejuraret.* Sane pepigerat Pallas, *ne cujus facti in præteritum interrogaretur, pareſque rationes cum Repub. haberet.* Præceps poſt hæc 3
Agrippina ruere ad terrorem & minas, neque Principis auribus abſtinere, quo minus teſtaretur; *adultum jam eſſe Britannicum, veram dignamque ſtirpem ſuſcipiendo patris imperio, quod inſitus & adoptivus, per injurias matris exerceret. Non abnuere ſe, quin cuncta* 4
infelicis domus mala patefierent, ſuæ in primis nuptiæ, ſuum veneficium. Id ſolum diis & ſibi proviſum, quod viveret privignus. Ituram cum illo in caſtra. Audiretur 5
hinc Germanici filia, inde debilis rurſus Burrus & exſul Seneca, trunca ſcilicet manu, & profeſſoria lingua, generis humani regimen expoſtulantes. Simul intendere 6
manus; aggerere probra; *conſecratum Claudium, infernos Silanorum manes* invocare, & *tot inrita facino-*

ra.

1 *ra*. Turbatus his Nero, & propinquo die, quo quar- V.C. 808. Ch. 55.
tum decimum ætatis annum Britannicus explebat, Cap. 15.
volutare ſecum, modo matris violentiam, modo
ipſius indolem, ut quidem experimento nuper co-
2 gnitam, quo tamen favorem late quæſiviſſet. Feſtis
Saturno diebus inter alia æqualium ludicra, regnum
3 luſu ſortientium, evenerat ea ſors Neroni. Igitur
ceteris diverſa, nec ruborem inlatura, ubi Britanni-
co juſſit *exſurgeret, progreſſuſque in medium, cantum
aliquem inciperet*, inriſum ex eo ſperans pueri ſobrios
quoque convictus, nedum temulentos ignorantis:
ille conſtanter exorſus eſt carmen, quo *evolutum eum*
4 *ſede patria rebuſque ſummis* ſignificabatur. Unde orta
miſeratio manifeſtior, quia diſſimulationem nox &
laſcivia exemerat. Nero intellecta invidia, odium
intendit. Urgentibuſque Agrippinæ minis, quia nul-
lum crimen; neque jubere cædem fratris palam au-
5 debat, occulta molitur: *parari venenum* jubet, mi-
niſtro Pollione Julio prætoriæ cohortis tribuno, cu-
jus cura attinebatur damnata veneficii nomine Lo-
cuſta, multa ſcelerum fama. Nam ut proximus quiſ-
que Britannico, neque fas, neque fidem penſi habe-
6 ret, olim proviſum erat. Primum venenum ab ipſis
educatoribus accepit, tranſmiſitque exſoluta alvo pa-
rum validum, ſive temperamentum inerat, ne ſta-
7 tim ſæviret. Sed Nero lenti ſceleris impatiens, mi-
nitari tribuno, jubere *ſupplicium veneficæ, quod dum
rumorem reſpiciunt, dum parant defenſiones, ſecurita-*
8 *tem morarentur*. Promittentibus dein *tam præcipitem
necem quam ſi ferro urgeretur*, cubiculum Cæſaris juxta
decoquitur virus, cognitis antea venenis rapidum.
1 Mos habebatur, Principum liberos cum ceteris idem Cap. 16.
ætatis nobilibus ſedentes veſci in adſpectu propin-
2 quorum, propria & parciore menſa. Illic epulante
Britannico, quia cibos potuſque ejus delectus ex mi-
niſtris guſtu explorabat, ne omitteretur inſtitutum,
aut utriuſque morte proderetur ſcelus, talis dolus re-
3 pertus eſt. Innoxia adhuc ac præcalida, & libata gu-
ſtu potio traditur Britannico: dein poſtquam fervo-
re adſpernabatur, frigida in aqua adfunditur vene-
num; quod ita cunctos ejus artus pervaſit, ut vox
4 pariter & ſpiritus ejus raperentur. Trepidatum a cir-
cumſedentibus, diffugiunt imprudentes. At quibus
altior

V.C.808. Ch. 55. altior intellectus, reſiſtunt defixi, & Neronem in-
tuentes. Ille ut erat reclinis, & neſcio ſimilis, *ſoli-* 5
tum ita, ait, *per comitialem morbum, quo primum ab*
infantia adflictaretur Britannicus, & redituros paulla-
tim viſus ſenſuſque. At Agrippinæ is pavor, ea con- 6
ſternatio mentis, quamvis vultu premeretur, emi-
cuit; ut perinde ignaram fuiſſe ac Octaviam ſororem
Britannici conſtiterit. quippe ſibi ſupremum auxi-
lium ereptum, & parricidii exemplum intelligebat.
Octavia quoque, quamvis rudibus annis, dolorem, 7
caritatem, omnis affectus abſcondere didicerat. Ita
Cap. 17. poſt breve ſilentium, repetita convivii lætitia. Nox 1
eadem necem Britannici & rogum conjunxit, pro-
viſo ante funebri paratu, qui modicus fuit. In cam-
po tamen Martis ſepultus eſt, adeo turbidis imbri-
bus, ut vulgus iram deum portendi crediderit adver-
ſus facinus, cui plerique etiam hominum ignoſce-
bant, antiquas fratrum diſcordias, & inſociabile re-
gnum exiſtimantes. Tradunt plerique eorum tem- 2
porum ſcriptores, *crebris ante exitium diebus, in-*
luſum iſſe pueritiæ Britannici Neronem. ut jam non
præmatura, neque ſæva mors videri queat, quamvis
inter ſacra menſæ, ne tempore quidem ad comple-
xum ſorori dato, ante oculos inimici properata ſit, in
illum ſupremum Claudiorum ſanguinem, ſtupro
prius quam veneno pollutum. Feſtinationem exſe- 3
quiarum edicto Cæſar defendit, id a majoribus inſti-
tutum referens, *ſubtrahere oculis acerba funera, neque*
laudationibus, aut pompa detinere. Ceterum & ſibi a-
miſſo fratris auxilio, reliquas ſpes in Repub. ſitas: &
tanto magis fovendum Patribus populoque Principem,
qui unus ſupereſſet e familia ſummum ad faſtigium geni-
Cap. 18. *ta.* Exin largitione potiſſimos amicorum auxit. Nec 1
defuerunt, qui arguerent viros gravitatem adſeveran-
tes, *quod domos villaſque id temporis quaſi prædam divi-*
ſiſſent. Alii neceſſitatem adhibitam credebant a Prin- 2
cipe, ſceleris ſibi conſcio, & veniam ſperante, ſi lar-
gitionibus validiſſimum quemque obſtrinxiſſet. At 3
matris ira nulla munificentia leniri, ſed amplecti O-
ctaviam; crebra cum amicis ſecreta habere; ſuper
ingenitam avaritiam, undique pecunias quaſi in ſub-
ſidium corripiens, tribunos & centuriones comiter
excipere: nomina & virtutes nobilium, qui etiam tum
ſuper-

perant, in honore habere; quaſi quæreret ducem partes. Cognitum id Neroni, *excubiaſque militares*, æ, ut conjugi Imperatoris ſolitum, & matri vabantur, *& Germanos* ſuper eumdem honorem ſtodes additos *digredi* jubet. Ac ne cœtu ſalutanm frequentaretur, ſeparat domum, matremque nsfert in eam quæ Antoniæ fuerat: quotiens ipſe uc ventitaret, ſeptus turba centurionum, & poſt eve oſculum digrediens. Nihil rerum mortalium Cap. 19. m inſtabile ac fluxum eſt, quam fama potentiæ, non a vi nixæ. Statim relictum Agrippinæ limen. Neo ſolari, nemo adire, præter paucas feminas, amoan odio, incertum. Ex quibus erat Junia Silana, iam matrimonio C. Silii a Meſſallina depulſam, pra retuli, inſignis genere, forma, laſcivia, & grippinæ diu percara: mox occultis inter eas offenonibus, quia Sextium Africanum nobilem juvenem nuptiis Silanæ deterruerat Agrippina, *impudicam & vergentem annis* dictitans; non ut Africanum ſibi poneret, ſed ne opibus & orbitate Silanæ maritus tiretur. Illa ſpe ultionis oblata, parat accuſatos ex clientibus ſuis Iturium & Calviſium, non vera, & ſæpius jam audita deferens, *quod Britannici rtem lugeret, aut Octaviæ injurias evulgaret*; ſed *ſtinaviſſe eam Rubellium Plautum, per maternam ginem pari ac Nero gradu a divo Auguſto, ad res nous extollere; conjugioque ejus etiam imperio, Rempub. rſus invadere.* hæc Iturius & Calviſius Atimeto Doitiæ Neronis amitæ liberto aperiunt. Qui lætus obis (quippe inter Agrippinam & Domitiam infenæmulatio exercebatur) Paridem hiſtrionem liberm & ipſum Domitiæ impulit, *ire propere, crimene atrociter deferre.* Provecta nox erat, & Neroni Cap. 20. r vinolentiam trahebatur; cum ingreditur Paris, litus alioquin id temporis luxus Principis intende. Sed tunc compoſitus ad mæſtitiam, expoſitoque dicii ordine, ita audientem exterret, ut non tanm matrem Plautumque interficere, ſed Burrum iam demovere præfectura deſtinaret, tamquam Aippinæ gratia provectum, & vicem reddentem. Faus Ruſticus auctor eſt, *ſcriptos eſſe ad Cæcinam Tuſm codicillos mandata ei prætoriarum cohortium cura: d ope Senecæ dignationem Burro retentam.* Plinius &

Clu-

V.C.808. Ch. 55. Cluvius nihil dubitatum de fide præfecti referunt. ſa-
ne Fabius inclinat ad laudes Senecæ, cujus amicitia
floruit. Nos conſenſum auctorum ſecuturi, quæ diver-
ſa prodiderint, ſub nominibus ipſorum trademus. Ne- 5
ro trepidus, & interficiendæ matris avidus, non
prius differri potuit, quam Burrus necem ejus pro-
mitteret, ſi facinoris coargueretur: *ſed cuicumque,*
nedum parenti defenſionem tribuendam. nec accuſatores 6
adeſſe, ſed vocem unius ex inimica domo adferri. Refu-
tare tenebras, & vigilatam convivio noctem, omniaque
Cap.21. *temeritati & inſcitiæ propiora.* Sic lenito Principis 1
metu, & luce orta, itur ad Agrippinam ut noſceret
objecta, diſſolveretque, vel pœnas lueret. Burrus iis 2
mandatis, Seneca coram, fungebatur. aderant & ex
libertis, arbitri ſermonis. Deinde a Burro poſtquam
crimina & auctores expoſuit, minaciter actum. A- 3
grippina ferociæ memor, *Non miror*, inquit, *Silanam*
numquam edito partu matrum affectus ignotos habere.
Neque enim perinde a parentibus liberi, quam ab impu-
dica adulteri mutantur. Nec ſi Iturius & Calviſius adeſis 4
omnibus fortunis, noviſſimam ſuſcipiendæ accuſationis
operam anui rependunt, ideo aut mihi infamia parrici-
dii, aut Cæſari conſcientia ſubeunda eſt. nam Domitiæ 5
inimicitiis gratias agerem, ſi benevolentia mecum in Ne-
ronem meum certaret. Nunc per concubinum Atimetum,
& hiſtrionem Paridem quaſi ſcenæ fabulas componit. Ba- 6
jarum ſuarum piſcinas excolebat, cum meis conſiliis ado-
ptio, & Proconſulare jus, & deſignatio Conſulatus, &
cetera apiſcendo imperio præpararentur. Aut exiſtat 7
qui cohortes in Urbe tentatas, qui provinciarum fidem la-
befactatam, denique ſervos vel libertos ad ſcelus corruptos
arguat. Vivere ego Britannico potiente rerum poteram: 8
at ſi Plautus aut quis alius Rempub. judicaturus obti-
nuerit, deſunt ſcilicet mihi accuſatores, qui non verba
impatientia caritatis aliquando incauta, ſed ea crimina
objiciant, quibus niſi a filio mater abſolvi non poſſim.
Commotis qui aderant, ultroque ſpiritus ejus miti- 9
gantibus, *colloquium filii* expoſcit. Ubi nihil pro in-
nocentia quaſi diffideret; nec beneficiis quaſi expro-
braret, diſſeruit; ſed ultionem in delatores & præmia
Cap.22. amicis obtinuit. Præfectura annonæ Fenio Rufo; 1
cura ludorum qui a Cæſare parabantur, Arruntio
Stellæ; Ægyptus C. Balbillo permittuntur. Suria 2

P. An-

Anteio deſtinata, & variis mox artibus eluſus; ad V.C.808. Ch.55.
ſtremum in Urbe retentus eſt. At Silana in exſi-
m acta. Calviſius quoque & Iturius relegantur.
e Atimeto ſupplicium ſumptum, validiore apud li-
dines Principis Paride, quam ut pœna adficeretur.
autus ad præſens ſilentio transmiſſus eſt. Defe- Cap.23.
untur dehinc *conſenſiſſe Pallas, ac Burrus, ut Corne-*
u Sulla claritudine generis, & adfinitate Claudii, cui
r nuptias Antoniæ, gener erat, *ad Imperium voca-*
tur. Ejus accuſationis auctor exſtitit Pætus qui-
am, exercendis apud ærarium ſectionibus famoſus,
tum vanitatis manifeſtus. Nec tam grata Pallan-
s innocentia, quam gravis ſuperbia fuit: quippe
ominatis libertis ejus, quos conſcios haberet, re-
ondit; *nihil unquam ſe domi, niſi nutu aut manu*
gnificaſſe, vel ſi plura demonſtranda eſſent ſcripto uſum,
vocem conſociaret. Burrus quamvis reus, inter judi-
es ſententiam dixit. Exſiliumque accuſatori inroga-
m, & tabulæ exuſtæ ſunt, quibus oblitterata ærarii
onumenta retrahebat. Fine anni ſtatio cohortis Cap.24.
dſidere ludis ſolita, demovetur, quo major ſpecies
bertatis eſſet: utque miles theatrali licentiæ non
ermixtus, incorruptior ageret; & plebes daret ex-
erimentum, an amotis cuſtodibus, modeſtiam re-
neret. Urbem Princeps luſtravit e reſponſo haru-
icum, quod Jovis ac Minervæ ædes de cœlo tactæ
rant. Q. Voluſio P. Scipione Coſs. otium foris, Cap.25.
æda domi laſcivia, qua Nero itinera Urbis, & lupa- Anno
aria, & diverticula, veſte ſervili in diſſimulatio- V.C.809.
em ſui compoſitus pererrabat, comitantibus qui Ch.56.
aperent ad venditionem expoſita, & obviis vulnera
nferrent: adverſus ignaros adeo; ut ipſe quoque
cciperet ictus, & ore præferret. Deinde ubi *Cæſa-*
em eſſe qui graſſaretur pernotuit, augebanturque
njuriæ adverſus viros feminaſque inſignes: & qui-
am permiſſa ſemel licentia ſub nomine Neronis,
nulti propriis cum globis eadem exercebant, & in
nodum captivitatis nox agebatur. Julius quidam
Montanus ſenatorii ordinis, ſed qui nondum hono-
rem capeſſiſſet, congreſſus forte per tenebras cum
Principe, quia vim tentantem acriter repulerat, de-
nde agnitum oraverat, quaſi exprobraſſet, mori
dactus eſt. Nero autem metuentior in poſterum,

militeſ ſibi, & pleroſque gladiatorum circumdedit,
qui rixarum initia modica, & quaſi privata ſinerent:
ſi a læſis validius ageretur; arma inferrent. Ludi- 5
cram quoque licentiam, & fautores hiſtrionum velut
† in prœlia convertit, impunitate & præmiis, atque
ipſe occultus, & plerumque coram proſpectans: do-
nec diſcordi populo, & gravioris motus terrore, non
aliud remedium repertum eſt, quam ut hiſtriones
Italia pellerentur, mileſque theatro rurſum adſide-
Cap.26. ret. Per idem tempus actum in Senatu *de fraudibus* 1
libertorum, efflagitatumque *ut adverſus male meritos*
revocandæ libertatis jus patronis daretur. Nec deerant
qui cenſerent. Sed Conſules relationem incipere 2
non auſi ignaro Principe, perſcripſere tamen con-
ſenſum Senatus illi: an auctor conſtitutionis fieret, ut 3
* ei — inter paucos * & ſententiæ adverſos: quibuſdam
coalitam libertate irreverentiam eo prorupiſſe fre-
mentibus, *vi ne an æquo cum patronis jure agerent;*
‡ *concul-carent* — *ſententiam eorum ‡ conſultarent, ac verberibus manus*
ultro intenderent, † *impulere vel pœnam ſuam diſſuaden-*
† *impu-dentes* MS. — *tes. Quid enim aliud læſo patrono conceſſum, quam ut* 4
* *cente-ſimum* — * *vicesimum ultra lapidem, in oram Campaniæ libertum*
releget? Ceteras actiones promiſcuas & pares eſſe. Tri-
buendum aliquod telum quod ſperni nequeat. Nec grave 5
manumiſſis, per idem obſequium retinendi libertatem,
per quod adſecuti ſint. At criminum manifeſtos, merito
ad ſervitutem retrahi; ut metu coërceantur, quos bene-
Cap.27. *ficia non mutaviſſent.* Diſſerebatur contra; *Paucorum* 1
culpam ipſis exitioſam eſſe debere: nihil univerſorum
juri derogandum. quippe late fuſum id corpus. Hinc ple- 2
rumque tribus, decurias, miniſteria magiſtratibus &
ſacerdotibus, cohortes etiam in Urbe conſcriptas. & plu-
rimis equitum, pleriſque Senatoribus, non aliunde origi-
nem trahi. Si ſeparentur libertini; manifeſtam fore pe- 3
nuriam ingenuorum. non fruſtra majores cum dignitatem
ordinum dividerent, libertatem in communi poſuiſſe.
Quin & manumittendi duas ſpecies inſtitutas, ut relin- 4
queretur pœnitentiæ aut novo beneficio locus. quos vin-
dicta patronus non liberaverit; velut vinculo ſervitutis
attineri. Diſpiceret quiſque merita, tardeque conceder-
ret, quod datum non adimeretur. Hæc ſententia va- 5
luit. Scripſitque Cæſar Senatui, *privatim expenderent*
cauſſam libertorum, quotiens a patronis arguerentur: in
commu-

commune nihil derogent. Nec multo poſt, ereptus amitæ libertus Paris, quaſi jure civili, non ſine infamia Principis, cujus juſſu perpetratum ingenuitatis judicium erat. Manebat nihilominus quædam imago Reipub. Nam inter Vibullium Prætorem, & plebei Tribunum Antiſtium ortum certamen, quod immodeſtos fautores hiſtrionum & a Prætore in vincula ductos, Tribunus *omitti* juſſiſſet. comprobavere Patres, incuſata *Antiſtii licentia.* Simul prohibiti Tribuni *jus Prætorum & Conſulum præripere, aut vocare ex Italia cum quibus lege agi poſſet.* Addidit L. Piſo deſignatus Conſul, *ne quid intra domum pro poteſtate animadverterent: neve multam ab iis dictam, Quæſtores ærarii in publicas tabulas ante quatuor menſes referrent; medio temporis contradicere liceret: deque eo Conſules ſtatuerent.* Cohibita artius & Ædilium poteſtas, ſtatutumque *quantum curules, quantum plebei pignoris caperent, vel pœnæ inrogarent.* Eo Helvidius Priſcus Tribunus plebis adverſus Obultronium Sabinum ærarii Quæſtorem contentiones proprias exercuit, *tamquam jus haſtæ adverſus inopes inclementer augeret.* Dein Princeps curam tabularum publicarum a Quæſtoribus ad præfectos tranſtulit. Varie habita, ac ſæpe commutata ejus rei forma. nam Auguſtus permiſit Senatui deligere præfectos: dein ambitu ſuffragiorum ſuſpecto, ſorte ducebantur ex numero Prætorum qui præeſſent. neque id diu manſit, quia ſors deerrabat ad parum idoneos. Tunc Claudius Quæſtores rurſum impoſuit, iiſque ne metu offenſionum ſegnius conſulerent, extra ordinem honores promiſit. Sed deerat robur ætatis eum primum magiſtratum capeſſentibus. igitur Nero Prætura perfunctos, & experientia probatos delegit. Damnatus iiſdem Conſulibus Vipſanius Lenas, *ob Sardiniam provinciam avare habitam.* Abſolutus Ceſtius Proculus repetundarum, cedentibus accuſatoribus. Clodius Quirinalis, *quod præfectus remigum qui Ravennæ haberentur, velut infimam nationum, Italiam luxuria ſævitiaque adflictaviſſet,* veneno damnationem antevertit. *C. Aminius Rebius ex primoribus peritia legum, & pecuniæ magnitudine, cruciatus ægræ ſenectæ miſſo per venas ſanguine effugit: haud creditus ſufficere ad conſtantiam ſumendæ mortis, ob libidi-

Cap. 28. Cap. 29. Cap. 30.

* Caninius Rebilus

V.C. 809. nes muliebriter infamis. At L. Voluſius egregia fama 4
Ch. 56. conceſſit: cui tres & nonaginta anni ſpatium viven-
di, præcipuæque opes bonis artibus, inoffenſa tot
Cap. 31. Imperatorum malitia fuit. Nerone ſecundum L. Pi- 1
Anno ſone Conſulibus, pauca memoria digna evenere. ni-
V.C. 810. ſi cui libeat, laudandis fundamentis & trabibus, quis
Ch. 57. molem amphitheatri apud campum Martis Cæſar
adſtruxerat, volumina implere: cum ex dignitate
populi Romani repertum ſit, res inluſtres annalibus,
talia diurnis Urbis actis mandare. Ceterum coloniæ 2
Capua atque Nuceria, additis veteranis, firmatæ ſunt:
plebeique congiarium quadringeni nummi viritim
dati, & ſeſtertium quadringenties ærario inlatum
eſt, ad retinendam populi fidem. Vectigal quoque 3
quintæ & viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum,
ſpecie magis quam vi. quia cum venditor pendere
juberetur, in partem pretii emptoribus adcreſcebat.
Edixit Cæſar, *ne quis magiſtratus, aut procurator qui pro-* 4
vinciam obtineret, ſpectaculum gladiatorum, aut ferarum,
aut quod aliud ludicrum ederet. Nam ante non minus 5
tali largitione, quam corripiendis pecuniis, ſubjectos
adfligebant; dum quæ libidine deliquerant, ambitu
Cap. 32. propugnant. Factum & Senatus conſultum ultioni jux- 1
ta & ſecuritati, *ut ſi quis a ſuis ſervis interfectus eſſet,*
ii quoque qui teſtamento manumiſſi ſub eodem tecto man-
ſiſſent, inter ſervos ſupplicia penderent. Redditur or- 2
† L. Varius | *MS.* dini † Luſius Varius conſularis, avaritiæ criminibus
olim perculſus. Et Pomponia Græcina inſignis fe-
mina, Plautio, qui ovans ſe de Britanniis retulit,
nupta, ac *ſuperſtitionis externæ* rea, mariti judicio
permiſſa. Iſque priſco inſtituto, propinquis coram,
de capite famaque conjugis cognovit, & inſontem
* nuntiavit. Longa huic Pomponiæ ætas, & conti- 3
* pronuntiavit nua triſtitia fuit. Nam poſt Juliam Druſi filiam dolo
Meſſallinæ interfectam, per quadraginta annos, non
cultu niſi lugubri, non animo niſi mæſto egit. Id-
que illi imperitante Claudio impune, mox ad glo-
Cap. 33. riam vertit. Idem annus plures reos habuit. quo- 1
rum P. Celerem, accuſante Aſia, quia abſolvere ne-
quibat Cæſar, traxit ſenecta donec mortem obiret.
nam Celer interfecto, ut memoravi, Silano Pro-
conſule, magnitudine ſceleris cetera flagitia obte-
gebat. Coſſutianum Capitonem Cilices detulerant 2

macu-

maculoſum fœdumque, & idem jus audaciæ in provincia V.C.810.
ratum, quod in Urbe exercuerat. Sed pervicaci accuſa- Ch 57.
tione conflictatus, poſtremo defenſionem omiſit,
3 ac lege repetundarum damnatus eſt. Pro Eprio Mar-
cello, a quo Lycii res repetebant, eo uſque ambitus
prævaluit, ut quidam accuſatorum ejus exſilio mul-
1 tarentur, *tamquam inſonti periculum feciſſent.* Nero- Cap.34.
ne tertium Conſule ſimul iniit Conſulatum Valerius Anno
Meſſalla, cujus proavum oratorem Corvinum, divo C.V.811.
Auguſto abavo Neronis, collegam in eo magiſtratu Ch.58.
2 fuiſſe, pauci jam ſenum meminerant. ſed nobili fa-
miliæ honor auctus eſt, oblatis in ſingulos annos * 12500
* quingenis ſeſtertiis, quibus Meſſalla paupertatem Philipp.
3 innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cottæ & Ha-
terio Antonino annuam pecuniam ſtatuit Princeps,
4 quamvis per luxum avitas opes diſſipaſſent. Ejus an-
ni principio, mollibus adhuc initiis prolatatum inter
Parthos Romanoſque de obtinenda Armenia bel-
lum, acriter ſumitur: quia nec Vologeſes ſinebat
fratrem Tiridatem dati a ſe regni expertem eſſe, aut
alienæ id potentiæ donum habere: & Corbulo di-
gnum magnitudine populi Romani rebatur, parta
5 olim a Lucullo Pompejoque recipere. Ad hæc Ar-
menii ambigua fide utraque arma invitabant, ſitu
terrarum, ſimilitudine morum Parthis propiores,
connubiiſque permixti, ac libertate ignota illuc ma-
1 gis ad ſervitium inclinantes. Sed Corbuloni plus Cap.35.
molis adverſus ignaviam militum, quam contra per-
fidiam hoſtium erat. Quippe Suria tranſmotæ legio-
nes, pace longa ſegnes, munia * Romanorum æger- * armo-
2 rime tolerabant. Satis conſtitit fuiſſe in eo exercitu rum
veteranos, qui non ſtationem, non vigilias iniſſent;
vallum foſſamque quaſi nova & mira viſerent; ſine
galeis, ſine loricis, nitidi & quæſtuoſi, militia per
3 opida expleta. Igitur dimiſſis quibus ſenecta, aut
valetudo adverſa erat, ſupplementum petivit. Et
4 habiti per Galatiam ac Cappadociam delectus. Ad-
jectaque ex Germania legio cum equitibus alariis,
& peditatu cohortium: retentuſque omnis exercitus
ſub pellibus, quamvis hieme ſæva adeo, ut obducta
glacie, niſi effoſſa humus tentoriis locum non præ-
5 beret. Ambuſti multorum artus vi frigoris, & qui-
dam inter excubias exanimati ſunt. Adnotatuſque

V.C. 811. Ch. 58. miles, qui faſcem lignorum geſtabat, ita præriguiſſe
manus, ut oneri adhærentes, truncis brachiis decide-
rent. Ipſe cultu levi, capite intecto, in agmine, in 6
laboribus, frequens adeſſe: laudem ſtrenuis, ſola-
tium invalidis, exemplum omnibus oſtendere. De- 7
hinc quia duritiam cœli militiæque multi abnue-
bant, deſerebantque, remedium ſeveritate quæſitum
eſt. Nec enim, ut in aliis exercitibus, primum alte-
rumque delictum venia proſequebatur, ſed qui ſigna
reliquerat, ſtatim capite pœnas luebat. Idque uſu 8
ſalubre, & miſericordia melius apparuit. quippe
pauciores illa caſtra deſeruere, quam ea in quibus
Cap. 36. ignoſcebatur. Interim Corbulo legionibus intra ca- 1
ſtra habitis, donec ver adoleſceret, diſpoſitiſque per
idoneos locos cohortibus auxiliariis; ne pugnam
priores auderent, prædicit. Curam præſidiorum 2
Pactio Orphito primipili honore perfuncto mandat.
Is quamquam incautos Barbaros; & bene gerendæ
rei caſum offerri ſcripſerat, *tenere ſe munimentis, &
majores copias opperiri* jubetur. Sed rupto imperio, 3
poſtquam paucæ e proximis caſtellis turmæ advene-
rant, pugnamque imperitia poſcebant, congreſſus
cum hoſte funditur. Et damno ejus exterriti qui ſub-
ſidium ferre debuerant, ſua quiſque in caſtra trepida
fuga rediere. Quod graviter Corbulo accepit: incre- 4
pitumque Pactium, & præfectos militeſque *tendere
omnes extra vallum* juſſit. inque ea contumelia de-
tenti, nec niſi precibus univerſi exercitus exſoluti
Cap. 37. ſunt. At Tiridates ſuper proprias clientelas, ope 1
Vologeſi fratris adjutus, non furtim jam, ſed palam
bello infenſare Armeniam, quoſque fidos nobis re-
batur depopulari; & ſi copiæ contra ducerentur, elu-
dere, huc quoque & illuc volitans, plura fama quam
pugna exterrere. Igitur Corbulo, quæſito diu prœ- 2
lio, fruſtra habitus, & exemplo hoſtium circumferre
bellum coactus, diſpartit vires, ut Legati præfecti-
que diverſos locos pariter invaderent. Simul Antio- 3
chum regem monet, *proximas ſibi præfecturas petere.*
Nam Pharaſmanes interfecto filio Rhadamiſto, *quaſi
proditore ſui*; quo fidem in nos teſtaretur, vetus ad-
verſus Armenios odium promptius exercebat. Tunc- 4
que primum illecti Inſechi gens ante alias ſocia
Romanis, avia Armeniæ incurſavit. Ita conſilia
Tiri-

ridati in contrarium vertebant. Mittebatque
atores, qui ſuo Parthorumque nomine expoſtula-
nt; *cur datis nuper obſidibus, redintegrataque amici-
a, quæ novis quoque beneficiis locum aperiret, vetere
Armeniæ poſſeſſione depelleretur? Ideo nondum ipſum
ologeſem commotum, quia cauſſa, quam vi agere mal-
nt. Sin perſtaretur in bello; non defore Arſacidis vir-
tutem fortunamque, ſæpius jam clade Romana expertam.*
Ad ea Corbulo, ſatis comperto Vologeſem defectio-
e Hyrcaniæ attineri, ſuadet Tiridati, *precibus Cæ-
ſarem adgredi; poſſe illi regnum ſtabile, & res incruen-
tas contingere, ſi omiſſa ſpe longinqua & ſera, præſentem
potioremque ſequeretur.* Placitum dehinc, *quia com-* Cap. 38.
*meantibus invicem nuntiis, nihil in ſumma pacis pro-
ficiebatur, colloquio ipſorum tempus locumque deſtinari.
Mille equitum præſidium* Tiridates *affore ſibi* dicebat;
*quantum Corbuloni cujuſque generis militum adſiſteret,
non ſtatuere, dum poſitis loricis & galeis, in faciem pa-
cis veniretur.* Cuicumque mortalium, nedum veteri
& provido duci, barbaræ aſtutiæ patuiſſent. *Ideo
artum inde numerum finiri, & hinc majorem offerri, ut
dolus pararetur. nam equiti ſagittarum uſu exercito, ſi
detecta corpora objicerentur, nihil profuturam multitu-
dinem.* Diſſimulato tamen intellectu, *rectius de his
quæ in publicum conſulerentur, totis exercitibus coram
diſſertaturos* reſpondit. Locumque delegit, cujus
pars altera colles erant clementer adſurgentes, acci-
piendis peditum ordinibus; pars in planitiem porri-
gebatur, ad explicandas equitum turmas. Dieque
pacto, prior Corbulo ſocias cohortes & auxilia re-
gum pro cornibus, medio ſextam legionem conſti-
tuit; cui accita per noctem aliis ex caſtris, tria mil-
lia tertianorum permiſcuerat, una cum aquila, quaſi
eadem legio ſpectaretur. Tiridates vergente jam die
procul adſtitit, unde videri magis quam audiri poſſet.
Ita ſine congreſſu dux Romanus abſcedere militem
ſua quemque in caſtra jubet. Rex ſive fraudem ſuſpe- Cap. 39.
ctans, quia plura ſimul in loca ibatur, ſive ut com-
meatus noſtros Pontico mari, & Trapezunte opido
adventantes interciperet, propere diſcedit. Sed ne-
que commeatibus vim facere potuit, quia per mon-
tes ducebantur præſidiis noſtris inſeſſos: & Corbu-
lo, ne irritum bellum traheretur, utque Armenios

 ad

V.C.811. ad ſua defendenda cogeret, exſcindere parat caſtella.
Ch. 58. Sibique quod validiſſimum in ea præfectura cogno- 3
mento *Volandum* ſumit; minora Cornelio Flacco
Legato, & Inſtejo Capitoni caſtrorum præfecto
mandat. Tum circumſpectis munimentis, & quæ 4
expugnationi idonea, proviſis; hortatur milites, *ut
hoſtem vagum, neque paci aut prœlio paratum, ſed per-
fidiam & ignaviam fuga confitentem, exue-
rent ſedibus, gloriæque pariter & prædæ conſulerent.*
Tum quadripartito exercitu, hos in teſtudinem con- 5
globatos, ſubruendo vallo inducit; alios ſcalas mœ-
nibus admovere, multos tormentis faces & haſtas
incutere jubet; libratoribus funditoribuſque attri- 6
butus locus, unde eminus glandes torquerent; ne
qua pars ſubſidium laborantibus ferret, pari undique
metu. Tantus inde ardor certantis exercitus fuit, ut 7
intra tertiam diei partem, nudati propugnatoribus
muri, obices portarum ſubverſi, capta eſcenſu mu-
nimenta, omneſque puberes trucidati ſint, nullo
milite amiſſo, paucis admodum vulneratis. & im-
belle vulgus ſub corona venundatum: reliqua præda
victoribus ceſſit. Pari fortuna Legatus ac præfectus uſi 8
ſunt, tribuſque una die caſtellis expugnatis, cetera, ter-
rore, & alia ſponte incolarum, in deditionem venie-
bant. unde orta fiducia caput gentis Artaxata adgre- 9
diendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones,
quæ ſi amnem Araxem, qui mœnia adluit, ponte
tranſgrederentur, ſub ictum dabantur: procul &
Cap. 40. latioribus vadis tranſiere. At Tiridates pudore & 1
metu, ne ſi conceſſiſſet obſidioni, nihil opis in ipſo
videretur; ſi prohiberet, impeditis locis ſeque &
equeſtres copias inligaret: ſtatuit poſtremo oſtende-
re aciem, & dato die prœlium incipere, vel ſimula-
tione fugæ, locum fraudi parare. Igitur repente 2
agmen Romanum circumfundit, non ignaro duce
noſtro, qui viæ pariter & pugnæ compoſuerat exerci-
tum. Latere dextro tertia legio, ſiniſtro ſexta ince- 3
debat, mediis decumanorum delectis: recepta in-
ter ordines impedimenta, & tergum mille equites
tuebantur. quibus juſſerat, *ut inſtantibus cominus reſi-
ſterent, refugos non ſequerentur.* In cornibus pedes ſa- 4
gittarius, & cetera manus equitum ibat, productiore
cornuum ſiniſtro per ima collium, ut ſi hoſtis intra-
viſſet.

iſſet, fronte ſimul & ſinu exciperetur. Adſultare ex diverſo Tiridates, non uſque ad jactum teli, ſed tum minitans, tum ſpecie trepidantis, ſi laxare ordines & diverſos conſectari poſſet. Ubi nihil temeritate ſolutum, nec amplius quam decurio equitum audentius progreſſus, & ſagittis confixus, ceteros ad obſequium exemplo firmaverat, propinquis jam tenebris abſceſſit. Et Corbulo caſtra in loco metatus, an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obſidioque circumdaret agitavit, conceſſiſſe illuc Tiridatem ratus. Dein poſtquam exploratores attulere *longinquum regis iter, & Medi an Albani peterentur, incertum*, lucem opperitur: præmiſſaque levis armatura, quæ muros interim ambiret, oppugnationemque eminus inciperet. Sed opidani portis ſponte patefactis, ſe ſuaque Romanis permiſere. quod ſalutem ipſis tulit; Artaxatis ignis immiſſus, deletaque & ſolo æquata ſunt. quia nec teneri ſine valido præſidio, ob magnitudinem mœnium; nec id nobis virium erat, quod firmando præſidio, & capeſſendo bello divideretur. Vel ſi integra & incuſtodita relinquerentur, nulla in eo utilitas aut gloria quod capta eſſent. Adjicitur miraculum velut numine oblatum. nam cuncta extra tectis hactenus ſole inluſtria fuere; quod mœnibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, fulguribuſque diſcretum eſt, ut quaſi infenſantibus deis exitio tradi crederetur. Ob hæc conſalutatus *Imperator* Nero, & Senatuſconſulto *ſupplicationes* habitæ: *ſtatuæque & arcus, & continui Conſulatus Principi: utque inter feſtos referretur dies, quo patrata victoria, quo nuntiata, quo relatum de ea eſſet*, aliaque in eamdem formam decernuntur, adeo modum egreſſa, ut C. Caſſius de ceteris honoribus adſenſus; *ſi pro benignitate fortunæ diis grates agerentur, ne totum quidem annum ſupplicationibus ſufficere* diſſeruerit: *eoque oportere dividi ſacros & negotioſos dies, quis divina colerentur, & humana non impedirent.* Cap.41.

Variis deinde caſibus jactatus, & multorum odia meritus reus, haud tamen ſine invidia Senecæ damnatur. Is fuit P. Suilius, imperitante Claudio terribilis ac venalis, & mutatione temporum, non quantum inimici cuperent demiſſus: quique ſe nocentem videri, quam ſupplicem mallet. Ejus opprimendi gratia re- Cap.42.

V.C.811. Cl. 58. petitum credebatur Senatuſconſultum, pœnaque
Ciuciæ legis, adverſus eos qui pretio cauſſas oraviſ-
ſent. nec Suilius queſtu aut exprobatione abſtinebat, 3
præter ferociam animi, extrema ſenecta liber, &
Senecam increpans; *infenſum amicis Claudii, ſub quo
juſtiſſimum exſilium pertuliſſet. Simul ſtudiis inertibus,
& juvenum imperitiæ ſuetum, livere iis qui vividam &
incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent. Se* 4
*Quæſtorem Germanici; illum domus ejus adulterum fuiſſe.
An gravius exiſtimandum, ſponte litigatoris præmium
honeſtæ operæ adſequi, quam corrumpere cubicula princi-
pum feminarum? Qua ſapientia, quibus philoſophorum* 5
*præceptis, intra quadriennium regiæ amicitiæ, ter millies
ſeſtertium paraviſſet? Romæ teſtamenta & orbos, velut
indagine ejus capi. Italiam & provincias, immenſo fe-
nore hauriri. At ſibi labore quæſitam, & modicam pe-
cuniam eſſe. Crimen, periculum, omnia potius toleratu-* 6
rum, quam veterem ac diu partam dignationem ſubitæ
Cap. 43. *felicitati ſubmitteret.* Nec deerant qui hæc iiſdem 1
verbis, aut verſa in deterius Senecæ deferrent. Re-
pertique accuſatores, *direptos ſocios cum Suilius provin-
ciam Aſiam regeret, ac publicæ pecuniæ peculatum* detu-
lere. Mox quia inquiſitionem annuam impetrave- 2
rant, brevius viſum, ſuburbana crimina incipi, quo-
rum obvii teſtes erant. *Ii acerbitate accuſationis Q.* 3
*Pomponium ad neceſſitatem belli civilis detruſum: Iu-
liam Druſi filiam, Sabinamque Poppæam ad mortem
actas: & Valerium Aſiaticum, Luſium Saturninum,
Cornelium Lupum circumventos: jam equitum Romano-
rum agmina damnata, omnemque Claudii ſævitiam Sui-
lio objectabant.* Ille *nihil ex his ſponte ſuſceptum, ſed* 4
Principi paruiſſe defendebat, donec eam orationem
Cæſar cohibuit, *compertum ſibi* referens *ex commenta-
riis patris ſui, nullam cujuſquam accuſationem ab eo coa-
ctam.* Tum *juſſa Meſſallinæ* prætendi, & labare de- 5
fenſio. *Cur enim neminem alium delectum, qui ſævienti
impudicæ vocem præberet? Puniendos rerum atrocium
miniſtros, ubi pretia ſcelerum adepti, ſcelera ipſa aliis de-
legent.* Igitur adempta bonorum parte (nam filio & 6
nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam quæ
teſtamento matris, aut avi acceperant) in inſulas
Baleares pellitur: non in ipſo diſcrimine, non poſt
damnationem fractus animo. Ferebaturque copioſa
& molli

7 & molli vita, ſecretum illud toleraviſſe. Filium ejus
Nerulinum adgreſſis accuſatoribus per invidiam pa-
tris, & crimina repetundarum, interceſſit Princeps,
1 tamquam ſatis expleta ultione. Per idem tempus O- Cap.44.
ctavius Sagitta plebei Tribunus, Pontiæ mulieris
nuptæ amore vecors, ingentibus donis adulterium,
& mox ut omitteret maritum emercatur; ſuum ma-
2 trimonium promittens, ac nuptias ejus pactus. Sed
ubi mulier vacua fuit, nectere moras, *adverſam pa-
tris voluntatem* cauſſari, repertaque ſpe ditioris con-
3 jugis, promiſſa exuere. Octavius contra modo con-
queri, modo minitari, *famam perditam, pecuniam ex-
hauſtam* obteſtans: denique ſalutem, quæ ſola reli-
4 qua eſſet, arbitrio ejus permittens. Ac poſtquam
ſpernebatur, *noctem unam ad ſolatium* poſcit, *qua de-
linitus, modum in poſterum adhiberet.* Statuitur nox.
Et Pontia conſciæ ancillæ cuſtodiam cubiculi man-
dat. Ille uno cum liberto, ferrum veſte occultum in-
5 fert. Tum, ut adſolet in amore & ira, jurgia, preces,
exprobratio, ſatisfactio, & pars tenebrarum * libidi- * libidi-
ne ſepoſita. Et queſtu incenſus, nihil metuentem ni
ferro tranſverberat, & accurrentem ancillam vulne-
6 re abſterret, cubiculoque prorumpit. Poſtera die
manifeſta cædes, haud ambiguus percuſſor. quippe
manſitaſſe una convincebatur. Sed libertus *ſuum illud
7 facinus* profiteri, *ſe patroni injurias ultum eſſe.* Com-
moveratque quoſdam magnitudine exempli: donec
ancilla ex vulnere refecta, verum aperuit. poſtula-
tuſque apud Conſules a patre interfectæ, poſtquam
Tribunatu abierat, ſententia Patrum, & lege Cor-
1 nelia de ſicariis condemnatur. Non minus inſignis Cap.45.
eo anno impudicitia, magnorum Reipub. malorum
2 initium fecit. Erat in civitate Sabina Poppæa, T.
Ollio patre genita, ſed nomen avi materni ſumpſe-
rat, inluſtri memoria Poppæi Sabini conſulari &
triumphali decore præfulgentis. nam Ollium hono-
ribus nondum functum, amicitia Sejani pervertit.
3 Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honeſtum ani-
mum. quippe mater ejus ætatis ſuæ feminas pulchri-
tudine ſupergreſſa, gloriam pariter & formam dede-
4 rat. opes claritudini generis ſufficiebant. ſermo co-
mis nec abſurdum ingenium. modeſtiam præferre,
& laſcivia uti. rarus in publicum egreſſus, idque ve-

lata parte oris, ne ſatiaret adſpectum, vel quia ſic
decebat. Famæ nunquam pepercit, maritos & adul- 5
teros non diſtinguens: neque affectui ſuo, aut alie-
no obnoxia, unde utilitas oſtenderetur, illuc libidi-
nem transferebat. Igitur agentem eam in matrimo- 6
nio Rufii Criſpini equitis Romani, ex quo filium
genuerat, Otho pellexit juventa ac luxu, & quia fla-
grantiſſimus in amicitia Neronis habebatur. nec mo-
Cap. 46. ra, quin adulterio matrimonium jungeretur. Otho, 1
ſive amore incautus laudare *formam elegantiamque*
uxoris apud Principem; ſive ut accenderet, ac ſi ea-
dem femina potirentur, id quoque vinculum poten-
tiam ei adjiceret. Sæpe auditus eſt conſurgens e con- 2
vivio Cæſaris, *ſe ire ad illam ſibi conceſſam* dictitans
nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium, & gaudia
felicium. His atque talibus inritamentis, non longa
cunctatio interponitur. Sed accepto aditu, Poppæa 3
primum per blandimenta & artes valeſcere, *imparem*
cupidini ſe, & forma Neronis captam ſimulans: mox
acri jam Principis amore ad ſuperbiam vertens, ſi
ultra unam alteramque noctem attineretur, *nuptam*
eſſe ſe dictitans, *nec poſſe matrimonium amittere,*
devinctam Othoni per genus vitæ, quod nemo adæquaret.
Illum animo & cultu magnificum: ibi ſe ſumma fortuna 4
digna viſere. at Neronem pellice ancilla, & adſuetudine
Actes devinctum, nil e contubernio ſervili, niſi abjectum
& ſordidum traxiſſe. Dejicitur familiaritate ſueta, 5
poſt congreſſu & comitatu Otho; & poſtremo, ne
in Urbe æmulatus ageret, provinciæ Luſitaniæ præfi-
citur. Ubi uſque ad civilia arma, non ex priore infa-
mia, ſed integre ſancteque egit, procax otii, & po-
Cap. 47. teſtatis temperantior. Hactenus Nero flagitiis & ſce- 1
leribus velamenta quæſivit. Suſpectabat maxime Cor-
nelium Sullam, ſocors ingenium ejus in contrarium
trahens, callidumque & ſimulatorem interpretando.
Quem metum Graptus ex libertis Cæſaris, uſu & ſe- 2
necta a Tiberio uſque domum Principum edoctus,
tali mendacio intendit. Pons Milvius in eo tempore,
celebris nocturnis inlecebris erat; ventitabatque illuc
Nero, quo ſolutius Urbem extra laſciviret. Igitur *regre-* 3
dienti per viam Flaminiam compoſitas inſidias, fatoque
evitatas, quoniam diverſo itinere Salluſtianos in hortos
remeaverit, auctoremque ejus doli Sullam ementitur:

quia

uia forte redeuntibus miniſtris Principis, quidam er juvenilem licentiam quæ tunc paſſim exercebaur inanem metum fecerant. Neque ſervorum quiſquam, neque clientium Sullæ agnitus: maximeque leſpecta & nullius auſi capax natura ejus, a crimine bhorrebat: perinde tamen quaſi convictus eſſet, celere patria, & Maſſilienſium mœnibus coërceri juetur. Iiſdem Conſulibus auditæ Puteolanorum le- Cap.48. ationes. quas diverſas ordo plebeſque ad Senatum niſerant: illi *vim multitudinis*; hi *magiſtratuum & rimi cujuſque avaritiam* increpantes. Cumque ſeditio ad ſaxa & minas ignium progreſſa, necem & arna proliceret, C. Caſſius adhibendo remedio delectus. quia ſeveritatem ejus non tolerabant, precane ipſo, ad Scribonios fratres ea cura transfertur, lata cohorte prætoria. cujus terrore & paucorum upplicio, rediit opidanis concordia. Non referrem Cap.49. ulgatiſſimum Senatuſconſultum, quo *civitati Syrauſanorum egredi numerum edendis gladiatoribus finitum ermittebatur*; niſi Pætus Thraſea contradixiſſet, præuiſſetque materiem obtrectatoribus arguendæ ſenentiæ; *Cur enim ſi Rempub. egere libertate ſenatoria rederet, tam levia conſectaretur? quin de bello aut pae, de vectigalibus & legibus, quibuſque aliis Romana ontinentur, ſuaderet diſſuaderetve? Licere Patribus, uotiens jus dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent xpromere, relationemque in ea poſtulare. An ſolum menlatione dignum, ne Syracuſis ſpectacula largius ederentur? Cetera per omnes Imperii partes perinde egregia, quam ſi non Nero, ſed Thraſea regimen eorum teneret? Quæ ſi ſumma diſſimulatione tranſmitterentur, quanto nagis inanibus abſtinendum?* Thraſea contra, rationem poſcentibus amicis, *non præſentium ignarum reſpondebat, ejuſmodi conſulta corrigere; ſed Patrum honori dare, ut manifeſtum fieret, magnarum rerum curam non diſſimulaturos, qui animum etiam leviſſimis adverterent.* Eodem anno crebris populi flagitationibus Cap.50. mmodeſtiam publicanorum arguentis, dubitavit Nero, *an cuncta vectigalia omitti juberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret.* Sed impetum ejus, multum prius laudata *magnitudine animi*, attinuere Senatores, *diſſolutionem Imperii* docendo, *ſi fructus quibus Reſpub. ſuſtineretur, deminuerentur. quippe ſub-*

latis portoriis, ſequens ut tributorum abolitio expoſtula-
retur. Pleraſque vectigalium ſocietates a Conſulibus & Tribunis 3
Tribunis plebis conſtitutas, acri etiam populi Romani tum
libertate: reliqua mox ita proviſa, ut ratio quæſtuum &
neceſſitas erogationum inter ſe congruerent. Temperan- 4
das plane publicanorum cupidines, ne per tot annos ſine
querela tolerata, novis acerbitatibus ad invidiam verte-
Cap. 51. *rent.* Ergo edixit Princeps, *ut leges cujuſque publici* 1
occultæ ad id tempus, proſcriberentur: omiſſas petitiones,
non ultra annum reſumerent: Romæ Prætor, per provin- 2
cias qui pro Prætore aut Conſule eſſent, jura adverſus pu-
blicanos extra ordinem redderent: militibus immunitas
ſervaretur, niſi in iis quæ veno exercerent. Aliaque 3
admodum æqua; quæ brevi ſervata, dein fruſtra ha-
bita ſunt. Manet tamen abolitio quadrageſimæ
quinquageſimæque, & quæ alia exactionibus inlicitis
nomina publicani invenerant. Temperata apud 4
tranſmarinas provincias frumenti ſubvectio. Et *ne*
cenſibus negotiatorum naves adſcriberentur, tributum
Cap. 52. *pro illis penderent*, conſtitutum. Reos ex provincia 1
Africa, qui proconſulare imperium illic habuerant,
Sulpicium Camerinum, & Pomponium Silvanum,
abſolvit Cæſar. Camerinum ad[illegible]ſus privatos & 2
paucos, ſævitiæ magis quam captarum pecuniarum
crimina objicientes: Silvanum magna vis accuſato-
rum circumſteterat, poſcebatque *tempus evocandorum*
teſtium, reus *illico defendi* poſtulabat. Valuitque pe- 3
cunioſa orbitate & ſenecta, quam ultra eorum vitam
Cap. 53. produxit, quorum ambitu evaſerat. Quietæ ad id 1
tempus res in Germania fuerant, ingenio ducum, qui
pervulgatis triumphi inſignibus, majus ex eo decus
ſperabant, ſi pacem continuaviſſent. Paullinus Pom- 2
pejus, & L. Vetus, ea tempeſtate exercitui præerant.
Ne tamen ſegnem militem attinerent, ille inchoa-
tum ante tres & ſexaginta annos a Druſo aggerem
coërcendo Rheno, abſolvit: Vetus Moſellam atque 3
Ararim, facta inter utrumque foſſa connectere pa-
rabat, ut copiæ per mare, dein Rhodano & Arare
ſubvectæ, per eam foſſam, mox fluvio Moſella in
Rhenum, exin Oceanum decurrerent: ſublatiſque
itinerum difficultatibus, navigabilia inter ſe occi-
dentis ſeptentrioniſque litora fierent. Invidit operi 4
Ælius Gracilis Belgicæ Legatus, deterrendo Vete-
rem,

rem, *ne legiones alienæ provinciæ inferret, ſtudiaque Galliarum adfectaret. formidoloſum id Imperatori* dictitans, quo plerumque prohibentur conatus honeſti.
1 Ceterum continuo exercituum otio fama inceſſit, *ereptum jus Legatis ducendi in hoſtem.* Eoque Friſii juventutem ſaltibus aut paludibus, imbellem ætatem per lacus admovere ripæ, agroſque vacuos, & militum uſui ſepoſitos inſedere, auctore Verrito & Malorige, qui nationem eam regebant, in quantum Cap. 54.
2 Germani regnantur. Jamque fixerant domos, ſemina arvis intulerant, utque patrium ſolum exercebant; cum Dubius Avitus accepta a Paullino provincia, minitando *vim Romanam, niſi abſcederent Friſii veteres in locos, aut novam ſedem a Cæſare impetrarent*, perpulit Verritum & Malorigem preces ſuſcipere.
3 Profectique Romam, dum aliis curis intentum Neronem opperiuntur, inter ea quæ barbaris oſtentantur, intravere Pompeii theatrum, quo magnitudinem po-
4 puli viſerent. Illic per otium (neque enim ludicris, ignari, oblectabantur) dum *conſeſſum caveæ, diſcrimina ordinum, quis eques, ubi Senatus* percunctantur, advertere quoſdam cultu externo in ſedibus Senato-
5 rum: & *quinam forent* rogitantes, poſtquam audiverant, *earum gentium legatis id honoris datum, quæ virtute & amicitia Romana præcellerent*; NULLOS MORTALIUM ARMIS AUT FIDE ANTE GERMANOS ESSE exclamant, degrediunturque & inter Patres conſidunt. quod comiter a viſentibus exceptum, quaſi impetus antiqui, & bona æmulatio-
6 ne. Nero civitate Romana ambos donavit: *Friſios decedere agris* juſſit. Atque illis adſpernantibus, neceſſitatem attulit captis cæſiſve qui pervicacius reſti-
1 terant. Eoſdem agros Anſibarii occupavere, validior gens, non modo ſua copia, ſed adjacentium populorum miſeratione: quia pulſi a Chaucis & ſedis Cap. 55.
2 inopes, tutum exſilium orabant. Aderatque iis clarus per illas gentes, & nobis quoque fidus, nomine Boiocalus, *vinctum ſe rebellione Cheruſca, juſſu Arminii* referens, *mox Tiberio & Germanico ducibus, ſtipendia meruiſſe. Quinquaginta annorum obſequio id quoque adjungere, quod gentem ſuam ditioni noſtræ ſub-*
3 *jiceret. Quotam partem campi jacere, in quam pecora & armenta militum aliquando tranſmitterentur? Ser-*

varent

varent ſane receptus gregibus inter hominum famem ;
modo ne vaſtitatem & ſolitudinem mallent , quam ami-
cos populos. Chamavorum quondam ea arva , mox Tuban- 4
tum , & poſt Uſipiorum fuiſſe. Sicut cœlum diis, ita ter-
ras generi mortalium datas : quæque vacua, eas publicas
eſſe. Solem deinde reſpiciens , & cetera ſidera vo- 5
cans , quaſi coram interrogabat , *vellentne contueri*
inane ſolum? potius mare ſuperfunderent adverſus ter-
Cap. 56. *rarum ereptores.* Et commotus his Avitus , *patienda* 1
meliorum imperia. Id diis quos implorarent placitum ,
ut arbitrium penes Romanos maneret quid darent quid
adimerent ; neque alios judices , quam ſeipſos paterentur.
Hæc in publicum Anſibariis reſpondit ; ipſi Boioca- 2
lo , *ob memoriam amicitiæ daturum agros.* quod ille,
ut proditionis pretium , adſpernatus addidit : *Deeſſe*
nobis terra , in qua vivamus ; in qua moriamur , non
poteſt. atque ita infenſis utrimque animis diſceſſum.
Illi Bructeros , Tencteros , ulteriores etiam nationes 3
ſocias bello vocabant. Avitus ſcripto ad Curtilium
Manciam ſuperioris exercitus Legatum , *ut Rhenum*
tranſgreſſus , arma a tergo oſtenderet ; ipſe legiones in
agrum Tencterum induxit , *excidium* minitans , *niſi*
cauſſam ſuam diſſociarent. Igitur abſiſtentibus his, pa- 4
ri metu exterriti Bructeri. & ceteris quoque aliena
pericula deſerentibus , ſola Anſibariorum gens retro
ad Uſipios & Tubantes conceſſit. quorum terris ex- 5
acti , cum Cattos , dein Cheruſcos petiſſent , errore
longo , hoſpites , egeni , hoſtes , in alieno , quod ju-
ventutis erat , cæduntur : imbellis ætas in prædam
Cap. 57. diviſa eſt. Eadem æſtate inter Hermunduros Cat- 1
toſque certatum magno prœlio, dum flumen gignen-
do ſale fecundum , & conterminum , vi trahunt ;
ſuper libidinem cuncta armis agendi , religione in-
ſita , *eos maxime locos propinquare cœlo , preceſque mor-*
talium a deis nuſquam propius audiri. inde indulgentia 2
numinum illo in amne , illiſque ſilvis ſalem provenire ,
non ut alias apud gentes eluvie maris areſcente unda , ſed
ſuper ardentem arborum ſtruem fuſa , ex contrariis inter
ſe elementis igne atque aquis concretum. Sed bellum 3
Hermunduris proſperum , Cattis exitioſius fuit. quia
victores diverſam aciem Marti ac Mercurio ſacravere ,
quo voto equi , viri , cuncta victa occidioni dantur.
Et minæ quidem hoſtiles in ipſos vertebantur. Sed 4
civitas

civitas * Juhonum ſocia nobis, malo improviſo adfli-
cta eſt. nam ignes terra editi, villas, arva, vicos * Ubiorum
paſſim corripiebant, ferebanturque in ipſa conditæ
5 nuper Coloniæ mœnia. neque extingui poterant;
non ſi imbres caderent, non ſi fluvialibus aquis, aut
quo alio humore niterentur, donec inopia remedii,
& ira cladis, agreſtes quidam eminus ſaxa jacere;
dein reſidentibus flammis propius ſuggreſſi, ictu fu-
ſtium, aliiſque verberibus, ut feras abſterrebant:
6 poſtremo tegmina corpori derepta injiciunt, quanto
magis profana & uſu polluta, tanto magis oppreſſu-
1 ra ignes. Eodem anno Ruminalem arborem in co- Cap. 58.
mitio, quæ octingentos & ‡ quadraginta ante annos ‡ triginta
Remi Romulique infantiam texerat, mortuis rama-
libus & areſcente trunco deminutam, prodigii loco
habitum eſt, donec in novos fetus revireſceret.

Bre-

Breviarium Libri XIV.

Nero cædem matris agitat, incitante Poppæa. (Cap. 1.) *Agrippina inceſtum tentat: an Nero potius?* (2.) *Nero deliberat de cæde matris. Aniceti ingenium.* (3.) *Agrippinæ cum Nerone ſcelus diſſimulante convivium,* (4.) *periculum, quod evadit.* (5.) *Acerroniæ cædes, & teſtamentum.* (6.) *Neronis trepidatio. Burri & Senecæ dubitatio. Anicetus cædem Agrippinæ ſuſcipit.* (7.) *Agrippinæ interitus,* (8.) *& ſepultura.* (9.) *Nero conſcientia vecors adulatione omnium erigitur.* (10.) *ad Senatum ſcribit, cum invidia Senecæ.* (11.) *SCta adulatoria. Thraſeæ libertas. Nero ut matrem gravet, mitis.* (12.) *Urbem adulationi paratam init.* (13.) *Nero citharœdus, auriga, nobiles ad paria flagitia adigit.* (14.) *Juvenalia. Nero in ſcena. Auguſtani,* (15.) *Neronis carmina.* (16.) *Cædes inter Nucerinos & Pompejanos.* (17.) *Blæſus damnatus. Strabo abſolutus.* (18.) *Mors Domitii Afri, Servilii.* (19.) *Certamina quinquennalia. Sermones contra theatra & ludos,* (20.) *& pro iis.* (21.) *Cometes & fulgur. Plauti exſilium. Neronis morbus.* (22.) *Corbulo Mardorum latrocinia punit.* (23.) *percuſſorem vitat. Tigranocertis potitur.* (24.) *Hyrcanos adſociat.* (25.) *Armenia Tigrani tradita, Suriæ præficitur.* (26.) *Coloniæ deductæ.* (27.) *Comitia Prætorum compoſita. Vibius damnatus.* (28.) *Res Britannicæ. In Mona prælium Suetonii.* (29. 30.) *Iceni & Trinobantes rebellant.* (31.) *Camalodunum expugnant. Petilium Cerialem cum legione nona vincunt.* (32.) *Suetonius Londinium deſerit: id cum Verulamio ſpoliant Britanni.* (33.) *Boudiceæ concio ad ſuos,* (34. 35.) *& Suetonii ad Romanos,* (36.) *prælium, & fuga Britannorum. Boudiceæ & Pœnii mors.* (37.) *Claſſiciani pravitas.* (38.) *Nero libertum in Britanniam mittit, irridentibus Barbaris.* (39.) *Ob falſum teſtamentum damnati.* (40. 41.) *Antonius Primus. Præfectus Urbis interfectus a ſervis.* (42.) *In quos lege agi vult C. Caſſius,* (43. 44.) *& contra aliorum ſententiam obtinet. Populum id impedientem Nero increpat.* (45.) *Tarquitius Priſcus damnatus. Cenſus Galliarum.* (46.) *Mors & laus Reguli.* (47.) *Sententia Thraſeæ.* (48.) *Adu-*

latio

latio Vitellii. Neronis reſcriptum. (49.) *Vejento Italia pellitur.* (50.) *Burri mors, laus, ſucceſſores.* (51.) *In Senecam criminationes.* (52.) *quibus infringendis Neronem alloquitur.* (53. 54.) *Neronis ad orationem Senecæ ſubdola reſponſio.* (55. 56.) *Fenius imminuitur valeſcente Tigellino: qui Planto & Sullæ periculum ſtruit, quorum hic ignarus opprimitur.* (57.) *Plautus quamquam præmonitus,* (58.) *necem exſpectat.* (59.) *Nero ducta Poppæa, Octaviam amolitur. ob Octaviam revocatam populi lætitia,* (60.) *Poppææ metus, & doli.* (61.) *Aniceti ſcelus,* (62.) *ex quo Octavia exſilium,* (63.) *& mors. Temporum inſelicitas.* (64.) *Seneca accuſatur. Piſonis inſidiæ in Neronem.* (65.) *Geſta hæc annis IV,*

C. Vipſtano, C. Fontejo Capitone
Nerone Claudio Cæſare Aug. IV. Coſſo Cornelio Lentulo
C. Cæſonio Pæto, C. Petronio Turpiliano
P. Mario Celſo, L. Aſinio Gallo
} Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER XIV.

Anno V.C.812. Ch.59.

Cap. 1.

C. Vipſtano Fontejo Coſs. diu meditatum 1
ſcelus non ultra Nero diſtulit, vetuſtate imperii coalita audacia, & flagrantior in dies
amore Poppææ, quæ ſibi matrimonium, & diſci- 2
dium Octaviæ incolumi Agrippina haud ſperans, crebris criminationibus, aliquando per facetias incuſare Principem, & *pupillum* vocare, *qui juſſis alienis obnoxius non modo imperii, ſed libertatis etiam indi-*
geret. Cur enim differri nuptias ſuas? formam ſcilicet 3
diſplicere, & triumphales avos? An fecunditatem, & verum animum? timeri, ne uxor ſaltem injurias Patrum, iram populi adverſus ſuperbiam avaritiamque matris a-
periat. Quod ſi nurum Agrippina non niſi filio infeſtam 4
ferre poſſet, reddatur ipſa Othonis conjugio. ituram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias Impera-
toris, quam viſeret periculis ejus immixta. Hæc atque 5
talia lacrymis & arte adulteræ penetrantia, nemo prohibebat; cupientibus cunctis infringi matris potentiam, & credente nullo, uſque ad cædem ejus

Cap. 2.

duratura filii odia. Tradit Cluvius *ardore retinendæ* 1
Agrippinam potentiæ eo uſque provectam, ut medio diei, cum id temporis Nero per vinum & epulas incaleſceret, offerret ſe ſæpius temulento comptam, & inceſto
paratam. Jamque laſciva oſcula, & prænuntias flagi- 2
tii blanditias, adnotantibus proximis, Senecam contra muliebres illecebras ſubſidium a femina petiviſſe: immiſſamque Acten libertam, quæ ſimul ſuo periculo, & infa-

infamia Neronis anxia, deferret, pervulgatum eſſe in-
ceſtum gloriante matre, nec toleraturos milites profani
3 *Principis imperium.* Fabius Ruſticus *non Agrippinæ,*
ſed Neroni cupitum id memorat, *ejuſdemque libertæ*
aſtu disjectum. Sed quæ Cluvius, eadem ceteri quo-
4 que auctores prodidere, & fama huc inclinat, ſeu
conceperit animo tantum immanitatis Agrippina,
ſeu credibilior novæ libidinis meditatio in ea viſa
eſt, quæ puellaribus annis ſtuprum cum Lepido ſpe
dominationis admiſerat, pari cupidine uſque ad li-
bita Pallantis provoluta, & exercita ad omne flagi-
1 tium patrui nuptiis. Igitur Nero vitare ſecretos ejus Cap. 3.
congreſſus: abſcedentem in hortos, aut Tuſculanum
vel Antiatem in agrum, laudare *quod otium laceſſeret.*
2 Poſtremo ubicumque haberetur, prægravem ratus,
interficere conſtituit: hactenus conſultans, *veneno,*
an ferro, vel qua alia vi. placuitque primo venenum.
3 Sed inter epulas Principis ſi daretur, referri ad caſum
non poterat, tali jam Britannici exitio: & miniſtros
tentare arduum videbatur, mulieris uſu ſcelerum ad-
verſus inſidias intentæ: atque ipſa præſumendo re-
4 media munierat corpus. Ferrum & cædes quo nam
modo occultaretur, nemo reperiebat; & ne quis illi
tanto facinori delectus, juſſa ſperneret metuebat.
Obtulit ingenium Anicetus libertus, claſſis apud
Miſenum præfectus, & pueritiæ Neronis educator,
5 ac mutuis odiis Agrippinæ inviſus. Ergo *navem poſſe*
componi docet, *cujus pars ipſo in mari per artem ſoluta*
1 *effunderet ignaram. nihil tam capax fortuitorum quam*
mare, & ſi naufragio intercepta ſit, quem adeo iniquum,
ut ſceleri adſignet, quod venti & fluctus deliquerint?
6 *Additurum Principem defunctæ templum, & aras,*
1 *& cetera oſtentandæ pietatis.* Placuit ſollertia, tem- Cap. 4.
pore etiam juta, quando Quinquatruum feſtos dies
apud Bajas frequentabat. Illuc matrem elicit, *feren-*
das parentum iracundias, placandum animum dictitans,
quo rumorem reconciliationis efficeret, acciperet-
que Agrippina, facili feminarum credulitate
2 ad gaudia. Venientem dehinc obvius in litora (nam
Antio adventabat) excipit manu & complexu, du-
citque Baulos: id villæ nomen eſt, quæ promonto-
rium Miſenum inter & Bajanum lacum flexo mari
3 adluitur. ſtabat inter alias navis ornatior, tamquam
id quo-

V.C.812. id quoque honori matris daretur. quippe ſueverat
Ch.55. triremi, & claſſiariorum remigio vehi. ac tum in-
vitata ad epulas erat, ut occultando facinori nox ad-
hiberetur. Satis conſtitit extitiſſe proditorem, & 4
Agrippinam, auditis inſidiis, an crederet ambi-
guam, geſtamine ſellæ Bajas pervectam. Ibi blan-
dimentum ſublevavit metum, comiter excepta, ſu-
perque ipſum collocata. Nam pluribus ſermonibus 5
modo familiaritate juvenili Nero, & ruſus adductus
quaſi ſeria conſociaret, tracto in longum convictu,
proſequitur abeuntem, artius oculis & pectori hæ-
rens, ſive explenda ſimulatione, ſeu perituræ matris
ſupremus adſpectus, quamvis ferum animum reti-
Cap. 5. nebat. Noctem ſideribus inluſtrem, & placido ma- 1
ri quietam, quaſi convincendum ad ſcelus, dii præ-
buere. Nec multum erat progreſſa navis, duobus e 2
numero familiarium Agrippinam comitantibus: ex
qui Creperejus Gallus haud procul gubernaculis
adſtabat, Acerronia ſuper pedes cubitantis reclinis
pœnitentiam filii, & recuperatam matris gratiam per
gaudium memorabat. cum dato ſigno, ruere tectum
loci multo plumbo grave, preſſuſque Creperejus, &
ſtatim exanimatus. Agrippina & Acerronia emi- 3
nentibus lecti parietibus, ac forte validioribus, quam
ut oneri cederent, protectæ ſunt: nec diſſolutio na-
vigii ſequebatur turbatis omnibus, & quod plerique
ignari etiam conſcios impediebant. Viſum dehinc 4
remigibus, *unum in latus inclinare, atque ita navem
ſubmergere*. Sed neque ipſis promptus in rem ſubitam
conſenſus, & alii contra nitentes dedere facultatem
lenioris in mare jactus. Verum Acerronia impru- 5
dens, dum *ſe Agrippinam eſſe*, & *ut ſubveniretur ma-
tri Principis* clamitat, contis & remis, & quæ fors
obtulerat, navalibus telis conficitur. Agrippina ſi- 6
lens, eoque minus agnita, unum tamen vulnus hu-
mero excepit. Nando, deinde occurſu lenunculorum
Cap. 6. Lucrinum in lacum vecta, villæ ſuæ infertur. Illic 1
reputans ideo ſe fallacibus litteris accitam, & hono-
re præcipuo habitam; quodque litus juxta non ven-
tis acta, non ſaxis impulſa navis, ſumma ſui parte,
veluti terreſtre machinamentum concidiſſet; obſer- 2
vans etiam Acerroniæ necem, ſimul ſuum vulnus ad-
ſpiciens, ſolum inſidiarum remedium eſſe putavit, ſi
non

3 non intelligerentur: miſit libertum Agerinum, qui
nuntiaret filio, *benignitate deum, & fortuna ejus eva-
ſiſſe gravem caſum. orare, ut quamvis periculo matris
exterritus, viſendi curam differret. ſibi ad præſens quie-*
4 *te opus.* Atque interim ſecuritate ſimulata, medica-
mina vulneri, & fomenta corpori adhibet. *Teſta-
mentum Acerroniæ requiri, bonaque obſignari* jubet. id
1 tantum non per ſimulationem. At Neroni nuntios Cap. 7.
patrati facinoris opperienti, adfertur *evaſiſſe ictu le-
vi ſauciam, & hactenus adito diſcrimine ne auctor du-*
2 *bitaretur.* Tum pavore exanimis, & *jam jamque adfo-
re* obteſtans *vindictæ properam, ſive ſervitia armaret,
vel militem accenderet, ſive ad Senatum & populum
pervaderet, naufragium & vulnus, & interfectos ami-*
3 *cos objiciendo; quod contra ſubſidium ſibi? niſi quid Bur-
rus & Seneca expromerent.* quos ſtatim acciverat, in-
certum an & ante ignaros. Igitur longum utriuſque
ſilentium, ne inriti diſſuaderent; an eo deſcenſum
credebant, ut niſi præveniretur Agrippina, pereun-
4 dum Neroni eſſet. Poſt Seneca hactenus promptior,
reſpicere Burrum, ac ſciſcitari *an militi imperanda
cædes eſſet?* Ille *prætorianos toti Cæſarum domui obſtri-
ctos, & memores Germanici, nihil adverſus progeniem
ejus atrox auſuros* reſpondit: *perpetraret Anicetus pro-*
5 *miſſa.* Qui nihil cunctatus, poſcit ſummam ſceleris.
Ad illam vocem Nero, *illo ſibi die dari Imperium, au-
ctoremque tanti muneris libertum* profitetur; *iret prope-*
6 *re, duceretque promptiſsimos ad juſſa.* Ipſe audito,
veniſſe miſſu Agrippinæ nuntium Agerinum, ſcenam
ultro criminis parat: gladiumque dum mandata per-
fert, abjicit inter pedes ejus. tum quaſi deprehenſo,
vincla injici jubet; ut *exitium Principis molitam ma-
trem, & pudore deprehenſi ſceleris ſponte mortem ſum-*
1 *ſiſſe* confingeret. Interim vulgato Agrippinæ peri- Cap. 8.
culo, quaſi caſu eveniſſet, ut quiſque acceperat, de-
currere ad litus. Hi molium objectus, hi proximas
ſcaphas ſcandere. Alii quantum corpus ſinebat, va-
2 dere in mare, quidam manus protendere. Queſtibus,
votis, clamore, diverſa rogitantium, aut incerta re-
ſpondentium, omnis ora compleri: adfluere ingens
multitudo cum luminibus, atque ubi incolumem
eſſe pernotuit, ut ad gratandum ſeſe expedire, do-
nec adſpectu armati & minitantis agminis disjecti
ſunt.

V.C.812. Ch. 59. ſunt. Anicetus villam ſtatione circumdat, refractaque 3
januá, obvios ſervorum arripit, donec ad fores
cubiculi veniret: cui pauci adſtabant, ceteris terrore
inrumpentium exterritis. Cubiculo modicum lumen 4
inerat, & ancillarum una: magis ac magis anxia Agrippina,
quod nemo a filio, ac ne Agerinus quidem.
*Aliam fere litore faciem nunc, ſolitudinem ac repentinos
ſtrepitus, & extremi mali indicia.* Abeunte 5
dehinc ancilla, *Tu quoque me deſeris*, prolocuta, reſpicit
Anicetum trierarcho Herculeo & Oloarito centurione
claſſiario comitatum. Ac *ſi ad viſendum veniſſet,
refotam nuntiaret: ſin facinus patraturus, nihil
ſe de filio credere; non imperatum parricidium.* Circumſiſtunt 6
lectum percuſſores, & prior trierarchus fuſti
caput ejus adflixit. Nam in mortem centurioni ferrum
deſtringenti, protendens uterum, *Ventrem feri*,
Cap. 9. exclamavit: multiſque vulneribus confecta eſt. Hæc 1
conſenſu traduntur. Adſpexerit ne matrem exanimem
Nero, & formam corporis ejus laudaverit, ſunt
qui tradiderint, ſunt qui abnuant. Cremata eſt nocte
eadem, convivali lecto, & exſequiis vilibus: ne- 2
que dum Nero rerum potiebatur congeſta aut clauſa
humo. mox domeſticorum cura, levem tumulum
accepit, viam Miſeni propter, & villam Cæſaris Dictatoris,
quæ ſubjectos ſinus editiſſima proſpectat.
Accenſo rogo libertus ejus, cognomento Mneſter, 3
ipſe ferro ſe tranſegit; incertum caritate in patronam,
an metu exitii. Hunc ſui finem multos ante 4
annos crediderat Agrippina, contempſeratque. Nam
conſulenti ſuper Nerone, reſponderunt Chaldæi,
fore ut imperaret, matremque occideret: atque illa, *Occidat*,
Cap. 10. inquit, *dum imperet.* Sed a Cæſare perfecto 1
demum ſcelere, magnitudo ejus intellecta eſt. reliquo
noctis, modo per ſilentium defixus, ſæpius pavore
exſurgens, & mentis inops lucem opperiebatur,
tamquam exitium adlaturam. Atque eum au- 2
ctore Burro, prima centurionum tribunorumque
adulatio ad ſpem firmavit, prehenſantium manum,
gratantiumque, *quod diſcrimen improviſum, & matris
facinus evaſiſſet.* Amici dehinc adire templa: & 3
cœpto exemplo, proxima Campaniæ municipia victimis
& legationibus lætitiam teſtari. Ipſe diverſa 4
ſimulatione, mæſtus, & quaſi incolumitati ſuæ infenſus,

 Anno V.C.812. Ch. 59.

nſus , ac morti parentis inlacrymans ; quia tamen
on ut hominum vultus , ita locorum facies mutan-
ır , obverſabanturque maris illius & litorum gra-
s adſpectus (& erant qui crederent , ſonitum tubæ
ollibus circum editis, planctuſque tumulo matris
udiri) Neapolim conceſſit , litteraſque ad Senatum
niſit , quarum ſumma erat ; *Repertum cum ferro per-* Cap. 11.
uſſorem Agerinum , ex intimis Agrippinæ libertis , &
uiſſe eam pœnam conſcientiæ, qua ſcelus paraviſſet. Ad-
iciebat crimina longius repetita; *quod conſortium im-*
perii , juraturaſque in feminæ verba prætorias cohortes,
idemque dedecus Senatus & populi ſperaviſſet : ac poſtea-
quam fruſtra optata ſint ; infenſa militibus Patribuſque
& plebi , diſſuaſiſſet donativum & congiarium , pericu-
laque viris inluſtribus inſtruxiſſet. Quanto ſuo labore per-
petratum , ne inrumperet curiam , ne gentibus externis
reſponſa daret ? Temporum quoque Claudianorum
obliqua inſectatione , cuncta ejus dominationis fla-
gitia in matrem tranſtulit , *publica fortuna exſtinctam*
5 referens. Namque & naufragium narrabat. Quod
fortuitum fuiſſe,quis adeo hebes inveniretur, ut cre-
deret ? aut a muliere naufraga miſſum cum telo u-
num , qui cohortes & claſſes Imperatoris perfringe-
6 ret ? Ergo non jam Nero , cujus immanitas omnium
queſtus anteibat , ſed adverſo rumore Seneca erat,
1 *quod oratione tali confeſſionem ſcripſiſſet.* Miro tamen Cap 12.
certamine procerum decernuntur *ſupplicationes apud*
omnia pulvinaria , utque Quinquatrus , quibus apertæ
2 *eſſent inſidiæ , ludis annuis celebrarentur. aureum Mi-*
nervæ ſimulacrum in curia , & juxta Principis imago
ſtatueretur. dies natalis Agrippinæ inter nefaſtos eſſet.
3 Thraſea Pætus ſilentio vel brevi adſenſu priores adu-
lationes tranſmittere ſolitus , exiit tum Senatu ; ac
ſibi cauſſam periculi fecit , ceteris libertatis initium
4 non præbuit. Prodigia quoque crebra & inrita in-
terceſſere. anguem enixa mulier ; & alia in concubitu
mariti fulmine exanimata : jam ſol repente obſcuratus
& tactæ de cœlo quatuordecim Urbis regiones. quæ
adeo ſine cura deum eveniebant , ut multos poſt an-
5 nos Nero imperium & ſcelera continuaverit. Cete-
rum quo gravaret invidiam matris , eaque demota,
auctam lenitatem ſuam teſtificaretur , feminas in-
luſtres Juniam & Calpurniam , præfectura functos

M Valerium

Valerium Capitonem & Licinium Gabolum, ſedibus
patriis reddidit, ab Agrippina olim pulſos. Etiam 6
Lolliæ Paullinæ cineres reportari, ſepulcrumque ex-
ſtrui permiſit: quoſque ipſe nuper relegaverat, Itu-
rium & Calviſium pœna exſolvit. Nam Silana fato 7
functa erat, longinquo ab exſilio Tarentum regreſ-
ſa, labante jam Agrippina, cujus inimicitiis conci-
Cap. 13. derat, vel tum mitigata. Cunctanti in opidis Cam- 1
paniæ, *quonam modo Urbem ingrederetur, an obſequium*
Senatus, an ſtudia plebis reperiret anxio, contra deter-
rimus quiſque quorum non alia regia fecundior ex-
ſtitit, *inviſum Agrippinæ nomen, & morte ejus accen-*
ſum populi favorem diſſerunt: *iret intrepidus, & vene-*
rationem ſui coram experiretur. Simul *prægredi* expo- 2
ſcunt, & promptiora quam promiſerant inveniunt,
obvias tribus, feſto cultu Senatum: conjugum ac libe-
rorum agmina per ſexum & ætatem diſpoſita: exſtru-
ctos qua incederet ſpectaculorum gradus, quo modo
triumphi viſuntur. Hinc ſuperbus ac publici ſervitii 3
victor, Capitolium adiit, grates exſolvit; ſeque in
omnes libidines effudit, quas male coërcitas qualiſ-
Cap. 14. cumque matris reverentia tardaverat. Vetus illi co- 1
pia erat curriculo quadrigarum inſiſtere, nec minus
fœdum ſtudium cithara ludicrum in modum canere,
cum cœnaret: quod *regibus & antiquis ducibus facti-*
tatum memorabat: *idque vatum laudibus celebre, &* 2
deorum honori datum. Enimvero cantus Apollini ſacros,
talique ornatu adſtare, non modo Græcis in urbibus, ſed
Romana apud templa, numen præcipuum, & præſcium.
Nec jam ſiſti poterat, cum Senecæ ac Burro viſum, 3
ne utraque pervinceret, alterum concedere. clauſum-
que valle Vaticana ſpatium, in quo equos regeret,
haud promiſcuo ſpectaculo. mox ultro vocari popu- 4
lus Romanus, laudibuſque extollere, ut eſt vulgus
cupiens voluptatum, & ſi eodem Princeps trahat,
lætum. Ceterum evulgatus pudor non ſatietatem, 5
ut rebantur, ſed incitamentum attulit. Ratuſque de-
decus amoliri, ſi plures fœdaſſet, nobilium familia-
rum poſteros, egeſtate venales in ſcenam deduxit:
quos fato perfunctos, ne nominatim tradam; majo- 6
ribus eorum tribuendum puto. nam & ejus flagitium
eſt, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne
delinquerent. Notos quoque equites Romanos ope- 7
ras

ras arenæ promittere ſubegit, donis ingentibus: niſi
quod merces ab eo qui jubere poteſt, vim neceſſita-
1 tis affert. Ne tamen adhuc publico theatro dehone- Cap. 15.
ſtaretur, inſtituit ludos *Juvenalium* vocabulo, in
quos paſſim nomina data: non nobilitas cuiquam,
non ætas aut acti honores impedimento, quo minus
Græci Latinive hiſtrionis artem exercerent, uſque ad
2 geſtus, modoſque haud viriles. Quin & feminæ inlu-
ſtres deformia meditari. exſtructaque apud nemus,
quod navali ſtagno circumpoſuit Auguſtus, conven-
ticula & cauponæ, & poſita væno inritamenta luxus.
dabanturque ſtipes, quas boni neceſſitate; intem-
3 perantes gloria conſumerent. Inde gliſcere flagitia
& infamia; nec ulla moribus corruptis olim plus li-
bidinum circumdedit, quam illa colluvies. Vix ar-
tibus honeſtis pudor retinetur; nedum inter certa-
mina vitiorum pudicitia, aut modeſtia, aut quid-
4 quam probi moris reſervaretur. Poſtremo ipſe ſce-
nam inſcendit, multa cura tentans citharam & præ-
meditans, adſiſtentibus familiaribus. acceſſerat co-
hors militum, centuriones tribunique: & mærens
5 Burrus, ac laudans. Tuncque primum conſcripti ſunt
equites Romani, cognomento *Auguſtanorum*, ætate
ac robore conſpicui, & pars ingenio procaces, alii
in ſpe potentiæ. Hi dies ac noctes plauſibus perſo-
nare. Formam Principis vocemque deum vocabulis
appellantes, quaſi per virtutem clari honoratique
1 agere. Ne tamen ludicræ tantum imperatoris artes Cap. 16
noteſcerent, carminum quoque ſtudium affectavit,
2 contractis quibus aliqua pangendi ‡ facultas. Nec ‡ facultas nec
dum inſignis * ætatis nati, conſidere ſimul, & adlatos dum inſignis erat. Ii conſidere
vel ibidem repertos verſus connectere, atque ipſius
verba quoquomodo prolata ſupplere. quod ſpecies
ipſa carminum docet, non impetu & inſtinctu, nec
3 ore uno fluens. Etiam ſapientiæ doctoribus tempus
impertiebat poſt epulas, utque contraria adſeveran-
tium, diſcordiæ eruebantur. nec deerant, qui voce
vultuque triſti inter oblectamenta regia ſpectari cu-
1 perent. Sub idem tempus, levi contentione atrox
cædes orta inter colonos Nucerinos Pompejanoſque,
gladiatorio ſpectaculo, quod Livinejus Regulus,
2 quem motum Senatu retuli, edebat. quippe opida-
na laſcivia invicem inceſſentes, probra, deinde ſaxa,

V.C.812. Ch.59.

poſtremo ferrum ſumpſere, validiore Pompejanorum plebe, apud quos ſpectaculum edebatur. Ergo 3
reportati ſunt in Urbem multi e Nucerinis trunco per vulnera corpore, ac plerique *liberorum aut parentum mortes* deflebant. Cujus rei judicium Princeps Se- 4
natui, Senatus Conſulibus permiſit. Et rurſus re ad Patres delata, prohibiti publice in decem annos ejuſmodi cœtu Pompejani, collegiaque quæ contra leges inſtituerant, diſſoluta. Livinejus, & qui alii ſeditionem conciverant, exſilio multati ſunt.

Cap. 18.

Motus 1
Senatu & Pedius Blæſus, accuſantibus Cyrenenſibus, *violatum ab eo theſaurum Æſculapii, delectumque militarem pretio & ambitione corruptum.* Iidem Cyrenen- 2
ſes reum agebant Acilium Strabonem, prætoria poteſtate uſum, & miſſum diſceptatorem a Claudio agrorum, quos * regis Apionis quondam habitos, & Populo Romano cum regno relictos, proximus quiſque poſſeſſor invaſerant, diutinaque licentia & injuria, quaſi jure & æquo nitebantur. Igitur abju- 3
dicatis agris, orta adverſus judicem invidia: & Senatus *ignota ſibi eſſe mandata Claudii, & conſulendum Principem* reſpondit. Nero probata Strabonis ſententia, *ſe nihilominus ſubvenire ſociis, & uſurpata concedere* ſcripſit.

* regi Appioni

Cap. 19.

Sequuntur virorum inluſtrium mor- 1
tes, Domitii Afri, & M. Servilii, qui ſummis honoribus, & multa eloquentia viguerant. Ille orando 2
cauſſas, Servilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris, & elegantia vitæ, quam clariorem effecit, ut par ingenio, ita morum diverſus.

Cap. 20. Anno V.C.813. Ch.60.

Nerone 1
quartum Cornelio Coſſo Coſs. quinquennale ludicrum Romæ inſtitutum eſt, ad morem Græci certaminis varia fama, ut cuncta ferme nova. Quippe e- 2
rant qui *Cn. quoque Pompejum incuſatum a ſenioribus* ferrent, *quod manſuram theatri ſedem poſuiſſet. nam* 3
antea ſubitariis gradibus, & ſcena in tempus ſtructa, ludos edi ſolitos: vel ſi vetuſtiora repetas, ſtantem populum ſpectaviſſe: ne ſi conſideret, theatro dies totos ignavia continuaret. Spectaculorum quidem antiquitas ſervare- 4
tur, quotiens Prætores ederent, nulla cuiquam civium neceſſitate certandi. Ceterum abolitos paullatim patrios 5
mores, funditus everti per accitam laſciviam, ut quod uſquam corrumpi & corrumpere queat, in Urbe viſatur, degeneretque ſtudiis externis juventus, gymnaſia &

otia,

otia, & turpes amores exercendo, Principe & Senatu V.C.813.
auctoribus: qui non modo licentiam vitiis permiſerint, Ch.60.
6 ſed vim adhibeant. Proceres Romani ſpecie orationum &
carminum, ſcena polluantur. quid ſupereſſe, niſi ut cor-
pora quoque nudent, & caſtus adſumant, eaſque pugnas
7 pro militia & armis meditentur? An ‡ juſtitiam augu- ‡ inſtitu-
rii, & decurias equitum, egregium judicandi munus tos Au-
expleturos, ſi fractos ſonos & dulcedinem vocum peri- guſtanos
8 te audiſſent? Noctes quoque dedecori adjectas, ne quod
tempus pudori relinquatur; ſed cœtu promiſcuo quod per-
ditiſſimus quiſque per diem concupiverit, per tenebras
1 audeat. Pluribus ipſa licentia placebat, ac tamen ho- Cap. 21.
2 neſta nomina prætendebant; Majores quoque non ab-
horruiſſe ſpectaculorum oblectamentis; pro fortuna quæ
tum erat; eoque a Tuſcis accitos hiſtriones, a Thuriis
equorum certamina, & poſſeſſa Achaia Aſiaque ludos
3 curatius editos. nec quemquam Romæ honeſto loco ortum,
ad theatrales artes degeneraviſſe, ducentis jam annis a
L. Mummii triumpho, qui primus id genus ſpectaculi in
4 Urbe præbuerit. Sed & conſultum parcimoniæ, quod
perpetua ſedes theatro locata ſit, potius quam immenſo
5 ſumptu, ſingulos per annos conſurgeret ac ſtrueretur. Nec
perinde magiſtratus rem familiarem exhauſturos, aut
populo efflagitandi Græca certamina a magiſtratibus cauſ-
6 ſam fore, cum eo ſumptu Reſpub. fungatur. oratorum ac
vatum victorias incitamentum ingeniis allaturas: nec
cuiquam judici grave, aures ſtudiis honeſtis, & volu-
ptatibus conceſſis impartire. lætitiæ magis quam laſci-
viæ dari paucas totius quinquennii noctes, quibus, tanta
7 luce ignium, nihil inlicitum occultari queat. Sane nul-
lo inſigni dehoneſtamento id ſpectaculum tranſiit.
Ac ne modica quidem ſtudia plebis exarſere, quia
redditi quamquam ſcenæ pantomimi, certaminibus
8 ſacris prohibebantur. Eloquentiæ primas nemo tu-
lit, ſed victorem eſſe Cæſarem pronuntiatum. Græci
amictus, quos per eos dies plerique inceſſerant, tum
1 exoleverant. Inter quæ & ſidus cometes effulſit, de Cap. 22.
quo vulgi opinio eſt, tamquam mutationem regis
2 portendat. Igitur quaſi jam depulſo Nerone, quis nam
deligeretur inquirebant. & omnium ore Rubellius
Plautus celebrabatur, cui nobilitas per matrem ex
3 Julia familia. Ipſe placita majorum colebat, habitu
ſevero, caſta & ſecreta domo, quantoque metu oc-
M 3 cultior,

V.C.813. Ch.60. cultior, tanto plus famæ adeptus. Auxit rumorem 4
pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam
quia diſcumbentis Neronis apud Simbruina ſtagna,
* loco * cui *Sublaqueum* nomen eſt, ictæ dapes, menſaque
disjecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, un-
de paterna Plauto origo; hunc illum numine deum
deſtinari credebant. fovebantque multi, quibus no- 5
va & ancipitia præcolere avida & plerumque fallax
ambitio eſt. Ergo permotus iis Nero componit ad 6
Plautum litteras, *conſuleret quieti urbis, ſeque prave
diffamantibus ſubtraheret. eſſe illi per Aſiam avitos a-
gros, in quibus tuta & inturbida inventa frueretur.* Ita
illuc cum conjuge Antiſtia & paucis familiarium
conceſſit. Iiſdem diebus nimia luxus cupido, infa- 7
miam & periculum Neroni tulit, quia fontem aquæ
Martiæ ad Urbem deductæ nando inceſſerat: vide-
baturque potus ſacros & cærimoniam loci corpore
toto polluiſſe. ſecutaque anceps valetudo, iram deum
Cap.23. affirmavit. At Corbulo poſt deleta Artaxata, uten- 1
dum recenti terrore ratus, ad occupanda Tigrano-
certa; quibus exciſis, metum hoſtium intenderet, vel
ſi peperciſſet, clementiæ famam adipiſceretur: illuc
pergit, non infenſo exercitu, ne ſpem veniæ aufer-
ret: neque tamen remiſſa cura, gnarus facilem mu-
tatu gentem, ut ſegnem ad pericula, ita infidam ad
occaſiones. Barbari pro ingenio quiſque, alii preces 2
offerre, quidam deſerere vicos, & in avia digredi, ac
fuere qui ſe ſpeluncis, & cariſſima ſecum abderent.
Igitur dux Romanus diverſis artibus, miſericordia 3
adverſus ſupplices, celeritate adverſus profugos, im-
mitis iis qui latebras inſederant, ora & exitus ſpe-
cuum ſarmentis virgultiſque completos, igni exurit.
Atque illum fines ſuos prætergredientem incurſave- 4
re Mardi, latrociniis exerciti, contraque irrumpen-
tem montibus defenſi. quos Corbulo immiſſis Hi-
beris vaſtavit, hoſtilemque audaciam externo ſangui-
Cap.24. ne ultus eſt. Ipſe exercituſque, ut nullis ex prœlio 1
damnis, ita per inopiam & labores fatiſcebant, car-
ne pecudum propulſare famem adacti. Ad hæc pe-
nuria aquæ, fervida æſtas, longinqua itinera, ſola
ducis patientia mitigabantur, eodem plura quam
gregario milite tolerante. Ventum dehinc in locos 2
cultos: demeſſæque ſegetes, & ex duobus caſtellis in
quæ

quæ confugerant Armenii, alterum impetu captum; qui primam vim depulerant, obſidione coguntur.
3 Unde in regionem Taurantium tranſgreſſus, improviſum periculum vitavit. Nam haud procul tentorio ejus, non ignobilis barbarus cum telo repertus, ordinem inſidiarum, *ſeque auctorem & ſocios per tormenta edidit.* convictique & puniti ſunt qui ſpecie ami-
4 citiæ dolum parabant. Nec multo poſt legati Tigranocerta miſſi, *patere mœnia* afferunt, *intentos popularis ad juſſa.* Simul hoſpitale donum, coronam auream tradebant. Accepitque cum honore, nec quidquam urbi detractum, quo promptius obſequium integri reti-
1 nerent. At præſidium regium, quod ferox juventus Cap. 25.
clauſerat, non ſine certamine expugnatum eſt: nam & prœlium pro muris auſi erant, & pulſi intra munimenta aggeris, demum inrumpentium armis ceſ-
2 ſere. quæ facilius proveniebant, quia Parthi Hyrcano bello diſtinebantur. Miſerantque Hyrcani ad Principem Romanum ſocietatem oratum, *attineri a*
3 *ſe Vologeſem pro pignore amicitiæ* oſtentantes. eos regredientes Corbulo, ne Euphratem tranſgreſſi hoſtium cuſtodiis circumvenirentur, dato præſidio ad litora maris rubri deduxit. unde vitatis Parthorum
1 finibus, patrias in ſedes remeavere. Quin & Tiri- Cap. 26.
datem per Medos extrema Armeniæ intrantem, præmiſſo cum auxiliis Verulano Legato, atque ipſe legionibus citis, abire procul ac ſpem belli amittere ſubegit: quoſque nobis ob regem averſos animi cognoverat, cædibus & incendiis perpopulatus, poſ-
2 ſeſſionem Armeniæ uſurpabat: cum advenit Tigranes, a Nerone ad capeſſendum imperium delectus, Cappadocum ex nobilitate, regis Archelai nepos, ſed quod diu obſes apud Urbem fuerat, uſque ad ſervilem patientiam demiſſus. Nec conſenſu acceptus, durante apud quoſdam favore Arſacidarum.
3 at plerique ſuperbiam Parthorum peroſi, datum a Romanis regem malebant. Additum & præſidium, mille legionarii, tres ſociorum cohortes, duæque ‡Pharaſmani
4 equitum alæ. & quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniæ ut cuique finitima ‡ pars * Nipolique & Ariſtobulo atque Antiocho parere juſſæ ſunt. Corbulo in Suriam abſceſſit, morte Numidii Legati vacuam, ac ſibi permiſſam Eodem anno ex inlu-
* Polemonique
1 Cap. 27.

 ſtribus

V.C.813.
Ch.60. ſtribus Aſiæ urbibus, Laodicea tremore terræ pro-
lapſa, nullo a nobis remedio, propriis opibus reva-
luit. At in Italia vetus opidum Puteoli, jus colo- 2
niæ, & cognomentum a Nerone apiſcuntur. Vete- 3
rani Tarentum & Antium adſcripti, non tamen in-
frequentiæ locorum ſubvenere, dilapſis pluribus in
provincias, in quibus ſtipendia expleverant. Neque
conjugiis ſuſcipiendis, neque alendis liberis ſueti,
orbas ſine poſteris domos relinquebant. Non enim, 4
ut olim, univerſæ legiones deducebantur cum tri-
bunis & centurionibus, & ſuis cujuſque ordinis mi-
litibus, ut conſenſu & caritate Rempub. efficerent;
ſed ignoti inter ſe, diverſis manipulis, ſine rectore,
ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio genere morta-
lium repente in unum collecti, numerus magis
Cap.28. quam colonia. Comitia Prætorum arbitrio Senatus 1
haberi ſolita, quod acriore ambitu exarſerant, Prin-
ceps compoſuit, tris qui ſupra numerum petebant,
legioni præficiendo. Auxitque Patrum honorem, 2
ſtatuendo *ut qui a privatis judicibus ad Senatum pro-
vocaviſſent, ejuſdem pecuniæ periculum facerent, cujus
ii qui Imperatorem appellavere.* nam antea vacuum
id, ſolutumque pœna fuerat. Fine anni Vibius Se- 3
cundus eques Romanus, accuſantibus Mauris repe-
tundarum damnatur, atque Italia exigitur; ne gra-
viore pœna afficeretur, Vibii Criſpi fratris opibus
Cap.29. enixus. Cæſonio Pæto Petronio Turpiliano Coss. 1
Anno gravis clades in Britannia accepta. In qua neque A-
V.C.814. vitus Legatus, ut memoravi, niſi parta retinuerat,
Ch.61. & ſucceſſor Veranius, modicis excurſibus Siluras
populatus, quin ultra bellum proferret, morte pro-
hibitus eſt: magna dum vixit ſeveritatis fama, ſu- 2
premis teſtamenti verbis ambitionis manifeſtus.
quippe multa in Neronem adulatione, addidit, *ſub-
jecturum ei provinciam fuiſſe, ſi biennio proximo vixiſ-
ſet.* Sed tum Paullinus Suetonius obtinebat Britan- 3
nos, ſcientia militiæ, & rumore populi, qui nemi-
nem ſine æmulo ſinit, Corbulonis concertator: re-
ceptæque Armeniæ decus æquare domitis perduelli-
bus cupiens. Igitur Monam inſulam incolis vali- 4
dam, & receptaculum perfugarum aggredi parat,
naveſque fabricatur plano alveo, adverſus breve li-
tus & incertum. Sic pedites. equites vado ſecuti, aut
altio-

iores inter undas, adnantes equis tranſmiſere.
abat pro litore diverſa acies, denſa armis viriſ- Cap.30.
e, intercurſantibus feminis: in modum Furia-
m, veſte ferali, crinibus dejectis, faces præfere-
nt. Druidæque circum, preces diras ſublatis ad
elum manibus fundentes, novitate adſpectus per-
lere militem, ut quaſi hærentibus membris, im-
obile corpus vulneribus præberent. Dein cohor-
tionibus ducis, & ſe ipſi ſtimulantes, ne mulie-
e & fanaticum agmen paveſcerent, inferunt ſi-
a, ſternuntque obvios, & igni ſuo involvunt.
æſidium poſthac impoſitum victis, exciſique luci,
vis ſuperſtitionibus ſacri. nam cruore captivo ad-
ere aras, & hominum fibris conſulere deos fas
bebant. Hæc agenti Suetonio, *repentina defectio*
vinciæ nuntiatur. Rex Icenorum Praſutagus, Cap.31.
nga opulentia clarus, Cæſarem heredem duaſque
ias ſcripſerat, tali obſequio ratus regnum & do-
um ſuam procul injuria fore: quod contra vertit;
eo ut regnum, per centuriones, domus per ſervos,
lut capta vaſtarentur. Jam primum uxor ejus
Boudicea verberibus affecta, & filia ſtupro violatæ ‡ Bon-
nt. Præcipui quique Icenorum, quaſi cunctam re- duica
onem muneri accepiſſent, avitis bonis exuuntur.
propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua
ntumelia & metu graviorum (quando in formam
ovinciæ ceſſerant) rapiunt arma, commotis ad
ellationem Trinobantibus, & qui alii nondum
vitio facti, reſumere libertatem occultis conju-
tionibus pepigerant, acerrimo in veteranos odio.
ippe in coloniam Camalodunum recens deducti,
llebant domibus, exturbabant agris, *captivos, ſer-*
appellando: foventibus impotentiam veterano-
m militibus, ſimilitudine vitæ, & ſpe ejuſdem
entiæ. Ad hæc templum divo Claudio conſtitu-
n, quaſi arx æternæ dominationis adſpiciebatur;
lectique ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortu-
s effundebant. Nec arduum videbatur, exſcinde-
coloniam nullis munimentis ſeptam: quod duci-
s noſtris parum proviſum erat, dum amœnitati
us quam uſui conſulitur. Inter quæ nulla palam Cap.32.
aſſa delapſum Camaloduni ſimulacrum Victoriæ,
retro converſum, quaſi cederet hoſtibus. Et fe-

V.C.814. Ch. 61. minæ in furore turbatæ *adeſſe exitium* canebant. Ex-
ternoſque fremitus in curia eorum auditos; conſo-
nuiſſe ululatibus theatrum; viſamque ſpeciem in
æſtuario Tameſæ ſubverſæ coloniæ; jam Oceanum 3
cruento adſpectu, dilabente æſtu, humanorum cor-
porum effigies relictas, ut Britanni ad ſpem, ita ve-
terani ad metum trahebant. Sed quia procul Sueto- 4
nius aberat, petivere a Cato Deciano Procuratore
auxilium. Ille haud amplius quam ducentos ſine ju-
ſtis armis miſit: & inerat modica militum manus.
Tutela templi freti, & impedientibus, qui occulti 5
rebellionis conſcii conſilia turbabant, neque foſſam
aut vallum præduxerunt, neque motis ſenibus & fe-
minis, juventus ſola reſtitit: quaſi media pace in-
cauti, multitudine barbarorum circumveniuntur.
Et cetera quidem impetu direpta, aut incenſa ſunt. 6
templum in quo ſe miles conglobaverat, biduo ob-
ſeſſum, expugnatumque. Et victor Britannus Peti- 7
lio Ceriali Legato legionis nonæ in ſubſidium ad-
ventanti obvius, fudit legionem, & quod peditum
interfecit. Cerialis cum equitibus evaſit in caſtra, &
munimentis defenſus eſt. Qua clade & odiis pro- 8
vinciæ, quam avaritia in bellum egerat, trepidus
Cap. 33. Procurator Catus in Galliam tranſiit. At Suetonius 1
mira conſtantia medios inter hoſtes Londinium
perrexit, cognomento quidem coloniæ non inſi-
gne, ſed copia negotiatorum & commeatuum ma-
xime celebre. ibi ambiguus an illam ſedem bello 2
deligeret, circumſpecta infrequentia militis, ſatiſ-
que magnis documentis temeritatem Petilii coërci-
tam, unius opidi damno ſervare univerſa ſtatuit.
Neque fletu & lacrymis auxilium ejus orantium fle- 3
xus eſt, quin daret profectionis ſignum, & comi-
tantes in partem agminis acciperet. Si quos imbel-
lis ſexus, aut feſſa ætas, vel loci dulcedo attinue-
rat, ab hoſte oppreſſi ſunt. Eadem clades munici- 4
pio Verulamio fuit, quia barbari omiſſis caſtellis
præſidiiſque * militarium, quod uberrimum ‡ ſpo-
liant, & defendentibus intutum, læti præda, &
aliorum ſegnes petebant. Ad ſeptuaginta millia ci- 5
vium & ſociorum, iis quæ memoravi locis, cecidiſ-
ſe conſtitit. neque enim capere aut venundare,
aliudve quod belli commercium, ſed cædes, pati-
bula,

* militum MS.
‡ ſpolianti

bula, ignes, cruces, tamquam redditúri ſupplicium,
1 ac prærepta interim ultione, feſtinabant. Jam Sue- Cap.34.
tonio quartadecima legio cum vexillariis viceſimariis, & e proximis auxiliares, decem ferme millia armatorum erant; cum omittere cunctationem, & congredi acie parat. deligitque locum artis faucibus, & a tergo ſilva clauſum, ſatis cognito, nihil hoſtium niſi in fronte, & apertam planitiem eſſe ſine
2 metu inſidiarum. Igitur legionarius frequens ordinibus, levis circum armatura; conglobatus pro cornibus eques adſtitit. At Britannorum copiæ paſſim per catervas & turmas exſultabant, quanta non alias multitudo, & animo adeo fero, ut conjuges quoque teſtes victoriæ ſecum traherent, plauſtriſque imponerent, quæ ſuper extremum ambitum campi
1 poſuerant. ‡ Boudicea curru filias præ ſe vehens, ut Cap.35. ‡ Bouduica
quamque nationem acceſſerat; *Solitum quidem Bri-*
2 *tannis feminarum ductu bellare* teſtabatur; *ſed tunc non ut tantis majoribus ortam regnum & opes; verum ut unam e vulgo, libertatem amiſſam, confectum verberibus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam ulciſci. eo provectas Romanorum cupidines ut non corpora, nec ſenectam quidem, aut virginitatem impollutam re-*
3 *linquant. Adeſſe tamen deos juſtæ vindictæ. cecidiſſe legionem, quæ prælium auſa ſit: ceteros caſtris occultari, aut fugam circumſpicere. Ne ſtrepitum quidem & clamorem tot millium, nedum impetus & manus per-*
4 *laturos. Si copias armatorum; ſi cauſſas belli ſecum expenderent; vincendum illa acie, vel cadendum eſſe. Id mulieri deſtinatum: viverent viri, & ſervirent.*
1 Ne Suetonius quidem in tanto diſcrimine ſilebat. Cap.36.
qui quamquam confideret virtuti, tamen exhortationes & preces miſcebat; *Ut ſpernerent ſonores Bar-*
2 *barorum, & inanes minas. plus illic feminarum quam juventutis adſpici. imbelles, inermes, ceſſuros ſtatim. ubi ferrum virtutemque vincentium, totiens*
3 *fuſi agnoviſſent. etiam in multis legionibus, paucos eſſe qui prœlia profligarent. gloriæque eorum acceſſurum. quod modica manus univerſi exercitus famam adipiſce-*
4 *rentur. Conferti tantum, & pilis emiſſis, poſt umbonibus & gladiis ſtragem cædemque continuarent; prædæ immemores: parta victoria, cuncta ipſis ceſſura.*
5 Is ardor verba ducis ſequebatur, ita ſe ad intor-

V.C.814.
Ch. 61. quenda pila expedierat vetus miles & multa prœ-
liorum experientia, ut certus eventus Suetonius,
Cap.37. daret pugnæ ſignum. Ac primum legio gradu im- 1
mota, & anguſtias loci pro munimento retinens;
poſtquam propius ſuggreſſus hoſtis certo jactu tela
exhauſerat, velut cuneo erupit. Idem auxiliarium 2
impetus: & eques protentis haſtis, perfringit quod
obvium & validum erat. Ceteri terga præbuere,
difficili effugio, quia circumjecta vehicula ſepſerant
abitus. Et miles ne mulierum quidem neci tempe- 3
rabat: confixaque telis etiam jumenta, corporum
cumulum auxerant. Clara & antiquis victoriis par 4
ea die laus parta. quippe ſunt qui paullo minus
quam octoginta millia Britannorum cecidiſſe tra-
dant, militum quadringentis ferme interfectis, nec
‡ Bon- multo amplius vulneratis. ‡ Boudicea vitam vene-
duica no finivit. Et Pœnius Poſtumus præfectus caſtro- 5
rum ſecundæ legionis, cognitis quartadecimanorum
viceſimanorumque proſperis rebus, quia pari gloria
legionem ſuam fraudaverat, abnueratque contra ri-
tum militiæ juſſa ducis, ſe ipſum gladio tranſegit.
Cap.38. Contractus deinde omnis exercitus, ſub pellibus 1
habitus eſt, ad reliqua belli perpetranda. Auxit- 2
que copias Cæſar, miſſis e Germania duobus legio-
nariorum millibus, octo auxiliariorum cohortibus,
ac mille equitibus: quorum adventu, nonani legio-
nario milite ſuppleti ſunt; cohortes alæque novis
hibernaculis locatæ, quodque nationum ambiguum
aut adverſum fuerat, igni atque ferro vaſtatur. Sed 3
nihil æque quam fames adfligebat ſerendis frugibus
incurioſos, & omni ætate ad bellum verſa, dum
noſtros commeatus ſibi deſtinant; genteſque præ-
feroces tardius ad pacem inclinant; quia Julius 4
Claſſicianus ſucceſſor Cato miſſus, & Suetonio di-
ſcors, bonum publicum privatis ſimultatibus im-
pediebat. diſperſeratque *novum Legatum opperiendum
eſſe, ſine hoſtili ira & ſuperbia victoris clementer de-
ditis conſulturum.* Simul in Urbem mandabat, *nul-* 5
*lum prœlio finem exſpectarent, niſi ſuccederetur Sueto-
nio:* cujus adverſa, pravitati ipſius; proſpera, ad
Cap.39. fortunam Reipub. referebat. Igitur ad ſpectandum 1
Britanniæ ſtatum miſſus eſt ex libertis Polycletus,
magna Neronis ſpe, poſſe auctoritate ejus, non
mo-

Digitized by Google

modo inter Legatum Procuratoremque concordiam V.C.814.
gigni; ſed & rebelles Barbarorum animos pace com- Ch.61.
2 poni. Nec defuit Polycletus, quo minus ingenti
agmine Italiæ Galliæque gravis, poſtquam Ocea-
num tranſmiſerat, militibus quoque noſtris terri-
3 bilis incederet. Sed hoſtibus irriſui fuit, apud quos
flagrante etiam tum libertate, nondum cognita li-
bertorum potentia erat. mirabanturque, quod dux
& exercitus tanti belli confector ſervitiis obedirent.
4 Cuncta tamen ad Imperatorem in mollius relata.
Detentuſque rebus gerundis Suetonius: quod poſt,
paucas naves in litore, remigiumque in iis amiſe-
rat, tamquam durante bello *tradere exercitum Pe-*
tronio Turpiliano, qui jam Conſulatu abierat, jube-
5 tur. Is non irritato hoſte, neque laceſſitus, hone-
1 ſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit. Eodem an- Cap 40.
no Romæ inſignia ſcelera, alterum ſenatoria, ſer-
2 vili alterum audacia, admiſſa ſunt. Domitius Bal-
bus erat prætorius, ſimul longa ſenecta, ſimul or-
bitate & pecunia inſidiis obnoxius. ei propinquus
Valerius Fabianus capeſſendis honoribus deſtinatus,
ſubdidit teſtamentum, adſcitis Vincio Rufino, &
3 Terentio Lentino equitibus Romanis. Illi Anto-
nium Primum, & Aſinium Marcellum ſociaverant.
Antonius audacia promptus; Marcellus Aſinio Pol-
lione proavo clarus, neque morum ſpernendus ha-
bebatur, niſi quod paupertatem præcipuum malo-
4 rum credebat. Igitur Fabianus tabulas iis quos me-
moravi, & aliis minus inluſtribus, obſignat. quod
apud Patres convictum: & Fabianus Antoniusque
cum Rufino & Terentio lege Cornelia damnantur.
Marcellum memoria majorum, & preces Cæſaris,
1 pœnæ magis quam infamiæ exemere. Perculit is Cap.41.
dies Pompejum quoque Ælianum juvenem quæſto-
rium, tamquam flagitiorum Fabiani gnarum: eique
Italia & Hiſpania in qua ortus erat, interdictum eſt.
2 Pari ignominia Valerius Ponticus adficitur, quod
reos, ne apud Præfectum Urbis arguerentur, ad
Prætorem detuliſſet, interim ſpecie legum, mox
3 prævaricando ultionem eluſurus. Additur Senatus-
conſulto; *Qui talem operam emptitaſſet, venditaſſet-*
ve, perinde pœna teneretur, ac ſi publico judicio ca-
1 *lumniæ condemnatus.* Haud multo poſt, Præfectum Cap.41.
M 7 Urbis

V.C.814. Ch.61. Urbis Pedanium Secundum ſervus ipſius interfecit:
ſeu negata libertate, cui pretium pepigerat; ſive
amore exoleti infenſus, & dominum æmulum non
tolerans. Ceterum cum vetere ex more familiam 2
omnem, quæ ſub eodem tecto manſitaverat, ad ſup-
plicium agi oporteret, concurſu plebis, quæ tot inno-
xios protegebat, uſque ad ſeditionem ventum eſt:
Senatuque in ipſo erant ſtudia nimiam ſeveritatem 3
adſpernantium, pluribus nihil mutandum cenſen-
tibus. Ex quis C. Caſſius ſententiæ loco in hunc
Cap.43. modum diſſeruit. *Sæpenumero Patres conſcripti, in* 1
hoc ordine interfui, cum contra inſtituta & leges ma-
jorum nova Senatus decreta poſtularentur: neque ſum
adverſatus. non quia dubitarem ſuper omnibus negotiis
melius atque rectius olim proviſum, & quæ converte-
rentur in deterius mutari; ſed ne nimio amore antiqui
moris ſtudium meum extollere viderer. Simul quidquid 2
hoc in nobis auctoritatis eſt, crebris contradictionibus
deſtruendum non exiſtimabam, ut maneret integrum,
ſi quando Reſpublica conſiliis eguiſſet. quod hodie eve-
nit, conſulari viro domi ſuæ interfecto, per inſidias ſer-
viles, quas nemo prohibuit, aut prodidit, quamvis
nondum concuſſo Senatuſconſulto, quod ſupplicium toti
familiæ minitabatur. Decernite hercule impunitatem. 3
At quem dignitas ſua defendet, cum præfectura Urbis
non profuerit? quem numerus ſervorum tuebitur, cum
Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? cui
familia opem feret, quæ ne in metu quidem pericula no-
ſtra avertit? An, ut quidam fingere non erubeſcunt, 4
injurias ſuas ultus eſt interfector? quia de paterna pe-
cunia tranſegerat, aut avitum mancipium detraheba-
tur? Pronuntiemus ultro, dominum jure cæſum videri.
Cap.44. *Libet argumenta conquirere in eo, quod ſapientioribus* 1
deliberatum eſt? Sed & ſi nunc primum ſtatuendum
haberemus, creditis ne ſervum interficiendi domini ani-
mum inſumpſiſſe, ut non vox minax excideret? nihil
per temeritatem proloqueretur? Sane conſilium occuluit, 2
telum inter ignaros paravit. num excubias tranſiret,
cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem patra-
ret, omnibus neſciis? Multa ſceleris indicia præve-
niunt ſervi. Si prodant, poſſumus ſinguli inter plures, 3
tuti inter anxios; poſtremo ſi pereundum ſit, non inulti
inter nocentes, agere. Suſpecta majoribus noſtris fuere 4
in-

ingenia ſervorum, etiam cum in agris aut domibus iiſdem naſcerentur, caritatemque dominorum ſtatim acci-
5 *perent. Poſtquam vero nationes in familiis habemus, quibus diverſi ritus, externa ſacra aut nulla ſunt, col-*
6 *luviem iſtam non niſi metu coërcueris. At quidam inſontes peribunt. Nam & ex fuſo exercitu, cum decimus quisque fuſti feritur, etiam ſtrenui ſortiuntur.*
7 *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum,*
1 *quod contra ſingulos, utilitate publica rependitur.* Sententiæ Caſſii, ut nemo unus contraire auſus eſt, ita diſſonæ voces reſpondebant, *numerum, aut ætatem, aut ſexum, ac plurimorum indubiam innocentiam* mi- Cap.45.
2 ſerantium. Prævaluit tamen pars quæ ſupplicium decernebat. ſed obtemperari non poterat, con-
3 globata multitudine, *ſaxa ac faces* minitante. Tum Cæſar populum edicto increpuit; atque omne iter quo damnati ad pœnam ducebantur, militaribus
4 præſidiis ſepſit. Cenſuerat Cingonius Varro, ut liberti quoque qui ſub eodem tecto fuiſſent, Italia deportarentur. Id a Principe prohibitum eſt, *ne mos antiquus, quem miſericordia non minuerat, per ſævi-*
1 *tiam intenderetur.* Damnatus iiſdem Conſulibus Cap.46.
Tarquitius Priſcus repetundarum, Bithynis interrogantibus, magno Patrum gaudio, quia accuſatum ab eo Statilium Taurum Proconſulem ipſius memine-
2 rant. Cenſus per Gallias a Q. Voluſio, & Sextio Africano, Trebellioque Maximo acti ſunt, æmulis inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano; Trebellium dum uterque dedignatur, ſupra tulere.
1 Eo anno mortem obiit Memmius Regulus, auctori- Cap.47.
tate, conſtantia, fama, in quantum præumbrante Imperatoris faſtigio datur, clarus. adeo ut Nero æger valetudine, & adulantibus circum qui *finem Imperio adeſſe* dicebant, *ſi quid fato pateretur*; reſponderit *habere ſubſidium Rempublicam.* Rogantibus dehinc *in*
2 *quo potiſſimum?* addiderit, *in Memmio Regulo.* Vixit tamen poſt hæc Regulus, quiete defenſus; & quia nova generis claritudine, neque invidioſis opibus e-
3 rat. Gymnaſium eo anno dedicatum a Nerone, præbitumque oleum equiti ac Senatui Græca facilitate.
P. Mario L. Aſinio Conſulibus; Antiſtius Prætor, Cap.48.
1 quem in Tribunatu plebis licenter egiſſe memoravi; Anno
probroſa adverſus Principem carmina factitavit: vul- V.C.815.

V.C.815. Ch. 62. gavitque celebri convivio, dum apud Oſtorium Sca-
pulam epulatur. Exin a Coſſutiano Capitone, qui 2
nuper ſenatorium ordinem precibus Tigellini ſoceri
ſui receperat, majeſtatis delatus eſt. Tum primum
revocata ea lex credebatur, quæ haud perinde exi-
tium Antiſtio, quam Imperatori gloriam quæſivit,
ut condemnatus a Senatu, interceſſione tribunicia
morti eximeretur. Et cum Oſtorius *nihil audiviſſe* pro- 3
teſtimonio dixiſſet, adverſis teſtibus creditum. Cen-
ſuitque Junius Marullus Conſul deſignatus, *adimen-*
dam reo Præturam, necandumque more majorum. Cete- 4
ris inde adſentientibus, Pætus Thraſea multo cum
honore Cæſaris, & acerrime increpito Antiſtio; *Non*
quidquid nocens reus pati mereretur, id egregio ſub Prin-
cipe, & nulla neceſſitate obſtricto Senatu, ſtatuendum
diſſeruit. *carnificem & laqueum pridem abolita: &* 5
eſſe pœnas legibus conſtitutas, quibus ſine judicum ſævi-
tia & temporum infamia, ſupplicia decernerentur. Quin 6
in inſula publicatis bonis, quo longius ſontem vitam tra-
xiſſet, eo privatim miſerior, & publicæ clementiæ ma-
Cap. 49. *ximum exemplum futurum.* Libertas Thraſeæ ſervi- 1
tium aliorum rupit. & poſtquam diſceſſionem Con-
ſul permiſerat, pedibus in ſententiam ejus iere, pau-
cis exemptis: in quibus adulatione promptiſſimus 2
fuit A. Vitellius, optimum quemque jurgio laceſſens,
& reſpondenti reticens, ut pavida ingenia ſolent.
At Conſules perficere Senatus decretum non auſi, de 3
conſenſu ſcripſere Cæſari. Ille inter pudorem &
iram cunctatus, poſtremo reſcripſit, *nulla injuria*
provocatum Antiſtium graviſſimas in Principem contu-
melias dixiſſe: earum ultionem a Patribus poſtulatam.
Et pro magnitudine delicti pœnam ſtatui par fuiſſe: ce- 4
terum ſe qui ſeveritatem decernentium impediturus fue-
rit, moderationem non prohibere. ſtatuerent ut vellent.
datam etiam abſolvendi licentiam. His atque talibus 5
recitatis, & offenſione manifeſta, non ideo aut Con-
ſules mutavere relationem; aut Thraſea deceſſit ſen-
tentia; ceterive, quæ probaverant deſeruere: pars 6
ne Principem objeciſſe invidiæ viderentur, plures
numero tuti, Thraſea ſueta firmitudine animi, &
Cap. 50. ne gloria intercideret. Haud diſpari crimine Fabri- 1
cius Vejento conflictatus eſt, *quod multa & probroſa*
in Patres & ſacerdotes compoſuiſſet, iis libris quibus no-
men

2 men Codicillorum *dederat.* Adjiciebat Talius Ge-
minus accuſator; *venditata ab eo munera Principis &*
3 *adipiſcendorum honorum jus.* quæ cauſſa Neroni fuit
ſuſcipiendi judicii. convictumque Vejentonem Italia
depulit, & libros exuri juſſit, conquiſitos lectitatoſ-
que donec cum periculo parabantur: mox licentia
1 habendi; oblivionem attulit. Sed graveſcentibus in Cap. 51
dies publicis malis, ſubſidia minuebantur. conceſ-
ſitque vita Burrus, incertum valetudine an veneno.
Valetudo ex eo conjectabatur, quod in ſe, tumeſcen-
tibus paullatim faucibus, & impedito meatu, ſpiri-
2 tum finiebat. plures juſſu Neronis, quaſi remedium
adhiberetur, inlitum palatum ejus noxio medica-
mine adſeverabant: & Burrum intellecto ſcelere,
cum ad viſendum eum Princeps veniſſet, adſpectum
ejus averſatum, ſciſcitantique hactenus reſpondiſſe,
3 *Ego me bene habeo.* Civitati grande deſiderium ejus
manſit per memoriam virtutis, & ſucceſſorum alte-
rius ſegnem innocentiam, alterius flagrantiſſima fla-
4 gitia & adulteria. quippe Cæſar duos prætoriis co-
hortibus impoſuerat: Fenium Rufum ex vulgi favo-
re, quia rem frumentariam ſine quæſtu tractabat: So-
fonium Tigellinum, veterem impudicitiam atque in-
5 famiam in eo ſecutus; quæ illi pro cognitis mori-
bus fuere. validior Tigellinus in animo Principis, ex
intimis libidinibus adſumptus: proſpera populi &
militum fama Rufus, quod apud Neronem adver-
1 ſum experiebatur. Mors Burri infregit Senecæ po- Cap. 52
tentiam, quia nec bonis artibus idem virium erat,
altero velut duce amoto, & Nero ad deteriores in-
2 clinabat. Hi variis criminationibus Senecam ado-
riuntur, *tamquam ingentes & privatum modum evectas*
opes adhuc augeret: quodque ſtudia civium in ſe verte-
ret: hortorum quoque amœnitate & villarum magnifi-
3 *centia quaſi Principem ſupergrederetur.* Objiciebant
etiam eloquentiæ laudem uni ſibi adſciſcere, & carmina
crebrius factitare, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet.
4 *Nam oblectamentis Principis palam iniquum, detrectare*
vim ejus equos regentis; inludere voces quotiens caneret.
Quem ad finem nihil in Repub. clarum fore, quod non ab
5 *illo reperiri credatur? Certe finitam Neronis pueritiam,*
& robur juventæ adeſſe. exueret magiſtrum, ſatis am-
1 *plis doctoribus inſtructus, majoribus ſuis.* At Seneca Cap. 53
cri-

criminantium non ignarus, prodentibus iis quibus
aliqua honeſti cura, & familiaritatem ejus magis ad-
ſpernante Cæſare, tempus ſermoni orat: & accepto,
ita incipit; *Quartusdecimus annus eſt Cæſar, ex quo* 2
ſpei tuæ admotus ſum; octavus ut Imperium obtines: me-
dio temporis tantum honorum atque opum in me cumula-
ſti, ut nihil felicitati meæ deſit, niſi moderatio ejus. Utar 3
magnis exemplis. nec meæ fortunæ, ſed tuæ. Abavus
tuus Auguſtus, M. Agrippæ Mitylenenſe ſecretum; C.
Mæcenati Urbe in ipſa, velut peregrinum otium permiſit:
quorum alter bellorum ſocius, alter Romæ pluribus labo-
ribus jactatus, ampla quidem, ſed pro ingentibus meri-
tis præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ ad- 4
hibere potui quam ſtudia, ut ſic dixerim, in umbra edu-
cata: & quibus claritudo venit, quod juventæ tuæ ru-
dimentis adfuiſſe videor, grande hujus rei pretium. at 5
tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam circumde-
diſti, adeo ut plerumque intra me ipſe volvam: Egone
equeſtri & provinciali loco ortus, proceribus civitatis ad-
numeror? Inter nobiles & longa decora præferentes, no-
vitas mea enituit? Ubi eſt animus ille modicis conten- 6
tus? Tales hortos inſtruit & per hæc ſuburbana incedit,
& tantis agrorum ſpatiis, tam lato fenore exuberat? Una 1
Cap. 54. *defenſio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui.*
Sed uterque menſuram implevimus, & tu quantum Prin-
ceps tribuere amico poſſet, & ego quantum amicus a
Principe accipere. Cetera invidiam augent. quæ quidem, 2
ut omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacet; ſed
mihi incumbit: mihi ſubveniendum eſt. quo modo in mi- 3
litia aut via feſſus adminiculum orarem; ita in hoc iti-
nere vitæ, ſenex, & leviſſimis quoque curis impar, cum
opes meas ultra ſuſtinere non poſſim, præſidium peto. Ju-
be eas per procuratores tuos adminiſtrari, in tuam fortu-
nam recipi. Nec me in paupertatem ipſe detrudam, ſed 4
traditis quorum fulgore perſtringor, quod temporis hor-
torum aut villarum curæ ſeponitur, in animum revocabo.
Supereſt tibi robur, & tot per annos nixum faſtigii regi- 5
men: poſſumus ſeniores amici, quiete reſpondere. Hoc
quoque in tuam gloriam cedet, eos ad ſumma vexiſſe, qui
Cap 55. *& modica tolerarent.* Ad quæ Nero ſic ferme reſpon- 1
dit, *Quod meditatæ orationi tuæ ſtatim occurram, id*
primum tui muneris habeo, qui me non tantum prævisa,
ſed ſubita expedire docuiſti. Avus meus Auguſtus A- 2
grippæ

grippæ & Mæcenati uſurpare otium poſt labores conceſſit; ſed in ea ipſa ætate, cujus auctoritas tueretur, quidquid illud & qualecumque tribuiſſit. attamen neutrum da- Ch.62.
3 *tis a ſe præmiis exuit. Bello & periculis meruerant: In his enim juventa Auguſti verſata eſt. Nec mihi tela & manus tuæ defuiſſent, in armis agenti. Sed quod præſens conditio poſcebat, ratione, conſilio, præceptis pueri-*
4 *tiam, dein juventam meam foviſti. Et tua quidem erga me munera, dum vita ſuppetet, æterna erunt: quæ a me habes, horti, & fenus, & villæ, caſibus obnoxia ſunt; ac licet multa videantur, plerique haudquaquam arti-*
5 *bus tuis pares, plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores ſpectantur. Unde etiam rubori mihi eſt, quod*
1 *præcipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Verum & tibi valida ætas, rebuſque & fructui rerum ſufficiens, & nos prima imperii ſpatia ingredimur: niſi forte aut te Vitellio ter Conſuli, aut me Claudio præponis. Sed quantum Voluſio longa parcimonia quæſivit, tantum in* Cap.56.
2 *te mea liberalitas explere non poteſt. Quin ſi qua in parte lubricum adoleſcentiæ noſtræ declinat, revocas; orna-*
3 *tumque robur ſubſidio impenſius regis. Non tua moderatio, ſi reddideris pecuniam; nec quies, ſi reliqueris Principem; ſed mea avaritia, meæ crudelitatis metus in ore*
4 *omnium verſabitur. Quod ſi maxime continentia tua laudetur; non tamen ſapienti viro decorum fuerit, unde*
5 *amico infamiam paret, inde gloriam ſibi recipere.* His adjicit complexum & oſcula, factus natura & conſuetudine exercitus velare odium fallacibus blandi-
6 tiis. Seneca (qui finis omnium cum dominante ſermonum) grates agit: ſed inſtituta prioris potentiæ commutat: prohibet cœtus ſalutantium: vitat comitantes: rarus per urbem, quaſi valetudine infenſa,
1 aut ſapientiæ ſtudiis, domi attineretur. Perculſo Seneca, promptum fuit Rufum Fenium imminuere, Cap.57.
2 *Agrippinæ amicitiam* in eo criminantibus. Validiorque in dies Tigellinus, & malas artes, quibus ſolis pollebat, gratiores ratus ſi Principem ſocietate
3 ſcelerum obſtringeret; metus ejus rimatur. Compertoque Plautum & Sullam maxime timeri, Plautum in Aſiam, Sullam in Galliam Narbonenſem nuper amotos; *nobilitatem eorum, & propinquos huic O-*
4 *rientis, illi Germaniæ exercitus* commemorat. *Non ſe, ut Burrum, diverſas ſpes, ſed ſolam incolumitatem Neronis*

ronis

V.C. 815. Ch. 62. *ronis ſpectare. cui caveri utcumque ab urbanis inſidiis*
præſenti cura; longinquos motus quonam modo comprimi
poſſe? Erectas Gallias ad nomen dictatorium, nec mi- 5
nus ſuſpectos Aſiæ populos, claritudine avi Druſi. Sul-
lam inopem, unde præcipuam audaciam: & ſimulatorem
ſegnitiæ, dum temeritati locum reperiret. Plautum ma- 6
gnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii; ſed vete-
rum Romanorum imitamenta præferre: adſumpta etiam
Stoicorum arrogantia, ſectaque, quæ turbidos, & ne-
gotiorum appetentes faciat. Nec ultra mora. Sulla ſex- 7
to die pervectis Maſſiliam percuſſoribus ante metum
& rumorem interficitur; cum epulandi cauſſa diſ-
cumberet. Relatum caput ejus inluſit Nero, tam- 8
Cap. 58. quam præmatura canitie deforme. Plauto parari ne- 1
cem, non perinde occultum fuit, quia pluribus ſalus
ejus curabatur, & ſpatium itineris ac maris tempuſ-
que interjectum moverat famam: vulgoque finge- 2
bant, *petitum ab eo Corbulonem*, magnis tum exerci-
tibus præſidentem, ſi clari atque inſontes interfice-
rentur, præcipuum ad pericula. *quin & Aſiam fa-* 3
vore juvenis arma cepiſſe, nec milites ad ſcelus miſſos,
aut numero validos, aut animo promptos, poſtquam juſſa
efficere nequiverint, ad ſpes novas tranſiiſſe una. Hæc 4
† odio more famæ, credentium † otio augebantur. Ceterum
libertus Plauti celeritate ventorum prævenit centu-
rionem, & mandata L. Antiſtii ſoceri attulit, *effu-* 5
geret ſegnem mortem, otium, ſuffugium, & magni nomi-
nis miſerationem. reperturum bonos, conſociaturum au-
daces. nullum interim ſubſidium adſpernandum. ſi ſexa- 6
ginta milites (tot enim adveniebant) *propuliſſet; dum*
refertur nuntius Neroni, dum manus alia permeat, multa
ſecutura, quæ ad uſque bellum evaleſcerent. denique aut 7
ſalutem tali conſilio quæri, aut nihil gravius audenti quam
Cap. 59. *ignavo patiendum eſſe.* Sed Plautum ea non movere. 1
ſive nullam opem providebat inermis atque exſul;
ſeu tædio ambiguæ ſpei; an amore conjugis & libe-
rorum, quibus placabiliorem fore Principem reba-
tur, nulla ſollicitudine turbatum. Sunt qui *alios a* 2
ſocero nuntios veniſſe ferant, *tamquam nihil atrox im-*
mineret; doctoreſque ſapientiæ Cœranum Græci, Muſo-
nium Tuſci generis, conſtantiam opperiendæ mortis, pro
incerta & trepida vita ſuaſiſſe. Repertus eſt certe per 3
medium diei nudus, exercitando corpori. Talem

eum

 Anno V.C.815. Ch.62.

cum centurio trucidavit, coram Pelagone ſpadone,
quem Nero centurioni & manipulo quaſi ſatellitibus
4 miniſtrum regium præpoſuerat. Caput interfecti re-
latum. cujus adſpectu, ipſa Principis verba referam:
Quin, inquit, *Nero depoſito metu nuptias Poppææ ob e-
juſmodi terrores dilatas maturare parat, Octaviamque
conjugem amoliri, quamvis modeſte agat, & nomine pa-*
5 *tris, & ſtudiis populi gravem?* Sed ad Senatum litte-
ras miſit, de cæde Sullæ Plautique haud confeſſus.
verum *utriuſque turbidum ingenium eſſe, & ſibi inco-*
6 *lumitatem Reipub. magna cura haberi.* Decretæ eo no-
mine *ſupplicationes, utque Sulla & Plautus Senatu mo-
verentur*, gravioribus tamen ludibriis quam malis.
1 Igitur accepto Patrum conſulto, poſtquam cuncta Cap.60.
ſcelerum ſuorum pro egregiis accipi videt, exturbat
2 Octaviam, *ſterilem* dictitans. Exin Poppææ conjun-
gitur. Ea diu pellex, & adulteri Neronis, mox ma-
riti potens, quemdam ex miniſtris Octaviæ impulit,
ſervilem ei amorem objicere. deſtinaturque reus co-
gnomento *Eucærus*, natione Alexandrinus, canere
3 tibiis doctus. Actæ ob id de ancillis quæſtiones, &
vi tormentorum victis quibuſdam, ut falſa adnue-
rent, plures perſtitere ſanctitatem dominæ tueri. Ex
quibus una inſtanti Tigellino, *caſtiora eſſe muliebria*
4 *Octaviæ* reſpondit, *quam os ejus*. Movetur tamen pri-
mo civilis diſcidii ſpecie: domumque Burri, & præ-
dia Plauti, infauſta dona accipit. mox in Campa-
5 niam pulſa eſt, addita militari cuſtodia. Inde cre-
bri queſtus, nec occulti per vulgum, cui minor ſa-
pientia, & ex mediocritate fortunæ, pauciora peri-
6 cula ſunt. His motus Nero an pœnitentia flagitii,
1 conjugem revocavit Octaviam. Exin læti Capitolium Cap.61.
ſcandunt, deoſque tandem venerantur. Effigies
Poppææ proruunt. Octaviæ imagines geſtant hume-
ris, ſpargunt floribus, foroque ac templis ſtatuunt.
2 Itur etiam in Principis laudes, expetitur veneranti-
bus. Jamque & palatium multitudine & clamoribus
complebant, cum emiſſi militum globi verberibus
3 & intento ferro turbatos disjecere. Mutataque quæ
per ſeditionem verterant, & Poppææ honos repoſi-
tus eſt. Quæ ſemper odio, tum & metu atrox, ne
aut vulgi acrior vis ingrueret, aut Nero inclinatione
4 populi mutaretur, provoluta genibus ejus; *Non eo*

loci

loci res ſuas agi, ut de matrimonio certet (quamquam id
ſibi vita potius) ſed vitam ipſam in extremum adductam
a clientelis & ſervitiis Octaviæ, quæ plebis ſibi nomen
indiderint, ea in pace auſis quæ vix bello evenirent.
Arma illa adverſus Principem ſumpta. ducem tantum 5
defuiſſe, qui motis rebus facile reperiretur. Omitteret
modo Campaniam & in Urbem ipſam pergeret, ad cujus
nutum abſentis tumultus cierentur. Quod alioquin ſuum 6
delictum? quam cujuſquam offenſionem? An quia ve-
rum progeniem penatibus Cæſarum datura ſit, malle po-
pulum Romanum tibicinis Ægyptii ſubolem imperatorio
faſtigio induci? Denique ſi id rebus conducat, libens quam 7
coactus acciret dominam, vel conſuleret ſecuritati juſta
ultione. Et modicis remediis, primos motus conſediſſe. 8
at ſi deſperent uxorem Neronis fore Octaviam, illi ma-
Cap.62. *ritum daturos.* Varius ſermo, & ad metum atque 1
iram accommodatus, terruit ſimul audientem & ac-
cendit. Sed parum valebat ſuſpicio in ſervo, & quæ-
ſtionibus ancillarum eluſerat. Ergo confeſſionem 2
alicujus quæri placet, cui rerum quoque novarum
crimen adfingeretur. Et viſus idoneus maternæ ne-
cis patrator Anicetus, claſſi apud Miſenum, ut me-
moravi, præfectus, levi poſt admiſſum ſcelus gratia,
dein graviore odio: quia malorum facinorum mini-
ſtri quaſi exprobrantes adſpiciuntur. Igitur accitum 3
eum Cæſar *operæ prioris* admonet; *Solum incolumitati*
Principis adverſus inſidiantem matrem ſubveniſſe: lo-
cum haud minoris gratiæ inſtare, ſi conjugem infenſam
depelleret. nec manu aut telo opus. Fateretur Octaviæ 4
adulterium. Occulta quidem ad præſens, ſed magna ei
præmia, & receſſus amœnos promittit; *vel ſi negaviſ-*
ſet, necem intentat. Ille inſita vecordia, & facilita- 5
te priorum flagitiorum, plura etiam quam juſſum e-
rat, fingit, fateturque apud amicos, quos velut con-
ſilio adhibuerat Princeps. Tum in Sardiniam pelli-
tur, ubi non inops exſilium toleravit, & fato obiit.
Cap.63. At Nero *præfectum in ſpem ſociandæ claſſis corruptum,* 1
& incuſatæ paullo ante *ſterilitatis* oblitus, *abactos*
partus conſcientia libidinum, eaque ſibi comperta, edicto
memorat. Inſulaque Pandateria Octaviam claudit.
Non alia exſul viſentium oculos majore miſericordia 2
adfecit. Meminerant adhuc quidam Agrippinæ, a
Tiberio; recentior Juliæ memoria obverſabatur, a
Clau-

3 Claudio pulſæ. Sed illis robur ætatis adfuerat. Læta
aliqua viderant, & præſentem ſævitiam melioris o-
4 lim fortunæ recordatione levabant. Huic primus nu-
ptiarum dies loco funeris fuit, deductæ in domum,
in qua nihil niſi luctuoſum haberet, erepto per vene-
5 num patre, & ſtatim fratre. Tum ancilla domina va-
lidior. Et Poppæa non niſi in perniciem uxoris nu-
1 pta. Poſtremo crimen omni exitio gravius. Ac puel- Cap. 64.
la viceſimo ætatis anno, inter centuriones & mili-
tes, præſagio malorum jam a vita exempta, nondum
2 tamen morte adquieſcebat. Paucis dehinc interjectis
diebus, mori jubetur: cum jam *viduam ſe & tantum*
ſororem teſtaretur, communeſque *Germanicos* & po-
ſtremo *Agrippinæ* nomen cieret. *qua incolumi infelix*
3 *quidem matrimonium, ſed ſine exitio pertuliſſet.* Re-
ſtringitur vinculis, venæque ejus per omnes artus
exſolvuntur: & quia preſſus pavore ſanguis tardius
4 labebatur, præfervidi balnei vapore enecatur. Addi-
turque atrocior ſævitia, quod caput amputatum la-
tumque in urbem Poppæa vidit. dona ob hæc templis
5 decreta. Quod ad eum finem memoravimus, ut qui-
cumque caſus temporum illorum nobis vel aliis au-
ctoribus noſcent, præſumptum habeant, quotiens
fugas & cædes juſſit Princeps, totiens grates deis a-
ctas, quæque rerum ſecundarum olim, tum publicæ
6 cladis inſignia fuiſſe. Neque tamen ſilebimus, ſi quod
Senatuſconſultum adulatione novum, aut patientia
1 poſtremum fuit. Eodem anno libertorum potiſſimos Cap. 65.
veneno interfeciſſe creditus eſt, Doryphorum quaſi
adverſatum nuptiis Poppææ, Pallantem quod im-
2 menſam pecuniam longa ſenecta detineret. Roma-
nus ſecretis criminationibus incuſaverat Senecam
ut C. Piſonis ſocium, ſed validius a Seneca eodem
crimine perculſus eſt. Unde Piſoni timor & orta in-
ſidiarum in Neronem magna moles, ſed improſpera.

Bre-

Breviarium Libri XV.

Vologeſes bellum volvit, inſtigante fratre (Cap. 1.) *ſuos alloquitur.* (2.) *Corbulo Suriæ tuendæ providet.* (3.) *Parthi Tigranocerta obſident.* (4.) *Corbulo ad Vologeſem mittit, & hinc induciæ.* (5.) *Ceſennius Pætus Armeniæ præficitur. Ejus vanitas,* (6.) *ferocia, imperitia, jactantia.* (7. 8.) *Corbulo Parthos ab invadenda Syria abſterret.* (9.) *Ii Armeniæ & Pæto incumbunt. Pætus Corbulonem auxilio vocat,* (10.) *Parthis prementibus:* (11.) *ille in Armeniam proficiſcitur: ſuos hortatur.* (12.) *Interim Vologeſes inſtat Pæto.* (13.) *Diſceptatio inter Romanos & Parthos, ex qua Pæti fœda compoſitio.* (14. 15.) *Corbulo in Armeniam venit.* (16.) *Pæto increpito in Suriam remeat.* (17.) *Tropæa inania. Frumentum plebis. Vectigalia.* (18.) *S C. de ſimulatis adoptionibus* (19.) *Claudius Timarchus accuſatur. Quam occaſionem Thraſea ad bonum publicum vertit.* (20. 21.) *Grates Præſidibus non agendæ.* (22.) *Neronis filia. Thraſea, Seneca.* (23.) *Parthorum legati Romæ.* (24.) *Corbulo bello Armeniorum præficitur. Facetiæ Neronis in Pætum.* (25.) *Corbulo in Armenios pergit.* (26.) *Legatos Parthorum audit. defectores ulciſcitur.* (27.) *Corbulonis atque Tiridatis colloquium, & conditiones pacis.* (28. 29. 30.) *Vologeſi pro fratre ſollicitudo.* (31.) *Alpinis jus Latii datum.* (32.) *Nero ipſe ſcenam inſcendit.* (33.) *Vatinii munus ſpectat.* (34.) *Torquatum interficit.* (35.) *iter meditatur. mox omittit.* (36.) *Convivia luxu fœda celebrat, miniſtro Tigellino. Nero nubit.* (37.) *Romæ magna pars ardet. incertum an Neronis dolo.* (38.) *Qui in remedium cladis multa popularia uſurpat.* (39.) *cladis magnitudo* (40. 41.) *fruſtra Patriæ ruinis uſus ingentem domum exſtruit.* (42.) *Romæ novæ veteriſque comparatio.* (43.) *Nero incendii invidia laborans Chriſtianos reos ſubſtituit, eoſque crudeliter interficit.* (44.) *Templa ſpoliat, averſantem id Senecam veneno petit.* (45.) *Gladiatorum eruptio. Claſſis amiſſa.* (46.) *Prodigia.* (47.) *Conjuratio in Neronem.* (48.) *Conjuratorum nomina, mores, odiorum in Neronem cauſſæ. Quibus accedit Rufus præfectu prætorii. Subrii impetus.* (50. 49.) *Epicharis claſſem tentat. Sed proditur.* (51.) *Conjuratorum impetus retardatus.*

tus a Piſone & cur. (52.) *Aliud conjuratorum conſilium. Plinius refutatus.* (53.) *Conjuratio a Scevini liberto prodita.* (54.) *a quo delatus Scevinus egregie ſe defendit, ſed muliebri aſtutia deprehenditur.* (55.) *Natalis conjurationem fatetur. Piſonem, Senecam nominat. Lucanus matrem.* (56) *Epicharis.* (57) *Nero reos audit, quos violenter urget Rufus diſſimulata conſcientia.* (58.) *Piſo neglectis amicorum monitis occiditur. ejus teſtamentum & uxor.* (59.) *Cædes Laterani & Senecæ. in hac narrata Senecæ defenſio, Neroni ſpreta:* (60.61) *tum ſupremi ſermones* (62.) *& cum uxore amica contentio.* (63.) *quæ mortem marito ſociare prohibetur. Senecæ cruciatus, mors, funus:* (64.) *ipſe deſtinatus Imperator.* (65.) *Rufus proditur.* (66.) *Flavii,* (67.) *Aſpri, aliorum conſtantes voces & exitus. Rufi mollities.* (68.) *Nero Veſtinum quamvis inſontem interimit.* (69.) *mox Lucanum, Senecionem, Quinctianum, Scevinum.* (70.) *Nero indices præmiis ditat, ſuſpectos militia ſolvit, alios in exilium mittit.* (71.) *Tigellino aliiſque triumphalia dat,* (72.) *ſe purgat adverſus rumores. Gallionis periculum.* (73.) *SC. ob ſervatum Neronem.* (74.) *Geſta hæc annis paullo amplius tribus,*

C. Memmio Regulo, L. Verginio Rufo
C. Lecanio Baſſo, M. Licinio Craſſo } Coss.
P. Silio Nerva, M. Attico Veſtino

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER XV.

Cap. I. Interea Rex Parthorum Vologeſes, cognitis Cor- 1
bulonis rebus, regemque alienigenam Tigra-
nem Armeniæ impoſitum: ſimul, fratre Tirida-
te pulſo, ſpretum Arſacidarum faſtigium ire ultum
volens; magnitudine rurſum Romana, & continui
fœderis reverentia, diverſas ad curas trahebatur:
cunctator ingenio, & defectione Hyrcanorum gen-
tis validæ, multiſque ex eo bellis inligatus. Atque 2
illum ambiguum novus inſuper nuntius contume-
liæ exſtimulat: quippe egreſſus Armenia Tigranes,
Adiabenos conterminam nationem latius ac diutius
quam per latrocinia vaſtaverat. Idque primores gen- 3
tium ægre tolerabant, *eo contemptionis deſcenſum, ut
ne duce quidem Romano incurſarentur, ſed temeritate
obſidis, tot per annos inter mancipia habiti.* Accen- 4
debat dolorem eorum Monobazus, quem penes A-
diabenum regimen, *quod præſidium, aut unde pete-
ret*, rogitans. *Jam de Armenia conceſſum, proxima
trahi: & niſi defendant Parthi, levius ſervitium apud
Romanos deditis, quam captis eſſe.* Tiridates quoque 5
‡ aut regni profugus, per ſilentium ‡ haud modice que-
rendo, gravior erat. *Non enim ignavia magna impe-
ria contineri: virorum armorumque faciendum certa-
men. Id in ſumma fortuna æquius, quod validius. Et* 6
ſua retinere privatæ domus: de alienis certare, regiam
Cap. 2. *laudem eſſe.* Igitur commotus his Vologeſes concilium 1
vocat, & proximum ſibi Tiridatem conſtituit, atque
ita

ita orditur ; *Hunc ego eodem mecum patre genitum, cum* V.C. 815. Ch. 62.
mihi per ætatem ſummo nomine conceſſiſſet, in poſſeſſio-
nem Armeniæ deduxi, qui tertius potentiæ gradus ha-
2 *betur. nam Medos Pacorus anteceperat. videbarque con-*
tra vetera fratrum odia & certamina, familiæ noſtræ
penates rite compoſuiſſe. prohibent Romani, & pacem
ipſis numquam proſpere laceſſitam, nunc quoque in exi-
3 *tium ſuum abrumpunt. Non ibo infitias, æquitate quam*
ſanguine, cauſſa quam armis retinere parta majoribus
malueram. ſi cunctatione deliqui, virtute corrigam. Ve-
ſtra quidem vis & gloria in integro eſt, addita modeſtiæ
fama; quæ neque ſummis mortalium ſpernenda eſt, &
4 *a diis æſtimatur.* Simul diademate caput Tiridatis e-
vinxit, promptam equitum manum, quæ regem ex
more ſectabatur, Moneſi nobili viro tradidit, adje-
5 ctis Adiabenorum auxiliis: mandavitque *Tigranem*
Armenia exturbari, dum ipſe poſitis adverſus Hyrca-
nos diſcordiis, vires intimas, molemque belli ciet,
1 provinciis Romanis minitans. Quæ ubi Corbuloni Cap. 3.
certis nuntiis audita ſunt: legiones duas cum Veru-
lano Severo, & Vettio Bolano, ſubſidium Tigrani
mittit, occulto præcepto, *compoſitius cuncta, quam*
2 *feſtinantius agerent.* quippe bellum habere, quam ge-
rere malebat. Scripſeratque Cæſari, *proprio duce opus*
eſſe, qui Armeniam defenderet: Suriam ingruente Vo-
3 *logeſe acriore in diſcrimine eſſe.* Atque interim reli-
quas legiones pro ripa Euphratis locat: tumultua-
riam provincialium manum armat: hoſtiles in-
4 greſſus præſidiis intercipit. Et quia egena aqua-
rum regio eſt, caſtella fontibus impoſita: quoſdam
1 rivos congeſtu arenæ obdidit. Ea dum a Corbulone Cap. 4.
tuendæ Suriæ parantur, acto raptim agmine Mone-
ſes ut famam ſui præiret, non ideo neſcium aut in-
cautum Tigranem offendit: qui occupaverat Tigra-
nocerta, urbem copia defenſorum & magnitudine
2 mœnium validam. Ad hæc Nicephorius amnis haud
ſpernenda latitudine partem murorum ambit: &
3 ducta ingens foſſa, qua fluvio diffidebatur. Inerant-
que milites, & proviſi ante commeatus. quorum
ſubvectu pauci avidius progreſſi, & repentinis ho-
ſtibus circumventi, ira magis quam metu ceteros
4 accenderant. Sed Partho ad exſequendas obſidiones
nulla cominus audacia: raris ſagittis, neque clauſos
 exterret,

exterret, & ſemet fruſtratur. Adiabeni cum promo- 5
vere ſcalas & machinamenta inciperent, facile de-
Cap. 5. truſi, mox erumpentibus noſtris cæduntur. Cor- 1
bulo tamen, quamvis ſecundis rebus ſuis, moderan-
dum fortunæ ratus, miſit ad Vologeſem, qui expo-
ſtularent *vim provinciæ inlatam: ſocium amicumque*
regem, cohortes Romanas circumſideri. omitteret potius
obſidionem, aut ſe quoque in agro hoſtili caſtra poſiturum.
Caſperius centurio in eam legationem delectus, a- 2
pud opidum Niſibin ſeptem & triginta millibus paſ-
ſuum a Tigranocerta diſtantem adit regem, & man-
data ferociter edidit. Vologeſi vetus & penitus infi- 3
xum erat, arma Romana vitandi: nec præſentia
proſpere fluebant. irritum obſidium, tutus manu
& copiis Tigranes, fugati qui expugnationem ſum-
pſerant, miſſæ in Armeniam legiones, & aliæ pro
Suria, paratæ ultro inrumpere. ſibi imbecillum e- 4
quitem pabuli inopia. nam exorta vis locuſtarum
ambederat, quidquid herbidum aut frondoſum. Igi- 5
tur metu abſtruſo mitiora obtendens, *miſſurum ad*
Imperatorem Romanum legatos ſuper petenda Armenia
& firmanda pace reſpondet. Moneſem *omittere Ti-*
Cap. 6. *granocerta* jubet; ipſe retro concedit. Hæc plures ut 1
formidine regis, & Corbulonis minis patrata & magni-
fica extollebant. Alii *occulte pepigiſſe* interpretaban-
tur; *ut omiſſo utrimque bello, & abeunte Vologeſe, Ti-*
granes quoque Armenia abſcederet. Cur enim exercitum 2
Romanum a Tigranocertis deductum? cur deſerta per o-
tium, quæ bello defenderant? An melius hibernaviſſe
in extrema Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam
in ſede regni modo retenti? Dilata prorſus arma, ut
Vologeſes cum alio quam cum Corbulone certaret: Cor-
bulo meritæ tot per annos gloriæ, non ultra periculum fa-
ceret. Nam, ut retuli, proprium ducem tuendæ Ar- 3
meniæ popoſcerat, & adventare Cæſennius Pætus au-
diebatur: jamque aderat, copiis ita diviſis, ut quar-
ta & duodecima legiones addita quinta quæ recens e
Mœſis excita erat, ſimul Pontica, & Galatarum
Cappadocumque auxilia Pæto obedirent: tertia &
ſexta & decima legiones, priorque Suriæ miles apud
Corbulonem manerent. Cetera ex rerum uſu ſocia-
rent, partirenturve. Sed neque Corbulo æmuli pa- 4
tiens; & Pætus cui ſatis ad gloriam erat ſi proximus
habe-

haberetur, deſpiciebat geſta, *nihil cædis aut prædæ,*
uſurpatas nominetenus urbium expugnationes dictitans:
Se tributa ac leges, & pro umbra regis, Romanum jus
1 *victis impoſiturum.* Sub idem tempus legati Vologe- Cap. 7.
ſis, quos ad Principem miſſos memoravi, revertere
2 inriti: bellumque propalam ſumptum a Parthis. nec
Pætus detrectavit, ſed duabus legionibus, quarum
quartam Famiſulanus Vectonianus eo in tempore,
duodecimam Calavius Sabinus regebant, Armeniam
3 intrat, triſti omine. Nam in transgreſſu Euphratis,
quem ponte transmittebat, nulla palam cauſſa, tur-
batus equus qui conſularia inſignia geſtabat, retro
evaſit. Hoſtiaque quæ muniebantur hibernaculis ad-
ſiſtens, ſemifacta opera fuga perrupit, ſeque vallo
4 extulit. & pila militum arſere, magis inſigni pro-
digio, quia Parthus hoſtis miſſilibus telis decertat.
1 Ceterum Pætus ſpretis ominibus, nec dum ſatis fir- Cap. 8
matis hibernaculis, nullo rei frumentariæ proviſu,
rapit exercitum trans montem Taurum, *reciperandis,*
ut ferebat, *Tigranocertis, vaſtandiſque regionibus, quas*
2 *Corbulo integras omiſiſſet.* Et capta quædam caſtella,
gloriæque & prædæ nonnihil partum, ſi aut gloriam
3 cum modo, aut prædam cum cura habuiſſet. Lon-
ginquis itineribus percurſando quæ obtineri nequi-
bant, corrupto qui captus erat commeatu, & in-
ſtante jam hieme, reduxit exercitum. compoſuitque
ad Cæſarem litteras, quaſi confecto bello, verbis
1 magnificis, rerum vacuas. Interim Corbulo nun- Cap. 9.
quam neglectam Euphratis ripam crebrioribus præ-
ſidiis inſedit: & ne ponti injiciendo impedimen-
tum hoſtiles turmæ adferrent, (jam enim ſubjectis
campis, magna ſpecie volitabant) naves magnitu-
dine præſtantes, & connexas trabibus, ac turribus
auctas, agit per amnem, catapultiſque & baliſtis
proturbat Barbaros. in quos ſaxa & haſtæ longius
permeabant, quam ut contrario ſagittarum jactu
2 adæquarentur. Dein pons continuatus; colleſque
adverſi per ſocias cohortes, poſt legionum caſtris
occupantur; tanta celeritate & oſtentatione virium,
ut Parthi omiſſo paratu invadendæ Suriæ, ſpem o-
1 mnem in Armeniam verterent. Ibi Pætus immi- Cap. 10.
nentium neſcius, quintam legionem procul in Pon-
to habebat; reliquas promiſcuis militum commea-

 tibus

V.C.815. Ch.62. tibus infirmaverat; donec adventare Vologeſem
magno & infenſo agmine auditum. Accitur legio 2
duodecima, & unde famam aucti exercitus ſperat,
prodita infrequentia: qua tamen retineri caſtra, &
eludi Parthus tractu belli poterat, ſi Pæto aut in ſuis,
aut in alienis conſiliis conſtantia fuiſſet. Verum ubi 3
a viris militaribus adverſus urgentes caſus firmatus
erat, rurſus ne alienæ ſententiæ indigens videretur,
in diverſa ac deteriora tranſibat. Et tunc relictis hi- 4
bernis, *non foſſam neque vallum ſibi, ſed corpora &
arma in hoſtem data* clamitans, duxit legiones quaſi
prœlio certaturus. Deinde amiſſo centurione & pau-
cis militibus, quos viſendis hoſtium copiis præmi-
ſerat, trepidus remeavit. Et quia minus acriter Vo- 5
logeſes inſtiterat, vana rurſus fiducia, tria millia
delecti peditis proximo Tauri jugo impoſuit, quo
tranſitum regis arcerent. Alares quoque Pannonios,
robur equitatus, in parte campi locat. Coniunx ac 6
filius caſtello, cui Arſamoſata nomen eſt, abditi,
data in præſidium cohorte, ac diſperſo milite, qui in
uno habitus, vagum hoſtem promptius ſuſtentaviſ-
ſet. & ægre compulſum ferunt, ut inſtantem Cor- 7
buloni fateretur. nec a Corbulone properatum, quo
gliſcentibus periculis etiam ſubſidii laus augeretur.
Expediri tamen *itineri ſingula millia ex tribus legioni-
bus, & alarios octingentos, parem numerum e cohorti-*
Cap.11. *bus* juſſit. At Vologeſes quamvis *obſeſſa a Pæto itine- 1
ra hinc peditatu, inde equite* accepiſſet, nihil mutato
conſilio, ſed vi ac minis alares exterruit, legiona-
rios obtrivit, uno tantum centurione Tarquitio 2
Creſcente turrim in qua præſidium agitabat, defen-
dere auſo: facta ſæpius eruptione, & cæſis qui Bar-
barorum propius ſuggrediebantur, donec ignium
jactu circumveniretur. peditum ſi quis integer, lon- 3
ginqua & avia; vulnerati, caſtra repetivere: *virtu-
tem regis, ſævitiam & copias gentium*, cuncta metu
extollentes, facili credulitate eorum qui eadem pa-
vebant. Ne dux quidem obniti adverſis, ſed cuncta 4
militiæ munia deſeruerat, miſſis iterum ad Corbulo-
nem precibus, *veniret propere, ſigna & aquilas, &
nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: ſe fidem*
Cap.12. *interim donec vita ſuppeditet, retenturos.* Ille interri- 1
tus, & parte copiarum apud Suriam relicta, ut mu-
nimenta

 Anno V.C.815. Ch. 62.

nimenta Euphrati impoſita retinerentur; qua pro-
ximum & commeatibus non egenum, regionem
Comagenam, exin Cappadociam, inde Armenios
2 petivit. Comitabantur exercitum, præter alia ſueta
bello, magna vis camelorum onuſta frumento, ut
3 ſimul hoſtem famemque depelleret. Primum e per-
culſis Pactium primipili centurionem obvium ha-
buit, dein pleroſque militum: quos diverſas fugæ
cauſſas obtendentes, *redire ad ſigna, & clementiam*
Pæti experiri monebat, *ſe niſi victoribus immitem eſſe.*
4 Simul ſuas legiones adire, hortari, *priorum* admo-
nere, *novam gloriam* oſtendere; *non vicos aut opida Ar-*
meniorum, ſed caſtra Romana, duaſque in iis legiones
5 *pretium laboris peti. Si ſingulis manipularibus præcipua*
ſervati civis corona, imperatoria manu tribueretur; quod
illud & quantum decus, ubi par eorum numerus apiſce-
6 *retur, qui attuliſſent ſalutem, & qui accepiſſent?* His
atque talibus in commune alacres, (& erant quos
pericula fratrum, aut propinquorum propriis ſtimu-
mulis incenderent) continuum diu noctuque iter pro-
1 perabant. Eoque intentius Vologeſes premere ob- Cap. 13.
ſeſſos, modo vallum legionum, modo caſtellum
quo imbellis ætas defendebatur, adpugnare, propius
incedens quam mos Parthis, ſi ea temeritate hoſtem
2 in prœlium eliceret. At illi vix contuberniis extra-
cti, nec aliud quam munimenta propugnabant: pars
juſſu ducis, & alii propria ignavia, ut Corbu-
lonem opperientes, ac ſi vis ingrueret, proviſis
3 exemplis Caudinæ † ac Numantinæ cladis. *neque* † Nu-
eamdem vim Samnitibus Italico populo, aut ‡ Pœnis Ro- manti-
mani imperii æmulis. Validam quoque & laudatam an- næque
tiquitatem, quotiens fortuna contra daret, ſaluti conſu- deditio-
4 *luiſſe.* Qua deſperatione exercitus dux ſubactus, pri- nis. *MS.*
mas tamen litteras ad Vologeſem, non ſupplices, ſed ‡ *Hiſpa-*
in modum querentis compoſuit, *quod pro Armeniis* *nis quam*
ſemper Romanæ ditionis, aut ſubjectis regi, quem Impe- *Parthis*
rator delegiſſet, hoſtilia faceret. pacem ex æquo utilem. R.
5 *nec præſentia tantum ſpectaret. ipſum adverſus duas le-*
giones, totis regni viribus adveniſſe; at Romanis orbem
1 *terrarum reliquum, quo bellum juvarent.* Ad ea Volo- Cap 14.
geſes, nihil pro cauſſa, ſed *opperiendos ſibi fratres Pa-*
corum ac Tiridatem reſcripſit; *locum illis tempuſque con-*
ſilio deſtinatum quo de Armenia cernerent, quod ſe fa-

*ſtigioque dignum Arſacidarum, ſimul & de legionibus
Romanis ſtatuerent.* Miſſi poſt a Pæto nuntii, & *re- 2
gis colloquium* petitum, qui *Vaſacem præfectum equi-
tatus ire* juſſit. Tum Pætus, *Lucullos, Pompejos, &* 3
ſi qua Cæſares obtinendæ donandæve Armeniæ egerant:
Vaſaces *imaginem retinendi largiendive penes nos, vim
penes Parthos* memorat. Et multum invicem diſce- 4
ptato, Monobazus Adiabenus in diem poſterum te-
ſtis iis quæ pepigiſſent, adhibetur. Placuitque *libera-
ri obſidio legiones, & decedere omnem militem finibus
Armeniorum, caſtellaque & commeatus Parthis tradi.
quibus perpetratis copia Vologeſi fieret, mittendi ad Ne-*
Cap. 15. *ronem legatos.* Interim flumini Arſaniæ (is caſtra 1
præfluebat) pontem impoſuit, ſpecie ſibi illud iter
* expe- * experientis. Sed Parthi quaſi documentum victoriæ
dientis juſſerant. namque iis uſui fuit: noſtri per diverſum
iere. Addidit rumor, *ſub jugum miſſas legiones*, & 2
alia ex rebus infauſtis: quorum ſimulacrum ab Ar-
meniis uſurpatum eſt. Namque & munimenta in- 3
greſſi ſunt, antequam agmen Romanum excederet,
& circumſtetere vias, captiva olim mancipia, aut
jumenta agnoſcentes abſtrahenteſque. Raptæ etiam
veſtes, retenta arma, pavido milite & concedente,
ne qua prœlii cauſſa exſiſteret. Vologeſes armis & 4
corporibus cæſorum aggregatis, quo cladem noſtram
teſtaretur, viſu fugientium legionum abſtinuit. Fa-
ma moderationis quærebatur, poſtquam ſuperbiam
expleverat. Flumen Arſaniam elephanto inſidens, 5
& proximus quiſque regi vi equorum perrupere, quia
rumor inceſſerat, *pontem ceſſurum oneri, dolo fabrican-
tium.* ſed qui ingredi auſi ſunt, validum & fidum in-
Cap. 16. tellexere. Ceterum obſeſſis adeo ſuppeditaviſſe rem 1
frumentariam conſtitit, ut horreis ignem injicerent:
contraque prodiderit Corbulo; *Parthos inopes copia-
rum, & pabulo attrito, relicturos oppugnationem, neque
ſe plus tridui itinere abfuiſſe.* Adjecit, *jurejurando Pæ- 2
ti cautum apud ſigna, adſtantibus iis, quos teſtificando
rex miſiſſet, neminem Romanum Armeniam ingreſſu-
rum, donec referrentur litteræ Neronis, an paci annue-
ret.* Quæ ut augendæ infamiæ compoſita, ſic reliqua 3
non in obſcuro habentur; una die quadraginta mil-
lium ſpatium emenſum eſſe Pætum, deſertis paſſim
ſauciis, neque minus deformem illam fugientium
trepi-

4 trepidationem, quam ſi terga in acie vertiſſent. Cor-
bulo cum ſuis copiis apud ripam Euphratis obvius,
non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, ut
diverſitatem exprobraret. mæſti manipuli, ac vicem
commilitonum miſerantes, ne lacrymis quidem
5 temperavere. vix præ fletu uſurpata conſalutatio. De-
ceſſerat certamen virtutis, & ambitio gloriæ, feli-
cium hominum affectus. ſola miſericordia valebat;
1 & apud minores magis. Ducum inter ſe brevis ſer- Cap.17.
mo ſecutus eſt, hoc conquerente *irritum laborem, po-
tuiſſe bellum fuga Parthorum finiri.* Ille *integra utrique
cuncta* reſpondit, *converterent aquilas, & juncti in-
vaderent Armeniam, abſceſſu Vologeſis infirmatam.*
2 *Non ea Imperatoris habere mandata,* Corbulo; *pericu-
lo legionum commotum, e provincia egreſſum. quando in
incerto habeantur Parthorum conatus, Suriam repetitu-
rum. Sic quoque optimam Fortunam orandam, ut pedes
confectus ſpatiis itinerum, alacrem & facilitate campo-
3 rum prævenientem equitem adſequeretur.* Exin Pætus
per Cappadociam hibernavit. At Vologeſis ad Cor-
bulonem miſſi nuntii, *detraheret caſtella trans Eu-
phratem, amnemque ut olim medium faceret;* ille *Ar-
meniam quoque diverſis præſidiis vacuam fieri* expoſtu-
labat. Et poſtremo conceſſit rex. Dirutaque quæ
Euphratem ultra communierat Corbulo; & Arme-
1 nii ſuo arbitrio relicti ſunt. At Romæ tropæa de Cap.18.
Parthis, arcuſque medio Capitolini montis ſiſteban-
tur: decreta ab Senatu integro adhuc bello; neque
tum omiſſa, dum adſpectui conſulitur, ſpreta con-
2 ſcientia. Quin & diſſimulandis rerum externarum
curis Nero frumentum plebis vetuſtate corruptum,
in Tiberim jecit, quo ſecuritatem annonæ oſtenta-
ret. cujus pretio nihil additum eſt, quamvis ducen-
tas ferme naves portu in ipſo, violentia tempeſtatis,
& centum alias Tiberi ſubvectas, fortuitus ignis ab-
3 ſumpſiſſet. Tris dein conſulares, L. Piſonem, Du-
cennium Geminum, Pompeium Paullinum vecti-
galibus publicis præpoſuit, cum inſectatione prio-
rum Principum, *qui gravitate ſumptuum juſtos reditus
anteiſſent: ſe annuum ſexcenties ſeſtertium Reipub. lar-
1 giri.* Percrebuerat ea tempeſtate praviſſimus mos, Cap.19.
cum propinquis comitiis, aut ſorte provinciarum,
plerique orbi fictis adoptionibus adſciſcerent filios,

V.C.815. Ch.62. præturaſque & provincias inter patres ſortiti, ſtatim
emitterent manu quos adoptaverant. Qui magna cum 2
invidia Senatum adeunt, *jus naturæ, labores educandi,*
adverſus fraudem & artes & brevitatem adoptionis
enumerant; *Satis pretii eſſe orbis, quod multa ſecuri-* 3
tate, nullis oneribus, gratiam, honores, cuncta prom-
pta & obvia haberent. Sibi promiſſa legum diu exſpe-
ctata, in ludibrium verti, quando quis ſine ſolicitudine
parens, ſine luctu orbus, longa patrum vota repente ad-
æquaret. Factum ex eo Senatusconſultum, *ne ſimu-* 4
lata adoptio in ulla parte muneris publici juvaret, ac ne
Cap.20. *uſurpandis quidem hereditatibus prodeſſet.* Exin Clau- 1
dius Timarchus Cretenſis reus agitur, ceteris cri-
minibus, ut ſolent prævalidi provincialium, & opi-
bus nimiis ad injurias minorum elati: una vox ejus
uſque ad contumeliam Senatus penetraverat, quod
dictitaſſet, *in ſua poteſtate ſitum, an Proconſulibus qui*
Cretam obtinuiſſent, grates agerentur. Quam occaſio- 2
nem Pætus Thraſea ad bonum publicum vertens,
poſtquam de reo cenſuerat, *provincia Creta depellen-*
dum, hæc addidit; *Uſu probatum eſt Patres conſcripti,* 3
leges egregias, exempla honeſta, apud bonos ex delictis
aliorum gigni. Sic oratorum licentia, Cinciam rogatio-
nem; candidatorum ambitus, Iulias leges: magiſtra-
tuum avaritia, Calpurnia ſcita, pepererunt. Nam cul-
pa quam pœna tempore prior, emendari quam peccare
poſterius eſt. Ergo adverſus novam provincialium ſu- 4
perbiam dignum fide conſtantiaque Romana capiamus
conſilium, quo tutelæ ſociorum nihil derogetur, nobis
opinio decedat, qualis quiſque habeatur, alibi quàm in
Cap.21. *civium judicio eſſe. Olim quidem non modo Prætor aut* 1
Conſul, ſed privati etiam mittebantur, qui provincias
viſerent, & quid de cujuſque obſequio videretur, re-
ferrent. trepidabantque gentes de æſtimatione ſingulo-
rum. At nunc colimus externos, & adulamur, &
quomodo ad nutum alicujus grates, ita promptius accu-
ſatio decernitur: decernaturque, & maneat provincia- 2
libus potentiam ſuam tali modo oſtentandi: ſed laus fal-
ſa & precibus expreſſa, perinde cohibeantur, quam
malitia, quam crudelitas. Plura ſæpe peccantur, dum
demeremur, quam dum offendimus. Quædam immo
virtutes odio ſunt, ſeveritas obſtinata, invictus adver-
ſum gratiam animus. Inde initia magiſtratuum noſtro- 3
rum

rum meliora ferme, & finis inclinat, dum in modum V.C.815.
candidatorum ſuffragia conquirimus. quæ ſi arceantur, Ch.62.
æqualius atque conſtantius provinciæ regentur. nam ut
metu repetundarum infracta avaritia eſt, ita vetita
1 *gratiarum actione ambitio cohibetur.* Magno aſſenſu Cap.22.
celebrata ſententia, non tamen Senatuſconſultum
perfici potuit, abnuentibus Conſulibus *ea de re rela-*
tum. Mox auctore Principe ſanxere, *ne quis ad con-*
cilium ſociorum referret, agendas apud Senatum Pro-
prætoribus Proveconſulibus grates, neu quis ea legatione
2 *fungeretur.* Iiſdem Conſulibus gymnaſium ictu ful-
minis conflagravit, effigieſque in eo Neronis ad in-
forme æs liquefacta. Et motu terræ, celebre Cam-
paniæ opidum Pompeii, magna ex parte proruit.
3 Defunctaque virgo Veſtalis Lælia; in cujus locum
1 Cornelia ex familia Coſſorum capta eſt. Memmio Cap.23.
Regulo, & Verginio Rufo Coss. natam ſibi ex Pop- Anno
pæa filiam Nero ultra mortale gaudium accepit, ap- V.C.816.
pellavitque *Auguſtam*, dato & Poppææ eodem co- Ch.63.
2 gnomento. Locus puerperio colonia Antium fuit,
ubi ipſe generatus erat. Jam Senatus *uterum Poppææ*
commendaverat diis, votaque publice ſuſceperat.
quæ multiplicata, exſolutaque. Et additæ *ſupplica-*
tiones; templumque Fecunditati, & certamen ad ex-
3 *emplar Atticæ religionis* decretum: *utque Fortunarum*
effigies aureæ in ſolio Capitolini Jovis collocarentur:
ludicrum Circenſe, ut Juliæ genti apud Bovillas, ita
Claudiæ Domitiæque apud Antium ederetur. quæ flu-
xa fuere, quartum intra menſem defuncta infante.
4 Rurſuſque exortæ adulationes, cenſentium *honorem*
divæ, & pulvinar, ædemque & ſacerdotem. Atque
5 ipſe ut lætitiæ, ita mæroris immodicus egit. Ad-
notatum eſt, omni Senatu Antium ſub recentem
partum effuſo, Thraſeam prohibitum, immoto ani-
mo prænuntiam imminentis cædis contumeliam
6 excepiſſe. Secutam dehinc vocem Cæſaris ferunt,
qua *reconciliatum ſe Thraſeæ* apud Senecam jactave-
rit, ac Senecam Cæſari gratulatum. Unde gloria
1 egregiis viris, & pericula gliſcebant. Inter quæ Cap.24.
veris principio, legati Parthorum mandata regis
Vologeſis, litteraſque in eamdem formam attulere;
Se priora & totiens jactata ſuper obtinenda Armenia
nunc omittere, quoniam dii quamvis potentium populo-

rum arbitri, poſſeſſionem Parthis non ſine ignominia Romana tradidiſſent. Nuper clauſum Tigranem; poſt 2
Patum legioneſque cum opprimere poſſet, incolumes dimiſiſſe. Satis approbatam vim; datum & lenitatis experimentum. Nec recuſaturum Tiridatem accipiendo 3
diademati in Urbem venire, niſi ſacerdotii religione attineretur. Iturum ad ſigna & effigies Principis, ubi

Cap. 25. *legionibus coram, regnum auſpicaretur.* Talibus Vo- 1
logeſis litteris, quia Pætus diverſa tamquam rebus integris ſcribebat, interrogatus centurio qui cum legatis advenerat, *quo in ſtatu Armenia eſſet? omnes inde Romanos exceſſiſſe reſpondit.* Tum intellecto Barbaro- 2
rum irriſu, qui peterent quod eripuerant, conſuluit inter primores civitatis Nero, *bellum anceps, an pax inhoneſta placeret:* nec dubitatum de bello. Et Corbu- 3
lo tot per annos militum atque hoſtium gnarus, gerendæ rei præficitur, ne cujus alterius inſcitia rurſum peccaretur, quia Pæti piguerat. Igitur inriti 4
remittuntur, cum donis tamen, unde ſpes fieret, non fruſtra eadem oraturum Tiridatem, ſi preces ipſe attuliſſet. Suriæque exſecutio * Cintio; copiæ militares Corbuloni permiſſæ, & quintadecima legio, ducente Mario Celſo, e Pannonia adjecta eſt.

* Ceſtio

Scribitur tetrarchis ac regibus præfectiſque & Pro- 5
curatoribus, & qui Prætorum finitimas provincias regebant, *juſſis Corbulonis obſequi*, in tantum ferme modum aucta poteſtate, quem populus Romanus Cn. Pompejo bellum Piraticum geſturo dederat. Regreſſum Pætum cum graviora metueret, faceriis 6
inſectari ſatis habuit Cæſar, his ferme verbis; *Ignoſcere ſe ſtatim, ne tam promptus in pavorem longiore*

Cap. 26. *ſolicitudine ægreſceret.* At Corbulo quarta & duo- 1
decima legionibus, quæ fortiſſimo quoque amiſſo, & ceteris exterritis, parum habiles prœlio videbantur, in Suriam tranſlatis, ſextam inde ac tertiam legiones, integrum militem & crebris ac proſperis laboribus exercitum in Armeniam ducit. Addidit- 2
que legionem quintam, quæ per Pontum agens, expers cladis fuerat. Simul quintadecimanos recens adductos, & vexilla delectorum ex Illyrico & Ægypto, quodque alarum cohortiumque, & auxilia regum in unum conducta apud Melitenen, qua transmittere Euphratem parabat. Tum luſtratum rite 3
exer-

 Anno
exercitum ad concionem vocat, orditurque magni- V.C.816. Ch.63.
fica *de auſpiciis imperatoriis, rebuſque a ſe geſtis*, ad-
verſa *in inſcitiam Pæti* declinans: multa auctoritate,
1 quæ viro militari pro facundia erat. Mox iter L. Cap.27.
Lucullo quondam penetratum, apertis quæ vetuſtas
obſepſerat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologe-
ſisque de pace legatos haud adſpernatus, adjungit
2 iis centuriones cum mandatis non immitibus: *Non
enim adhuc eo ventum, ut certamine extremo opus eſſet.
Multa Romanis ſecunda, quædam Parthis eveniſſe,
3 documento adverſus ſuperbiam: proinde & Tiridati
conducere, intactum vaſtationibus regnum dono accipere;
& Vologeſem melius ſocietate Romana, quam damnis
4 mutuis, genti Parthorum conſulturum. Scire quantum
intus diſcordiarum, quamque indomitas & præferoces
nationes regeret. Contra Imperatori ſuo immotam ubi-
5 que pacem: & unum id bellum eſſe.* Simul conſilio
terrorem adjicere, & Megiſtanas Armenios qui pri-
mi a nobis defecerant, pellit ſedibus, caſtella eo-
rum exſcindit, plana, edita, validos, invalidoſque,
1 pari metu complet. Non infenſum, nedum hoſtili Cap.28.
odio Corbulonis nomen etiam Barbaris habebatur,
eoque conſilium ejus fidum credebant. ergo Volo-
geſes neque atrox in ſummam, & quibusdam præ-
fecturis inducias petit. Tiridates locum diemque
2 colloquio poſcit. Tempus propinquum; locus in
quo nuper obſeſſæ cum Pæto legiones erant, cum a
Barbaris delectus eſſet, ob memoriam lætioris ſibi
rei, non eſt a Corbulone vitatus, ut diſſimilitudo
3 fortunæ gloriam augeret. Neque infamia Pæti an-
gebatur: quod eo maxime patuit, quia filio ejus tri-
buno ducere manipulos, atque operire reliquias
4 malæ pugnæ imperavit. Die pacta Tiberius Alexan-
der, inluſtris eques Romanus, miniſter bello datus,
& Vivianus Annius gener Corbulonis, nondum
ſenatoria ætate, ſed pro Legato quintæ legioni im-
poſitus, in caſtra Tiridatis venere, honore ejus, ac
5 ne metueret inſidias tali pignore. Viceni dehinc
equites adſumpti. Et viſo Corbulone, rex prior
equo deſiluit: nec cunctatus Corbulo. Sed pedes
1 uterque dextras miſcuere. Exin Romanus laudat ju- Cap.29.
venem, *omiſſis præcipitibus tuta & ſalutaria capeſſen-*
2 *tem.* Ille *de nobilitate generis* multum præfatus, ce-

tera temperanter adjungit; *Iturum quippe Romam, laturumque novum Cæſari decus, non adverſis Parthorum rebus ſupplicem Arſaciden.* Tum placuit Tirida- 3
tem ponere apud effigiem Cæſaris inſigne regium, nec niſi manu Neronis reſumere. & colloquium oſculo finitum. Dein paucis diebus interjectis, ma- 4
gna utrimque ſpecie, inde eques compoſitus per turmas, & inſignibus patriis; hinc agmina legionum ſtetere fulgentibus aquilis, ſignisque, & ſimulacris deum in modum templi. Medio tribunal ſedem cu- 5
rulem, & ſedes effigiem Neronis, ſuſtinebat. Ad quam progreſſus Tiridates, cæſis ex more victimis, ſublatum capite diadema imagini ſubjecit. magnis apud cunctos animorum motibus, quos augebat inſita adhuc oculis exercituum Romanorum cædes, aut obſidio. *at nunc verſos caſus: iturum Tiridatem* 6
Cap.30. *oſtentui gentibus, quanto minus quam captivum?* Ad- 1
didit gloriæ Corbulo comitatem, epulaſque. & rogitante rege cauſſas, quotiens novum aliquid adverterat: ut, initia vigiliarum per centurionem nuntiari, convivium buccina dimitti; & ſtructam ante Augurale aram ſubdita face accendi: cuncta in majus extollens, admiratione priſci moris adfecit. poſtero die *ſpatium* oravit, *quo tantum itineris ad-* 2
iturus, fratres ante, matremque viſeret: obſidem interea filiam tradit, litteraſque ſupplices ad
Cap.31. Neronem. Et digreſſus Pacorum apud Medos, Vo- 1
logeſem Ecbatanis repperit non incurioſum fratris: quippe & propriis nuntiis a Corbulone petierat, *ne quam imaginem ſervitii Tiridates perferret; neu ferrum traderet; aut complexu provincias obtinentium arceretur; foribuſve eorum adſiſteret: tantuſque ei Romæ, quantus Conſulibus, honor eſſet.* Scilicet externæ ſu- 2
perbiæ ſueto, non erat notitia noſtri: apud quos
Cap.32. vis imperii valet, inania tranſmittuntur. Eodem 1
anno Cæſar nationes Alpium maritimarum in jus Latii tranſtulit, Equitum Romanorum locos ſedi- 2
libus plebis antepoſuit, apud Circum. namque ad eam diem indiſcreti inibant, quia lex Roſcia nihil niſi de quatuordecim ordinibus ſanxit. Spectacula 3
gladiatorum idem annus habuit, pari magnificentia ac priora. Sed feminarum inluſtrium Senatorumque
Cap.33. plures per arenam fœdati ſunt. C. Lecanio, M. 1
Lici-

Licinio Coſs. acriore in dies cupidine adigebatur
Nero promiſcuas ſcenas frequentandi. nam adhuc
per domum aut hortos cecinerat Juvenalibus ludis,
quos ut parum celebres & tantæ voci anguſtos ſper-
nebat. Non tamen Romæ incipere auſus, Neapo-
2 lim quaſi Græcam urbem delegit: *Inde initium fore,*
ut tranſgreſſus in Achaiam inſigneſque & antiquitus
ſacras coronas adeptus, majore fama ſtudia civium eli-
3 *ceret.* Ergo contractum opidanorum vulgus, & quos
e proximis coloniis & municipiis ejus rei fama ci-
verat: quique Cæſarem per honorem, aut varios uſus
ſectantur, etiam militum manipuli theatrum Nea-
1 politanorum complent. Illic, plerique ut arbitra- Cap. 34.
bantur, triſte; ut ipſe, providum potius & ſecun-
dis numinibus evenit. nam egreſſo qui adfuerat
populo, vacuum & ſine ullius noxa theatrum colla-
2 pſum eſt. Ergo per compoſitos cantus grates diis,
atque ipſam recentis caſus fortunam celebrans, pe-
titurusque maris Hadriæ trajectus, apud Beneven-
tum interim conſedit: ubi gladiatorium munus a
3 Vatinio celebre edebatur. Vatinius inter fœdiſſima
ejus aulæ oſtenta fuit, ſutrinæ tabernæ alumnus,
corpore detorto, facetiis ſcurrilibus: primo in con-
tumelias adſumptus, deinde optimi cujusque crimi-
natione eo uſque valuit, ut gratia, pecunia, vi no-
1 cendi etiam malos præmineret. Ejus munus fre- Cap. 35.
quentanti Neroni, ne inter voluptates quidem a
ſceleribus ceſſabatur. Iiſdem quippe illis diebus
Torquatus Silanus mori adigitur, quia ſuper Juniæ
familiæ claritudinem divum Auguſtum abavum fe-
2 rebat. Juſſi accuſatores objicere; *prodigum largi-*
tionibus, neque aliam ſpem quam in novis rebus eſſe.
quin eum nobiles habere, quos ab epiſtolis & libellis &
rationibus appellet, nomina ſumma curæ & medita-
3 *menta.* Tum intimus quiſque libertorum vincti ab-
reptique. Et cum damnatio inſtaret, brachiorum
venas Torquatus interſcidit, ſecutaque Neronis ora-
tio ex more; *Quamvis ſontem & defenſioni merito*
diffiſum, victurum tamen fuiſſe, ſi clementiam judicis
1 *exſpectaſſet.* Nec multo poſt omiſſa in præſens Cap. 36.
Achaia (cauſſæ in incerto fuere) Urbem reviſit; pro-
vincias Orientis, maxime Ægyptum, ſecretis ima-
2 ginationibus agitans. Dein edicto teſtificatus *non*
lon-

V.C.817. Ch. 64. *longam ſui abſentiam, & cuncta in Repub. perinde immo-*
ta ac proſpera fore; ſuper ea profectione adiit Capito-
lium. Illic veneratus deos, cum Veſtæ quoque tem- 3
plum iniſſet; repente cunctos per artus tremens, ſeu
numine exterrente, ſeu facinorum recordatione
nunquam timore vacuus, deſeruit inceptum, *cunctas*
ſibi curas amore patriæ leviores dictitans. *Vidiſſe ci-* 4
vium mæſtos vultus, audire ſecretas querimonias, quod
tantum aditurus eſſet iter, cujus ne medicos quidem
egreſſus tolerarent, ſueti adverſum fortuita adſpectu
Principis refoveri. Ergo ut in privatis neceßitudinibus 5
proxima pignora prævalerent; ita populum Romanum
vim plurimam habere: parendumque retinenti. Hæc 6
atque talia plebi volentia fuere, voluptatum cupidi-
ne, & quæ præcipua cura eſt, rei frumentariæ an-
guſtias ſi abeſſet metuenti. Senatus & primores in 7
incerto erant, procul an coram atrocior haberetur.
dehinc, quæ natura magnis timoribus, deterius
Cap.37. credebant quod evenerat. Ipſe quo fidem adquire- 1
ret, nihil uſquam perinde lætum ſibi, publicis locis
ſtruere convivia, totaque urbe quaſi domo uti. Et
celeberrimæ luxu famaque epulæ fuere, quas a Ti-
gellino paratas, ut exemplar referam, ne ſæpius ea-
dem prodigentia narranda ſit. Igitur in ſtagno A- 2
grippæ fabricatus eſt ratem, cui ſuperpoſitum con-
vivium navium aliarum tractu moveretur. naves
auro & ebore diſtinctæ: remigesque exoleti, per
ætates & ſcientiam libidinum componebantur. vo-
lucres & feras diverſis e terris, & animalia maris
Oceano abuſque petiverat. crepidinibus ſtagni lupa- 3
naria adſtabant, inluſtribus femini completa. &
contra ſcorta viſebantur, nudis corporibus. jam
geſtus motuſque obſceni, & poſtquam tenebræ in-
cedebant, quantum juxta nemoris, & circumjecta
tecta, conſonare cantu, & luminibus clareſcere.
Ipſe per licita atque inlicita fœdatus; nihil flagitii 4
reliquerat, quo corruptior ageret, niſi paucos poſt
dies uni ex illo contaminatorum grege, cui nomen
Pythagoræ fuit, in modum ſolennium conjugiorum
denupſiſſet. Inditum Imperatori flammeum. Viſi 5
auſpices, dos, & genialis torus, & faces nuptiales:
cuncta denique ſpectata, quæ etiam in femina nox
Cap.38. operit. Sequitur clades, forte, an dolo Principis 1
in-

incertum: nam utrumque auctores prodidere: ſed omnibus quæ huic Urbi per violentiam ignium ac-
2 ciderunt, gravior atque atrocior. Initium in ea parte Circi ortum, quæ Palatino Cælioque montibus contigua eſt. Ubi per tabernas, quibus id mercimonium inerat quo flamma alitur, ſimul cœptus ignis, & ſtatim validus, ac vento citus, longitudinem Circi corripuit. neque enim domus munimentis ſeptæ, vel templa muris cincta, aut quid aliud moræ
3 interjacebat. Impetu pervagatum incendium, plana primum, deinde in edita adſurgens, & rurſum inferiora populando, anteiit remedia velocitate mali, & obnoxia Urbe artis itineribus, hucque & illuc flexis, atque enormibus vicis, qualis vetus Roma
4 fuit. Ad hoc lamenta paventium feminarum, feſſa ſenum ac rudis pueritiæ ætas, quique ſibi, quique aliis conſulebant, dum trahunt invalidos aut opperiuntur, pars morans, pars feſtinans, cuncta impe-
5 diebant: & ſæpe dum in tergum reſpectant, lateribus aut fronte circumveniebantur: vel ſi in proxima evaſerant, illis quoque igni correptis: etiam quæ longinqua crediderant, in eodem caſu reperieban-
6 tur. Poſtremo quid vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, ſterni per agros: quidam amiſſis omnibus fortunis diurni quoque victus, alii caritate ſuorum quos eripere nequiverant, quamvis patente effugio, interiere. Nec quiſquam defendere audebat, crebris multorum minis reſtinguere prohibentium, & quia alii palam faces jaciebant, atque eſſe ſibi auctorem vociferabantur;
1 ſive ut raptus licentius exercerent, ſeu juſſu. Eo in Cap. 39.
tempore Nero Antii agens, non ante in Urbem regreſſus eſt, quam domui ejus, qua palatium & Mæcenatis hortos continuaverat, ignis propinquaret. Neque tamen ſiſti potuit, quin & palatium & do-
2 mus & cuncta circum haurirentur. Sed ſolatium populo exturbato & profugo, campum Martis ac monumenta Agrippæ, hortos quin etiam ſuos patefecit: & ſubitaria ædificia exſtruxit, quæ multitudinem inopem acciperent: ſubvectaque utenſilia ab Oſtia, & propinquis municipiis; pretiumque fru-
3 menti minutum, uſque ad ternos nummos. Quæ quamquam popularia, in irritum cadebant, quia perva-

V.C.817. Ch.64. pervaſerat rumor; *ipſo tempore flagrantis Urbis, iniſſe eum domeſticam ſcenam, & ceciniſſe Trojanum excidium, præſentia mala vetuſtis cladibus adſimulantem.*
Cap.40. Sexto demum die apud imas Eſquilias finis incendio 1
‡ proru- factus, ‡ proruptis per immenſum ædificiis, ut con-
tis tinuæ violentiæ campus, & velut vacuum cœlum
occurreret. Nec dum poſito, metus redibat non le- 2
vis & rurſum graſſatus ignis, patulis magis urbis lo-
cis, eoque ſtrages hominum minor. delubra deum,
& porticus amœnitati dicatæ latius procidere. Pluſ- 3
que infamiæ id incendium habuit, quia prædiis Ti-
* in Æ- gellini * Æmilianis proruperat. Videbaturque Nero
milianis condendæ Urbis novæ, & cognomento ſuo appel-
landæ gloriam quærere. Quippe in regiones qua- 4
tuordecim Roma dividitur: quarum quatuor inte-
græ manebant, tres ſolo tenus dejectæ: ſeptem re-
liquis pauca tectorum veſtigia ſupererant, lacera &
Cap.41. ſemiuſta. Domuum, & inſularum, & templorum, 1
quæ amiſſa ſunt, numerum inire haud promptum
fuerit: ſed vetuſtiſſima religione, quod Servius Tul-
lius Lunæ, & Magna ara fanumque quæ præſenti Her-
culi Arcas Euander ſacraverat; ædeſque Statoris Jo-
vis vota Romulo, Numæque regia, delubrum Veſtæ
cum Penatibus populi Romani exuſta. Jam opes tot 2
victoriis quæſitæ, & Græcarum artium decora, exin
monumenta ingeniorum antiqua & incorrupta,
quamvis in tanta reſurgentis urbis pulchritudine,
multa ſeniores meminerant, quæ reparari nequi-
bant. Fuere qui adnotarent, quarto decimo Kalen- 3
das Sextiles principium incendii hujus ortum, quo
& Senones captam urbem inflammaverant. alii eo
uſque cura progreſſi ſunt, ut totidem annos menſeſ-
Cap.42. que & dies inter utraque incendia numerent. Cete- 1
rum Nero uſus eſt patriæ ruinis, exſtruxitque domum,
in qua haud perinde gemmæ & aurum miraculo eſ-
ſent, ſolita pridem, & luxu vulgata; quam arva &
ſtagna, & in modum ſolitudinum hinc ſilvæ, inde
aperta ſpatia, & proſpectus: magiſtris & machina- 2
toribus Severo & Celere, quibus ingenium & auda-
cia erat, etiam quæ natura denegaviſſet, per artem
tentare, & viribus Principis inludere. Namque *ab* 3
*lacu Averno navigabilem foſſam uſque ad oſtia Tiberina
depreſſuros* promiſerant, ſqualenti littore, aut per

4 montes adverſos. neque enim aliud humidum gi- Ch. 64.
gnendis aquis occurrit, quam Pomptinæ paludes:
cetera abrupta, aut arentia: ac ſi perrumpi poſſent,
5 intolerandus labor, nec ſatis cauſſæ. Nero tamen, ut
erat incredibilium cupitor, effodere proxima Aver-
no juga connixus eſt: manentque veſtigia irritæ ſpei.
1 Ceterum urbis quæ domui ſupererant, non ut poſt Cap. 43.
Gallica incendia, nulla diſtinctione, nec paſſim e-
rectæ; ſed dimenſis vicorum ordinibus, & latis via-
rum ſpatiis, cohibitaque ædificiorum altitudine, ac
patefactis areis, additiſque porticibus, quæ frontem
2 inſularum protegerent. *Eas porticus* Nero *ſua pecunia*
exſtructurum, purgataſque areas dominis traditurum,
pollicitus eſt. Addidit præmia pro cujuſque ordine,
& rei familiaris copiis: finivitque tempus, intra quod
3 effectis domibus aut inſulis, apiſcerentur. *Ruderi ac-*
cipiendo Oſtienſes paludes deſtinabat, *utque naves quæ*
frumentum Tiberi ſubvectaſſent, onuſtæ rudere decurre-
rent. Ædificiaque ipſa certa ſui parte, ſine trabibus, ſaxo
Gabino Albanove ſolidarentur: quod is lapis ignibus
4 impervius eſt. *Jam aqua privatorum licentia intercepta,*
quo largior & pluribus locis in publicum flueret, cuſtodes,
& ſubſidia reprimendis ignibus in propatulo, quiſque
haberet: nec communione parietum, ſed propriis quæ-
5 *que muris ambirentur.* Ea ex utilitate accepta, de-
corem quoque novæ urbi attulere. Erant tamen qui
crederent, *veterem illam formam ſalubritati magis con-*
duxiſſe; quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tecto-
rum non perinde ſolis vapore perrumperentur; at nunc
patulam latitudinem, & nulla umbra defenſam, gra-
1 *viore æſtu ardeſcere.* Et hæc quidem humanis conſiliis Cap. 44.
providebantur. Mox † petita a diis piacula, aditique † petita
Sibyllæ libri, ex quibus ſupplicatum Vulcano & Ce- diis
reri Proſerpinæque, ac propitiata Juno per matro-
nas, primum in Capitolio, deinde apud proximum
2 mare. Unde hauſta aqua, templum & ſimulacrum
deæ proſperſum eſt; & ſelliſternia ac pervigilia ce-
3 lebravere feminæ quibus mariti erant. Sed non ope
humana, non largitionibus Principis, aut deum pla-
camentis, decedebat infamia, quin juſſum incen-
4 dium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero ſub-
didit reos, & quæſitiſſimis pœnis adfecit, quos per
flagitia inviſos, vulgus *Chriſtianos* appellabat. Au-
ctor

Anno V.C.817. Ch. 64. ctor nominis ejus Chriſtus, qui Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Repreſſaque in præſens exitiabilis ſuper- 5
ſtitio rurſus erumpebat, non modo per Judæam originem ejus mali, ſed per Urbem etiam, quo cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primo correpti qui fateban- 6
tur, deinde indicio eorum multitudo ingens, haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis convicti ſunt. Et pereuntibus addita 7
ludibria, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut ‡ flammandi, atque ubi defeciſſet dies in uſum nocturni luminis urerentur. Hortos ſuos ei ſpectaculo Nero obtulerat, 8
& Circenſe ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel curriculo inſiſtens. Unde quamquam 9
adverſus ſontes & noviſſima exempla meritos, miſeratio oriebatur, tamquam non utilitate publica, ſed in ſævitiam unius abſumerentur.

‡ flammati MS.

Cap. 45. Interea con- 1
ferendis pecuniis pervaſtata Italia, provinciæ everſæ, ſociique populi, & quæ civitatum liberæ vocantur. Inque eam prædam etiam dii ceſſere, ſpoliatis 2
in Urbe templis, egeſtoque auro quod triumphis, quod votis, omnis populi Romani ætas proſpere aut in metu ſacraverat. Enimvero per Aſiam atque A- 3
chaiam non dona tantum, ſed ſimulacra numinum abripiebantur, miſſis in eas provincias Acrato, ac Secundo Carinate. Ille libertus cuicumque flagitio promptus; hic Græca doctrina ore tenus exercitus, animum bonis artibus non induerat. Ferebatur *Se-* 4
neca, quo invidiam ſacrilegii a ſemet averteret, longinqui ruris ſeceſſum *oraviſſe: & poſtquam non concedebatur, ficta valetudine quaſi æger nervis, cubiculum non egreſſus.* Tradidere quidam, *venenum ei per* 5
libertum ipſius, cui nomen Cleonicus, *paratum, juſſu Neronis: vitatumque a Seneca proditione liberti, ſeu propria formidine, dum perſimplici victu, & agreſtibus pomis, ac, ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam tolerat.*

Cap. 46. Per idem tempus gladiatores apud opidum Pre- 1
neſte, tentata eruptione, præſidio militis, qui cuſtos adeſſet, coërciti ſunt: jam *Spartacum & vetera mala* rumoribus ferente populo, ut eſt novarum rerum cupiens paviduſque. Nec multo poſt clades rei 2

nava-

Anno
navalis accipitur, non bello, (quippe haud alias tam V.C.817. Ch. 64.
immota pax) ſed certum ad diem *in Campaniam redire claſſem* Nero juſſerat, non exceptis maris caſibus.
3 Ergo gubernatores, quamvis ſæviente pelago, a Formiis movere, & gravi Africo, dum promontorium Miſeni ſuperare contendunt, Cumanis littoribus impacti, triremium pleraſque, & minora navigia
1 paſſim amiſerunt. Fine anni vulgantur prodigia im- Cap.47.
minentium malorum nuntia. Vis fulgurum non alias crebrior, & ſidus cometes, ſanguine inluſtri
2 ſemper Neroni expiatum. Bicipites hominum aliorumve animalium partus abjecti in publicum; aut in ſacrificiis quibus gravidas hoſtias immolare mos
3 eſt, reperti. Et in agro Placentino viam propter natus vitulus, cui caput in crure eſſet. Secutaque haruſpicum interpretatio; *parari rerum humanarum aliud caput, ſed non fore validum, neque occultum: quia in*
1 *utero repreſſum, aut iter juxta editum ſit.* Ineunt dein- Cap.48.
de Conſulatum Silius Nerva, & Atticus Veſtinus, cœ- Anno
pta ſimul & aucta conjuratione, in quam certatim no- V.C.818.
mina dederant, Senatores, eques, miles, feminæ e- Ch. 65.
tiam, cum odio Neronis, tum favore in C. Piſonem. Is
2 Calpurnio genere ortus, ac multas inſigneſque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem aut ſpecies virtutibus ſimi-
3 les. Namque facundiam tuendis civibus exercebat, largitionem adverſus amicos, & ignotis quoque co-
4 mi ſermone & congreſſu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul gravitas morum, aut voluptatum parcimonia. lenitati ac
5 magnificentiæ, & aliquando luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur, qui in tanta vitiorum dulcedine ſummum imperium non reſtrictum, nec per-
1 ſeverum volunt. Initium conjurationi non a cupi- Cap.49.
ditate ipſius fuit: nec tamen facile memoraverim, quis primus auctor, cujus inſtinctu concitum ſit,
2 quod tam multi ſumpſerunt. Promptiſſimos Subrium Flavium tribunum prætoriæ cohortis, & Sulpicium Aſprum centurionem exſtitiſſe conſtantia
3 exitus docuit. Et Lucanus Annæus, Plautiuſque Lateranus Conſul deſignatus, vivida odia intulere. Lucanum propriæ cauſſæ accendebant, quod famam carminum ejus premebat Nero, prohibueratque o-

ſtenta-

V.C.818.
Ch.65. ſtentare, vanus adſimulatione. Lateranum Conſu-
lem deſignatum, nulla injuria, ſed amor Reipub.
ſociavit. At Flavius Scevinus & Afranius Quinctia- 4
nus, uterque ſenatorii ordinis, contra famam ſui,
principium tanti facinoris capeſſivere. nam Scevino
diſſoluta luxu mens, & proinde vita ſomno langui-
da: Quinctianus mollitia corporis infamis, & a Ne-
rone probroſo carmine diffamatus, contumelias ul-
Cap.50. tum ibat. Ergo dum *ſcelera Principis, & finem ad-* 1
eſſe imperii, deligendumque qui feſſis rebus ſuccurreret,
inter ſe aut inter amicos jaciunt, aggregavere Tul-
lium Senecionem, Cervarium Proculum, Vulcatium
Araricum, Julium Tugurinum, Munatium Gratum,
Antonium Natalem, Martium Feſtum, equites Ro-
manos: ex quibus Senecio e præcipua familiaritate 2
Neronis ſpeciem amicitiæ etiam tum retinens, eo
pluribus periculis conflictabatur. Natalis particeps
ad omne ſecretum Piſoni erat. ceteris ſpes ex novis
rebus petebatur. Adſcitæ ſunt ſuper Subrium & Sul- 3
picium, de quibus retuli, militares manus, Granius
Silvanus & Statius Proximus, tribuni cohortium
prætoriarum, Maximus Scaurus & Venetus Paullus
centuriones. Sed ſummum robur in Fenio Rufo 4
præfecto videbatur, quem vita famaque laudatum,
per ſævitiam impudicitiamque Tigellinus in animo
Principis anteibat, fatigabatque criminationibus,
ac ſæpe in metum adduxerat, quaſi *adulterum A-*
grippinæ, & deſiderio ejus ultioni intentum. Igitur ubi 5
conjuratis præfectum quoque prætorii in partes de-
ſcendiſſe, crebro ipſius ſermone facta fides; prom-
ptius jam de tempore ac loco cædis agitabant. Et 6
cepiſſe impetum Subrius Flavius ferebatur, *in ſcena*
canentem Neronem adgrediendi; aut cum ardente domo
per noctem huc illuc curſaret, incuſtoditus. Hic occaſio 7
ſolitudinis; ibi ipſa frequentia tanti decoris teſtis,
pulcherrimum animum exſtimulaverant: niſi impu-
nitatis cupido retinuiſſet, magnis ſemper conatibus
Cap.51. adverſa. Interim cunctantibus prolatantibuſque 1
ſpem ac metum, Epicharis quædam, incertum quo-
nam modo ſciſcitata (neque illi ante ulla rerum ho-
neſtarum cura fuerat) accendere, & arguere conju-
ratos: ac poſtremo lentitudinis eorum pertæſa, & 2
in Campania agens, primores claſſiariorum Miſe-
nen-

nenſium labefacere, & conſcientia inligare connixa
2 eſt tali initio. Erat Chiliarchus in ea claſſe Voluſius Proculus, occidendæ matris Neronis inter miniſtros non ex magnitudine ſceleris provectus, ut rebatur.
3 is mulieri olim cognitus, ſeu recens orta amicitia, dum *merita erga Neronem ſua, & quam in inritum cecidiſſent*, aperit, adjicitque queſtus & *deſtinationem vindictæ, ſi facultas oriretur*; ſpem dedit poſſe impelli & plures conciliare. *nec leve auxilium in claſſe, crebras occaſiones*; quia Nero multo apud Puteolos &
4 Miſenum maris uſu lætabatur. Ergo Epicharis plura: & omnia ſcelera Principis orditur. *Neque Senatui quid manere, ſed proviſum quo nam modo pœnas everſæ Reipub. daret: accingeretur modo navare operam, & militum acerrimos ducere in partes, ac digna pretia*
5 *exſpectaret*. Nomina tamen conjuratorum reticuit. Unde Proculi indicium inritum fuit, quamvis ea quæ audierat ad Neronem detuliſſet. Accita quippe Epicharis, & cum indice compoſita, nullis teſtibus in-
6 nixum facile confutavit. Sed ipſa in cuſtodia retenta eſt, ſuſpectante Nerone, haud falſa eſſe etiam quæ
1 vera non probabantur. Conjuratis tamen metu proditionis permotis placitum maturare cædem apud Bajas, in villa Piſonis: cujus amœnitate captus Cæſar crebro ventitabat, balneaſque & epulas inibat Cap. 52.
2 omiſſis excubiis, & fortunæ ſuæ mole. Sed abnuit Piſo, *invidiam* prætendens, *ſi ſacra menſæ, diique hoſpitales cæde qualiſcumque Principis cruentarentur. melius apud Urbem in illa inviſa & ſpoliis civium exſtructa domo, vel in publico patraturos, quod pro Repub.*
3 *ſuſcepiſſent*. Hæc in commune: ceterum timore occulto; ne L. Silanus eximia nobilitate, diſciplinaque C. Caſſii, apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem ſublatus, Imperium invaderet, prompte daturis operam qui a conjuratione integri eſſent, quique miſerarentur Neronem tamquam per
4 ſcelus interfectum. Plerique *Veſtini quoque Conſulis acre ingenium vitaviſſe Piſonem* crediderunt; *ne a libertate moveretur, vel delecto Imperatore alio, ſui muneris Rempub. faceret*. Etenim expers conjurationis erat; quamvis ſuper eo crimine Nero vetus adverſus
1 inſontem odium expleverit. Tandem ſtatuere Circenſium ludorum die, qui Cereri celebratur, exſe- Cap. 53.

qui

qui deſtinata: quia Cæſar rarus egreſſu, domoque aut hortis clauſus, ad ludicra Circi ventitabat, promptioreſque aditus erant lætitia ſpectaculi. Or- 2
dinem inſidiis compoſuerant, *ut Lateranus quaſi ſubſidium rei familiari oraret, deprecabundus, & genibus Principis accidens, proſterneret incautum, premeretque, animi validus, & corpore ingens. Tum jacentem* 3
& impeditum, tribuni & centuriones, & ceterorum ut quisque audentiæ habuiſſet, accurrerent, trucidarentque: primas ſibi partes expoſtulante Scevino, qui pugionem templo Salutis in Etruria, ſive, ut alii tradidere, Fortunæ ‡ Ferentano in opido detraxerat, gestabatque velut magni operis ſacrum. *Interim Piſo* 4
apud ædem Cereris opperiretur, unde eum præfectus Fenius & ceteri accitum ferrent in caſtra, comitante Antonia Claudii Cæſaris filia, ad eliciendum vulgi favorem: quod C. Plinius memorat. Nobis quoquo mo- 5
do traditum non occultare in animo fuit, quamvis abſurdum videretur, aut inani ſpei Antoniam nomen & periculum commodaviſſe, aut Piſonem notum amore uxoris, alii matrimonio ſe obſtrinxiſſe: niſi ſi cupido dominandi cunctis affectibus flagrantior eſt.

‡ Ferentino

Cap. 54. Sed mirum quam inter diverſi generis, or- 1
dinis, ætatis, ſexus, dites; pauperes taciturnitate omnia cohibita ſint: donec proditio cœpit e domo Scevini. qui pridie inſidiarum, multo ſermone cum 2
Antonio Natale, dein regreſſus domum, teſtamentum obſignavit: promptum vagina pugionem, de quo ſupra retuli, *vetuſtate obtuſum* increpans, *aſperari ſaxo, & in mucronem ardeſcere* juſſit. Eamque curam liberto Milicho mandavit. Simul adfluentius 3
ſolito convivium initum: ſervorum chariſſimi libertate, & alii pecunia donati. atque ipſe mæſtus, & magnæ cogitationis manifeſtus erat, quamvis lætitiam vagis ſermonibus ſimularet. Poſtremo *vulneri-* 4
bus ligamenta, quibusque ſiſtitur ſanguis parare eumdem Milichum monet; ſive gnarum conjurationis, & hucuſque fidum; ſeu neſcium, & tunc primum arreptis ſuſpicionibus, ut plerique tradidere, de conſequentibus. Nam cum ſecum ſervilis animus 5
præmia perfidiæ reputavit, ſimulque immenſa pecunia & potentia obverſabantur, ceſſit fas, & ſalus patroni, & acceptæ libertatis memoria. Etenim 6
uxo-

uxoris quoque conſilium adſumpſerat, muliebre ac
deterius. quippe ultro metum intentabat, *multoſ-*
que adſtitiſſe libertos ac ſervos qui eadem viderint: ni-
hil profuturum unius ſilentium: at præmia penes unum
1 *fore, qui indicio præveniſſet.* Igitur cœpta luce Mili- Cap. 55.
chus in hortos Servilianos pergit, & cum foribus ar-
ceretur, *magna & atrocia adferre* dictitans, dedu-
ctuſque ab ianitoribus ad libertum Neronis Epa-
phroditum, mox ab eo ad Neronem, *urgens pericu-*
lum, graves conjurationes, & cetera quæ audierat,
2 conjectaveratque docet. Telum quoque in necem e-
jus paratum oſtendit, accirique reum juſſit. is ra-
ptus per milites, & defenſionem orſus; *Ferrum cu-*
jus argueretur, olim religione patria cultum, & in cu-
biculo habitum, ac fraude liberti ſubreptum reſpondit.
3 *Tabulas teſtamenti ſæpius a ſe, incuſtodita dierum obſer-*
vatione, ſignatas. Pecunias & libertates ſervis & an-
te dono datas; ſed ideo tunc largius, quia tenui jam re
familiari, & inſtantibus creditoribus, teſtamento diffi-
4 *deret. Enim vero liberales ſemper epulas ſtruxiſſe, &*
vitam amœnam, & duris judicibus parum probatam.
Fomenta vulneribus nulla juſſu ſuo, ſed quia cetera pa-
lam vana objeciſſet, adjungere crimen, ut ſeſe pariter
5 *indicem & teſtem faceret.* Adjicit dictis conſtantiam.
incuſat ultro *inteſtabilem, & conſceleratum,* tanta vo-
cis ac vultus ſecuritate, ut labaret indicium, niſi Mi-
lichum uxor admonuiſſet, *Antonium Natalem multa*
cum Scevino, ac ſecreto collocutum, & eſſe utroſque C.
1 *Piſonis intimos.* Ergo accitur Natalis: & diverſi in- Cap. 56.
terrogantur, *quis nam is ſermo, qua de re fuiſſet?* Cum
exorta ſuſpicio, quia non congruentia reſponde-
rant: inditaque vincla. Et tormentorum adſpectum
2 ac minas non tulere. Prior tamen Natalis totius
conjurationis magis gnarus, ſimul arguendi peritior,
de Piſone primum fatetur. deinde adjicit *Annæum*
Senecam, ſive internuntius inter eum Piſonemque
fuit, ſive ut Neronis gratiam pararet, qui infenſus
Senecæ, omnes ad eum opprimendum artes conqui-
3 rebat. Tum cognito Natalis indicio, Scevinus quo-
que pari imbecillitate, an cuncta jam patefacta cre-
dens, nec ullum ſilentii emolumentum, edidit ce-
teros. ex quibus Lucanus, Quinctianuſque, & Se-
4 necio diu abnuere. Poſt promiſſa impunitate corru-

pti, quo tarditatem excuſarent, Lucanus *Atillam matrem ſuam*, Quinctianus *Glicium Gallum*, Senecio *Annium Pollionem* amicorum præcipuos nominave-
Cap.57. re. Atque interim Nero recordatus Voluſii Proculi 1
indicio Epicharim attineri, ratuſque muliebre corpus impar dolori, *tormentis dilacerari* jubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium ne a femina ſpernerentur, pervicere quin objecta denegaret. Sic primus quæſtionis dies contemptus. Poſtero cum ad eoſdem cruciatus retrahe- 2
retur geſtamine ſellæ (nam diſſolutis membris inſiſtere nequibat) vinclo faſciæ quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidit cervicem, & corporis pondere conniſa, tenuem jam ſpiritum expreſſit: clariore exemplo libertina mulier in tanta neceſſitate alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui & viri & equites Romani Senatoreſque intacti tormentis, cariſſima ſuorum quiſque pignorum proderent. Non enim o- 3
mittebant Lucanus quoque & Senecio & Quinctianus paſſim conſcios edere, magis magiſque pavido Nerone, quamquam multiplicatis excubiis ſe-
Cap.58. met ſepſiſſet. Quin & Urbem per manipulos occu- 1
patis mœnibus, inſeſſo etiam mari & amne, velut in cuſtodiam dedit. Volitabantque per fora, per domos, rura quoque & proxima municipiorum, pedites equiteſque permixti Germanis, quibus fidebat Princeps quaſi externis. Continua hinc & juncta ag- 2
mina trahi, ac foribus hortorum adjacere. Atque ubi dicendam ad cauſſam introiſſent, *lætatum erga conjuratos, ſi fortuitus ſermo, & ſubiti occurſus, ſi convivium, ſi ſpectaculum ſimul iniſſent*, pro crimine accipi: cum ſuper Neronis ac Tigellini ſævas percuncta- 3
tiones, Fenius quoque Rufus violenter urgeret, nondum ab indicibus nominatus, ſed quo fidem inſcitiæ pararet, atrox adverſus ſocios. Idem Subrio Flavio 4
adſiſtenti, innuentique an inter ipſam cognitionem deſtringeret gladium, cædemque patraret; renuit, infregitque impetum jam manum ad capulum refe-
Cap.59. rentis. Fuere qui prodita conjuratione, dum audi- 1
tur Milichus, dum dubitat Scevinus, hortarentur Piſonem *pergere in caſtra, aut roſtra eſcendere, ſtudiaque militum & populi tentare: ſi conatibus ejus conſcii* 2
aggre-

aggregarentur, ſecuturos etiam integros, magnamque motæ rei famam, quæ plurimum in novis conſiliis valeret. Nihil adverſum hoc Neroni proviſum. etiam fortes viros ſubitis terreri; ne dum ille ſcenicus, Tigellino ſcilicet cum pellicibus ſuis comitante, arma contra cieret.
3 *Multa experiendo confieri, quæ ſegnibus ardua videantur. Fruſtra ſilentium & fidem in tot conſciorum animis & corporibus ſperari. Cruciatu aut præmio, cuncta per-*
4 *via eſſe. Venturos qui ipſum quoque vincirent, poſtremo indigna nece afficerent. Quanto laudabilius periturum, dum amplectitur Rempub. dum auxilia libertati invocat, dum miles potius deeſſet, & plebes deſereret, dum ipſe majoribus, dum poſteris, ſi vita præriperetur, mortem*
5 *approbaret?* Immotus iis, & paullulum in publico verſatus, poſt domi ſecretus, animum adverſum ſuprema firmabat. donec manus militum adveniret, quos Nero tirones aut ſtipendiis recentes delegerat. Nam vetus miles timebatur, tamquam favore imbu-
6 tus. Obiit abruptis brachiorum venis. Teſtamentum fœdis adverſus Neronem adulationibus, amori uxoris dedit, quam degenerem, & ſola corporis forma
7 commendatam, amici matrimonio abſtulerat. Nomen mulieris Arria Galla; priori marito, Domitius Silius: hic patientia, illa impudicitia, Piſonis infa-
1 miam propagavere. Proximam necem Plautii Laterani Conſulis deſignati Nero adjungit, adeo propere, ut non complecti liberos, non illud breve mor- Cap. 60.
2 tis arbitrium permitteret. Raptus in locum ſervilibus pœnis ſepoſitum, manu Statii tribuni trucidatur, plenus conſtantis ſilentii, nec tribuno objiciens eam-
3 dem conſcientiam. Sequitur cædes Annæi Senecæ lætiſſima Principi, non quia conjurationis manifeſtum compererat, ſed ut ferro graſſaretur, quando
4 venenum non proceſſerat. Solus quippe Natalis, & hactenus prompſit; *miſſum ſe ad ægrotum Senecam, ut viſeret conquereretúrque, cur Piſonem aditu arceret? melius fore ſi amicitiam familiari congreſſu exercuiſſent.* Et reſpondiſſe Senecam; *ſermones mutuos & crebra colloquia neutri conducere: ceterum ſalutem ſuam incolumi-*
5 *tate Piſonis inniti.* Hæc ferre Granius Silvanus tribunus cohortis, & *an dicta Natalis, ſuaque reſponſa noſceret,* percunctari Senecam jubetur. Is, forte, an prudens, ad eum diem ex Campania remeaverat, quar-

tumque apud lapidem ſuburbano rure ſubſtiterat. Il- 6
lo propinqua veſpera tribunus venit, & villam glo-
bus militum ſepſit. Tum ipſi cum Pompeja Paulli-
na uxore & amicis duobus epulanti mandata Impe-
Cap.61. ratoris edidit. Seneca, *miſſum ad ſe Natalem, con-* 1
queſtumque nomine Piſonis quod a viſendo eo prohibere-
tur, ſeque rationem valetudinis & amorem quietis ex-
cuſaviſſe, reſpondit. *Cur ſalutem privati hominis inco-* 2
lumitati ſuæ anteferret; cauſſam non habuiſſe. nec ſibi
promptum in adulationes ingenium. Idque nulli magis
gnarum quam Neroni, qui ſæpius libertatem Senecæ,
quam ſervitium expertus eſſet. Ubi hæc a tribuno rela- 3
ta ſunt, Poppæa & Tigellino coram, quod erat ſæ-
vienti Principi intimum conſiliorum, interrogat; *an*
Seneca voluntariam mortem pararet? Tum tribunus
nulla pavoris ſigna, nihil triſte in verbis ejus aut vultu
deprehenſum confirmavit. Ergo *regredi, & indicere*
mortem jubetur. Tradit Fabius Ruſticus; *non eo quo* 4
venerat itinere reditum, ſed flexiſſe ad Fenium Præfe-
ctum, & expoſitis Cæſaris juſſis, an obtemperaret in-
terrogaviſſe: monitumque ab eo, ut exſequeretur, fatali
omnium ignavia. nam & Silvanus inter conjuratos 5
erat, augebatque ſcelera in quorum ultionem con-
ſenſerat. Voci tamen & adſpectui pepercit. Intromi-
ſitque ad Senecam unum ex centurionibus, qui *ne-*
Cap.62. *ceſſitatem ultimam* denuntiaret. Ille interritus poſcit 1
teſtamenti tabulas: ac denegante centurione, con-
verſus ad amicos, *quando meritis eorum referre gra-*
tiam prohiberetur, quod unum jam, tamen pulcherrimum
habeat, imaginem vitæ ſuæ relinquere teſtatur. *cujus ſi*
‡ *tum* *memores eſſent bonarum artium famam ‡ tam conſtantis*
amicitiæ laturos. Simul lacrymas eorum, modo ſer- 2
mone, modo intentior in modum coërcentis, ad
firmitudinem revocat, rogitans: *Ubi præcepta ſa-*
pientiæ? ubi tot per annos meditata ratio adverſum im-
minentia? Cui enim ignaram fuiſſe ſævitiam Neronis? 3
Neque aliud ſupereſſe poſt matrem fratremque interfe-
ctos, quam ut educatoris præceptoriſque necem adjiceret.
Cap.63. Ubi hæc atque talia velut in commune diſſeruit, 1
complectitur uxorem, & paullulum adverſus præſen-
tem formidine mollitus, rogat oratque *temperaret*
dolori, ne æternum ſuſciperet, ſed in contemplatione vi-
tæ per virtutem actæ, deſiderium mariti ſolatiis honeſtis
tole-

2 *toleraret.* Illa contra, *ſibi quoque deſtinatam mortem* ad- C.V.818. Ch. 65.
ſeverat, manumque percuſſoris expoſcit. Tum Se-
neca gloriæ ejus non adverſus, ſimul amore, ne ſibi
unice dilectam ad injurias relinqueret: *Vitæ,* in-
quit, *delinimenta monſtraveram tibi, tu mortis decus*
mavis. non invidebo exemplo. Sit hujus tam fortis exitus
conſtantia penes utroſque par, claritudinis plus in tuo fi-
3 *ne.* Poſt quæ eodem ictu brachia ferro exſolvunt. Se-
neca, quoniam ſenile corpus & parco victu tenua-
tum, lenta effugia ſanguini præbebat, crurum quo-
que & poplitum venas abrumpit. Sæviſque cruciati-
bus defeſſus, ne dolore ſuo animum uxoris infringe-
ret, atque ipſe viſendo ejus tormenta, ad impatien-
tiam delaberetur, ſuadet *in aliud cubiculum abſcede-*
4 *ret.* Et noviſſimo quoque momento ſuppeditante
eloquentia, advocatis ſcriptoribus, pleraque tradi-
dit, quæ in vulgus edita ejus verbis, invertere ſu-
1 perſedeo. At Nero, nullo in Paullinam proprio o- Cap.64.
dio, ac ne gliſceret invidia crudelitatis, inhiberi
mortem imperat. Hortantibus militibus, ſervi li-
bertique obligant brachia, premunt ſanguinem, in-
2 certum an ignaræ. nam ut eſt vulgus ad deteriora
promptum, non defuere qui crederent, *donec impla-*
cabilem Neronem timuerit, famam ſociatæ cum marito
mortis petiviſſe; deinde oblata mitiore ſpe, blandimen-
3 *tis vitæ evictam.* cui addidit paucos annos, laudabi-
li in maritum memoria, & ore ac membris in eum
pallorem albentibus, ut oſtentui eſſet, multum vi-
4 talis ſpiritus egeſtum. Seneca interim durante tra-
ctu, & lentitudine mortis, Statium Annæum diu
ſibi amicitiæ fide & arte medicinæ probatum, orat
proviſum pridem venenum, quo damnati publico A-
thenienſium judicio exſtinguerentur, *promeret:* ad-
latumque hauſit fruſtra, frigidis jam artubus & clau
5 ſo corpore adverſum vim veneni. Poſtremo ſtagnum
calidæ aquæ introiit, reſpergens proximos ſervorum,
addita voce, *Libare ſe liquorem illum* JOVI LIBERA-
TORI. Exin balneo inlatus, & vapore ejus exani-
matus, ſine ullo funeris ſolenni crematur. Ita codi-
cillis præſcripſerat, cum etiamnum prædives & præ-
1 potens, ſupremis ſuis conſuleret. Fama fuit, Su- Cap.65.
brium Flavium cum centurionibus occulto conſilio,
neque tamen ignorante Seneca, deſtinaviſſe, *ut poſt*

occiſum opera Piſonis Neronem, Piſo quoque interficeretur, tradereturque Imperium Senecæ, quaſi inſonti claritudine virtutum ad ſummum faſtigium delecto. Quin & 2
verba Flavii vulgabantur; *Non referre dedecori, ſi citharœdus dimoveretur, & tragœdus ſuccederet.* quia
Cap. 66. ut Nero cithara, ita Piſo tragico ornatu canebat. Ce- 1
terum militaris quoque conſpiratio non ultra fefellit, accenſis indicibus ad prodendum Fenium Rufum, quem eumdem conſcium & inquiſitorem non
tolerabant. Ergo inſtanti minitantique renidens 2
Scevinus, *neminem* ait *plura ſcire quam ipſum.* Hor-
taturque ultro *redderet tam bono Principi vicem.* Non 3
vox adverſum ea Fenio, non ſilentium, ſed verba ſua præpediens, & pavoris manifeſtus; ceteriſque, ac maxime Cervario Proculo equite, ad convincendum eum connifis, juſſu Imperatoris a Caſſio milite, qui ob inſigne corporis robur adſtabat, corripitur,
Cap. 67. vinciturque. Mox eorumdem indicio Subrius Flavius 1
tribunus pervertitur, primo *diſſimilitudinem morum* ad defenſionem trahens; *neque ſe armatum cum iner-*
mibus & effeminatis tantum facinus conſociaturum: dein 2
poſtquam urgebatur, confeſſionis gloriam amplexus, interrogatuſque a Nerone, quibus cauſſis ad oblivionem ſacramenti proceſſiſſet: *Oderam te*, inquit. *nec quiſquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruiſti. odiſſe cœpi poſtquam parricida matris & uxoris,*
auriga & hiſtrio & incendiarius exſtitiſti. Ipſa retuli 3
verba, quia non ut Senecæ, vulgata erant. nec minus noſci decebat militaris viri ſenſus incomptos, ſed validos. Nihil in illa conjuratione gravius auribus Neronis accidiſſe conſtitit, qui ut faciendis ſceleribus promptus, ita audiendi quæ faceret, inſo-
lens erat. Pœna Flavii Vejano Nigro tribuno man- 4
datur. Is proximo in agro ſcrobem effodi juſſit, quam Flavius ut *humilem & anguſtam* increpans, circumſtantibus militibus; *ne hoc quidem*, inquit, *ex diſci-*
plina. admonituſque fortiter protendere cervicem: 5
Utinam, ait, *tu tam fortiter ferias.* Et ille multum tremens, cum vix duobus ictibus caput amputaviſſet, ſævitiam apud Neronem jactavit, *ſeſquiplaga interfe-*
Cap. 68. *ctum a ſe* dicendo. Proximum conſtantiæ exemplum, 1
Sulpitius Aſper centurio præbuit. percunctanti Neroni, *cur in cædem ſuam conſpiraviſſet?* breviter reſpondens:

2 dens: *Non aliter tot flagitiis ejus ſubveniri potuiſſe.* Tum
juſſam pœnam ſubiit. Nec ceteri centuriones in per-
petiendis ſuppliciis degeneravere. At non Fenio Ru-
fo par animus, ſed lamentationes ſuas etiam in te-
3 ſtamentum contulit. Opperiebatur Nero, ut Veſti-
nus quoque Conſul in crimen traheretur, violentum
& infenſum ratus: ſed conjurati conſilia cum Veſti-
no non miſcuerant, quidam vetuſtis in eum ſimul-
tatibus, plures quia præcipitem & inſociabilem cre-
4 debant. Ceterum Neronis odium adverſus Veſtinum
ex intima ſodalitate cœperat, dum hic ignaviam
Principis penitus cognitam deſpicit, ille ferociam a-
mici metuit, ſæpe aſperis facetiis inluſus; quæ ubi
multum ex vero traxere, acrem ſui memoriam re-
5 linquunt. Acceſſerat recens cauſſa, quod Veſtinus
Statiliam Meſſallinam matrimonio ſibi junxerat,
1 haud neſcius inter adulteros ejus & Cæſarem eſſe. I- Cap. 69.
gitur non crimine, non accuſatore exſiſtente, quia
ſpeciem judicis induere non poterat, ad vim domi-
nationis converſus, Gerelanum tribunum cum co-
horte militum immittit: jubetque *prævenire conatus*
Conſulis, occupare velut arcem ejus, opprimere delectam
juventutem: quia Veſtinus imminentes foro ædes,
2 decoraque ſervitia, & pari ætate habebat. Cuncta eo
die munia Conſulis impleverat, conviviumque ce-
lebrabat, nihil metuens, an diſſimulando metu.
3 cum ingreſſi milites *vocari eum a tribuno* dixere. Ille
nihil demoratus exſurgit. & omnia ſimul properan-
tur, clauditur cubiculo, præſto eſt medicus, abſcin-
duntur venæ, vigens adhuc balneo infertur, calida
aqua merſatur, nulla edita voce, qua ſemet miſera-
4 retur. Circumdati interim cuſtodia qui ſimul diſcu-
buerant, nec niſi provecta nocte emiſſi ſunt, poſt-
quam pavorem eorum ex menſa exitium opperien-
tium & imaginatus & inridens Nero, *ſatis ſupplicii*
1 *luiſſe* ait *pro epulis conſularibus*. Exin M. Annæi Lu- Cap. 70.
cani cædem imperat. Is profluente ſanguine, ubi
frigeſcere pedes manuſque, & paullatim ab extremis
cedere ſpiritum, fervido adhuc & compote mentis
pectore intelligit; recordatus carmen a ſe compoſi-
tum, quo vulneratum militem per ejuſmodi mortis
imaginem obiiſſe tradiderat, verſus ipſos retulit. ea-
2 que illi ſuprema vox fuit. Senecio poſthac, & Quin-

ctianus & Scevinus, non ex priore vitæ mollitia, mox reliqui conjuratorum periere, nullo facto dictove memorando. Sed compleri interim Urbs funeribus, Capitolium victimis: alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere grates deis, ornare lauru domum, genua ipſius advolvi, & dextram oſculis fatigare. Atque ille gaudium id credens, Antonii Natalis & Cervarii Proculi feſtinata indicia impunitate remuneratur: Milichus præmiis ditatus, *Conſervatoris* ſibi nomen Græco ejus rei vocabulo adſumpſit. E tribunis Granius Silvanus quamvis abſolutus, ſua manu cecidit: Statius Proximus veniam quam ab Imperatore acceperat, vanitate exitus corrupit. Exuti dehinc tribunatu Pompejus, Cornelius Martialis, Flavius Nepos, Statius Domitius, *quaſi Principem non quidem odiſſent, ſed tamen extimerentur.* Nonio Priſco per amicitiam Senecæ, & Glitio Gallo atque Annio Pollioni infamatis magis quam convictis, data exſilia. Priſcum Antonia Flacilla conjunx comitata eſt: Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum & integris opibus, poſt ademptis. quæ utraque gloriam eis auxere. Pellitur & Rufius Criſpinus occaſione conjurationis, ſed Neroni inviſus, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat. Verginium & Rufum claritudo nominis expulit. Nam Verginius ſtudia juvenum eloquentia, Muſonius præceptis ſapientiæ fovebat. Cluvidieno Quieto, Julio Agrippæ, Blitio Catulino, Petronio Priſco, Julio Altino, velut in agmen & numerum, Ægæi maris inſulæ permittuntur. At Cadicia uxor Scevini, & Cæſonius Maximus Italia prohibentur, reos fuiſſe ſe; tantum pœna experti. Atilla mater Annæi Lucani, ſine abſolutione, ſine ſupplicio diſſimulata. Quibus perpetratis Nero, & concione militum habita, bina nummum millia viritim manipularibus diviſit, addiditque ſine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur. Tum quaſi geſta bello expoſiturus vocat Senatum, & triumphale decus Petronio Turpiliano conſulari, Cocceio Nervæ Prætori deſignato, Tigellino Præfecto prætorii tribuit (Tigellinum & Nervam ita extollens, ut ſuper triumphales in foro imagines, apud palatium quoque effigies eorum ſiſteret)

(Cap. 71: 1 Sed compleri…; 2 Atque ille gaudium…; 3 E tribunis…; 4 Exuti dehinc…; 5 Nonio Priſco…; 6 Pellitur…; 7 Cluvidieno…; 8 At Cadicia… — Cap. 72: 1 Quibus perpetratis…; 2 Tum quaſi…)

3 ſteret) Conſularia inſignia Nymphidio, de quo quia
nunc primum oblatus eſt, pauca repetam. nam &
4 ipſe pars Romanarum cladium erit. Igitur matre li-
bertina ortus, quæ corpus decorum inter ſervos li-
bertoſque Principum vulgaverat, ex C. Cæſare ſe
genitum ferebat, quoniam ſorte quadam habitu pro-
cerus & torvo vultu erat: ſive C. Cæſar ſcortorum
1 quoque cupiens, etiam matri ejus inluſit. Sed Nero Cap. 73.
vocato Senatu, oratione inter Patres habita, edictum
apud populum, & collata in libros indicia, confeſ-
ſioneſque damnatorum adjunxit. Etenim crebro vul-
gi rumore lacerabatur, *tamquam viros inſontes ob in-*
2 *vidiam aut metum exſtinxiſſet.* Ceterum cœptam, ad-
ultamque & revictam conjurationem neque tunc
dubitavere, quibus verum noſcendi cura erat; & fa-
tentur, qui poſt interitum Neronis in Urbem regreſſi
3 ſunt. At in Senatu cunctis ut cuique plurimum mœ-
roris in adulationem demiſſis, Junium Gallionem
Senecæ fratris morte pavidum, & pro ſua incolumi-
tate ſupplicem, increpuit Salienus Clemens, *hoſtem*
4 *& parricidam* vocans: donec conſenſu Patrum de-
territus eſt, *ne publicis malis abuti ad occaſionem privati*
odii videretur, neu compoſita aut oblitterata manſuetu-
1 *dine Principis novam ad ſævitiam retraheret.* Tum de- Cap. 74.
creta *dona & grates deis* decernuntur, *propriuſque ho-*
nos Soli, cui eſt vetus ædes apud Circum, in quo facinus
2 *parabatur, qui occulta conjurationis, numine retexiſſet:*
utque Circenſium Cerealium ludicrum pluribus equorum
curſibus celebraretur: menſiſque Aprilis Neronis *co-*
gnomentum acciperet: templum Saluti exſtrueretur, eo
3 *loci ex quo Scevinus ferrum prompſerat.* Ipſe eum pu-
gionem apud Capitolium ſacravit, inſcripſitque
JOVI VINDICI. In præſens haud animadverſum,
poſt arma Julii Vindicis ad auſpicium & præſagium
4 futuræ ultionis trahebatur. Reperio in commenta-
riis Senatus, Cerialem Anicium Conſulem deſigna-
tum, pro ſententia dixiſſe, *ut templum divo Neroni*
quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod qui-
dem ille decernebat, tamquam mortale faſtigium
egreſſo, & venerationem hominum merito: quod
5 ad omina olim ſui exitus verteretur. nam deum ho-
nor Principi non ante habetur, quam agere inter ho-
mines deſierit.

Breviarium Libri XVI.

Neroni inludit fortuna per Baſſum, qui theſaurum reperiſſe credit. (Cap. 1. 2.) *eum Nero fruſtra quærit.* (3.) *Luſtrali certamine canit.* (4.) *magna auditorum moleſtia, & Veſpaſiani periculo.* (5.) *Poppææ mors, & laudatio funebris.* (6.) *Caſſius, Silanus,* (7.) *& Lepida rei, damnantur.* (8.) *Silani,* (9.) *Veteris, Sextiæ & Pollutiæ interitus diligenter narratus.* (10. 11.) *accuſatoris præmia. Menſium nova nomina.* (12.) *Ventorum vis. Peſtilentia Romæ. Lugduni clades.* (13.) *Chaldæorum conſultores. Antejus* (14.) *& Oſtorius interfecti.* (15.) *Taciti querela ſuper tot cædibus.* (16.) *Criſpini mors. Mella falſis litteris circumventus, ſimilique arte Cerialis.* (17.) *Petronii vita, ingenium,* (18.) *exitus, conſtantia. Neroni flagitia ſua exprobrat.* (19.) *unde Siliæ exilium.* (20.) *Thraſeam accuſant Coſſutianus & Eprius.* (21. 22.) *Baream Soranum Oſtorius Sabinus.* (23.) *Thraſea ad Neronem ſcribit.* (24.) *conſultat an defenſionem tentet.* (26. 27.) *Nero Senatum armis circumdat. Marcellus Eprius ſimul Thraſeam, Helvidium, Agrippinum, Montanum:* (28. 29.) *Oſtorius Baream & Serviliam accuſant* (30.) *eorum miſerabilis defenſio.* (31.) *Egnatius Pſeudoſtoicus.* (32.) *Aſclepiodoti conſtantia.* (33.) *Thraſeæ præparatio ad mortem.* (34. 35.) *Anni unius hæc geſta (quia reliqua libri fatum abſtulit)*

C. Suetonio Paullino L. Pontio Telcſino Coſs.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
ANNALIUM
LIBER XVI.

1 Inluſit dehinc Neroni fortuna per vanitatem i- Cap. 1.
pſius, & promiſſa Ceſellii Baſſi; qui origine Pœ-
nus, mente turbida, nocturnæ quietis imaginem
2 ad ſpem haud dubiam retraxit. Vectuſque Romam,
Principis aditum emercatus, expromit *repertum in
agro ſuo ſpecum altitudine immenſa, quo magna vis auri
contineretur, non in formam pecuniæ, ſed rudi & anti-
3 quo pondere. lateres quippe prægraves jacere, adſtanti-
bus parte alia columnis. quæ per tantum ævi occulta au-
4 gendis præſentibus bonis. Ceterum ut conjectura demon-
ſtret, Didonem Phœniſſam Tyro profugam, condita Car-
thagine, illas opes abdidiſſe, ne novus populus nimia pe-
cunia laſciviret; aut reges Numidarum & alias infenſi,*
1 *cupidine auri ad bellum accenderentur.* Igitur Nero Cap. 2.
non auctoris, non ipſius negotii fide ſatis ſpectata,
nec miſſis viſoribus per quos noſceret, an vera ad-
ferrentur, auget ultro rumorem, mittitque qui ve-
2 lut partam prædam adveherent. Dantur triremes &
delectum * navigium, juvandæ feſtinationi. nec a- * remigium
liud per illos dies populus credulitate ‡ prodentis di-
3 verſa fama † tulerat. Ac forte quinquennale ludi- ‡ prudentes
crum ſecundo luſtro celebrabatur: oratoribuſque præ-
4 cipua materia in laudem Principis adſumpta eſt. *non* †tulere.
enim tantum ſolitas fruges, nec metallis confuſum aurum MS.
*gigni, ſed nova ubertate provenire terras, & obvias opes
deferre deos.* quæque alia ſumma facundia, nec mi-
nore adulatione ſervilia fingebant, ſecuri de faci-

litate credentis. Gliſcebat interim luxuria ſpe inani, 1
Cap. 3. conſumebanturque veteres opes, quaſi oblatis quas multos per annos prodigeret. Quin & inde jam largiebatur: & divitiarum exſpectatio, inter cauſſas paupertatis publicæ erat. Nam Baſſus effoſſo agro 2
ſuo, latiſque circum arvis, dum hunc vel illum locum promiſſi ſpecus adſeverat, ſequuntur que non modo milites, ſed populus agreſtium efficiendo operi adſumptus; tandem poſita vecordia, *non falſa antea ſomnia ſua, ſeque tunc primum eluſum* admirans, pudorem & metum morte voluntaria effugit. Qui- 3
dam *vinctum ac mox dimiſſum* tradidere, *ademptis bo-*
Cap. 4. *nis in locum regiæ gazæ*. Interea Senatus propinquo 1
jam luſtrali certamine, ut dedecus averteret, offert Imperatori, *victoriam cantus*, adjicitque *facundiæ coronam*, qua ludicra deformitas velaretur. Sed Nero 2
nihil ambitu nec poteſtate Senatus opus eſſe dictitans, *ſe æquum adverſus æmulos, & religione judicum meritam laudem adſecuturum*, primo carmen in ſcena recitat: mox flagitante vulgo, *ut omnia ſtudia ſua publicaret* 3
(hæc enim verba dixere) ingreditur theatrum, cunctis citharæ legibus obtemperans: ne feſſus reſideret, ne ſudorem, niſi ea quam indutui gerebat veſte detergeret: ut nulla oris aut narium excrementa viſerentur. Poſtremo flexus genu, cœtum illum manu veneratus, ſententias judicum opperiebatur ficto pavore. Et plebs quidem Urbis, hiſtrionum quoque 4
geſtus juvare ſolita, perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. Crederes lætari, ac fortaſſe lætabantur, per * injuriam publici flagitii. Sed qui re- 1

* incuriam

Cap. 5. motis e municipiis, ſeveraque & adhuc antiqui moris retinente Italia, quique per longinquas provincias laſciviæ inexperti; officio legationum aut privata utilitate advenerant, neque adſpectum illum tolerare, neque labori inhoneſto ſufficere: cum ma- 2
nibus neſciis fatiſcerent, turbarent gnaros, ac ſæpe a militibus verberarentur, qui per cuneos ſtabant, ne quod temporis momentum impari clamore, aut ſilentio ſegni præteriret. Conſtitit pleroſque equi- 3
tum, dum per anguſtias aditus & ingruentem multitudinem enituntur, obtritos: & alios dum diem noctemque ſedilibus continuant; morbo exitiabili correptos. quippe gravior inerat metus, ſi ſpecta- 4
culo

culo defuiſſent, multis palam & pluribus occul- V.C.818.
tis, ut nomina ac vultus, alacritatem, triſti- Ch.65.
tiamque coëuntium ſcrutarentur. Unde tenuiori-
bus ſtatim inrogata ſupplicia, adverſus inluſtres
diſſimulatum ad præſens, & mox redditum odium.
5 Ferebantque *Veſpaſianum, tamquam ſomno conni-*
veret, a Phœbo liberto increpitum, ægreque melio-
rum precibus obtectum: mox imminentem perniciem
1 *majore fato effugiſſe.* Poſt finem ludicri Poppæa Cap.6.
mortem obiit, fortuita mariti iracundia, a quo
2 gravida ictu calcis adflicta eſt. neque enim vene-
num crediderim, quamvis quidam ſcriptores tra-
dant, odio magis quam ex fide. quippe liberorum
3 cupiens, & amori uxoris obnoxius erat. Corpus
non igni abolitum, ut Romanus mos; ſed regum
externorum conſuetudine, differtum odoribus
4 conditur, tumuloque Juliorum infertur. Ductæ
tamen publicæ exſequiæ, laudavitque ipſe apud
roſtra *formam ejus, & quod divinæ infantis parens*
fuiſſet, aliaque fortunæ munera pro virtutibus.
1 Mortem Poppææ ut palam triſtem, ita recordanti- Cap.7.
bus lætam ob impudicitiam ejus ſævitiamque, no-
va inſuper invidia Nero complevit, prohibendo
Caſſium officio exſequiarum. quod primum indi-
2 cium mali, neque in longum dilatum eſt. Sed Si-
lanus additur. nullo crimine, niſi quod Caſſius
opibus vetuſtis, & gravitate morum, Silanus cla-
ritudine generis, & modeſta juventa præcellebant.
Igitur miſſa ad Senatum oratione, *removendos a*
3 *Repub. utroſque* diſſeruit: objectavit Caſſio: *quod in-*
ter imagines majorum, etiam C. Caſſii effigiem co-
luiſſet, ita inſcriptam: DUCI PARTIUM. Quip-
pe ſemina belli civilis, & defectionem a domo Cæſa-
4 *rum quæſitam. Ac * ut memoria tantum infenſi no-* * ne
minis ad diſcordias uteretur, adſumpſiſſe L. Silanum, ju-
venem genere nobilem, animo præruptum, quem novis
1 *rebus oſtentaret.* Ipſum dehinc Silanum increpuit Cap.8.
iiſdem quibus patruum ejus Torquatum, *tamquam*
diſponeret jam imperii curas, præficeretque rationibus
& libellis & epiſtolis libertos: inania ſimul & falſa.
nam Silanus intentior metu, & exitio patrui ad
2 præcavendum exterritus erat. Inducit poſthac
vocabulo indicum, qui in Lepidam Caſſii uxorem,

V.C.818. Ch. 65. Silani amitam *inceſtum cum fratris filio, & diros ſacrorum ritus* confingerent. Trahebantur ut conſcii Vulcatius Tullinus, ac Marcellus Cornelius Senatores, & Calpurnius Fabatus eques Romanus: qui appellato Principe inſtantem damnationem fruſtrati, mox Neronem circa ſumma ſcelera di-
Cap. 9. ſtentum, quaſi minores evaſere. Tunc conſulto 1
Senatus *Caſſio & Silano exſilia* decernuntur; *de Lepida Cæſar ſtatueret*. Deportatuſque in inſulam Sardiniam Caſſius, & Senatus jus exſpectabatur. Si- 2
lanus tamquam Naxum deveheretur, Oſtiam amotus; poſt municipio Apuliæ cui nomen eſt Barium, clauditur. Illic indigniſſimum caſum ſapienter tolerans, a centurione ad cædem miſſo corripitur.
Suadentique *venas abrumpere*, *animum quidem morti* 3
deſtinatum ait, *ſed non permittere percuſſori gloriam miniſterii*. At centurio quamvis inermem, prævalidum tamen & iræ quam timori propiorem cernens premi a militibus jubet. Nec omiſit Silanus ob- 4
niti, & intendere ictus quantum manibus nudis valebat, donec a centurione vulneribus adverſis
Cap 10. tamquam in pugna caderet. Haud minus prompte 1
L. Vetus, ſocruſque ejus Sextia & Pollutia filia necem ſubiere: inviſi Principi, tamquam vivendo exprobrarent interfectum eſſe Rubellium Plautum generum Lucii Veteris. Sed initium detegendæ 2
ſævitiæ præbuit interverſis patroni rebus ad accuſandum tranſgrediens Fortunatus libertus, adſcito Claudio Demiano, quem ob flagitia vinctum a Vetere Aſiæ Proconſule, exſolvit Nero in præmium accuſationis. Quod ubi cognitum reo, ſeque & li- 3
bertum pari ſorte componi, Formianos in agros digreditur. Illic eum milites occulta cuſtodia circumdant. Aderat filia ſuper ingruens periculum lon- 4
go dolore atrox, ex quo percuſſores Plauti mariti ſui viderat: cruentamque cervicem ejus amplexa: ſervabat ſanguinem, & veſtes reſperſas, vidua impexa luctu continuo, nec ullis alimentis uſa niſi quæ mortem arcerent. Tum hortante parte, Neapolim per- 5
git. Et quia aditu Neronis prohibebatur, egreſſus obſidens, *audiret inſontem, neve Conſulatus ſui quondam collegam dederet liberto*, modo muliebri ejulatu, aliquando ſexum egreſſa, voce infenſa clamitabat,

6 tabat. donec Princeps immobilem ſe precibus &
1 * invidiæ juxta oſtendit. Ergo nuntiat patri *abji-* * invidia
cere ſpem, & uti neceſſitate. Simul adfertur *parari*
2 *cognitionem Senatus, & trucem ſententiam.* Nec de- Cap. 11.
fuere qui monerent *magna ex parte heredem Cæſarem*
nuncupare, atque ita nepotibus de reliquo conſulere.
3 quod adſpernatus, ne vitam proxime libertatem
actam noviſſimo ſervitio fœdaret, largitur in ſer-
vos quantum aderat pecuniæ: & *ſi qua aſportari*
poſſent, ſibi quemque deducere, tris modo lectulos ad
4 *ſuprema retineri* jubet. Tunc eodem in cubiculo,
eodem ferro abſcindunt venas, properique & ſin-
gulis veſtibus ad verecundiam velati, balneis in-
feruntur. pater filiam, avia neptem; illa utroſque
intuens, & certatim precantes *labenti animæ cele-*
rem exitum, ut relinquerent ſuos ſuperſtites & mori-
turos. Servavitque ordinem fortuna: ac * ſenior * ſeniores
5 prius, tum cui prima ætas, exſtinguuntur. Accu-
ſati poſt ſepulturam, decretumque *ut more majorum*
punirentur. Et Nero interceſſit, *mortem ſine arbitro*
permittens. ea cædibus peractis ludibria adjicie-
1 bantur. P. Gallus eques Romanus, quod Fenio Cap. 12.
Rufo intimus, & Veteri non alienus fuerat, aqua
atque igni prohibitus eſt. Liberto & accuſatori
præmium operæ, locus in theatro inter viatores
tribunicios datur. Et menſis qui Aprilem eumdem-
2 que Neroneum ſequebatur, Majus *Claudii*, Junius
Germanici, vocabulis mutantur: teſtificante Cor-
nelio Orfito qui id cenſuerat, *ideo Junium menſem*
tranſmiſſum, quia duo jam Torquati ob ſcelera inter-
1 *fecti, infauſtum nomen Junium feciſſent.* Tot faci- Cap. 13.
noribus fœdum annum etiam dii tempeſtatibus &
morbis inſignivere. Vaſtata Campania turbine
ventorum, qui villas, arbuſta, fruges paſſim dis-
2 jecit. pertulitque violentiam ad vicina Urbi. In qua
omne mortalium genus vis peſtilentiæ depopulaba-
tur, nulla cœli intemperie quæ occurreret oculis.
Sed domus corporibus exanimis, itinera fune-
3 ribus complebantur. non ſexus, non ætas periculo
vacua. ſervitia perinde ac ingenua plebes raptim
exſtingui, inter conjugum & liberorum lamenta,
qui dum aſſident, dum deflent, ſæpe eodem rogo
4 cremabantur. Equitum Senatorumque interitus
quam-

V.C. 818.
Ch. 65. quamvis promiſcui, minus flebiles erant, tamquam
communi mortalitate ſævitiam Principis præveni-
rent. Eodem anno delectus per Galliam Narbonen- 5
ſem Africamque & Aſiam habiti ſunt, ſupplendis
Illyrici legionibus, ex quibus ætate aut valetudine
feſſi, ſacramento ſolvebantur. Cladem Lugdu- 6
* 1000000 nenſem * quadragies ſeſtertio ſolatus eſt Prin-
Philipp. ceps; ut amiſſa urbi reponerent. quam pecuniam
Lugdunenſes ante obtulerant, turbidis caſibus.
Cap. 14. C. Suetonio L. Teleſino Coss. Antiſtius Soſianus 1
Anno factitatis in Neronem carminibus probroſis, exſi-
V.C. 819. lio, ut dixi, multatus, poſtquam id honoris indi-
Ch. 66. cibus, tamque promptum ad cædes Principem ac-
cepit, inquies animo, & occaſionum haud ſegnis
Pammenem ejuſdem loci exſulem, & Chaldæorum
arte famoſum, eoque multorum amicitiis innixum,
ſimilitudine fortunæ ſibi conciliat. Ventitare ad eum 2
nuntios & conſultationes non fruſtra ratus, ſimul
annuam pecuniam a P. Antejo miniſtrari cognoſcit.
Neque neſcium habebat Antejum caritate Agrippi-
næ inviſum Neroni, opesque ejus præcipuas ad eli-
ciendam cupidinem, eamque cauſſam multis exitio
eſſe. Igitur interceptis Anteji litteris, furatus etiam 3
libellos quibus dies genitalis ejus, & eventura, ſecre-
tis Pammenis occultabantur, ſimul repertis quæ de
ortu vitaque Oſtorii Scapulæ compoſita erant; ſcri-
bit ad Principem, *magna ſe, & quæ incolumitati ejus
conducerent allaturum, ſi brevem exſilii veniam impetra-
viſſet. quippe Antejum & Oſtorium imminere rebus
& ſua Cæſariſque fata ſcrutari.* Exin miſſæ liburni- 4
cæ, advehiturque propere Soſianus. Ac vulgato ejus
indicio, inter damnatos magis quam inter reos
Antejus Oſtoriuſque habebantur: adeo ut teſta-
* exſti- mentum Anteji nemo obſignaret, niſi Tigellinus
tiſſet auctor * exſtitiſſet. Monitus prius Antejus, *ne ſu-* 6
monito *premas tabulas moraretur.* Atque ille hauſto vene-
P. An- no, tarditatem ejus peroſus, interciſis venis,
tejo mortem approperavit. Oſtorius longinquis in agris 1
Cap. 15. apud finem Ligurum id temporis erat. eo miſſus
centurio, qui cædem ejus maturaret. Cauſſa feſti- 2
nandi ex eo oriebatur, quod Oſtorius multa mili-
tari fama, & civicam coronam apud Britanniam
meritus, ingenti corporis robore, armorumque
ſcien-

ſcientia, metum Neroni fecerat, ne invaderet pa- V.C.819.
vidum ſemper, & reperta nuper conjuratione ma- Ch.66.
3 gis exterritum. Igitur centurio ubi effugia villæ
clauſit, juſſa Imperatoris Oſtorio aperit. Is forti-
tudinem adverſum hoſtes ſæpe ſpectatam in ſe ver-
tit. Et quia venæ quamquam interruptæ parum ſan-
guinis effundebant, hactenus manu ſervi uſus ut
immotum pugionem extolleret, adpreſſit dextram
1 ejus, juguloque occurrit. Etiam ſi bella externa, & Cap.16.
obitas pro Repúb. mortes tanta caſuum ſimilitudine
memorarem, meque ipſum ſatias cepiſſet, aliorum-
que tædium exſpectarem, quamvis honeſtos civium
exitus, triſtes tamen & continuos adſpernantium.
2 At nunc patientia ſervilis, tantumque ſanguinis do-
mi perditum, fatigant animum & mæſtitia reſtrin-
gunt. Neque aliam defenſionem ab iis quibus iſta
noſcentur exegerim, quam ne oderim tam ſegniter
3 pereúntes. Ira illa numinum in res Romanas fuit,
quam non ut in cladibus exercituum, aut captivitate
urbium, ſemel editam tranſire licet. Detur hoc inlu-
ſtrium virorum poſteritati, ut quomodo exſequiis a
promiſcua ſepultura ſeparantur; ita in traditione ſu-
premorum accipiant habeantque propriam memo-
1 riam. Paucos quippe intra dies, eodem agmine An- Cap.17.
næus Mella, Cerialis Anicius, Rufius Criſpinus,
ac C. Petronius cecidere. Mella & Criſpinus equites
2 Romani, dignitate ſenatoria. nam hic quondam
Præfectus prætorii, & conſularibus inſignibus do-
natus, ac nuper crimine conjurationis in Sardi-
niam exactus, accepto juſſæ mortis nuntio ſemet
3 interfecit. Mella quibus Gallio & Seneca parenti-
bus natus, petitione honorum abſtinuerat, per
ambitionem præpoſteram, ut eques Romanus con-
ſularibus potentia æquaretur. ſimul acquirendæ pe-
cuniæ brevius iter credebat, per procurationes ad-
4 miniſtrandis Principis negotiis. Idem Annæum
Lucanum genuerat, grande adjumentum claritu-
dinis. quo interfecto, dum rem familiarem ejus
acriter requirit, accuſatorem concivit Fabium Ro-
manum, ex intimis Lucani amicis. *Mixta inter*
patrem filiumque conjurationis ſcientia fingitur, aſſi-
mulatis Lucani litteris. quas inſpectas Nero, *ferri*
5 *ad eum* juſſit, opibus ejus inhians. At Mella, quæ
tum

V.C. 819. tum promptiſſima mortis via, exſolvit venas:
Ch. 66. ſcriptis codicillis, quibus grandem pecuniam
in Tigellinum, generumque ejus Coſſutianum
Capitonem erogabat, quo cetera manerent. Ad- 6
ditur codicillis, tamquam de iniquitate exitii
querens ita ſcripſiſſet; *ſe quidem mori nullis ſupplicii
cauſſis, Rufium autem Criſpinum & Anicium Ceria-
lem vita frui infenſos Principi.* quæ compoſita crede- 7
bantur, de Criſpino quia interfectus erat, de Ce-
riale ut interficeretur. neque enim multo poſt vim
ſibi attulit, minore quam ceteri miſeratione,
quia proditam C. Cæſari conjurationem ab eo me-
Cap. 18. minerant. De C. Petronio ſupra pauca repetenda 1
ſunt. Nam illi dies per ſomnum, nox officiis, &
oblectamentis vitæ tranſigebatur. Utque alios in-
duſtria, ita hunc ignavia ad famam protulerat, ha-
bebaturque non ganeo & profligator, ut plerique
ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta facta- 2
que ejus quanto ſolutiora, & quamdam ſui negli-
gentiam præferentia, tanto gratius in ſpeciem ſim-
plicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithy- 3
niæ, & mox Conſul, vigentem ſe ac parem nego-
tiis oſtendit: dein revolutus ad vitia, ſeu vitiorum
imitationem, inter paucos familiarium Neroni ad-
ſumptus eſt, elegantiæ arbiter, dum nihil amœ-
num, & molle affluentia putat, niſi quod ei Pe-
tronius approbaviſſet. Unde invidia Tigellini, 4
quaſi adverſus æmulum, & ſcientia voluptatum
potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui ce-
teræ libidines cedebant, aggreditur, amicitiam
Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium
ſervo, ademptaque defenſione, & majore parte
Cap. 19. familiæ in vincla rapta. Forte illis diebus Campa- 1
niam petiverat Cæſar, & Cumas uſque progreſſus
Petronius illic attinebatur. Nec tulit ultra timo- 2
ris aut ſpei moras. neque tamen præceps vitam ex-
pulit, ſed inciſas venas, ut libitum obligatas, ape-
rire rurſum, & alloqui amicos, non per ſeria,
aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebat- 3
que referentes, nihil de immortalitate animæ, &
ſapientium placitis, ſed levia carmina & faciles
verſus. ſervorum alios largitione, quoſdam ver-
beribus adfecit. iniit & vias, ſomno indulſit,

ut

ut quamquam coacta mors, fortuitæ ſimilis
4 eſſet. Ne codicillis quidem (quod plerique per-
euntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem
alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Prin-
cipis ſub nominibus exoletorum feminarumque,
& novitate cujuſque ſtupri perſcripſit, atque ob-
5 ſignata miſit Neroni. fregitque annulum, ne mox
1 uſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Ne- Cap.20.
roni quonam modo noctium ſuarum ingenia no-
teſcerent, offertur Silia matrimonio Senatoris
haud ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita,
ac Petronio perquam familiaris. agitur in exſilium,
tamquam non ſiluiſſet quæ viderat pertuleratque,
2 proprio odio. At Numicium Thermum Prætura
functum Tigellini ſimultatibus dedidit, quia libertus
Thermi quædam de Tigellino criminoſe detulerat,
quæ cruciatibus tormentorum ipſe, patronus ejus
1 nece immerita lueret. Trucidatis tot inſignibus Cap.21.
viris, ad poſtremum Nero virtutem ipſam exſcin-
dere concupivit, interfecto Thraſea Pæto & Barea
Sorano, olim utriſque infenſus; & accedentibus
cauſſis in Thraſeam: quod Senatu egreſſus eſt, cum
2 de Agrippina referretur, ut memoravi: quodque
Juvenalium ludicro parum expetibilem operam
præbuerat: eaque offenſio altius penetrabat, quia
idem Thraſea Patavii, unde ortus erat, ludis Ce-
ſticis a Trojano Antenore inſtitutis, habitu tragico
3 cecinerat. die quoque quo Prætor Antiſtius ob pro-
bra in Neronem compoſita ad mortem damnaba-
tur, mitiora cenſuit obtinuitque: & cum deum ho-
nores Poppææ decernerentur, ſponte abſens, fu-
4 neri non interfuit. Quæ oblitterari non ſinebat
Capito Coſſutianus, præter animum ad flagitia præ-
cipitem inimicus Thraſeæ, quod auctoritate ejus
concidiſſet juvantis Cilicum legatos, dum Capito-
1 nem repetundarum interrogant. Quin & illa ob- Cap.22.
jectabat; *principio anni vitare Thraſeam ſollenne
jusjurandum: nuncupationibus votorum non adeſſe,
quamvis quindecimvirali ſacerdotio præditum: nun-
quam pro ſalute Principis, aut cœleſti voce immolaviſſe:
2 aſſiduum olim & indefeſſum, qui vulgaribus quoque
Patrum conſultis ſemet fautorem aut adverſarium oſten-
3 deret, triennio non introiiſſe curiam: nuperrimeque*
cum

cum ad coërcendos Silanum & Veterem certatim con- 3
curreretur, privatis potius clientium negotiis vacaviſſe.
ſeceßionem jam id & partes, & ſi multi idem audeant, 4
bellum eſſe. Ut quondam C. Cæſarem, inquit, *& M.*
Catonem; ita nunc te, Nero, & Thraſeam avida diſcor-
diarum civitas loquitur. Et habet ſectatores vel potius 5
ſatellites, qui nondum contumaciam ſententiarum,
ſed habitum vultumque ejus ſectantur, rigidi & tri-
ſtes, quo tibi laſciviam exprobrent. Huic uni incolu- 6
mitas tua ſine arte, ſine honore. Proſperas Principis
res ſpernit: etiam ne luctibus & doloribus non ſatia-
tur? Ejuſdem animi eſt, Poppæam divam non crede-
re, cujus in acta divi Auguſti & divi Julii non jurare.
Spernit religiones, abrogat leges. Diurna populi Romani 7
per provincias, per exercitus, curatius leguntur, ut noſca-
tur quid Thraſea non fecerit. Aut tranſeamus ad illa
inſtituta, ſi potiora ſunt: aut nova cupientibus aufe-
ratur dux & auctor. Iſta ſecta Tuberones & Favonios 8
veteri quoque Reipub. ingrata nomina genuit. Ut Impe-
rium evertant, libertatem præferunt: ſi perverterint, li-
bertatem ipſam aggredientur. Fruſtra Caßium amo- 9
viſti, ſi gliſcere & vigere Brutorum æmulos paſſurus
es. Denique nihil ipſe de Thraſea ſcripſeris, diſce-
ptatorem Senatum nobis relinque. Extollit iræ prom- 10
ptum Coſſutiani animum Nero: adjicitque Mar-
Cap.23. cellum Eprium acri eloquentia. At Baream Sora- 1
num jam ſibi Oſtorius Sabinus eques Romanus
popoſcerat reum ex Proconſulatu Aſiæ, in qua of-
fenſiones Principis auxit, juſtitia atque induſtria:
& quia portui Epheſiorum aperiendo curam in-
ſumpſerat: vimque civitatis Pergamenæ, prohi-
bentis Acratum Cæſaris libertum ſtatuas & pictu-
ras avehere, inultam omiſerat. Sed crimini da-
batur *amicitia Plauti, & ambitio conciliandæ pro-*
vinciæ ad ſpes novas. Tempus damnationi dele- 2
ctum, quo Tiridates accipiendo Armeniæ regno
adventabat: ut ad externa rumoribus inteſtinum
ſcelus obſcuraretur, an ut magnitudinem impe-
ratoriam cæde inſignium virorum quaſi regio fa-
Cap.24. cinore oſtentaret. Igitur omni civitate ad exci- 1
piendum Principem ſpectandumque regem effuſa,
Thraſea occurſu prohibitus non demiſit animum:
ſed codicillos ad Neronem compoſuit, requirens
ab-

objecta, & expurgaturum aſſeverans, ſi notitiam cri-
2 *minum, & copiam diluendi habuiſſet.* Eos codicil-
los Nero properanter accepit, ſpe, exterritum
Thraſeam ſcripſiſſe, per quæ claritudinem Princi-
pis extolleret; ſuamque famam dehoneſtaret. Quod
ubi non evenit, vultumque & ſpiritus & liberta-
tem inſontis ultro extimuit, *vocari Patres* jubet.
3 Tum Thraſea inter proximos conſultavit, *tentaret-*
ne defenſionem, an ſperneret. Diverſa conſilia adfe-
1 rebantur. Quibus intrari curiam placebat, *ſecuros* Cap.25.
eſſe de conſtantia ejus dixerunt; *nihil dicturum, niſi*
2 *quo gloriam augeret. Segnes & pavidos ſupremis ſuis*
ſecretum circumdare. Adſpiceret populus virum morti
obvium, audiret Senatus voces quaſi ex aliquo numine
3 *ſupra humanas: poſſe ipſo miraculo etiam Neronem*
permoveri. ſin crudelitati inſiſteret, diſtingui certe
apud poſteros memoriam honeſti exitus ab ignavia per
1 *ſilentium pereuntium.* Contra qui opperiendum do- Cap.26.
mi cenſebant, de ipſo Thraſea eadem; *ſed ludi-*
bria & contumelias imminere. ſubtraheret aures con-
2 *viciis & probris. Non ſolum Coſſutianum aut Eprium*
ad ſcelus promptos, ſupereſſe qui forſitan manus ictuſ-
que per immanitatem Auguſti. etiam bonos metu ſe-
3 *qui. Detraheret potius Senatui, quem perornaviſſet,*
infamiam tanti flagitii; & relinqueret incertum, quid
4 *viſo Thraſea reo decreturi Patres fuerint. Ut Neronem*
flagitiorum pudor caperet, inrita ſpe agitari: multo-
que magis timendum, ne in conjugem, in familiam,
5 *in cetera pignora ejus ſæviret. Proinde intemera-*
tus, impollutus, quorum veſtigiis & ſtudiis vitam
6 *duxerit, eorum gloria peteret finem.* Aderat conſi-
lio Ruſticus Arulenus flagrans juvenis, & cupidi-
ne laudis offerebat *ſe interceſſurum Senatuſconſulto:*
nam plebis Tribunus erat. Cohibuit ſpiritus ejus
Thraſea, *ne vana, & reo non profutura, inter-*
7 *ceſſori exitioſa inciperet. Sibi actam ætatem, & tot*
per annos continuum vitæ ordinem, non deſerendum:
illi initium magiſtratuum, & integra quæ ſuperſint.
Multum ante ſecum expenderet, quod tali in tempore
8 *capeſſendæ Reipub. iter ingrederetur.* Ceterum ipſe
an venire in Senatum deceret, meditationi ſuæ re-
1 liquit. At poſtera luce duæ prætoriæ cohortes ar- Cap.27.
2 matæ, templum genitricis Veneris inſedere. Adi-
tum

tum Senatus globus togatorum obſederat, non occultis gladiis. diſperſique per fora ac baſilicas cunei militares. inter quorum adſpectus & minas ingreſſi curiam Senatores. Et oratio Principis per Quæſtorem ejus audita eſt nemine nominatim 3
compellato, Patres arguebat, *quod publica munia deſererent, eorumque exemplo equites Romani ad ſegnitiam verterentur. Etenim quid mirum e longinquis* 4
provinciis haud veniri, cum plerique adepti Conſulatum & ſacerdotia, hortorum potius amœnitati inſervirent: quod velut telum arripuere accuſatores. Et 1

Cap. 28. initium faciente Coſſutiano, majore vi Marcellus, *ſummam Rempub. agi* clamitabat; *contumacia inferiorum, lenitatem imperitantis deminui. Nimium* 2
mites ad eam diem Patres, qui Thraſeam deſciſcentem, qui generum ejus Helvidium Priſcum in iiſdem furoribus, ſimul Paconium Agrippinum paterni in Principes odii heredem, & Curtium Montanum deteſtanda carmina factitantem, eludere impune ſinerent. Requirere ſe in Senatu conſularem; in votis ſacerdotem; in jurejurando civem: niſi contra inſtituta & 3
cærimonias majorum, proditorem palam & hoſtem Thraſea induiſſet. Denique agere Senatorem, & 4
Principis obtrectatores protegere ſolitus, veniret, cenſeret quid corrigi aut mutari vellet: facilius perlaturos ſingula increpantem, quam nunc ſilentium perferrent omnia damnantis. Pacem illi per orbem terræ, an vi- 5
ctorias ſine damno exercituum diſplicere? Ne hominem bonis publicis mæſtum, & qui fora, theatra, templa pro ſolitudine haberet, qui minitaretur exſilium ſuum, ambitionis pravæ compotem facerent. Non illi conſulta hæc, non magiſtratus, aut Roma- 6
nam urbem videri. Abrumperet vitam ab ea civitate, cujus caritatem olim, nunc adſpectum exuiſſet.

Cap. 29. Cum per hæc atque talia Marcellus, ut erat torvus 1
& minax, voce, vultu, oculis ardeſceret; non illa nota & celebritate periculorum ſueta jam Senatus mæſtitia, ſed novus & altior pavor, manus & tela militum cernentibus. ſimul ipſius Thraſeæ ve- 2
nerabilis ſpecies obverſabatur: & erant qui *Helvidium quoque* miſerarentur, *innoxiæ affinitatis pœnas daturum. Quid Agrippino objectum, niſi triſtem pa-* 3
tris fortunam? quando & ille perinde innocens Tiberii

rii ſævitia concidiſſet. Enimvero Montanum probæ Anno C.V. 819. Ch. 66.
juventæ, neque famoſi carminis, quia protulerit inge-
1 *nium, extorrem agi.* Atque interim Oſtorius Sabi- Cap. 30.
nus Sorani accuſator ingreditur, orditurque *de*
amicitia Rubellii Plauti, quodque Proconſulatum Aſiæ
Soranus pro claritate ſibi potius accommodatum, quam
ex utilitate communi egiſſet, alendo ſeditiones civi-
2 *tatum.* Vetera hæc. ſed recens, diſcrimini patris fi-
liam connectebat, *quod pecuniam Magis dilargita*
eſſet. Acciderat ſane pietate Serviliæ (id enim no-
men puellæ fuit) quæ caritate erga parentem, ſi-
mul imprudentia ætatis, non tamen aliud conſul-
taverat, quam *de incolumitate domus, & an placa-*
bilis Nero, an cognitio Senatus nihil atrox adſerret.
3 Igitur accita eſt in Senatum, ſteteruntque diverſi
ante tribunal Conſulum, grandis ævo parens; con-
tra filia intra viceſimum ætatis annum, nuper ma-
rito Annio Pollione in exſilium pulſo, viduata de-
ſolataque: ac ne patrem quidem intuens, cujus
1 oneraſſe pericula videbatur. Tum interrogante Cap. 31.
accuſatore, *an cultus dotales, an detractum cervici*
monile venum dediſſet, quo pecuniam faciendis ma-
2 *gicis ſacris contraheret?* primum ſtrata humi, lon-
goque fletu & ſilentio, poſt altaria & aram com-
plexa; *Nullos*, inquit, *impios deos, nullas devo-*
tiones, nec aliud infelicibus precibus invocavi, quam
ut hunc optimum patrem tu Cæſar, vos Patres ſer-
3 *varetis incolumem. Sic gemmas & veſtes & digni-*
tatis inſignia dedi, quomodo ſi ſanguinem & vitam po-
poſciſſent. Viderint iſti, ante hac mihi ignoti, quo
nomine ſint, quas artes exerceant: nulla mihi Prin-
cipis mentio, niſi inter numina fuit. Neſcit tamen mi-
1 *ſerrimus pater. & ſi crimen eſt, ſola deliqui.* Lo- Cap. 32.
quentis adhuc verba excipit Soranus, proclamat-
que; *non illam in provinciam ſecum profectam, non*
Plauto per ætatem noſci potuiſſe; non criminibus ma-
riti connexam; nimiæ tantum pietatis ream, ſepara-
2 *rent, atque ipſe quamcumque ſortem ſubiret.* Simul in
amplexus occurentis filiæ ruebat, niſi interjecti
lictores utriſque obſtitiſſent. Mox datus teſtibus
locus: & quantum miſericordiæ ſævitia accuſa-
tionis permoverat, tantum iræ P. Egnatius teſtis
3 concivit. Cliens hic Sorani, & tunc emptus ad
op-

C. V.819. Ch.66. opprimendum amicum, auctoritatem Stoicæ ſectæ
præferebat, habitu & ore ad exprimendam imagi-
nem honeſti exercitus, ceterum animo perfidio-
ſus, & ſubdolus, avaritiam ac libidinem occul-
tans. Quæ poſtquam pecunia recluſa ſunt, dedit 4
exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involu-
tos aut flagitiis commaculatos; ſic ſpecie bonarum
Cap.33. artium falſos, & amicitiæ fallaces. Idem tamen dies 1
& honeſtum exemplum tulit Caſſii Aſclepiodoti, qui
magnitudine opum præcipuus inter Bithynos, quo
obſequio florentem Soranum celebraverat, laban-
tem non deſeruit. Exutuſque omnibus fortunis,
& in exſilium actus; æquitate deum erga bona ma-
laque documenta. Thraſeæ, Soranoque, & Serviliæ 2
datur mortis arbitrium. Helvidius & Paconius
Italia depelluntur. Montanus patri conceſſus eſt,
†125000 Philipp. prædicto ne in Repub. haberetur. Accuſatoribus 3
Eprio & Coſſutiano quinquagies † ſeſtertium ſin-
‡ 30000 Philipp. gulis, Oſtorio duodecies ‡ & quæſtoria inſignia
Cap.34. tribuuntur. Tum ad Thraſeam in hortis agentem 1
Quæſtor Conſulis miſſus, veſperaſcente jam die.
inluſtrium virorum feminarumque cœtus frequen- 2
tes egerat, maxime intentus Demetrio Cynicæ
inſtitutionis doctori: cum quo, ut conjectare erat
intentione vultus, & auditu ſi qua clarius proloque-
bantur, de natura animæ, & diſſociatione ſpiritus
corporiſque inquirebat. donec advenit Domitius 3
Cæcilianus ex intimis amicis, & ei quid Senatus
cenſuiſſet expoſuit. Igitur flentes quiritanteſque
qui aderant, *faceſſere propere* Thraſea, *neu pericula
ſua miſcere cum ſorte damnati* hortatur. Arriamque 4
tentantem mariti ſuprema, & exemplum Arriæ
matris ſequi, monet *retinere vitam*, *filiæque com-*
Cap.35. *muni ſubſidium unicum non adimere.* Tum pro- 1
greſſus in porticum, illic a Quæſtore reperitur, læ-
titiæ propior, quia Helvidium generum ſuum Ita-
lia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc Se- 2
natuſconſulto, Helvidium & Demetrium in cubi-
culum inducit: porrectiſque utriuſque brachii ve-
nis, poſtquam cruorem effudit, humum ſuper
ſpargens, propius vocato Quæſtore, *Libemus*,
inquit, JOVI LIBERATORI. *Specta ju-* 3
venis, *&* *omen quidem dii prohibeant*; *ceterum*
in

in ea tempora natus es, quibus firmare animum expediat conſtantibus exemplis. Poſt lentitudine
4 exitus graves cruciatus afferente, obverſis in Demetrium *

* Deſunt anni hujus reliqua, cuncta 820 & 821.

Breviarium Libri I Hiſtoriarum.

Taciti præfatio in Hiſtorias ſuas; ejus dignitas, ætas, inſtitutum. (Cap. 1.) *Præſentis Hiſtoriæ ſumma capita.* (2. 3.) *Status Urbis, mens exercituum, habitus provinciarum, occiſo Nerone.* (4. 5.) *Galba inviſus ob ſua amicorumque vitia, inimicorum mores.* (6. 7.) *Status Hiſpaniæ, Galliæ, Germanicorum exercituum.* (8.) *aliarum provinciarum.* (9.) *Muciani virtutes & vitia. Veſpaſianus in Judæa.* (10.) *Ægypti, Africæ, Italiæ &c. ſtatus.* (11.) *Superioris Germaniæ miles deficit a Galba.* (12.) *Qui de adoptando Cæſare cogitat;* (13.) *magno amicorum ambitu, & ſpe Othonis. ſed Piſo eligitur, homo nobilis & ſeverus.* (14.) *Galbæ oratio, cauſſas adoptionis: monita Imperii adminiſtrandi continens.* (15. 16.) *Piſonis inter hæc moderatio.* (17.) *Adoptio in caſtris nuncupata.* (18.) *Legati ad defectores miſſi.* (19.) *Neronis prodigæ donationes reſciſſæ.* (20.) *Otho res novas molitur.* (21.) *inſtigantibus libertis, ſervis, & Mathematicis.* (22.) *paratis ante militum ſtudiis per blanditias* (23.) *& largitiones; oſcitante ad iſta Præfecto:* (24.) *Ergo jam legiones & auxilia pro Othone.* (25. 26.) *Iſque conſalutatus Imperator* (27.) *caſtris Prætorianis infertur.* (28.) *Itaque Piſo cohortem quæ pro palatio excubabat, hortatur ad fidem* (29. 30.) *atque illa ſigna parat; ſed reliquæ copiæ deſciſcunt:* (31.) *Plebis adulatio & levitas.* (32.) *Fluctuat Galba, an occurrendum.* (33.) *Vanus de Othone occiſo rumor.* (34.) *Itaque proni omnes in Galbam.* (35.) *At caſtra favent Othoni.* (36.) *Otho militum animos oratione ſibi conciliat; Galbæ & Piſoni reddit infeſtos. Arma militi dividit.* (37. 38.) *Agitatum de cæde Vinii* (39.) *Galba fluctuat: plebs nutat. Othoniani forum irrumpunt.* (40.) *Galba deſertus, dein occiſus,* (41.) *cum T. Vinio.* (42.) *Sempronii Denſi fides. Piſo cæſus.* (43.) *Cædium præmia poſcentes interfecti.* (44.) *Senatus adulatio. Otho coërcendis militum furoribus impar* (45.) *ii vacationes remitti petunt. Cædes Laconis & Iceli.* (46.) *Piſonis & T. Vinii ſepultura,* (47.) *elogia, teſtamenta.* (48.) *Galbæ ſepultura, ætas, nobilitas, mores, honores:* (49.) *Pa-*

(49.) Pavor Urbis ob mores Othonis, Vitellii, Veſpaſiani. (50.) Initia Vitelliani motus ex bello Vindicis, & ſecutis inde diſcordiis inter legiones & Gallos. (51.) Vitellius ſuo ingenio ignavus, ad res novas ſtimulatur a Valente (52.) & Cæcinna Legatis. (53.) Legiones ſuperioris inferioriſque Germaniæ fidem in Galbam exuunt, (54. 55.) per ſegnitiam Hordeonii Flacci Legati. (56.) Valens Vitellium Imperatorem conſalutat, magno militum ſtudio, (57.) quibus poſcentibus multi caſi (58.) ſed Civilis periculum evadit. (59.) Vitellius viribus auctus (60.) duos exercitus in Italiam mittit. (61.) Vitellii torpor inter alacritatem militum (62.) Divodurenſium cædes. (63.) Galli Vitellium ſequuntur. (64.) Lugdunenſes Viennenſibus inimici, milites in eos ſtimulant. (65.) ſed illi donis placantur. Avaritia & libido Valentis. (66.) Helvetii poſt ingentem cladem a Cæcinna illatam. (67. 68.) Vitellio vix reconciliantur. (69.) In cujus partes tranſgreſſa Italiæ parte, Cæcinna Alpes ſuperat. (70.) Otho ſe prudenter gerit, Mario Celſo ignoſcit: (71.) Tigellinum punit (72.) Criſpinillæ cum infamia ſua parcit. (73.) Conditiones Vitellio, & hic illi offert. (74.) Inſidiatores mutuo immittunt. (75.) Provinciæ utriuſque partes ſecutæ. (76.) Otho Imperatorem agit; honores, (77.) civitatem, jura dilargitur: de celebranda Neronis memoria agitat. (78.) Sarmatæ Rhoxolani cæduntur. (79.) Seditio gravis in ipſa Urbe temere orta, (80.) cum magno metu atque diſcrimine primorum civitatis, (81.) precibus & lacrymis Othonis componitur. (82.) Qui ea occaſione, milites ad concordiam & modeſtiam hortatur. (83. 84.) Atque illis ad præſens compoſitis, omnia tamen ſuſpicionum & formidinis plena, præcipuo Patrum metu. (85.) Prodigia Othonis cladem præſagientia. (86.) Conſilia & Duces Othonis: (87.) qui cum aliis nobilibus Vitellii fratrem ſecum ducit. (88.) unde varii animorum motus. (89.) Otho feſtinat ad bellum, commendata Patribus Republica. Trachali eloquentia uſus Otho, in quem ſtudia & voces vulgi. (90.) Geſta hæc paucis menſibus,

Ser. Sulpicio Galba Imp. Cæſ. Aug. II.
T. Vinio Coss.

C. CORNELII TACITI HISTORIARUM

LIBER I.

QUI ANNALIUM XVII.

Cap. I. Anno C.V.822. Ch. 69.

Initium mihi operis Ser. Galba iterum, T. Vi- 1
nius Conſules erunt. Nam poſt conditam Urbem
octingentos & viginti prioris ævi annos multi
auctores retulerunt, dum res populi Romani memo-
rabantur, pari eloquentia ac libertate. Poſtquam 2
bellatum apud Actium, atque omnem potentiam
ad unum conferri pacis interfuit; magna illa in-
genia ceſſere. Simul veritas pluribus modis in- 3
fracta; primum inſcitia Reipub. ut alienæ, mox
libidine aſſentandi, aut rurſus odio adverſus do-
minantes. ita neutris cura poſteritatis, inter in-
fenſos vel obnoxios. Sed ambitionem ſcriptoris 4
facile adverſeris: obtrectatio & livor pronis au-
ribus accipiuntur. quippe adulationi fœdum cri-
men ſervitutis, malignitati falſa ſpecies libertatis
ineſt. Mihi Galba, Otho, Vitellius, nec bene- 5
ficio nec injuria cogniti. Dignitatem noſtram à
Veſpaſiano inchoatam, a Tito auctam, a Domi-
tiano longius provectam non abnuerim; ſed in-
corruptam fidem profeſſis, nec amore quiſquam,
& ſine odio dicendus eſt. Quod ſi vita ſuppeditet, 6
Principatum divi Nervæ, & Imperium Trajani,
uberiorem ſecurioremque materiam ſenectuti ſe-
poſui:

poſui: rara temporum felicitate, ubi ſentire quæ
1 velis, & quæ ſentias dicere licet. Opus aggredior Cap. 2.
opimum caſibus, atrox prœliis, diſcors ſeditionibus,
ipſa etiam pace ſævum. Quatuor Principes
ferro interempti. Tria bella civilia, plura
externa, ac plerumque permixta: Proſperæ in
2 Oriente; adverſæ in Occidente res. Turbatum Illyricum;
Galliæ nutantes; perdomita Britannia,
& ſtatim miſſa. coortæ in nos Sarmatarum ac Suevorum
gentes, nobilitatus cladibus mutuis Dacus.
Mota etiam prope Parthorum arma falſi Neronis
3 ludibrio. Jam vero Italia novis cladibus, vel poſt
longam ſeculorum ſeriem repetitis, adflicta. Hauſtæ
aut obrutæ urbes fecundiſſima Campaniæ ora. Urbs
incendiis vaſtata, conſumptis antiquiſſimis delu-
4 bris, ipſo Capitolio civium manibus inceuſo. Pollutæ
cærimoniæ. magna adulteria. plenum exſiliis
mare. infecti cædibus ſcopuli. atrocius in Urbe ſævitum.
Nobilitas, opes, omiſſi geſtique honores
pro crimine, & ob virtutes certiſſimum exitium.
5 Nec minus præmia delatorum inviſa quam ſcelera:
cum alii ſacerdotia & Conſulatus ut ſpolia adepti,
procurationes alii & interiorem potentiam, age-
6 rent verterent cuncta odio & terrore. Corrupti in
dominos ſervi, in patronos liberti: & quibus
1 deerat inimicus, per amicos oppreſſi. Non tamen Cap. 3.
adeo virtutum ſterile ſeculum, ut non & bona ex-
2 empla prodiderit. Comitatæ profugos liberos matres,
ſecutæ maritos in exſilia conjuges, propinqui
audentes, conſtantes generi, contumax, etiam
adverſus tormenta, ſervorum fides. Supremæ clarorum
virorum neceſſitates, ipſa neceſſitas fortiter
tolerata, & laudatis antiquorum mortibus pares
3 exitus. Præter multiplices rerum humanarum caſus,
cœlo terraque prodigia, & fulminum monitus,
& futurorum præſagia, læta, triſtia, am-
4 bigua, manifeſta. Nec enim unquam atrocioribus
populi Romani cladibus, magiſve juſtis indiciis approbatum
eſt, non eſſe curæ deis ſecuritatem no-
1 ſtram, eſſe ultionem. Ceterum antequam deſti- Cap. 4.
nata componam, repetendum videtur qualis ſtatus
Urbis, quæ mens exercituum, quis habitus
provinciarum, quid in toto terrarum orbe vali-

V.C.822. Ch. 69. dum, quid ægrum fuerit: ut non modo caſus
eventuſque rerum, qui plerumque fortuiti ſunt,
ſed ratio etiam cauſſæque noſcantur. Finis Neronis 2
ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita va-
rios motus animorum, non modo in Urbe apud
Patres, aut populum, aut urbanum militem, ſed
omnes legiones duceſque conciverat. evulgato im-
perii arcano, poſſe Principem alibi quam Romæ
fieri. Sed Patres læti, uſurpata ſtatim libertate; li- 3
centius, ut erga Principem novum & abſentem:
primores equitum proximi gaudio Patrum: pars po-
puli integra, & magnis domibus annexa; clientes
libertique damnatorum & exſulum, in ſpem erecti:
plebs ſordida & circo ac theatris ſueta, ſimul de- 4
terrimi ſervorum, aut qui adeſis bonis, per dedecus
Cap. 5. Neronis alebantur, mæſti & rumorum avidi. Mi- 1
les urbanus longo Cæſarum ſacramento imbutus, &
ad deſtituendum Neronem arte magis & impulſu,
quam ſuo ingenio traductus; poſtquam neque dari 2
donativum ſub nomine Galbæ promiſſum, neque
magnis meritis ac præmiis eumdem in pace qui
in bello locum, præventamque gratiam intelligit,
apud Principem a legionibus factum; pronus ad
novas res, ſcelere inſuper Nymphidii Sabini Præ-
fecti imperium ſibi molientis agitatur. Et Nymphi- 3
dius quidem in ipſo conatu oppreſſus. Sed quamvis
capite defectionis ablato, manebat pleriſque mi-
litum conſcientia; nec deerant ſermones, *ſenium
atque avaritiam Galbæ* increpantium. Laudata olim 4
& militari fama celebrata ſeveritas ejus, angebat
adſpernantes veterem diſciplinam, atque ita qua-
tuordecim annis a Nerone adſuefactos, ut haud mi-
nus vitia Principum amarent, quam olim virtutes
venerabantur. Acceſſit Galbæ vox pro Repub. ho- 5
neſta ipſi anceps, *legi à ſe militem, non emi.* Nec enim
Cap. 6. hanc formam cetera erant. Invalidum ſenem T. 1
Vinius & Cornelius Laco, alter deterrimus morta-
lium, alter ignaviſſimus, odio flagitiorum onera-
tum, contemptu inertiæ deſtruebant. Tardum 2
Galbæ iter & cruentum, interfectis Cingonio
Varrone Conſule deſignato, & Petronio Turpilia-
no conſulari. ille ut Nymphidii ſocius, hic ut dux
Neronis, inauditi atque indefenſi, tamquam inno-
centes

3 centes perierant. Introitus in Urbem, trucidatis
tot millibus inermium militum, infauſtus omine,
atque ipſis etiam qui occiderant, formidoloſus.
Inducta legione Hiſpana, remanente ea quam e
claſſe Nero conſcripſerat, plena Urbs exercitu inſo-
4 lito. multi adhoc numeri e Germania ac Britannia
& Illyrico, quos idem Nero electos præmiſſoſque
ad clauſtra Caſpiarum, & bellum quod in Albanos
parabat, opprimendis Vindicis cœptis revocaverat:
ingens novis rebus materia, ut non in unum ali-
1 quem prono favore, ita audenti parata. Forte con- Cap. 7.
gruerat, ut Clodii Macri & Fonteji Capitonis cæ-
des nuntiarentur. Macrum in Africa haud dubie
turbantem, Trebonius Garucianus Procurator,
juſſu Galbæ; Capitonem in Germania, cum ſimilia
cœptaret, Cornelius Aquinus & Fabius Valens
Legati legionum interfecerant, antequam jube-
2 rentur Fuere qui crederent, Capitonem, ut ava-
ritia & libidine fœdum ac maculoſum, ita cogita-
tione rerum novarum abſtinuiſſe: ſed a Legatis bel-
lum ſuadentibus, poſtquam impellere nequiverint,
crimen ac dolum compoſitum ultro: & Galbam
mobilitate ingenii, an ne altius ſcrutaretur, quo-
quo modo acta, quia mutari non poterant, com-
3 probaſſe. Ceterum utraque cædes ſiniſtre accepta:
& inviſo ſemel Principe, ſeu bene ſeu male facta
4 premunt. Jam offerebant venalia cuncta præpo-
tentes liberti. Servorum manus ſubitis avidæ, &
tamquam apud ſenem feſtinantes. eademque novæ
5 aulæ mala, æque gravia, non æque excuſata. Ipſa
ætas Galbæ, & irriſui & faſtidio erat, adſuetis ju-
ventæ Neronis, & Imperatores forma ac decore
1 corporis (ut eſt mos vulgi) comparantibus. Et hic Cap. 8.
quidem Romæ, tamquam in tanta multitudine,
habitus animorum fuit. E provinciis, Hiſpaniæ
præerat Cluvius Rufus, vir facundus, & pacis ar-
2 tibus, bellis inexpertus. Galliæ, ſuper memoriam
Vindicis, obligatæ recenti dono Romanæ civita-
tis, & in poſterum tributi levamento. Proximæ
tamen Germanis exercitibus Galliarum civitates,
non eodem honore habitæ, quædam etiam finibus
ademptis, pari dolore commoda aliena ac ſuas in-
3 jurias metiebantur. Germanici exercitus, quod pe-

V.C. 822. Ch. 69. riculoſiſſimum in tantis viribus, ſoliciti & irati ſu-
perbia recentis victoriæ, & metu, tamquam alias
partes foviſſent. Tarde a Nerone deſciverant: nec 4
ſtatim pro Galba Verginius. an imperare voluiſſet
dubium: delatum ei a milite imperium convenie-
bat. Fontejum Capitonem occiſum, etiam qui
queri non poterant, tamen indignabantur. Dux 5
deerat, abducto Verginio per ſimulationem amici-
tiæ: quem non remitti, atque etiam reum eſſe,
Cap. 9. tamquam ſuum crimen accipiebant. Superior ex- 1
ercitus Legatum Hordeonium Flaccum ſpernebat,
ſenecta ac debilitate pedum invalidum, ſine con-
ſtantia, ſine auctoritate: ne quieto quidem milite,
regimen. adeo furentes infirmitate retinentis ultro
etiam accendebantur. Inferioris Germaniæ legio- 2
nes diutius ſine conſulari fuere: donec miſſu Galbæ,
Vitellius aderat, Cenſoris Vitellii ac ter Conſulis
filius. id ſatis videbatur. In Britannico exercitu 3
nihil irarum. Non ſane aliæ legiones per omnes
civilium bellorum motus, innocentius egerunt:
ſeu quia procul, & Oceano diviſæ; ſeu crebris ex-
peditionibus doctæ hoſtem potius odiſſe. Quies & 4
Illyrico: quamquam excitæ a Nerone legiones, dum
in Italia cunctantur, Verginium legationibus adiſ-
ſent. Sed longis ſpatiis diſcreti exercitus, quod
ſaluberrimum eſt ad continendam militarem fi-
Cap. 10. dem, nec vitiis nec viribus miſcebantur. Oriens 1
adhuc immotus. Suriam & quatuor legiones obti-
nebat Licinius Mucianus, vir ſecundis adverſisque
juxta famoſus. Inſignes amicitias juvenis ambitio- 2
ſe coluerat. mox attritis opibus, lubrico ſtatu, ſu-
ſpecta etiam Claudii iracundia, in ſecretum Aſiæ
repoſitus, tam prope ab exſule fuit, quam poſtea a
Principe. Luxuria, induſtria, comitate, arrogan- 3
tia, malis bonisque artibus mixtus. nimiæ volupta-
tes, cum vacaret: quotiens expedierat, magnæ vir-
tutes. Palam laudares, ſecreta male audiebant.
Sed apud ſubjectos, apud proximos, apud colle- 4
gas, variis inlecebris potens: & cui expeditius fue-
rit tradere imperium, quam obtinere. Bellum Ju- 5
daicum Flavius Veſpaſianus (ducem eum Nero de-
legerat) tribus legionibus adminiſtrabat. Nec Ve-
ſpaſiano adverſus Galbam votum, aut animus.
Quip-

Quippe Titum filium ad venerationem cultumque
6 ejus miſerat, ut ſuo loco memorabimus. Occulta
lege fati, & oſtentis ac reſponſis deſtinatum Ve-
ſpaſiano liberisque ejus Imperium, poſt fortunam
1 credidimus. Ægyptum copiasque quibus coërcere- Cap. 11.
tur, jam inde a divo Auguſto, equites Romani ob-
tinent loco regum. Ita viſum expedire, provinciam
aditu difficilem, annonæ fecundam, ſuperſtitione,
ac laſcivia diſcordem & mobilem, inſciam legum,
ignaram magiſtratuum domi retinere. Regebat
2 tum Tiberius Alexander ejuſdem nationis. Afri-
ca, ac legiones in ea, interfecto Clodio Macro,
contentæ qualicumque Principe, poſt experimen-
3 tum domini minoris. Duæ Mauretaniæ, Ræ-
tia, Noricum, Thracia, & quæ aliæ Procura-
toribus cohibentur, ut cuique exercitui vicinæ, ita
in favorem aut odium contactu valentiorum age-
4 bantur. Inermes provinciæ, atque ipſa in primis
Italia, cuicumque ſervitio expoſitæ, in pretium
5 belli ceſſuræ erant. Hic fuit rerum Romanarum
ſtatus, cum Ser. Galba iterum, Titus Vinius Con-
ſules, inchoavere annum ſibi ultimum, Reipub.
1 prope ſupremum. Paucis poſt Kalend. Januarias Cap. 12.
diebus, Pompeii Propinqui Procuratoris e Belgi-
ca litteræ afferuntur; *ſuperioris Germaniæ legiones,*
rupta ſacramenti reverentia, Imperatorem alium fla-
gitare, & Senatui ac Populo Romano arbitrium eli-
gendi permittere, quo ſeditio mollius acciperetur.
2 Maturavit ea res conſilium Galbæ, jam pridem
de adoptione ſecum & cum proximis agitantis.
Non ſane crebrior tota civitate ſermo per illos
menſes fuerat. primum licentia ac libidine talia
3 loquendi, dein feſſa jam ætate Galbæ. Paucis ju-
dicium, aut Reipub. amor: multi occulta ſpe, pro-
ut quis amicus vel cliens, hunc vel illum ambitio-
ſis rumoribus deſtinabant, etiam in T. Vinii o-
dium. qui in dies quanto potentior, eodem actu
4 inviſior erat. Quippe hiantes in magna fortuna
amicorum cupiditates, ipſa Galbæ facilitas inten-
debat: cum apud infirmum & credulum minore
1 metu, & majore præmio peccaretur. Potentia Cap. 13.
Principatus diviſa in T. Vinium Conſulem, &
Cornelium Laconem prætorii Præfectum. Nec mi-

 nor

nor gratia Icelo Galbæ liberto, quem anulis dona-
tum equeſtri nomine *Martianum* vocitabant. Hi 2
diſcordes, & rebus minoribus ſibi quisque tenden-
tes, circa conſilium eligendi ſucceſſoris in duas fa-
ctiones ſcindebantur. Vinius pro Othone; Laco
atque Icelus conſenſu non tam unum aliquem fo-
vebant, quam alium. Neque erat Galbæ ignota 3
Othonis ac T. Vinii amicitia, ex rumoribus nihil
ſilentio transmittentium: quia Vinio vidua filia,
cælebs Otho, gener ac ſocer deſtinabantur. Credo 4
& Reipub. curam ſubiſſe, fruſtra a Nerone trans-
latæ, ſi apud Othonem relinqueretur. namque O-
tho pueritiam incurioſe, adoleſcentiam petulanter
egerat, gratus Neroni æmulatione luxus. eoque 5
jam Poppæam Sabinam principale ſcortum, ut apud
conſcium libidinum depoſuerat, donec Octaviam
uxorem amoliretur: mox ſuſpectum in eadem Pop-
pæa in provinciam Luſitaniam ſpecie legationis ſe-
poſuit. Otho, comiter adminiſtrata provincia, 6
primus in partes tranſgreſſus, nec ſegnis, & do-
nec bellum fuit, inter præſentes ſplendidiſſimus,
ſpem adoptionis ſtatim conceptam, acrius in dies
rapiebat: faventibus plerisque militum; prona in
Cap. 14. eum aula Neronis ut ſimilem. Sed Galba, poſt nun- 1
tios Germanicæ ſeditionis, quamquam nihil adhuc
de Vitellio certum, anxius quonam exercituum
vis erumperet, ne urbano quidem militi confiſus,
quod remedium unicum rebatur, comitia imperii
tranſigit. Adhibitoque ſuper Vinium, ac Laconem, 2
Mario Celſo Conſule deſignato, ac Ducennio Ge-
mino Præfecto Urbis, pauca præfatus *de ſua ſenectu-*
te, Piſonem Licinianum * *accerſiri* jubet: ſeu propria
electione, ſive, ut quidam crediderunt, Lacone
inſtante. cui apud Rubellium Plautum exercita 3
cum Piſone amicitia: ſed callide ut ignotum fove-
bat, & proſpera de Piſone fama conſilio ejus fidem
addiderat. Piſo M. Craſſo & Scribonia genitus, no- 4
bilis utrimque, vultu habituque moris antiqui, &
æſtimatione recta ſeverus, deterius interpretanti-
bus triſtior habebatur. ea pars morum ejus, quæ
Cap. 15. ſuſpectior ſolicitis, adoptanti placebat. Igitur Gal- 1
ba apprehenſa Piſonis manu, in hunc modum lo-
cutus fertur; *Si te privatus, lege curiata apud Pon-*
tifices,

* *arceſſi*

*tifices, ut moris eſt, adoptarem; & mihi egregium
erat tunc, Pompeii & M. Craſſi ſubolem in penates
2 meos adſciſcere; & tibi inſigne, Sulpiciæ ac Lutatiæ
decora, nobilitati tuæ adjeciſſe. Nunc me deorum
hominumque conſenſu ad Imperium vocatum, præclara
indoles tua, & amor patriæ impulit, ut Principatum,
de quo majores noſtri armis certabant, bello adeptus,
quieſcenti offeram. exemplo divi Auguſti, qui ſororis
filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox ne-
potes ſuos, poſtremo Tiberium Neronem privignum,
3 in proximo ſibi faſtigio collocavit. Sed Auguſtus in
domo ſucceſſorem quæſivit; ego, in Repub. Non quia
propinquos aut ſocios belli non habeam, ſed neque ipſe
Imperium ambitione accepi, & judicii mei documen-
tum ſint, non meæ tantum neceſſitudines, quas tibi
4 poſtpoſui, ſed & tuæ. eſt tibi frater pari nobilitate,
natu major, dignus hac fortuna, niſi tu potior eſſes.
Ea ætas tua, quæ cupiditates adoleſcentiæ jam effu-
gerit: ea vita, in qua nihil præteritum excuſandum
5 habeas. Fortunam adhuc tantum adverſam tuliſti. Se-
cundæ res acrioribus ſtimulis animos explorant: quia
6 miſeriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. Fidem, li-
bertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu
quidem eadem conſtantia retinebis; ſed alii per obſe-
quium imminuent. Inrumpet adulatio; blanditiæ peſ-
7 ſimum veri affectus venenum; ſua cuique utilitas. Et-
iam ego ac tu ſimpliciſſime inter nos hodie loquimur;
ceteri libentius cum fortuna noſtra, quam nobiſcum.
Nam ſuadere Principi quod oporteat, multi laboris:
aſſentatio erga Principem quemcumque, ſine affectu
1 peragitur. Si immenſum Imperii corpus ſtare ac li-* Cap.16.
*brari ſine rectore poſſet, dignus eram, a quo Reſpub.
inciperet. Nunc eo neceſſitatis jampridem ventum eſt,
ut nec mea ſenectus conferre plus populo Romano poſſit,
quam bonum ſucceſſorem; nec tua plus juventa, quam
2 bonum Principem. Sub Tiberio, & Cajo, & Claudio,
unius familiæ quaſi hereditas fuimus: loco libertatis
erit, quod eligi cœpimus. Et finita Juliorum Clau-
diorumque domo, optimum quemque adoptio inveniet.
3 Nam generari & naſci a Principibus fortuitum, nec
ultra æſtimatur: adoptandi judicium integrum; & ſi
4 velis eligere, conſenſu monſtratur. Sit ante oculos Ne-
ro, quem longa Cæſarum ſerie tumentem, non Vindex*

Ch. 69. *cum inermi provincia, aut ego cum una legione; ſed*
ſua immanitas, ſua luxuria cervicibus publicis depulere.
neque erat adhuc damnati Principis exemplum. Nos
bello, & ab æſtimantibus adſciti, cum invidia quam-
vis, egregii erimus. Ne tamen territus fueris, ſi duæ 5
legiones in hoc concuſſi orbis motu nondum quieſcunt.
Ne ipſe quidem ad ſecuras res acceſſi: & audita ado-
ptione, deſinam videri ſenex, quod nunc mihi unum
objicitur. Nero a peſſimo quoque ſemper deſiderabitur:
mihi ac tibi providendum eſt ne etiam a bonis deſidere-
tur. Monere diutius, neque temporis hujus; & imple- 6
tum eſt omne conſilium, ſi te bene elegi. Utiliſſimusque
idem ac breviſſimus bonarum malarumque rerum dele-
ctus eſt, cogitare quid aut volueris ſub alio Principe,
aut nolueris. Neque enim hic, ut in ceteris gentibus 7
quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri ſer-
vi: ſed imperaturus es hominibus, qui nec totam ſer-
vitutem pati poſſunt, nec totam libertatem. Et Gal- 8
ba quidem, hæc ac talia tamquam Principem face-
Cap.17. ret; ceteri tamquam cum facto loquebantur. Piſo- 1
nem ferunt ſtatim intuentibus, & mox conjectis
in eum omnium oculis, nullum turbati, aut exſul-
tantis animi motum prodidiſſe. Sermo erga pa-
trem Imperatoremque reverens; de ſe moderatus:
nihil in vultu habituque mutatum: quaſi imperare
poſſet magis, quam vellet. Conſultatum inde, 2
pro roſtris, an in Senatu, an in caſtris adoptio nun-
cuparetur. Iri in caſtra placuit. *honorificum id militi-*
bus fore, quorum favorem ut largitione & ambitu
male adquiri, ita per bonas artes haud ſpernendum.
Circumſteterat interim palatium publica exſpecta- 3
tio magni ſecreti impatiens, & male coërcitam
Cap.18. famam ſupprimentes augebant. Quartum Idus Ja- 1
nuarias fœdum imbribus diem, tonitrua & fulgura
& cæleſtes minæ ultra ſolitum turbaverant. Ob-
ſervatum id antiquitus comitiis dirimendis, non
terruit Galbam quo minus in caſtra pergeret; con-
temptorem talium ut fortuitorum; ſeu quæ fato
manent, quamvis ſignificata, non vitantur. Apud 2
frequentem militum concionem, imperatoria bre-
vitate, adoptari a ſe Piſonem, more divi Auguſti,
& exemplo militari, quo vir virum legeret, pro-
nuntiat: ac ne diſſimulata ſeditio in majus crede- 3
retur,

retur, ultro adſeverat, *quartam & duodeviceſimam*
legiones, paucis ſeditionis auctoribus, non ultra ver-
ba ac voces erraſſe, & brevi in officio fore. Nec ul-
lum orationi aut lenocinium addit, aut pretium.
4 Tribuni tamen centurioneſque, & proximi mili-
tum, grata auditu reſpondent: per ceteros mæſtitia
ac ſilentium, tamquam uſurpatam etiam in pace
5 donativi neceſſitatem, bello perdidiſſent. Conſtat
potuiſſe conciliari animos quantulacumque parci
ſenis liberalitate. nocuit antiquus rigor & nimia
1 ſeveritas, cui jam pares non ſumus. Inde apud Cap. 19.
Senatum non comptior Galbæ, non longior quam
apud militem ſermo: Piſonis comis oratio. &
Patrum favor aderat: multi voluntate; effuſius qui
noluerant: medii, ac plurimi, obvio obſequio pri-
2 vatas ſpes agitantes, ſine publica cura. Nec aliud
ſequenti quatriduo (quod medium inter adoptio-
nem & cædem fuit) dictum a Piſone in publico, fa-
3 ctumve. Crebrioribus in dies Germanicæ defe-
ctionis nuntiis, & facili civitate ad accipienda cre-
dendaque omnia nova, cum triſtia ſunt; cenſue-
rant Patres mittendos ad Germanicum exercitum
4 legatos. agitatum ſecreto, num & Piſo proficiſce-
retur; majore prætextu. illi auctoritatem Senatus,
hic dignationem Cæſaris laturus. Placebat & La-
5 conem prætorii Præfectum ſimul mitti. Is conſi-
lio interceſſit. Legati quoque (nam Senatus ele-
ctionem Galbæ permiſerat) fœda inconſtantia no-
minati, excuſati, ſubſtituti, ambitu remanendi
aut eundi, ut quemque metus vel ſpes impulerat.
1 Proxima pecuniæ cura. & cuncta ſcrutantibus ju Cap. 20.
ſtiſſimum viſum eſt, inde repeti, ubi inopiæ cauſ-
2 ſa erat. * Bis & vicies millies ſeſtertium donatio- *Philipp.
nibus Nero effuderat. Appellari ſingulos juſſit, 55000000
decuma parte liberalitatis apud quemque eorum
3 relicta. At illis vix decumæ ſuper portiones erant:
iiſdem erga aliena ſumptibus, quibus ſua prodege-
rant, cum rapaciſſimo cuique ac perditiſſimo, non
agri, aut fœnus, ſed ſola inſtrumenta vitiorum
4 manerent. Exactioni triginta equites Romani
præpoſiti, novum officii genus, & ambitu ac nu-
mero oneroſum: ubique haſta, & ſector inquieta
Urbs auctionibus. Attamen grande gaudium, quod

V.C.822. Ch.69. tam pauperes forent quibus donaſſet Nero, quam
quibus abſtuliſſet. Exauctorati per eos dies tribuni, 5
e prætorio Antonius Taurus, & Antonius Naſo:
ex urbanis cohortibus, Æmilius Pacenſis: e vigi-
liis, Julius Fronto. Nec remedium in ceteros fuit,
ſed metus initium: tamquam per artem & formi-
Cap.21. dinem ſinguli pellerentur, omnibus ſuſpectis. In- 1
terea Othonem, cui compoſitis rebus nulla ſpes,
omne in turbido conſilium, multa ſimul exſtimu-
labant: luxuria etiam Principi oneroſa, inopia vix
privato toleranda, in Galbam ira, in Piſonem in-
vidia. Fingebat & metum, quo magis concupiſceret. 2
*Prægravem ſe Neroni fuiſſe. nec Luſitaniam rurſus
aut alterius exſilii honorem exſpectandum: ſuſpectum
ſemper inviſumque dominantibus, qui proximus deſti-
naretur. Nocuiſſe id ſibi apud ſenem Principem: ma-* 3
*gis nociturum apud juvenem, ingenio trucem, & lon-
go exſilio efferatum. Occidi Othonem poſſe. proin agen-* 4
*dum audendumque, dum Galbæ auctoritas fluxa, Pi-
ſonis nondum coaluiſſet. Opportunos magnis conatibus
tranſitus rerum: nec cunctatione opus, ubi pernicio-
ſior ſit quies, quam temeritas. Mortem omnibus ex* 5
*natura æqualem, oblivione apud poſteros, vel gloria
diſtingui. Ac ſi nocentem innocentemque idem exitus*
Cap.22. *maneat, acrioris viri eſſe, merito perire.* Non erat 1
Othonis mollis & corpori ſimilis animus. Et in-
timi libertorum ſervorumque corruptius, quam in
privata domo habiti, aulam Neronis, & luxus,
adulteria, matrimonia, ceteraſque regnorum libi-
dines, avido talium, ſi auderet, ut ſua oſtentan-
tes; quieſcenti, ut aliena exprobrabant: urgenti- 2
bus etiam mathematicis, dum *novos motus, & cla-
rum Othoni annum obſervatione ſiderum* adfirmant.
genus hominum potentibus infidum, ſperantibus
fallax, quod in civitate noſtra & vetabitur ſemper,
& retinebitur. Multos ſecreta Poppææ mathemati- 3
cos, peſſimum principalis matrimonii inſtrumen-
tum, habuerant: e quibus Ptolemæus Othoni in
Hiſpania comes, cum *ſuperfuturum eum Neroni* pro-
miſiſſet, poſtquam ex eventu fides, conjectura jam
& rumore, ſenium Galbæ, & juventam Othonis
computantium, perſuaſerat *fore, ut in Imperium
adſciſceretur.* Sed Otho tamquam peritia, & mo- 4
nitu

nitu fatorum prædicta accipiebat, cupidine ingenii
humani libentius obſcura credi. Nec deerat Ptole-
mæus, jam & ſceleris inſtinctor, ad quod facillime
1 ab ejuſmodi voto tranſitur. Sed ſceleris cogitatio Cap.23.
incertum an repens: ſtudia militum jampridem
ſpe ſucceſſionis, aut paratu facinoris affectaverat.
2 In itinere, in agmine, in ſtationibus, vetuſtiſſi-
mum quemque militum nomine vocans, ac me-
moria Neroniani comitatus, *contubernales* appel-
lando, alios agnoſcere, quoſdam requirere, &
pecunia aut gratia juvare: inſerendo ſæpius quere-
las, & ambiguos de Galba ſermones, quæque alia
3 turbamenta vulgi. Labores itinerum, inopia com-
meatuum, duritia imperii, atrocius accipiebantur:
cum Campaniæ lacus & Achaiæ urbes claſſibus ad-
ire ſoliti, Pirenæum & Alpes, & immenſa viarum
1 ſpatia, ægre ſub armis eniterentur. Flagrantibus Cap.24.
jam militum animis, velut faces addiderat Mevius
2 Pudens, e proximis Tigellini. is mobiliſſimum
quemque ingenio, aut pecuniæ indigum, & in no-
vas cupiditates præcipitem alliciendo, eo paulla-
tim progreſſus eſt, ut per ſpeciem convivii, quo-
tiens Galba apud Othonem epularetur, cohorti ex-
cubias agenti, viritim centenos nummos divide-
ret. quam velut publicam largitionem, Otho, ſe-
3 cretioribus apud ſingulos præmiis, intendebat. ad-
eo animoſus corruptor, ut Coccejo Proculo ſpe-
culatori de parte finium cum vicino ambigenti,
univerſum vicini agrum ſua pecunia emptum dono
dederit: per ſocordiam Præfecti, quem nota pari-
1 ter & occulta fallebant. Sed tum e libertis Ono- Cap.25.
maſtum futuro ſceleri præfecit, a quo Barbium
Proculum teſſerarium ſpeculatorum, & Veturium
optionem eorumdem perductos, poſtquam vario
ſermone callidos, audacesque cognovit, pretio &
promiſſis onerat, data pecunia ad pertentandos
2 plurium animos. Suſcepere duo manipulares Impe-
rium Populi Romani transferendum, & tranſtu-
lerunt. In conſcientiam facinoris pauci adſciti,
ſuſpenſos ceterorum animos, diverſis artibus ſti-
mulant: primores militum, *per beneficia Nymphidii
ut ſuſpectos.* vulgus & ceteros, ira & deſperatione *di-
3 lati totiens donativi.* erant quos memoria Neronis,
ac

Ch.69. ac deſiderium prioris licentiæ accenderet. in com-
mune omnes metu mutandæ militiæ exterreban-
Cap.26. tur. Infecit ea tabes legionum quoque & auxilio- 1
rum motas jam mentes, poſtquam vulgatum erat
labare Germanici exercitus fidem. Adeoque parata 2
apud malos ſeditio, etiam apud integros diſſimu-
latio fuit, ut poſtero Iduum die, redeuntem a cœ-
na Othonem rapturi fuerint, niſi incerta noctis,
& tota Urbe ſparſa militum caſtra, nec facilem in-
ter temulentos conſenſum timuiſſent: non Rei- 3
pub. cura, quam fœdare Principis ſui ſanguine
ſobrii parabant, ſed ne per tenebras, ut quisque
Pannonici vel Germanici exercitus militibus obla-
tus eſſet, ignorantibus plerisque pro Othone de-
ſtinaretur. Multa erumpentis ſeditionis indicia per 4
conſcios oppreſſa, quædam apud Galbæ aures Præ-
fectus Laco eluſit, ignarus militarium animorum,
conſiliique quamvis egregii, quod non ipſe afferret,
Cap.27. inimicus, & adverſus peritos pervicax. XVIII Ka- 1
lend. Febr. ſacrificanti pro æde Apollinis Galbæ,
haruſpex Umbricius *triſtia exta, & inſtantes inſi-
dias, ac domeſticum hoſtem* prædicit: audiente O-
thone (nam proximus adſtiterat) idque ut lætum
e contrario, & ſuis cogitationibus proſperum in-
terpretante. Nec multo poſt libertus Onomaſtus 2
nuntiat, *exſpectari eum ab architecto & redemptori-
bus:* quæ ſignificatio coëuntium jam militum, &
paratæ conjurationis convenerat. Otho, *cauſſam* 3
digreſſus requirentibus, cum *emi ſibi prædia vetuſtate
ſuſpecta, eoque prius exploranda* finxiſſet, innixus
liberto, per Tiberianam domum in Velabrum, in-
de ad Miliarium aureum, ſub ædem Saturni per-
git. Ibi tres & viginti ſpeculatores conſalutatum 4
Imperatorem, ac paucitate ſalutantium trepidum,
& ſellæ feſtinanter impoſitum, ſtrictis mucroni-
bus rapiunt. Totidem ferme milites in itinere ag- 5
gregantur, alii conſcientia, plerique miraculo:
pars clamore & gladiis, pars ſilentio, animum ex
Cap.28. eventu ſumpturi. Stationem in caſtris agebat Ju- 1
lius Martialis tribunus. Is magnitudine ſubiti ſce-
leris, an corrupta latius caſtra, ac ſi contra tende-
ret, exitium metuens, præbuit plerisque ſuſpicio-
nem conſcientiæ. Antepoſuere ceteri quoque tri- 2
buni

boni centurioneſque præſentia dubiis & honeſtis. V.C. 822. Ch. 69.
Iſque habitus animorum fuit, ut peſſimum facinus
auderent pauci, plures vellent, omnes paterentur.
1 Ignarus interim Galba & ſacris intentus, fatigabat Cap. 29.
alieni jam imperii deos: cum affertur rumor *rapi
in caſtra, incertum quem Senatorem, mox Othonem
2 eſſe qui raperetur.* Simul ex tota Urbe, ut quiſque
obvius fuerat, alii formidinem augentes, quidam
minora vero, ne tum quidem obliti adulationis.
3 Igitur conſultantibus placuit *pertentari animum co-
hortis, quæ in palatio ſtationem agebat, nec per ipſum
Galbam, cujus integra auctoritas majoribus remediis
ſervabatur.* Piſo pro gradibus domus vocatos, in
4 hunc modum adlocutus eſt: *Sextus dies agitur, com-
militones, ex quo ignarus futuri, & ſive optandum
hoc nomen ſive timendum erat, Cæſar adſcitus ſum:
quo domus noſtræ aut Reipub. fato, in veſtra manu
5 poſitum eſt. non quia, meo nomine, triſtiorem caſum
paveam, ut qui adverſas res expertus cum maxime
* ducam ne ſecundas quidem minus diſcriminis habe-* **diſcam*
*re: patris, & Senatus, & ipſius Imperii vicem do-
leo, ſi nobis aut perire hodie neceſſe eſt; aut, quod
6 æque apud bonos miſerum eſt, occidere. Solatium pro-
ximi motus habebamus, incruentam Urbem & res ſi-
ne diſcordia translatas. Proviſum adoptione videba-
1 tur, ut ne poſt Galbam quidem bello locus eſſet. Ni-* Cap. 30.
*hil arrogabo mihi nobilitatis aut modeſtiæ. neque enim
relatu virtutum, in comparatione Othonis opus eſt.
Vitia, quibus ſolis gloriatur, evertere Imperium, et-
2 iam cum amicum Imperatoris ageret. Habitu ne &
inceſſu, an illo muliebri ornatu, mereretur Imperium?
Falluntur, quibus luxuria ſpecie liberalitatis imponit.
3 Perdere iſte ſciet, donare neſciet. Stupra nunc, &
comiſſationes, & feminarum cœtus, volvit animo. hæc
Principatus præmia putat; quorum libido ac voluptas,
penes ipſum ſit; rubor ac dedecus, penes omnes. Ne-
mo enim unquam imperium flagitio quæſitum bonis ar-
4 tibus exercuit. Galbam conſenſus generis humani; me
Galba, conſentientibus vobis, Cæſarem dixit. Si Reſ-
pub. & Senatus, & populus, vacua nomina ſunt:
veſtra, commilitones, intereſt, ne Imperatorem peſſimi
5 faciant. Legionum ſeditio adverſum duces ſuos audita
eſt aliquando: veſtra fides famaque, inlæſa ad hunc
diem*

V.C.822.
Ch.69.

diem manſit. & Nero quoque vos deſtituit, non vos
Neronem. Minus triginta transfugæ & deſertores, quos 6
centurionem aut tribunum ſibi eligentes nemo ferret,
Imperium aſſignabunt? Admittitis exemplum? &
quieſcendo commune crimen facitis? Tranſcendet hæc
licentia in provincias: & ad nos ſcelerum exitus, bel-
lorum ad vos pertinebunt. Nec eſt plus quod pro cæde 7
Principis, quam quod innocentibus datur. ſed proinde
a nobis donativum ob fidem, quam ab aliis pro faci-
Cap. 31. *nore accipietis.* Dilapſis ſpeculatoribus, cetera co- 1
hors non adſpernata concionantem, ut turbidis
rebus evenit, forte magis, & nonnullo adhuc con-
ſilio, parat ſigna, quod poſtea creditum eſt, inſi-
diis & ſimulatione. Miſſus & Celſus Marius ad 2
electos Illyrici exercitus, Vipſanii in porticu ten-
dentes. Præceptum Amulio Sereno & Domitio Sa-
bino primipilaribus, *ut Germanicos milites e Liber-*
*tatis atrio *accerſerent.* Legioni claſſicæ diffidebat, 3
infeſtæ ob cædem commilitonum, quos primo ſta-
tim introitu trucidaverat Galba. Pergunt etiam in 4
caſtra prætorianorum tribuni Cerius Severus, Su-
brius Dexter, Pompejus Longinus, ſi incipiens
adhuc & nondum adulta ſeditio, melioribus con-
ſiliis flecteretur. Tribunorum Subrium & Cerium 5
milites adorti minis, Longinum manibus coërcent,
exarmantque: quia non ordine militiæ, ſed e Gal-
bæ amicis, fidus Principi ſuo, & deſciſcentibus ſu-
ſpectior erat. Legio claſſica nihil cunctata præto- 6
rianis adjungitur. Illyrici exercitus electi Celſum
infeſtis pilis proturbant. Germanica vexilla diu nu- 7
tavere, invalidis adhuc corporibus, & placatis
animis, quod eos a Nerone Alexandriam præmiſ-
ſos, atque inde rurſus longa navigatione ægros,
Cap. 32. impenſiore cura Galba refovebat. Univerſa jam 1
plebs palatium implebat, mixtis ſervitiis, & diſ-
ſono clamore, *cædem Othonis & conjuratorum exſi-*
lium poſcentium, ut ſi in circo ac theatro ludicrum
aliquod poſtularent. neque illis judicium aut veri- 2
tas: (quippe eodem die diverſa pari certamine po-
ſtulaturis) ſed tradito more, quemcunque Princi-
pem adulandi, licentia acclamationum, & ſtudiis
inanibus. Interim Galbam duæ ſententiæ diſtine- 3
bant: Titus Vinius *manendum intra domum, oppo-*

* *arceſſerent.*

nenda ſervitia, firmandos aditus, non eundum ad ira-
tos cenſebat: *daret malorum pœnitentiæ; daret bono-*
rum conſenſui ſpatium. ſcelera impetu; bona conſilia
4 *mora valeſcere. Denique eundi ultro ſi ratio ſit, eam-*
dem mox facultatem: regreſſus, ſi pœniteat, in aliena
1 *poteſtate.* *Feſtinandum* ceteris videbatur, *antequam* Cap. 33.
2 *creſceret invalida adhuc conjuratio paucorum. Trepida-*
turum etiam Othonem, qui furtim digreſſus, ad igna-
ros illatus, cunctatione nunc & ſegnitia terentium tem-
3 *pus, imitari Principem diſcat. Non exſpectandum, ut*
compoſitis caſtris, forum invadat, & proſpectante
Galba Capitolium adeat: dum egregius Imperator, cum
fortibus amicis, janua, ac limine tenus domum cludit,
4 *obſidionem nimirum toleraturus. Et præclarum in ſer-*
vis auxilium, ſi conſenſus tantæ multitudinis, & quæ
plurimum valet, prima indignatio langueſcat. Proinde
intuta, quæ indecora: vel ſi cadere neceſſe ſit, occur-
rendum diſcrimini. Id Othoni invidioſius, & ipſis
5 *honeſtum.* Repugnantem huic ſententiæ Vinium,
Laco minaciter invaſit, ſtimulante Icelo, privati
1 odii pertinacia, in publicum exitium. Nec diutius Cap. 34.
Galba cunctatus ſpecioſiora ſuadentibus acceſſit.
2 Præmiſſus tamen in caſtra Piſo, ut juvenis magno
nomine, recenti favore, & infenſus T. Vinio, ſeu
quia erat, ſeu quia irati ita volebant. & facilius de
3 odio creditur. Vix dum egreſſo Piſone, *occiſum in*
caſtris Othonem, vagus primum & incertus rumor,
mox ut in magnis mendaciis, *interfuiſſe ſe quidam,*
& vidiſſe adfirmabant, credula fama inter gauden-
4 tes, & incurioſos. Multi arbitrabantur compoſi-
tum auctumque rumorem, mixtis jam Othonianis,
qui ad evocandum Galbam, læta falſo vulgaverint.
1 Tum vero non populus tantum & imperita plebs in Cap. 35.
plauſus & immodica ſtudia, ſed equitum plerique
ac Senatorum, poſito metu incauti, refractis pa-
latii foribus ruere intus, ac ſe Galbæ oſtentare;
2 *præreptam ſibi ultionem* querentes. Ignaviſſimus
quiſque, & ut res docuit, in periculo non auſurus;
nimii verbis, linguæ feroces: nemo ſcire, & omnes
adfirmare, donec inopia veri, & conſenſu errantium
victus, ſumpto thorace Galba, inruenti turbæ neque
3 ætate neque corpore ſiſtens, ſella levaretur. Obvius
in palatio Julius Atticus ſpeculator, cruentum
gla-

V.C. 822.
Ch. 69.

gladium oſtentans, *occiſum a ſe Othonem* exclamavit:
& Galba, *Commilito*, inquit, *quis juſſit?* inſigni
animo ad coërcendam militarem licentiam, mi-
nantibus intrepidus, adverſus blandientes incorru-
Cap. 36. ptus. Haud dubiæ jam in caſtris omnium mentes, 1
tantusque ardor, ut non contenti agmine & corpo-
ribus, in ſuggeſtu, in quo paullo ante aurea Galbæ
ſtatua fuerat, medium inter ſigna Othonem vexil-
lis circumdarent. Nec tribunis aut centurionibus 2
adeundi locus: gregarius miles *caveri* inſuper *præ-
poſitos* jubebat. Strepere cuncta clamoribus, & tu- 3
multu, & exhortatione mutua, non tamquam in
populo ac plebe, variis ſegni adulatione vocibus,
ſed ut quemque adfluentium militum adſpexerant,
prehenſare manibus, complecti armis, collocare
juxta, præire ſacramentum, modo Imperatorem
militibus, modo Imperatori milites commendare.
Nec deerat Otho protendens manus, adorare vul- 4
gum, jacere oſcula, & omnia ſerviliter pro domi-
natione. Poſtquam univerſa claſſicorum legio ſa- 5
cramentum ejus accepit, fidens viribus, & quos
adhuc ſingulos exſtimulaverat, accendendos in
commune ratus, pro vallo caſtrorum ita cœpit.
Cap. 37. *Quis ad vos proceſſerim, commilitones, dicere non* 1
*poſſum: quia nec privatum me vocare ſuſtineo, Princeps
a vobis nominatus; nec Principem, alio imperante.
Veſtrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabi-
tur Imperatorem populi Romani in caſtris, an hoſtem
habeatis. Auditisne, ut pœna mea, & ſupplicium* 2
*veſtrum ſimul poſtulentur? adeo manifeſtum eſt, neque
perire nos, neque ſalvos eſſe, niſi una, poſſe. Et cujus
lenitatis eſt Galba, jam fortaſſe promiſit: ut qui nullo
expoſcente, tot millia innocentiſſimorum militum truci-
daverit. Horror animum ſubit, quotiens recordor fe-* 3
*ralem introitum, & hanc ſolam Galbæ victoriam, cum
in oculis Urbis decumari deditos juberet, quos deprecan-
tes in fidem acceperat. His auſpiciis Urbem ingreſſus,* 4
*quam gloriam ad Principatum attulit, niſi occiſi Obul-
tronii Sabini, & Cornelii Marcelli in Hiſpania, Vet-
tii Chilonis in Gallia, Fonteji Capitonis in Germania,
Clodii Macri in Africa, Cingonii in via, Turpiliani
in Urbe, Nymphidii in caſtris? Quæ uſquam pro-* 5
vincia, quæ caſtra ſunt, niſi cruenta & maculata?

aut

aut, ut ipſe prædicat, emendata & correcta? Nam
quæ alii ſcelera, hic remedia vocat: dum falſis nomi-
nibus ſeveritatem pro ſævitia, parcimoniam pro avari-
tia, ſupplicia & contumelias veſtras, diſciplinam ap-
6 *pellat. Septem a Neronis fine menſes ſunt, & jam*
plus rapuit Icelus, quam quod Polycleti, & Vatinii,
7 *& Elii, paraverunt. Minore avaritia ac licentia graſ-*
ſatus eſſet T. Vinius, ſi ipſe imperaſſet. nunc & ſub-
jectos nos habuit tamquam ſuos: & viles ut alienos.
Una illa domus ſufficit donativo, quod vobis nunquam
8 *datur, & cotidie exprobratur. Ac ne qua ſaltem in* Cap. 38.
*ſucceſſore Galbæ ſpes eſſet, * accerſit ab exſilio, quem* *arceſſit
triſtitia & avaritia ſui ſimillimum judicabat. Vidi-
ſtis, commilitones, notabili tempeſtate, etiam deos in-
2 *fauſtam adoptionem adverſantes. Idem Senatus, idem*
populi Romani animus eſt. Veſtra virtus exſpectatur,
apud quos omne honeſtis conſiliis robur, & ſine quibus
3 *quamvis egregia invalida ſunt. Non ad bellum vos,*
nec ad periculum voco: omnium militum arma nobiſcum
ſunt. Nec una cohors togata defendit nunc Galbam ſed
detinet. Cum vos adſpexerit, cum ſignum meum acce-
perit, hoc ſolum erit certamen, quis mihi plurimum
4 *imputet. Nullus cunctationi locus eſt in eo conſilio, quod*
5 *non poteſt laudari niſi peractum.* Aperiri deinde ar-
mamentarium juſſit, rapta ſtatim arma, ſine more
& ordine militiæ, ut prætorianus, aut legionarius
inſignibus ſuis diſtingueretur. Miſcentur auxiliari-
6 bus, galeis ſcutisque. Nullo tribunorum centurio-
numve adhortante, ſibi quisque dux & inſtigator
& præcipuum peſſimorum incitamentum, quod
1 boni mærebant. Jam exterritus Piſo fremitu cre- Cap. 39.
breſcentis ſeditionis, & vocibus in Urbem uſque
reſonantibus, egreſſum interim Galbam & foro
appropinquantem adſecutus erat: jam Marius Cel-
2 ſus haud læta retulerat: cum alii *in palatium redire*,
alii *Capitolium petere*, plerique *roſtra occupanda* cen-
ſerent, plures tantum ſententiis aliorum contradi-
cerent, utque evenit in conſiliis infelicibus, opti-
3 ma viderentur, quorum tempus effugerat. Agitaſ-
ſe Laco, ignaro Galba, de occidendo T. Vinio di-
citur, ſiue ut pœna ejus animos militum mulceret,
ſeu conſcium Othonis credebat, ad poſtremum vel
4 odio. Hæſitationem attulit tempus ac locus, quia

ini

V.C. 822.
Ch. 69.
initio cædis orto, difficilis modus, & turbavere
conſilium trepidi nuntii, ac proximorum diffugia,
languentibus omnium ſtudiis, qui primo alacres
Cap.40. fidem atque animum oſtentaverant. Agebatur huc 1
illuc Galba, vario turbæ fluctuantis impulſu, com-
pletis undique baſilicis ac templis, lugubri proſpe-
ctu, neque populi aut plebis ulla vox, ſed attoniti
vultus, & converſæ ad omnia aures. non tumul-
tus, non quies, quale magni metus, & magnæ iræ
ſilentium eſt. Othoni tamen *armari plebem* nuntia- 2
batur. *Ire præcipites, & occupare pericula* jubet.
Igitur milites Romani, quaſi Vologeſem, aut Pa- 3
corum, avito Arſacidarum ſolio depulſuri, ac non
Imperatorem ſuum inermem & ſenem trucidare
pergerent, disjecta plebe, proculcato Senatu, tru-
ces armis, rapidis equis forum inrumpunt. nec il- 4
los Capitolii adſpectus, & imminentium templo-
rum religio, & priores & futuri Principes terruere,
quo minus facerent ſcelus, cujus ultor eſt quisquis
Cap.41. ſucceſſit. Viſo cominus armatorum agmine, ve- 1
xillarius comitantis Galbam cohortis (*Atilium Ver-*
gilionem fuiſſe tradunt) dereptam Galbæ imaginem
ſolo adflixit. Eo ſigno manifeſta in Othonem o- 2
mnium militum ſtudia, deſertum fuga populi fo-
rum, deſtricta adverſus dubitantes tela. Juxta Cur-
tium lacum, trepidatione ferentium Galba proje-
ctus e ſella, ac provolutus eſt. Extremam ejus vo 3
cem, ut cuique odium aut admiratio fuit, varie
prodidere. Alii ſuppliciter interrogaſſe, *quid mali*
meruiſſet? paucos dies exſolvendo donativo depreca-
tum. Plures obtuliſſe ultro percuſſoribus jugulum,
agerent ac ferirent, ſi ita e Repub. videretur. non
interfuit occidentium quid diceret. De percuſſore 4
non ſatis conſtat. quidam *Terentium evocatum*, alii
Lecanium, crebrior fama tradidit *Camurium quintæ*
decimæ legionis militem, impreſſo gladio, jugulum ejus
hauſiſſe. Ceteri crura brachiaque (nam pectus te- 5
gebatur) fœde laniavere: pleraque vulnera, feritate
Cap.42. & ſævitia trunco jam corpori adjecta. Titum in- 1
de Vinium invaſere. de quo & ipſo ambigitur,
conſumpſerit ne vocem ejus inſtans metus, an pro-
clamaverit, *non eſſe ab Othone mandatum ut occide-*
retur. Quod ſeu finxit formidine; ſeu conſcientia 2
con-

conjurationis confeſſus eſt: huc potius ejus vita
famaque inclinat, ut conſcius ſceleris fuerit, cujus
3 cauſſa erat. Ante ædem divi Julii jacuit, primo
ictu in poplitem, mox ab Julio Caro legionario
1 milite in utrumque latus transverberatus. Inſignem Cap.43.
illa die virum Sempronium Denſum ætas noſtra
2 vidit. Centurio is prætoriæ cohortis a Galba cuſto-
diæ Piſonis additus, ſtricto pugione occurrens ar-
matis, & ſcelus exprobrans, ac modo manu, modo
voce, vertendo in ſe percuſſores, quamquam vul-
3 nerato Piſoni effugium dedit. Piſo in ædem Veſtæ
pervaſit, exceptusque miſericordia publici ſervi, &
contubernio ejus abditus, non religione, nec cæ-
rimoniis, ſed latebra imminens exitium differe-
4 bat: cum advenere, miſſu Othonis, nominatim
in cædem ejus ardentes, Sulpicius Florus e Britan-
nicis cohortibus, nuper a Galba civitate donatus,
& Statius Murcus ſpeculator. a quibus protractus
1 Piſo, in foribus templi trucidatur. Nullam cædem Cap.44.
Otho majore lætitia excepiſſe, nullum caput tam
2 inſatiabilibus oculis perluſtraſſe dicitur: ſeu tum
primum levata omni ſolicitudine mens, vacare
gaudio cœperat: ſeu recordatio majeſtatis in Gal-
ba; amicitiæ in T. Vinio, quamvis immitem ani-
mum imagine triſti confuderat: Piſonis, ut ini-
mici & æmuli, cæde lætari, jus faſque credebat.
3 Præfixa contis capita geſtabantur, inter ſigna co-
hortium juxta Aquilam legionis, certatim oſten-
tantibus cruentas manus qui occiderant, qui inter-
fuerant, qui vere, qui falſo, ut pulchrum & me-
4 morabile facinus jactabant. Plures quam centum
& viginti libellos præmia expoſcentium, ob ali-
quam notabilem illa die operam, Vitellius poſtea
invenit. omneſque conquiri & interfici juſſit, non
honore Galbæ, ſed tradito Principibus more, mu-
nimentum ad præſens, in poſterum ultionem.
1 Alium crederes Senatum, alium populum. ruere Cap.45.
cuncti in caſtra, anteire proximos, certare cum
præcurrentibus, increpare Galbam, laudare mili-
tum judicium, exoſculari Othonis manum: quan-
toque magis falſa erant quæ fiebant, tanto plura
2 facere. Nec adſpernabatur ſingulos Otho, avidum
& minacem militum animum, voce vultuque tem-
pe-

Y.C. 822.
Ch. 69. perans. Marium Celſum Conſulem deſignatum, 3
& Galbæ uſque in extremas res amicum fidumque,
ad ſupplicium expoſtulabant; induſtriæ ejus inno-
centiæque quaſi malis artibus infenſi. Cædis & 4
prædarum initium, & optimo cuique perniciem
quæri apparebat. ſed Othoni nondum auctoritas
inerat ad prohibendum ſcelus, jubere jam poterat.
Ita ſimulatione iræ, *vinciri* juſſum, & *majores pœ-* 5
nas daturum adfirmans, præſenti exitio ſubtraxit.
Cap. 46. Omnia deinde arbitrio militum acta. Prætorii Præ- 1
fectos ſibi ipſi legere: Plotium Firmum e mani-
pularibus quondam, tum vigilibus præpoſitum, &
incolumi adhuc Galba partes Othonis ſecutum. ad-
jungitur Licinius Proculus, intima familiaritate
Othonis, ſuſpectus conſilia ejus foviſſe. Urbi Fla- 2
vium Sabinum præfecere, judicium Neronis ſecu-
ti, ſub quo eamdem curam obtinuerat: plerisque
Veſpaſianum fratrem in eo reſpicientibus. Fla- 3
gitatum, *ut vacationes præſtari centurionibus ſolitæ
remitterentur.* Namque gregarius miles, ut tributum
annuum pendebat. Quarta pars manipuli ſparſa 4
per commeatus, aut in ipſis caſtris vaga, dum mer-
cedem centurioni exſolveret, neque modum oneris
quisquam, neque genus quæſtus penſi habebat. per
latrocinia & raptus, aut ſervilibus miniſteriis, mi-
litare otium redimebant. Tum locupletiſſimus 5
quisque miles, labore ac ſævitia fatigari, donec
vacationem emeret. ubi ſumptibus exhauſtus, ſe-
cordia inſuper elanguerat, inops pro locuplete, &
iners pro ſtrenuo, in manipulum redibat: ac rurſus
alius atque alius, eadem egeſtate ac licentia corru-
pti, ad ſeditionem & diſcordias & ad extremum,
bella civilia ruebant. Sed Otho, ne vulgi largitione, 6
centurionum animos averteret, *ex fiſco ſuo vacatio-
nes annuas exſoluturum* promiſit: rem haud dubie
utilem, & a bonis poſtea Principibus, perpetuitate
diſciplinæ firmatam. Laco Præfectus, tamquam 7
in inſulam ſeponeretur, ab evocato, quem ad
cædem ejus Otho præmiſerat, confoſſus. In Mar-
tianum Icelum, ut in libertum, palam animad-
Cap. 47. verſum. Exacto per ſcelera die, noviſſimum ma- 1
lorum fuit lætitia. Vocat Senatum Prætor urbanus.
certant adulationibus ceteri magiſtratus. Accur- 2
runt

runt Patres, decernitur Othoni *Tribunicia poteſtas*, V.C.822. Ch.69.
& nomen Auguſti, & omnes Principum honores; an-
nitentibus cunctis abolere convicia ac probra, quæ
promiſcue jacta hæſiſſe animo ejus nemo ſenſit. o-
miſiſſet offenſas, an diſtuliſſet, brevitate imperii
3 in incerto fuit. Otho cruento adhuc foro, per ſtrages
jacentium, in Capitolium atque inde in Palatium
vectus, *concedi corpora ſepulturæ, cremarique* permi-
ſit. Piſonem Verania uxor ac frater Scribonianus,
T. Vinium Criſpina filia compoſuere, quæſitis re-
demptisque capitibus, quæ venalia interfectores
1 ſervaverant. Piſo unum & triceſimum ætatis an- Cap.48.
2 num explebat, fama meliore quam fortuna. Fratres
ejus Magnum Claudius, Craſſum Nero interfece-
rant. Ipſe diu exſul, quatriduo Cæſar, properata
adoptione ad hoc tantum majori fratri prælatus eſt,
3 ut prior occideretur. T. Vinius quinquaginta ſe-
ptem annos variis moribus egit. Pater illi e præ-
4 toria familia, maternus avus e proſcriptis. Prima
militia infamis, Legatum Calviſium Sabinum ha-
buerat: cujus uxor, mala cupidine viſendi ſitum ca-
ſtrorum, per noctem militari habitu ingreſſa, cum
vigilias & cetera militiæ munia eadem laſcivia te-
meraſſet, in ipſis principiis ſtuprum auſa, & cri-
5 minis hujus reus T. Vinius arguebatur. Igitur juſſu
C. Cæſaris oneratus catenis: mox mutatione tem-
porum dimiſſus, curſu honorum inoffenſo, legioni
6 poſt Præturam præpoſitus, probatusque. ſervili dein-
ceps probro reſperſus eſt, tamquam ſcyphum au-
reum in convivio Claudii furatus. & Claudius po-
ſtera die ſoli omnium Vinio fictilibus miniſtrari
7 juſſit. Sed Vinius Proconſulatu Galliam Narbo-
nenſem ſevere integreque rexit. mox Galbæ ami-
citia in abruptum tractus, audax, callidus, prom-
ptus, & prout animum intendiſſet, pravus aut in-
8 duſtrius, eadem vi. Teſtamentum T. Vinii ma-
gnitudine opum inritum. Piſonis ſupremam vo-
1 luntatem paupertas firmavit. Galbæ corpus diu Cap.49.
neglectum, & licentia tenebrarum plurimis ludi-
briis vexatum, diſpenſator Argius, e prioribus ſer-
vis, humili ſepultura in privatis ejus hortis con-
2 texit. Caput per lixas calonesque ſuffixum, lace-
ratumque ante Patrobii tumulum (libertus is Ne-

C.V.822. Ch. 69. ronis punitus a Galba fuerat) poſtera demum die
repertum, & cremato jam corpori admixtum eſt.
Hunc exitum habuit Ser. Galba tribus & ſeptuagin- 3
ta annis, quinque Principes proſpera fortuna emen-
ſus, & alieno imperio felicior, quam ſuo. Vetus in 4
familia nobilitas, magnæ opes. ipſi medium inge-
nium, magis extra vitia quam cum virtutibus. Fa-
mæ nec incurioſus, nec venditator. Pecuniæ alienæ
non appetens, ſuæ parcus, publicæ avarus. Amico- 5
rum libertorumque, ubi in bonos incidiſſet, ſine
reprehenſione patiens: ſi mali forent, uſque ad
culpam ignarus. Sed claritas natalium, & metus
temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſa-
pientia vocaretur. Dum vigebat ætas, militari lau 6
de apud Germanias floruit. Proconſul Africam
moderate: jam ſenior, citeriorem Hiſpaniam pari
juſtitia continuit: major privato viſus, dum priva-
tus fuit, & omnium conſenſu capax Imperii, niſi
Cap. 50. imperaſſet. Trepidam Urbem, ac ſimul atrocita- 1
tem recentis ſceleris, ſimul veteres Othonis mores
paventem, novus inſuper *de Vitellio* nuntius exter-
ruit, ante cædem Galbæ ſuppreſſus, ut tantum ſu-
perioris Germaniæ exercitum deſciviſſe crederetur.
Tum *duos omnium mortalium impudicitia, ignavia,* 2
luxuria deterrimos, velut ad perdendum Imperium fa-
taliter electos, non Senatus modo & eques, quis ali-
qua pars & cura Reipub. ſed vulgus quoque palam
mærere. Nec jam recentia ſævæ pacis exempla, ſed 3
repetita bellorum civilium memoria, *captam totiens*
ſuis exercitibus Urbem, vaſtitatem Italiæ, direptiones
provinciarum, Pharſaliam, Philippos, & Peruſiam ac
Mutinam, nota publicarum cladium nomina, lo-
quebantur. *Prope everſum orbem, etiam cum de Prin-* 4
cipatu inter bonos certaretur. ſed manſiſſe C. Julio,
manſiſſe Cæſare Auguſto victore, Imperium; manſu-
ram fuiſſe, ſub Pompejo Brutoque Rempub. Nunc pro
Othone, an pro Vitellio, in templa ituros? Utraſque
impias preces, utraque deteſtanda vota, inter duos,
quorum bello ſolum id ſcires, deteriorem fore qui viciſ-
ſet. Erant qui Veſpaſianum & arma Orientis augu- 5
rarentur. &, ut potior utroque Veſpaſianus, ita
bellum aliud, atque alias clades horrebant. Et am-
bigua de Veſpaſiano fama: ſolusque omnium ante
ſe

1 ſe Principum, in melius mutatus eſt. Nunc initia V.C.822. Ch.69.
cauſſasque motus Vitelliani expediam. Cæſo cum Cap.51.
omnibus copiis Julio Vindice, ferox præda gloria-
que exercitus, ut cui ſine labore ac periculo, ditiſ-
ſimi belli victoria eveniſſet, expeditionem & a-
2 ciem, præmia quam ſtipendia malebat: diuque in-
fructuoſam & aſperam militiam toleraverat, inge-
nio loci cælique, & ſeveritate diſciplinæ; quam
in pace inexorabilem diſcordiæ civium reſolvunt,
paratis utrimque corruptoribus, & perfidia impu-
nita. Viri, arma, equi, ad uſum & ad decus ſuper-
3 erant. Sed ante bellum, centurias tantum ſuas
turmasque noverant; exercitus finibus provincia-
rum diſcernebantur: tum adverſus Vindicem con-
tractæ legiones, ſeque & Gallias expertæ, quærere
rurſus arma, novasque diſcordias: nec *ſocios* ut o-
4 lim, ſed *hoſtes* & *victos* vocabant. Nec deerat pars
Galliarum quæ Rhenum accolit, eaſdem partes ſe-
cuta, ac tum acerrima inſtigatrix adverſus *Gal-
bianos*. hoc enim nomen faſtidito Vindice indi-
5 derant. Igitur Sequanis Æduisque, deinde prout
opulentia civitatibus erat, infenſi, expugnationes
urbium, populationes agrorum, raptus penatium
hauſerunt animo: ſuper avaritiam & arrogantiam
præcipua validiorum vitia, contumacia Gallorum
irritati, qui *remiſſam ſibi a Galba quartam tributo-
rum partem, & publice * donatos in ignominiam exer-* *civitate donatos
6 *citus* jactabant. Acceſſit callide vulgatum, temere
creditum, *decumari legiones, & promptiſſimum quem-
que centurionum dimitti.* undique atroces nuntii, ſi-
niſtra ex Urbe fama, infenſa Lugdunenſis colonia,
& pertinaci pro Nerone fide fecunda rumoribus.
7 Sed plurima ad fingendum credendumque materies
in ipſis caſtris, odio, metu, & ubi vires ſuas re-
1 ſpexerant, ſecuritate. Sub ipſas ſuperioris anni Cap.52.
Kalendas Decembres Aulus Vitellius inferiorem
Germaniam ingreſſus, hiberna legionum cum cura
2 adierat: redditi plerisque ordines, remiſſa igno-
minia, allevatæ notæ: plura ambitione, quædam
judicio: in quibus ſordem & avaritiam Fonteji
Capitonis, adimendis aſſignandisve militiæ ordi-
3 nibus, integre mutaverat. Nec conſularis Lega-
ti menſura, ſed in majus omnia accipiebantur.

V.C 822. Ch. 69. Et Vitellius apud ſeveros humilis. † Ita comitatem 3
† Id c. bonitatemque faventes vocabant, quod ſine modo,
ſine judicio, donaret ſua, largiretur aliena. Simul
aviditate impetrandi, ipſa vitia pro virtutibus in-
terpretabantur. Multi in utroque exercitu ſicut mo- 4
deſti quietique, ita mali & ſtrenui. Sed profuſa cu-
pidine, & inſigni temeritate Legati legionum,
Alienus Cæcina, & Fabius Valens: e quibus Valens
infenſus Galbæ, tamquam detectam a ſe Verginii
cunctationem, oppreſſa Capitonis conſilia ingrate
tuliſſet, inſtigare Vitellium, *ardorem militum* oſten-
tans. *Ipſum celebri ubique fama: nullam in Flacco Hor-* 5
deonio moram: affore Britanniam: ſecutura Germano-
rum auxilia: male fidas provincias: precarium ſeni im-
perium, & brevi tranſiturum. panderet modo ſinum,
& venienti fortunæ occurreret. Merito dubitaſſe Ver- 6
ginium, equeſtri familia, ignoto patre: imparem ſi re-
cepiſſet Imperium, tutum ſi recuſaſſet. Vitellio tres
patris Conſulatus, Cenſuram, collegium Cæſaris, &
imponere jampridem Imperatoris dignationem, & au-
ferre privati ſecuritatem. Quatiebatur his ſegne in- 7
genium, ut concupiſceret magis, quam ſperaret.
Cap. 53. At in ſuperiore Germania, Cæcina decora juventa, 1
corpore ingens, animi immodicus, cito ſermone,
erecto inceſſu, ſtudia militum inlexerat. Hunc juve- 2
nem Galba, Quæſtorem in Bætica, impigre in partes
ſuas transgreſſum legioni præpoſuit. mox compertum
tum publicam pecuniam avertiſſe, ut peculatorem
flagitari juſſit. Cæcina ægre paſſus, miſcere cuncta,
& privata vulnera, Reipub. malis operire ſtatuit.
Nec deerant in exercitu ſemina diſcordiæ, quod & 3
bello adverſus Vindicem univerſus adfuerat; nec niſi
occiſo Nerone tranſlatus in Galbam, atque in eo ipſo
ſacramento vexillis inferioris Germaniæ præventus
erat Et Treveri ac Lingones, quaſque alias civitates 4
atrocibus edictis, aut damno finium Galba perculerat,
hibernis legionum propius miſcentur. Unde ſe- 5
ditioſa colloquia, & inter paganos corruptior miles,
& in Verginium favor cuicumque alii pro-
Cap. 54. futurus. Miſerat civitas Lingonum, vetere inſti- 1
tuto, dona legionibus, dextras hoſpitii inſigne.
Legati eorum in ſqualorem mæſtitiamque compo- 2
ſiti, per principia, per contubernia, modo *ſuas in-*
jurias,

jurias, modo *civitatum vicinarum præmia*, & ubi V. C. 822. Ch. 69.
pronis militum auribus accipiebantur, *ipſius exer-*
citus pericula & contumelias conquerentes, accende-
3 bant animos. Nec procul ſeditione aberant, cum
Hordeonius Flaccus *abire legatos*, utque occultior
digreſſus eſſet, *nocte caſtris excedere* jubet. Inde
atrox rumor, adfirmantibus pleriſque *interfectos*;
ac niſi ipſi conſulerent, fore ut acerrimi militum &
præſentia conqueſti, per tenebras & inſcitiam cetero-
4 *rum occiderentur.* Obſtringuntur inter ſe tacito fœ-
dere legiones. Adſciſcitur auxiliorum miles, pri-
mo ſuſpectus, tamquam circumdatis cohortibus
aliſque, impetus in legiones pararetur: mox ea-
dem acrius volens, faciliore inter malos conſenſu
1 ad bellum, quam in pace ad concordiam. Inferio- Cap. 55.
ris tamen Germaniæ legiones ſolenni Kalendarum
Januariarum ſacramento pro Galba adactæ, multa
cunctatione, & raris primorum ordinum vocibus;
ceteri ſilentio, proximi cujusque audaciam exſpe-
ctantes; inſita mortalibus natura propere ſequi,
2 quæ piget inchoare. Sed ipſis legionibus inerat di-
verſitas animorum: primani quintanique turbidi
adeo, ut quidam ſaxa in Galbæ imagines jecerint;
quintadecima ac ſextadecima legiones, nihil ultra
fremitum & minas auſæ, initium erumpendi cir-
3 cumſpectant. At in ſuperiori exercitu, quarta ac
duodeviceſima legiones iisdem hibernis tenden-
tes, ipſo Kalendarum Januariarum die dirumpunt
imagines Galbæ: quarta legio promptius, duode-
4 viceſima cunctanter, mox conſenſu. Ac ne reve-
rentiam imperii exuere viderentur, in S. P. Q. R.
obliterata jam nomina, ſacramenta advocabant.
nullo Legatorum tribunorumve pro Galba nitente,
quibusdam, ut in tumultu, notabilius turbantibus.
5 Non tamen quisquam in modum concionis, aut
ſuggeſtu locutus. neque enim erat adhuc cui im-
1 putaretur. Spectator flagitii Hordeonius Flaccus Cap. 56.
conſularis Legatus aderat, non compeſcere ruen-
tes, non retinere dubios, non cohortari bonos au-
ſus; ſed ſegnis, pavidus, & ſecordia innocens.
2 Quatuor centuriones duodeviceſimæ legionis No-
nius Receptus, Donatius Valens, Romilius Mar-
cellus, Calpurnius Repentinus, cum protegerent

V.C. 822. Ch. 69. Galbæ imagines, impetu militum abrepti, vincti-
que. Nec cuiquam ultra fides, aut memoria prioris 3
ſacramenti. ſed, quod in ſeditionibus accidit, un-
de plures erant, omnes fuere. Nocte quæ Kalen- 4
das Januarias ſecuta eſt, in coloniam Agrippinen-
ſem aquilifer quartæ legionis epulanti Vitellio
nuntiat, *quartam & duodeviceſimam legiones, pro-
jectis Galbæ imaginibus, in Senatus & Populi Romani
verba juraſſe.* Id ſacramentum inane viſum. *occu-
pari nutantem fortunam, & offerri Principem* placuit.
Miſſi a Vitellio ad legiones Legatosque, qui *deſci- 5
viſſe a Galba ſuperiorem exercitum* nuntiarent, *proinde
aut bellandum adverſus deſciſcentes, aut ſi concordia
& pax placeat, faciendum Imperatorem: & minore
Cap. 57. diſcrimine ſumi Principem, quam quæri.* Proxima 1
legionis primæ hiberna erant, & promptiſſimus e
Legatis Fabius Valens. Is die poſtero coloniam A-
grippinenſem cum equitibus legionis, auxiliario-
rumque ingreſſus, *Imperatorem* Vitellium conſaluta-
vit. Secutæ ingenti certamine ejusdem provinciæ 2
legiones: & ſuperior exercitus, ſpecioſis Senatus
Populique Romani nominibus relictis, tertio No-
nas Januarias Vitellio acceſſit. ſcires illum priore
biduo non penes Rempub. fuiſſe. Ardorem exerci- 3
tuum Agrippinenſes, Treveri, Lingones æquabant,
auxilia, equos, arma, pecunias offerentes, ut quis-
que corpore, opibus, ingenio validus. Nec princi- 4
pes modo coloniarum aut caſtrorum, quibus præ-
ſentia ex adfluenti, & parta victoria magnæ ſpes;
ſed manipuli quoque & gregarius miles, viatica ſua,
& balteos, phalerasque, inſignia armorum argento
decora, loco pecuniæ tradebant: inſtinctu, & im-
Cap. 58. petu, & avaritia. Igitur laudata militum alacri- 1
tate Vitellius, miniſteria Principatus per libertos
agi ſolita, in equites Romanos diſponit. Vacationes 2
centurionibus ex fiſco numerat. Sævitiam militum
pleroſque ad pœnam expoſcentium ſæpius appro-
bat, partim ſimulatione vinculorum fruſtratur. Pom- 3
pejus Propinquus Procurator Belgicæ ſtatim interfe-
ctus. Julium Burdonem Germanicæ claſſis præfectum
aſtu ſubtraxit. exarſerat in eum iracundia exercitus,
tamquam crimen, ac mox inſidias, Fontejo Capi-

apud ſævientes occidere palam, ignoſcere non niſi C.V.822. Ch. 69.
fallendo licebat. Ita in cuſtodia habitus: & poſt
victoriam demum, ſtratis jam militum odiis, di-
5 miſſus eſt. Interim ut piaculum objicitur centurio
Criſpinus, qui ſe ſanguine Capitonis cruentaverat:
eoque & poſtulantibus manifeſtior, & punienti
1 vilior fuit. Julius deinde Civilis periculo exem- Cap.59
ptus, præpotens inter Batavos, ne ſupplicio ejus
2 ferox gens alienaretur. Et erant in civitate Lingo-
num octo Batavorum cohortes, quartædecimæ le-
gionis auxilia, tum diſcordia temporum a legione
digreſſæ: prout inclinaſſent, grande momentum,
3 ſociæ aut adverſæ. Nonium, Donatium, Romi-
lium, Calpurnium, centuriones, de quibus ſupra
retulimus, occidi juſſit, damnatos fidei crimine
4 graviſſimo inter deſciſcentes. Acceſſere partibus
Valerius Aſiaticus, Belgicæ provinciæ Legatus, quem
mox Vitellius generum adſcivit: & Junius Blæſus
Lugdunenſis Galliæ rector, cum Italica legione, &
5 ala Taurina, Lugduni tendentibus. Nec in Ræticis
copiis mora, quo minus ſtatim adjungerentur.
1 Ne in Britannia quidem dubitatum. Præerat Tre- Cap.60.
bellius Maximus, per avaritiam ac ſordes contem-
2 ptus exercitui inviſusque. Accendebat odium ejus
Roſcius Cælius Legatus viceſimæ legionis olim di-
ſcors, ſed occaſione civilium armorum atrocius
proruperat. Trebellius *ſeditionem & confuſum ordi-
nem diſciplinæ* Cælio, *ſpoliatas & inopes legiones* Cæ-
3 lius Trebellio objectabat, cum interim fœdis Lega-
torum certaminibus, modeſtia exercitus corrupta,
eoque diſcordiæ ventum, ut auxiliarium quoque
militum convitiis proturbatus, & aggregantibus ſe
Cælio cohortibus alisque, deſertus Trebellius ad
4 Vitellium perfugerit. quies provinciæ, quamquam
remoto conſulari manſit. rexere Legati legionum,
1 pares jure, Cælius audendo potentior. Adjuncto Cap.61.
Britannico exercitu, ingens viribus opibusque Vi-
tellius, duos duces, duo itinera bello deſtinavit.
2 Fabius Valens *allicere, vel ſi abnuerent, vaſtare Gal-
lias, & Cottianis Alpibus Italiam irrumpere*; Cæcina
3 *propiore tranſitu, Peninis jugis degredi* juſſus. Va-
lenti inferioris exercitus electi cum Aquila quintæ
legionis, & cohortibus alisque ad quadraginta mil-

V.C.822. Ch.69. lia armatorum data: triginta millia Cæcina e ſupe-
riore Germania ducebat, quorum robur legio una,
primaetviceſima, fuit. addita utrique Germano- 4
rum auxilia, e quibus Vitellius ſuas quoque copias
Cap.62. ſupplevit, tota mole belli ſecuturus. Mira inter 1
exercitum imperatoremque diverſitas. Inſtare mi-
les, arma poſcere, *dum Galliæ trepident, dum Hi-*
ſpaniæ cunctentur. non obſtare hiemem, neque ignavæ 2
pacis moras. invadendam Italiam, occupandam Ur-
bem. nihil in diſcordiis civilibus feſtinatione tutius, ubi
facto magis quam conſulto opus eſſet. Torpebat Vitel 3
lius, & fortunam Principatus inerti luxu ac prodi-
gis epulis præſumebat, medio diei temulentus, &
ſagina gravis; cum tamen ardor & vis militum ul-
tro ducis munia implebat, ut ſi abeſſet imperator,
& ſtrenuis vel ignavis ſpem metumque adderet.
Inſtructi intentique *ſignum profectionis* expoſcunt: no- 4
mine *Germanici*, Vitellio ſtatim addito: *Cæſarem*
ſe appellari etiam victor prohibuit. Lætum augu- 5
rium Fabio Valenti exercituique, quem in bellum
agebat, ipſo profectionis die, aquila leni meatu,
prout agmen incederet, velut dux viæ prævolavit:
longumque per ſpatium, is gaudentium militum
clamor, ea quies interritæ alitis fuit, ut haud du-
Cap.63. bium magnæ & proſperæ rei omen acciperetur. Et 1
Treveros quidem ut ſocios ſecuri adiere. Divoduri
(Mediomatricorum id opidum eſt) quamquam o-
mni comitate exceptos, ſubitus pavor exterruit,
raptis repente armis, ad cædem innoxiæ civitatis;
non ob prædam, aut ſpoliandi cupidine; ſed furore
& rabie, & cauſſis incertis, eoque difficilioribus
remediis. donec precibus ducis mitigati, ab exci- 2
dio civitatis temperavere. cæſa tamen ad quatuor
millia hominum. Iſque terror Gallias invaſit, ut 3
venienti mox agmini univerſæ civitates, cum magi-
ſtratibus & precibus occurrerent, ſtratis per vias
pueris feminiſque, quæque alia placamenta hoſtilis
iræ, non quidem in bello, ſed pro pace tendebantur.
Cap.64. Nuntium de cæde Galbæ & imperio Othonis, Fa- 1
bius Valens in civitate Leucorum accepit. Nec mi-
litum animus in gaudium, aut formidinem permo-
tus, bellum volvebat: Gallis cunctatio exempta; 2
& in Othonem ac Vitellium odium par, ex Vitellio
&

5 & metus. Proxima Lingonum civitas erat, fida par-
tibus. benigne excepti, modeſtia certavere. ſed
brevis lætitia fuit, cohortium intemperie, quas a
legione quartadecima, ut ſupra memoravimus, di-
4 greſſas exercitui ſuo Fabius Valens adjunxerat. Jur-
gio primum, mox rixa inter Batavos & legionarios,
dum his aut illis ſtudia militum adgregantur, pro-
pe in prœlium exarſere; ni Valens animadverſione
paucorum, oblitos jam Batavos imperii admonuiſ-
5 ſet. Fruſtra adverſus Æduos quæſita belli cauſſa.
juſſi *pecuniam atque arma deferre*, gratuitos inſuper
commeatus præbuere: quod Ædui formidine, Lug-
6 dunenſes gaudio fecere. Sed legio Italica & ala
Taurina abductæ. Cohortem duodeviceſimam Lug-
7 duni, ſolitis ſibi hibernis, relinqui placuit. Man-
lius Valens, Legatus Italicæ legionis, quamquam
bene de partibus meritus, nullo apud Vitellium ho-
nore fuit. ſecretis eum criminationibus infamave-
rat Fabius ignarum, & quo incautior deciperetur,
1 palam laudatum. Veterem inter Lugdunenſes Cap.65.
Viennenſesque diſcordiam, proximum bellum ac-
cenderat. multæ invicem clades, crebrius infeſtius-
que, quam ut tantum propter Neronem Galbam-
2 que pugnaretur. Et Galba reditus Lugdunenſium,
occaſione iræ, in fiſcum verterat. multus contra in
Viennenſes honor. unde æmulatio, & invidia, &
3 uno amne diſcretis connexum odium. Igitur Lug-
dunenſes exſtimulare ſingulos militum, & in ever-
ſionem Viennenſium impellere, *obſeſſam ab illis co-
loniam ſuam, adjutos Vindicis conatus, conſcriptas nu-
per legiones in præſidium Galbæ* referendo. & ubi cauſ-
ſas odiorum prætenderant, magnitudinem prædæ
4 oſtendebant. Nec jam ſecreta exhortatio; ſed pu-
blicæ preces; *Irent ultores, exſcinderent ſedem Gal-
lici belli. cuncta illic externa & hoſtilia; ſe coloniam
Romanam & partem exercitus, & proſperarum adver-
ſarumque rerum ſocios. ſi fortuna contra daret, iratis
1 ne relinquerentur.* His & pluribus in eumdem mo- Cap.66.
dum, perpulerant, ut nec Legati quidem ac duces
partium reſtingui poſſe iracundiam exercitus arbi-
trarentur, cum haud ignari diſcriminis ſui Viennen-
ſes, velamenta & infulas præferentes, ubi agmen
inceſſerat, arma, genua, veſtigia prehenſando,

V.C.822.
Ch. 69. flexere militum animos. Addidit Valens † trecenos 2
ſingulis militibus ſeſtertios. tum vetuſtas dignitaſ-
que coloniæ valuit; & verba Fabii ſalutem incolu-
mitatemque Viennenſium commendantis, æquis,
auribus accepta. publice tamen armis mulctati,
privatis & promiſcuis copiis juvere militem. Sed 3
fama conſtans fuit, *ipſum Valentem magna pecunia*
emptum. Is diu ſordidus, repente dives, mutatio-
nem fortunæ male tegebat, accenſis egeſtate longa
cupidinibus immoderatus, & inopi juventa, ſenex
prodigus. Lento deinde agmine, per fines Allo- 4
brogum & Vocontiorum ductus exercitus: ipſa iti-
nerum ſpatia, & ſtativorum mutationes venditan-
te duce, fœdis pactionibus adverſus poſſeſſores a-
grorum, & magiſtratus civitatum, adeo minaciter,
ut Luco (municipium id Vocontiorum eſt) faces ad-
moverit, donec pecunia mitigaretur. quotiens pe- 5
cuniæ materia deeſſet, ſtupris & adulteriis exora-
Cap. 67. batur. Sic ad Alpes perventum. Plus prædæ ac ſan- 1
guinis Cæcina hauſit. Irritaverant turbidum inge-
nium Helvetii, Gallica gens, olim armis viriſque,
mox memoria nominis clara, de cæde Galbæ igna-
ri, & Vitellii imperium abnuentes. Initium bello 2
fuit avaritia ac feſtinatio unaetviceſimæ legionis.
rapuerant pecuniam miſſam in ſtipendium caſtelli,
quod olim Helvetii ſuis militibus ac ſtipendiis
tuebantur. ægre id paſſi Helvetii, interceptis epi- 3
ſtolis, quæ nomine Germanici exercitus ad Pan-
nonicas legiones ferebantur; centurionem & quoſ-
dam militum in cuſtodia retinebant. Cæcina bel- 4
li avidus, proximam quamque culpam antequam
pœniteret ultum ibat. mota propere caſtra. vaſtati
agri. direptus, longa pace in modum municipii
extructus locus, amœno ſalubrium aquarum uſu
frequens. miſſi ad Rætica auxilia nuntii, ut verſos 5
Cap. 68. in legionem Helvetios a tergo adgrederentur. Illi 1
ante diſcrimen feroces, in periculo pavidi, quam-
quam primo tumultu Claudium Severum ducem le-
gerant, non arma noſcere, non ordines ſequi, non
in unum conſulere. exitioſum adverſus veteranos 2
prœlium, intuta obſidio, dilapſis vetuſtate mœni-
bus. hinc Cæcina cum valido exercitu, inde Ræti-
cæ alæ cohorteſque, & ipſorum Rætorum juventus

† 7 Philipp. cum dimidio.

 Anno U.C. 822. Ch. 69.

3 ſueta armis, & more militiæ exercita. undi-
que populatio & cædes, ipſi in medio vagi ab-
jectis armis, magna pars ſaucii aut palantes, in
4 montem Vocetium perfugere. Ac ſtatim immiſſa
cohorte Thracum depulſi, & conſectantibus Ger-
manis Ræetisque, per ſilvas atque in ipſis latebris
trucidati. multa hominum millia cæſa, multa ſub
5 corona venumdata. Cumque direptis omnibus, A-
venticum gentis caput juſto agmine peteretur;
miſſi qui dederent civitatem, & deditio accepta.
6 In Julium Alpinum e principibus, ut concitorem
belli, Cæcina animadvertit; ceteros veniæ vel ſæ-
1 vitiæ Vitellii reliquit. Haud facile dictu eſt, legati Cap. 69.
Helvetiorum minus placabilem imperatorem, an
militem invenerint. *civitatis excidium* poſcunt, tela
2 ac manus in ora legatorum intentant. Ne Vitellius
quidem minis ac verbis temperabat: cum Claudius
Coſſus, unus ex legatis, notæ facundiæ, ſed dicen-
di artem apta trepidatione occultans, atque eo va-
3 lidior, militis animum mitigavit, ut eſt mox
vulgus mutabile ſubitis, & tam pronum in miſeri-
cordiam, quam immodicum ſævitia fuerat. effuſis
lacrymis, & meliora conſtantius poſtulando, im-
1 punitatem ſalutemque civitati impetravere. Cæci- Cap. 70.
na paucos in Helvetiis moratus dies, dum ſententiæ
Vitellii certior fieret, ſimul tranſitum Alpium pa-
rans, lætum ex Italia nuntium accipit, *alam* † *Sylla-* † *Silanam* MS.
nam circa Padum agentem, ſacramento Vitellii acceſſiſ-
2 *ſe*. Proconſulem Vitellium ‡ Syllani in Africa habue- ‡ Silani *MS.*
rant: mox a Nerone, ut in Ægyptum præmitteren-
tur, exciti, & ob bellum Vindicis revocati, ac tum
in Italia manentes, inſtinctu decurionum qui O-
thonis ignari, Vitellio obſtricti, robur adventan-
tium legionum & famam Germanici exercitus at-
3 tollebant, tranſiere in partes: & ut donum aliquod
novo Principi, firmiſſima Tranſpadanæ regionis
municipia, Mediolanum, ac Novariam, & Epore-
diam, ac Vercellas, adjunxere. id Cæcinæ per ipſos
4 compertum. Et quia præſidio alæ unius latiſſima
pars Italiæ defendi nequibat, præmiſſis Gallorum,
Luſitanorum, Britannorumque cohortibus, & Ger-
manorum vexillis, cum ala Taurina; ipſe paullu-
lum cunctatus, num Ræticis jugis in Noricum fle-

 cteret;

V.C. 822. Ch. 69. cteret, adverſus Petronium * urbis Procuratorem,
* ibi qui concitis auxiliis, & interruptis fluminum pon-
tibus, fidus Othoni putabatur. Sed metu ne amit- 5
teret præmiſſas jam cohortes alasque, ſimul repu-
tans plus gloriæ retenta Italia, & ubicumque certa-
tum foret, Noricos in ceteræ victoriæ præmia ceſ-
ſuros, Penino ſubſignanum militem itinere, &
grave legionum agmen, hibernis adhuc Alpibus tra-
Cap. 71. duxit. Otho interim, contra ſpem omnium, non 1
delitiis, neque deſidia torpeſcere. dilatæ volupta-
tes, diſſimulata luxuria, & cuncta ad decorem Im-
perii compoſita. eoque plus formidinis afferebant
falſæ virtutes, & vitia reditura. Marium Celſum 2
Conſulem deſignatum, per ſpeciem vinculorum,
ſævitiæ militum ſubtractum, acciri in Capitolium
jubet. clementiæ titulus, e viro claro & partibus
inviſo, petebatur. Celſus conſtanter, ſervatæ erga
Galbam fidei crimen confeſſus, exemplum ultro
imputavit. Nec Otho quaſi ignoſceret, ſed ne hoſtes 3
metueret conciliationes adhibens; ſtatim inter in-
timos amicos habuit, & mox bello inter duces de-
legit. manſitque Celſo velut fataliter etiam pro O-
thone fides integra & infelix. Læta primoribus ci- 4
vitatis, celebrata in vulgus Celſi ſalus, ne militibus
quidem ingrata fuit, eamdem virtutem admiranti-
Cap. 72. bus cui iraſcebantur. Par inde exſultatio, diſpari- 1
bus cauſſis conſecuta, impetrato Tigellini exitio.
Sophonius Tigellinus obſcuris parentibus, fœda 2
pueritia, impudica ſenecta, Præfecturam vigilum
& prætorii, & alia præmia virtutum, quia velocius
erat vitiis adeptus, crudelitatem mox, deinde ava-
ritiam, & virilia ſcelera exercuit: corrupto ad o-
mne facinus Nerone, quædam ignaro auſus, ac
poſtremo ejuſdem deſertor ac proditor. Unde non 3
alium pertinacius ad pœnam flagitavere, diverſo
affectu, quibus odium Neronis inerat, & quibus
deſiderium. Apud Galbam T. Vinii potentia de- 4
fenſus, prætexentis *ſervatam ab eo filiam.* & haud
dubie ſervaverat, non clementia (quippe tot inter-
fectis) ſed effugio in futurum. quia peſſimus quis- 5
que, diffidentia præſentium mutationem pavens
adverſus publicum odium, privatam gratiam præ-
parat: unde nulla innocentiæ cura, ſed vices impu-
nitatis.

6 nitatis. Eo infenſior populus, addita ad vetus Tigellini odium recenti T. Vinii invidia, concurrere e tota Urbe in palatium ac fora, & ubi plurima vulgi licentia, in circum ac theatra effuſi, ſeditioſis
7 vocibus obſtrepere: donec Tigellinus, accepto apud Sinueſſanas aquas ſupremæ neceſſitatis nuntio, inter ſtupra concubinarum, & oſcula, & deformes moras, ſectis novacula faucibus, infamem
1 vitam fœdavit etiam exitu ſero & inhoneſto. Per Cap.73.
idem tempus expoſtulata ad ſupplicium Galvia Criſpinilla, variis fruſtrationibus, & adverſa diſſimu-
2 lantis Principis fama, periculo exempta eſt: magiſtra libidinum Neronis, transgreſſa in Africam ad inſtigandum in arma Clodium Macrum, famem populo Romano haud obſcure molita, totius poſtea civitatis gratiam obtinuit conſulari matrimonio ſubnixa & apud Galbam, Othonem, Vitellium in-
3 læſa: mox potens pecunia, & orbitate, quæ bonis
1 malisque temporibus juxta valent. Crebræ interim, & muliebribus blandimentis infectæ, ab Othone ad Vitellium epiſtolæ, offerebant *pecuniam & gratiam, & quemcumque quietis locum prodigæ vi-* Cap.74.
2 *tæ legiſſet.* Paria Vitellius oſtentabat, primo mollius, ſtulta utrimque & indecora ſimulatione: mox quaſi rixantes ſtupra & flagitia invicem objectave-
3 re, neuter falſo. Otho, revocatis quos Galba miſerat legatis, rurſus ad utrumque Germanicum exercitum, & ad legionem Italicam, easque quæ
4 Lugduni agebant copias, ſpecie Senatus miſit. Legati apud Vitellium remanſere, promptius quam ut retenti viderentur. Prætoriani, quos per ſimulationem officii legatis Otho adjunxerat, remiſſi, ante-
5 quam legionibus miſcerentur. Addit epiſtolas Fabius Valens, nomine Germanici exercitus, ad prætorias & urbanas cohortes, de viribus partium ma-
6 gnificas, & concordiam offerentes. Increpabant ultro, *quod tanto ante traditum Vitellio Imperium, ad Othonem vertiſſent.* Ita promiſſis ſimul, ac minis tentabantur; *ut bello impares, in pace nihil amiſſuri.*
1 neque ideo prætorianorum fides mutata. Sed inſi- Cap.75.
diatores ab Othone in Germaniam, a Vitellio in Urbem miſſi. utrisque fruſtra fuit; Vitellianis impune: per tantam hominum multitudinem, mutua

 igno-

Ch. 69. ignorantia fallentibus : Othoniani, novitate vul-
tus, omnibus invicem gnaris, prodebantur. Vi- 2
tellius litteras ad Titianum fratrem Othonis com-
poſuit, *exitium ipſi filioque ejus* minitans, *ni inco-*
lumes ſibi mater ac liberi ſervarentur. Et ſtetit do-
mus utraque : ſub Othone, incertum an metu, Vi-
Cap.76. tellius victor clementiæ gloriam tulit. Primus O- 1
thoni fiduciam addidit ex Illyrico nuntius, *juraſſe*
in eum Dalmatiæ, ac Pannoniæ, & Mœſiæ legiones.
Idem ex Hiſpania allatum : laudatusque per edictum 2
Cluvius Rufus ; & ſtatim cognitum eſt, converſam
ad Vitellium Hiſpaniam. Nec Aquitania quidem, 3
quamquam a Julio Cordo in verba Othonis obſtri-
cta, diu manſit. nuſquam fides aut amor, metu ac
neceſſitate huc illuc mutabantur. Eadem formido
provinciam Narbonenſem ad Vitellium vertit, fa-
cili tranſitu ad proximos & validiores. Longinquæ 4
provinciæ, & quidquid armorum mari dirimitur,
penes Othonem manebant, non partium ſtudio;
ſed erat grande momentum in nomine Urbis ac
prætextu Senatus: & occupaverat animos prior au-
ditus. Judaicum exercitum Veſpaſianus, Suriæ le- 5
giones Mucianus ſacramento Othonis adegere. Si-
mul Ægyptus, omnesque verſæ in Orientem pro-
vinciæ, nomine ejus tenebantur. Idem Africæ ob-
ſequium, initio a Carthagine orto. Neque exſpe- 6
ctata Vipſtani Aproniani Proconſulis auctoritate,
Creſcens Neronis libertus (nam & hi malis tempori-
bus partem ſe Reipub. faciunt) epulum plebi, ob læ-
titiam recentis Imperii, obtulerat: & populus plera-
que ſine modo feſtinavit. Carthaginem ceteræ civi-
tates ſecutæ. Sic diſtractis exercitibus ac provinciis, 7
Vitellio quidem ad capeſſendam Principatus for-
Cap.77. tunam bello opus erat. Otho, ut in multa pace, mu- 1
nia Imperii obibat : quædam ex dignitate Reipub. ;
pleraque, contra decus, ex præſenti uſu properan-
do. Conſul cum Titiano fratre in Kalendas Martias 2
ipſe, proximos menſes Verginio deſtinat, ut ali-
quod exercitui Germanico delinimentum. jungitur
Verginio Pompejus Vopiſcus prætextu veteris ami-
citiæ, plerique Viennenſium honori datum interpre-
tabantur. Ceteri Conſulatus ex deſtinatione Nero- 3
nis, aut Galbæ manſere. Cælio ac Flavio Sabinis,

in

in Julias; Ario Antonino & Mario Celſo, in Se-
ptembres: quorum honori ne Vitellius quidem vi-
4 ctor interceſſit. Sed Otho, pontificatus auguratuſ-
que honoratis jam ſenibus cumulum dignitatis ad-
didit; & recens ab exſilio reverſos nobiles adole-
ſcentulos, avitis ac paternis ſacerdotiis in ſolatium
5 recoluit. Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæſo, Se-
vino Promptino ſenatorius locus, qui repetunda-
rum criminibus ſub Claudio ac Nerone ceciderant.
placuit ignoſcentibus, verſo nomine, quod avari-
tia fuerat, videri majeſtatem, cujus tum odio, et-
1 iam bonæ leges peribant. Eadem largitione, ci- Cap.78.
vitatum quoque ac provinciarum animos aggreſſus,
Hiſpalienſibus & Emeritenſibus familiarum adje-
ctiones; Lingonibus univerſis civitatem Roma-
nam; provinciæ Bæticæ Maurorum civitates dono
dedit. nova jura Cappadociæ, nova Africæ, oſten-
2 tui magis quam manſura. Inter quæ neceſſitate præ-
ſentium rerum & inſtantibus curis excuſata, ne tum
quidem immemor amorum, ſtatuas Poppææ per
Senatuſconſultum repoſuit. Creditus eſt etiam de
celebranda Neronis memoria agitaviſſe, ſpe vul-
3 gum alliciendi. & fuere qui imagines Neronis pro-
ponerent: atque etiam Othoni, quibusdam diebus
populus & miles, tamquam nobilitatem ac decus
adſtruerent, NERONI OTHONI acclamavit.
Ipſe in ſuſpenſo tenuit, vetandi metu, vel agno-
1 ſcendi pudore. Converſis ad civile bellum animis, Cap.79.
externa ſine cura habebantur. Eo audentius Rho-
xolani Sarmatica gens, priore hieme cæſis duabus
2 cohortibus; magna ſpe ad Mœſiam inruperant. no-
vem millia equitum, ex ferocia & ſucceſſu, prædæ
magis quam pugnæ intenta. Igitur vagos & incu-
rioſos, tertia legio adjunctis auxiliis, repente inva-
3 ſit. apud Romanos omnia prœlio apta: Sarmatæ
diſperſi cupidine prædæ, aut graves onere ſarcina-
rum, & lubrico itinerum adempta equorum per-
4 nicitate, velut vincti cædebantur. Namque mirum
dictu ut ſit omnis Sarmatarum virtus, velut extra
ipſos. nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignavum;
ubi per turmas advenere, vix ulla acies obſtiterit.
5 Sed tum humido die, & ſoluto gelu, neque conti,
neque gladii, quos prælongos utraque manu re-
gunt,

C.V. 822. Ch. 69. gunt, uſui, lapſantibus equis, & cataphractarum
pondere, id principibus & nobiliſſimo cuique te-
gmen, ferreis laminis, aut præduro corio conſer-
tum; ut adverſus ictus impenetrabile, ita impetu
hoſtium provolutis inhabile ad reſurgendum: ſimul
altitudine, & mollitia nivis hauriebantur. Roma- 6
nus miles facili lorica, & miſſili pilo, aut lanceis
adſultans, ubi res poſceret, levi gladio inermem
Sarmatam (neque enim defendi ſcuto mos eſt) co-
minus fodiebat: donec pauci, qui prœlio ſuperfue-
rant, paludibus abderentur. ubi ſævitia hiemis, &
dolore vulnerum abſumpti. Poſtquam id Romæ 7
compertum, M. Aponius Mœſiam obtinens, trium-
phali ſtatua, Fulvius Aurelius, & Julianus Titius,
ac Numiſius Lupus, Legati legionum, conſulari-
bus ornamentis donantur: læto Othone, & glo- 8
riam in ſe trahente, *tamquam & ipſe felix bello, &*
ſuis ducibus ſuisque exercitibus Rempub. auxiſſet.
Cap. 80. Parvo interim initio, unde nihil timebatur, orta 1
ſeditio, prope Urbi excidio fuit. Septimamdeci- 2
mam cohortem, e colonia Oſtienſi, in Urbem acci-
ri Otho juſſerat, armandæ ejus cura Vario Cri-
ſpino, tribuno e prætorianis, data. Is quo magis 3
vacuus, quietis caſtris, juſſa exſequeretur; vehicula
cohortis incipiente nocte onerari aperto armamen-
tario jubet. tempus in ſuſpicionem; cauſſa in cri-
men; affectatio quietis in tumultum evaluit. & 4
viſa inter temulentos arma, cupidinem ſui move-
re. Fremit miles, & tribunos centurionesque *pro-*
ditionis arguit; *tamquam familiæ Senatorum ad perni-*
ciem Othonis armarentur. Pars ignari & vino graves; 5
peſſimus quisque in occaſionem prædarum: vulgus,
ut mos eſt, cujuscumque motus novi cupidum.
& obſequia meliorum nox abſtulerat. reſiſtentem 6
ſeditioni tribunum, & ſeveriſſimos centurionum
obtruncant. rapta arma, nudati gladii, inſidentes
Cap. 81. equis Urbem ac palatium petunt. Erat Othoni ce- 1
lebre convivium, primoribus feminis virisque; qui
trepidi, fortuitusne militum furor, an dolus Im-
peratoris, manere ac deprehendi, an fugere & di-
ſpergi, periculoſius foret; modo conſtantiam ſimu-
lare, modo formidine detegi, ſimul Othonis vul-
tum intueri. utque evenit inclinatis ad ſuſpicionem
men-

2 mentibus, cum timeret Otho, timebatur. Sed haud
ſecus diſcrimine Senatus quam ſuo territus, & Præ-
fectos prætorii ad mitigandas militum iras ſtatim
3 miſerat, & *abire propere omnes e convivio* juſſit. Tum
vero paſſim magiſtratus, projectis inſignibus, vi-
tata comitum & ſervorum frequentia, ſenes femi-
næque per tenebras, diverſa Urbis itinera, rari do-
mos, plurimi amicorum tecta, & ut cuique humil-
1 limus cliens, incertas latebras petivere. Militum Cap. 82.
impetus ne foribus quidem palatii coërcitus, quo
minus convivium irrumperent, *oſtendi ſibi Othonem*
expoſtulantes: vulnerato Julio Martiale tribuno, &
Vitellio Saturnino præfecto legionis, dum ruenti-
2 bus obſiſtunt. Undique arma & minæ, modo in
centuriones tribunosque, modo in Senatum uni-
verſum: lymphatis cæco pavore animis, & quia ne-
minem unum deſtinare iræ poterant, licentiam in
3 omnes poſcentibus. donec Otho, contra decus Im-
perii thoro inſiſtens, precibus & lacrymis ægre cohi-
buit: redieruntque in caſtra inviti, neque innocen-
4 tes. Poſtera die, velut capta Urbe, clauſæ domus,
rarus per vias populus; mæſta plebs; dejecti in ter-
ram militum vultus, ac plus triſtitiæ quam pœni-
5 tentiæ. Manipulatim allocuti ſunt Licinius Procu-
lus, & Plotius Firmus, Præfecti. ex ſuo quisque
ingenio, mitius aut horridius. Finis ſermonis in
eo, ut * quina millia nummum ſingulis militibus * 125
6 numerarentur. Tum Otho ingredi caſtra auſus. at- Philip.
que illum tribuni centurionesque circumſiſtunt, ab-
jectis militiæ inſignibus, *otium & ſalutem* flagitan-
7 tes. Senſit invidiam miles, & compoſitus in obſe-
quium, *auctores ſeditionis ad ſupplicium* ultro poſtu-
1 labat. Otho quamquam turbidis rebus, & diverſis Cap. 83.
militum animis, cum optimus quisque *remedium
præſentis licentiæ* poſceret; vulgus & plures, ſedi
tionibus & ambitioſo imperio læti, per turbas &
2 raptus facilius ad civile bellum impellerentur: ſimul
reputans non poſſe Principatum ſcelere quæſitum,
ſubita modeſtia, & priſca gravitate retineri, ſed
diſcrimine Urbis & periculo Senatus anxius, po-
3 ſtremo ita diſſeruit: *Neque ut affectus veſtros in a-
morem mei accenderem, commilitones; neque ut ani-
mum ad virtutem cohortarer (utraque enim egregie ſu-*
per-

C.V.822.
Ch.69.

perſunt) ſed veni poſtulaturus a vobis temperamentum
veſtræ fortitudinis, & erga me modum caritatis. Tu- 4
multus proximi initium, non cupiditate vel odio (quæ
multos exercitus in diſcordiam egere) ac ne detracta-
tione quidem aut formidine periculorum nimia pietas
veſtra acrius quam conſideratius excitavit. Nam ſæpe
honeſtas rerum cauſſas, ni judicium adhibeas, perni-
cioſi exitus conſequuntur. Imus ad bellum. non omnes 5
nuntios palam audiri, omnia conſilia cunctis præſentibus
tractari, ratio rerum, aut occaſionum velocitas patitur:
tam neſcire quædam milites, quam ſcire oportet. Ita ſe 6
ducum auctoritas, ſic rigor diſciplinæ habet, ut multa
etiam centuriones tribunosque tantum juberi expediat.
Si, cur jubeantur, quærere ſingulis liceat; pereunte
obſequio, etiam imperium intercidit. An & illic no- 7
cte intempeſta rapientur arma? unus alterve perditus
ac temulentus (neque enim plures conſternatione proxi-
ma inſaniſſe crediderim) centurionis ac tribuni ſanguine
manus imbuet? Imperatoris ſui tentorium inrumpet?

Cap.84. Vos quidem iſtud pro me. ſed in diſcurſu ac tenebris, 1
& rerum omnium confuſione, patefieri occaſio etiam
adverſus me poteſt. Si Vitellio & ſatellitibus ejus eli- 2
gendi facultas detur, quem nobis animum, quas men-
tes imprecentur? quid aliud quam ſeditionem & di-
ſcordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tri-
buno obſequatur. hinc confuſi pedites equitesque, in
exitium ruamus. Parendo potius, commilitones, quam 3
imperia ducum ſciſcitando res militares continentur.
& fortiſſimus in ipſo diſcrimine exercitus eſt, qui ante
diſcrimen quietiſſimus. Vobis arma & animus ſit: mi-
hi conſilium, & virtutis veſtræ regimen relinquite.
Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit. ceteri 4
abolete memoriam fœdiſſimæ noctis. nec illas adver-
ſus Senatum voces ullus unquam exercitus audiat.
Caput Imperii, & decora omnium provinciarum, ad 5
pœnam vocare, non hercle illi, quos cum maxime Vi-
tellius in nos ciet, Germani audeant. Ulli ne Italiæ
alumni, & Romana vere juventus, ad ſanguinem &
cædem depoſcerent ordinem, cujus ſplendore & gloria,
ſordes & obſcuritatem Vitellianarum partium * per-
ſtringimus? Nationes aliquas occupavit Vitellius, ima- 6
ginem quandam exercitus habet: Senatus nobiscum eſt.
Sic fit, ut hinc Reſpub. inde hoſtes Reipub. conſtite-
rint.

* præſtringimus?

7 *rint. Quid? vos pulcherrimam hanc Urbem, domibus*
& tectis, & congeſtu lapidum, ſtare creditis? Muta
iſta & inanima intercidere ac reparari promiſcua ſunt:
æternitas rerum, & pax gentium, & mea cum veſtra
8 *ſalus, incolumitate Senatus firmatur. Hunc auſpicato*
a parente & conditore Urbis noſtræ inſtitutum, & a
Regibus uſque ad Principes continuum & immortalem,
ſicut a majoribus accepimus, ſic poſteris tradamus.
Nam ut ex vobis Senatores, ita ex Senatoribus Princi-
1 *pes naſcuntur.* Et oratio ad perſtringendos mul- Cap. 85.
cendosque militum animos, & ſeveritatis modus
(neque enim in plures quam in duos animadverti
juſſerat) grate accepta, compoſitique ad præſens,
2 qui coërceri non poterant. Non tamen quies Urbi
redierat. ſtrepitus telorum, & facies belli erat:
militibus, ut nihil in commune turbantibus, ita
ſparſis per domos, occulto habitu, & maligna cura
in omnes, quos nobilitas, aut opes, aut aliqua
3 inſignis claritudo rumoribus objecerat. Vitellianos
quoque milites veniſſe in Urbem ad ſtudia partium
noſcenda, plerique credebant. Unde plena omnia
ſuſpicionum, & vix ſecreta domuum ſine formidi-
4 ne. ſed plurimum trepidationis in publico, ut
quemque nuntium fama attuliſſet, animum vul-
tumque converſis; ne diffidere dubiis, ac parum
5 gaudere proſperis viderentur. Coacto vero in cu-
riam Senatu, arduus rerum omnium modus, ne
contumax ſilentium, ne ſuſpecta libertas. & pri-
vato Othoni nuper, atque eadem dicenti, nota
6 adulatio. Igitur verſare ſententias, & huc atque
illuc torquere, *hoſtem & parricidam* Vitellium vo-
cantes: providentiſſimus quisque vulgaribus convi-
ciis; quidam vera probra jacere, in clamore tamen,
& ubi plurimæ voces, aut tumultu verborum ſibi
1 ipſi obſtrepentes. Prodigia inſuper terrebant, di- Cap. 86.
verſis auctoribus vulgata. *In veſtibulo Capitolii omiſ-*
ſas habenas bigæ, cui Victoria inſtiterat: erupiſſe cella
2 *Junonis, majorem humanā ſpeciem: ſtatuam divi Ju-*
lii, in inſula Tiberini amnis, ſereno & immoto die,
ab Occidente in Orientem converſam: prolocutum in
Etruria bovem: inſolitos animalium partus: & plura
alia, rudibus ſeculis etiam in pace obſervata, quæ
3 nunc tantum in metu audiuntur. Sed præcipuus, &
cum

V.C. 822. Ch. 69. cum præſenti exitio, etiam futuri pavor, ſubita
inundatione Tiberis: qui immenſo auctu ‡ proru-
‡ proruto pto ponte ſublicio, ac ſtrage obſtantis molis refu-
ſus, non modo jacentia & plana Urbis loca, ſed
ſecura hujusmodi caſuum implevit. Rapti e publico 4
plerique, plures in tabernis & cubilibus intercepti.
Fames in vulgus, inopia quæſtus, & penuria ali-
mentorum. corrupta ſtagnantibus aquis inſularum
fundamenta, dein remeante flumine dilapſa. Ut- 5
que primum vacuus a periculo animus fuit, id
ipſum, quod paranti expeditionem Othoni, campus
Martius & via Flaminia iter belli eſſet obſtructum,
a fortuitis vel naturalibus cauſſis, in prodigium &
Cap. 87. omen imminentium cladium vertebatur. Otho, 1
luſtrata Urbe, & expenſis belli conſiliis, quando
Peninæ Cottiæque Alpes, & ceteri Galliarum adi-
tus Vitellianis exercitibus claudebantur; Narbo-
nenſem Galliam adgredi ſtatuit; claſſe valida, & 2
partibus fida, quod reliquos cæſorum ad pontem
Milvium, & ſævitia Galbæ in cuſtodiam habitos,
in numeros legionis compoſuerat. facta & ceteris
ſpes honoratioris in poſterum militiæ. Addidit 3
claſſi urbanas cohortes, & plerosque e prætorianis,
vires & robur exercitus, atque ipſis ducibus conſi-
lium & cuſtodes. Summa expeditionis Antonio 4
Novello, Suedio Clementi primipilaribus, Æmi-
lio Pacenſi, cui ademptum a Galba tribunatum
reddiderat, permiſſa. Curam navium Oſcus liber- 5
tus retinebat, ad obſervandam honeſtiorum fidem
invitatus. Peditum equitumque copiis Suetonius
Paullinus, Marius Celſus, Annius Gallus, recto-
res deſtinati. Sed plurima fides Licinio Proculo 6
prætorii Præfecto. is urbanæ militiæ impiger, bel-
lorum inſolens auctoritatem Paullini, vigorem
Celſi, maturitatem Galli, ut cuique erat, crimi-
nando, quod facillimum factu eſt, pravus & calli-
Cap. 88. dus, bonos & modeſtos anteibat. Sepoſitus per 1
eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aqui-
natem, neque arta cuſtodia, neque obſcura: nul-
lum ob crimen, ſed vetuſto nomine, & propin-
quitate Galbæ monſtratus. Multos e magiſtrati- 2
bus, magnam conſularium partem, Otho, non
participes aut miniſtros bello, ſed comitum ſpe-
cie,

cie, ſecum expedire jubet. In quis & L. Vitel-
lium, eodem quo ceteros cultu, nec ut Imperatoris
3 fratrem, nec ut hoſtis. Igitur mota Urbis cura, nul-
lus ordo metu aut periculo vacuus. primores Sena-
tus ætate invalidi, & longa pace deſides; ſegnis &
oblita bellorum nobilitas: ignarus militiæ eques:
quanto magis occultare ac abdere pavorem nite-
4 bantur, manifeſtius pavidi. Nec deerant e contra-
rio, qui ambitione ſtolida, conſpicua arma, inſi-
gnes equos, quidam luxurioſos apparatus convivio-
rum & irritamenta libidinum, ut inſtrumenta bel-
5 li mercarentur. Sapientibus quietis & Reipub. cu-
ra: leviſſimus quisque, & futuri improvidus, ſpe
vana tumens. multi adflicta fide in pace, ac tur-
1 batis rebus alacres, & per incerta tutiſſimi. Sed Cap. 89
vulgus & magnitudine nimia communium curarum
expers populus, ſentire paullatim belli mala, con-
verſa in militum uſum omni pecunia, intentis ali-
mentorum pretiis: quæ motu Vindicis haud perin-
de plebem attriverant, ſecura tum Urbe, & pro-
vinciali bello, quod inter legiones Galliasque vel-
2 ut externum fuit. Nam ex quo divus Auguſtus res
Cæſarum compoſuit, procul & in unius ſolicitudi-
nem aut decus, populus Romanus bellaverat. Sub
Tiberio & Cajo, tantum pacis adverſa pertimuere.
Scriboniani contra Claudium incœpta ſimul audita
& coërcita. Nero nuntiis magis & rumoribus,
3 quam armis depulſus. Tum legiones claſſesque, &
quod raro alias, prætorianus urbanusque miles, in
aciem deducti; Oriens Occidensque, & quidquid
utrimque virium eſt a tergo: ſi ducibus aliis bellatum
4 foret, longa bello materia. Fuere qui proficiſcenti
Othoni moras *religionem*que *nondum conditorum an-
cilium* afferrent. Adſpernatus eſt omnem cunctatio-
nem, ut Neroni quoque exitioſam: & Cæcina, jam
1 Alpes transgreſſus, exſtimulabat. Pridie Idus Mar- Cap. 90.
tias commendata patribus Repub. reliquias Nero-
nianarum ſectionum nondum in fiſcum converſas,
revocatis ab exſilio conceſſit: juſtiſſimum donum,
& in ſpeciem magnificum, ſed feſtinatâ jam pri-
2 dem exactione, uſu ſterile. Mox vocata concione,
*majeſtatem Urbis, & conſenſum Populi ac Senatus pro
ſe* attollens, adverſum Vitellianas partes modeſte
diſ-

diſſeruit. *inſcitiam potius legionum, quam audaciam* increpans, nulla Vitellii mentione. ſive ipſius ea 3
moderatio: ſeu ſcriptor orationis ſibi metuens, contumeliis in Vitellium abſtinuit: quando, ut in conſiliis militiæ Suetonio Paullino & Mario Celſo, ita in rebus urbanis Galerii Trachali ingenio Othonem uti credebatur. & erant qui genus ipſum orandi noſcerent, crebro fori uſu celebre, & ad implendas populi aures, latum & ſonans. Clamor vo- 4
cesque vulgi, ex more adulandi, nimiæ & falſæ. quaſi Dictatorem Cæſarem, aut Imperatorem Auguſtum proſequerentur, ita ſtudiis votisque certabant. nec metu aut amore, ſed ex libidine ſervitii, ut in familiis, privata cuique ſtimulatio, & vile iam decus publicum. Profectus Otho, quietem Ur- 5
bis curasque Imperii, Salvio Titiano fratri permiſit.

Bre-

Breviarium Libri II Hiſtoriarum.

Titus ad Galbam iturus, nuntio mortis ejus accepto (Cap. 1.) *regreditur.* (2.) *Paphiæ Veneris deſcriptio.* (3.) *Oraculum Tito redditum. Veſpaſiani geſta & virtutes.* (4.) *Muciani mores. qui cum Veſpaſiano in gratiam redit.* (5.) *Unde initium rerum novarum, volenti milite.* (6. 7.) *Pſeudo-Neronis ludibrium,* (8.) *ab Aſprenate compreſſum.* (9.) *Annius Fauſtus delator accuſatur.* (10.) *Othonis copiæ, expeditio, & læta illi belli principia.* (11.) *Cæſi ab Othonianis Alpini.* (12.) *fœminæ Liguris egregium exemplum.* (13.) *Othonianorum & Vitellianorum pugnæ illis proſperiores.* (14. 15.) *Corſi Procuratorem ſuum res ad Vitellium trahentem interficiunt.* (16.) *res ſecundæ Vitellianorum.* (17.) *Spurinna Placentiam munit contra Vitellianos,* (18. 19.) *quæ oppugnatur a Cæcina,* (20) *ubi amphitheatrum conflagrat.* (21.) *Sed Cæcina poſt irritos conatus obſidionem ſolvit.* (22.) *Othoniani ad Cremonam proſpere pugnant. duces ſuos criminantur Othoni.* (23.) *Cæcina ab Othonianis Ducibus male acceptus, Suetonii Paullini cunctatione ſervatur.* (24. 25. 26.) *Batavorum, in exercitu Fabii Valentis ſeditio,* (27. 28.) *cum ipſius Ducis evidenti periculo. qua per conſilium Vari compoſita,* (29.) *Cæcinæ conjungitur. Eorum,* (30.) *Othoniſque & Vitellii comparatio. Otho conſultat de ratione belli.* (31.) *& Suetonius Paullinus moram ſuadet.* (32.) *Sed deteriora conſilia prævalent.* (33.) *Vitelliani tranſitum Padi tentant.* (34.) *quem prohibentes Othoniani cæduntur.* (35. 36.) *Auctorum relatio de Paullino, deque exercitibus pacem cupientibus refellitur.* (37. 38.) *Otho Brixelli abſens. Ducibus ſuis denuntiat, ut pugnam conſerant.* (39. 40.) *illius initium.* (41.) *Othonianorum confuſio.* (42.) *prælium unæ & viceſimæ & primæ legionum.* (43.) *Othonianorum fuga & adverſus Duces ſuos ira. Prætorianorum ferocia.* (44.) *Induciæ.* (45.) *Othonis deſtinatio. quem conſolantur ſui milites, & Plotius Firmus.* (46.) *At ille in conſilio ſumendæ mortis perſeverans, multa laude digna dicit,* (47.) *facitque.* (48.) *Denique mortem ſibi ipſe conſciſcit.* (49.) *idque nonnulli imitantur. ætas, origo, amor apud milites,* (50.) *qui tumultuantur.*

(51.) Se-

(51.) Senatus eventum pugnæ ignorantis perplexitas & conſternatio. (52. 53. 54.) Romæ adulationes in Vitellium. (55.) ejus milites Ducesque Italiæ graves. (56.) Vitellius nuntium de nece Othonis accipit: (57.) & de Mauris in partes ſuas transgreßis. (58.) Vitellius Blæſi officia odiis penſat. (59.) Othonianorum centuriones quosdam interficit, duces abſolvit. (60.) Marici veſania & ſupplicium. (61.) Vitellii libido. edictum de nomine Auguſti. (62.) Dolabellæ cædes. Triariæ licentia. modeſtia conjugis & matris Vitellii. (63. 64.) Cluvius abſolvitur, Trebellius removetur. (65.) Quartadecimanorum & Batavorum diſcordia. (66.) Prætoriani exarmantur. (67.) Vitellius luxuriat, quod imitantur duces militesque. Verginii periculum. (68.) Vitellii exercitus minuitur. (69.) campos ubi pugnatum ſpectat, nulla in cives occiſos commiſeratione. (70.) Conſulatus largitur. (71.) Pſeudo-Scribonianus punitur. (72.) Vitellius Veſpaſianum ſibi fidum credit, (73.) aſt hic bellum agitat (74.) cunctantem dubitantemque (75.) Mucianus accurata oratione impellit. Qui ipſe ſibi belli contra Vitellium adminiſtrationem depoſcit. (76. 77.) Sed & mathematicorum prædictionibus, ominibusque & oraculis confirmatus, (78.) Imperator ſalutatur, Muciani artibus incenſo militum & provinciæ ſtudio: (79. 80.) quod & alii ſequuntur. (81.) Ergo totis viribus ad bellum ſeſe comparat. (82.) Mucianumque cum exercitu præmittit, (83.) qui pecuniam undique conquirit. (84.) Mœſicæ, Pannonicæ, Dalmaticæ legiones Veſpaſianum ſequuntur, cum Antonio Primo, & Cornelio Fuſco. (85. 86.) At Vitellius cum ſuis luxui, prædis, (87.) diſcordiis ſtudent: juxta Urbem multos paganos interficiunt. (88.) Vitellius urbem ingreditur (89.) magnificam de ſe orationem habet. (90.) pleraque imperite, quædam comiter facit. (91.) Valentis & Cæcinæ æmulatio. (92.) Urbs morbis afflicta: (93. 94.) militiæ ordo confuſus: prætoriano milite neglectim ſcripto. Vitellii natalis; inferiæ Neroni celebratæ. Miſeria Urbis Romanæ. (95.) Vitellius contra deſectores ſegniter auxilia parat. (96. 97. 98.) Interim irrumpentibus hoſtibus Cæcinam ad bellum præmittit; (99.) a quo proditur deſeriturque, ut & a Lucilio Baſſo & claßibus Italiæ. (100. 101.) Geſta eodem anno, Conſulibus tamen aliis ſuffectis.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
HISTORIARUM
LIBER II.
QUI
ANNALIUM XVIII.

1 Struebat jam fortuna , in diverſa parte ter- Cap. I.
rarum, initia cauſſasque imperio , quod va-
ria ſorte, lætum Reipub. aut atrox , ipſis Prin-
2 cipibus proſperum, aut exitio fuit. Titus Veſpaſia-
nus e Judæa , incolumi adhuc Galba, miſſus a pa-
tre; cauſſam profectionis, *officium erga Principem,*
3 *& maturam petendis honoribus juventam* ferebat. Sed
vulgus fingendi avidum, diſperſerat, *accitum in ado-*
ptionem. materia ſermonibus, ſenium & orbitas
Principis, & intemperantia civitatis, donec unus
4 eligatur, multos deſtinandi. Augebat famam, ipſius
Titi ingenium quantæcumque fortunæ capax, decor
oris cum quadam majeſtate, proſperæ Veſpaſiani
res, præſaga reſponſa, & inclinatis ad credendum
5 animis, loco ominum etiam fortuita. Ubi Corin-
thi, Achaiæ urbe, certos nuntios accepit de interi-
tu Galbæ, & aderant qui arma Vitellii bellumque
adfirmarent, anxius animo, paucis amicorum ad-
6 hibitis, cuncta utrimque perluſtrat. *Si pergeret in*
Urbem; nullam officii gratiam, in alterius honorem ſu-
ſcepti: ac ſe Vitellio, ſive Othoni, obſidem fore. Sin
rediret; offenſam haud dubiam victoris: ſed in-
certa adhuc victoria, & concedente in partes pa-

Ch. 69. *tre, filium excuſatum. Sin Veſpaſianus Rempub. ſuſci-* 7
peret; obliviſcendum offenſarum, de bello agitanti-
Cap. 2. *bus.* His ac talibus inter ſpem metumque jacta- 1
tum, ſpes vicit. Fuere qui *accenſum deſiderio Bere-* 2
nices reginæ, vertiſſe iter crederent. Neque abhor-
rebat a Berenice juvenilis animus. ſed gerendis re-
bus nullum ex eo impedimentum. lætam voluptati-
bus adoleſcentiam egit, ſuo quam patris imperio
modeſtior. Igitur oram Achaiæ, & Aſiæ, ac læva 3
maris prætervectus, Rhodum & Cyprum inſulas,
inde Suriam audentioribus ſpatiis petebat. Atque 4
illum cupido inceſſit, adeundi viſendique templum
Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas advenas-
que. Haud fuerit longum initia religionis, templi
ſitum, formam deæ, neque enim alibi ſic habetur,
Cap. 3. paucis diſſerere. *Conditorem templi regem Aëriam* 1
vetus memoria, quidam *ipſius deæ nomen id* perhi-
bent. Fama recentior tradit, *a Cinyra ſacratum* 2
templum, deamque ipſam conceptam mari, huc appul-
ſam. Sed ſcientiam artemque haruſpicum accitam; &
Cilicem Tamiram intuliſſe. Atque ita pactum, ut
familiæ utriusque poſteri cærimoniis præſiderent. Mox 3
ne honore nullo regium genus peregrinam ſtirpem
antecelleret; ipſa quam intulerant ſcientia hoſpites
ceſſere; tantum Cinyrades ſacerdos conſulitur. Ho- 4
ſtiæ, ut quisque vovit; ſed mares deliguntur. Cer-
tiſſima fides hædorum fibris. Sanguinem aræ obfun- 5
dere vetitum. precibus & igne puro altaria adolen-
tur, nec ullis imbribus quamquam in aperto ma-
deſcunt. Simulacrum deæ non effigie humana, 6
continuus orbis latiore initio tenuem in ambitum
Cap. 4. metæ modo exſurgens, & ratio in obſcuro. Titus 1
ſpectata opulentia doniſque regum, quæque alia
lætum antiquitatibus Græcorum genus incertæ ve-
tuſtati adfingit, *de navigatione* primum conſuluit.
Poſtquam *pandi viam, & mare proſperum* accepit, 2
de ſe per ambages interrogat, cæſis compluribus
hoſtiis. Soſtratus (ſacerdotis id nomen erat) ubi 3
læta & congruentia exta, magnisque conſultis an-
nuere deam videt, pauca in præſens & ſolita reſpon-
dens, petito ſecreto futura aperit. Titus aucto ani- 4
mo ad patrem pervectus, ſuſpenſis provinciarum &
exercituum mentibus, ingens rerum fiducia acceſ-
ſit.

 Anno V.C.822. Ch.69.

5 ſit. Profligaverat bellum Judaicum Veſpaſianus, op-
pugnatione Hieroſolymorum reliqua, duro magis
& arduo opere ob ingenium montis & pervicaciam
ſuperſtitionis, quam quod ſatis virium obſeſſis ad
6 tolerandas neceſſitates ſupereſſet. Tres, ut ſupra
memoravimus, ipſi Veſpaſiano legiones erant, exer-
citæ bello; quatuor Mucianus obtinebat in pace.
ſed æmulatio & proximi exercitus gloria repulerat
7 ſegnitiam. quantumque illis roboris diſcrimina &
labor, tantum his vigoris addiderat integra quies,
& inexpertus belli labor. auxilia utrique cohortium
alarumque, & claſſes regesque, ac nomen diſpari
1 fama celebre. Veſpaſianus acer militiæ, anteire Cap. 5.
agmen, locum caſtris capere, noctu diuque conſi-
lio, ac ſi res poſceret, manu hoſtibus obniti, cibo
fortuito, veſte habituque vix a gregario milite diſ-
crepans; prorſus, ſi avaritia abeſſet, antiquis ducibus
2 par. Mucianum e contrario magnificentia & opes &
cuncta privatum modum ſupergreſſa extollebant. a-
ptior ſermone, diſpoſitu, proviſuque, civilium rerum
peritus. egregium Principatus temperamentum, ſi
demptis utriusque vitiis, ſolæ virtutes miſcerentur.
3 Ceterum hic Suriæ, ille Judææ præpoſitus, vicinis
provinciarum adminiſtrationibus invidia diſcordes,
exitu demum Neronis, poſitis odiis in medium
conſuluere. primum per amicos; dein præcipua con-
cordiæ fides Titus, prava certamina communi uti-
litate aboleverat: natura atque arte compoſitus
4 adliciendis etiam Muciani moribus. Tribuni cen-
turionesque, & vulgus militum, induſtria, licen-
tia, per virtutes, per voluptates, ut cuique inge-
1 nium, adſciſcebantur. Antequam Titus adventa- Cap. 6.
ret, ſacramentum Othonis acceperat uterque exer-
citus, præcipitibus, ut adſolet, nuntiis, & tarda
mole civilis belli, quod longa concordia quietus
2 Oriens, tunc primum parabat. Namque olim vali-
diſſima inter ſe civium arma, in Italia, Galliave,
viribus Occidentis cœpta. Et Pompeio, Caſſio,
Bruto, Antonio, quos omnes trans mare ſecutum
3 eſt civile bellum, haud proſperi exitus fuerant. Au-
ditique ſæpius in Suria Judæaque Cæſares quam in-
ſpecti. Nulla ſeditio legionum, tantum adverſus
Parthos minæ vario eventu. Et proximo civili bel-

 lo,

lo, turbatis aliis, inconcuſſa ibi pax: dein fides erga Galbam. Mox ut *Othonem ac Vitellium ſceleſtis* 4
armis res Romanas raptum ire, vulgatum eſt, ne penes ceteros imperii præmia, penes ipſos tantum
ſervitii neceſſitas eſſet, fremere miles, & vires ſuas
circumſpicere. Septem legiones ſtatim, & cum in- 5
gentibus auxiliis Suria Judæaque: inde continua
Ægyptus, duæque legiones: hinc Cappadocia Pontusque, & quidquid caſtrorum Armeniis prætenditur. Aſia, & ceteræ provinciæ, nec virorum ino- 6
pes, & pecuniæ opulentæ. quantum inſularum mari cingitur, & parando interim bello ſecundum tu-
Cap. 7. tumque ipſum mare. Non fallebat duces impetus 1
militum. Sed bellantibus aliis placuit exſpectari
bellum: *cum victoribus victos numquam ſolida fide coaleſcere. nec referre Vitellium an Othonem ſuperſtitem fortuna faceret. Rebus ſecundis etiam egregios du-* 2
*ces inſoleſcere. diſcordiam his, ignaviam, luxuriem: & ſuiſmet vitiis alterum bello, alterum victoria
periturum.* Igitur arma in occaſionem diſtulere, 3
Veſpaſianus Mucianusque nuper Titi opera mixtis
conſiliis, optimus quisque amore Reipub. multos
dulcedo prædarum ſtimulabat; alios ambiguæ domi
res. Ita boni malique cauſſis diverſis, ſtudio pari, 4
Cap. 8. bellum omnes cupiebant. Sub idem tempus Achaia 1
atque Aſia falſo exterritæ, velut Nero adventaret:
vario ſuper exitu ejus rumore, eoque pluribus vi-
‡ confingentibus MS. vere ‡ eum fingentibus, credentibusque. Cetero- 2
rum caſus conatusque in contextu operis dicemus.
tunc ſervus e Ponto, ſive, ut alii tradidere, *libertinus ex Italia*, citharæ & cantus peritus (unde illi
ſuper ſimilitudinem oris propior ad fallendum fides) adjunctis deſertoribus, quos inopia vagos ingentibus promiſſis corruperat, mare ingreditur:
ac vi tempeſtatum in Cythnum inſulam detruſus, & 3
militum quosdam ex Oriente commeantium adſcivit, vel abnuentes interfici juſſit, & ſpoliatis negotiatoribus, mancipiorum valentiſſimum quemque armavit. Centurionemque Siſennam dextras, 4
concordiæ inſignia, Suriaci exercitus nomine ad
prætorianos ferentem variis artibus adgreſſus eſt:
donec Siſenna clam relicta inſula, trepidus &
vim metuens aufugeret. inde late terror, mul-
tis

 Anno V.C. 822. Ch. 69.
tis ad celebritatem nominis erectis rerum novarum
1 cupidine & odio præſentium. Gliſcentem in dies Cap. 9.
famam fors diſcuſſit. Galatiam ac Pamphyliam pro-
vincias, Calpurnio Aſprenati regendas Galba per-
miſerat. datæ e claſſe Miſenenſi duæ triremes ad
proſequendum, cum quibus Cythnum inſulam te-
2 nuit. Nec defuere qui trierarchos nomine Neronis
accirent. is in mæſtitiam compoſitus, & *fidem ſuo-
rum quondam militum* invocans, *ut eum in Suria, aut*
3 *Ægypto ſiſterent* orabat. Trierarchi nutantes, ſeu
dolo, *adloquendos ſibi milites, & paratis omnium ani-
mis reverſuros* firmaverunt. Sed Aſprenati cuncta ex
fide nuntiata. cujus cohortatione expugnata navis,
4 & interfectus quiſquis ille erat. Corpus inſigne o-
culis comaque & torvitate vultus, in Aſiam, atque
1 inde Romam pervectum eſt. In civitate diſcordi, Cap. 10.
& ob crebras Principum mutationes inter liberta-
tem ac licentiam incerta, parvæ quoque res magnis
2 motibus agebantur. Vibius Criſpus pecunia, po-
tentia, ingenio inter claros magis quam inter bo-
nos, Annium Fauſtum equeſtris ordinis, qui tem-
poribus Neronis delationes factitaverat, ad cogni-
3 tionem Senatus vocabat. Nam recens, Galbæ Prin-
cipatu, cenſuerant Patres, *ut accuſatorum cauſſæ no-
ſcerentur.* Id Senatusconſultum varie jactatum, &
prout potens vel inops reus inciderat, infirmum
4 aut validum, retinebatur. † Ad hæc terrore & pro- † Ad
pria vi Criſpus incubuerat delatorem fratris ſui per- hunc
vertere: traxeratque magnam Senatus partem, *ut* terro-
indefenſum & inauditum dedi ad exitium poſtularent. rem.
5 Contra apud alios nihil æque reo proderat, quam
nimia potentia accuſatoris: *dari tempus, edi cri-
mina, & quamvis inviſum ac nocentem, more tamen*
6 *audiendum* cenſebant. Et valuere primo, dilataque
in paucos dies cognitio. mox damnatus eſt Fau-
ſtus, nequaquam eo aſſenſu civitatis, quem peſſi-
7 mis moribus meruerat. quippe ipſum Criſpum eaſ-
dem accuſationes cum præmio exercuiſſe memine-
rant. nec pœna criminis, ſed ultor diſplicebat.
1 Læta interim Othoni principia belli, motis ad im- Cap. 11.
perium ejus e Dalmatia Pannoniaque exercitibus.
fuere quatuor legiones, e quibus bina millia præ-
2 miſſa; ipſæ modicis intervallis ſequebantur: ſeptima
 a Gal-

V.C.822.
Ch.69. a Galba conſcripta; veteranæ undecima ac tertiadecima & præcipua fama quartadecumani, rebellione Britanniæ compreſſa. Addiderat gloriam 3
Nero, eligendo ut potiſſimos. unde longa illis erga Neronem fides, & erecta in Othonem ſtudia. Sed quo plus virium ac roboris, e fiducia tarditas inerat. agmen legionum alæ cohorteſque præveniebant. Et ex ipſa Urbe haud ſpernenda manus, 4
quinque prætoriæ cohortes, & equitum vexilla cum legione prima: ac deforme inſuper auxilium, duo millia gladiatorum, ſed per civilia arma etiam ſeveris ducibus uſurpatum. His copiis rector addi- 5
tus Annius Gallus, cum Veſtricio Spurinna ad occupandas Padi ripas præmiſſus: quoniam prima conſiliorum fruſtra ceciderant, tranſgreſſo jam Alpes Cæcina, quem ſiſti intra Gallias poſſe ſperaverat. Ipſum Othonem comitabantur ſpeculato- 6
rum lecta corpora, cum ceteris prætoriis cohortibus, veterani e prætorio, claſſicorum ingens numerus. Nec illi ſegne aut corruptum luxu iter: 7
ſed lorica ferrea uſus eſt, & ante ſigna pedeſter,
Cap.12. horridus, incomptus, famæque diſſimilis. Blan- 1
diebatur cœptis fortuna, poſſeſſa per mare & naves majore Italiæ parte, penitus uſque ad initium maritimarum Alpium. quibus tentandis, adgrediendæque provinciæ Narbonenſi, Suedium Clementem, Antonium Novellum, Æmilium Pacenſem duces dederat. Sed Pacenſis per licentiam mi- 2
litum vinctus: Antonio Novello nulla auctoritas: Suedius Clemens ambitioſo imperio regebat, ut adverſus modeſtiam diſciplinæ corruptus, ita prœliorum avidus. Non Italia adiri, nec loca 3
ſedeſque patriæ videbantur: tamquam externa litora, & urbes hoſtium, urere, vaſtare, rapere: eo atrocius, quod nihil uſquam proviſum adverſum metus. pleni agri, apertæ domus. occurſantes domini juxta conjuges & liberos, ſecuritate pacis, & belli malo circumveniebantur. Maritimas 4
tum Alpes tenebat Procurator Marius Maturus. Is concita gente (nec deeſt juventus) arcere provinciæ finibus Othonianos intendit. Sed primo 5
impetu cæſi disjectique montani, ut quibus temere collectis, non caſtra, non ducem noſcitantibus neque

que in victoria decus eſſet, neque in fuga flagitium.
1 Irritatus eo prœlio Othonis miles, vertit iras in Cap.13.
municipium Albium Intemelium. quippe in acie
nihil prædæ, inopes agreſtres, & vilia arma: nec
capi poterant, pernix genus, & gnari locorum.
2 ſed calamitatibus inſontium expleta avaritia. Auxit
invidiam præclaro exemplo femina Ligus, quæ
filio abdito, cum ſimul pecuniam occultari milites
credidiſſent, eoque per cruciatus interrogarent
ubi filium occuleret? uterum oſtendens, *latere* reſpondit.
Nec ullis deinde terroribus, aut morte,
1 conſtantiam vocis egregiæ mutavit. *Imminere provinciæ
Narbonenſi, in verba Vitellii adactæ, claſſem Othonis*, Cap.14.
Fabio Valenti trepidi nuntii attulere.
2 Aderant legati coloniarum, auxilium orantes.
Duas Tungrorum cohortes, quatuor equitum turmas,
univerſam Treverorum alam, cum Julio
Claſſico præfecto miſit. e quibus pars in colonia
Forojulienſi retenta, ne omnibus copiis in terre-
3 ſtre iter verſis, vacuo mari claſſis adceleraret. Duodecim
equitum turmæ, & lecti e cohortibus, adverſus
hoſtem iere: quibus adjuncta Ligurum cohors,
vetus loci auxilium, & quingenti Pannonii
4 nondum ſub ſignis. Nec mora prœlio: ſed acie
ita inſtructa, ut pars claſſicorum mixtis paganis in
colles mari propinquos exſurgeret, quantum inter
colles ac litus æqui loci, prætorianus miles expleret,
in ipſo mari ut adnexa claſſis & pugnæ
parata, converſa, & minaci fronte prætenderetur.
5 Vitelliani, quibus minor peditum vis, in equite
robur, Alpinos proximis jugis, cohortes denſis
6 ordinibus poſt equitem locant. Treverorum turmæ
obtulere ſe hoſti incaute, cum exciperet contra
veteranus miles, ſimul a latere ſaxis urgeret
apta ad jaciendum etiam paganorum manus: qui
ſparſi inter milites, ſtrenui ignavique in victoria
7 idem audebant. Additus perculſis terror, invecta
in terga pugnantium claſſe. Ita undique clauſi.
deletæque omnes copiæ forent, ni victorem exercitum
attinuiſſet obſcurum noctis, obtentui fu-
1 gientibus. Nec Vitelliani, quamquam victi, quievere: Cap.15.
accitis auxiliis, ſecurum hoſtem, ac ſucceſſu
rerum ſocordius agentem invadunt. cæſi vigiles,

les, perrupta caſtra, trepidatum apud naves; do-
nec ſidente paullatim metu, occupato juxta colle
defenſi; mox inrupere. atrox ibi cædes, & Tun- 2
grarum cohortium præfecti, ſuſtentata diu acie,
telis obruuntur. Ne Othonianis quidem incruen-
ta victoria fuit, quorum improvide ſecutos, con-
verſi equites circumvenerunt. Ac velut pactis in- 3
duciis, ne hinc claſſis, inde eques ſubitam formi-
dinem inferrent, Vitelliani retro Antipolim Nar-
bonenſis Galliæ municipium; Othoniani Albin-
Cap. 16. gaunum interioris Liguriæ revertere. Corſicam ac 1
Sardiniam, ceteraſque proximi maris inſulas, fa-
ma victricis claſſis in partibus Othonis tenuit. Sed 2
Corſicam prope adflixit Decimi Pacarii Procurato-
ris temeritas, tanta mole belli nihil in ſummam
profutura, ipſi exitioſa. Namque Othonis odio ju-
vare Vitellium Corſorum viribus ſtatuit, inani au-
xilio etiam ſi proveniſſet. Vocatis principibus in- 3
ſulæ, conſilium aperit: & contradicere auſos Clau-
dium Phirricum trierarchum Liburnicarum ibi na-
vium, Quinctium Certum equitem Romanum, in-
terfici jubet. quorum morte exterriti qui aderant,
ſimul ignara & alieni metus ſocia imperitorum
turba, in verba Vitellii juravere. Sed ubi dele- 4
ctum agere Pacarius, & inconditos homines fati-
gare militiæ muneribus occœpit, laborem inſoli-
tum peroſi, infirmitatem ſuam reputabant; *inſu-
lam eſſe quam incolerent, & longe Germaniam vireſ-
que legionum: direptos vaſtatoſque claſſe, etiam quos
cohortes alæque protegerent.* Et averſi repente ani- 5
mi: nec tamen aperta vi; aptum tempus inſidiis le-
gere. digreſſis qui Pacarium frequentabant, nudus
& auxilii inops, balineis interficitur. trucidati &
comites. Capita, ut hoſtium, ipſi interfectores ad 6
Othonem tulere. neque eos aut Otho præmio af-
fecit, aut punivit Vitellius, in multa colluvie rerum
Cap. 17. majoribus flagitiis permixtos. Aperuerat jam Ita- 1
liam, bellumque tranſmiſerat, ut ſupra memora-
vimus, ala † Syllana, nullo apud quemquam Otho-
nis favore, nec quia Vitellium mallent, ſed longa
pax ad omne ſervitium fregerat, faciles occupan-
tibus, & melioribus incurioſos. Florentiſſimum 2
Italiæ latus, quantum inter Padum Alpeſque cam-
porum

† Silana, *MS.*

porum & urbium, armis Vitellii (namque & præ-
miſſæ a Cæcina cohortes advenerant) tenebatur.
3 Capta Pannoniorum cohors apud Cremonam. In-
tercepti centum equites, ac mille claſſici inter Pla-
centiam Ticinumque. quo ſucceſſu Vitellianus mi-
4 les, non jam flumine aut ripis arcebatur. Inrita-
bat quin etiam Batavos Tranſrhenanoſque Padus
ipſe: quem repente contra Placentiam tranſgreſſi,
raptis quibuſdam exploratoribus, ita ceteros ter-
ruere, ut *adeſſe omnem Cæcinæ exercitum* trepidi ac
1 falſi nuntiarent. Certum erat Spurinnæ (is enim Cap. 18.
Placentiam obtinebat) nec dum veniſſe Cæcinam,
& ſi propinquaret, coërcere intra munimenta mi-
litem, nec tris prætorias cohortes, & mille vexil-
larios cum paucis equitibus, veterano exercitui
2 objicere. Sed indomitus miles, & belli ignarus,
correptis ſignis vexilliſque ruere, & retinenti du-
ci tela intentare, ſpretis centurionibus tribuniſque
providentiam ducis laudantibus, quin † *proditionem*, † *pro Othone* MSS.
3 *& accitum Cæcinam* clamitabant. Fit temeritatis
alienæ comes Spurinna, primo coactus, mox vel-
le ſimulans, quo plus auctoritatis ineſſet conſiliis,
1 ſi ſeditio miteſceret. Poſtquam in conſpectu Pa- Cap. 19.
dus, & nox appetebat, vallari caſtra placuit. Is
labor urbano militi inſolitus contudit animos.
2 Tum vetuſtiſſimus quiſque caſtigare *credulitatem
ſuam*, *metum ac diſcrimen* oſtendere, *ſi cum exer-
citu Cæcina, patentibus campis, tam paucas cohortes
3 circumfudiſſet*. Jamque totis caſtris modeſti ſer-
mones, & inſerentibus ſe centurionibus tribuniſ-
que, * laudare *providentiam ducis*; *quod coloniam vi-* * *laudari providentia*
rium & opum validam, robur ac ſidem bello legiſſet.
4 Ipſe poſtremo Spurinna non tam culpam expro-
brans, quam ratione oſtendens, relictis explora-
toribus, ceteros Placentiam reduxit, minus turbi-
5 dos, & imperia accipientes. Solidati muri, pro-
pugnacula addita, auctæ turres, proviſa parataque
non arma modo, ſed obſequium & parendi amor,
quod ſolum illis partibus defuit, cum virtutis haud
1 pœniteret. At Cæcina, velut relicta poſt Alpes ſæ- Cap. 20.
vitia ac licentia, modeſto agmine per Italiam in-
2 ceſſit. Ornatum ipſius, municipia & coloniæ in
ſuperbiam trahebant: quod verſicolore ſagulo,

V.C.822. Ch.69. bracas tegmen barbarum indutus, togatos adlo-
queretur. Uxorem quoque ejus Saloninam, quam- 3
quam in nullius injuriam inſigni equo oſtroque
veheretur, tamquam læſi gravabantur: inſita mor- 4
talibus natura, recentem aliorum felicitatem ægris
oculis introſpicere; modumque fortunæ a nullis
magis exigere, quam quos in æquo videre. Cæci- 5
na Padum tranſgreſſus, tentata Othonianorum fi-
de per colloquium & promiſſa, iiſdem petitus,
poſtquam pax & concordia ſpecioſis & irritis no-
minibus jactata ſunt; conſilia curaſque in oppu-
gnationem Placentiæ magno terrore vertit: gna- 6
rus, ut initia belli proveniſſent, famam in cetera
Cap.21. fore. Sed primus dies, impetu magis quam vete- 1
rani exercitus artibus, tranſactus: aperti incauti-
que muros ſubiere, cibo vinoque prægraves. In 2
eo certamine, pulcherrimum amphitheatri opus,
ſitum extra muros, conflagravit: ſive ab oppugna-
toribus incenſum, dum faces & glandes ac miſſi-
lem ignem in obſeſſos jaculantur; ſive ab obſeſſis,
dum regerunt. Municipale vulgus pronum ad ſu- 3
ſpiciones, fraude illata ignis alimenta credidit
a quibuſdam e vicinis coloniis, invidiæ æmula-
tione, quod nulla in Italia moles tam capax fo-
ret. quocumque caſu accidit, dum atrociora me- 4
tuebantur, in levi habitum: reddita ſecuritate,
tamquam nihil gravius pati potuiſſent, mærebant.
Ceterum multo ſuorum cruore pulſus Cæcina. & 5
nox parandis operibus adſumpta. Vitelliani plu-
teos crateſque & vineas ſuffodiendis muris, pro-
tegendiſque oppugnatoribus; Othoniani ſudes &
immenſas lapidum ac plumbi æriſque moles, per-
fringendis operibus, obruendiſque hoſtibus expe-
diunt. Utrimque pudor, utrimque gloria, & di- 6
verſæ exhortationes. hinc *legionum & Germanici*
exercitus robur; inde *urbanæ militiæ, & prætoriarum*
cohortium decus attollentium. illi *ut ſegnem ac de-*
ſidem, & circo ac theatris corruptum militem; hi
peregrinum & externum increpabant. ſimul Otho- 7
nem, ac Vitellium, celebrantes culpanteſve, ube-
rioribus inter ſe probris, quam laudibus ſtimula-
Cap.22. bantur. Vix dum orto die, plena propugnatori- 1
bus mœnia: fulgentes armis viriſque campi, den-
ſum

ſum legionum agmen, ſparſa auxiliorum manus,
altiora murorum ſagittis aut ſaxis inceſſere; ne-
2 glecta aut ævo fluxa cominus aggredi. ingerunt
deſuper Othoniani pila, librato magis & certo
ictu, adverſus temere ſubeuntes cohortes Germa-
norum, cantu truci, & more patrio, nudis cor-
3 poribus, ſuper humeros ſcuta quatientium. Legio-
narius pluteis & cratibus tectus ſubruit muros, in-
ſtruit aggerem, molitur portas. Contra prætoria-
ni diſpoſitos ad id ipſum molares, ingenti ponde-
4 re ac fragore, provolvunt. pars ſubeuntium ob-
ruti: pars confixi, & exſangues aut laceri, cum
augeret ſtragem trepidatio, eoque acrius e mœni-
bus vulnerarentur, rediere, infracta partium fa-
5 ma. Et Cæcina, fama & pudore cœptæ temere op-
pugnationis, ne inriſus ac vanus iiſdem caſtris ad-
ſideret, trajecto rurſus Pado, Cremonam petere
6 intendit. Tradidere ſeſe abeunti Turullius Ceria-
lis, cum compluribus claſſicis; & Julius Briganti-
cus, cum paucis equitum: hic præfectus alæ, in Ba-
tavis genitus; ille primipilaris, & Cæcinæ haud
1 alienus, quod ordines in Germania duxerat. Spu- Cap. 23.
rinna, comperto itinere hoſtium; defenſam Pla-
centiam, quæque acta, & quid Cæcina pararet,
2 Annium Gallum per litteras docet. Gallus legio-
nem primam in auxilium Placentiæ ducebat, dif-
fiſus paucitati cohortium, ne longius obſidium, &
3 vim Germanici exercitus parum tolerarent: ubi
pulſum Cæcinam pergere Cremonam accepit, ægre
coërcitam legionem, & pugnandi ardore uſque ad
ſeditionem progreſſam, Bedriaci ſiſtit. Inter Ve-
ronam Cremonamque ſitus eſt vicus duabus jam
4 Romanis cladibus notus, infauſtuſque. Iiſdem
diebus, a Martio Macro haud procul Cremona pro-
ſpere pugnatum. namque promptus animi Mar-
tius tranſvectos navibus gladiatores, in adverſam
5 Padi ripam, repente effudit. Turbata ibi Vitellia-
norum auxilia, & ceteris Cremonam fugientibus,
cæſi qui reſtiterant. ſed repreſſus vincentium im-
petus, ne novis ſubſidiis firmati hoſtes, fortunam
6 prælii mutarent. Suſpectum id Othonianis fuit,
omnia † quæcumque facta, prave æſtimantibus. † ducum
Certatim, ut quiſque animo ignavus, procax ore,

V.C.822.
Ch. 69. Annium Gallum, & Suetonium Paullinum, & Ma-
rium Celſum (nam eos Otho quoque præfecerat)
variis criminibus inceſſebant. Acerrima ſeditio- 7
num ac diſcordiæ incitamenta, interfectores Gal-
bæ, ſcelere & metu vecordes, miſcere cuncta, mo-
do palam turbidis vocibus, modo occultis ad Otho-
nem litteris. qui humillimo cuique credulus, bo- 8
nos metuens, trepidabat; rebus proſperis incer-
tus, & inter adverſa melior. Igitur Titianum fra-
trem accitum, bello præpoſuit. Interea, Paullini
Cap. 24. & Celſi ductu, res egregiæ geſtæ. Angebant Cæ- 1
cinam, nequidquam omnia cœpta, & ſeneſcens
exercitus ſui fama. pulſus Placentia, cæſis nuper 2
auxiliis, etiam per concurſum exploratorum, cre-
bra magis quam digna memoratu prœlia, inferior;
propinquante Fabio Valente, ne omne belli decus
illuc concederet, reciperare gloriam, avidius quam
conſultius, properabat. Ad duodecimum a Cre- 3
mona, locus Caſtorum vocatur, ferociſſimos au-
xiliarium imminentibus viæ lucis occultos compo-
nit. equites *procedere longius* juſſi, *& irritato præ-*
lio ſponte refugi, feſtinationem ſequentium elicere, do-
nec inſidiæ coorirentur. Proditum id Othonianis du 4
cibus. & curam peditum Paullinus; equitum Cel-
ſus, ſumpſere. Tertiædecimæ legionis vexillum,
quatuor auxiliorum cohortes, & quingenti equites
in ſiniſtro locantur. aggerem viæ tres prætoriæ co- 5
hortes, altis ordinibus obtinuere: dextra fronte
* vexil- prima legio inceſſit, cum duabus * auxiliaribus
lariis cohortibus, & quingentis equitibus. Super hos 6
MS. e prætorio auxiliiſque mille equites, cumulus pro-
ſperis, aut ſubſidium laborantibus, ducebantur.
Cap. 25. Antequam miſcerentur acies, terga vertentibus 1
Vitellianis; Celſus doli prudens, repreſſit ſuos.
Vitelliani temere exſurgentes, cedente ſenſim 2
Celſo, longius ſecuti, ultro in inſidias præcipitan-
tur. nam a lateribus cohortes legionum, adver-
ſa fronte, & ſubito diſcurſu terga cinxerant equi-
tes. Signum pugnæ non ſtatim a Suetonio Paulli- 3
no pediti datum. cunctator natura, & cui cauta
potius conſilia cum ratione, quam proſpera ex
caſu placerent; *compleri foſſas, aperiri campum, pan-* 4
di aciem jubebat, ſatis cito incipi victoriam ratus,
ubi

 Anno V.C.822. Ch.69.

ubi proviſum foret ne vincerentur. Ea cunctatione, ſpatium Vitellianis datum, in vineas nexu traducum impeditas refugiendi: & modica ſilva ad-
5 hærebat. unde rurſus auſi promptiſſimos prætorianorum equitum interfecere. vulneratur rex Epi-
1 phanes, impigre pro Othone pugnam ciens. Tum Cap.26.
Othonianus pedes erupit: protrita hoſtium acie, verſi in fugam etiam qui ſubveniebant. nam Cæcina non ſimul cohortes, ſed ſingulas acciverat: quæ res in prœlio trepidationem auxit, cum diſperſos, nec uſquam validos pavor fugientium ab-
2 riperet. Orta & in caſtris ſeditio, quod non univerſi ducerentur. vinctus præfectus caſtrorum Julius Gratus, *tamquam fratri apud Othonem militanti proditionem ageret*: cum fratrem ejus Julium Frontonem tribunum, Othoniani ſub eodem crimine
3 vinxiſſent. Ceterum ea ubique formido fuit, apud fugientes, occurſantes, in acie, pro vallo, ut *deleri cum univerſo exercitu Cæcinam potuiſſe, ni Suetonius Paullinus receptui ceciniſſet*, utriſque in parti-
4 bus percrebuerit. *Timuiſſe ſe* Paullinus ferebat, *tantum inſuper laboris atque itineris; ne Vitellianus miles recens e caſtris feſſos aggrederetur, & perculſis nullum retro ſubſidium foret.* apud paucos ea ducis ra-
1 tio probata, in vulgus adverſo rumore fuit. Haud Cap.27.
perinde id damnum Vitellianos in metum compulit, quam ad modeſtiam compoſuit: nec ſolum apud Cæcinam, qui culpam *in militem* conferebat, *ſeditioni magis quam prœlio paratum*; ſed Fabii quoque Valentis copiæ (jam enim Ticinum venerat) poſito hoſtium contemptu, & recuperandi decoris cupidine, reverentius & æqualius duci parebant.
2 Gravis alioquin ſeditio exarſerat, quam altiore initio (neque enim rerum a Cæcina geſtarum or-
3 dinem interrumpi oportuerat) repetam. Cohortes Batavorum, quas bello Neronis a quartadecima legione digreſſas, cum Britanniam peterent, audito Vitellii motu in civitate Lingonum Fabio Valenti adjunctas retulimus, ſuperbe agebant; ut cujuſque legionis tentoria acceſſiſſent, *coërcitos a ſe quartadecimanos, ablatam Neroni Italiam, atque omnem belli fortunam in ipſorum manu ſitam* jactan-
4 tes. Contumelioſum id militibus, acerbum duci,

V.C.822.
Ch. 69. corrupta jurgiis aut rixis diſciplina. ad poſtremum
Valens e petulantia, etiam perfidiam ſuſpectabat.
Cap. 28. Igitur nuntio allato, *pulſum Treverorum alam Tun-* 1
*groſque a claſſe Othonis, & Narbonenſem Galliam
circumiri*; ſimul cura ſocios tuendi; & militari aſtu,
cohortes turbidas, ac ſi una forent prævalidas di-
ſpergendi, partem Batavorum *ire in ſubſidium* ju-
bet. quod ubi auditum, vulgatumque, mærere ſo- 2
cii, fremere legiones; *orbari ſe fortiſſimorum viro-
rum auxilio. veteres illos & tot bellorum victores,
poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, velut ex acie abdu-
ci. ſi provincia, Urbe & ſalute Imperii potior ſit,* 3
*omnes illuc ſequerentur: ſin victoriæ ſanitas, ſuſten-
taculum, columen in Italia verteretur, non abrum-*
Cap. 29. *pendos, ut corpori, validiſſimos artus.* Hæc feroci- 1
ter jactando, poſtquam, immiſſis lictoribus, Va-
lens coërcere ſeditionem cœptabat, ipſum inva-
dunt, ſaxa jaciunt, fugientem ſequuntur. *Spolia* 2
*Galliarum, & Viennenſium aurum, & pretia labo-
rum ſuorum occultare* clamitantes, direptis ſarcinis,
tabernacula ducis, ipſamque humum pilis & lan-
ceis rimabantur. nam Valens, ſervili veſte, apud
decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenus 3
Varus præfectus caſtrorum, deflagrante paullatim
ſeditione, addit conſilium, vetitis obire vigilias
centurionibus, omiſſo tubæ ſono, quo miles ad
belli munia cietur. Igitur torpere cuncti, circum- 4
ſpectare inter ſe attoniti: & id ipſum quod nemo
regeret paventes; ſilentio, patientia, poſtremo
precibus ac lacrymis veniam quærebant. Ut vero 5
deformis & flens, & præter ſpem incolumis Va-
lens proceſſit; gaudium, miſeratio, favor: verſi
in lætitiam (ut eſt vulgus utroque immodicum)
laudantes gratanteſque; circumdatum aquilis ſi-
gniſque, in tribunal ferunt. Ille utili moderatio- 6
ne, non ſupplicium cujuſquam popoſcit: ac ne diſ-
ſimulans ſuſpectior foret, paucos incuſavit: gna-
rus civilibus bellis plus militibus, quam ducibus,
Cap. 30. licere. Munientibus caſtra apud Ticinum, de ad- 1
verſa Cæcinæ pugna allatum, & prope renovata
ſeditio, *tamquam fraude & cunctationibus Valentis
prœlio defuiſſent.* Nolle requiem, non exſpectare
ducem, anteire ſigna, urgere ſigniferos. rapido
agmi-

2 agmine Cæcinæ junguntur. Improſpera Valentis V.C.822.
fama apud exercitum Cæcinæ erat: *expoſitos ſe tanto* Ch. 69.
pauciores integris hoſtium viribus querebantur, ſimul
in ſuam excuſationem, & adventantium robur per
adulationem attollentes, ne ut victi & ignavi de-
3 ſpectarentur. Et quamquam plus virium, prope
duplicatus legionum auxiliorumque numerus erat
Valenti, ſtudia tamen militum in Cæcinam incli-
nabant; ſuper benignitatem animi qua promptior
habebatur; etiam vigore ætatis, proceritate cor-
4 poris, & quodam inani favore. Hinc æmulatio
ducibus. Cæcina *ut fœdum & maculoſum*; ille *ut*
vanum ac tumidum, inridebant. Sed condito odio,
eamdem utilitatem fovere; crebris epiſtolis, ſine
reſpectu veniæ probra Othoni objectantes: cum
duces partium Othonis, quamvis uberrima con-
1 viciorum in Vitellium materia abſtinerent. Sane Cap.31.
ante utriuſque exitum, quo egregiam Otho famam,
Vitellius flagitioſiſſimam, meruere; minus Vitel-
lii ignavæ voluptates, quam Othonis flagrantiſſi-
2 mæ libidines timebantur. Addiderat huic terro-
rem atque odium cædes Galbæ; contra illi initium
belli nemo imputabat. Vitellius ventre & gula ſi-
bi ipſi hoſtis; Otho luxu, ſævitia, audacia, Reipub.
3 exitioſior ducebatur. Conjunctis Cæcinæ ac Valen-
tis copiis, nulla ultra penes Vitellianos mora, quin
totis viribus certarent. Otho conſultavit, trahi
4 bellum, an fortunam experiri placeret. Tum Sue-
tonius Paullinus, dignum fama ſua ratus, qua ne-
mo illa tempeſtate militaris rei callidior habeba-
tur, de toto genere belli cenſere; *feſtinationem ho-*
1 *ſtibus, moram ipſis utilem* diſſeruit: *Exercitum Vitel-* Cap.32.
lii univerſum adveniſſe: nec multum virium a tergo,
quoniam Galliæ tumeant; & deſerere Rheni ripam,
2 *inrupturis tam infeſtis nationibus, non conducat: Bri-*
tannicum militem hoſte & mari diſtineri: Hiſpanias
armis non ita redundare: provinciam Narbonenſem
3 *incurſu claſſis & adverſo prælio contremuiſſe: clau-*
ſam Alpibus, & nullo maris ſubſidio, Transpada-
nam Italiam, atque ipſo tranſitu exercitus vaſtatam:
non frumentum uſquam exercitui: nec exercitum ſine
4 *copiis retineri poſſe. Jam Germanos, quod genus mili-*
tum apud hoſtes atrociſſimum ſit, tracto in æſtatem
bello,

V.C.822. Ch.69.

bello, fluxis corporibus, mutationem ſoli cœlique haud to-
leraturos. Multa bella impetu valida, per tædia & mo-
‡ fidam MS. *ras evanuiſſe. Contra ipſis omnia opulenta & ‡ fida:* 5
Pannoniam, Mœſiam, Dalmatiam, Orientem, cum in-
tegris exercitibus; Italiam, & caput rerum Urbem; Se-
* populum R. MS. *natumque & * populum, numquam obſcura nomina, etſi*
aliquando obumbrentur; publicas privataſque opes, & 6
immenſam pecuniam, inter civiles diſcordias ferro vali-
diorem; corpora militum aut Italiæ ſueta, aut æſtibus.
Obiacere flumen Padum, tutas viris muriſque urbes,
e quibus nullam hoſti ceſſuram, Placentiæ defenſione ex-
ploratum. Proinde duceret bellum. paucis diebus quar- 7
tamdecimam legionem, magna ipſam fama, cum Mœſia-
cis copiis affore. tum rurſus deliberaturum, & ſi præ-
Cap.33. *lium placuiſſet, auctis viribus certaturos.* Accedebat 1
ſententiæ Paullini Marius Celſus: *idem placere An-*
nio Gallo, paucos ante dies lapſu equi adflicto, miſſi
qui conſilium ejus ſciſcitarentur, retulerant. Otho 2
pronus ad decertandum: frater ejus Titianus, &
præfectus prætorii Proculus, imperitia properantes,
fortunam & deos & numen Othonis adeſſe conſiliis, af-
fore conatibus teſtabantur. neu quis obviam ire ſen-
tentiæ auderet, in adulationem conceſſerant. Poſt- 3
quam pugnari placitum, *intereſſe pugnæ Imperatorem,*
an ſeponi melius foret, dubitavere. Paullino & Celſo
jam non adverſantibus; ne Principem objectare pe-
riculis viderentur; iidem illi deterioris conſilii aucto-
res perpulere, *ut Brixellum concederet, ac dubiis, prœ-*
liorum exemptus, ſummæ rerum & Imperii ſe ipſum
reſervaret. Is primus dies Othonianas partes adfli- 4
xit. namque & cum ipſo prætoriarum cohortium, &
ſpeculatorum, equitumque, valida manus diſceſſit;
& remanentium fractus animus: quando ſuſpecti
duces; & Otho, cui uni apud militem fides, dum
& ipſe non niſi militibus credit, imperia ducum in
Cap.34. incerto reliquerat. Nihil eorum Vitellianos fallebat, 1
crebris ut in civili bello transfugiis; & exploratores
cura diverſa ſciſcitandi, ſua non occultabant. Quieti 2
intentique Cæcina ac Valens, quando hoſtis impru-
dentia rueret, quod loco ſapientiæ eſt, alienam ſtul-
titiam opperiebantur, inchoato ponte tranſitum
Padi ſimulantes, adverſus oppoſitam gladiatorum
manum, ac ne ipſorum miles ſegne otium tereret.

Nares

 Anno

3 Naves pari inter ſe ſpatio, validis utrimque trabibus V.C.822. Ch. 69.
connexæ, adverſum in flumen dirigebantur jactis
ſuper anchoris, quæ firmitatem pontis continerent.
4 Sed anchorarum funes non extenti fluitabant, ut au-
geſcente flumine, inoffenſus ordo navium attolle-
5 retur. Claudebat pontem impoſita turris, & in ex-
tremam navem educta: unde tormentis ac machinis
1 hoſtes propulſarentur. Othoniani in ripa turrim Cap.35.
ſtruxerant, ſaxaque & faces jaculabantur. Et erat in-
ſula amne medio, in quam gladiatores navibus mo-
2 lientes, Germani nando prælabebantur. Ac forte
plures tranſgreſſos, completis Liburnicis, per
promptiſſimos gladiatorum Macer aggreditur. Sed
neque ea conſtantia gladiatoribus ad prœlia quæ mi-
litibus; nec perinde nutantes e navibus, quam ſta-
3 bili gradu e ripa, vulnera dirigebant. Et cum variis
trepidantium inclinationibus mixti remiges propu-
gnatoreſque turbarentur, deſilire in vada ultro Ger-
mani, retentare puppes, ſcandere foros, aut comi-
4 nus mergere. quæ cuncta in oculis utriuſque exer-
citus, quanto lætiora Vitellianis, tanto acrius Otho-
1 niani cauſſam auctoremque cladis deteſtabantur. Et Cap 36.
prœlium quidem, * abruptis quæ ſupererant navi- * abre-
bus, fuga diremptum: Macer ad exitium poſcebatur. ptis
2 Jamque vulneratum eminus lancea, ſtrictis gladiis
invaſerant, cum intercurſu tribunorum centurio-
3 numque protegitur. Nec multo poſt, Veſtricius Spu-
rinna, juſſu Othonis, relicto Placentiæ modico præſi-
4 dio, cum cohortibus ſubvenit. Dein Flavium Sabi-
num Conſulem deſignatum Otho rectorem copiis
miſit, quibus Macer præfuerat; læto milite & ad mu-
tationem ducum; & ducibus ob crebras ſeditiones,
1 tam infeſtam militiam adſpernantibus. Invenio Cap.37.
apud quoſdam auctores, *pavore belli, ſeu faſtidio utri-*
uſque Principis, quorum flagitia ac dedecus apertiore in
dies fama noſcebantur; dubitaſſe exercitus, num poſito
certamine, vel ipſi in medium conſultarent, vel Senatui
2 *permitterent legere Imperatorem. Atque eo duces Otho-*
nianos ſpatium ac moras ſuaſiſſe: præcipue Paullinum;
quod vetuſtiſſimus conſularium, & militia clarus, glo-
riam nomenque Britannicis expeditionibus meruiſſet.
3 Ego ut conceſſerim apud paucos, tacito voto, quie-
tem pro diſcordia, bonum & innocentem Prin-
cipem,

V.C. 822. Ch. 69. cipem, pro peſſimis ac flagitioſiſſimis expetitum; ita
neque Paullinum, qua prudentia fuit, ſperaſſe, cor-
ruptiſſimo ſeculo, tantam vulgi moderationem reor,
ut qui pacem belli amore turbaverant, bellum pacis
caritate deponerent: neque aut exercitus linguis mo- 4
ribuſque diſſonos, in hunc conſenſum potuiſſe coa-
leſcere: aut Legatos ac duces, magna ex parte luxus,
egeſtatis, ſcelerum ſibi conſcios, niſi pollutum ob-
Cap.38. ſtrictumque meritis ſuis Principem paſſuros. Vetus 1
ac jam pridem inſita mortalibus potentiæ cupido,
cum imperii magnitudine adolevit, erupitque. Nam 2
rebus modicis, æqualitas facile habebatur. ſed ubi
ſubacto orbe, & æmulis urbibus regibuſve exciſis,
ſecuras opes concupiſcere vacuum fuit, prima inter
Patres plebemque certamina exarſere. modo turbu- 3
lenti Tribuni, modo Conſules prævalidi, & in Urbe
ac foro tentamenta civilium bellorum. Mox e plebe
infima C. Marius, & nobilium ſæviſſimus L. Sulla,
victam armis libertatem in dominationem verte-
runt. Poſt quos Cn. Pompejus occultior, non me- 4
lior. Et nunquam poſtea, niſi de Principatu quæſi-
tum. Non diſceſſere ab armis in Pharſalia ac Philip-
pis civium legiones, nedum Othonis aut Vitellii ex-
ercitus ſponte poſituri bellum fuerint. eadem illos 5
deum ira, eadem hominum rabies, eædem ſcelerum
cauſſæ in diſcordiam egere. Quod ſingulis velut
ictibus tranſacta ſunt bella, ignavia Principum
factum eſt. Sed me veterum novorumque morum 6
reputatio longius tulit: nunc ad rerum ordinem ve-
Cap.39. nio. Profecto Brixellum Othone, honor imperii pe- 1
nes Titianum fratrem; vis ac poteſtas penes Procu-
lum Præfectum. Celſus & Paullinus, cum prudentia 2
eorum nemo uteretur, inani nomine ducum, alienæ
culpæ prætendebantur. Tribuni centurioneſque am- 3
bigui, quod ſpretis melioribus deterrimi valebant.
Miles alacer, qui tamen juſſa ducum interpretari
quam exſequi mallet. Promoveri ad quartum a Be- 4
driaco caſtra placuit; adeo imperite, ut quamquam
verno tempore anni, & tot circum amnibus, penuria
aquæ fatigarentur. Ibi de prœlio dubitatum, Othone 5
per litteras flagitante, ut maturarent; militibus, ut
Imperator pugnæ adeſſet poſcentibus: plerique co-
pias trans Padum agentes acciri poſtulabant. Nec 6
perinde

perinde dijudicari poteſt, quid optimum factu fuerit,
1 quam peſſimum fuiſſe quod factum eſt. Non ut ad Cap. 40.
pugnam, ſed ad bellandum profecti, Confluentes Padi & Adduæ fluminum ſedecim inde millium ſpatio
2 diſtantes petebant. Celſo & Paullino abnuentibus, *militem itinere feſſum, ſarcinis gravem, objicere hoſti, non admiſſuro quo minus expeditus & vix quatuor millia paſſuum progreſſus, aut incompoſitos in agmine; aut*
3 *diſperſos, & vallum molientes adgrederetur.* Titianus & Proculus, ubi conſiliis vincerentur, ad jus imperii
4 tranſibant. Aderat ſane citus equo Numida, cum atrocibus mandatis, quibus Otho, increpita *ducum ſegnitia, rem in diſcrimen mitti* jubebat; æger mora,
1 & ſpei impatiens. Eadem die, ad Cæcinam operi Cap. 41.
pontis intentum, duo prætoriarum cohortium tribuni, colloquium ejus poſtulantes, venerunt. Audire conditiones ac reddere parabat, cum præcipites
2 exploratores adeſſe hoſtem nuntiavere. Interruptus tribunorum ſermo. eoque incertum fuit, inſidias, an proditionem, vel aliquod honeſtum conſilium cœptaverint. Cæcina dimiſſis tribunis, revectus in caſtra, datum juſſu Fabii Valentis pugnæ ſignum,
3 & militem in armis invenit. Dum legiones de ordine agminis ſortiuntur, equites prorupere, & mirum dictu, a paucioribus Othonianis, quo minus in vallum impingerentur, Italicæ legionis virtute deterriti ſunt. ea ſtrictis mucronibus, redire pulſos,
4 & pugnam reſumere coëgit. Diſpoſita Vitellianarum legionum acies, ſine trepidatione, etenim quamquam vicino hoſte, adſpectus armorum denſis arbuſtis prohibebatur: apud Othonianos pavidi duces, miles ducibus infenſus, mixta vehicula & lixæ, & præruptis utrimque foſſis, via quieto quoque
5 agmini anguſta. Circumſiſtere alii ſigna ſua, quærere alii: incertus undique clamor, accurrentium volitantiumque: ut cuique audacia vel formido, in primam poſtremamve aciem prorumpebant, vel re-
1 vehebantur. Attonitas ſubito terrore mentes, fal- Cap. 42.
ſum gaudium in languorem vertit, repertis qui *deſciviſſe a Vitellio exercitum* ementirentur. Is rumor ab exploratoribus Vitellii diſperſus, an in ipſa Othonis parte, ſeu dolo, ſeu forte ſurrexerit, parum com-
2 pertum. Omiſſo pugnæ ardore, Othoniani ultro ſaluta-

V.C.822.
Ch.69. lutavere; & hoſtili murmure excepti, pleriſque ſuorum ignaris quæ cauſſa ſalutandi, metum proditionis fecere. Tum incubuit hoſtium acies, integris 3
ordinibus, robore & numero præſtantior: Othoniani quamquam diſperſi, pauciores, feſſi, prœlium tamen acriter ſumpſere. & per locos arboribus 4
ac vineis impeditos, non una pugnæ facies. cominus eminuſque, catervis & cuneis concurrebant: in aggere viæ collato gradu, corporibus & umbonibus niti, omiſſo pilorum jactu, gladiis & ſecuribus galeas loricaſque perrumpere: noſcentes inter ſe, ceteris conſpicui in eventum totius belli certabant.

Cap.43. Forte inter Padum viamque, patenti campo, 1
duæ legiones congreſſæ ſunt: pro Vitellio unaetvicesima, cui cognomen *Rapaci*, vetere gloria inſignis; e parte Othonis, prima Adiutrix, non ante in aciem deducta, ſed ferox, & novi decoris avida. Primani, 2
ſtratis unaetviceſimanorum principiis, aquilam abſtulere: quo dolore accenſa legio, & impulit rurſus primanos, interfecto Orphidio Benigno Legato, & plurima ſigna vexillaque ex hoſtibus rapuit. A parte 3
alia, propulſa quintanorum impetu tertiadecima legio: circumventi plurium accurſu quartadecimani. Et ducibus Othonis iam pridem profugis, Cæcina ac Valens ſubſidiis ſuos firmabant. Acceſſit recens 4
auxilium Varus Alphenus cum Batavis, fuſa gladiatorum manu, quam navibus tranſvectam, oppoſitæ cohortes in ipſo flumine trucidaverant. Ita victores latus hoſtium invecti.

Cap.44. Et media acie perrupta, fugere paſſim Othoniani Bedriacum petentes. 1
Immenſum id ſpatium: obſtructæ ſtrage corporum viæ. quo plus cædis fuit. neque enim civilibus bellis capti in prædam vertuntur. Suetonius Paullinus, 2
& Licinius Proculus, diverſis itineribus, caſtra vitavere. Vedium Aquilam tertiædecimæ legionis Legatum, iræ militum inconſultus pavor obtulit. multo adhuc die vallum ingreſſus, clamore ſeditio- 3
ſorum & fugacium circumſtrepitur: non probris, non manibus abſtinent, *deſertorem proditorem*que increpant; nullo proprio crimine eius, ſed more vulgi, ſuum quiſque flagitium aliis objectantes. Titianum & Celſum nox juvit, diſpoſitis jam ex- 4
cubiis, compreſſiſque militibus, quos Annius Gal-

lis precibus, conſilio, auctoritate flexerat, *ne ſuper cladem adverſæ pugnæ, ſuiſmet ipſi cædibus ſævirent. ſive finis bello veniſſet, ſeu reſumere arma mallent, unicum victis in conſenſu levamentum.* Ceteris
5 fractus animus. Prætorianus miles, *non virtute ſe, ſed proditione victum* fremebat. *Ne Vitellianis quidem*
6 *incruentam fuiſſe victoriam, pulſo equite, rapta legionis aquila: ſupereſſe cum ipſo Othone militum quod trans Padum fuerit; venire Mæſicas legiones; magnam exercitus partem Bedriaci remanſiſſe: hos certe nondum victos; & ſi ita ferret, honeſtius in acie perituros.*
7 His cogitationibus truces aut pavidi, extrema deſperatione ad iram ſæpius, quam in formidinem
1 ſtimulabantur. At Vitellianus exercitus, ad quintum a Bedriaco lapidem conſedit, non auſis ducibus eadem die oppugnationem caſtrorum. ſimul volun- Cap. 45.
2 taria deditio ſperabatur. Sed expeditis & tantum ad prœlium egreſſis munimentum fuere arma & victoria. Poſtera die, haud ambigua Othoniani exercitus voluntate, & qui ferociores fuerant ad pœnitentiam inclinantibus, miſſa legatio: nec apud duces Vitellianos dubitatum, quo minus pacem
3 concederent. Legati paulliſper retenti. ea res hæſitationem attulit, ignaris adhuc an impetraſſent.
4 Mox remiſſa legatione patuit vallum. Tum victi victoreſque in lacrymas effuſi, ſortem civilium armorum miſera lætitia deteſtantes. Iiſdem tentoriis, alii fratrum, alii propinquorum vulnera fovebant. Spes & præmia in ambiguo; certa, funera & luctus. nec quiſquam adeo mali expers, ut non ali-
5 quam mortem mæreret. Requiſitum Orphidii Legati corpus honore ſolito crematur: paucos neceſſarii ipſorum ſepelivere: ceterum vulgus ſuper humum
1 relictum. Opperiebatur Otho nuntium pugnæ, nequaquam trepidus, & conſilii certus. mæſta pri- Cap. 46.
mum fama; dein profugi e prœlio perditas res
2 patefaciunt. Non exſpectavit militum ardor vocem Imperatoris. *bonum habere animum* jubebant. *ſupereſſe adhuc novas vires, & ipſos extrema paſſuros,*
3 *auſuroſque.* neque erat adulatio. Ire in aciem, excitare partium fortunam furore quodam & inſtinctu flagrabant. qui procul adſtiterant, tendere manus, & proximi prehenſare genua; promptiſſimo Plotio

Firmo.

V.C. 822. Ch. 69.

Firmo. Is prætorii Præfectus, identidem orabat, 4
ne fidiſſimum exercitum, ne optime meritos milites
deſereret: majore animo tolerari adverſa quam relin-
qui: fortes & ſtrenuos etiam contra fortunam inſi-
ſtere ſpei; timidos & ignavos ad deſperationem for-
midine properare. Quas inter voces, ut flexerat vul- 5
tum, aut † induraverat Otho, clamor & gemitus.
Nec prætoriani tantum, proprius Othonis milès,
ſed præmiſſi e Mœſia, *eamdem obſtinationem adven-*
tantis exercitus, legiones Aquileiam ingreſſas, nun-
tiabant. ut nemo dubitet potuiſſe renovari bellum 6

† induruerat MS.

Cap. 47.

atrox, lugubre, incertum victis, & victoribus. Ipſe 1
averſus a conſiliis belli, *Hunc*, inquit, *animum,*
hanc virtutem veſtram ultra periculis obiicere, nimis
grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus ſpei oſten-
ditis, ſi vivere placeret, tanto pulchrior mors erit.
Experti invicem ſumus, ego ac fortuna. nec tempus 2
computaveritis. difficilius eſt temperare felicitati, qua te
non putes diu uſurum. Civile bellum a Vitellio cœpit; 3
& ut de Principatu certaremus armis, initium illic
fuit: ne plusquam ſemel certemus, penes me exemplum
erit. hinc Othonem poſteritas æſtimet. Fruetur Vitel- 4
lius fratre, coniuge, liberis: mihi non ultione, neque
ſolatiis opus eſt. Alii diutius Imperium tenuerint;
nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ 5
pubis, tot egregios exercitus, ſterni rurſus, & Reipub.
eripi patiar? Eat hic mecum animus, tamquam peri-
turi pro me fueritis. ſed eſte ſuperſtites. nec diu moremur,
ego incolumitatem veſtram, vos conſtantiam meam.
Plura de extremis loqui, pars ignaviæ eſt. præcipuum 6
deſtinationis meæ documentum habete, quod de nemine
queror; nam incuſare deos vel homines, ejus eſt, qui

Cap. 48.

vivere velit. Talia locutus, ut cuique ætas aut di- 1
gnitas, comiter appellatos, *irent propere, neu rema-*
nendo iram victoris aſperarent, juvenes auctoritate,
ſenes precibus movebat: placidus ore, intrepidus
verbis, intempeſtivas ſuorum lacrymas coërcens.
Dari naves ac vehicula abeuntibus jubet: libellos 2
epiſtolaſque, ſtudio erga ſe, aut in Vitellium contu-
meliis, inſignes, abolet: pecunias diſtribuit, parce,
nec ut periturus. Mox Salvium Coccejanum fratris 3
filium prima juventa, trepidum & mærentem, ul-
tro ſolatus eſt, laudando *pietatem* ejus, caſtigando
formi-

4 *formidinem; an Vitellium tam immitis animi fore,* Ch. 69.
ut pro incolumi tota domo, ne hanc quidem ſibi gratiam
redderet? mereri ſe feſtinato exitu clementiam vi-
ctoris. Non enim ultima deſperatione, ſed poſcente
prælium exercitu remiſiſſe Reipub. noviſſimum caſum.
5 *Satis ſibi nominis, ſatis poſteris ſuis nobilitatis quæ-*
ſitum. poſt Julios, Claudios, Servios, ſe primum, in
6 *familiam novam imperium intuliſſe. proinde erecto*
animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem
fuiſſe, aut obliviſceretur unquam, aut nimium memi-
1 *niſſet.* Poſt quæ, dimotis omnibus, paullum re- Cap.49.
quievit. atque illum ſupremas jam curas animo
volutantem repens tumultus avertit, nuntiata con-
2 ſternatione ac licentia militum. namque abeunti-
bus exitium minitabantur, atrociſſima in Vergi-
nium vi, quem clauſa domo obſidebant. increpitis
ſeditionis auctoribus regreſſus, vacavit abeuntium
alloquiis, donec omnes inviolati digrederentur.
3 Veſperaſcente die, ſitim hauſtu gelidæ aquæ ſedavit.
tum allatis pugionibus duobus, cum utrumque
pertentaſſet, alterum capiti ſubdidit. & explorato,
jam profectos amicos, noctem quietam, utque
4 adfirmatur, non inſomnem egit. Luce prima, in
ferrum pectore incubuit. ad gemitum morientis,
ingreſſi liberti, ſervique, & Plotius Firmus prætorii
5 Præfectus, unum vulnus invenere. Funus matura-
tum. ambitioſis id precibus petierat, *ne amputare-*
tur caput, ludibrio futurum. Tulere corpus prætoriæ
cohortes, cum laudibus & lacrymis, vulnus ma-
6 nuſque ejus exoſculantes. Quidam militum, juxta
rogum interfecere ſe, non noxa neque ob metum;
ſed æmulatione decoris. & caritate Principis. ac
poſtea promiſcue Bedriaci, Placentiæ, aliiſque in
caſtris, celebratum id genus mortis. Othoni ſepul-
crum exſtructum eſt, modicum, & manſurum.
1 Hunc vitæ finem habuit ſeptimo & triceſimo ætatis Cap.50.
anno. Origo illi e municipio Ferentino. Pater
conſularis; avus prætorius; maternum genus im-
2 par, nec tamen indecorum. pueritia ac juventa,
qualem monſtravimus. duobus facinoribus, altero
flagitioſiſſimo, altero egregio, tantumdem apud
3 poſteros meruit bonæ famæ, quantum malæ. Ut
conquirere fabuloſa, & fictis oblectare legentium
animos,

animos, procul gravitate cœpti operis crediderim;
ita vulgatis traditiſque demere fidem non auſim.
Die quo Bedriaci certabatur, avem inviſitata ſpecie, 4
apud Regium Lepidum celebri luco conſediſſe, incolæ
memorant, *nec deinde cœtu hominum, aut circumvo-*
litantium alitum, territam pulſamve, donec Otho ſe ipſe
interficeret: tum ablatam ex oculis: & tempora re-
putantibus, initium finemque miraculi, cum Othonis
Cap.51. *exitu competiſſe.* In funere ejus, novata luctu ac 1
dolore militum ſeditio. nec erat, qui coërceret. Ad
Verginium verſi, modo *ut reciperet Imperium*, nunc
ut legatione apud Cæcinam ac Valentem fungeretur,
minitantes orabant. Verginius per averſam domus
partem furtim digreſſus, inrumpentes fruſtratus eſt.
Earum, quæ Brixelli egerant, cohortium preces 2
Rubrius Gallus tulit. Et venia ſtatim impetrata,
concedentibus ad victorem, per Flavium Sabinum,
Cap.52. iis copiis quibus præfuerat. Poſito ubique bello, 1
magna pars Senatus extremum diſcrimen adiit,
profecta cum Othone ab Urbe, dein Mutinæ relicta.
illuc adverſo de prælio allatum. ſed milites, ut 2
falſum rumorem adſpernantes, quod infenſum
Othoni Senatum arbitrabantur, cuſtodire ſermones,
vultum habitumque trahere in deterius: conviciis
poſtremo ac probris cauſſam & initium cædis quæ-
rebant: cum alius inſuper metus Senatoribus, inſtaret, 3
ne prævalidis jam Vitellii partibus, cunctanter exce-
piſſe victoriam crederentur. ita trepidi & utrimque
anxii coëunt: nemo privatim expedito conſilio,
inter multos, ſocietate culpæ tutior. Onerabat 4
paventium curas ordo Mutinenſis, *arma & pecuniam*
offerendo, appellabatque *Patres Conſcriptos*, in-
Cap.53. tempeſtivo honore. Notabile in Verginium fuit, 1
quod Licinius Cæcina Marcellum Eprium, *ut am-*
bigua diſſerentem, invaſit. Nec ceteri ſententias
aperiebant: ſed inviſum memoria delationum, 2
expoſitumque ad invidiam Marcelli nomen, irrita-
verat Cæcinam, ut novus adhuc, & in Senatum nu-
per adſcitus, magnis inimicitiis clareſceret. Mode-
ratione meliorum dirempti. Et rediere omnes Bo- 3
noniam, rurſus conſulturi. ſimul, medio temporis,
plures nuntii ſperabantur. Bononiæ, diviſis per iti-
nera qui recentiſſimum quemque percunctarentur, 4
in-

interrogatus Othonis libertus *cauſſam digreſſus*,
5 *habere ſe ſuprema ejus mandata* reſpondit: *Ipſum
viventem quidem relictum, ſed ſola poſteritatis cura,
& abruptis vitæ blandimentis.* Hinc admiratio, &
plura interrogandi pudor. Atque omnium animi in
1 Vitellium inclinavere. Intererat conſiliis frater Cap. 54.
ejus L. Vitellius, ſeque jam adulantibus offerebat,
cum repente Cœnus libertus Neronis, atroci men-
dacio univerſos perculit, adfirmans *ſuperventu quar-
tædecimæ legionis, junctis a Brixello viribus, cæſos
2 victores, verſam partium fortunam.* Cauſſa fingen-
di fuit, ut diplomata Othonis, quæ negligebantur,
lætiore nuntio revaleſcerent. Et Cœnus quidem
rapidus in Urbem vectus, paucos poſt dies, juſſu
Vitellii pœnas luit. Senatorum periculum auctum,
credentibus Othonianis militibus vera eſſe quæ af-
3 ferebantur. Intendebat formidinem, quod publici
conſilii facie, diſceſſum Mutina, deſertæque partes
forent. Nec ultra in commune congreſſi, ſibi quiſ-
que conſuluere: donec miſſæ a Fabio Valente epiſto-
læ, demerent metum. Et mors Othonis, quo
1 laudabilior, eo velocius audita. At Romæ nihil Cap. 55.
trepidationis: Cereales ludi ex more ſpectabantur.
2 ut *ceſſiſſe vita Othonem, & a Flavio Sabino Præfecto
Urbis, quod erat in Urbe militum* † *ſacramento Vitellii
adactum*, certi auctores in theatrum attulerunt,
Vitellio plauſere: populus, cum lauru ac floribus,
Galbæ imagines circum templa tulit, congeſtis in
modum tumuli coronis, juxta lacum Curtii, quem
3 locum Galba moriens ſanguine infecerat. In Sena-
tu, cuncta longis aliorum Principatibus compoſita,
ſtatim decernuntur. Additæ *erga Germanicos exer-
citus laudes, grateſque.* & miſſa legatio, quæ gaudio
4 fungeretur. Recitatæ Fabii Valentis epiſtolæ ad
Conſules ſcriptæ, haud immoderatæ: gratior Cæ-
1 cinæ modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet. Ceterum Cap. 56.
Italia gravius atque atrocius, quam bello adflicta-
batur. diſperſi per municipia & colonias Vitelliani,
ſpoliare, rapere, vi & ſtupris polluere, in omne fas
nefaſque avidi, aut venales, non ſacro, non profano
2 abſtinebant. Et fuere qui inimicos ſuos ſpecie mi-
litum interficerent. Ipſique milites regionum gnari,
refertos agros, dites dominos, in prædam, aut ſi

† *in ſacramenta* MS.

U.C. 822. Ch. 69. repugnatum foret, ad excidium deſtinabant: ob-
noxiis ducibus, & prohibere non auſis. minus 3
avaritiæ in Cæcina, plus ambitionis: Valens, ob
lucra & quæſtus infamis, eoque alienæ etiam culpæ
diſſimulator. Jam pridem attritis Italiæ rebus,
tantum peditum equitumque, vis, damnaque, &
Cap. 57. injuriæ, ægre tolerabantur. Interim Vitellius vi- 1
ctoriæ ſuæ neſcius, ut ad integrum bellum, reliquas
Germanici exercitus vires trahebat. Pauci veterum
militum in hibernis relicti, feſtinatis per Gallias
delectibus, ut remanentium legionum nomina
ſupplerentur. Cura ripæ Hordeonio Flacco per- 2
miſſa. Ipſe e Britannico delectu octo millia ſibi
adjunxit. & paucorum dierum iter progreſſus, *pro-*
ſperas apud Bedriacum res, ac morte Othonis concidiſſe
bellum accepit. Vocata concione, virtutem militum 3
laudibus cumulat. Poſtulante exercitu, *ut libertum*
† peti- *ſuum Aſiaticum equeſtri dignitate donaret,* inhone-
tionem ſtam † adulationem compeſcuit. Dein mobilitate 4
compe- ingenii, quod palam abnuerat, inter ſecreta con-
ſcit. vivii largitur; honoravitque Aſiaticum anulis, fœ-
MS. dum mancipium, & malis artibus ambitioſum.
Cap. 58. Iiſdem diebus, *acceſſiſſe partibus utramque Mauret a-* 1
niam, interfecto Procuratore Albino, nuntii venere.
Lucejus Albinus a Nerone Mauretaniæ Cæſarienſi 2
præpoſitus, addita per Galbam Tingitanæ provinciæ
adminiſtratione, haud ſpernendis viribus agebat.
XIX cohortes, quinque alæ, ingens Maurorum 3
numerus aderat, per latrocinia & raptus apta bello
manus. cæſo Galba, in Othonem pronus, nec
Africa contentus, Hiſpaniæ anguſto freto diremptæ
imminebat. Inde Cluvio Rufo metus; *& decimam* 4
legionem propinquare litori, ut tranſmiſſurus juſſit:
præmiſſi centuriones, qui Maurorum animos Vitellio
conciliarent. neque arduum fuit, magna per pro-
vincias Germanici exercitus fama. Spargebatur in- 5
ſuper, *ſpreto Procuratoris vocabulo, Albinum inſigne*
Cap. 59. *regis, & Jubæ nomen uſurpare.* Ita mutatis animis, 1
Aſinius Pollio alæ præfectus, e fidiſſimis Albino,
& Feſtus ac Scipio cohortium præfecti opprimuntur.
Ipſe Albinus, dum e Tingitana provincia Cæſa- 2
rienſem Mauretaniam petit, appulſus litori, truci-
datur. uxor ejus, cum ſe percuſſoribus obtuliſſet,
ſimul

ſimul interfecta eſt : nihil eorum quæ fierent Vitellio V.C.822.
3 anquirente. brevi auditu, † quamvis magna tranſi- Ch.69.
bat, impar curis gravioribus. *Exercitum itinere* † in
terreſtri pergere jubet : ipſe Arare flumine devehitur, quamvis
nullo principali paratu, ſed vetere egeſtate con- MS.
4 ſpicuus. donec Junius Blæſus, Lugdunenſis Galliæ
rector, genere inluſtri, largus animo, & par opi-
bus, circumdaret Principis miniſteria, comitaretur
liberaliter, eo ipſo ingratus, quamvis odium Vitel-
5 lius vernilibus blanditiis velaret. Præſto fuere Lug-
duni victricium victarumque partium duces. Valen-
tem & Cæcinam pro concione laudatos, curuli ſuæ
6 circumpoſuit. Mox *univerſum exercitum occurrere*
infanti filio jubet : perlatumque, & paludamento
opertum, ſinu retinens, *Germanicum* appellavit,
cinxitque cunctis fortunæ Principalis inſignibus.
nimius honos inter ſecunda, rebus adverſis in ſola-
1 tium ceſſit. Tum interfecti centuriones promptiſ- Cap.60.
ſimi Othonianorum : unde præcipua in Vitellium
alienatio, per Illyricos exercitus. Simul ceteræ
legiones contactu, & adverſus Germanicos milites
2 invidia, bellum meditabantur. Suetonium Paul-
linum, ac Licinium Proculum, triſti mora ſqualidos
tenuit : donec auditi, neceſſariis magis defenſioni-
3 bus, quam honeſtis uterentur. Proditionem ultro
imputabant : *ſpatium longi ante prælium itineris,*
fatigationem Othonianorum ; permixtum vehiculis
agmen, ac pleraque fortuita, fraudi ſuæ adſignantes.
& Vitellius credidit de perfidia, & fidem abſolvit.
4 Salvius Titianus, Othonis frater, nullum diſcri-
5 men adiit, pietate & ignavia excuſatus. Mario
Celſo Conſulatus ſervatur. ſed creditum fama,
objectumque mox in Senatu Cæcilio Simplici,
quod eum honorem pecunia mercari, nec ſine exitio
6 *Celſi voluiſſet.* reſtitit Vitellius, deditque poſtea
Conſulatum Simplici, innoxium & inemptum.
Trachalum adverſus criminantes, Galeria uxor
1 Vitellii protexit. Inter magnorum virorum diſcri- Cap.61.
mina (pudendum dictu) Mariccus quidam, e ple-
be Bojorum, inſerere ſeſe fortunæ, & provocare
arma Romana, ſimulatione numinum auſus eſt.
2 Jamque *aſſertor Galliarum, & deus* (nomen id ſibi
indiderat) concitis octo millibus hominum, pro-
S 2 ximos

ximos Æduorum pagos trahebat; cum graviſſima
civitas, electa juventute, adjectis a Vitellio cohor-
tibus, fanaticam multitudinem disjecit. Captus 3
in eo prœlio Mariccus, ac mox feris objectus;
quia non laniabatur, ſtolidum vulgus inviolabi-
lem credebat, donec ſpectante Vitellio interfectus
Cap.62. eſt. Nec ultra in defectores, aut bona cujuſquam, 1
ſævitum. Rata fuere eorum, qui acie Othoniana
ceciderant, teſtamenta, aut lex inteſtatis. prorſus,
ſi luxuriæ temperaret, avaritiam non timeres. Epu- 2
larum fœda & inexplebilis libido. ex Urbe atque
Italia irritamenta gulæ geſtabantur, ſtrepentibus
ab utroque mari itineribus: exhauſti conviviorum
apparatibus principes civitatum: vaſtabantur ipſæ
civitates: degenerabat a labore ac virtute miles,
aſſuetudine voluptatum, & contemptu ducis. Præ- 3
miſit in Urbem edictum, quo vocabulum *Auguſti*
differret, *Cæſaris* non reciperet, cum de poteſta-
te nihil detraheret. Pulſi Italia mathematici. Cau- 4
tum ſevere, *ne equites Romani ludo & arena pollue-
rentur.* priores id Principes pecunia & ſæpius
vi perpulerant: ac pleraque municipia & colo-
niæ, æmulabantur corruptiſſimum quemque ado-
Cap.63. leſcentium pretio inlicere. Sed Vitellius, adventu 1
fratris, & inrepentibus dominationis magiſtris,
ſuperbior & atrocior, occidi Dolabellam juſſit,
quem in coloniam Aquinatem ſepoſitum ab Otho-
ne retulimus. Dolabella, audita morte Othonis, 2
Urbem introierat. id ei Plautius Varus prætura fun-
ctus, ex intimis Dolabellæ amicis, apud Flavium
Sabinum Præfectum Urbis objecit, *tamquam rupta
cuſtodia, ducem ſe victis partibus * oſtentaſſet.* addi- 3
dit *tentatam cohortem, quæ Oſtiæ ageret.* nec ullis
tantorum criminum probationibus in pœniten-
tiam verſus, ſeram veniam poſt ſcelus quærebat.
Cunctantem ſuper tanta re Flavium Sabinum, 4
Triaria L. Vitellii uxor, ultra feminam ferox, ter-
ruit *e periculo Principis famam clementiæ affectare.*
Sabinus ſuopte ingenio mitis, ubi formido inceſ- 5
ſiſſet, facilis mutatu, & in alieno diſcrimine ſibi
pavens, ne adlevaſſe videretur, impulit ruentem.
Cap.64. Igitur Vitellius, metu & odio, quod Petroniam 1
uxorem ejus mox Dolabella in matrimonium ac-
cepiſ-

* *oſtentaret.* MS.

cepiſſet, vocatum per epiſtolas, *vitata Flaminiæ viæ celebritate, devertere Interamnam, atque ibi in-
2 *terfici* juſſit. Longum interfectori viſum: in itinere ac taberna, projectum humi jugulavit: magna cum invidia novi Principatus, cujus hoc primum
3 ſpecimen noſcebatur. Et Triariæ licentiam, modeſtum e proximo exemplum onerabat, Galeria Imperatoris uxor, non immitis triſtibus: & pari probitate, mater Vitelliorum Sextilia, antiqui mo-
4 ris. Dixiſſe quin etiam, ad primas filii ſui epiſtolas ferebatur, *non Germanicum a ſe, ſed Vitellium genitum.* Nec ullis poſtea fortunæ inlecebris, aut ambitu civitatis in gaudium evecta, domus ſuæ
1 tantum adverſa ſenſit. Digreſſum a Lugduno Vitellium, M. Cluvius Rufus adſequitur, omiſſa Hiſpania; lætitiam & gratulationem vultu ferens, animo anxius, & petitum ſe criminationibus gna- Cap.65.
2 rus. Hilarius Cæſaris libertus detulerat, *tamquam audito Vitellii & Othonis Principatu, propriam ipſe potentiam, & poſſeſſionem Hiſpaniarum tentaſſet: eo-
3 que diplomatibus nullum Principem præſcripſiſſet.* Interpretabatur quædam ex orationibus ejus, contumelioſa in Vitellium, & pro ſe ipſo popularia. Auctoritas Cluvii prævaluit, ut puniri ultro libertum
4 ſuum Vitellius juberet: Cluvius comitatui Principis adjectus, non adempta Hiſpania, quam rexit abſens, exemplo L. Arruntii. eum Tiberius Cæſar ob metum, Vitellius Cluvium nulla formidi-
5 ne, retinebat. Non idem Trebellio Maximo honos. profugerat Britannia ob iracundiam militum: miſſus eſt in locum ejus, Vettius Bolanus e præ-
1 ſentibus. Angebat Vitellium victarum legionum haud quaquam fractus animus. ſparſæ per Italiam, & victoribus permixtæ, hoſtilia loquebantur: præcipua quartadecimanorum ferocia, qui *ſe victos* abnuebant; *quippe Bedriacenſi acie, vexillariis tantum* Cap.66.
2 *pulſis, vires legionis non adfuiſſe.* Remitti eos in Britanniam, unde a Nerone exciti erant, placuit; atque interim Batavorum cohortes una tendere, ob veterem adverſus quartadecimanos diſcordiam.
3 nec diu in tantis armatorum odiis, quies fuit. Auguſtæ Taurinorum, dum opificem quemdam Batavus ut fraudatorem inſectatur, legionarius ut ho-

ſpitem tuetur, ſui cuique commilitones aggregati,
a conviciis ad cædem tranſiere. & prœlium atrox 4
* exarſiſſet, MS. * arſiſſet, ni duæ prætoriæ cohortes, cauſſam quar-
tadecimanorum ſecutæ, his fiduciam, & metum
Batavis feciſſent. *quos* Vitellius *agmini ſuo jungi*,
ut fidos; *legionem, Grajis Alpibus traductam, eo fle-
xu itineris ire* jubet, *quo Viennam vitarent.* namque
& Viennenſes timebantur. Nocte qua proficiſce- 5
batur legio, relictis paſſim ignibus, pars Taurinæ
coloniæ ambuſta: quod damnum, ut pleraque bel-
li mala, majoribus aliarum urbium cladibus oblit-
teratum. Quartadecimani poſtquam Alpibus de- 6
greſſi ſunt, ſeditioſiſſimus quiſque ſigna Viennam
ferebant: conſenſu meliorum compreſſi, & legio
Cap.67. in Britanniam transvecta. Proximus Vitellio e præ- 1
toriis cohortibus metus erat. ſeparati primum,
deinde addito honeſtæ miſſionis lenimento, arma
ad tribunos ſuos deferebant: donec motum a Ve-
ſpaſiano bellum crebreſceret: tum reſumpta mili-
tia, robur Flavianarum partium fuere. Prima claſ- 2
ſicorum legio in Hiſpaniam miſſa; ut pace & otio
miteſceret: undecima ac ſeptima ſuis hibernis red-
ditæ: tertiadecimani ſtruere amphitheatra juſſi.
nam Cæcina Cremonæ, Valens Bononiæ, ſpecta- 3
culum gladiatorum edere parabant: nunquam ita
ad curas intento Vitellio, ut voluptatum obliviſce-
Cap.68. retur. Et quidem partes modeſte diſtraxerat. apud 1
victores orta ſeditio, ludicro initio: numerus cæ-
ſorum invidiam bello auxit. Diſcubuerat Vitellius 2
Ticini, adhibito ad epulas Verginio. Legati tri-
bunique, ex moribus imperatorum ſeveritatem
æmulantur, vel tempeſtivis conviviis gaudent:
perinde miles intentus, aut licenter agit. Apud
Vitellium omnia indiſpoſita, temulenta, pervigi-
liis ac Bacchanalibus, quam diſciplinæ & caſtris
propiora. Igitur duobus militibus, altero legionis 3
quintæ, altero e Gallis auxiliaribus, per laſciviam
ad certamen luctandi accenſis; poſtquam legiona-
rius prociderat, inſultante Gallo, & iis qui ad
ſpectandum convenerant in ſtudia diductis; eru-
pere legionarii in perniciem auxiliorum, ac duæ
cohortes interfectæ. Remedium tumultus fuit, 4
alius tumultus. pulvis procul, & arma adſpicie-
bantur:

bantur : conclamatum repente, *quartamdecimam*
legionem, verſo itinere, ad prœlium venire. ſed erant
agminis coactores. agniti, dempſere ſolicitudi-
5 nem. Interim Verginii ſervus forte obvius, ut *per-*
cuſſor Vitellii inſimulatur. & ruebat ad convivium
6 miles, *mortem Verginii* expoſcens. Ne Vitellius qui-
dem, quamquam ad omnes ſuſpiciones pavidus,
de innocentia ejus dubitavit. ægre tamen cohibi-
ti, qui exitium viri conſularis, & quondam ducis
7 ſui flagitabant. Nec quemquam ſæpius quam Ver-
ginium, omnis ſeditio infeſtavit. manebat admi-
1 ratio viri, & fama; ſed oderant, ut faſtiditi. Po- Cap.69.
ſtero die, Vitellius, Senatus legatione quam ibi
opperiri juſſerat, audita, tranſgreſſus in caſtra,
ultro *pietatem militum* collaudavit : frementibus au-
xiliis, *tantum impunitatis atque arrogantiæ legiona-*
2 *riis acceſſiſſe.* Cohortes Batavorum, ne quid tru-
culentius auderent, in Germaniam remiſſæ, prin-
cipium interno ſimul externoque bello parantibus
3 fatis. Reddita civitatibus Gallorum auxilia, ingens
numerus, & prima ſtatim defectione, inter ina-
4 nia belli aſſumptus. Ceterum, ut largitionibus
affectæ * tamen Imperii opes ſufficerent, *amputa-* * jam
ri legionum auxiliorumque numeros jubet, vetitis ſup- MS.
plementis : & promiſcuæ miſſiones offerebantur.
5 exitiabile id Reipub. ingratum militi, cui eadem
munia inter paucos, periculaque ac labor crebrius
6 redibant. & vires luxu corrumpebantur; contra
veterem diſciplinam, & inſtituta majorum, apud
quos virtute quam pecunia res Romana melius ſte-
1 tit. Inde Vitellius Cremonam flexit, & ſpectato Cap.70.
munere Cæcinæ, inſiſtere Bedriacenſibus campis,
ac veſtigia recentis victoriæ luſtrare oculis, concu-
2 pivit. Fœdum atque atrox ſpectaculum. intra
quadrageſimum pugnæ diem; lacera corpora, trun-
ci artus, putres virorum equorumque formæ; in-
fecta tabo humus; protritis arboribus ac frugibus,
3 dira vaſtitas. nec minus inhumana pars viæ, quam
Cremonenſes lauro roſiſque conſtraverant, exſtru-
ctis altaribus, cæſiſque victimis, regium in mo-
rem : quæ læta in præſens, mox perniciem ipſis
fecere. Aderant Valens & Cæcina, monſtrabant-
que pugnæ locos : *hinc inrupiſſe legionum agmen,*

V.C.822.
Ch. 69.

*hinc equites coortos: inde circumfuſas auxiliorum ma-
nus.* Jam tribuni præfectique, ſua quiſque facta 5
extollentes, falſa, vera, aut majora vero miſce-
bant. Vulgus quoque militum, clamore & gaudio,
deflectere via, ſpatia certaminum recognoſcere;
aggerem armorum, ſtrues corporum intueri, mi-
rarique. Et erant quos varia ſors rerum, lacrymæ- 6
que & miſericordia ſubiret. at non Vitellius flexit
oculos, nec tot millia inſepultorum civium exhor-
ruit. lætus ultro, & tam propinquæ ſortis ignarus,
Cap.71. inſtaurabat ſacrum diis loci. Exin Bononiæ, a Fa- 1
bio Valente, gladiatorum ſpectaculum editur, ad-
vecto ex Urbe cultu. Quantoque magis propinqua-
bat, tanto corruptius iter, immixtis hiſtrionibus
& ſpadonum gregibus, & cetero Neronianæ aulæ
ingenio. namque & Neronem ipſum Vitellius ad- 2
miratione celebrabat, ſectari cantantem ſolitus,
non neceſſitate, qua honeſtiſſimus quiſque, ſed
luxu, & ſaginæ mancipatus emptuſque. Ut Valen- 3
ti & Cæcinæ vacuos honoris menſes aperiret, coar-
tati aliorum Conſulatus, diſſimulatus Martii Ma-
cri, tamquam Othonianarum partium ducis: &
Valerium Marinum, deſtinatum a Galba Conſu-
lem, diſtulit; nulla offenſa, ſed mitem, & inju-
riam ſegniter laturum. Pedanius Coſta omittitur, 4
ingratus Principi, ut adverſus Neronem auſus, &
Verginii exſtimulator. Sed alias protulit cauſſas.
actæque inſuper Vitellio gratiæ, conſuetudine ſer-
Cap.72. vitii. Non ultra paucos dies, quamquam acribus 1
initiis cœptum, mendacium valuit. Exſtiterat qui-
dam, *Scribonianum ſe Camerinum* ferens; *Neronia-
norum temporum metu in Hiſtria occultatum, quod
illic clientelæ & agri veterum Craſſorum, ac nominis
favor manebat.* Igitur deterrimo quoque in argu- 2
mentum fabulæ aſſumpto, vulgus credulum, &
quidam militum errore veri, ſeu turbarum ſtudio,
certatim aggregabantur; cum pertractus ad Vitel-
lium, interrogatuſque *quiſnam mortalium eſſet*,
poſtquam nulla dictis fides, & a domino noſce-
batur, conditione fugitivus, nomine *Geta*, ſum-
Cap.73. ptum de eo ſupplicium ſervilem in modum. Vix 1
credibile memoratu eſt, quantum ſuperbiæ ſocor-
diæque Vitellio adoleverit, poſtquam ſpeculatores
e Su-

e Suria Judæaque, *adactum in verba ejus Orientem*
2 nuntiavere. Nam & ſi vagis adhuc & incertis au-
ctoribus, erat tamen in ore famaque Veſpaſianus,
ac plerumque ad nomen ejus Vitellius excitabatur:
tum ipſe exercituſque, ut nullo æmulo, ſævitia,
libidine, raptu, in externos mores proruperant.
1 At Veſpaſianus bellum armaque, & procul vel juxta Cap.74
ſitas vires, circumſpectabat. Miles ipſi adeo para-
tus, ut præeuntem ſacramentum & fauſta Vitellio
2 omnia precantem, per ſilentium audierint. Mucia-
ni animus, nec Veſpaſiano alienus, & in Titum
pronior. Præfectus Ægypti Alexander, conſilia ſo-
ciaverat. Tertiam legionem, quod e Suria in Mœ-
ſiam tranſiſſet, ſuam numerabat. ceteræ Illyrici
3 legiones, ſecuturæ ſperabantur. Namque omnes
exercitus flammaverat arrogantia venientium a Vi-
tellio militum, quod truces corpore, horridi ſer-
4 mone, ceteros ut impares inridebant. Sed in tan-
ta mole belli plerumque cunctatio, & Veſpaſianus
modo in ſpem erectus, aliquando adverſa reputa-
bat; *Quis ille dies foret, quo ſexaginta ætatis annos,*
5 *& duos filios juvenes bello permitteret? Eſſe privatis*
cogitationibus regreſſum; & prout velint, plus minuſ-
ve ſumi ex fortuna: imperium cupientibus, nihil me-
1 *dium inter ſumma aut præcipitia.* Verſabatur ante Cap.75.
oculos Germanici exercitus robur, notum viro mi-
litari: *Suas legiones civili bello inexpertas; Vitellii,*
victrices: & apud victos, plus querimoniarum, quam
virium, fluxam per diſcordias militum fidem, & pe-
2 *riculum ex ſingulis. Quid enim profuturas cohortes*
alaſque, ſi unus alterque, præſenti facinore paratum
ex diverſo præmium petat? Sic Scribonianum ſub
Claudio interfectum; ſic percuſſorem ejus Volaginium,
e gregario ad ſumma militiæ provectum. Facilius uni-
1 *verſos impelli, quam ſingulos vitari.* His pavoribus Cap.76.
nutantem, & alii Legati amicique firmabant, &
Mucianus poſt multos ſecretoſque ſermones, jam
2 & coram ita locutus: *Omnes qui magnarum rerum*
conſilia ſuſcipiunt, æſtimare debent, an quod inchoa-
tur, Reipub. utile, ipſis glorioſum, aut promptum ef-
fectu, aut certe non arduum ſit. Simul ipſe qui ſua-
det conſiderandus eſt, adjiciat ne conſilio periculum
ſuum: & ſi fortuna cœptis adfuerit, cui ſummum

V.C.822. Ch.69. *decus adquiratur. Ego te Veſpaſiane ad imperium vo-* 3
co, tam ſalutare Reipub. quam tibi magnificam: juxta
deos, in tua manu poſitum eſt. Nec ſpeciem adulan-
tis expaveris: a contumelia quam a laude propius fue-
rit, poſt Vitellium eligi. Non adverſus divi Auguſti 4
acerrimam mentem, nec adverſus cautiſſimam Tibe-
rii ſenectutem, ne contra Caii quidem, aut Claudii,
vel Neronis, fundatam longo imperio domum exſurgi-
mus: ceſſiſti etiam Galbæ imaginibus: torpere ultra, & 5
polluendam perdendamque Rempub. relinquere, ſopor
& ignavia videretur, etiam ſi tibi, quam inhoneſta,
tam tuta ſervitus eſſet. Abiit jam & tranſvectum eſt
tempus, quo poſſes videri concupiſſe: confugiendum
eſt ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo? 6
ſplendidior origine quam nos ſumus, fateor: ſed &
Nero, nobilitate natalium, Vitellium anteibat. Satis
clarus eſt apud timentem, quiſquis timetur. Et poſſe 7
ab exercitu Principem fieri, ſibi ipſe Vitellius docu-
mento eſt; nullis ſtipendiis, nulla militari fama, Gal-
bæ odio provectus. Ne Othonem quidem ducis arte, aut
exercitus vi, ſed præpropera ipſius deſperatione victum,
jam deſiderabilem & magnum Principem fecit. Cum 8
interim ſpargit legiones; exarmat cohortes, nova quo-
tidie bello ſemina miniſtrat. ſi quid ardoris ac fero-
ciæ miles habuit, popinis, & comeſſationibus, & Prin-
cipis imitatione, deteritur. Tibi e Judæa & Suria 9
& Ægypto novem legiones integræ, nulla acie exhau-
ſtæ, non diſcordia corruptæ: ſed firmatus uſu miles,
& belli domitor externi. Claſſium, alarum, cohortium
robora; & fidiſſimi reges; & tua ante omnes expe-
Cap.77. *rientia. Nobis nihil ultra arrogabo, quam ne poſt Va-* 1
lentem ac Cæcinam numeremur. Ne tamen Mucianum
ſocium ſpreveris, quia æmulum non experiris: me Vi-
tellio antepono, te mihi. Tuæ domui triumphale nomen, 2
duo juvenes, capax jam imperii alter, & primis mi-
litiæ annis apud Germanicos quoque exercitus clarus.
Abſurdum fuerit, non cedere imperio ei, cujus filium
adoptaturus eſſem, ſi ipſe imperarem. Ceterum inter 3
nos non idem proſperarum adverſarumque rerum ordo
erit. Nam ſi vincimus, honorem quem dederis habe-
† *patiemur.* MSS. *bo: diſcrimen, ac pericula, ex æquo † partiemur. im-*
mo ut melius eſt, tu hos exercitus rege; mihi bellum,
& prœliorum incerta trade. Acriore hodie diſciplina, 4
victi,

victi, quam victores agunt: hos ira, odium, ultionis V.C. 822. Ch. 69.
cupiditas ad virtutem accendit; illi per faſtidium, &
5 *contumaciam hebeſcunt. Aperiet & recludet conte-*
cta & tumeſcentia victricium partium vulnera bellum
ipſum. Nec mihi major in tua vigilantia, parcimonia,
ſapientia, fiducia eſt, quam in Vitellii torpore, inſci-
6 *tia, ſævitia. Sed & meliorem in bello cauſſam, quam*
in pace habemus. nam qui deliberant, deſciverunt.
1 Poſt Muciani orationem ceteri audentius circum- Cap. 78.
ſiſtere, hortari, *reſponſa vatum, & ſiderum motus*
referre. Nec erat intactus tali ſuperſtitione, ut qui
mox rerum dominus, Seleucum quemdam mathe-
maticum, rectorem & præſcium palam habuerit.
2 Recurſabant animo vetera omina. cupreſſus arbor
in agris ejus, conſpicua altitudine, repente pro-
ciderat; ac poſtera die, eodem veſtigio reſurgens,
procera & latior virebat. grande id, proſperum-
que, conſenſu haruſpicum: & ſumma claritudo
3 juveni admodum Veſpaſiano promiſſa. Sed primo
triumphalia, & Conſulatus, & Judaicæ victoriæ de-
cus, impleſſe fidem ominis * videbantur: ut hæc * vide-
4 adeptus eſt, portendi ſibi imperium credebat. Eſt batur:
Judæam inter Suriamque Carmelus, ita vocant *MSS.*
montem, deumque. nec ſimulacrum deo, aut
templum, (ſic tradidere majores) ara tantum &
5 reverentia. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes
occultas verſaret animo, Baſilides ſacerdos, inſpe-
ctis idemtidem extis. *Quidquid eſt*, inquit, *Veſpa-*
ſiane quod paras, ſeu domum exſtruere, ſeu prolatare
agros, ſive ampliare ſervitia, datur tibi magna ſedes,
6 *ingentes termini, multum hominum.* Has ambages
& ſtatim exceperat fama, & tunc aperiebat. nec
quidquam magis in ore vulgi; crebriores apud
ipſum ſermones: quanto ſperantibus plura dicun-
1 tur. Haud dubia deſtinatione diſceſſere; Mucianus Cap. 79.
Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream: illa Suriæ;
2 hæc Judææ caput eſt. Initium ferendi ad Veſpaſia-
num imperii Alexandriæ cœptum, feſtinante Ti-
berio Alexandro, qui Kalendis Juliis ſacramento
3 ejus legiones adegit. Iſque primus Principatus dies
in poſterum celebratus, quamvis Judaicus exerci-
tus quinto Nonas Julias apud ipſum juraſſet, eo
ardore, ut ne Titus quidem filius exſpectaretur,

Suria remeans, & conſiliorum inter Mucianum ac
patrem nuntius. cuncta impetu militum acta: non 4
Cap. 80. parata concione, non conjunctis legionibus. Dum 1
quæritur tempus locuſque, quodque in re tali dif-
ficillimum eſt, prima vox, dum animo ſpes, timor,
ratio, caſus obverſantur; egreſſum cubiculo Veſpa-
† adſi- ſianum, pauci milites ſolito † adſiſtentes ordine,
ſtunt * ut Legatum ſalutaturi, *Imperatorem* ſalutavere.
MS. Tum ceteri accurrere, *Cæſarem*, & *Auguſtum*, & 2
& Edd. omnia Principatus vocabula cumulare. mens a me-
*& *MS.* tu ad fortunam tranſierat. In ipſo nihil tumidum,
arrogans, aut in rebus novis novum fuit. ut pri- 3
‡ muta- mum tantæ ‡ multitudinis obfuſam oculis caligi-
tionis nem disjecit, militariter locutus, læta omnia, &
adfluentia excepit. namque id ipſum opperiens
Mucianus, alacrem militem in verba Veſpaſiani
adegit. Tum Antiochenſium theatrum ingreſſus,
ubi illis conſultare mos eſt, concurrentes, & in
adulationem effuſos adloquitur: ſatis decorus etiam
Græca facundia, omniumque quæ diceret atque
ageret, arte quadam oſtentator. Nihil æque pro- 5
vinciam exercitumque accendit, quam quod adſe-
verabat Mucianus, *ſtatuiſſe Vitellium, ut Germani-
cas legiones in Suriam, ad militiam opulentam quietam-
que transferret; contra Suriacis legionibus Germanica
hiberna, cælo ac laboribus dura mutarentur.* Quippe 6
& provinciales, ſueto militum contubernio gau-
debant, plerique neceſſitudinibus & propinquita-
tibus mixti; & militibus vetuſtate ſtipendiorum,
nota & familiaria caſtra, in modum penatium di-
Cap. 81. ligebantur. Ante Idus Julias Suria omnis in eo- 1
dem ſacramento fuit. Acceſſere cum regno, So-
hemus haud ſpernendis viribus; Antiochus vetu-
ſtis opibus ingens, & inſervientium regum ditiſ-
ſimus. mox per occultos ſuorum nuntios excitus 2
ab Urbe Agrippa, ignaro adhuc Vitellio, celeri na-
vigatione properaverat. nec minore animo, regi- 3
na Berenice partes juvabat, florens ætate forma-
que, & ſeni quoque Veſpaſiano magnificentia mu-
nerum grata. Quidquid provinciarum adluitur ma- 4
ri, Aſia atque Achaia tenus, quantumque intror-
ſus in Pontum & Armenios pateſcit, juravere. ſed
inermes Legati regebant, nondum additis Cappa-
dociæ

5 docicæ legionibus. Conſilium de ſumma, rerum,
Beryti habitum. illuc Mucianus, cum Legatis tri-
buniſque, & ſplendidiſſimo quoque centurionum
ac militum, venit. Et e Judaico exercitu, lecta de-
6 cora. Tantum ſimul peditum equitumque, & æmu-
lantium inter ſe regum paratus, ſpeciem fortunæ
1 Principalis effecerant. Prima belli cura, agere de- Cap.82.
lectus; revocare veteranos: deſtinantur validæ ci-
vitates exercendis armorum officinis: apud Antio-
chenſes aurum argentumque ſignatur: eaque cun-
cta per idoneos miniſtros, ſuis quæque locis, feſti-
2 nabantur. Ipſe Veſpaſianus, adire, hortari, bonos
laude, ſegnes exemplo, incitare ſæpius quam coër-
cere; vitia magis amicorum, quam virtutes diſſi-
3 mulans. Multos præfecturis & procurationibus;
pleroſque ſenatorii ordinis honore percoluit, egre-
gios viros, & mox ſumma adeptos: quibuſdam
4 fortuna pro virtutibus fuit. Donativum militi, ne-
que Mucianus prima concione, niſi modice oſten-
derat; ne Veſpaſianus quidem plus civili bello ob-
tulit, quam alii in pace: egregie firmus adverſus
militarem largitionem, eoque exercitu meliore.
5 Miſſi ad Parthum Armeniumque legati; proviſum-
que, ne verſis ad civile bellum legionibus, terga
nudarentur. Titum inſtare Judææ; Veſpaſianum
6 obtinere clauſtra Ægypti placuit: ſufficere vide-
bantur adverſus Vitellium, pars copiarum, & dux
Mucianus, & Veſpaſiani nomen, ac nihil arduum fa-
tis. Ad omnes exercitus Legatoſque ſcriptæ epiſtolæ,
præceptumque *ut prætorianos Vitellio infenſos, recipe-*
1 *randæ militiæ præmio invitarent*. Mucianus cum Cap.83.
expedita manu, ſocium magis imperii quam mi-
niſtrum agens, non lento itinere, ne cunctari vi-
deretur; neque tamen properans, gliſcere famam
ipſo ſpatio ſinebat: gnarus modicas vires ſibi, &
2 majora credi de abſentibus. Sed legio ſexta, &
tredecim vexillariorum millia, ingenti agmine ſe-
quebantur. Claſſem e Ponto, Byzantium adigi
juſſerat: ambiguus conſilii, num omiſſa Mœſia,
Dyrrhachium pedite atque equite; ſimul longis na-
vibus verſum in Italiam mare clauderet: tuta pone
3 tergum Achaia Aſiaque; quas inermes exponi Vi-
tellio, ni præſidiis firmarentur: atque ipſum Vi-

 tellium

V.C.822. Ch.69. tellium in incerto fore, quam partem Italiæ protegeret, ſi ſibi Brundiſium Tarentumque, & Calabriæ Lucaniæque litora infeſtis claſſibus peterentur.

Cap.84. Igitur navium, militum, armorum, paratu 1
ſtrepere provinciæ. Sed nihil æque fatigabat, quam 2
pecuniarum conquiſitio: *eos eſſe belli civilis nervos* dictitans Mucianus, non jus aut verum in cognitionibus, ſed ſolam magnitudinem opum ſpectabat. paſſim delationes, & locupletiſſimus quiſque 3
in prædam correpti. quæ gravia atque intoleranda, ſed neceſſitate armorum excuſata, etiam in pace manſere; ipſo Veſpaſiano, inter initia imperii, ad 4
obtinendas iniquitates haud perinde obſtinante: donec, indulgentia fortunæ; & pravis magiſtris, didicit, auſuſque eſt. Propriis quoque opibus Mu- 5
cianus bellum juvit, * largitus privatim, quod avidius de Repub. ſumeret. Ceteri conferendarum pecuniarum exemplum ſecuti; rariſſimus quiſque eamdem in reciperando licentiam habuerunt.

* largus MSS.

Cap.85. Adcelerata interim Veſpaſiani cœpta, Illyrici exercitus ſtudio tranſgreſſi in partes. Tertia legio exem- 1
plum ceteris Mœſiæ legionibus præbuit. Octava 2
erat ac ſeptima Claudiana, imbutæ favore Othonis, quamvis prœlio non interfuiſſent: Aquilejam progreſſæ, proturbatis qui de Othone nuntiabant, laceratiſque vexillis nomen *Vitellii* præferentibus, rapta poſtremo pecunia, & inter ſe diviſa, hoſtiliter egerant. Unde metus, & ex metu conſilium, 3
poſſe imputari Veſpaſiano, quæ apud Vitellium excuſanda erant. Ita tres Mœſicæ legiones per epiſtolas adliciebant Pannonicum exercitum, aut abnuenti vim parabant. In eo motu Aponius Saturninus 4
Mœſiæ rector, peſſimum facinus audet, miſſo centurione ad interficiendum Tertium Julianum, ſeptimæ legionis Legatum, ob ſimultates, quibus cauſſam partium prætendebat. Julianus, comper- 5
to diſcrimine, & gnaris locorum adſcitis, per avia Mœſiæ ultra montem Hæmum profugit. nec deinde civili bello interfuit, per varias moras ſuſceptum ad Veſpaſianum iter trahens, & ex nuntiis cunctabundus, aut properans.

Cap.86. At in Pannonia tertiadecima legio ac ſeptima Galbiana, dolorem iram- 1
que Bedriacenſis pugnæ retinentes, haud cunctanter

ter Veſpaſiano acceſſere, vi præcipua Primi Anto-
2 nii. Is legibus nocens, & tempore Neronis falſi
damnatus, inter alia belli mala, ſenatorium ordi-
3 nem reciperaverat. Præpoſitus a Galba ſeptimæ le-
gioni, ſcriptitaſſe Othoni credebatur, ducem ſe
partibus offerens, a quo neglectus, in nullo Otho-
4 niani belli uſu fuit. labantibus Vitellii rebus Ve-
ſpaſianum ſecutus, grande momentum addidit,
ſtrenuus manu, ſermone promptus, ſerendæ in
alios invidiæ artifex, diſcordiis & ſeditionibus po-
tens, raptor, largitor, pace peſſimus; bello non
5 ſpernendus. Juncti inde Mœſici ac Pannonici exer-
citus, Dalmaticum militem traxere, quamquam
6 conſularibus Legatis nihil turbantibus. Titus Am-
pius Flavianus Pannoniam, Poppeus Silvanus Dal-
matiam tenebant, divites ſenes. Sed Procurator
aderat Cornelius Fuſcus, vigens ætate, claris na-
talibus. prima juventa, quietis cupidine, ſenato-
7 rium ordinem exuerat. idem pro Galba dux colo-
niæ ſuæ, eaque opera procurationem adeptus, ſu-
ſceptis Veſpaſiani partibus, acerrimam bello facem
prætulit; non tam præmiis periculorum, quam
ipſis periculis lætus; pro certis & olim partis, no-
8 va, ambigua, ancipitia malebat. Igitur movere
& quatere quidquid uſquam ægrum foret, adgre-
diuntur. Scriptæ in Britanniam ad quartadeci-
9 manos, in Hiſpaniam ad primanos epiſtolæ: quod
utraque legio pro Othone, adverſa Vitellio fuerat.
ſparguntur per Gallias litteræ; momentoque tem-
poris flagrabat ingens bellum, Illyricis exercitibus
palam deſciſcentibus: ceteris fortunam ſecuturis.
1 Dum hæc per provincias, a Veſpaſiano ducibuſque Cap. 87.
partium geruntur; Vitellius contemptior in dies
ſegniorque, ad omnis municipiorum villarumque
amœnitates reſiſtens, gravi Urbem agmine pete-
2 bat. Sexaginta millia armatorum ſequebantur, li-
centia corrupta. calonum numerus amplior; pro-
3 caciſſimis etiam inter ſervos lixarum ingeniis. tot
Legatorum amicorumque comitatus inhabilis ad
parendum; etiam ſi ſumma modeſtia regeretur.
Onerabant multitudinem, obvii ex Urbe Senato-
res equiteſque: quidam metu; multi per adulatio-
nem; ceteri ac paullatim omnes, ne aliis profici-
ſcentibus,

V.C.822. Ch.69. ſcentibus, ipſi remanerent. Aggregabantur e ple- 4
be flagitioſa per obſequia Vitellio cogniti, ſcurræ,
hiſtriones, aurigæ, quibus ille amicitiarum deho-
neſtamentis mire gaudebat. Nec coloniæ modo 5
aut municipia, congeſtu copiarum; ſed ipſi cul-
tores; arvaque, maturis jam frugibus, ut hoſtile
Cap.88. ſolum vaſtabantur. Multæ & atroces inter ſe mi- 1
litum cædes, poſt ſeditionem Ticini cœptam; ma-
nente legionum auxiliorumque diſcordia, ubi ad-
verſus paganos certandum foret, conſenſu. Sed 2
plurima ſtrages, ad ſeptimum ab Urbe lapidem.
ſingulis ibi militibus Vitellius paratos cibos, ut
gladiatoriam ſaginam, dividebat. & effuſa ple-
bes, totis ſe caſtris miſcuerat. Incurioſos mili-
tes, vernacula, ut rebantur, urbanitate quidam
ſpoliavere, abſciſſis furtim balteis, *an accincti fo-
rent* rogitantes. Non tulit ludibrium inſolens 3
contumeliæ animus: inermen populum gladiis in-
vaſere. cæſus inter alios pater militis, cum filium
comitaretur; deinde agnitus: & vulgata cæde, tem-
peratum ab innoxiis. In Urbe tamen trepidatum, 4
præcurrentibus paſſim militibus. Forum maxime
petebant, cupidine viſendi locum in quo Galba
* ſcæ- jacuiſſet. Nec minus * ſævum ſpectaculum erant 5
vum ipſi, tergis ferarum & ingentibus telis horrentes,
MS. cum turbam populi per inſcitiam parum vitarent,
aut ubi lubrico viæ vel occurſu alicujus procidiſ-
ſent, ad jurgium, mox ad manus & ferrum tranſi-
rent. Quin & tribuni præfectique cum terrore 6
Cap.89. & armatorum catervis volitabant. Ipſe Vitellius, 1
a ponte Milvio, inſigni equo, paludatus accinctuſ-
que, Senatum & populum ante ſe agens, quo mi-
nus ut captam Urbem ingrederetur, amicorum
conſilio deterritus, ſumpta prætexta & compoſito
agmine inceſſit. Quatuor legionum aquilæ per 2
frontem, totidemque circa e legionibus aliis ve-
xilla, mox duodecim alarum ſigna, & poſt pedi-
tum ordines, eques: dein quatuor & triginta co-
hortes, ut nomina gentium, aut ſpecies armorum
‡ aqui- forent, diſcretæ. Ante ‡ aquilam præfecti caſtro- 3
las rum tribunique, & primi centurionum, candida
veſte: ceteri juxta ſuam quiſque centuriam, armis
doniſque fulgentes. Et militum phaleræ, torqueſ- 4
que

que ſplendebant. decora facies, & non Vitellio Principe dignus exercitus. Sic Capitolium ingreſſus, atque ibi matrem complexus, Auguſtæ nomine ho-
1 noravit. Poſtera die, tamquam apud alterius ci- Cap.90.
vitatis Senatum populumque, magnificam orationem de ſemetipſo prompſit, induſtriam temperantiamque ſuam laudibus attollens: conſciis flagitiorum ipſis qui aderant, omnique Italia, per quam
2 ſomno & luxu pudendus inceſſerat. Vulgus tamen vacuum curis, & ſine falſi verique diſcrimine ſolitas adulationes edoctum, clamore & vocibus adſtrepebat: abnuentique nomen *Auguſti*, expreſſere ut aſſumeret, tam fruſtra quam recuſaverat.
1 Apud civitatem cuncta interpretantem, funeſti Cap.91.
ominis loco acceptum eſt, quod maximum Pontificatum adeptus Vitellius, de cærimoniis publicis XV Kal. Aug. edixiſſet, antiquitus infauſto die Cremerenſi Alienſique cladibus. adeo omnis humani divinique juris expers, pari libertorum amicorumque ſocordia, velut inter temulentos
2 agebat. Sed comitia Conſulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro ut ſpectator, in circo ut fautor affectavit. quæ grata ſane & popularia, ſi a virtutibus proficiſcerentur, memoria vitæ prioris,
3 indecora & vilia accipiebantur. Ventitabat in Senatum, etiam cum parvis de rebus Patres conſulerentur. ac forte Priſcus Helvidius, Prætor deſignatus, contra ſtudium ejus cenſuerat. Commotus primo Vitellius, non tamen ultra quam *Tribunos plebis in auxilium ſpretæ poteſtatis* advocavit.
4 Mox mitigantibus amicis, qui altiorem iracundiam ejus verebantur, *nihil novi accidiſſe* reſpondit, *quod duo Senatores in Repub. diſſentirent: ſoli-*
5 *tum ſe etiam Thraſeæ contradicere.* Inriſere plerique impudentiam æmulationis: aliis id ipſum placebat, quod neminem ex præpotentibus, ſed Thra-
1 ſeam ad exemplar veræ gloriæ legiſſet. Præpo- Cap.92.
ſuerat prætorianis P. Sabinum a præfectura cohortis, Julium Priſcum tum centurionem: Priſcus, Valentis; Sabinus, Cæcinæ gratia pollebant.
2 Inter diſcordes, Vitellio nihil auctoritatis. munia Imperii Cæcina ac Valens obibant, olim an-

xii

Ch. 69. xii odiis, quæ bello & caſtris male diſſimulata,
pravitas amicorum, & fecunda gignendis inimi-
citiis civitas auxerat, dum ambitu, comitatu, &
immenſis ſalutantium agminibus contendunt, com-
paranturque, variis in hunc aut illum Vitellii in-
clinationibus. Nec unquam ſatis fida potentia, 3
ubi nimia eſt. Simul ipſum Vitellium, ſubitis
offenſis aut intempeſtivis blanditiis mutabilem,
contemnebant metuebantque. Nec eo ſegnius 4
invaſerant domos, hortos, opeſque Imperii: cum
flebilis & egens nobilium turba, quos ipſos libe-
roſque patriæ Galba reddiderat, nulla Principis
miſericordia juvarentur. Gratum primoribus ci- 5
vitatis, etiam plebes approbavit, quod reverſis ab
exſilio jura libertorum conceſſiſſet: quamquam id
omnimodo ſervilia ingenia corrumpebant, abdi-
tis pecuniis per occultos aut ambitioſos ſinus. & 6
quidam in domum Cæſaris tranſgreſſi, atque ipſis
Cap.93. dominis potentiores. Sed miles, plenis caſtris, 1
& redundante multitudine, in porticibus aut de-
lubris, & Urbe tota vagus, non principia noſcere,
non ſervare vigilias, neque labore firmari: per
inlecebras Urbis, & inhoneſta dictu, corpus otio,
animum libidinibus imminuebant. Poſtremo ne 2
ſalutis quidem cura, infamibus Vaticani locis ma-
gna pars tetendit. unde crebræ in vulgus mortes.
Et adjacente Tiberi Germanorum Gallorumque
obnoxia morbis corpora, fluminis aviditas, & æſtus
impatientia labefecit. Inſuper confuſus, pravita- 3
te vel ambitu, ordo militiæ. Sedecim prætoriæ,
quatuor urbanæ cohortes ſcribebantur, quis ſingu-
la millia ineſſent. Plus in eo delectu Valens au-
debat, tamquam ipſum Cæcinam periculo exemiſ-
ſet. ſane adventu ejus partes convaluerant, & ſi- 4
niſtrum lenti itineris rumorem proſpero prœlio
verterat: omniſque inferioris Germaniæ miles Va-
lentem adſectabatur. unde primum creditur Cæ-
Cap.94. cinæ fides fluitaſſe. Ceterum non ita ducibus in- 1
dulſit Vitellius, ut non plus militi liceret. ſibi
quiſque militiam ſumpſere; quamvis indignus, ſi
ita maluerat, urbanæ militiæ adſcribebatur: rur-
ſus bonis remanere inter legionarios aut alares vo-
lentibus, permiſſum. nec deerant qui vellent, feſſi
morbis,

2 morbis, & intemperiem cœli incuſantes. Robo- V.C.821. Ch.69.
ra tamen legionibus aliſque ſubtracta; convulſum
caſtrorum decus, viginti millibus e toto exercitu
3 permixtis magis quam electis. Concionante Vi-
tellio, poſtulantur *ad ſupplicium Aſiaticus, & Fla-*
vius, & Rufinus, duces Galliarum, quod pro Vindi-
4 *ce bellaſſent.* Nec coërcebat ejuſmodi voces Vitel-
lius; ſuper inſitam animo ignaviam, conſcius ſi-
bi inſtare donativum & deeſſe pecuniam, omnia
alia militi largiebatur. Liberti principum, *confer-*
5 *re pro numero mancipiorum*, ut tributum juſſi. Ipſe
ſola perdendi cura, ſtabula aurigis exſtruere: Cir-
cum gladiatorum ferarumque ſpectaculis opplere:
tamquam in ſumma abundantia, pecuniæ inlude-
1 re. Quin & natalem Vitellii diem, Cæcina ac Va- Cap.95.
lens, editis tota Urbe vicatim gladiatoribus, ce-
lebravere: ingenti paratu, & ante illum diem in-
2 ſolito. Lætum fœdiſſimo cuique, apud bonos in-
vidiæ fuit, quod exſtructis in campo Martio aris,
inferias Neroni feciſſet. cæſæ publice victimæ cre-
mataque: ‡ faces, Auguſtales ſubdidere: quod ſa- ‡ facem
cerdotium, ut Romulus Tatio regi, ita Cæſar Ti- *MSS.*
3 berius Juliæ genti ſacravit. Nondum quartus a
victoria menſis, & libertus Vitellii Aſiaticus, Po-
lycletos, Patrobios, & vetera odiorum nomina
æquabat. Nemo in illa aula, probitate aut indu-
ſtria certavit: unum ad potentiam iter prodigis † luxu-
epulis, & ſumptu † ganeaque ſatiare inexplebi- riaque
4 les Vitellii libidines. Ipſe abunde ratus, ſi præſen- *MS.*
tibus frueretur, nec in longius conſultans, * no- * Ducen-
vies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus inter- ties vi-
5 vertiſſe creditur. Magna & miſera civitas, eodem cies
anno Othonem Vitelliumque paſſa, inter Vinios, quin-
Fabios, Icelos, Aſiaticos, varia & pudenda ſorte quies
agebat; donec ſucceſſere Mucianus & Marcellus, centena
1 & magis alii homines, quam alii mores. Prima millia
Vitellio *tertiæ legionis defectio* nuntiatur, miſſis ab Philipp.
Aponio Saturnino epiſtolis, antequam is quoque Cap.96.
2 Veſpaſiani partibus aggregaretur. Sed neque Apo-
nius cuncta, ut trepidans re ſubita, perſcripſerat,
& amici adulantes, mollius interpretabantur; *unius*
legionis eam ſeditionem; ceteris exercitibus conſtare fi-
3 *dem.* In hunc modum etiam Vitellius apud mi-
lites

lites diſſeruit, prætorianos nuper exauctoratos in-
ſectatus, *a quibus falſos rumores diſpergi*; *nec ullum* 4
civilis belli metum adſeverabat, ſuppreſſo Veſpaſiani
nomine, & vagis per Urbem militibus, qui ſer-
mones populi coërcerent. id præcipuum alimen-
Cap.97. tum famæ erat. Auxilia tamen e Germania Bri- 1
tanniaque & Hiſpaniis excivit; ſegniter, & neceſ-
ſitatem diſſimulans. Perinde Legati provinciæque 2
cunctabantur. Hordeonius Flaccus ſuſpectis jam
Batavis anxius proprio bello; Vettius Bolanus nun-
quam ſatis quieta Britannia: & uterque ambigui.
neque ex Hiſpaniis properabatur, nullo tum ibi 3
conſulari. trium legionum Legati, pares jure, &
proſperis Vitellii rebus certaturi ad obſequium,
adverſam ejus fortunam ex æquo detrectabant. In 4
Africa legio cohorteſque delectæ a Clodio Macro,
mox a Galba dimiſſæ, rurſus juſſu Vitellii militiam
cœpere. ſimul cetera juventus dabat impigre no-
mina. quippe integrum illic ac favorabilem Pro- 5
conſulatum Vitellius; famoſum inviſumque Veſpa-
ſianus egerat: perinde ſocii de imperio utriuſque
Cap.98. conjectabant. ſed experimentum contra fuit. Ac 1
primo Valerius Feſtus Legatus, ſtudia provincia-
lium cum fide juvit. mox nutabat, palam epiſto-
lis edictisque Vitellium; occultis nuntiis Veſpaſia-
num fovens, & hæc illave defenſurus, prout in-
valuiſſent. Deprehenſi cum litteris edictisque Ve- 2
ſpaſiani, per Rætiam & Gallias militum & cen-
turionum quidam, ad Vitellium miſſi necantur:
plures fefellere, fide amicorum, aut ſuomet aſtu
occultati. Ita Vitellii paratus noſcebantur; Ve- 3
ſpaſiani conſiliorum pleraque ignota: primum ſo-
cordia Vitellii; deinde Pannonicæ Alpes præſidiis
inſeſſæ, nuntios retinebant. mare quoque ete- 4
ſiarum flatu in orientem navigantibus ſecundum,
Cap.99. inde adverſum erat. Tandem inruptione hoſtium 1
atrocibus undique nuntiis exterritus, Cæcinam &
Valentem expediri ad bellum jubet: præmiſſus
Cæcina; Valentem e gravi corporis morbo tum
primum adſurgentem, infirmitas tardabat. Lon- 2
ge alia proficiſcentis ex Urbe Germanici exerci-
tus ſpecies; non vigor corporibus, non ardor
animis: lentum & rarum agmen, fluxa arma, ſe-

gnes

gnes equi : impatiens ſolis , pulveris , tempeſta- V.C.822. Ch. 69.
tum ; quantumque hebes ad ſuſtinendum labo-
3 rem miles , tanto ad diſcordias promptior. Ac-
cedebat huc Cæcinæ ambitio vetus , torpor re-
cens , nimia fortunæ indulgentia ſoluti in lu-
xum : ſeu perfidiam meditanti, infringere exer-
4 citus virtutem inter artes erat. Credidere ple-
rique Flavii Sabini conſiliis concuſſam Cæcinæ
mentem, miniſtro ſermonum Rubrio Gallo, *ra-
ta apud Veſpaſianum fore pacta tranſitionis.* ſimul
odiorum invidiæque erga Fabium Valentem ad-
monebatur, *ut impar apud Vitellium , gratiam vi-
1 reſque apud novum Principem pararet.* Cæcina com- Cap.
plexu Vitellii multo cum honore digreſſus , par- 100.
tem equitum ad occupandam Cremonam præmi-
2 ſit. mox vexillarii quartædecimæ , & ſextædeci-
mæ legionum ; dein quinta , & duoetviceſima
ſecutæ : poſtremo agmine unaetviceſima Rapax,
& prima Italica inceſſere , cum vexillariis trium
3 Britannicarum legionum , & electis auxiliis. Pro-
fecto Cæcina , ſcripſit Fabius Valens exercitui,
quem ipſe ductaverat , *ut in itinere opperiretur ;
ſic ſibi cum Cæcina conveniſſe :* qui præſens, eoque
validior, *immutatum id conſilium* finxit, *ut ingruen-
4 ti bello tota mole occurreretur. Ita adcelerare* legio-
nes *Cremonam* , pars *Hoſtiliam petere* juſſæ : ipſe
Ravennam devertit, prætexto claſſem adloquendi.
mox Patavii ſecretum componendæ proditionis
5 quæſitum. Namque Lucilius Baſſus poſt præfe-
cturam alæ , Ravennati ſimul ac Miſenenſi claſ-
ſibus a Vitellio præpoſitus, quod non ſtatim præ-
fecturam prætorii adeptus foret, iniquam iracun-
6 diam flagitioſa perfidia ulciſcebatur. nec ſciri po-
teſt, traxeritne Cæcinam , an (quod evenit in-
ter malos, ut & ſimiles ſint) eadem illos pravi-
1 tas impulerit. Scriptores temporum, qui potien- Cap.
te rerum Flavia domo, monumenta hujuſce bel- 101.
li compoſuerunt , *curam pacis & amorem Reipub.*
2 corruptas in adulationem *cauſſas* tradidere. No-
bis ſuper inſitam levitatem, & prodito Galba vi-
lem mox fidem , æmulatione etiam invidiaque,
ne ab aliis apud Vitellium anteirentur , perver-
3 tiſſe ipſum Vitellium videntur. Cæcina legiones
adſe-

V.C.822. Ch.69. adſecutus, centurionum militumque animos obſtinatos pro Vitellio, variis artibus ſubruebat: Baſſo eadem molienti minor difficultas erat, lubrica ad mutandam fidem claſſe, ob memoriam recentis pro Othone militiæ.

Bre-

Breviarium Libri III Hiſtoriarum.

Flavianis de ratione belli deliberantibus moram alii, (Cap. 1.) *feſtinationem Antonius Primus ſuadet,* (2.) *& obtinet, militum ſtudiis eo inclinantibus.* (3.) *Ideoque ad invadendam Italiam omnia parantur.* (4.5.) *Arrius Varus Antonio jungitur.* (6.) *Multa municipia occupant.* (7.) *Veronam bello ſedem legunt. eos Veſpaſianus & Mucianus ſeris mandatis exſpectare jubent.* (8.) *Interim bellum utrimque per epiſtolas geritur.* (9.) *Seditio apud Flavianos ab Antonio comprimitur: cui uni apud militem fides & auctoritas.* (10.11.) *Lucilius* (12.) *& Cæcina a Vitellio deficiunt: ſed milites in fide manent* (13.) *duceſque ſuos vinciunt.* (14.) *Iſtis turbis occupatos Antonius aggreditur,* (15.) *prælioque conſerto* (16.) *nullum conſtantis ducis aut boni militis officium omittit.* (17.18.) *Parta victoria Flaviani milites de Cremona invadenda deliberant.* (19.) *nec Antonium audiunt.* (20.) *donec adventu Vitellianorum territi conſilium admittunt.* (21.) *hoſtibus obviam profecti manus cum iis conſerunt. prœlium atrox & anceps oritur.* (22.) *Antonius egregii ducis munia implet.* (23.24.) *tandem Vitelliani pelluntur. ea pugna pater a filio ſuo interfectus.* (25.) *Victores Flaviani caſtra Vitellianorum ad Cremonam oppugnant.* (26.) *iiſque magno labore captis,* (27.28.29.) *ipſam etiam urbem aggrediuntur,* (30.) *atque illa deditur. Cæcinæ faſtus & apud omnes odium.* (31.) *Cremona a militibus Flavianis diripitur,* (32.) *atque igne concrematur;* (33.) *quæ tamen poſtea reſtituta.* (34.) *Antonius victoria utitur.* (35.) *Vitellius de more torpet:* (36.) *Cæcinam condemnat. Reguli Conſulatus unius diei.* (37.) *Mors Blæſi; quæ artibus L. Vitellii præparata.* (38.) *mores & elogium ejuſdem Blæſi.* (39.) *Fabii Valentis expeditio,* (40.) *& a militibus ſuis deſerti conſilium.* (41.) *qui omnia expertus,* (42.) *cunctis ad Veſpaſianum deficientibus deſertus capitur.* (43.) *Interim in Britannia cum Venuſio varia ſorte pugnatur.* (44.45.) *Daci a Muciano reprimuntur.* (46.) *Anicetus Polemonis libertus Pontum infeſtans,* (47.) *capitur. Veſpaſianus Alexandriam venit.* (48.) *Antonius*

tonius Primus inſolenter ſe gerit. (49.) *copiarum ejus enumeratio.* (50.) *ex quibus miles gregarius ob occiſum fratrem præmium petit.* (51.) *Antonius Primus Muciani æmulatione ſe deſtruit:* (52.) *ſuperbe ad Veſpaſianum ſcribit.* (53.) *Vitellius ſtulta diſſimulatione cladem ad Cremonam acceptam premit. Agreſtis fides & conſtantia* (54.) *Vitellius ad exercitum venit, ejus ignavia, & inſcitia* (55.) *perculſus defectione claſſis Miſenenſis Romam redit.* (56. 57.) *ibi ex plebe & ſervitiis exercitum facit, qui brevi dilabitur.* (58.) *Cerialis ad Flavianos elabitur;* (59.) *qui pugnæ avidi oratione Antonii mitigantur.* (60.) *Vitellianorum plurimi,* (61.) *& tandem, cæde Valentis cognita, omnes ad Flavium tranſeunt.* (62. 63.) *Flavius Sabinus a primoribus Urbis incitatus, cum Vitellio de pace agit.* (64. 65.) *& ille cederet imperio, ni ſui reniterentur:* (66.) *qui pullo amictu palatio degreſſum,* (67.) *& pro concione cedere ſe teſtantem, in palatium redire compellunt.* (68.) *Flavium Sabinum in Capitolium pulſum obſident.* (69.) *Sabinus Cornelium Martialem ad Vitellium eam rem conqueſtum mittit. Sed iſti nulla in ſuos poteſtas.* (70.) *ergo Capitolium oppugnatur, incenditur,* (71.) *antea quoque incenſum reſtitutumque.* (72.) *Sabinus in eo periculo trepide adminiſtrans capitur:* (73.) *Domitiano ſollertia liberti ſervato, & invito Vitellio, necatur.* (74.) *ejus elogium. Vitellius Atticum, Conſulem ſervat.* (75.) *L. Vitellius Tarracinam expugnat.* (76.) *Uxoris ejus immodeſtia.* (77.) *Flaviani cunctantur cum invidia Antonii, Sabinique & Muciani.* (78.) *Cerialis fugatur a Vitellianis.* (79.) *Vitellius Legatos & Veſtales pro pace aut induciis mittit; nec obtinet.* (80. 81.) *Inde varia ante Urbem & in ipſa prœlia, & ſcelera.* (82. 83.) *Caſtra prætoria expugnantur.* (84.) *Vitellius captus vinctuſque ducitur, ad extremum interficitur.* (85.) *Domitianus Cæſar conſalutatur.* (86.) *Geſta uno eodemque anno.*

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
HISTORIARUM
LIBER III.
QUI
ANNALIUM XIX.

1 Meliore fato fideque Flavianarum partium Cap.1.
duces conſilia belli tractabant. Petovio-
nem in hiberna tertiædecimæ legionis
2 convenerant: illic agitavere, *placeretne obſtrui Pan-*
noniæ Alpes, donec a tergo vires univerſæ conſurge-
rent; an ire cominus, & certare pro Italia conſtan-
3 *tius foret.* Quibus opperiri auxilia, & trahere bel-
lum videbatur, *Germanicarum legionum vim famam-*
que extollebant, *& adveniſſe mox cum Vitellio Bri-*
tannici exercitus robora: ipſis nec numerum parem pul-
ſarum nuper legionum, & quamquam atrociter loque-
4 *rentur, minorem eſſe apud victos animum. Sed in-*
ſeßis interim Alpibus, venturum cum copiis Orientis
Mucianum. Supereſſe Veſpaſiano mare, claſſes, ſtu-
dia provinciarum, per quas velut alterius belli molem
cieret. Ita ſalubri mora, novas vires affore. & præ-
1 *ſentibus nihil periturum.* Ad ea Antonius Primus Cap.2.
(is acerrimus belli concitator) *feſtinationem ipſis*
2 *utilem, Vitellio exitioſam* diſſeruit, *plus ſocordiæ,*
quam fiduciæ, acceßiſſe victoribus, neque enim in pro-
cinctu & caſtris habitos: per omnia Italiæ municipia
deſides, tantum hoſpitibus metuendos, quanto ferocius
ante ſe egerint, tanto cupidius inſolitas voluptates hau-

V.C. 822. Ch. 69. ſiſſe. *Circo quoque, ac theatris, & amœnitate Urbis* 3
emollitos, aut valetudinibus feſſos. Sed addito ſpatio
rediturum & his robur meditatione belli. nec procul 4
Germaniam, unde vires: Britanniam freto dirimi:
juxta Gallias, Hiſpaniaſque: utrimque viros, equos,
tributa: ipſamque Italiam & opes Urbis: ac ſi infer- 5
re arma ultro velint, duas claſſes; vacuumque Illyri-
cum mare. Quid tum clauſtra montium profutura? quid
tractum in æſtatem aliam bellum? unde interim pe-
cuniam, & commeatus? Quin potius eo ipſo uterentur, 6
quod Pannonicæ legiones deceptæ magis, quam victæ,
reſurgere in ultionem properent: Mœſici exercitus, in-
tegras vires attulerint. Si numerus militum potius, 7
quam legionum putetur; plus hinc roboris, nihil libi-
dinum, & profuiſſe diſciplinæ ipſum pudorem. Equi-
tes vero, ne tum quidem victos; ſed quamquam rebus
adverſis, disjectam Vitellii aciem. Duæ tunc Pan- 8
nonicæ ac Mœſicæ alæ perrupere hoſtem. Nunc XVI
alarum conjuncta ſigna, pulſu ſonituque, & nube ipſa
operient ac ſuperfundent oblitos præliorum equites,
* fractam militiam, MS. *equóſque. Niſi quis retinet, idem ſuaſor, auctorque* 9
conſilii ero. Vos, quibus fortuna in integro eſt, legio-
nes continete, mihi expeditæ cohortes ſufficient. Jam, 10
* *reſeratam Italiam, impulſas Vitellii res audietis:*
Cap. 3. *juvabit ſequi, & veſtigiis vincentis inſiſtere.* Hæc 1
atque talia, flagrans oculis, truci voce, quo latius audiretur, (etenim ſe centuriones & quidam militum conſilio miſcuerant) ita effudit, ut cautos quoque ac providos permoveret; vulgus & ceteri, *unum virum ducemque*, ſpreta *aliorum ſegnitia*, laudibus ferrent. Hanc ſui famam ea ſtatim concio- 2
ne commoverat, qua recitatis Veſpaſiani epiſtolis, non ut plerique incerta diſſeruit, huc illuc tracturus interpretationem, prout conduxiſſet; aperte deſcendiſſe in cauſſam videbatur: eoque † gratior militibus erat, culpæ vel gloriæ ſocius.

† gravior MSS.

Cap. 4. Proxima 1
Cornelii Fuſci Procuratoris auctoritas. is quoque inclementer in Vitellium invehi ſolitus, nihil ſpei ſibi inter adverſa reliquerat. T. Ampius Flavianus 2
natura ac ſenecta cunctator, ſuſpiciones militum irritabat, tamquam affinitatis cum Vitellio meminiſſet. idemque quod cœptante legionum motu profugus, dein ſponte remeaverat, perfidiæ locum

quæ-

3 quæſiſſe credebatur. Nam Flavianum omiſſa Pan-
nonia ingreſſum Italiam, & diſcrimini exemptum,
rerum novarum cupido Legati nomen reſumere,
4 & miſceri civilibus armis impulerat: ſuadente Cor-
nelio Fuſco; non quia induſtria Flaviani egebat,
ſed ut conſulare nomen ſurgentibus cum maxime
1 partibus honeſta ſpecie prætenderetur. Ceterum ut Cap. 5.
transmittere in Italiam, impune & uſui foret,
ſcriptum Aponio Saturnino, *cum exercitu Mœſico*
2 *celeraret.* Ac ne inermes provinciæ, barbaris na-
tionibus exponerentur, principes Sarmatarum Ja-
zygum, penes quos civitatis regimen, in commi-
litium adſciti, *plebem* quoque, *& vim equitum*, qua
3 ſola valent, offerebant: remiſſum id munus, ne
inter diſcordias externa molirentur, aut majore ex
4 diverſo mercede, jus faſque exuerent. Trahuntur
in partes Sido atque Italicus, reges Suevorum, quis
vetus obſequium erga Romanos, & gens fidei com-
miſſæ patientior. oppoſita in latus auxilia, infeſta
Rætia, cui Portius Septiminus Procurator erat, in-
5 corruptæ erga Vitellium fidei. Igitur Sextilius Felix
cum ala Auriana & octo cohortibus, ac Norico-
rum juventute, ad occupandam ripam * Æni flu- * Oeni
minis, quod Rætos Noricosque interfluit, miſſus.
nec his, aut illis prœlium tentantibus fortuna par-
1 tium alibi transacta. Antonio vexillarios e cohor- Cap. 6.
tibus, & partem equitum ad invadendam Italiam
rapienti, comes fuit Arrius Varus, ſtrenuus bello,
quam gloriam ei dux Corbulo, & proſperæ in Ar-
2 menia res addiderant. Idem *ſecretis apud Neronem*
ſermonibus, ferebatur *Corbulonis virtutes criminatus.*
unde infami gratia primum pilum adepto, læta ad
3 præſens male parta, mox in perniciem vertere. Sed
Primus ac Varus, occupata Aquileja in proxima
quæque, & Opitergii & Altini lætis animis acci-
piuntur. relictum Altini præſidium adverſus claſ-
ſem Ravennatem, non dum defectione ejus au-
dita. inde Patavium & Ateſte partibus adjunxere.
4 illic cognitum, *tris Vitellianas cohortes, & alam cui*
‡ *Scribonianæ nomen, ad Forum Allieni, ponte juncto,* ‡ Seboni-
conſediſſe. placuit occaſio invadendi incurioſos; nianæ
nam id quoque nuntiabatur. luce prima inermos MSS.
5 pleroſque oppreſſere. Prædictum *ut paucis interfe-*

 ctis.

ctis, ceteros pavore ad mutandam fidem cogerent. &
fuere qui ſe ſtatim dederent. plures abrupto pon-
Cap. 7. te, inſtanti hoſti viam abſtulerunt. Vulgata victo- 1
ria, poſt principia belli ſecundum Flavianos, duæ
legiones, ſeptima Galbiana; tertiadecima Gemina,
cum Vedio Aquila Legato, Patavium alacres ve-
niunt. ibi pauci dies ad requiem ſumpti: & Mi- 2
nucius Juſtus, præfectus caſtrorum legionis ſepti-
mæ, quia adductius quam civili bello imperitabat;
ſubtractus militum iræ, ad Veſpaſianum miſſus eſt.
Deſiderata diu res, interpretatione gloriæ, in majus 3
accipitur, poſtquam *Galbæ imagines, diſcordia tem-
porum ſubverſas, in omnibus municipiis recoli* juſſit An-
tonius: decorum pro cauſſa ratus, ſi placere Gal-
bæ Principatus, & partes revireſcere crederentur.
Cap. 8. Quæſitum inde *quæ ſedes bello legeretur? Verona po-* 1
tior viſa, *patentibus circum campis ad pugnam eque-
ſtrem*, qua prævalebant: *ſimul coloniam copiis vali-
dam auferre Vitellio, in rem famamque* videbatur.
Poſſeſſa ipſo tranſitu Vicetia: quod per ſe parum 2
(etenim modicæ municipio vires) magni momenti
locum obtinuit, reputantibus *illic Cæcinam geni-
tum, & patriam hoſtium duci ereptam.* In Veronen- 3
ſibus pretium fuit; exemplo opibusque partes ju-
vere. Et interjectus exercitus, Rætiam, Juliasque
Alpes, ac ne pervium illa Germanicis exercitibus
foret, obſepſerat. quæ ignara Veſpaſiano; aut ve- 4
tita: quippe *Aquileiæ ſiſti bellum exſpectarique Mu-
cianum* jubebat. adjiciebatque imperio conſilium, 5
*quando Ægyptus, clauſtra annonæ, vectigalia opulen-
tiſſimarum provinciarum obtinerentur, poſſe Vitellii
exercitum egeſtate ſtipendii frumentique ad deditionem
ſubigi.* Eadem Mucianus crebris epiſtolis monebat, 6
incruentam & ſine luctu victoriam, & alia hujuſce-
modi prætexendo; ſed gloriæ avidus, atque omne
belli decus ſibi retinens. Ceterum ex diſtantibus 7
Cap. 9. terrarum ſpatiis, conſilia poſt res afferebantur. Igi- 1
tur repentino incurſu Antonius ſtationes hoſtium
irrumpit, tentatiſque levi prœlio animis, ex æquo
diſceſſum. Mox Cæcina inter Hoſtiliam vicum Ve- 2
ronenſium, & paludes Tartari fluminis, caſtra per-
muniit: tutus loco, cum terga flumine, latera
objectu paludis tegerentur. quod ſi adfuiſſet fides, 3
aut

aut opprimi univerſis Vitellianorum viribus duæ
legiones nondum conjuncto Mœſico exercitu po-
tuere: aut retro actæ, deſerta Italia turpem fugam
4 conſciviſſent. Sed Cæcina per varias moras, prima
hoſtibus prodidit tempora belli, dum quos armis
pellere promptum erat, epiſtolis increpat, donec
5 per nuntios pacta perfidiæ firmaret. Interim Apo-
nius Saturninus, cum legione ſeptima Claudiana
advenit. legioni tribunus Vipſtanus Meſſalla præ-
rat, claris majoribus, egregius ipſe, & qui ſolus
6 ad id bellum artes bonas attuliſſet. Has ad copias
nequaquam Vitellianis pares (quippe tres adhuc le-
giones erant) miſit epiſtolas Cæcina, *temeritatem*
7 *victa arma tractantium* incuſans. ſimul *virtus Ger-*
manici exercitus laudibus attollebatur; Vitellii mo-
dica, & vulgari mentione, nulla in Veſpaſianum
contumelia. nihil prorſus, quod aut corrumperet
8 hoſtem, aut terreret. Flavianarum partium duces,
omiſſa prioris fortunæ defenſione, pro Veſpaſiano
magnifice, pro cauſſa fidenter, de * exitu ſecuri, * exer-
in Vitellium ut inimici, præſumpſere: facta tribu- citu
nis centurionibusque *retinendi quæ Vitellius indul-* *MSS. & *
ſiſſet ſpe, atque ipſum Cæcinam non obſcure ad *Edd.*
9 tranſitionem hortabantur. Recitatæ pro concione
epiſtolæ addidere fiduciam, quod ſubmiſſe Cæcina
velut offendere Veſpaſianum timens, ipſorum du-
ces contemptim, tamquam inſultantes Vitellio
1 ſcripſiſſent. Adventu deinde duarum legionum, e Cap.10.
quibus tertiam Dillius Aponianus, octavam Nu-
miſius Lupus ducebant, oſtentare vires, & mili-
2 tari vallo Veronam circumdare placuit. Forte Gal-
bianæ legioni, in adverſa fronte valli opus ceſſe-
rat, & viſi procul ſociorum equites, vanam for-
3 midinem ut hoſtes fecere. Rapiuntur arma. & ut
proditionis ira militum in T. Ampium Flavianum
incubuit, nullo criminis argumento; ſed jam pri-
dem inviſus, turbine quodam ad exitium poſce-
batur: *propinquum Vitellii, proditorem Othonis, in-*
4 *terceptorem donativi* clamitabant. Nec defenſioni
locus, quamquam ſupplices manus tenderet, humi
plerumque ſtratus, lacera veſte, pectus atque ora
ſingultu quatiens. id ipſum apud infenſos incita-
mentum erat, tamquam nimius pavor conſcien-

 tiam

V.C.822. Ch.69. tiam argueret. Obturbabatur militum vocibus Apo- 5
nius cum loqui cœptaret: fremitu & clamore cete-
ros adſpernantur: uni Antonio apertæ militum
aures. nam & facundia aderat mulcendique vul-
gum artes, & auctoritas. Ubi crudeſcere ſeditio, 6
& a conviciis & probris, ad tela & manus tranſi-
bant, *injici catenas* Flaviano jubet. Senſit ludi-
brium miles, disjectiſque qui tribunal tuebantur,
extrema vis parabatur. Oppoſuit ſinum Antonius 7
ſtricto ferro, *aut militum ſe manibus, aut ſuis mori-
turum* obteſtans: ut quemque notum, & aliquo
militari decore inſignem adſpexerat, ad ferendam
opem nomine ciens. mox converſus ad ſigna & 8
bellorum deos, *hoſtium potius exercitibus illum furo-
rem, illam diſcordiam injicerent*, orabat: donec fa-
tiſceret ſeditio, &, extremo jam die, ſua quiſque
in tentoria dilaberentur. Profectus eadem nocte 9
Flavianus, obviis Veſpaſiani litteris diſcrimini
Cap. 11. exemptus eſt. Legiones veluti tabe infectæ, Apo- 1
nium Saturninum Mœſici exercitus Legatum, eo
atrocius adgrediuntur, quod non ut prius labore
& opere feſſæ, ſed medio diei exarſerant; vulga-
tis epiſtolis, quas Saturninus ad Vitellium ſcripſiſ-
ſe credebatur. Ut olim virtutis modeſtiæque, tunc 2
procacitatis & petulantiæ certamen erat, ne mi-
nus violenter Aponium, quam Flavianum, ad
ſupplicium depoſcerent. Quippe Mœſicæ legiones, 3
adjutam a ſe Pannonicorum ultionem, referentes; &
Pannonici, velut abſolverentur aliorum ſeditione,
iterare culpam gaudebant. In hortos, in quibus 4
divertebatur Saturninus, pergunt. nec tam Primus,
& Aponianus, & Meſſalla (quamquam omni mo-
do niſi) eripuere Saturninum, quam obſcuritas la-
tebrarum, quibus occulebatur, vacantium forte
balnearum fornacibus abditus. mox omiſſis licto- 5
ribus, Patavium conceſſit. Digreſſu Conſularium,
uni Antonio vis ac poteſtas in utrumque exercitum
fuit, cedentibus collegis, & obverſis militum ſtu-
diis. nec deerant qui crederent, utramque ſeditio- 6
nem fraude Antonii cœptam, ut ſolus bello frue-
Cap. 12. retur. Ne in Vitellii quidem partibus quietæ men- 1
tes exitioſiore diſcordia, non ſuſpicionibus vulgi,
ſed perfidia ducum turbabantur. Lucilius Baſſus 2
claſſis

 Anno V.C.822. Ch.69.

claſſis Ravennatis præfectus, ambiguos militum
animos, quod magna pars Dalmatæ Pannoniique
erant, quæ provinciæ Veſpaſiano tenebantur, par-
3 tibus ejus aggregaverat. Nox proditioni electa, ut
ceteris ignaris, ſoli in principia defectores coirent.
Baſſus pudore, ſeu metu quiſnam exitus foret, in-
4 tra domum opperiebatur. Trierarchi magno tu-
multu Vitellii imagines invadunt, & paucis reſi-
ſtentium obtruncatis, ceterum vulgus rerum no-
5 varum ſtudio, in Veſpaſianum inclinabat. Tum
progreſſus Lucilius auctorem ſe palam præbet. claſ-
ſis Cornelium Fuſcum præfectum ſibi deſtinat, qui
6 propere adcucurrit. Baſſus honorata cuſtodia Li-
burnicis navibus Hadriam pervectus, a præfecto alæ
Mennio Rufino, præſidium illic agitante, vincitur.
Sed exſoluta ſtatim vincula, interventu Hormi Cæ-
1 ſaris liberti. is quoque inter duces habebatur. At Cap.13.
Cæcina defectione claſſis vulgata, primores centu-
rionum, & paucos militum, ceteris per militiæ
munera diſperſis, ſecretum caſtrorum affectans, in
2 principia vocat. Ibi *Veſpaſiani virtutem, vireſque*
partium extollit; *transfugiſſe claſſem, arcem commea-*
tuum; adverſas Gallias Hiſpaniaſque, nihil in Urbe
3 *fidum*, atque omnia de Vitellio in deterius. Mox
incipientibus qui conſcii aderant, ceteros re nova
attonitos, in verba Veſpaſiani adigit. ſimul Vitel-
lii imagines direptæ, & miſſi qui Antonio nuntia-
4 rent. Sed ubi totis caſtris in fama proditio, recur-
rens in principia miles, præſcriptum Veſpaſiani no-
men, projectas Vitellii effigies adſpexit: vaſtum
5 primo ſilentium, mox cuncta ſimul erumpunt: *Huc*
cecidiſſe Germanici exercitus gloriam, ut ſine prœlio,
ſine vulnere, vinctas manus, & capta traderent ar-
ma? Quas enim ex diverſo legiones? nempe victas. &
abeſſe unicum Othoniani exercitus robur, primanos,
6 *quartadecimanoſque. quos tamen iiſdem illis cam-*
pis fuderint ſtraverintque, ut armatorum millia ve-
lut grex venalium exſuli Antonio donum darentur.
Octo nimirum legiones unius claſſis acceſſionem fore.
7 *Id Baſſo, id Cæcinæ viſum, poſtquam domos, hortos,*
opes, Principi abſtulerint, etiam militibus Principem
** auferre, licet integros incruentoſque, Flavianis quoque*
partibus viles. quid dicturos repoſcentibus aut proſpe-

** auferre, Principi militem, integros* MS.

V.C. 822.
Ch. 69.

ra, aut adverſa? Hæc ſinguli, hæc univerſi, ut 1
Cap. 14. quemque dolor impulerat, vociferantes, initio a quinta legione orto, repoſitis Vitellii imaginibus, vincla Cæcinæ injiciunt: Fabium Fabullum quintæ 2
legionis Legatum, & Caſſium Longum præfectum caſtrorum, duces deligunt: forte oblatos trium Liburnicarum milites, ignaros & inſontes trucidant: relictis caſtris, abrupto ponte, Hoſtiliam 3
rurſus, inde Cremonam pergunt; ut legionibus primæ Italicæ & unietviceſimæ Rapaci jungerentur, quas Cæcina ad obtinendam Cremonam, cum
Cap. 15. parte equitum præmiſerat. Ubi hæc comperta An- 1
tonio, diſcordes animis, diſcretos viribus hoſtium exercitus adgredi ſtatuit, antequam ducibus auctoritas, militi obſequium, & junctis legionibus fiducia rediret. namque Fabium Valentem profe- 2
ctum ab Urbe, adceleraturumque cognita Cæcinæ proditione, conjectabat. & fidus Vitellio Fabius, nec militiæ ignarus. Simul ingens Germanorum 3
vis, per Ræmiam timebatur: & Britannia, Galliaque & Hiſpania auxilia Vitellius acciverat, immenſam belli luem, ni Antonius id ipſum metuens, feſtinato prœlio victoriam præcepiſſet. Univerſo 4
cum exercitu, ſecundis a Verona caſtris, Bedriacum venit. poſtero die, legionibus ad muniendum retentis, auxiliares cohortes in Cremonenſem agrum miſſæ, ut ſpecie parandarum copiarum, civili præda miles imbueretur. Ipſe cum quatuor millibus 5
equitum, ad octavum a Bedriaco progreſſus, quo licentius popularentur. exploratores (ut mos eſt)
Cap. 16. longius curabant. Quinta ferme hora diei erat, 1
cum citus eques, *adventare hoſtes, prægredi paucos, motum fremitumque late audiri*, nuntiavit. Dum An- 2
tonius, *quidnam agendum*, conſultat, aviditate navandæ operæ Arrius Varus cum promptiſſimis equitum prorupit, impulitque Vitellianos, modica cæde; nam plurium accurſu, verſa fortuna, & acer- 3
rimus quiſque ſequentium, fugæ ultimus erat. nec ſponte Antonii properatum, & fore quæ acciderant, rebatur. Hortatus ſuos, *ut magno animo ca-* 4
peſſerent pugnam, diductis in latera turmis, vacuum medio relinquit iter, quo Varum equiteſque ejus reciperet: juſſæ armari legiones: datum per agros 5
ſignum,

ſignum, ut qua cuique proximum, omiſſa præda,
prœlio occurrerent. Pavidus interim Varus, turbæ
6 ſuorum miſcetur, intulitque formidinem. pulſi
cum ſauciis integri, ſuomet ipſi metu, & anguſtiis
1 viarum conflictabantur. Nullum in illa trepida- Cap.17.
tione Antonius conſtantis ducis, aut fortiſſimi mi-
litis, officium omiſit. occurſat paventibus; reti-
net cedentes: ubi plurimus labor; unde aliqua ſpes;
conſilio, manu, voce inſignis hoſti, conſpicuus
2 ſuis: eo poſtremo ardoris provectus eſt, ut vexil-
larium fugientem haſta * tranſverberarit. mox * trans-
3 raptum vexillum in hoſtem vertit. quo pudore verbe-
haud plures quam centum equites reſtitere. Juvit raret.
locus, artiore illic via, & fracto interfluentis rivi *MS.*
ponte, qui incerto alveo, & præcipitibus ripis, fugam
impediebat. ea neceſſitas, ſeu fortuna, lapſas jam
4 partes reſtituit. Firmati inter ſe, denſis ordinibus,
excipiunt Vitellianos temere effuſos. atque illic
conſternantur. Antonius inſtare perculſis, ſterne-
5 re obvios. Simul ceteri, ut cuique ingenium, ſpo-
liare, capere, arma, equoſque abripere. & exci-
ti proſpero clamore, qui modo per agros fuga pa-
1 labantur, victoriæ ſe miſcebant. Ad quartum a Cap.18.
Cremona lapidem, fulſere legionum ſigna, Rapa-
cis atque Italicæ, læto inter initia equitum ſuorum
2 prœlio, illuc uſque provecta. Sed ubi fortuna con-
tra fuit, non laxare ordines, non recipere turba-
tos, non obviam ire, ultroque adgredi hoſtem,
3 tantum per ſpatium curſu & pugnando feſſum. for-
te † victi, haud perinde rebus proſperis ducem de- † victuri
ſideraverant, atque in adverſis deeſſe intelligebant. *MS.*
4 Nutantem aciem, victor equitatus incurſat. &
Vipſtanus Meſſalla tribunus, cum Mœſicis auxilia-
ribus adſequitur, quos militiæ gloria legionariis,
quamquam raptim ductos, æquabant. Ita mixtus
5 pedes equeſque, ‡ rupere legionum agmen. Et ‡ irru-
propinqua Cremonenſium mœnia, quanto plus pere
ſpei ad effugium, minorem ad reſiſtendum ani- *MS.*
1 mum dabant. Nec Antonius ultra inſtitit, me- Cap.19.
mor laboris ac vulnerum, quibus tam anceps prœ-
lii fortuna, quamvis proſpero fine equites equoſ-
2 que adflictaverat. Inumbrante veſpera univerſum
Flaviani exercitus robur advenit. Utque cumulos

ſuper, &recentia cæde veſtigia inceſſere, quaſi de-
bellatum foret, *pergere Cremonam, & victos in de-
ditionem accipere, aut expugnare* depoſcunt. Hæc in 3
medio pulchra dictu. Illa ſibi quiſque: *Poſſe colo-
niam plano ſitam impetu capi. Idem audaciæ per tene-
bras inrumpentibus, & majorem rapiendi licentiam.
quod ſi lucem opperiantur, jam pacem, jam preces, &* 4
*pro labore ac vulneribus, clementiam & gloriam, ina-
nia laturos: ſed opes Cremonenſium in ſinu præfectorum
Legatorumque fore. Expugnatæ urbis prædam ad mi-
litem; deditæ ad duces pertinere.* Spernuntur cen- 5
turiones tribunique, ac ne vox cujuſquam audiatur,
quatiunt arma, rupturi imperium ni ducantur.
Cap.20. Tum Antonius inſerens ſe manipulis, ubi adſpectu 1
& auctoritate ſilentium fecerat: *Non ſe decus neque
pretium eripere tam bene meritis*, adfirmabat; *ſed di-* 2
*viſa inter exercitum duceſque munia: militibus cupi-
dinem pugnandi convenire; duces providendo, conſul-
tando, cunctatione ſæpius, quam temeritate prodeſſe.
Ut pro virili portione, armis ac manu victoriam juve-
rit; ratione & conſilio, propriis ducis artibus, profutu-
rum. Neque enim ambigua eſſe quæ occurrant, noctem,* 3
*& ignotæ ſitum urbis; intus hoſtes, & cuncta inſidiis
opportuna. non ſi pateant portæ, non die, niſi explora-
to, intrandum. An oppugnationem inchoaturos, adem-* 4
*pto omni proſpectu quis æquus locus, quanta altitudo
mœnium? tormentiſne, & telis, an operibus, & vi-
neis adgredienda urbs foret?* Mox converſus ad ſin- 5
gulos, *num ſecures, dolabraſque, & cetera expugnan-
dis urbibus, ſecum attuliſſent?* rogitabat. Et cum
abnuerent, *gladiiſne*, inquit, *& pilis perfringere
ac ſubruere muros ullæ manus poſſunt? Si aggerem* 6
*ſtruere, ſi pluteis cratibuſve protegi neceſſe fuerit, ut
vulgus improvidum inriti ſtabimus, altitudinem tur-
rium & aliena munimenta mirantes? Quin potius* 7
*mora noctis unius, advectis tormentis machiniſque,
vim victoriamque nobiſcum ferimus.* Simul lixas ca-
loneſque cum recentiſſimis equitum, Bedriacum
Cap.21. mittit, copias ceteraque uſui allaturos. Id vero 1
ægre tolerante milite, prope ſeditionem ventum,
cum progreſſi equites ſub ipſa mœnia, vagos ex
Cremonenſibus corripiunt. quorum indicio noſci-
tur, *ſex Vitellianas legiones, omnemque exercitum* 2
qui

qui Hoſtiliæ egerat, eo ipſo die triginta millia paſſuum
emenſum, comperta ſuorum clade, in prælium accin-
3 *gi, ac jam affore.* Is terror obſtructas mentes con-
ſiliis ducis aperuit. Siſtere tertiam legionem, in
ipſo viæ Poſtumiæ aggere jubet, cui juncta a læ-
vo ſeptima Galbiana, patenti campo ſtetit: dein
ſeptima Claudiana, agreſti foſſa (ita locus erat)
præmunita; dextro, octava per apertum limitem;
4 mox tertiadecima, denſis arbuſtis interſepta. hic
aquilarum ſignorumque ordo. milites mixti per
tenebras, ut fors tulerat: prætorianum vexillum
proximum tertianis; cohortes auxiliorum in cor-
nibus: latera ac terga equite circumdata. Sido at-
que Italicus Suevi, cum delectis popularium, pri-
1 mori in acie verſabantur. At Vitellianus exerci- Cap. 22.
tus, cui acquieſcere Cremonæ, & reciperatis cibo
ſomnoque viribus, confectum algore atque inedia
hoſtem, poſtera die profligare ac proruere ratio
fuit; indigus rectoris, inops conſilii, tertia ferme
noctis hora, paratis jam diſpoſitiſque Flavianis
2 impingitur. Ordinem agminis disjecti per iram ac
tenebras, adſeverare non auſim: quamquam alii
tradiderint, *quartam Macedonicam,* * *dextro ſuorum* * dextrum
cornu; quintam, & quintamdecimam, cum vexillis
nonæ, ſecundæque, & viceſimæ, Britannicarum le-
gionum, mediam aciem; ſextadecimanos duoetvi-
3 *ceſimanoſque & primanos lævum cornu compleſſe.* Ra-
paces atque Italici omnibus ſe manipulis miſcue-
rant. Eques, auxiliaque ſibi ipſi locum legere.
Prœlium tota nocte varium, anceps, atrox; his,
4 rurſus illis, exitiabile. Nihil animus, aut manus,
ne oculi quidem proviſu juvabant. eadem utraque
acie arma: crebris interrogationibus notum pu-
gnæ ſignum: permixta vexilla, ut quiſque globus,
5 capta ex hoſtibus, huc vel illuc raptabat. Urgeba-
tur maxime ſeptima legio, nuper a Galba conſcri-
pta. Occiſi ſex primorum ordinum centuriones,
abrepta quædam ſigna. ipſam aquilam Atilius Ve-
rus primipili centurio, multa cum hoſtium ſtrage,
1 & ad extremum moriens, ſervaverat. Suſtinuit la- Cap. 23.
bantem aciem Antonius, accitis prætorianis. qui
ubi excepere pugnam, pellunt hoſtem, dein pel-
luntur. Namque Vitelliani, tormenta in aggerem

viæ contulerant, ut tela vacuo atque aperto excu-
terentur, diſperſa primo & arbuſtis ſine hoſtium
noxa inliſa. Magnitudine eximia quintædecimæ le- 2
gionis baliſta, ingentibus ſaxis hoſtilem aciem pro-
ruebat: lateque cladem intuliſſet, ni duo milites
præclarum facinus auſi, arreptis e ſtrage ſcutis,
ignorati vincla ac libramenta tormentorum abſci-
diſſent. ſtatim confoſſi ſunt, eoque intercidere
nomina: de facto haud ambigitur. Neutro incli- 3
naverat fortuna, donec adulta nocte, luna ſurgens
oſtenderet acies, falleretque. Sed Flavianis æquior
a tergo; hinc majores equorum virorumque um-
bræ, & falſo, ut in corpora, ictu, tela hoſtium
citra cadebant: Vitelliani adverſo lumine collu-
centes, velut ex occulto jaculantibus, incauti of-
Cap.24. ferebantur. Igitur Antonius, ubi noſcere ſuos, 1
noſcique poterat, alios pudore & probris; multos
laude & hortatu; omnes ſpe promiſſisque accen-
* nam MS. dens, *cur * rari ſumpſiſſent arma?* Pannonicas legio-
nes interrogabat; *illos eſſe campos, in quibus abole-
re labem prioris ignominiæ; ubi reciperare gloriam
poſſent.* Tum ad Mœſicos converſus, *principes au- 2
ctoresque belli* ciebat: *fruſtra minis & verbis provo-
catos Vitellianos, ſi manus eorum oculosque non tole-
rent.* Hæc ut quosque acceſſerat. plura ad tertia- 3
nos, veterum recentiumque admonens: ut *ſub M.
Antonio Parthos, ſub Corbulone Armenios, nuper
† infenſius Sarmatas pepuliſſent.* Mox † infenſus prætorianis; 4
Vos, inquit, *niſi vincitis pagani, quis alius impe-
rator, quæ caſtra alia excipient? Illic ſigna armaque
veſtra ſunt, & mors victis. nam ignominiam conſum-
pſiſtis.* Undique clamor: & orientem ſolem (ita in 5
Cap.25. Suria mos eſt) tertiani ſalutavere. Vagus inde, an 1
conſilio ducis ſubditus rumor, *advenisse Mucianum;
exercitus invicem ſalutaſſe.* gradum inferunt, quaſi
recentibus auxiliis aucti; rariore jam Vitelliano-
rum acie, ut quos, nullo rectore, ſuus quemque
‡ duceretve. MSS. & Edd. impetus vel pavor contraheret, ‡ diduceretve. Poſt- 2
quam pulſos ſenſit Antonius, denſo agmine ob-
turbat. laxati ordines abrumpuntur: nec reſtitui
quivere, impedientibus vehiculis tormentisque.
Per limitem viæ ſparguntur conſectandi feſtina- 3
tione victores. Eo notabilior cædes fuit, quia
filius

filius patrem interfecit. rem nominaque auctore V.C. 822.
4 Vipſtano Meſſalla tradam. Julius Manſuetus ex Ch. 69.
Hiſpania, Rapaci legioni additus, * impuberem filium domi liquerat. is mox adultus, inter ſeptimanos a Galba conſcriptus, oblatum forte patrem & vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur, agnitus, agnoſcensque, & exſanguem amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, *neve ſe ut*
5 *parricidam averſarentur: publicum id facinus; & unum militem quotam civilium armorum partem?* ſimul attollere corpus, aperire humum, ſupremo
6 erga parentem officio fungi. Advertere proximi, deinde plures: hinc per omnem aciem miraculum, & queſtus, & ſæviſſimi belli exſecratio. nec eo ſegnius propinquos, affines, fratres trucidatos ſpoliant: factum eſſe ſcelus loquuntur, faciuntque.

* impubem MS.

Cap. 26.

1 Ut Cremonam venere, novum immenſumque opus occurrit. Othoniano bello Germanicus miles mœnibus Cremonenſium caſtra ſua, caſtris vallum circumjecerat: eaque munimenta rurſus auxerat. quorum adſpectu hæſere victores, incertis ducibus quid
2 juberent. incipere oppugnationem, feſſo per diem noctemque exercitu, arduum; & nullo juxta ſubſidio, anceps. ſin Bedriacum redirent, intolerandus tam longi itineris labor, & victoria ad irritum
3 revolvebatur. munire caſtra; id quoque propinquis hoſtibus formidoloſum, ne diſperſos & opus molientes ſubita eruptione turbarent. quæ ſuper cuncta terrebat † ipſorum miles, periculi quam moræ
4 patientior. quippe ingrata quæ tuta, & ex temeritate ſpes; omniſque cædes, & vulnera, & ſanguis, aviditate prædæ penſabantur.

† ipſe MS.

Cap. 27.

1 Huc inclinavit Antonius, *cingique vallum corona* juſſit. primo ſagittis ſaxisque eminus certabant, majore Flavianorum pernicie, in quos tela deſuper librabantur.
2 mox vallum portaſque legionibus attribuit, ut diſcretus labor fortes ignavoſque diſtingueret, atque
3 ipſa contentione decoris accenderentur. Proxima Bedriacenſi viæ tertiani ſeptimanique ſumpſere; dexteriora valli octava ac ſeptima Claudiana; tertiadecimanos ad Brixianam portam impetus tulit.
4 Paullum inde moræ, dum e proximis agris ligones, dolabras, & alii falces, ſcalasque convectant.

V.C.822. Ch.69. tum elatis ſuper capita ſcutis, denſa teſtudine ſuc-
cedunt. Romanæ utrimque artes : pondera ſaxo- 5
rum Vitelliani provolvunt; disjectam fluitantem-
que teſtudinem lanceis contisque ſcrutantur; do-
nec ſoluta compage ſcutorum, exſangues aut lace-
Cap.28. ros proſternerent multa cum ſtrage. Inceſſerat 1
cunctatio, ni duces feſſo militi, & velut irritas
exhortationes abnuenti, Cremonam monſtraſſent.
Hormi ne id ingenium, ut Meſſalla tradit; an po- 2
tior auctor ſit C. Plinius, qui Antonium incuſat,
haud facile diſcreverim: niſi quod neque Antonius,
neque Hormus, a fama vitaque ſua, quamvis peſ-
ſimo flagitio, degeneravere. Non jam ſanguis, ne- 3
que vulnera morabantur, quin ſubruerent vallum,
quaterentque portas, innixi humeris, & ſuper ite-
ratam teſtudinem ſcandentes, prehenſarentque ho-
ſtium tela brachiaque. integri cum ſauciis, ſemi- 4
neces cum exſpirantibus volvuntur, varia pereun-
Cap.29. tium forma, & omni imagine mortium. Acer- 1
rimum ſeptimæ, tertiæque legionum certamen. &
dux Antonius, cum delectis auxiliaribus eodem
incubuerat. Obſtinatos inter ſe cum ſuſtinere Vi- 2
telliani nequirent, & ſuperjecta tela teſtudine la-
berentur; ipſam poſtremo baliſtam in ſubeuntes
propulere: quæ ut ad præſens disjecit obruitque
quos inciderat; ita pinnas ac ſumma valli ruina
ſua traxit. ſimul juncta turris, ictibus ſaxorum 3
ceſſit. qua ſeptimani dum nituntur cuneis, tertia-
nus ſecuribus gladiiſque portam perfregit. Primum 4
inrupiſſe C. Voluſium tertiæ legionis militem, in-
ter omnes auctores conſtat. is in vallum egreſſus,
deturbatis qui reſtiterant, conſpicuus manu ac vo-
ce, *capta caſtra* conclamavit. ceteri, trepidis jam 5
Vitellianis, ſeque e vallo præcipitantibus, perru-
pere. completur cæde quantum inter caſtra mu-
Cap.30. roſque vacui fuit. Ac rurſus nova laborum fa- 1
cies; ardua urbis mœnia; ſaxeæ turres, ferrati
portarum obices, vibrans tela miles; frequens ob-
ſtrictuſque Vitellianis partibus Cremonenſis popu-
lus; magna pars Italiæ ſtato in eoſdem dies mer- 2
catu congregata: quod defenſoribus auxilium ob
multitudinem, oppugnantibus incitamentum ob
prædam erat. *Rapi ignes* Antonius, *inferrique amœ-* 3

niſſimis

niſſimis extra urbem ædificiis jubet; ſi damno rerum
ſuarum, Cremonenſes ad mutandam fidem trahe-
4 rentur. propinqua muris tecta, & altitudinem
mœnium egreſſa, fortiſſimo quoque militum com-
plet: illi trabibus, tegulisque & facibus propugna-
1 tores deturbant. Jam legiones in teſtudinem glo- Cap.31.
merabantur, & alii tela ſaxaque incutiebant, cum
langueſcere paullatim Vitellianorum animi; ut
quisque ordine anteibat, cedere fortunæ: ne Cre-
mona quoque exciſa, nulla ultra venia, omnisque
ira victoris non in vulgus inops, ſed in tribunos
centurionesque, ubi pretium cædis erat, reverte-
2 retur. Gregarius miles futuri ſocors, & ignobili-
tate tutior, perſtabat. vagi per vias, in domibus
abditi, pacem ne tum quidem orabant, cum bel-
3 lum poſuiſſent. Primores caſtrorum nomen atque
imagines Vitellii amoliuntur. catenas Cæcinæ
(nam etiam tum vinctus erat) exſolvunt, orant-
que, *ut cauſſæ ſuæ deprecator adſiſtat.* adſpernan-
tem tumentemque lacrymis fatigant. extremum
malorum, tot fortiſſimi viri, proditoris opem in-
4 vocantes. mox velamenta & infulas pro muris
oſtentant. Cum Antonius *inhiberi tela* juſſiſſet,
ſigna aquilasque extulere: mæſtum inermium
agmen, dejectis in terram oculis, ſequebatur.
5 Circumſtiterant victores, & primo ingerebant
probra, intentabant ictus: mox ut præberi ora
contumeliis, & poſita omni ferocia cuncta victi
patiebantur, ſubit recordatio, illos eſſe, qui nu-
6 per Bedriaci victoriæ temperaſſent. Sed ubi Cæ-
cina, prætexta lictoribusque inſignis, dimota tur-
ba, Conſul inceſſit; exarſere victores: *ſuperbiam*,
ſævitiamque (adeo inviſa ſcelera ſunt) etiam *per-*
7 *fidiam* objectabant. Obſtitit Antonius, datisque
1 defenſoribus ad Veſpaſianum dimiſit. Plebs in- Cap.32.
terim Cremonenſium, inter armatos conflictaba-
tur. nec procul cæde aberant, cum precibus du-
cum mitigatus eſt miles. Et vocatos ad concionem
Antonius adloquitur, magnifice victores: victos
2 clementer: de Cremona in neutrum. Exercitus
præter inſitam prædandi cupidinem, vetere odio
ad excidium Cremonenſium incubuit. juviſſe par-
tes Vitellianas Othonis quoque bello credebantur:
mox

V.C.822. Ch.69. mox tertiadecimanos ad exſtruendum amphithea- 3
trum relictos, ut ſunt procacia urbanæ plebis in-
genia, petulantibus jurgiis inluſerant. Auxit in- 4
vidiam editum illic a Cæcina gladiatorum ſpecta-
culum: eademque rurſus belli ſedes: & præbiti in
acie Vitellianis cibi: cæſæ quædam feminæ, ſtudio
partium ad prœlium progreſſæ. tempus quoque
mercatus, ditem alioquin coloniam, majorum
opum ſpecie complebat. Ceteri duces in obſcu- 5
ro, Antonium fortuna famaque omnium oculis
expoſuerat. is balineas, abluendo cruori, prope-
re petit. excepta vox eſt: cum teporem incuſaret,
ſtatim futurum ut incaleſcerent. Vernile dictum 6
omnem invidiam in eum vertit, tamquam *ſignum*
incendendæ Cremonæ dediſſet, quæ jam flagrabat.
Cap.33. Quadraginta armatorum millia inrupere, calonum 1
lixarumque amplior numerus, & in libidinem ac
ſævitiam corruptior. Non dignitas, non ætas pro- 2
tegebat, quo minus ſtupra cædibus, cædes ſtupris
miſcerentur. Grandævos ſenes, exacta ætate fe-
minas, viles ad prædam, in ludibrium trahebant.
Ubi adulta virgo, aut quis forma conſpicuus inci- 3
diſſet, vi manibuſque rapientium divulſus, ipſos
poſtremo direptores in mutuam perniciem agebat.
dum pecuniam, vel gravia auro templorum dona, 4
ſibi quisque trahunt, majore aliorum vi trunca-
bantur. Quidam obvia adſpernati, verberibus tor-
mentiſque dominorum, abdita ſcrutari, defoſſa
eruere. Faces in manibus: quas, ubi prædam 5
egeſſerant, in vacuas domos, & inania templa,
per laſciviam jaculabantur. Utque exercitu vario 6
linguis, moribus, cui cives, ſocii, externi inter-
eſſent, diverſæ cupidines, & aliud cuique fas,
nec quidquam inlicitum. Per quatriduum Cremo- 7
na ſuffecit. Cum omnia ſacra profanaque in igne
conſiderent, ſolum Mephitis templum ſtetit ante
Cap.34. mœnia, loco, ſeu numine defenſum. Hic exitus 1
Cremonam habuit, anno CCLXXXVI a primor-
dio ſui. Condita erat Ti. Sempronio & P. Cor-
nelio Conſulibus, ingruente in Italiam Hannibale,
propugnaculum adverſus Gallos trans Padum agen-
tes, & ſi qua alia vis per Alpes rueret. Igitur nu- 2
mero colonorum, opportunitate fluminum, ube-
re

re agri, anneẋu connubiiſque gentium adolevit V.C.822. Ch.69.
floruitque, bellis externis intacta, civilibus infe-
3 lix. Antonius pudore flagitii, crebreſcente invi-
dia, edixit, *nequis * Cremonenſes captivos detineret.* * *Cremonenſem*
inritamque prædam militibus effecerat conſenſus *capti-*
Italiæ, emptionem talium mancipiorum adſper- *vum* MS.
4 nantis. Occidi cœpere. quod ubi enotuit, a pro-
pinquis affinibusque occulte redemptabantur. mox † muni-
rediit Cremonam reliquus populus. repoſita fora, ficentia
templaque, † magnificentia municipum: & Veſpa- *MSS.*
1 ſianus hortabatur. Ceterum adſidere ſepultæ ur- Cap.35.
bis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permiſit.
ad tertium lapidem progreſſi, vagos paventeſque
Vitellianos, ſua quemque apud ſigna componunt.
2 Et victæ legiones, ne manente adhuc civili bello
ambigue agerent, per Illyricum diſperſæ. In Bri-
tanniam inde & Hiſpanias; nuntios famamque,
in Galliam, Julium Calenum tribunum: in Ger-
maniam, Alpinum Montanum præfectum cohor-
tis, quod hic Trevir, Calenus Æduus, uterque Vi-
3 telliani fuerant, oſtentui miſere. Simul tranſi-
tus Alpium, præſidiis occupati: ſuſpecta Germa-
nia, tamquam in auxilium Vitellii accingeretur.
1 At Vitellius, profecto Cæcina, cum Fabium Va- Cap.36.
lentem paucis poſt diebus ad bellum impuliſſet,
curis luxum obtendebat: non parare arma, non
adloquio exercitioque militem firmare, non in ore
vulgi agere: ſed umbraculis hortorum abditus, ut
ignava animalia, quibus ſi cibum ſuggeras, jacent
torpentque, præterita, inſtantia, futura, pari ob-
2 livione dimiſerat. Atque illum, in nemore Ari-
cino deſidem & marcentem, proditio Lucilii Baſ-
3 ſi, ac defectio claſſis Ravennatis perculit. Nec
multo poſt de Cæcina affertur mixtus gaudio do-
lor, & deſciviſſe, & ab exercitu vinctum. plus
apud ſocordem animum lætitia, quam cura valuit.
multa cum exſultatione in Urbem revectus, fre-
quenti concione, *pietatem militum* laudibus cu-
4 mulat. *P. Sabinum prætorii Præfectum, ob amicitiam
Cæcinæ vinciri* jubet, ſubſtituto in locum ejus Al-
1 pheno Varo. Mox Senatum, compoſita in magni- Cap.37.
ficentiam oratione, adlocutus, exquiſitis Patrum
2 adulationibus attollitur. Initium atrocis in Cæci-
nam

V.C. 822. Ch. 69. nam ſententiæ a L. Vitellio factum. dein ceteri,
compoſita indignatione, *quod Conſul Rempublicam;*
dux Imperatorem; tantis opibus, tot honoribus cumu-
latus amicum prodidiſſet, velut pro Vitellio conque-
rentes, ſuum dolorem proferebant. Nulla in ora- 3
tione cujuſquam erga Flavianos duces obtrectatio.
errorem imprudentiamque exercituum culpantes, Ve-
ſpaſiani nomen ſuſpenſi & vitabundi circumibant.
Nec defuit, qui unum Conſulatus diem (is enim in 4
locum Cæcinæ ſupererat) magno cum inriſu acci-
pientis, tribuentiſque, eblandiretur. pridie Kalen-
das Novembris Roſcius Regulus iniit, ejuravitque.
Adnotabant periti, *numquam antea non abrogato* 5
magiſtratu, neque lege lata, alium ſuffectum. nam
Conſul uno die & ante fuerat Caninius Rebilus,
C. Cæſare Dictatore, cum belli civilis præmia fe-
Cap. 38. ſtinarentur. Nota per eos dies Junii Blæſi mors, 1
& famoſa fuit; de qua ſic accepimus. Gravi cor- 2
poris morbo æger Vitellius, Servilianis hortis, tur-
rim vicino ſitam collucere per noctem crebris lu-
minibus animadvertit. Sciſcitanti cauſſam, *apud* 3
Cæcinam Tuſcum epulari multos, præcipuum honore
Junium Blæſum nuntiatur. cetera in majus, de 4
apparatu, & ſolutis in laſciviam animis. nec defue-
re, qui ipſum Tuſcum & alios, ſed criminoſius
Blæſum incuſarent, *quod ægro Principe lætos dies age-*
ret. Ubi aſperatum Vitellium, & poſſe Blæſum 5
perverti, ſatis patuit iis qui Principum offenſas
acriter ſpeculantur, datæ L. Vitellio delationis par-
tes. Ille infenſus Blæſo, æmulatione prava, quod 6
eum omni dedecore maculoſum, egregia fama an-
teibat, cubiculum Imperatoris reſerat: filium ejus
ſinu complexus, & genibus accidens, cauſſam con-
fuſionis quærenti, *non ſe proprio metu, nec ſui an-*
xium, ſed pro fratre, pro liberis fratris, preces lacry-
maſque attuliſſe. Fruſtra Veſpaſianum timeri, quem 7
tot Germanicæ legiones, tot provinciæ virtute ac fide,
tantum denique terrarum ac maris immenſis ſpatiis
arceat. In Urbe ac ſinu cavendum hoſtem Junios An-
toniosque avos jactantem, qui ſe ſtirpe imperatoria,
comem ac magnificum militibus oſtentet. Verſas illuc 8
omnium mentes, dum Vitellius amicorum inimicorum-
que negligens, fovet æmulum, Principis labores e con-
vivio

9 *vivio proſpectantem. Reddendam pro intempeſtiva læ-* V. C.822. Ch. 69.
titia mœſtam & funebrem noctem, qua ſciat & ſen-
tiat vivere Vitellium, & imperare, & ſi quid fato
1 *accidat, filium habere.* Trepidanti inter ſcelus me- Cap. 39.
tumque, ne dilata Blæſi mors maturam perniciem;
palam juſſa, atrocem invidiam ferret: placuit vene-
2 no graſſari. Addidit facinori fidem, nobili gau-
dio, Blæſum viſendo. quin & audita eſt ſæviſſima
Vitellii vox, qua (ipſa enim verba referam) *ſe pa-*
3 *viſſe oculos, ſpectata inimici morte*, jactavit. Blæſo
ſuper claritatem natalium & elegantiam morum,
fidei obſtinatio fuit. Integris quoque rebus, a Cæ-
cina & primoribus partium jam Vitellium adſper-
nantibus, ambitus, abnuere perſeveravit, ſanctus,
inturbidus, nullius repentini honoris, adeo non
Principatus appetens, ut parum effugeret, ne di-
1 gnus crederetur. Fabius interim Valens, multo Cap. 40.
ac molli concubinarum ſpadonumque agmine, ſe-
gnius quam ad bellum incedens, *proditam a Luci-*
lio Baſſo Ravennatem claſſem, pernicibus nuntiis ac-
2 cepit. Et ſi cœptum iter properaſſet, nutantem
Cæcinam prævenire; aut ante diſcrimen pugnæ,
3 adſequi legiones potuiſſet. Nec deerant qui mone-
rent, *ut cum fidiſſimis per occultos tramites, vitata*
Ravenna, Hoſtiliam Cremonamve pergeret. Aliis pla-
cebat, *accitis ex Urbe prætoriis cohortibus, valida*
4 *manu perrumpere.* Ipſe inutili cunctatione, agen-
di tempora conſultando conſumpſit. mox utrum-
que conſilium adſpernatus, quod inter ancipitia de-
terrimum eſt, dum media ſequitur, nec auſus eſt
1 ſatis, nec providit. Miſſis ad Vitellium litteris, Cap. 41.
auxilium poſtulat. Venere tres cohortes, cum ala
Britannica, neque ad fallendum aptus numerus,
2 neque ad penetrandum. Sed Valens ne in tanto
diſcrimine quidem infamia caruit, quo minus in-
licitas rapere voluptates, adulteriiſque ac ſtupris
polluere hoſpitum domus crederetur. aderant vis,
& pecunia, & ruentis fortunæ noviſſima libido.
3 Adventu demum peditum equitumque pravitas con-
ſilii patuit, quia nec vadere per hoſtes tam parva
manu poterat, etiam ſi fidiſſima foret: nec inte-
4 gram fidem attulerant. Pudor tamen, & præſen-
tis ducis reverentia morabatur, haud diuturna vin-
cula

V.C.822. Ch.69. cula apud avidos periculorum, & dedecoris ſecu-
ros. Eo metu, & paucis, quos adverſa non mu- 5
taverant, comitantibus, cohortes Ariminum præ-
mittit: alam *tueri terga* jubet: ipſe flexit in Um-
briam, atque inde Etruriam: ubi cognito pu- 6
gnæ Cremonenſis eventu, non ignavum, & ſi pro-
veniſſet, atrox conſilium iniit, ut arreptis navi-
bus, in quamcumque partem Narbonenſis provin-
ciæ egreſſus, Gallias, & exercitus, & Germaniæ
Cap.42. gentes, novumque bellum cieret. Digreſſo Valen- 1
te trepidos, qui Ariminum tenebant, Cornelius
Fuſcus admoto exercitu, & miſſis per proxima li-
torum Liburnicis, terra marique circumvenit. Oc- 2
cupantur plana Umbriæ, & qua Picenus ager Ha-
dria adluitur. omniſque Italia inter Veſpaſianum
ac Vitellium Apennini jugis dividebatur. Fabius 3
Valens, e ſinu Piſano, ſegnitia maris, aut adver-
ſante vento, Portum Herculis Monœci depellitur.
haud procul inde agebat Marius Maturus, Alpium 4
maritimarum Procurator, fidus Vitellio, cujus ſa-
cramentum, cunctis circa hoſtilibus, nondum
exuerat. Is Valentem comiter exceptum, *ne Gal-* 5
liam Narbonenſem temere ingrederetur monendo ter-
ruit: ſimul ceterorum fides metu infracta. nam 6
circumjectas civitates, Procurator Valerius Paulli-
nus, ſtrenuus militiæ, & Veſpaſiano ante fortu-
Cap.43. nam amicus, in verba ejus adegerat. Concitiſque 1
omnibus, qui exauctorati a Vitellio bellum ſpon-
te ſumebant, Forojulienſem coloniam, clauſtra ma-
ris præſidio tuebatur: eo gravior auctor, quod
Paullino patria Forum Julii, & honos apud præ-
torianos, quorum quondam tribunus fuerat. Ipſi- 2
que pagani, favore municipali, & futuræ poten-
tiæ ſpe juvare partes adnitebantur. quæ ubi para- 3
tu firma, & aucta rumore, apud varios Vitelliano-
rum animos increbuere; Fabius Valens cum qua-
tuor ſpeculatoribus, & tribus amicis, totidemque
centurionibus ad naves regreditur: Maturo, ceteriſ-
que remanere, & in verba Veſpaſiani adigi volen-
tibus fuit. Ceterum ut mare tutius Valenti, quam 4
litora, aut urbes; ita futuri ambiguus, & magis
quid vitaret, quam cui fideret certus, adverſa tem-
peſtate Stœchadas Maſſilienſium inſulas affertur.
ibi

ibi eum miſſæ a Paullino Liburnicæ oppreſſere. V.C. 822. Ch. 69.
1 Capto Valente, cuncta ad victoris opes converſa, Cap.44.
initio per Hiſpaniam a prima Adjutrice legione
orto, quæ memoria Othonis infenſa Vitellio, de-
2 cimam quoque ac ſextam traxit. Nec Galliæ cun-
ctabantur. Et Britanniam, inclytus erga Veſpaſia-
num favor, quod illic ſecundæ legioni a Claudio
præpoſitus, & bello clarus egerat, non ſine motu
adjunxit ceterarum, in quibus plerique centurio-
nes ac milites a Vitellio provecti, expertum jam
1 Principem anxii mutabant. Ea diſcordia, & cre- Cap.45.
bris belli civilis rumoribus, Britanni ſuſtulere ani-
mos, auctore Venuſio: qui ſuper inſitam ferociam,
& Romani nominis odium, propriis in Cartiſman-
2 duam reginam ſtimulis accendebatur. Cartiſman-
dua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate:
& auxerat potentiam, poſtquam capto per dolum
rege Caractaco, inſtruxiſſe triumphum Claudii Cæ-
3 ſaris videbatur. Inde opes, & rerum ſecundarum
luxus. ſpreto Venuſio (is fuit maritus) armigerum
ejus Vellocatum in matrimonium regnumque ac-
cepit. Concuſſa ſtatim flagitio domus: pro marito
ſtudia civitatis, pro adultero libido reginæ, & ſæ-
4 vitia. Igitur Venuſius accitis auxiliis, ſimul ipſo-
rum Brigantum defectione, in extremum diſcrimen
5 Cartiſmanduam adduxit. Tum petita a Romanis
præſidia. & cohortes alæque noſtræ, variis proe-
liis, exemere tamen periculo reginam: regnum
1 Venuſio; bellum nobis relictum. Turbata per eoſ- Cap.46.
dem dies Germania, & ſocordia ducum, & ſe-
ditione legionum. Externa vi, perfidia ſociali,
prope adflicta Romana res. Id bellum cum cauſſis
& eventibus (etenim longius provectum eſt) mox
2 memorabimus. Mota & Dacorum gens, numquam
fida, tunc ſine metu, abducto e Mœſia exercitu.
Sed prima rerum, quieti ſpeculabantur: ubi flagra-
re Italiam bello, cuncta invicem hoſtilia, accepe-
re; expugnatis cohortium alarumque hibernis, utra-
3 que Danubii ripa potiebantur. Jamque caſtra le-
gionum exſcindere parabant, ni Mucianus ſextam
legionem oppoſuiſſet, Cremonenſis victoriæ gna-
rus, ac ne externa moles utrimque ingrueret, ſi
4 Dacus Germanusque diverſi irrupiſſent. Adfuit ut
ſæpe

V.C.822. Ch. 69. ſæpe alias, fortuna populi Romani, quæ Mucianum
viresque Orientis illuc tulit: & quod Cremonæ in-
terim tranſegimus. Fontejus Agrippa ex Aſia (Pro- 5
conſule eam provinciam annuo imperio tenuerat)
Mœſiæ præpoſitus eſt: additis copiis e Vitelliano
exercitu, quem ſpargi per provincias, & externo
Cap.47. bello inligari, pars conſilii, pacisque erat. Nec 1
ceteræ nationes ſilebant. Subita per Pontum arma
barbarum mancipium, regiæ quondam claſſis præ-
fectus, moverat. is fuit Anicetus Polemonis li-
bertus, præpotens olim, & poſtquam regnum in
formam provinciæ verterat, mutationis impatiens.
Igitur Vitellii nomine, adſcitis gentibus quæ Pon- 2
tum accolunt, corrupto in ſpem rapinarum egen-
tiſſimo quoque, haud temnendæ manus ductor,
Trapezuntem vetuſtam Aſiæ civitatem, a Græcis
in extremo Ponticæ oræ conditam ſubitus inrupit.
Cæſa ibi cohors; regium auxilium olim: mox do- 3
nati civitate Romana, ſigna armaque in noſtrum
modum; deſidiam licentiamque Græcorum retine-
bant. Claſſi quoque faces intulit, vacuo mari elu- 4
dens, quia lectiſſimas Liburnicarum, omnemque
militem Mucianus Byzantium adegerat. Quin & 5
barbari contemptius vagabantur, fabricatis re-
pente navibus (*camaras* vocant) artis lateribus,
lata alvo, ſine vinculo æris aut ferri connexa; &
tumido mari, prout fluctus attollitur, ſumma na-
vium tabulis augent, donec in modum tecti clau-
dantur. Sic inter undas volvuntur, pari utrimque 6
prora, & mutabili remigio, quando hinc vel illinc
Cap.48. appellere indiſcretum & innoxium eſt. Advertit 1
ea res * Veſpaſiani animum, ut vexillarios e legio-
nibus, ducemque Virdium Geminum ſpectatæ mi-
litiæ deligeret. Ille incompoſitum & prædæ cupi- 2
dine vagum hoſtem adortus, coëgit in naves: ef-
fectisque raptim Liburnicis, adſequitur Anicetum in
oſtio fluminis ‡ Cohibi, tutum ſub * Sedochezorum
regis auxilio, quem pecunia donisque ad ſocieta-
tem perpulerat. Ac primo rex minis armisque ſup- 3
plicem tueri: poſtquam merces proditionis, aut
bellum oſtendebatur; fluxa, ut eſt Barbaris, fide,
pactus *Aniceti* ‡ *exitium*, perfugas tradidit, belloque
ſervili finis impoſitus. Lætum ea victoria Veſpa- 4
ſianum,

* Veſpaſianum, ut

‡ Chobi

* Sedochi Lazorum

‡ *excidium*, MS.

 Anno
ſianum, cunctis ſuper vota fluentibus, Cremonen- V.C.822. Ch. 69.
5 ſis prœlii nuntius in Ægypto adſequitur. Eo pro-
perantius Alexandriam pergit, ut fracto Vitellii
exercitu, Urbem quoque externæ opis indigam fa-
me urgeret. Namque & Africam, eodem latere
ſitam, terra marique invadere parabat, clauſis an-
nonæ ſubſidiis, inopiam ac diſcordiam hoſti factu-
1 rus. Dum hac totius orbis mutatione fortuna Im- Cap. 49.
perii tranſit, Primus Antonius nequaquam pari in-
nocentia poſt Cremonam agebat: ſatisfactum bel-
lo ratus, & cetera ex facili; ſeu felicitas in tali in-
genio avaritiam, ſuperbiam, ceteraque occulta ma-
2 la patefecit. ut captam Italiam perſultare; ut ſuas
legiones colere; omnibus dictis factisque vim ſi-
bi ad potentiam ſtruere: utque licentia militem im-
bueret, interfectorum centurionum ordines, le-
3 gionibus offerebat. eo ſuffragio turbidiſſimus quiſ-
que delecti. nec miles in arbitrio ducum, ſed du-
4 ces militari violentia trahebantur. Quæ ſeditioſa,
& corrumpendæ diſciplinæ. Mox in prædam verte-
bat, nihil adventantem Mucianum veritus, quod
1 exitioſius erat quam Veſpaſianum ſpreviſſe. Cete- Cap. 50.
rum * propinqua hieme, & humentibus Pado cam- * pro-
2 pis, expeditum agmen incedere. Signa aquilæque pin-
victricium legionum, milites vulneribus aut ætate quante
graves, plerique etiam integri, Veronæ relicti: ſuf- *MS.*
ficere cohortes alæque, & e legionibus lecti, pro-
3 fligato jam bello videbantur. Undecima legio ſeſe
adjunxerat, initio cunctata; ſed proſperis rebus,
anxia quod defuiſſet. Sex millia Dalmatarum, re-
4 cens delectus, comitabantur. Ducebat † Poppæus † Pom-
Silvanus Conſularis: vis conſiliorum penes Annium pejus
Baſſum, legionis Legatum. is Silvanum ſocordem *MS. &*
bello, & dies rerum verbis terentem, ſpecie ob- *Edd.*
ſequii regebat, ad omniaque quæ agenda forent,
5 quieta cum induſtria aderat. Ad has copias, e claſ-
ſicis Ravennatibus legionariam militiam poſcenti-
bus, optimus quisque adſciti: claſſem Dalmatæ
6 ſupplevere. Exercitus ducesque ad Fanum Fortunæ
iter ſiſtunt, de ſumma rerum cunctantes, quod *mo-
tas ex Urbe prætorias cohortes* audierant: & teneri
7 præſidiis Apenninum rebantur: & ipſos in regio-
ne bello attrita, inopia & ſeditioſæ militum voces
terre-

terrebant, *Clavarium* (donativi nomen eſt) flagitantium. nec pecuniam, aut frumentum provide- 8
rant: & feſtinatio atque aviditas præpediebant,
Cap. 51. dum quæ accipi poterant, rapiuntur. Celeberri- 1
mos auctores habeo, tantam victoribus adverſus fas nefasque inreverentiam fuiſſe, ut gregarius eques, occiſum a ſe proxima acie fratrem profeſ-
ſus, præmium a ducibus petierit. Nec illis aut ho- 2
norare eam cædem, jus hominum: aut ulciſci, ratio belli permittebat. Diſtulerant tamquam majora meritum, quam quæ ſtatim exſolverentur. nec
quidquam ultra traditur. Ceterum & prioribus ci- 3
vium bellis, par ſcelus inciderat. nam prœlio, quo apud Janiculum adverſum Cinnam pugnatum eſt, Pompejanus miles fratrem ſuum, dein cognito facinore, ſeipſum interfecit, ut Siſenna memorat. tanto acrior apud majores, ſicut virtutibus gloria,
ita flagitiis pœnitentia fuit. Sed hæc aliaque ex 4
veteri memoria * repetita, quotiens res locusque exempla recti, aut ſolatia mali poſcent, haud ab-

* petita MSS. & Edd.

Cap. 52. ſurde memorabimus. Antonio ducibusque par- 1
tium, *præmitti equites, omnemque Umbriam explorari* placuit, *ſi qua Apennini juga clementius adirentur: acciri aquilas ſignaque, & quidquid Veronæ militum foret: Padumque & mare, commeatibus compleri.* Erant inter duces, qui necterent moras, quip- 2
pe nimius jam Antonius, & certiora ex Muciano
ſperabantur. Namque Mucianus tam celeri victo- 3
ria anxius, & ni præſens Urbe potiretur, expertem ſe belli gloriæque ratus, ad Primum & Varum media ſcriptitabat, *inſtandum cœptis*, aut rurſus *cunctandi utilitates* ediſſerens; atque ita compoſitus, ut ex eventu rerum adverſa abnueret, vel proſpe-
ra agnoſceret. Plotium Griphum, nuper ab Ve- 4
ſpaſiano in ſenatorium ordinem additum, ac legioni præpoſitum, ceterosque ſibi fidos, apertius monuit. Iique omnes, de feſtinatione Primi ac
Vari ſiniſtre, & Muciano volentia reſcripſere. Qui- 5
bus epiſtolis Veſpaſiano miſſis effecerat, ut non pro ſpe Antonii, conſilia factaque ejus æſtimaren-
Cap. 53. tur. Ægre id pati Antonius, & culpam in Mu- 1
cianum conferre, cujus criminationibus eviluiſſent pericula ſua. nec ſermonibus temperabat, im-

2 immodicus lingua, & obſequii inſolens. litteras ad Veſpaſianum compoſuit, jactantius quam ad Principem, nec ſine occulta in Mucianum inſectatione; *Se Pannonicas legiones in arma egiſſe: ſuis ſtimulis excitos Mœſiæ duces: ſua conſtantia perruptas Alpes: occupatam Italiam: interſepta Germa-*
3 *norum Rætorumque auxilia. Quod diſcordes diſperſaſque Vitellii legiones equeſtri procella; mox peditum vi, per diem noctemque fudiſſet, id pulcherrimum, & ſui operis. Caſum Cremonæ bello imputandum: majore damno, plurium urbium excidiis, veteres ci-*
4 *vium diſcordias Reipublicæ ſtetiſſe. Non ſe nuntiis neque epiſtolis, ſed manu & armis Imperatori ſuo militare. neque officere gloriæ eorum, qui Aſiam interim compoſuerint: illis Mœſiæ pacem, ſibi ſalutem ſecuritatemque Italiæ, cordi fuiſſe. Suis exhortationibus Gallias Hiſpaniaſque validiſſimam terrarum partem,*
5 *ad Veſpaſianum converſas. Sed cecidiſſe in irritum labores, ſi præmia periculorum ſoli adſequantur, qui periculis non adfuerint.* Nec fefellere ea Mucianum. inde graves ſimultates: quas Antonius ſimplicius; Mucianus callide, eoque implacabilius nutriebat.

1 At Vitellius, fractis apud Cremonam rebus, nuntios cladis occultans, ſtulta diſſimulatione, remedia potius malorum quam mala differebat. Quippe confitenti conſultantique ſupererant ſpes viresque: cum e contrario læta omnia fingeret, falſis Cap. 54.
2 ingraveſcebat. Mirum apud ipſum de bello ſilentium: prohibiti per civitatem ſermones, eoque plures: ac ſi liceret, vera narraturi; quia vetaban-
3 tur, atrociora vulgaverant. Nec duces hoſtium augendæ famæ deerant, captos Vitellii exploratores, circumductoſque, ut robora victoris exercitus noſcerent, remittendo: quos omnes Vitellius ſecre-
4 to percunctatus, interfici juſſit. Notabili conſtantia centurio Julius Agreſtis, poſt multos ſermones quibus Vitellium ad virtutem fruſtra accendebat, perpulit, ut ad vires hoſtium ſpectandas, quæque
5 apud Cremonam acta forent, ipſe mitteretur. Nec exploratione occulta fallere Antonium tentavit, ſed *mandata Imperatoris ſuumque animum* profeſſus, *ut cuncta viſeret*, poſtulat. Miſſi, qui locum prœlii, Cremonæ veſtigia, captas legiones oſtenderent.

rent. Agreſtis ad Vitellium remeavit, abnuenti- 6
que *vera eſſe quæ referret*, atque ultro *corruptum*
arguenti; *quandoquidem*, inquit, *magno documento*
opus eſt, nec alius jam tibi aut vitæ, aut mortis meæ
uſus, dabo cui credas. atque ita digreſſus, volun- 7
taria morte dicta firmavit. Quidam *juſſu Vitellii*
interfectum, de fide conſtantiaque eadem tradidere.
Cap.55. Vitellius ut e ſomno excitus, *Julium Priſcum*, *&* 1
Alphenum Varum, *cum quatuordecim prætoriis co-*
hortibus, *& omnibus equitum alis obſidere Apenni-*
num jubet. Secuta e claſſicis legio. Tot millia ar- 2
matorum, lecta equis viriſque, ſi dux alius foret,
inferendo quoque bello ſatis pollebant. Ceteræ
cohortes, ad tuendam Urbem L. Vitellio fratri da-
tæ. Ipſe nihil e ſolito luxu remittens, & diffiden- 3
tia properus, feſtinare comitia, quibus Conſules
in multos annos deſtinabat: fœdera ſociis; Latium
externis dilargiri: his tributa dimittere; alios im-
munitatibus juvare: denique nulla in poſterum cu-
ra, lacerare Imperium. Sed vulgus ad magnitudi- 4
nem beneficiorum aderat: ſtultiſſimus quiſque pe-
cuniis mercabatur: apud ſapientes caſſa habeban-
tur, quæ neque dari, neque accipi, ſalva Republi-
ca poterant. Tandem flagitante exercitu qui Me- 5
vaniam inſederat, magno Senatorum agmine,
quorum multos ambitione, plures formidine tra-
hebat: in caſtra venit, incertus animi, & infidis
Cap.56. conſiliis obnoxius. Concionanti (prodigioſum di- 1
ctu) tantum fœdarum volucrum ſupervolitavit, ut
nube atra diem obtenderent. Acceſſit dirum omen, 2
profugus altaribus taurus, disjecto ſacrificii appa-
ratu, longe, nec ubi feriri hoſtias mos eſt, con-
foſſus. Sed præcipuum ipſe Vitellius oſtentum erat, 3
ignarus militiæ, improvidus conſilii. *quis ordo*
agminis, quæ cura explorandi, quantus urgendo tra-
hendove bello modus, alios rogitans; & ad omnes
nuntios, vultu quoque & inceſſu trepidus; dein
temulentus. Poſtremo tædio caſtrorum, & audita 4
defectione Miſenenſis claſſis, Romam revertit, re-
centiſſimum quodque vulnus pavens, ſummi di-
ſcriminis incurioſus. Nam cum tranſgredi Apen- 5
ninum integro exercitus ſui robore, & feſſos hie-
me atque inopia hoſtes adgredi, in aperto foret;
dum

dum diſpergit vires, acerrimum militem, & uſque in extrema obſtinatum, trucidandum, capiendumque tradidit, peritiſſimis centurionum diſſen-
6 tientibus, & ſi conſulerentur, vera dicturis. Arcuere eos intimi amicorum Vitellii, ita formatis Principis auribus, ut aſpera quæ utilia, nec quid-
1 quam niſi jocundum & læſurum acciperet. Sed claſ- Cap. 57.
ſem Miſenenſem (tantum civilibus diſcordiis etiam ſingulorum audacia valet) Claudius Faventinus centurio, per ignominiam a Galba dimiſſus, ad defectionem traxit, fictis Veſpaſiani epiſtolis pre-
2 tium proditionis oſtentans. Præerat claſſi Claudius Apollinaris, neque fidei conſtans, neque ſtrenuus in perfidia. & Apinius Tiro Prætura functus, ac tum forte Minturnis agens, ducem ſe defectoribus ob-
3 tulit. a quibus municipia coloniæque impulſæ, præcipuo Puteolanorum in Veſpaſianum ſtudio contra Capua Vitellio fida, municipalem æmulationem
4 bellis civilibus miſcebant. Vitellius Claudium Julianum (is nuper claſſem Miſenenſem molli imperio rexerat) permulcendis militum animis delegit. data in auxilium urbana cohors, & gladiatores,
5 quibus Julianus præerat. Ut collata utrimque caſtra; haud magna cunctatione Juliano in partes Veſpaſiani tranſgreſſo, Tarracinam occupavere, mœnibus
1 ſituque magis, quam ipſorum ingenio tutam. Quæ Cap. 58.
ubi Vitellio cognita, parte copiarum Narniæ cum Præfectis prætorii relicta, L. Vitellium fratrem, cum ſex cohortibus & quingentis equitibus, ingru-
2 enti per Campaniam bello oppoſuit. Ipſe æger animi, ſtudiis militum & clamoribus populi arma poſcentis refovebatur: dum vulgus ignavum, & nihil ultra verba auſurum, falſa ſpecie, *exercitum* & *le-*
3 *giones* appellat. Hortantibus libertis (nam amicorum ejus quanto quis clarior, minus fidus) *vocari tribus* jubet, dantes nomina ſacramento adigit. Superfluente multitudine, curam delectus in Conſu-
4 les partitur. Servorum numerum, & pondus argenti Senatoribus indicit. equites Romani obtulere *operam pecuniaſque*, etiam libertinis idem munus ultro flagitantibus. Ea ſimulatio, officia metu pro-
5 fecta, verterat in favorem. Et plerique haud perinde Vitellium, quam caſum locumque Principatus

V.C.822.
Ch.69. miſerabantur. nec deerat ipſe vultu, voce, lacry-
mis, miſericordiam elicere, largus promiſſis, &,
quæ natura trepidantium eſt, immodicus. Quin & 6
Cæſarem ſe dici voluit, adſpernatus antea. ſed tunc,
ſuperſtitione nominis, & quia in metu conſilia pru-
dentium, & vulgi rumor juxta audiuntur. Ceterum 7
ut omnia inconſulti impetus cœpta, initiis valida,
ſpatio langueſcunt, dilabi paullatim Senatores,
equiteſque, primo cunctanter & ubi ipſe non ade-
rat; mox contemptim & ſine diſcrimine, donec
Vitellius pudore inriti conatus, quæ non dabantur
Cap. 59. remiſit. Ut terrorem Italiæ poſſeſſa Mevania, ac 1
velut renatum ex integro bellum intulerat; ita haud
dubium erga Flavianas partes ſtudium, tam pavidus
Vitellii diſceſſus addidit. erectus Samnis, Pelignuſ- 2
que, & Marſi, æmulatione, quod Campania præ-
veniſſet, ut in novo obſequio ad cuncta belli munia
acres erant. Sed fœda hieme per tranſitum Apen- 3
nini conflictatus exercitus: & vix quieto agmine
nives eluctantibus, patuit quantum diſcriminis ade-
undum foret, ni Vitellium retro fortuna vertiſſet.
quæ Flavianis ducibus non minus ſæpe quam ratio
adfuit. Obvium illic Petilium Cerialem habuere, 4
agreſti cultu, & notitia locorum cuſtodias Vitellii
elapſum. Propinqua affinitas Ceriali cum Veſpaſia-
no, nec ipſe inglorius militiæ; eoque inter duces
aſſumptus eſt. *Flavio quoque Sabino, ac Domitiano* 5
patuiſſe effugium, multi tradidere. Et miſſi ab An-
tonio nuntii, per varias fallendi artes penetrabant,
locum ac præſidium monſtrantes. Sabinus *inhabilem* 6
labori & audaciæ valetudinem cauſſabatur: Domi-
tiano aderat animus: ſed cuſtodes a Vitellio additi,
quamquam *ſe ſocios fugæ* promitterent, tamquam
inſidiantes timebantur. Atque ipſe Vitellius, re- 7
ſpectu ſuarum neceſſitudinum, nihil in Domitianum
Cap. 60. atrox parabat. Duces partium ut Carſulas venere, 1
paucos ad requiem dies ſumunt, donec aquilæ ſigna-
que legionum adſequerentur: & locus ipſe caſtro- 2
rum placebat, late proſpectans; tuto copiarum ag-
geſtu; florentiſſimis pone tergum municipiis. ſimul
colloquia cum Vitellianis decem millium ſpatio
diſtantibus, & proditio ſperabatur. Ægre id pati 3
miles, & victoriam malle quam pacem. ne ſuas
quidem

Anno V.C.822. Ch:69.

quidem legiones opperiebantur, ut prædæ, quam
4 periculorum ſocias. Vocatos ad concionem Anto-
nius docuit; *eſſe adhuc Vitellio vires, ambiguas ſi de-
liberarent; acres ſi deſperaſſent. Initia bellorum civi-
lium fortunæ permittenda; victoriam conſiliis & ra-*
5 *tione perfici. Iam Miſenenſem claſſem & pulcherrimam
Campaniæ oram deſciviſſe: nec plus e toto terrarum orbe
reliquum Vitellio, quam quod inter Tarracinam Nar-*
6 *niamque jaceat. Satis gloriæ prœlio Cremonenſi partum;
& exitio Cremonæ, nimium invidiæ: ne concupiſcerent
Romam capere potius, quam ſervare. majora illis præ-
mia, & multo maximum decus, ſi incolumitatem Se-*
1 *natui populoque Romano ſine ſanguine quæſiſſent.* His Cap.61.
& talibus mitigati animi. Nec multo poſt legiones
2 venere. Et terrore famaque aucti exercitus, Vitel-
lianæ cohortes nutabant, nullo in bellum adhortan-
te, multis ad tranſitionem, qui ſuas centurias tur-
maſque tradere, donum victori, & ſibi in poſterum
3 gratiam, certabant. Per eos cognitum eſt, *Inter-
amnam proximis campis præſidio quadringentorum*
4 *equitum teneri.* Miſſus extemplo Varus, cum expe-
dita manu, paucos repugnantium interfecit: plures
abjectis armis, veniam petivere: quidam in caſtra
refugi, cuncta formidine implebant, augendo ru-
moribus virtutem copiaſque hoſtium, quo amiſſi
5 præſidii dedecus lenirent. Nec ulla apud Vitellianos
flagitii pœna: & præmiis defectorum vera fides, ac
reliquum perfidiæ certamen, crebra transfugia tribu-
norum centurionumque. nam gregarius miles in-
6 duruerat pro Vitellio: donec Priſcus & Alphenus
deſertis caſtris ad Vitellium regreſſi, pudore prodi-
1 tionis cunctos exſolverent. Iiſdem diebus Fabius Cap.62.
Valens Urbini in cuſtodia interficitur. Caput ejus
Vitellianis cohortibus oſtentatum, ne quam ultra
ſpem foverent. nam *pervaſiſſe in Germanias Valen-
tem, & veteres illic novoſque exercitus ciere* crede-
2 bant. Viſa cæde in deſperationem verſi. & Flavia-
nus exercitus, immane quantum animo exitium
3 Valentis, ut finem belli accepit. Natus erat Valens
Anagniæ, equeſtri familia, procax moribus, neque
abſurdus ingenio famam urbanitatis per laſciviam
4 petere. ludicro * Juvenalium ſub Nerone, velut
ex neceſſitate, mox ſponte mimos actitavit, ſcite

* juvenum *MSS.* & *Edd.*

Ch. 69. magis quam probe. Legatus legionis, & fovit Ver- 5
ginium, & infamavit. Fontejum Capitonem cor-
ruptum, ſeu quia corrumpere nequiverat, interfe-
cit. Galbæ proditor, Vitellio fidus, & aliorum per-
Cap.63. fidia inluſtratus. Abrupta undique ſpe Vitellianus 1
miles tranſiturus in partes, id quoque non ſine de-
decore, ſed ſub ſignis vexilliſque in ſubjectos Nar-
niæ campos deſcendere. Flavianus exercitus, ut ad 2
prælium intentus ornatuſque, denſis circa viam or-
dinibus, adſtiterat. Accepti in medium Vitelliani.
& circumdatos, Primus Antonius clementer ad-
loquitur. *pars Narniæ, pars Interamnæ ſubſiſtere* 3
juſſi. relictæ ſimul e victricibus legiones, neque
quieſcentibus graves, & adverſus contumaciam va-
lidæ. Non omiſere per eos dies Primus ac Varus 4
crebris nuntiis *ſalutem, & pecuniam, & ſecreta
Campaniæ* offerre Vitellio, *ſi poſitis armis, ſeque
ac liberos ſuos Veſpaſiano permiſiſſet.* In eumdem 5
modum & Mucianus compoſuit epiſtolas: quibus
plerumque fidere Vitellius; ac *de numero ſervorum,
electione litorum* loqui. Tanta torpedo invaſerat ani- 6
mum, ut ſi Principem eum fuiſſe ceteri non memi-
Cap.64. niſſent, ipſe oblivиſceretur. At primores civitatis, 1
Flavium Sabinum Præfectum Urbis, ſecretis ſermo-
nibus incitabant, *victoriæ famæque partem capeſſeret.
eſſe illi proprium militem cohortium urbanarum: nec* 2
*defuturas vigilum cohortes, ſervitia ipſorum, fortunam
partium, & omnia prona victoribus. ne Antonio Varo-* 3
*que de gloria concederet. Paucas Vitellio cohortes, &
mæſtis undique nuntiis trepidas: populi mobilem ani-
mum & ſi ſe ducem præbuiſſet, easdem illas adula-
tiones pro Veſpaſiano fore. Ipſum Vitellium ne proſperis* 4
*quidem parem; adeo ruentibus debilitatum. Gratiam
patrati belli penes eum, qui Urbem occupaſſet. Id Sabi-* 5
no convenire, ut Imperium fratri reſervaret; id Veſpa-
Cap.65. *ſiano, ut ceteri poſt Sabinum haberentur.* Haud qua- 1
quam erecto animo eas voces accipiebat, invalidus
‡ ætate ‡ ſenecta. Erant qui occultis ſuſpicionibus * inceſſe-
ſenſu- rent, tamquam *invidia & æmulatione fortunam fratris*
que. *moraretur.* Namque Flavius Sabinus ætate prior, 2
MS. privatis utriuſque rebus, auctoritate pecuniaque
*incen- Veſpaſianum anteibat. Et credebatur affectam ejus
derent, fidem præjuviſſe, domo agriſque pignori acceptis.
MS.
Unde

Unde quamquam manente in ſpeciem concordia, V.C.822. Ch. 69.
3 offenſarum operta metuebantur. Melior interpre-
tatio, *mitem virum abhorrere a ſanguine & cædibus:*
eoque crebris cum Vitellio ſermonibus de pace, ponen-
4 *diſque per conditionem armis agitare.* Sæpe domi
congreſſi; poſtremo in æde Apollinis, ut fama
fuit, pepigere. Verba voceſque duos teſtes habe-
5 bant, Cluvium Rufum & Silium Italicum. Vultus
procul viſentibus notabantur, Vitellii projectus &
degener, Sabinus non inſultans, & miſeranti pro-
1 pior. Quod ſi tam facile ſuorum mentes flexiſſet Cap. 66.
Vitellius, quam ipſe ceſſerat; incruentam Urbem
2 Veſpaſiani exercitus intraſſet. Ceterum ut quiſque
Vitellio fidus; ita pacem & conditiones abnuebant,
diſcrimen ac dedecus oſtentantes, *& fidem in libidine*
3 *victoris. Nec tantam Veſpaſiano ſuperbiam, ut priva-*
tum Vitellium pateretur. ne victos quidem laturos.
4 *Ita periculum ex miſericordia. Ipſum ſane ſenem, &*
proſperis adverſiſque ſatiatum. Sed quod nomen, quem
5 *ſtatum filio ejus Germanico fore? Nunc pecuniam, &*
familiam, & beatos Campaniæ ſinus promitti. Sed ubi
Imperium Veſpaſianus invaſerit, non ipſi, non amicis
ejus, non denique exercitibus ſecuritatem, niſi ex-
6 *ſtincto* * *æmulatu redituram. Fabium illis Valentem* * æmu-
captivum & ‡ *caſibus dubiis reſervatum, prægravem* latore
fuiſſe: nedum Primus ac Fuſcus, & ſpecimen partium MSS. &
Mucianus, ullam in Vitellium niſi occidendi licentiam Edd.
7 *habeant. Non a Cæſare Pompejum, non ab Auguſto* ‡ paucis
Antonium incolumes relictos. niſi forte Veſpaſianus al- diebus
tiores ſpiritus gerat, Vitellii cliens, cum Vitellius col- MS.
8 *lega Claudio foret. Quin ut Cenſuram patris, ut tres*
Conſulatus, ut tot egregiæ domus honores * *deceret, de-* * negli-
ſperatione ſaltem in audaciam accingeretur. perſtare geret
9 *militem, ſupereſſe ſtudia populi. Denique nihil atrocius* MS.
eventurum, quam in quod ſponte ruant. moriendum victis,
moriendum deditis: id ſolum referre, noviſſimum ſpiritum
per ludibrium & contumelias effundant, an per virtutem.
1 Surdæ ad fortia conſilia Vitellio aures. Obruebatur Cap. 67.
animus miſeratione curaque, ne pertinacibus ar-
mis, minus placabilem victorem relinqueret conjugi
2 ac liberis. Erat illi & feſſa ætate parens, quæ tamen
paucis ante diebus opportuna morte excidium do-
mus prævenit, nihil Principatu filii adſecuta, niſi

luctum & bonam famam. quinto decimo Kal. Ianu. 3
audita defectione legionis cohortiumque, quæ ſe
Narniæ dediderant, pullo amictu palatio degredi-
tur, mæſta circum familia. Simul ferebatur lecticu- 4
la parvulus filius, velut in funebrem pompam. Vo-
ces populi blandæ & intempeſtivæ: miles minaci
Cap.68. ſilentio. Nec quiſquam adeo rerum humanarum 1
immemor, quem non commoveret illa facies, Ro-
manum Principem, & generis humani paullo ante
dominum, relicta fortunæ ſuæ ſede, per populum,
per Urbem, exire de Imperio. Nihil tale viderant, 2
nihil audierant. repentina vis Dictatorem Cæſarem
oppreſſerat; occultæ Cajum inſidiæ: nox & igno-
tum rus, fugam Neronis abſconderant: Piſo & Gal-
ba, tamquam in acie cecidere: in ſua concione Vi- 3
tellius, inter ſuos milites, proſpectantibus etiam
feminis, pauca & præſenti mæſtitiæ congruentia
locutus; *Cedere ſe pacis & Reipub. cauſſa: retinerent*
tantum memoriam ſui; fratremque, & conjugem, &
innoxiam liberorum ætatem miſerarentur. Simul filium 4
protendens, modo ſingulis, modo univerſis com-
mendans, poſtremo fletu præpediente, adſiſtenti
Conſuli (Cæcilius Simplex erat) exſolutum a la-
tere pugionem, velut jus necis vitæque civium,
reddebat. Adſpernante Conſule, reclamantibus 5
qui in concione adſtiterant, ut in æde Concordiæ
poſiturus inſignia Imperii, domumque fratris peti-
turus, diſceſſit. Major hic clamor obſiſtentium pe- 6
natibus privatis, *in palatium* vocantium. interclu-
ſum aliud iter, idque ſolum quod in ſacram viam
pergeret, patebat. tum conſilii inops, in palatium
rediit. Prævenerat rumor, *ejurari ab eo Imperium.* 7
ſcripſeratque Flavius Sabinus, cohortium tribunis, *ut*
Cap.69. *militem cohiberent.* Igitur tamquam omnis Reſpub. 1
in Veſpaſiani ſinum ceſſiſſet, primores Senatus, &
plerique equeſtris ordinis, omniſque miles urba-
nus, & vigiles; domum Flavii Sabini complevere.
illuc de ſtudiis vulgi, & minis Germanicarum co-
hortium affertur. Longius jam progreſſus erat, 2
quam ut regredi poſſet: & ſuo quiſque metu, ne
disjectos, eoque minus validos, Vitelliani con-
ſectarentur, cunctantem in arma impellebant. Sed
quod in ejuſmodi rebus accidit, conſilium ab
omnibus

omnibus datum eſt, periculum pauci ſumpſere.
3 Circa locum Fundani, deſcendentibus qui Sabinum comitabantur armatis, occurrunt promptiſſimi Vitellianorum. Modicum ibi prælium, improviſo tu-
4 multu, ſed proſperum Vitellianis fuit. Sabinus re trepida, quod tutiſſimum e præſentibus, arcem Capitolii inſedit, mixto milite, & quibuſdam Senatorum equitumque: quorum nomina tradere haud promptum eſt, quoniam victore Veſpaſiano, multi
5 id meritum erga partes ſimulavere. Subierunt obſidium etiam feminæ: inter quas maxime inſignis, Verulana * Gracilia, neque liberos, neque pro- * Gratilia, MSS.
6 pinquos, ſed bellum ſecuta. Vitellianus miles, cuſtodia ſocordi clauſos circumdedit, eoque, concubia nocte, ſuos liberos Sabinus, & Domitianum
7 fratris filium, in Capitolium accivit. At Sabinus, miſſo per neglecta ad Flavianos duces nuntio, qui *circumſideri ipſos, & ni ſubveniretur, artas res* nuntiaret, noctem adeo quietam egit, ut digredi ſine
8 noxa potuerit. Quippe miles Vitellii adverſus pericula ferox, laboribus & vigiliis parum intentus erat: & hibernus imber repente fuſus, oculos aureſque
1 impediebat. Luce prima Sabinus antequam invicem hoſtilia cœptarent, Cornelium Martialem e primipilaribus, ad Vitellium miſit, cum *mandatis* Cap.70.
2 *& queſtu, quod pacta turbarentur. Simulationem prorſus & imaginem deponendi Imperii fuiſſe, ad decipiendos tot inluſtres viros. Cur enim e roſtris fratris domum imminentem foro, & irritandis hominum oculis, quam Aventinum & penates uxoris petiſſet? Ita privato, &*
3 *omnem Principatus ſpeciem vitanti, conveniſſe: contra Vitellium in palatium, in ipſam Imperii arcem regreſſum. Inde armatum agmen emiſſum; ſtratam innocentium cædibus celeberrimam Urbis partem: ne Capitolio*
4 *quidem abſtineri. Togatum nempe ſe, & unum e Senatoribus, dum inter Veſpaſianum ac Vitellium præliis legionum, captivitatibus urbium, deditionibus cohortium*
5 *judicatur. Iam Hiſpaniis Germaniiſque, & Britannia, deſciſcentibus, fratrem Veſpaſiani manſiſſe in fide, donec ultro ad conditiones vocaretur. Pacem & concor-*
6 *diam victis utilia; victoribus tantum pulchra eſſe. Si conventionis pœniteat; non ſe, quem perfidia deceperit, ferro peteret; non filium Veſpaſiani vix puberem: quan-*

V. C. 822. Ch. 69. *tum occiſis uno ſene, & uno iuvene, profici? iret ob-*
viam legionibus, & de ſumma rerum illic certaret: ce-
tera ſecundum eventum prœlii ceſſura. Trepidus ad 7
hæc Vitellius, pauca purgandi ſui cauſſa reſpondit,
culpam *in militem* conferens, *cujus nimio ardori*
imparem eſſe modeſtiam ſuam. Et monuit Mar-
tialem, *ut per ſecretam ædium partem occulte abiret,* 8
ne a militibus internuntius inviſæ pacis interficeretur.
Ipſe neque jubendi, neque vetandi potens, non
Cap. 71. jam Imperator, ſed tantum belli cauſſa erat. Vix 1
dum regreſſo in Capitolium Martiale, furens mi-
les aderat, nullo duce, ſibi quiſque auctor: cito
agmine, forum & imminentia foro templa præ-
tervecti, erigunt aciem per adverſum collem, uſ-
que ad primas Capitolinæ arcis fores. Erant an- 2
tiquitus porticus in latere clivi, dextræ ſubeun-
tibus: in quarum tectum egreſſi, ſaxis teguliſque
Vitellianos obruebant: neque illis manus niſi gla-
diis armatæ, & arceſſere tormenta, aut miſſilia
tela, longum videbatur. Faces in prominentem 3
porticum jecere, & ſequebantur ignem. ambuſtaſ-
que Capitolii fores penetraſſent, ni Sabinus revul-
ſas undique ſtatuas, decora majorum, in ipſo aditu
vice muri objeciſſet. Tum diverſos Capitolii aditus 4
invadunt, juxta lucum aſyli, & qua Tarpeja rupes
centum gradibus aditur. Improviſa utraque vis;
propior atque acrior per aſylum ingruebat. nec ſiſti 5
poterant ſcandentes per conjuncta ædificia: quæ,
ut in multa pace, in altum edita, ſolum Capitolii
æquabant. Hic ambigitur, *ignem tectis oppugnatores* 6
injecerint, an obſeſſi, quæ crebrior fama eſt, *quo*
nitentes ac progreſſos depellerent. Inde lapſus ignis 7
in porticus, appoſitas ædibus. mox ſuſtinentes
faſtigium aquilæ, vetere ligno, traxerunt flam-
mam, alueruntque. Sic Capitolium, clauſis fo-
ribus, indefenſum & indireptum, conflagravit.
Cap. 72. Id facinus poſt conditam Urbem luctuoſiſſimum 1
fœdiſſimumque Reipub. populi Romani accidit:
nullo externo hoſte, propitiis, ſi per mores no-
ſtros liceret, deis, ſedem Iovis optimi maximi,
auſpicato a majoribus pignus imperii conditam,
quam non Porſena dedita Urbe, neque Galli
capta, temerare potuiſſent; furore Principum ex-
ſcindi!

2 ſcindi! Arſerat & ante Capitolium civili bello,
ſed fraude privata: nunc palam obſeſſum, palam
incenſum. quibus armorum cauſſis? quo tantæ
3 cladis pretio ſtetit? pro patria bellavimus? Voverat
Tarquinius Priſcus Rex bello Sabino, jeceratque
fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quam
quo modicæ adhuc populi Romani res ſufficerent.
mox Servius Tullius ſociorum ſtudio; deinde Tar-
quinius Superbus, capta Sueſſa Pometia hoſtium
4 ſpoliis exſtruxere. Sed gloria operis, libertati re-
ſervata: pulſis Regibus Horatius Pulvillus iterum
Conſul dedicavit, ea magnificentia, quam immen-
ſæ poſtea populi Romani opes ornarent potius,
5 quam augerent. Iiſdem rurſus veſtigiis ſitum eſt,
poſtquam interiecto * CCCCXV annorum ſpa- CCCCXXV
6 tio, L. Scipione, C. Norbano Coss. flagraverat.
Curam victor Sulla ſuſcepit, neque tamen dedica-
vit: hoc ſolum felicitati ejus negatum. Lutatii
Catuli nomen, inter tanta Cæſarum opera, uſque
ad Vitellium manſit. Ea tunc ædes cremabatur.
1 Sed plus pavoris obſeſſis, quam obſeſſoribus intu- Cap.73.
lit. Quippe Vitellianus miles, neque aſtu, neque
2 conſtantia inter dubia indigebat. Ex diverſo ‡ tre- ‡ trepidi
pidus miles, dux ſegnis, & veluti captus animi, milites,
non lingua, non auribus competere. neque alie- MSS.
nis conſiliis regi, neque ſua expedire: huc illuc
clamoribus hoſtium circumagi. quæ juſſerat vetare,
3 quæ vetuerat jubere. Mox quod in perditis rebus
accidit, omnes præcipere, nemo exſequi. poſtre-
mo abjectis armis, fugam & fallendi artes circum-
ſpectabant. Inrumpunt Vitelliani, & cuncta ſan-
4 guine, ferro flammiſque miſcent. Pauci milita-
rium virorum, inter quos maxime inſignes, Cor-
nelius Martialis, Æmilius Pacenſis, Caſperius
Niger, Didius Scæva, pugnam auſi obtruncantur.
5 Flavium Sabinum inermem, neque fugam cœptan-
tem, circumſiſtunt, & Quinctium Atticum Con-
ſulem umbra honoris & ſuamet vanitate monſtra-
tum quod edicta in populum pro Veſpaſiano
magnifica, probroſa adverſus Vitellium jecerat.
6 Ceteri per varios caſus elapſi, quidam ſervili habi-
tu, alii fide clientium contecti, & inter ſarcinas
abditi. Fuere qui excepto Vitellianorum ſigno, quo

inter ſe noſcebantur, ultro rogitantes reſponden-
Cap.74. teſve, audaciam pro latebra haberent. Domitia- 1
nus, prima inruptione apud æditum occultatus,
ſollertia liberti, lineo amictu turbæ ſacricolarum
immixtus ignoratuſque, apud Cornelium Primum
paternum clientem, juxta Velabrum, delituit. Ac 2
potiente rerum patre, disjecto æditui contuber-
nio, modicum ſacellum IOVI CONSER-
VATORI, aramque poſuit, caſus ſuos in mar-
more expreſſam. Mox Imperium adeptus, IOVI
CUSTODI templum ingens, ſeque in ſinu dei
ſacravit. Sabinus & Atticus onerati catenis, & ad 3
Vitellium ducti, nequaquam infeſto ſermone, vul-
tuque excipiuntur, frementibus qui jus cædis, &
præmia enavatæ operæ, petebant. Clamore a 4
proximis orto, ſordida pars plebis ſupplicium Sa-
bini expoſcit, minas adulationeſque miſcet. Stan-
tem pro gradibus palatii Vitellium, & preces pa-
rantem, pervicere ut abſiſteret. Tum confoſſum 5
conlaceratumque, & abſciſſo capite truncum cor-
Cap.75. pus Sabini, in Gemonias trahunt. Hic exitus 1
viri haud ſane ſpernendi. Quinque & triginta
ſtipendia in Repub. fecerat, domi militiæque
clarus. Innocentiam juſtitiamque ejus non ar- 2
gueres: ſermonis nimius erat. id unum ſeptem
annis, quibus Mœſiam; duodecim, quibus Præ-
fecturam Urbis obtinuit, calumniatus eſt rumor.
In fine vitæ, alii ſegnem; multi moderatum, & 3
civium ſanguinis parcum credidere. Quod inter
omnes conſtiterit, ante Principatum Veſpaſiani,
decus domus penes Sabinum erat. Cædem ejus 4
lætam fuiſſe Muciano accepimus. Ferebant pleri-
que *etiam paci conſultum, dirempta æmulatione in-
ter duos, quorum alter ſe fratrem Imperatoris, alter
conſortem Imperii cogitaret.* Sed Vitellius Conſu- 5
lis ſupplicium poſcenti populo reſtitit, placatus
ac velut vicem reddens, quod interrogantibus
quis Capitolium incendiſſet, ſe reum Atticus ob-
tulerat. Eaque confeſſione, ſive aptum tempo-
ri mendacium fuit, invidiam crimenque agno-
viſſe, & a partibus Vitellii amolitus videbatur.
Cap.76. Iiſdem diebus L. Vitellius, poſitis apud Feroniam
caſtris, excidio Tarracinæ imminebat: clauſis illic 1
gladia-

gladiatoribus remigibuſque, qui non egredi mœ-
2 nia, neque periculum in aperto audebant. Præterat,
ut ſupra memoravimus, Julianus gladiatoribus,
Apollinaris remigibus, laſcivia ſocordiaque gladia-
3 torum magis, quam ducum ſimiles. Non vigilias
agere, non intuta mœnium firmare, noctu dieque
fluxi, & amœna litorum perſonantes, in miniſte-
rium luxus diſperſis militibus, de bello tantum inter
4 convivia loquebantur. Paucos ante dies diſceſſerat
Apinius Tiro: doniſque ac pecuniis acerbe per mu-
nicipia conquirendis, plus invidiæ quam virium
1 partibus addebat. Interim ad L. Vitellium ſervus Cap.77.
* Verginii Capitonis perfugit, pollicituſque *ſi præ-* * Virgilii MSS.
ſidium acciperet, vacuam arcem furtim traditurum;
multa nocte cohortes expeditas ſummis montium
2 jugis, ſuper caput hoſtium ſiſtit. inde miles ad cæ-
dem magis, quam ad pugnam decurrit. ſternunt
inermes, aut arma capientes, & quoſdam ſomno
excitos; cum tenebris, pavore, ſonitu tubarum,
3 clamore hoſtili turbarentur. Pauci gladiatorum re-
ſiſtentes, neque inulti cecidere. ceteri ad naves
ruebant, ubi cuncta pari formidine implicabantur,
permixtis paganis, quos nullo diſcrimine Vitelliani
4 trucidabant. Sex Liburnicæ inter primum tumul-
tum evaſere, in quis præfectus claſſis Apollinaris:
reliquæ in litore captæ, aut nimio ruentium onere
preſſas mare hauſit. Julianus ad L. Vitellium per-
ductus, & verberibus fœdatus, in ore ejus jugula-
5 tur. Fuere, qui uxorem L. Vitellii Triariam in-
ceſſerint, tamquam *gladio militari cincta, inter*
luctum cladeſque expugnatæ Tarracinæ, ſuperbe ſæ-
6 *veque egiſſet.* Ipſe lauream proſpere geſtæ rei, ad
fratrem miſit: percunctatus *ſtatim regredi ſe, an per-*
7 *domandæ Campaniæ inſiſtere juberet.* Quod ſalutare
non modo partibus Veſpaſiani, ſed Reipub. fuit.
nam ſi recenti victoria miles, & ſuper inſitam
pervicaciam ſecundis ferox, Romam contendiſſet;
haud parva mole certatum, nec ſine exitio Urbis fo-
8 ret. quippe L. Vitellio, quamvis infami, inerat
induſtria: nec virtutibus, ut boni; ſed quo modo
1 peſſimus quiſque, vitiis valebat. Dum hæc in par- Cap.78.
tibus Vitellii geruntur, digreſſus Narnia Veſpaſiani
exercitus, feſtos Saturni dies, Ocriculi per otium

V.C.822. Ch. 69. agitabat. Cauſſa tam pravæ moræ, ut Mucianum 2
opperirentur. Nec defuere qui Antonium ſuſpicionibus arguerent, tamquam *dolo cunctantem, poſt ſecretas Vitellii epiſtolas, quibus Conſulatum & nubilem filiam, & dotales opes, pretium proditionis, offerebat.* Alii *ficta hæc, & in gratiam Muciani compo-* 3
ſita. Quidam *omnium id ducum conſilium fuiſſe, oſtentare potius Urbi bellum, quam inferre: quando validiſſimæ cohortes a Vitellio deſciviſſent, & abſciſſis omnibus præſidiis, ceſſurus Imperio videbatur. Sed* 4
cuncta feſtinatione, deinde ignavia Sabini corrupta: qui ſumptis temere armis, munitiſſimam Capitolii arcem, & ne magnis quidem exercitibus expugnabilem, adverſus tris cohortes tueri nequiſſet. Haud facile 5
quis uni adſignaverit culpam, quæ omnium fuit. nam & Mucianus ambiguis epiſtolis, victores morabatur; & Antonius præpoſtero obſequio, vel dum regerit invidiam, crimen meruit. ceterique duces, dum peractum bellum putant, finem ejus inſignivere. Ne Petilius quidem Cerialis, cum 6
mille equitibus præmiſſus, ut tranſverſis itineribus per agrum Sabinum, Salaria via Urbem introiret, ſatis maturaverat: donec obſeſſi Capitolii fama
Cap.79. cunctos ſimul exciret. Antonius per Flaminiam ad 1
Saxa rubra, multo jam noctis, ſerum auxilium venit. Illic *interfectum Sabinum, conflagraſſe Capi-* 2
tolium, tremere Urbem, mæſta omnia accepit: *plebem quoque & ſervitia pro Vitellio armari*, nuntiabatur. Et Petilio Ceriali equeſtre prœlium adverſum 3
fuerat. namque incautum, & tamquam ad victos ruentem, Vitelliani interjectus equiti pedes excepere. pugnatum haud procul Urbe, inter ædificia 4
hortoſque, & anfractus viarum. quæ gnara Vitellianis, incomperta hoſtibus, metum fecerant. ne- 5
que omnis eques concors, adjunctis quibuſdam, qui nuper apud Narniam dediti, fortunam partium
† Julius MS. ſpeculabantur. capitur præfectus alæ † Tullius Fla- 6
vianus: ceteri fœda fuga conſternantur, non ultra
Cap.80. Fidenas ſecutis victoribus. Eo ſucceſſu ſtudia po- 1
puli aucta. vulgus urbanum arma cepit. Paucis ſcuta militaria, plures raptis quod cuique obvium telis, *ſignum pugnæ* expoſcunt. Agit grates Vitel- 2
lius, & *ad tuendam Urbem prorumpere* jubet. Mox

vocato

vocato Senatu, deliguntur legati ad exercitus, ut V.C.822, Ch. 69.
3 prætextu Reipub. concordiam pacemque ſuaderent.
Varia legatorum ſors fuit: qui Petilio Ceriali oc-
currerant, extremum diſcrimen adiere, adſpernante
milite conditiones pacis. vulneratur Prætor Aru-
lenus Ruſticus. auxit invidiam, ſuper violatum le-
gati Prætoriſque nomen, propria dignatio viri.
4 palantur comites: occiditur proximus lictor, di-
movere turbam auſus: & ni dato a duce præſidio
defenſi forent, ſacrum etiam in exteras gentes
legatorum jus, ante ipſa patriæ mœnia, civilis
5 rabies uſque in exitium temeraſſet. Æquioribus
animis accepti ſunt, qui ad Antonium venerant,
non quia modeſtior miles, ſed duci plus aucto-
1 ritatis. Miſcuerat ſe legatis Muſonius Rufus e- Cap. 81.
queſtris ordinis, ſtudium philoſophiæ, & placita
Stoicorum æmulatus: cœptabatque permixtus ma-
nipulis, *bona pacis ac belli diſcrimina* diſſerens,
2 armatos monere. Id pleriſque ludibrio; plu-
ribus tædio: nec deerant qui propellerent pro-
culcarentque, ni admonitu modeſtiſſimi cujuſque,
& aliis minitantibus, omiſiſſet intempeſtivam
3 ſapientiam. Obviæ fuere & virgines Veſtales,
cum epiſtolis Vitellii ad Antonium ſcriptis: *eximi
ſupremo certamini unam diem* poſtulabat; *ſi moram*
4 *interjeciſſent, facilius omnia conventura.* Virgines
cum honore dimiſſæ: Vitellio reſcriptum *Sabini cæ-
de, & incendio Capitolii dirempta belli commercia.*
1 Tentavit tamen Antonius vocatas ad concionem Cap. 82.
legiones mitigare, *ut caſtris juxta pontem Milvium*
2 *poſitis, poſtera die Urbem ingrederentur.* Ratio
cunctandi, ne aſperatus prœlio miles, non popu-
lo, non Senatui, ne templis quidem ac delubris
3 deorum conſuleret. Sed omnem prolatationem,
ut inimicam victoriæ, ſuſpectabant. Simul fulgen-
tia per colles vexilla, quamquam imbellis populus
4 ſequeretur, ſpeciem hoſtilis exercitus fecerant. Tri-
partito agmine; pars ut adſtiterat, Flaminia via:
pars juxta ripam Tiberis inceſſit: tertium agmen
5 per Salariam Collinæ portæ propinquabat. Plebs
invectis equitibus fuſa. Miles Vitellianus trinis &
ipſe præſidiis occurrit. Prœlia ante Urbem multa &
varia: ſed Flavianis conſilio ducum præſtantibus,
ſæpius

Anno U.C. 822. Ch. 69. ſæpius proſpera. Ii tantum conflictati ſunt, qui in 6
partem ſiniſtram Urbis ad Salluſtianos hortos, per
anguſta & lubrica viarum flexerant. Superſtantes
maceriis hortorum Vitelliani, ad ſerum uſque
diem, ſaxis piliſque ſubeuntes arcebant. donec
ab equitibus, qui porta Collina inruperant: cir-
cumvenirentur. Concurrere & in campo Martio 7
infeſtæ acies. Pro Flavianis fortuna, & parta to-
tiens victoria: Vitelliani deſperatione ſola ruebant.
& quamquam pulſi, rurſus in Urbe congregabantur.
Cap.83. Aderat pugnantibus ſpectator populus, utque in 1
ludicro certamine, hos modo, rurſus illos clamore
& plauſu fovebat: quotiens pars altera inclinaſſet,
† quam domum MS. abditos in tabernis, aut ſi † quam in domum per- 2
fugerant, *erui jugularique* expoſtulantes, parte ma-
jore prædæ potiebantur. nam milite ad ſanguinem
& cædes obverſo ſpolia in vulgus cedebant. Sæva 3
ac deformis Urbe tota facies. alibi prælia & vulne-
ra; alibi balineæ popinæque. ſimul cruor & ſtrues
corporum: juxta ſcorta, & ſcortis ſimiles: quan-
tum in luxurioſo otio libidinum; quidquid in acer-
biſſima captivitate ſcelerum: prorſus ut eamdem ci-
vitatem & furere crederes, & laſcivire. Con- 4
flixerant ante armati exercitus in Urbe, bis L. Sul-
la, ſemel Cinna victoribus; nec tunc minus crude-
litatis: nunc inhumana ſecuritas, & ne minimo
quidem temporis voluptates intermiſſæ, velut feſtis
diebus id quoque gaudium accederet, exſultabant,
fruebantur, nulla partium cura, malis publicis
Cap.84. læti. Plurimum molis in oppugnatione caſtrorum 1
fuit, quæ acerrimus quiſque ut noviſſimam ſpem
retinebant. Eo intentius victores, præcipuo vete- 2
rum cohortium ſtudio, cuncta validiſſimarum ur-
bium excidiis reperta, ſimul admovent teſtudinem,
tormenta, aggeres, faceſque: *quidquid tot præliis*
laboris ac periculi hauſiſſent, opere illo conſummari
clamitantes. *Urbem Senatui ac Populo Romano tem-* 3
pla diis reddita: proprium eſſe militis decus, in caſtris.
illam patriam, illos penates, ni ſtatim recipiantur,
noctem in armis agendam. Contra Vitelliani, quam- 4
quam numero fatoque diſpares, inquietare victo-
riam, morari pacem, domos araſque cruore fœda-
re, ſuprema victis ſolatia complectebantur. Multi
ſe-

ſemianimes ſuper turres & propugnacula mœnium V C.822. Ch.69.
5 exſpiravere. Convulſis portis, reliquus globus
obtulit ſe victoribus: & cecidere omnes contrariis
vulneribus, verſi in hoſtem. ea cura etiam morien-
1 tibus decori exitus fuit. Vitellius capta Urbe, per Cap.85.
averſam palatii partem, Aventinum in domum
uxoris ſellula defertur: ut ſi diem latebra vitaviſſet,
Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret.
2 Dein mobilitate ingenii, & quæ natura pavoris eſt,
cum omnia metuenti, præſentia maxime diſplice-
rent, in palatium regreditur, vaſtum deſertum-
que: dilapſis etiam infimis ſervitiorum, aut occur-
3 ſum ejus declinantibus. Terret ſolitudo, & tacen-
tes loci: tentat clauſa: inhorreſcit vacuis: feſſuſque
miſero errore, & pudenda latebra ſemet occultans,
ab Julio Placido tribuno cohortis protrahitur.
4 Vinctæ pone tergum manus: laniata veſte, fœdum
ſpectaculum ducebatur, multis increpantibus, nul-
lo inlacrymante. deformitas exitus miſericordiam
5 abſtulerat. Obvius e Germanicis militibus Vitel-
lium infeſto ictu, per iram, vel quo maturius lu-
dibriis eximeret; an tribunum appetierit, in incer-
to fuit: aurem tribuni amputavit, ac ſtatim con-
6 foſſus eſt. Vitellium infeſtis mucronibus coactum
modo erigere os & offerre contumeliis, nunc ca-
dentes ſtatuas ſuas, plerumque roſtra, aut Galbæ
occiſi locum contueri; poſtremo ad Gemonias, ubi
7 corpus Flavii Sabini jacuerat, propulere. Vox una
non degeneris animi excepta, cum tribuno inſul-
tanti, *ſe tamen Imperatorem ejus fuiſſe* reſpondit.
8 Ac deinde ingeſtis vulneribus, concidit. Et vul-
gus eadem pravitate inſectabatur interfectum, qua
1 foverat viventem. Pater illi L. Vitellius. ſeptimum & Cap.86.
quinquageſimum ætatis annum explebat. Conſula-
tum, ſacerdotia, nomen locumque inter primo-
res, nulla ſua induſtria, ſed cuncta patris claritudi-
2 ne adeptus. Principatum ei detulere, qui ipſum
non noverant. Studia exercitus, raro cuiquam bo-
nis artibus quæſita perinde adfuere, quam huic per
3 ignaviam. Inerat tamen ſimplicitas ac liberalitas:
quæ, ni adſit modus, in exitium vertuntur. Ami-
citias dum magnitudine munerum, non conſtantia
morum continere putat, meruit magis quam ha-
buit.

buit. Reipub. haud dubie intererat, Vitellium vinci: 4
ſed imputare perfidiam non poſſunt, qui Vitellium Veſpaſiano prodidere, cum a Galba deſciviſſent.
Præcipiti in occaſum die, ob pavorem magi- 5
ſtratuum Senatorumque, qui dilapſi ex Urbe, aut per domos clientium ſemet occultabant, vocari Senatus non potuit.
Domitianum, poſtquam nihil 6
hoſtile metuebatur, ad duces partium progreſſum, & *Cæſarem* conſalutatum, miles frequens, utque erat in armis, in paternos penates deduxit.

Bre-

Breviarium Libri IV Hiſtoriarum.

Licentia militum Flavianorum in ipſa Urbe exercita, (Cap. I.) *L. Vitellio dedito interfectoque Campania componitur.* (2.) *Senatus pro Veſpaſiano.* (3.) *Flavianorum ducum honores.* (4.) *Helvidii Priſci vita atque mores,* (5.) *cum Eprio Marcello certamina, inter quæ de legatis ad Veſpaſianum,* (6.) *quos Helvidius a magiſtratibus eligi,* (7.) *Marcellus ſorte duci, malunt.* (8.) *Helvidius alia quoque cenſet libera & irrita.* (9.) *Celer accuſatur.* (10.) *Mucianus Calpurnium Galerianum interficit.* (11.) *Interea bellum in Germania Batavi movent* (12.) *Civilis artibus perſuaſi,* (13.) *occaſione ex bello civili Romæ nata.* (14.) *accedunt eorum conſiliis Caninefates Friſiique, electo Rege Brinnone.* (15.) *Civilis Romanos cædit. quatuor e viginti naves capit.* (16.) *Germani auxilia ei offerunt. ipſe Gallias ſollicitat.* (17.) *Hordeonius Flaccus copias in eum mittit: quæ fugantur.* (18.) *Batavorum & Caninefatium cohortes corruptæ,* (19.) *legionem Romanam tranſitum negantem apud Bonnam cædunt.* (20.) *Civilis ſuos in verba Veſpaſiani adigit.* (21.) *Romanos ad Vetera obſidet.* (22.) *Sed illi obſidionem fortiter tolerant, oppugnatoribus repulſis.* (23.) *Interim milites culpam motuum in Hordeonium Flaccum conferunt* (24.25.) *Voculam ducem poſcunt:* (26.) *& Herenninum, quem re male geſta verberant.* (27.) *Germani pro Civili. Ubios vexant. Vetera oppugnant,* (28.) *ſed improſpero ſucceſſu.* (29.) *ergo Civilis obſidionem continuat.* (30.) *Hordeonius ſuos Veſpaſiano adjicit.* (31.) *Civilis monitus ab armis recedere, non paret.* (32.) *cum Vocula confligit vario eventu,* (33.) *non ſine utriuſque ducis culpa. Vocula proſpero prælio facto* (34.) *Vetera caſtra obſidione liberat.* (35.) *Romani milites Hordeonium necant, evadente Vocula,* (36.) *mox a Civili victi. Voculam denuo ſequuntur. Magontiaci obſidio. Treverorum merita in Romanos.* (37.) *L. Piſo.* (38.) *Muciani vis. Domitiani libido. Antonii potentia infracta.* (39.) *Galbæ honores reſtituti. Celer damnatur ob accuſatum Baream.* (40.) *alii etiam delatores caſtigantur.* (41.) *inter quos Aquilius Regulus a Meſſala fratre*

fratre defenſus, a Montano percellitur. (42.) *Helvidius idem in Marcellum tentat.* (43.) *ſed Mucianus intercedit,* (44.) *Senenſes puniti ob Senatorem pulſatum.* (45.) *Seditio militaris preventa a Muciano,* (46.) *Conſulatus quos Vitellius dederat abrogati.* (47.) *L. Piſo Africæ Proconſul miſſum ad cædem ſuam a Muciano centurionem ſupplicio adficit.* (48. 49.) *Sed Valerii Feſti inſidiis interit. Servi ejus inſignis fides.* (50.) *Parthorum auxilia non recipit Veſpaſianus,* (51.) *quem iratum Domitiano Titus mitigat.* (52.) *Capitolium reſtituitur.* (53.) *Bellum Gallicum Germanicumque flagrat.* (54.) *Ducibus præter Civilem, Claſſico, Julio Tutore, & Julio Sabino.* (55.) *qui egreſſo contra eos Voculæ Treveros & Lingonas adimunt.* (56.) *quin & Romanum exercitum tentant.* (57.) *quem Vocula conſtanti oratione hortatur.* (58.) *nec proficit: quin a Civili occiditur, atque hic Romanos ſacramento adigit: Tutor Agrippinenſes: Claſſicus obſeſſos ad Vetera:* (59.) *quibus violatur fides.* (60.) *Civilis votum & conſilia. Velledæ auctoritas.* (61.) *Romanorum deditorum profectio.* (62.) *Conſultatio Civilis & Claſſici de Agrippinenſibus,* (63.) *& ad eos Tencterorum legatio, ut in corpus Germaniæ redeant:* (64.) *ad eam reſponſio Agrippinenſium. Velledæ majeſtas.* (65.) *Civilis Bethaſios, Tungros, Nervios occupat.* (66.) *Sabinus a Sequanis victus latet.* (67.) *Mucianus & Domitianus ad bellum accingitur.* (68.) *Remi Gallias in fide Romana conſervant, exceptis Treveris atque Lingonibus.* (69.) *Tutor Treverique victi bellum renovant,* (70.) *Petilius Cerialis advenit, qui Valentinum & Treveros capit:* (71.) *militibus exitium urbis poſcentibus reſiſtit. Legiones ad Civilem tranſgreſſas recipit,* (72.) *Treveros & Lingonas accurata oratione officii admonet, ipſorum in eo utilitatem verti.* (73. 74.) *Civilis ad Cerialem literæ.* (75.) *ipſiuſque & Tutoris diverſæ ſententiæ: atque huic accedit Claſſicus.* (76.) *ergo confeſtim pugna conſeritur, proſpera primum Civili,* (77.) *mox adverſa.* (78.) *Agrippinenſes iterum a Germanis deſciſcunt.* (79.) *Mucianus Vitellii filium interficit. Antonius Primus ad Veſpaſianum proficiſcitur.* (80.) *Veſpaſianus quendam oculis, & alium manu captum ſanitati reſtituit.* (81.) *Confir-*

firmatur omine oblato in æde Serapidis: (82.) cujus dei origo & nomen hac occaſione exponitur. (83.84.) Valentinus Treverorum dux punitur. (85.) Domitianus Cerialem tentat, an ſibi exercitum imperiumque tradere velit. (86.) Geſta partim adhuc eodem anno, partim

Imp. Cæſare Veſpaſiano Auguſto II,
T. Flavio Veſpaſiani Aug. F. Cæſare Veſpaſiano } Coss.

C. COR-

C. CORNELII
TACITI
HISTORIARUM
LIBER IV.
QUI
ANNALIUM XX.

Cap. 1. Interfecto Vitellio, bellum magis deſierat, quam 1
pax cœperat. Armati per Urbem victores, im-
placabili odio, victos conſectabantur. plenæ
cædibus viæ, cruenta fora templaque, paſſim tru-
cidatis, ut quemque ſors obtulerat. Ac mox au- 2
geſcente licentia, ſcrutari, ac protrahere abditos:
ſi quem procerum habitu & juventa * proſpexerant,
obtruncare, nullo militum, aut populi diſcrimine.
Quæ ſævitia recentibus odiis ſanguine explebatur, 3
dein verterat in avaritiam. nihil uſquam ſecretum
aut clauſum ſinebant, *Vitellianos occultari* ſimulan-
tes. Initium id perfringendarum domuum; vel ſi 4
reſiſteretur, cauſſa cædis. nec deerat egentiſſimus
quisque ex plebe. & peſſimi ſervitiorum prodere
ultro dites dominos: alii ab amicis monſtrabantur.
Ubique lamenta, conclamationes, & fortuna ca- 5
ptæ urbis, adeo ut Othoniani Vitellianique mili-
tis invidioſa antea petulantia deſideraretur. Duces 6
partium accendendo civili bello acres, temperan-
dæ victoriæ impares. quippe in turbas & diſcor-
dias peſſimo cuique plurima vis: pax & quies bo-
Cap. 2. nis artibus indigent. Nomen ſedemque Cæſaris 1
Domitianus acceperat, nondum ad curas inten-
tus,

* conſpexerant, *MSS.*

tus, ſed ſtupris & adulteriis filium Principis agebat. 2 Præfectura prætorii, penes Arrium Varum: ſumma potentiæ, in Primo Antonio. is pecuniam familiamque e Principis domo, quaſi Cremonenſem prædam rapere. ceteri modeſtia vel ignobilitate, 3 ut in bello obſcuri, ita præmiorum expertes. Civitas pavida & ſervitio parata, *occupari redeuntem Tarracina L. Vitellium cum cohortibus, exſtinguique reliqua belli*, poſtulabat. Præmiſſi Ariciam equites: 4 agmen legionum intra Bovillas ſtetit. Nec cunctatus eſt Vitellius, ſeque & cohortes arbitrio victoris permittere. Et miles infelicia arma, haud 5 minus ira, quam metu abjecit. Longus deditorum ordo, ſeptus armatis, per Urbem inceſſit. nemo ſupplici vultu, ſed triſtes & truces, adverſum plauſus ac laſciviam inſultantis vulgi immo-6 biles. paucos erumpere auſos, circumjecti preſſere. ceteri in cuſtodiam conditi. Nihil quisquam locutus indignum, & quamquam inter adverſa, 7 ſalva virtutis fama. Dein L. Vitellius interficitur, par vitiis fratris, in Principatu ejus vigilantior; nec perinde proſperis ſocius, quam adverſis ab-

1 ſtractus. Iisdem diebus Lucilius Baſſus cum expedito equite, ad componendam Campaniam mittitur: diſcordibus municipiorum animis, magis inter ſemet, quam contumacia adverſus Princi-2 pem. Viſo milite quies, & minoribus coloniis impunitas: Capuæ legio tertia hiemandi cauſſa locatur. & domus inluſtres adflictæ; cum contra 3 Tarracinenſes nulla ope juvarentur. Tanto proclivius eſt injuriæ, quam beneficio vicem exſolve-4 re: quia gratia oneri, ultio in quæſtu habetur. Solatio fuit ſervus * Verginii Capitonis, quem proditorem Tarracinenſium diximus, patibulo adfixus, in iiſdem anulis, quos acceptos a Vitellio geſtabat. Cap. 3.

* Virgilii *MSS.*

5 At Romæ Senatus cuncta Principibus ſolita, Veſpaſiano decernit, lætus & ſpei certus. quippe ſumpta per Gallias Hiſpaniasque civilia arma, motis ad bellum Germanis, mox Illyrico; poſtquam Ægyptum, Judæam, Suriamque, & omnis provincias exercitusque luſtraverant, velut expiato 6 terrarum orbe, cepiſſe finem videbantur. Addidere alacritatem Veſpaſiani litteræ, tamquam manente

V.C. 822. Ch. 69. nente bello ſcriptæ. ea prima ſpecie * forma : ce-
*formidata, MS. terum ut Princeps loquebatur , civilia de ſe , de
Repub. egregia. nec Senatus obſequium deerat.
Ipſi *Conſulatus cum Tito filio*; *Prætura Domitiano &*
Cap. 4. *conſulare imperium* decernuntur. Miſerat & Mucia- 1
nus epiſtolas ad Senatum , quæ materiam ſermo-
nibus præbuere : *ſi privatus eſſet , cur publice loque-*
retur ? potuiſſe eadem , paucos poſt dies , loco ſententiæ
dici. ipſa quoque inſectatio in Vitellium , ſera & 2
ſine libertate. id vero erga Rempub. ſuperbum ,
erga Principem contumelioſum , quod *in manu ſua*
fuiſſe Imperium , donatumque Veſpaſiano jactabat.
Ceterum invidia in occulto ; adulatio in aperto 3
erant : multo cum honore verborum , *Muciano*
triumphalia de bello civili data : ſed *in Sarmatas ex-*
peditio fingebatur. Adduntur *Primo Antonio con-*
ſularia , Cornelio Fuſco , & Arrio Varo , prætoria in-
ſignia. Mox deos reſpexere. *reſtitui* placuit *Capi-* 4
tolium. Eaque omnia Valerius Aſiaticus , Conſul
deſignatus , cenſuit. Ceteri vultu manuque ; pau-
ci quibus conſpicua dignitas , aut ingenium adu-
latione exercitum , compoſitis orationibus aſſen-
tiebantur. Ubi ad Helvidium Priſcum Prætorem 5
deſignatum ventum , prompſit ſententiam , ut ho-
norificam in bonum Principem , ita falſa aberant.
† præcipue MS. Et ſtudiis Senatus attollebatur. Iſque † præcipuus
illi dies , magnæ offenſæ initium , & magnæ glo-
Cap. 5. riæ fuit. Res poſcere videtur , quia iterum in men- 1
tionem incidimus viri ſæpius memorandi , ut vi-
tam ſtudiaque ejus , & quali fortuna ſit uſus , pau-
‡ regione I Italiæ, cis repetam. Helvidius Priſcus , ‡ regione Italiæ , 2
Tarracinæ municipio , Cluvio patre , qui ordinem
primipili duxiſſet , ingenium inluſtre altioribus 3
ſtudiis juvenis admodum dedit : non , ut plerique ,
nomine magnifico ſegne otium velaret , ſed quo
firmior adverſus fortuita , Rempub. capeſſeret. do- 4
ctores ſapientiæ ſecutus eſt , qui ſola bona quæ ho-
neſta , mala tantum quæ turpia : potentiam , no-
bilitatem , ceteraque extra animum , neque bonis
neque malis adnumerant. Quæſtorius adhuc , a Pæ- 5
to Thraſea gener delectus , e moribus ſoceri nihil
æque ac libertatem hauſit : civis , Senator , mari-
tus , gener , amicus , cunctis vitæ officiis æquabilis ,
opum

opum contemptor, recti pervicax, conſtans adver-
1 ſus metus. Erant quibus appetentior famæ videre- Cap 6.
tur, quando etiam ſapientibus cupido gloriæ no-
2 viſſima exuitur. Ruina ſoceri in exſilium pulſus,
ut Galbæ Principatu rediit, Marcellum Eprium de-
latorem Thraſeæ accuſare adgreditur. Ea ultio,
incertum major an juſtior, Senatum in ſtudia di-
duxerat. Nam ſi caderet Marcellus, agmen reo-
3 rum ſternebatur. Primo minax certamen, & egre-
giis utriusque orationibus teſtatum. Mox dubia
voluntate Galbæ, multis Senatorum deprecantibus,
omiſit Priſcus: variis, ut ſunt hominum ingenia,
ſermonibus, moderationem laudantium, aut con-
4 ſtantiam requirentium. Ceterum eo Senatus die,
quo *de imperio Veſpaſiani* cenſebant, placuerat *mit-*
ti ad Principem legatos. Hinc inter Helvidium &
Eprium acre jurgium. Priſcus *eligi nominatim a*
magiſtratibus juratis; Marcellus *urnam* poſtulabat,
1 quæ Conſulis deſignati ſententia fuerat. Sed Mar- Cap.7.
celli ſtudium proprius rubor excitabat, ne aliis ele-
2 ctis poſthabitus crederetur. Paullatimque, per al-
tercationem, ad continuas & infeſtas orationes
provecti ſunt, quærente Helvidio, *quid ita Mar-*
cellus judicium magiſtratuum paveſceret? eſſe illi pe-
cuniam, & eloquentiam, quis multos anteiret, ni me-
3 *moria flagitiorum urgeretur. Sorte & urna, mores non*
diſcerni: ſuffragia & exiſtimationem Senatus reperta;
ut in cujuſque vitam famamque penetrarent. pertine-
4 *re ad utilitatem Reipub. pertinere ad Veſpaſiani hono-*
rem, occurrere illi quos innocentiſſimos Senatus habeat,
qui honeſtis ſermonibus aures Imperatoris imbuant.
5 *Fuiſſe Veſpaſiano amicitiam cum Thraſea, Sorano,*
Sentio: quorum accuſatores, etiamſi puniri non opor-
6 *teat; oſtentari non debere. hoc Senatus judicio, velut*
admoneri Principem, quos probet: quos reformidet.
nullum majus boni imperii inſtrumentum, quam bo-
7 *nos amicos eſſe. Satis Marcello, quod Neronem in*
exitium tot innocentium impulerit. Frueretur præmiis
& impunitate, Veſpaſianum melioribus relinqueret.
1 Marcellus, *non ſuam ſententiam impugnari, ſed Con-* Cap.8.
ſulem deſignatum cenſuiſſe dicebat, *ſecundum vetera*
exempla, quæ ſortem legationibus poſuiſſent, ne am-
2 *bitioni aut inimicitiis locus foret. Nihil eveniſſe cur*

antiquitus inſtituta exoleſcerent ; aut Principis honor in cujuſquam contumeliam verteretur. ſufficere omnes obſequio. id magis vitandum, ne pervicacia quorumdam irritaretur animus novo Principatu ſuſpenſus, & vultus quoque ac ſermones omnium circumſpectans. Se 3
meminiſſe temporum, quibus natus ſit, quam civitatis formam patres avique inſtituerint : ulteriora mirari, præſentia ſequi : bonos Imperatores voto expetere, qualeſcumque tolerare. Non magis ſua oratione Thra- 4
ſeam, quam judicio Senatus adflictum. Sævitiam Neronis per hujuſmodi imagines inluſiſſe. nec minus ſibi anxiam talem amicitiam, quam aliis exſilium. Deni- 5
que conſtantia, fortitudine, Catonibus & Brutis æquaretur Helvidius : ſe unum eſſe ex illo Senatu, qui ſimul ſervierit. Suadere etiam Priſco, ne ſupra Princi- 6
pem ſcanderet, ne Veſpaſianum ſenem triumphalem, juvenum liberorum patrem præceptis coërceret. Quo modo peßimis Imperatoribus ſine fine dominationem, ita quamvis egregiis modum libertatis placere. Hæc 7
magnis utrimque * contentionibus jactata, diverſis ſtudiis accipiebantur. Vicit pars quæ ſortiri legatos malebat, etiam mediis Patrum adnitentibus retinere morem. Et ſplendidiſſimus quiſque eodem inclinabat, metu invidiæ ſi ipſi eligerentur.

* concertationibus MS.

Cap. 9. Secutum aliud certamen. Prætores ærarii (nam tum 1
a Prætoribus tractabatur ærarium) *publicam paupertatem* queſti, *modum impenſis* poſtulaverant. Eam 2
curam Conſul deſignatus, ob magnitudinem oneris, & remedii difficultatem, Principi reſervabat. Helvidius *arbitrio Senatus agendum* cenſuit. Cum 3
perrogarent ſententias Conſules, Vulcatius Tertullinus Tribunus plebis interceſſit, *ne quid ſuper tanta re, Principe abſente, ſtatueretur.* cenſuerat 4
Helvidius, *ut Capitolium publice reſtitueretur, adjuvaret Veſpaſianus.* Eam ſententiam modeſtiſſimus quiſque ſilentio, deinde oblivio tranſmiſit. Fuere, qui & meminiſſent.

Cap. 10. Tum invectus eſt Muſonius 1
Rufus in *Publium Celerem, a quo Baream Soranum falſo teſtimonio circumventum* arguebat. Ea cogni- 2
tione renovari odia accuſationum videbantur. ſed vilis & nocens reus, protegi non poterat. Quippe Sorani ſancta memoria : Celer profeſſus ſapientiam, dein teſtis in Baream, proditor corruptorque amici,

Anno V.C. 822. Ch. 69.

3 ci, & cujus ſe magiſtrum ferebat. Proximus dies
cauſſæ deſtinatur. Nec tam Muſonius aut Publius,
quam Priſcus & Marcellus, ceterique motis ad ul-
1 tionem animis, exſpectabantur. Tali rerum ſtatu, Cap. 11.
cum diſcordia inter Patres, ira apud victos, nulla
in victoribus auctoritas, non leges, non Princeps
in civitate eſſent; Mucianus Urbem ingreſſus cun-
2 cta ſimul in ſe traxit. fracta Primi Antonii Varique
Arrii potentia, male diſſimulata in eos Muciani
iracundia, quamvis vultu tegeretur. Sed civitas ri-
mandis offenſis ſagax, verterat ſe tranſtuleratque.
3 Ille unus ambiri, coli. nec deerat ipſe, ſtipatus
armatis, domos hortoſque permutans, apparatu,
inceſſu, excubiis, vim Principis * complecti, no- * am-
4 men remittere. Plurimum terroris intulit cædes plecti,
Calpurnii Galeriani. Is fuit filius C. Piſonis, nihil MSS.
auſus: ſed nomen inſigne, & decora ipſi juventa,
rumore vulgi celebrabantur: erantque in civitate
adhuc turbida, & novis ſermonibus læta, qui Prin-
5 cipatus inanem ei famam circumdarent. Juſſu Mu-
ciani cuſtodia militari cinctus, ne in ipſa Urbe con-
ſpectior mors foret, ad quadrageſimum ab Urbe
lapidem, via Appia, fuſo per venas ſanguine ex-
6 ſtinguitur. Julius Priſcus prætoriarum ſub Vitel-
lio cohortium Præfectus ſe ipſe interfecit, pudore
magis quam neceſſitate. Alphenus Varus ignaviæ † etiam
7 infamiæque ſuæ ſuperfuit. Aſiaticus († enim is li- libertus
bertus) malam potentiam ſervili ſupplicio expiavit. MS.
1 Iiſdem diebus crebreſcentem cladis Germanicæ fa- Cap. 12.
mam, nequaquam mæſta civitas excipiebat. *caſos
exercitus, capta legionum hiberna, deſciviſſe Gallias,*
2 non ut mala loquebantur. Id bellum quibus cauſ-
ſis ortum, quanto externarum ſociarumque gen-
3 tium motu flagraverit, altius expediam. Batavi
donec trans Rhenum ‡ agebant pars Cattorum, ‡ agita-
ſeditione domeſtica pulſi, extrema Gallicæ oræ bant
vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſi- MS.
tam occupavere, quam mare Oceanum a fronte,
4 Rhenus amnis tergum ac latera circumluit, nec
opibus Romanis, * ſocietate validiorum attriti, vi-
ros tantum armaque Imperio miniſtrant, diu Ger- * ſocie-
manicis bellis exerciti: mox aucta per Britanniam tateve
gloria, tranſmiſſis illuc cohortibus, quas vetere MSS.

 inſti-

V.C.822. Ch.69. inſtituto nobiliſſimi popularium regebant. Erat & 5
domi delectus eques, præcipuo nandi ſtudio, arma
equosque retinens, integris turmis, Rhenum per-
Cap. 13. rumpere. Julius Paullus, & Claudius Civilis, re- 1
gia ſtirpe, multo ceteros anteibant. Paullum Fon-
tejus Capito, falſo rebellionis crimine interfecit.
Injectæ Civili catenæ, miſſusque ad Neronem, & 2
a Galba abſolutus, ſub Vitellio rurſus diſcrimen
adiit, flagitante ſupplicium ejus exercitu. Inde
cauſſæ irarum, ſpesque ex malis noſtris. Sed Ci- 3
vilis, ultra quam barbaris ſolitum, ingenio ſollers,
& *Sertorium ſe* aut *Hannibalem* ferens, ſimili oris
dehoneſtamento, ne ut hoſti obviam iretur, ſi a
populo Romano palam deſciviſſet, Veſpaſiani ami-
citiam, ſtudiumque partium prætendit. miſſis ſa- 4
ne ad eum Primi Antonii litteris, quibus *avertere
accita a Vitellio auxilia, & tumultus Germanici ſpe-
cie, retentare legiones* jubebatur. Eadem Hordeo- 5
nius Flaccus præſens monuerat, inclinato in Ve-
ſpaſianum animo, & Reipub. cura, cui excidium
adventabat, ſi redintegratum bellum, & tot ar-
Cap. 14. matorum millia Italiam inrupiſſent. Igitur Civi- 1
lis deſciſcendi certus, occultato interim altiore
conſilio, cetera ex eventu judicaturus, novare res
hoc modo cœpit. Juſſu Vitellii, Batavorum juven- 2
tus ad delectum vocabatur; quem ſuapte natura
gravem, onerabant miniſtri avaritia ac luxu, ſe-
nes aut invalidos conquirendo, quos pretio dimit-
terent. rurſus impubes, ſed forma conſpicui (& 3
eſt plerisque procera pueritia) ad ſtuprum trahe-
bantur. Hinc invidia, & compoſiti ſeditionis au-
ctores, perpulere ut delectum abnuerent. Civilis 4
primores gentis, & promptiſſimos vulgi, ſpecie
epularum, ſacrum in nemus vocatos, ubi nocte
ac lætitia incaluiſſe videt, a laude gloriaque gen-
tis orſus, injurias & raptus, & cetera ſervitii ma-
la enumerat. *Neque enim ſocietatem ut olim, ſed* 5
tamquam mancipia haberi. Quando Legatum, gravi
*quidem comitatu, & ſuperbo cum imperio, * venire?*
tradi ſe præfectis centurionibusque: quos ubi ſpoliis &
ſanguine expleverint, mutari, exquirique novos ſinus,
& varia prædandi vocabula. Inſtare delectum, quo 6
liberi a parentibus, fratres a fratribus, velut ſupre-
mum

* *venire parum. tradi* MS.

7 *mum dividantur. Numquam magis adflictam rem* V.C. 822. Ch. 69.
Romanam, nec aliud in hibernis quam prædam & ſe-
nes. attollerent tantum oculos, & inania legionum
nomina ne paveſcerent. eſſe ſibi robur peditum equi-
8 *tumque, conſanguineos Germanos; Gallias idem cu-*
pientes: ne Romanis quidem ingratum id bellum, cu-
jus ambiguam fortunam Veſpaſiano imputaturos: vi-
1 *ctoriæ rationem non reddi.* Magno cum aſſenſu au- Cap.15.
ditus, barbaro ritu, & patriis exſecrationibus,
univerſos adigit. Miſſi ad Caninefates, qui con-
ſilia ſociarent. Ea gens partem inſulæ colit, ori-
gine, lingua, virtute, par Batavis: numero ſupe-
2 rantur. Mox occultis nuntiis, pellexit Britannica
auxilia, Batavorum cohortes, miſſas in Germaniam,
ut ſupra retulimus, ac tum Magontiaci agentes.
3 Erat in Caninefatibus, ſtolidæ audaciæ Brinno,
claritate natalium inſigni. pater ejus multa hoſti-
lia auſus, Cajanarum expeditionum ludibrium im-
4 pune ſpreverat. Igitur ipſo rebellis familiæ nomi-
ne placuit, impoſitusque ſcuto, more gentis, &
5 ſuſtinentium humeris vibratus, dux deligitur. Sta-
timque accitis Friſiis (Transrhenana gens eſt) dua-
rum cohortium hiberna, proxima occupatu, Ocea-
no inrumpit. Nec præviderant impetum hoſtium
milites: nec ſi prævidiſſent, ſatis virium ad ar-
6 cendum erat. Capta igitur & direpta caſtra, dein
vagos & pacis modo effuſos lixas, negotiatores-
que Romanos, invadunt. Simul excidiis caſtel-
lorum imminebant: quæ a præfectis cohortium in-
7 cenſa ſunt, quia defendi nequibant. Signa vexil-
laque, & quod militum, in ſuperiorem inſulæ par-
tem congregantur, duce Aquilio primipilari, no-
8 men magis exercitus, quam robur. Quippe viri-
bus cohortium abductis. Vitellius e proximis Ner-
viorum Germanorumque pagis, ſegnem numerum
1 armis oneraverat. Civilis dolo graſſandum ratus, Cap.16.
incuſavit ultro præfectos, *quod caſtella deſeruiſſent.*
Se cum cohorte cui præerat, Caninefatem tumultum
compreſſurum: illi ſua quisque hiberna repeterent.
2 Subeſſe fraudem conſilio, & diſperſas cohortes
facilius opprimi, nec Brinnonem ducem ejus bel-
li, ſed Civilem eſſe patuit: erumpentibus paul-
latim indiciis, quæ Germani, læta bello gens,
 non

V.C.822.
Ch. 69.
non diu occultaverant. Ubi inſidiæ parum ceſſe- 3
re, ad vim tranſgreſſus, Caninefates, Friſios, Ba-
tavos propriis cuneis componit. directa ex diver-
ſo acies, haud procul a flumine Rheno, & obver-
ſis in hoſtem navibus, quas incenſis caſtellis illuc
appulerant. nec diu certato, Tungrorum cohors 4
ſigna ad Civilem tranſtulit: perculſique milites im-
proviſa proditione, a ſociis hoſtibusque cædeban-
tur. Eadem etiam navibus perfidia. Pars remi- 5
gum e Batavis, tamquam imperitia, officia nauta-
rum propugnatorumque impediebant. mox con-
tra tendere, & puppes hoſtili ripæ objicere. ad 6
poſtremum gubernatores centurionesque, niſi ea-
dem volentis, trucidant. donec univerſa quatuor
& viginti navium claſſis, transfugeret, aut cape-
Cap. 17. retur. Clara ea victoria in præſens, in poſterum 1
uſui: armaque & naves, quibus indigebant, ade-
pti, magna per Germanias Galliasque fama, *li-
bertatis auctores* celebrabantur. Germaniæ ſtatim
miſere legatos, auxilia offerentes. Galliarum ſo- 2
cietatem, Civilis arte donisque affectabat, captos
cohortium præfectos ſuas in civitates remittendo:
cohortibus abire an manere mallent data pote-
ſtate. manentibus, honorata militia; digredien-
tibus, ſpolia * Romanorum offerebantur. Simul, 3
ſecretis ſermonibus, admonebat *malorum, quæ tot
annis perpeſſi, miſeram ſervitutem falſo pacem voca-
rent. Batavos, quamquam tributorum expertes, ar-* 4
*ma contra communes dominos cepiſſe. prima acie, fu-
ſum victumque Romanum: quid ſi Galliæ jugum exuant?
quantum in Italia reliquum? provinciarum ſanguine,* 5
*provincias vinci. ne Vindicis aciem cogitarent: Ba-
tavo equite protritos Æduos Arvernosque. fuiſſe in-
ter Verginii auxilia Belgas: vereque reputantibus,
Galliam ſuiſmet viribus concidiſſe. Nunc eaſdem* 6
*omnium partes, addito ſi quid militaris diſciplinæ
in caſtris Romanorum viguerit. eſſe ſecum veteranas
cohortes, quibus nuper Othonis legiones procubuerint.
Servirent Suria Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens:* 7
*multos adhuc in Gallia vivere, ante tributa genitos.
Nuper certe, cæſo Quintilio Varo, pulſam e Germa-* 8
*nia ſervitutem. Nec Vitellium Principem, ſed Cæſa-
rem Auguſtum bello provocatum. Libertatem natura,* 9
etiam

* Romana MS.

etiam mutis animalibus, datam. Virtutem proprium
10 *hominis bonum. Deos fortioribus adeſſe. Proinde ar-*
riperent vacui occupatos; integri feſſos. dum alii Ve-
ſpaſianum, alii Vitellium foveant, patere locum ad-
1 *verſus utrumque.* Sic in Gallias Germaniasque in- Cap.18.
tentus, ſi deſtinata proveniſſent, validiſſimarum
2 ditiſſimarumque nationum regno imminebat. At
Flaccus Hordeonius primos Civilis conatus per
diſſimulationem aluit: ubi *expugnata caſtra, dele-*
tas cohortes, pulſum Batavorum inſula Romanum no-
men, trepidi nuntii afferebant; Mummium Luper-
cum Legatum (is duarum legionum hibernis præe-
3 rat) *egredi adverſus hoſtem* jubet. Lupercus legio-
narios e præſentibus; * Ubios e proximis, Treve- * Ubio-
rorum equites haud longe agentes, raptim trans- rum ex
miſit: addita Batavorum ala, quæ jam pridem cor- *MS.*
rupta, fidem ſimulabat, ut proditis in ipſa acie
4 Romanis, majore pretio fugeret. Civilis capta-
rum cohortium ſignis circumdatus, ut ſuo militi
recens gloria ante oculos, & hoſtes memoria cla-
dis terrerentur; matrem ſuam ſororesque, ſimul
1 omnium conjuges parvosque liberos, conſiſtere
a tergo jubet: hortamenta victoriæ, vel pulſis
5 pudorem. Ut virorum cantu, feminarum ulula-
tu, ſonuit acies; nequaquam par a legionibus,
6 cohortibusque redditur clamor. Nudaverat ſini-
ſtrum cornu Batavorum ala transfugiens, ſtatim-
que in nos verſa. ſed legionarius miles quam-
quam rebus trepidis, arma ordinesque retinebat.
7 Ubiorum Treverorumque auxilia, fœda fuga di-
ſperſa, totis campis palantur. Illuc incubuere
Germani. Et fuit interim effugium legionibus,
8 in caſtra, quibus *Veterum* nomen eſt. Præfectus
alæ Batavorum, Claudius Labeo, opidano certa-
mine æmulus Civili, ne interfectus invidiam apud
populares; vel ſi retineretur, ſemina diſcordiæ
1 præberet, in Friſios avehitur. Iisdem diebus Ba- Cap.19.
tavorum & Ganinefatium cohortes, cum juſſu
Vitellii in Urbem pergerent, miſſus a Civile nun-
2 tius adſequitur. Intumuere ſtatim ſuperbia fero-
ciaque, & *pretium itineris, donativum, duplex ſti-*
pendium, augeri equitum numerum, promiſſa ſane
a Vitellio, poſtulabant; non ut adſequerentur,

V.C. 822. Ch. 69. ſed cauſſam ſeditioni. Et Flaccus multa concedendo, nihil aliud effecerat, quam ut acrius expoſcerent, quæ ſciebant negaturum. Spreto Flacco, in- 3
feriorem Germaniam petivere, ut Civili jungerentur. Hordeonius, adhibitis tribunis centurionibusque, conſultavit, *num obſequium abnuentes vi coërceret.* Mox inſita ignavia, & trepidis mini- 4
ſtris, quos ambiguus auxiliorum animus, & ſubito delectu ſuppletæ legiones angebant, ſtatuit continere intra caſtra militem. Dein pœnitentia, & 5
arguentibus ipſis qui ſuaſerant, tamquam ſecuturus, ſcripſit Herennio Gallo, legionis primæ Legato, qui Bonnam obtinebat, ut *arceret tranſitu Batavos: ſe cum exercitu, tergis eorum hæſurum.* Et 6
opprimi poterant, ſi hinc Hordeonius, inde Gallus, motis utrimque copiis, medios clauſiſſent. Flaccus omiſit inceptum, aliiſque litteris Gallum monuit, ne terreret abeuntes. Unde ſuſpicio, 7
ſponte Legatorum excitari bellum: * quin cuncta quæ acciderant, aut metuebantur, non inertia militis, neque hoſtium vi, ſed fraude ducum evenire.

* cunctaque quæ MSS.

Cap. 20. Batavi, cum caſtris Bonnenſibus propinqua- 1
rent, præmiſere qui Herennio Gallo mandata cohortium exponerent: *Nullum ſibi bellum adverſus* 2
Romanos, pro quibus totiens bellaſſent. Longa atque inrita militia feſſis, patriæ atque otii cupidinem eſſe. Si nemo obſiſteret, innoxium iter fore: ſin arma occurrant, ferro viam inventuros. Cunctantem Lega- 3
tum milites perpulerant, *fortunam prœlii experiretur.* Tria millia legionariorum, & tumultuariæ Belgarum cohortes, ſimul paganorum lixarumque ignava, ſed procax ante periculum manus, omnibus portis erumpunt, ut Batavos numero impares circumfundant. Illi veteres militiæ, in cuneos con- 4
gregantur, denſi undique, & frontem tergaque ac latus tuti. Sic tenuem noſtrorum aciem perfringunt. Cedentibus Belgis, pellitur legio, & 5
vallum portaſque trepidi petebant. Ibi plurimum cladis. cumulatæ corporibus foſſæ. nec cæde tantum & vulneribus, ſed ruina, & ſuis plerique telis interiere. Victores, colonia Agrippinenſium 6
vitata, nihil cetero in itinere hoſtile auſi, Bonnenſe prœlium excuſabant: tamquam pace peti-

ta,

 Anno
ta ; poſtquam negabatur , ſibimet ipſi conſuluiſſent. V.C.822. Ch. 69.
1 Civilis adventu veteranarum cohortium , juſti jam Cap. 21.
exercitus ductor , ſed conſilii ambiguus, & vim Ro-
manam reputans, cunctos qui aderant , in verba
2 Veſpaſiani adigit. Mittitque legatos ad duas legio-
nes, quæ priore acie pulſæ, in Vetera caſtra con-
ceſſerant, *ut idem ſacramentum acciperent.* Reddi-
tur reſponſum , *neque proditoris , neque hoſtium ſe*
3 *conſiliis uti. Eſſe ſibi Vitellium Principem , pro quo*
fidem & arma uſque ad ſupremum ſpiritum retentu-
ros. proinde perfuga Batavus arbitrum rerum Roma-
narum ne ageret , ſed meritas ſceleris pœnas exſpe-
4 *ctaret.* Quæ ubi relata Civili , incenſus ira , univer-
ſam Batavorum gentem in arma rapit. Iunguntur
Bructeri Tencterique , & excita nuntiis Germania ,
1 ad prædam famamque. Adverſus has belli concur- Cap. 22.
rentis minas , Legati legionum , Mummius Luper-
cus , & Numiſius Rufus , vallum muroſque firma-
bant. ſubverſa longæ pacis opera , haud procul
caſtris in modum municipii exſtructa , ne hoſtibus
2 uſui forent. Sed parum proviſum, †ut copiæ in caſtra † ni
converherentur ; rapi permiſere. Ita paucis diebus *MSS.* &
per licentiam abſumpta ſunt , quæ adverſus neceſſi- *Edd.*
3 tates in longum ſuffeciſſent. Civilis medium agmen
cum robore Batavorum obtinens , utramque Rheni
ripam , quo truculentior viſu foret , Germanorum
catervis complet , adſultante per campos equite.
4 Simul naves in adverſum amnem agebantur. Hinc
veteranarum cohortium ſigna , inde depromptæ
ſilvis luciſque ferarum imagines , ut cuique genti
inire prœlium mos eſt , mixta belli civilis externi-
5 que facie obſtupefecerant obſeſſos. & ſpem oppu-
gnantium augebat amplitudo valli , quod duabus
legionibus ſitum , vix quinque millia armatorum
6 Romanorum tuebantur. Sed lixarum multitudo ,
turbata pace illuc congregata , & bello miniſtra
1 aderat. Pars caſtrorum , in collem leniter adſurgens, Cap. 23.
pars æquo adibatur. quippe illis hibernis , obſideri
premique Germanias Auguſtus crediderat : neque
unquam id malorum , ut oppugnatum ultro legiones
2 noſtras venirent. Inde non loco , neque munimen-
tis labor additus : vis & arma ſatis placebant. Bata-
vi , Tranſrhenanique , quo diſcreta virtus mani-
 feſtius

V.C.822. Ch.69. feſtius ſpectaretur, ſibi quæque gens conſiſtunt,
eminus laceſſentes. Poſt ubi pleraque telorum tur- 3
‡ pendebant, MSS. ribus pinniſque mœnium irrita ‡ hærebant, & deſuper ſaxis vulnerabantur; clamore atque impetu,
invaſere vallum, appoſitis plerique ſcalis, alii per
teſtudinem ſuorum. ſcandebantque jam quidam, 4
cum gladiis & armorum incuſſu præcipitati, ſudibus
& pilis obruuntur, præferoces initio, & rebus ſecundis nimii. Sed tum prædæ cupidine, adverſa
quoque tolerabant. Machinas etiam, inſolitum ſibi, 5
auſi. nec ulla ipſis ſolertia. perfugæ captivique docebant ſtruere materias in modum pontis, mox ſubjectis rotis propellere: ut alii ſuperſtantes, tamquam
ex aggere prœliarentur: pars intus, occulti muros
ſubruerent. Sed excuſſa baliſtis ſaxa, ſtravere infor- 6
me opus. & crates vineaſque parantibus, adactæ
tormentis ardentes haſtæ. ultroque ipſi oppugnatores ignibus petebantur: donec deſperata vi, verte- 7
† ſpectabantur. MS. rent conſilium ad moras, haud ignari paucorum
dierum ineſſe alimenta, & multum imbellis turbæ.
Simul ex inopia proditio, & fluxa ſervitiorum fides,
Cap. 24. ac fortuita belli † ſperabantur. Flaccus interim, 1
cognito caſtrorum obſidio, & miſſis per Gallias qui
auxilia concirent, lectos e legionibus Dillio Voculæ
duodeviceſimæ legionis Legato tradit, ut quam maximis per ripam itineribus celeraret. Ipſe pavidus
* invalidus corpore, MSS. * torpere, inviſus militibus. neque enim ambigue 2
fremebant, *emiſſas a Magontiaco Batavorum cohortes, diſſimulatos Civilis conatus, adſciri in ſocietatem Germanos. non Primi Antonii, neque Muciani ope Veſpaſianum magis adoleviſſe. aperta odia, armaque palam depelli: fraudem & dolum, obſcura, eoque inevitabilia. Civilem ſtare contra, ſtruere aciem Hordeo-* 3
nium, e cubiculo & lectulo, jubere quidquid hoſti conducat. Tot armatas fortiſſimorum virorum manus, unius ſenis valetudine regi. Quin potius interfecto traditore, fortunam virtutemque ſuam malo omine exſolverent. His inter ſe vocibus inſtinctos flammavere 4
inſuper allatæ a Veſpaſiano litteræ, quas Flaccus,
quia occultari nequibant, pro concione recitavit:
Cap. 25. vinctoſque qui attulerant, ad Vitellium miſit. Sic 1
mitigatis animis, Bonnam, hiberna primæ legionis
ventum. Infenſior illic miles, culpam cladis in Hordeonium

2 deonium vertebat: *ejus juſſu directam adverſus Batavos aciem, tamquam a Magontiaco legiones ſequerentur: ejusdem proditione cæſos, nullis ſupervenientibus auxiliis. Ignota hæc ceteris exercitibus, neque Imperatori ſuo nuntiari: cum accurſu tot pro-*
3 *vinciarum exſtingui repens perfidia potuerit.* Hordeonius exemplaria omnium litterarum, quibus per Gallias Britanniamque & Hiſpanias auxilia orabat, exercitui recitavit. inſtituitque peſſimum facinus, ut epiſtolæ aquiliferis legionum traderentur, a quis
4 ante militi quam † ducibus legebantur. Tum e ſeditioſis unum vinciri jubet, magis uſurpandi juris, († duci MS.)
5 quam quia unius culpa foret. Motuſque Bonna exercitus, in coloniam Agrippinenſem; adfluentibus auxiliis Gallorum, qui primo rem Romanam enixe juvabant. Mox valeſcentibus Germanis, pleræque civitates adverſum nos armatæ, ſpe libertatis; &, ſi
6 exuiſſent ſervitium, cupidine imperitandi. Gliſcebat iracundia legionum, nec terrorem unius militis vincula indiderant. quin idem ille arguebat ultro *conſcientiam ducis: tamquam nuntius inter Civilem Flaccumque, falſo crimine, teſtis veri opprimeretur.*
7 Conſcendit tribunal Vocula, mira conſtantia, prehenſumque militem ac vociferantem *duci ad ſupplicium* juſſit. Et dum mali pavent, optimus quiſ-
8 que juſſis paruere. Exin conſenſu *ducem Voculam* poſcentibus, Flaccus ſummam rerum ei permiſit.

1 Sed diſcordes animos multa efferabant, inopia ſtipendii frumentique, & ſimul delectum tributaque Galliæ adſpernantes: Rhenus, incognita illi cælo ſiccitate, vix navium patiens; arti commeatus: diſpoſitæ per omnem ripam ſtationes, quæ Germanos vado arcerent: eademque de cauſſa minus frugum, Cap.26.
2 & plures qui conſumerent. Apud imperitos prodigii loco accipiebatur ipſa aquarum penuria, tamquam nos amnes quoque, & vetera Imperii munimenta desererent. quod in pace, *fors*, ſeu *natura*:
3 tunc *fatum* & *ira Dei*, vocabatur. Ingreſſis Noveſium, tertiadecima legio conjungitur. Additus Voculæ in partem curarum Herennius Gallus Legatus: nec auſi ad hoſtem pergere, loco, Gelduba nomen eſt,
4 caſtra fecere. Ibi ſtruenda acie, muniendo vallandoque, & ceteris belli meditamentis militem fir-

Ch. 69. mabant. Utque præda ad virtutem accenderetur, 5
in proximos Gugernorum pagos, qui ſocietatem
Civilis acceperant, ductus a Vocula exercitus. Pars
Cap.27. cum Herennio Gallo permanſit. Forte navem, 1
haud procul caſtris, frumento gravem, cum per
vada hæſiſſet, Germani in ſuam ripam trahebant.
Non tulit Gallus, miſitque ſubſidio cohortem. 2
Auctus & Germanorum numerus, paullatimque
adgregantibus ſe auxiliis, acie certatum. Germani, 3
multa cum ſtrage noſtrorum, navem abripiunt.
Victi (quod tum in morem verterat) non ſuam
ignaviam, ſed perfidiam Legati culpabant. Protra- 4
ctum e tentorio, ſciſſa veſte, verberato corpore;
*quo pretio, quibus conſciis, prodidiſſet exercitum, di-
cere* jubent. Redit in Hordeonium invidia. Illum 5
auctorem ſceleris, hunc *miniſtrum* vocant: donec
exitium minitantibus exterritus, *proditionem* & ipſe
Hordeonio objecit. Vinctuſque, adventu demum 6
Voculæ, exſolvitur. Is poſtera die, auctores ſedi-
tionis morte affecit. Tanta illi exercitui diverſitas
inerat, licentiæ, patientiæque. Haud dubie gre- 7
garius miles, Vitellio fidus: ſplendidiſſimus quiſ-
que, in Veſpaſianum proni. inde ſcelerum ac ſuppli-
ciorum vices, & mixtus obſequio furor: ut con-
Cap.28. tineri non poſſent, qui puniri poterant. At Civilem 1
immenſis auctibus univerſa Germania extollebat,
ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata. Ille, ut cui- 2
que proximum, *vaſtari Ubios Treveroſque, & alia
manu Moſam amnem tranſire* jubet, ut Menapios
& Morinos & extrema Galliarum quateret. Actæ 3
utrobique prædæ. Infeſtius in Ubiis, quod gens
Germanicæ originis, ejurata patria, Romanorum
nomine *Agrippinenſes* vocarentur. Cæſæ cohortes 4
eorum, in vico Marcoduro, incurioſius agentes,
quia procul ripa aberant. Nec quievere Ubii, quo 5
minus prædas e Germania peterent. primo impune:
dein circumventi ſunt, per omne id bellum meliore
uſi fide quam fortuna. Contuſis Ubiis, gravior & 6
ſucceſſu rerum ferocior Civilis, obſidium legionum
urgebat: intentis cuſtodiis, ne quis occultus nun-
tius venientis auxilii penetraret. Machinas molem-
que operum Batavis delegat: Tranſrhenanos *præ-
lium* poſcentis, *ad ſcindendum vallum ire, detruſoſ-*
que

que redintegrare certamen jubet : ſuperante mul-
titudine, & facili damno. nec finem labori nox
1 attulit. Congeſtis circum lignis, accenſiſque, ſimul Cap.29.
epulantes, ut quiſque vino incaluerat, ad pugnam
2 temeritate inani ferebantur. Quippe ipſorum tela,
per tenebras vana : Romani conſpicuam Barbaro-
rum aciem, & ſi quis audacia aut inſignibus ‡ efful- ‡fulgens
gens, ad ictum deſtinabant. Intellectum id Civili : armis
3 *& reſtincto igne, miſceri cuncta tenebris & armis* ad *MS.*
jubet. Tum vero ſtrepitus diſſoni, caſus incerti,
4 neque feriendi, neque declinandi providentia. Unde
clamor acciderat, circumagere corpora, tendere
arcus : nihil prodeſſe virtus, fors cuncta turbare,
5 & ignavorum ſæpe telis fortiſſimi cadere. Apud
Germanos inconſulta ira : Romanus miles pe-
riculorum gnarus, ferratas ſudes, gravia ſaxa, non
6 forte jaciebat. Ubi ſonus molientium, aut appoſitæ
ſcalæ, hoſtem in manus dederant, propellere um-
bone, pilo ſequi. multos in mœnia egreſſos, pu-
gionibus fodere. Sic exhauſta nocte, novam aciem
1 dies aperuit. Eduxerant Batavi turrim, duplici ta- Cap.30.
bulato, quam prætoriæ portæ (is æquiſſimus locus)
propinquantem, promoti contra validi aſſeres, &
incuſſæ trabes perfregere, multa ſuperſtantium per-
2 nicie. Pugnatumque in perculſos, ſubita & pro-
ſpera eruptione. Simul a legionariis peritia & arte
3 præſtantibus, plura ſtruebantur. Præcipuum pavo-
rem intulit ſuſpenſum & nutans machinamentum,
quo repente demiſſo præter ſuorum ora, ſinguli
pluresve hoſtium ſublime rapti, verſo pondere intra
4 caſtra effundebantur. Civilis omiſſa oppugnandi
ſpe, rurſus per otium adſidebat, nuntiis & promiſſis
1 fidem legionum convellens. Hæc in Germania Cap.31.
ante Cremonenſe prœlium geſta, cujus eventum
litteræ Primi Antonii docuere, addito Cæcinæ
edicto. Et præfectus cohortis e victis, Alpinus Mon-
2 tanus, fortunam partium præſens fatebatur. Diverſi
hinc motus animorum. Auxilia e Gallia, quis nec
amor, nec odium in partes, militia ſine affectu,
hortantibus præfectis, ſtatim a Vitellio deſciſcunt :
3 vetus miles cunctabatur. Sed adigente Hordeonio
Flacco, inſtantibus tribunis, dixit ſacramentum,
non vultu neque animo ſatis adfirmans : & cum

 cetera

Ch. 69. cetera juriſjurandi verba conciperent, *Veſpaſiani*
nomen hæſitantes, aut levi murmure, & plerum-
Cap. 32. que ſilentio tranſmittebant. Lectæ deinde pro con- 1
cione epiſtolæ Antonii ad Civilem, ſuſpiciones
militum irritavere, tamquam ad ſocium partium
ſcriptæ, & de Germanico exercitu hoſtiliter. Mox 2
allatis Geldubam in caſtra nuntiis, eadem dicta,
factaque: & miſſus cum mandatis Montanus ad Ci-
vilem, *ut abſiſteret bello. neve externa armis falſis*
velaret. Si Veſpaſianum juvare adgreſſus foret, ſatis-
factum cœptis. Ad ea Civilis primo callide; poſt, 3
ubi videt Montanum præferocem ingenio, paratum-
que in res novas, orſus a queſtu periculiſque, quæ
per quinque & viginti annos in caſtris Romanis
exhauſiſſet: *Egregium*, inquit, *pretium laboris cepi*, 4
necem fratris, & vincula mea, & ſæviſſimas hujus
exercitus voces, quibus ad ſupplicium petitus, jure
gentium pœnas repoſco. vos autem Treveri, ceteraque 5
ſervientium animæ, quod præmium effuſi totiens ſan-
guinis exſpectatis, niſi ingratam militiam, immor-
talia tributa, virgas, ſecures, & dominorum inge-
nia? En ego præfectus unius cohortis, & Caninefa- 6
tes Batavique, exigua Galliarum portio, vana illa
caſtrorum ſpatia excidimus, vel ſepta ferro fameque
premimus. denique auſos aut libertas ſequetur, aut
victi iidem erimus. Sic accenſum, ſed *molliora* 7
referre juſſum, dimittit. Ille ut irritus legationis
Cap. 33. rediit, cetera diſſimulans, quæ mox erupere. Civi- 1
lis parte copiarum retenta, veteranas cohortes, &
quod e Germanis maxime promptum, adverſus
Voculam exercitumque ejus mittit: Julio Maximo,
* viro MS. & Claudio Victore ſororis ſuæ * filio, ducibus. Ra- 2
piunt in tranſitu hiberna alæ, Aſciburgii ſita. adeo-
que improviſi caſtra involavere, ut non alloqui,
non pandere aciem Vocula potuerit. Id ſolum, ut
in tumultu, monuit, *ſubſignano milite media fir-*
mare. auxilia paſſim circumfuſa ſunt. Eques proru- 3
pit, exceptuſque compoſitis hoſtium ordinibus,
terga in ſuos vertit. Cædes inde, non prœlium. Et
Nerviorum cohortes, metu ſeu perfidia, latera
noſtrorum nudavere. Sic ad legiones perventum. 4
quæ, amiſſis ſignis, intra vallum ſternebantur;
cum repente, novo auxilio, fortuna pugnæ muta-
tur.

5 tur. Vaſconum lectæ a Galba cohortes, ac tum ac-
citæ, dum caſtris propinquant, audito prœliantium
clamore, intentos hoſtes a tergo invadunt, latio-
remque quam pro numero terrorem faciunt: aliis a
Noveſio, aliis a Magontiaco univerſas copias ad-
6 veniſſe credentibus. Is error Romanis addit ani-
mos, & dum alienis viribus confidunt, ſuas * rece- * ſuſce-
pere. Fortiſſimus quiſque e Batavis, quantum pe- pere.
ditum erat, funduntur: eques evaſit, cum ſignis MS.
captiviſque, quos prima acie corripuerant. Cæſo-
rum eo die, in partibus noſtris, major numerus &
1 imbellior; e Germanis, ipſa robora. Dux uterque, Cap.34.
pari culpa meritus adverſa, proſperis defuere. Nam
Civilis, ſi majoribus copiis inſtruxiſſet aciem,
circumiri a tum paucis cohortibus nequiſſet, caſtra-
2 que perrupta exſcidiſſet. Vocula, nec adventnm ho-
ſtium exploravit, eoque ſimul egreſſus victuſque.
dein victoriæ parum confiſus, tritis fruſtra diebus,
caſtra in hoſtem movit. quem ſi ſtatim impellere,
curſumque rerum ſequi maturaſſet; ſolvere obſi-
3 dium legionum eodem impetu potuit. Tentave-
rat interim Civilis obſeſſorum animos, tamquam
perditæ apud Romanos res, & ſuis victoria prove-
niſſet. Circumferebantur ſigna vexillaque. oſten-
4 tati etiam captivi. ex quibus unus, egregium facinus
auſus, clara voce geſta patefecit, confoſſus illic a
Germanis. unde major indici fides. Simul vaſta-
tione incendiiſque flagrantium villarum, venire
5 victorem exercitum intelligebatur. *In conſpectu
caſtrorum conſtitui ſigna, foſſamque & vallum cir-
cumdari* Vocula jubet, *ut depoſitis impedimentis
6 ſarcinisque expediti certarent.* Hinc in ducem cla-
mor pugnam poſcentium. & minari adſueverant.
Ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto,
incompoſiti feſſique prœlium ſumpſere. nam Civi-
lis aderat, non minus vitiis hoſtium, quam virtute
7 ſuorum fretus. Varia apud Romanos fortuna, &
ſeditioſiſſimus quiſque ignavus: quidam recentis
victoriæ memores, retinere locum, ferire hoſtem,
8 ſeque & proximos hortari. Et redintegrata acie,
manus ad obſeſſos tendere, *ne tempori deeſſent.*
Illi cuncta e muris cernentes, omnibus portis pro-
rumpunt. Ac forte Civilis lapſu equi proſtratus,
credita

V.C. 822. Ch. 69. credita per utrumque exercitum fama, *vulneratum*
aut interfectum, immane quantum ſuis pavoris, &
Cap. 35. hoſtibus alacritatis indidit. Sed Vocula, omiſſis 1
fugientium tergis, vallum turreſque caſtrorum au-
gebat, tamquam rurſus obſidium immineret: cor-
rupta totiens victoria, non falſo ſuſpectus bellum
malle. Nihil æque exercitus noſtros, quam egeſtas 2
copiarum fatigabat. Impedimenta legionum cum
imbelli turba Noveſium miſſa, ut inde terreſtri
itinere frumentum adveherent. Nam flumine hoſtes
potiebantur. Primum agmen ſecurum inceſſit, 3
nondum ſatis firmo Civile. qui ubi *rurſus miſſos*
Noveſium frumentatores, datasque in præſidium co-
hortes; velut multa pace, ingredi accepit; rarum
apud ſigna militem, arma in vehiculis, cunctos
licentia vagos, compoſitus invadit: præmiſſis,
qui pontes & viarum anguſta inſiderent. pugnatum 4
longo agmine, & incerto Marte, donec prœlium
nox dirimeret. Cohortes Geldubam perrexere;
manentibus ut fuerant caſtris, quæ relictorum illic
militum præſidio tenebantur. Non erat dubium, 5
quantum in regreſſu diſcriminis adeundum foret,
frumentatoribus onuſtis perculſiſque. Addit exer-
citui ſuo Vocula mille delectos, e quinta † & quar-
tadecima legionibus apud Vetera obſeſſis, indomi-
tum militem, & ducibus infenſum. Plures quam 6
juſſum erat profecti, palam in agmine fremebant;
non ſe ultra famem, inſidias Legatorum toleraturos.
At qui remanſerant, *deſertos ſe abducta parte le-*
gionum querebantur. Duplex hinc ſeditio, aliis 7
revocantibus Voculam; aliis redire in caſtra ab-
Cap. 36. nuentibus. Interim Civilis Vetera circumſedit. 1
Vocula Geldubam, atque inde Noveſium conceſſit.
Civilis capit Geldubam. Mox haud procul Noveſio,
equeſtri prœlio proſpere certavit. Sed miles, ſe- 2
cundis adverſiſque, perinde in exitium ducum ac-
cendebatur. Et adventu quintanorum quintadeci-
manorumque auctæ legiones *donativum* expoſcunt,
comperto pecuniam a Vitellio miſſam. Nec diu cun- 3
ctatus Hordeonius, nomine Veſpaſiani dedit. Id-
que præcipuum fuit ſeditionis alimentum. Effuſi in
luxum & epulas, & nocturnos cœtus, veterem in
Hordeonium iram renovant. nec ullo Legatorum,
tribu-

† quintadecima

 Anno
tribunorumve obſiſtere auſo, (quippe omnem pu- V.C. 822.
dorem nox ademerat) protractum e cubili interfi- Ch. 69.
5 ciunt. Eadem in Voculam parabantur, niſi ſervili
habitu, per tenebras, ignoratus evaſiſſet. Ubi ſe-
dato impetu, metus rediit: centuriones cum epi-
ſtolis ad civitates Galliarum miſere, *auxilia ac ſti-*
1 *pendia* oraturos. Ipſi, ut eſt vulgus ſine rectore Cap. 37.
præceps, pavidum, ſocors, adventante Civile,
raptis temere armis, ac ſtatim omiſſis, in fugam
2 vertuntur. Res adverſæ, diſcordiam peperere; iis
qui e ſuperiore exercitu erant, cauſſam ſuam diſſo-
ciantibus. Vitellii tamen imagines, in caſtris, &
per proximas Belgarum civitates, repoſitæ, cum
3 jam Vitellius occidiſſet. Dein mutati in pœniten-
tiam primani, quartanique, & duodeviceſimani,
Voculam ſequuntur: apud quem reſumpto Veſpa-
ſiani ſacramento, ad liberandum Magontiaci ob-
4 ſidium ducebantur. Diſceſſerant obſeſſores, mix-
tus ex Cattis, Uſipiis, Mattiacis exercitus, † ſatietate † ſocie-
prædæ, nec incruenti. In via diſperſos & neſcios tate
5 miles noſter invaſerat. Quin & loricam vallum- *MS.*
que per fines ſuos Treveri ſtruxere, magniſque in-
vicem cladibus cum Germanis certabant. donec
egregia erga populum Romanum merita, mox re-
1 belles fœdarent. Interea Veſpaſianus iterum, ac Cap. 38.
Titus, Conſulatum abſentes inierunt, mæſta & Anno
multiplici metu ſuſpenſa civitate. quæ ſuper inſtan- V.C. 823.
tia mala, falſos pavores induerat, *deſciviſſe Afri-* Ch. 70.
2 *cam, res novas moliente L. Piſone.* Is præerat pro-
vinciæ, nequaquam turbidus ingenio. Sed quia
naves ſævitia hiemis prohibebantur, vulgus ali-
menta in dies mercari ſolitum, cui una ex Repub.
annonæ cura, clauſum litus, retineri commeatus
3 dum timet, credebat: augentibus famam Vitel-
lianis, qui ſtudium partium nondum poſuerant:
nec victoribus quidem ingrato rumore, quorum
cupiditates externis quoque bellis inexplebiles,
1 nulla unquam civilis victoria ſatiavit. Kal. Janua- Cap. 39.
riis, in Senatu, quem Julius Frontinus Prætor
urbanus vocaverat, legatis exercitibuſque, ac regi-
2 bus *laudes grateſque* decretæ. Et Tertio Juliano
Prætura, *tamquam tranſgredientem in partes Veſpaſia-*
ni legionem deſeruiſſet, ablata, ut in Plotium Griphum
trans-

transferretur. Hormo dignitas equeſtris data. Et 3
mox, ejurante Frontino, Cæſar Domitianus Præ-
turam cepit. Ejus nomen epiſtolis edictiſque præ-
ponebatur. Vis penes Mucianum erat: niſi quod
pleraque Domitianus, inſtigantibus amicis, aut
propria libidine, audebat. Sed præcipuus Muciano 4
metus e Primo Antonio, Varoque Arrio: quos
recentes, claroſque rerum fama, ac militum ſtu-
* & p. MS. diis, * etiam populus fovebat, quia in neminem
ultra aciem ſævierant. Et ferebatur Antonius Scri- 5
bonianum Craſſum, egregiis majoribus, & fraterna
imagine fulgentem, ad capeſſendam Rempub. horta-
tus: haud defutura conſciorum manu, ni Scribo-
nianus abnuiſſet, ne paratis quidem corrumpi fa-
cilis, adeo metuens incerta. Igitur Mucianus, quia 6
propalam opprimi Antonius nequibat: multis in
Senatu laudibus cumulatum, ſecretis promiſſis o-
nerat, *citeriorem Hiſpaniam* oſtentans, *diſceſſu Clu-
vii Rufi vacuam.* ſimul amicis ejus, tribunatus præ-
fecturaſque largitur. Dein, poſtquam inanem ani- 7
mum ſpe & cupidine impleverat, vires abolet:
dimiſſa in hiberna legione ſeptima, cujus flagran-
tiſſimus in Antonium amor. Et tertia legio, fami-
liaris Arrio Varo miles, in Suriam remiſſa. Pars
exercitus in Germanias ducebatur. Sic egeſto, 8
quidquid turbidum, redit Urbi ſua forma legeſque,
Cap. 40. & munia magiſtratuum. Quo die Senatum ingreſſus 1
eſt Domitianus, *de abſentia patris fratriſque ac juventa
ſua*, pauca & modica diſſeruit, decorus habitu:
& ignotis adhuc moribus, creba oris confuſio pro
modeſtia accipiebatur. Referente Cæſare, *de reſti-* 2
tuendis Galbæ honoribus, cenſuit Curtius Monta-
nus, *ut Piſonis quoque memoria celebraretur.* Patres
utrumque juſſere. de Piſone inritum fuit. Tum 3
ſorte ducti, *per quos redderentur bello rapta, qui-
que æra legum vetuſtate delapſa noſcerent, figerent-
que, & Faſtos adulatione temporum fœdatos exonera-
rent, modumque publicis impenſis facerent.* Reddi- 4
tur Tertio Juliano Prætura, poſtquam cognitus eſt
ad Veſpaſianum confugiſſe. Gripho honor manſit.
Repeti inde cognitionem inter Muſonium Rufum
& P. Celerem placuit, damnatuſque Publius, &
Sorani manibus ſatisfactum. Inſignis publica ſeve- 5
ritate

ritate dies, ne privatim quidem laude caruit: juſtum
judicium expleſſe Muſonius videbatur. Diverſa fa-
ma Demetrio Cynicam ſectam profeſſo, quod ma-
nifeſtum reum ambitioſius quam honeſtius defen-
diſſet. Ipſi Publio neque animus in periculis, ne-
6 que oratio ſuppeditavit. Signo ultionis in accuſa-
tores dato, petit a Cæſare Junius Mauricus, *ut
commentariorum principalium poteſtatem Senatui face-
ret, per quos noſceret, quem quisque accuſandum
popoſciſſet. Conſulendum tali ſuper re Principem*,
1 reſpondit. Senatus, inchoantibus primoribus, Cap.41.
jusjurandum concepit, quo certatim omnes ma-
giſtratus, ceteri ut ſententiam rogabantur, *Deos
teſtes* advocabant, *nihil ope ſua factum quo cujus-
quam ſalus læderetur, neque ſe præmium aut hono-
2 rem ex calamitate civium cepiſſe.* trepidis, & verba
jurisjurandi per varias artes mutantibus, quis fla-
gitii conſcientia inerat. Probabant religionem
3 Patres, perjurium arguebant. Eaque velut cenſura,
in Sariolenum Voculam, & Nonium Actianum,
& Ceſtium Severum acerrime incubuit, crebris
4 apud Neronem delationibus famoſos. Sariolenum
& recens crimen urgebat; quod apud Vitellium
molitus eadem foret. nec deſtitit Senatus manus
5 intentare Voculæ, donec curia excederet. Ad Pa-
ctium Africanum tranſgreſſi, eum quoque protur-
bant: tamquam Neroni Scribonios fratres con-
cordia opibuſque inſignes, ad exitium monſtraviſſet.
6 Africanus neque fateri audebat, neque abnuere
poterat: in Vibium Criſpum, cujus interrogatio-
nibus fatigabatur, ultro converſus. miſcendo quæ
defendere nequibat, ſocietate culpæ invidiam de-
1 clinavit. Magnam eo die pietatis, eloquentiæque Cap.42.
famam Vipſtanus Meſſalla adeptus eſt, nondum ſe-
natoria ætate, auſus pro fratre Aquilio Regulo de-
2 precari. Regulum ſubverſa Craſſorum & * Orphiti * Orfita MS.
domus in ſummum odium extulerat. Sponte † ex † ex ſe MS.
S. C. accuſationem ſubiiſſe juvenis admodum, nec de-
pellendi periculi, ſed in ſpem potentiæ videbatur.
3 Et Sulpicia Prætextata Craſſi uxor, quatuorque li-
beri, ſi cognoſceret Senatus, ultores aderant. Igitur
Meſſalla non cauſſam neque reum tueri, ſed peri-
culis fratris ſemet opponens, flexerat quoſdam.
Oc-

V.C.823.
Ch. 79. Occurrit truci oratione Curtius Montanus , eo 4
uſque progreſſus, ut *poſt cædem Galbæ, datam in-*
terfectori Piſonis pecuniam a Regulo, adpetitumque
morſu Piſonis caput objectaret : *Hoc certe* , in- 5
quit, *Nero non coëgit, nec dignitatem, aut ſalutem*
illa ſævitia redemiſti. Sane toleremus iſtorum defen-
ſiones , qui perdere alios , quam periclitari ipſi ma-
luerunt. Te ſecurum reliquerat exſul pater, & diviſa 6
inter creditores bona, nondum honorum capax ætas:
nihil quod ex te concupiſceret Nero, nihil quod time-
ret. libidine ſanguinis, & hiatu præmiorum, ignotum
adhuc ingenium, & nullis defenſionibus expertum, cæ-
* *de nobili imbuiſti. cum ex funere Reipublicæ, raptis* 7
175000 *conſularibus ſpoliis, * ſeptuagies ſeſtertio ſaginatus, &*
Philipp. *ſacerdotio fulgens, innoxios pueros, inluſtres ſenes, con-*
ſpicuas feminas eadem ruina proſterneres : cum ſegni-
tiam Neronis *incuſares*, quod per ſingulas domos,
ſeque & delatores fatigaret : poſſe univerſum Sena-
tum una voce ſubverti. *Retinete Patres conſcripti,* 8
& reſervate hominem tam expediti conſilii, ut omnis
ætas inſtructa ſit : & quomodo ſenes noſtri, Marcel-
lum, Criſpum; juvenes, Regulum imitentur. Invenit 9
etiam æmulos infelix nequitia. quid ſi floreat vigeatque?
Et quem adhuc quæſtorium offendere non audemus, præ-
torium & conſularem viſuri ſumus? An Neronem ex- 10
tremum dominorum putatis? Idem crediderant, qui
Tiberio, qui Cajo ſuperſtites fuerunt: cum interim in-
teſtabilior, & ſævior exortus eſt. Non timemus Veſpa- 11
ſianum: ea Principis ætas, ea moderatio. Sed diutius
durant exempla, quam mores. Elanguimus Patres con- 12
ſcripti, nec jam ille Senatus ſumus, qui occiſo Nerone,
delatores & miniſtros, more majorum puniendos fla-
gitabat. Optimus eſt, poſt malum Principem, dies
Cap.43. *primus.* Tanto cum aſſenſu Senatus auditus eſt Mon- 1
tanus, ut ſpem caperet Helvidius, poſſe etiam Mar-
cellum proſterni. Igitur a laude Cluvii Rufi orſus, 2
qui perinde dives & eloquentia clarus, nulli un-
quam ſub Nerone periculum faceſſiſſet ; crimine
ſimul exemploque Eprium urgebat, ardentibus
Patrum animis. Quod ubi ſenſit Marcellus, velut 3
excedens curia: *Imus*, inquit, *Priſce, & relinqui-*
mus tibi Senatum tuum: regna preſente Cæſare. Seque- 4
batur Vibius Criſpus : ambo infenſi, vultu diver-
ſo.

ſo. Marcellus minacibus oculis, Criſpus renidens: V.C.823. Ch.70.
5 donec accurſu amicorum retraherentur. Cum gli-
ſceret certamen, hinc multi bonique, inde pauci
& validi pertinacibus odiis tenderent, conſumptus
1 per diſcordiam dies. Proximo Senatu, inchoante Cap.44.
Cæſare *de abolendo dolore iraque, & priorum tem-
porum neceßitatibus*, cenſuit Mucianus prolixe pro
2 accuſatoribus. Simul eos qui cœptam, dein omiſ-
ſam actionem repeterent, monuit ſermone molli,
& tamquam rogaret. Patres cœptatam libertatem,
3 poſtquam obviam itum, omiſere. Mucianus ne
ſperni Senatus judicium, & cunctis ſub Nerone
admiſſis data impunitas videretur; Octavium Sa-
gittam, & Antiſtium Soſianum ſenatorii ordinis,
4 egreſſos exſilium, in eaſdem inſulas redegit. Octa-
vius Pontiam Poſtumiam ſtupro cognitam, &
nuptias ſuas abnuentem, impotens amoris inter-
fecerat: Soſianus, pravitate morum multis exitioſus.
Ambo gravi Senatus conſulto damnati pulſique,
quamvis conceſſo aliis reditu, in eadem pœna
5 retenti ſunt. Nec ideo lenita erga Mucianum
invidia. Quippe Soſianus ac Sagitta viles, etiam
ſi reverterentur; accuſatorum ingenia, & opes,
& exercita malis artibus potentia timebantur,
1 Reconciliavit paullisper ſtudia Patrum, habita in Cap.45.
Senatu cognitio, ſecundum veterem morem. Man-
lius Patruitus † ordinis Senatorii, *pulſatum ſe in co-* † Sena-
lonia Senienſi, cœtu multitudinis, & juſſu magiſtra- tor
2 *tuum* querebatur. *nec finem injuriæ hic ſtetiſſe: plan-* MSS.
*ctum, & lamenta, & ſupremorum imaginem præſen-
ti ſibi circumdata: cum contumeliis & probris, quæ in*
3 *Senatum univerſum jacerentur.* Vocati qui argueban-
tur. Et cognita cauſſa, in convictos vindicatum. Ad-
ditumque Senatus conſultum, quo Senienſium plebes * Cre-
4 modeſtiæ admoneretur. Iisdem diebus Antonius tenſibus
Flamma * Cyrenenſibus damnatur, lege repetunda- MS.
1 rum, & exſilio ob ſævitiam. Inter quæ militaris ſedi- Cap.46.
tio prope exarſit. Prætorianam militiam repetebant
a Vitellio dimiſſi, pro Veſpaſiano congregati: &
lectus in eamdem ſpem e legionibus miles, pro-
miſſa ſtipendia flagitabat. Ne Vitelliani quidem,
2 ſine multa cæde, pelli poterant. Ingreſſus caſtra
Mucianus, quo rectius ſtipendia ſingulorum ſpe-
ctaret,

V.C.823. Ch. 70. ſtaret, ſuis cum inſignibus armiſque victores con-
ſtituit, modicis inter ſe ſpatiis diſcretos. Tum 3
Vitelliani, quos apud Bovillas in deditionem ac-
ceptos memoravimus, ceterique per Urbem, &
Urbi vicina conquiſiti, producuntur prope intecto
corpore. *Eos* Mucianus *diduci, & Germanicum Bri-* 4
tannicumque militem, ac ſi qui aliorum exercituum,
ſeparatim adſiſtere jubet. Illos primus ſtatim adſpe- 5
ctus obſtupefecerat. cum ex diverſo velut aciem
telis & armis trucem; ſemet clauſos nudoſque &
inluvie deformes adſpicerent. Ut vero huc illuc di- 6
ſtrahi cœpere, metus per omnes, & præcipua Ger-
manici militis formido, tamquam ea ſeparatione
* prehenſare MS. ad cædem deſtinarentur. * prenſare commanipula- 7
rium pectora, cervicibus † innecti, ſuprema oſcula
petere; *ne desererentur ſoli, neu in pari cauſſa di-*
† injecti Ed. Ven. *ſparem fortunam paterentur:* modo Mucianum, mo-
do abſentem Principem, ‡ poſtremum cœlum ac
‡ poſtremo MS. deos obteſtari. donec Mucianus, *cunctos ejusdem* 8
ſacramenti, ejusdem Imperatoris milites appellans,
falſo timori obviam iret. Namque & victor exer-
citus clamore lacrymas eorum juvabat. Iſque finis
illa die. Paucis poſt diebus, alloquentem Domi-
tianum firmati jam excepere. Spernunt oblatos 9
agros, *militiam & ſtipendia* orant. Preces erant,
ſed quibus contradici non poſſet. igitur in Præ-
torium accepti. Dein quibus ætas & juſta ſtipen- 10
dia, dimiſſi cum honore, alii ob culpam: ſed car-
ptim, ac ſinguli. quo tutiſſimo remedio, conſen-
Cap. 47. ſus multitudinis extenuatur. Ceterum verane pau- 1
perie, an uti videretur, actum in Senatu, *ut* † *ſex-*
† 1500000 Philipp. *centies ſeſtertium a privatis mutuum acciperetur.* Præ-
poſitusque ei curæ Poppæus Silvanus. nec multo
poſt neceſſitas abiit, ſive omiſſa ſimulatio. Abro- 2
gati inde, legem ferente Domitiano, Conſulatus
quos Vitellius dederat. Funusque cenſorium Fla-
vio Sabino ductum: magna documenta inſtabilis
Cap. 48. fortunæ, ſummaque & ima miſcentis. Sub idem 1
tempus L. Piſo Proconſul interficitur. ea de cæ-
* repetiero, de quam veriſſime expediam, ſi pauca ſupra * petie-
ro, ab initio cauſſiſque talium facinorum non ab-
ſurda. Legio in Africa auxiliaque, tutandis Im- 2
perii finibus, ſub divo Auguſto Tiberioque Princi-
pibus,

3 pibus, Proconſuli parebant. Mox C. Cæſar turbi- Anno V.C.823. Ch.70.
dus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam
metuens, ablatam Proconſuli legionem, miſſo in
eam rem Legato tradidit. æquatus inter duos be-
neficiorum numerus, & mixtis utriusque manda-
tis, diſcordia quæſita auctaque pravo certamine.
4 Legatorum jus adolevit diuturnitate officii, vel
quia minoribus major æmulandi cura: Proconſu-
lum ſplendidiſſimus quisque, ſecuritati magis
1 quam potentiæ conſulebant. Sed tum legionem Cap.49.
in Africa regebat Valerius Feſtus, ſumptuoſæ ado-
leſcentiæ, neque modica cupiens, & affinitate
2 Vitellii anxius. Is crebris ſermonibus, tentaverit-
ne Piſonem ad res novas, an tentanti reſtiterit,
incertum. quoniam ſecreto eorum nemo adfuit,
& occiſo Piſone plerique ad gratiam interfectoris
3 inclinavere. Nec ambigitur, provinciam & mili-
tem, alienato erga Veſpaſianum animo fuiſſe, &
quidam e Vitellianis Urbe profugi, oſtentabant
Piſoni *nutantes Gallias, paratam Germaniam, peri-*
4 *cula ipſius, & in pace ſuſpecta tutius bellum.* Inter
quæ Claudius Sagitta, præfectus alæ Petrinæ, pro-
ſpera navigatione prævenit Papirium centurionem,
a Muciano miſſum: adſeveravitque *mandata inter-*
5 *ficiendi Piſonis, centurioni data. Cecidiſſe Galeria-*
num, conſobrinum ejus generumque. Unam in auda-
cia ſpem ſalutis. Sed duo itinera audendi, ſeu mal-
let ſtatim arma, ſeu petita navibus Gallia, ducem ſe
6 *Vitellianis exercitibus oſtenderet.* Nihil ad ea moto
Piſone, centurio a Muciano miſſus, ut portum
Carthaginis attigit, magna voce, læta Piſoni
omnia, tamquam Principi continuare: obvios &
ſubitæ rei miraculo attonitos, ut eadem adſtrepe-
rent, hortari. vulgus credulum, ruere in forum,
7 *præſentiam Piſonis* expoſcere. Gaudio clamoribus-
que cuncta miſcebant, indiligentia veri, & adu-
landi libidine. Piſo indicio Sagittæ, vel inſita mo-
deſtia, non in publicum egreſſus eſt, neque ſe ſtu-
8 diis vulgi permiſit. Centurionemque percuncta-
tus, poſtquam *quæſitum ſibi crimen cædemque* com-
perit: *animadverti in eum* juſſit, haud perinde ſpe
vitæ, quam ira in percuſſorem, quod idem ex in-
terfectoribus Clodii Macri, cruentas Legati ſangui-
ne

V.C. 823. Ch. 70. ne manus, ad cædem Proconſulis retuliſſet. An- 9
xio deinde edicto Carthaginenſibus increpitis, ne
ſolita quidem munia uſurpabat, clauſus intra do-
mum, ne qua motus novi cauſſa vel forte orire-
Cap. 51. tur. Sed ubi Feſto conſternatio vulgi, centurionis 1
ſupplicium, veraque & falſa, more famæ, in ma-
jus innotuere, equites in necem Piſonis mittit.
Illi raptim vecti, obſcuro adhuc cœptæ lucis, do- 2
mum Proconſulis inrumpunt, deſtrictis gladiis, &
magna pars Piſonis ignari: quod Pœnos auxilia-
res, Mauroſque in eam cædem delegerat. haud 3
procul cubiculo, obvium forte ſervum, *quis nam,
& ubi eſſet Piſo?* interrogavere. Servus egregio
mendacio, *ſe Piſonem eſſe* reſpondit: ac ſtatim ob-
truncatur. nec multo poſt, Piſo interficitur. Nam- 4
que aderat, qui noſceret, Bebius Maſſa e Procu-
ratoribus Africæ: jam tunc optimo cuique exitio-
ſus, & in cauſſas malorum, quæ mox tulimus, ſæ-
pius rediturus. Feſtus Adrumeto, ubi ſpeculabun- 5
dus ſubſtiterat, ad legionem tendit, præfectumque
caſtrorum Cetronium Piſanum vinciri juſſit, pro-
prias ob ſimultates: ſed *Piſonis ſatellitem* vocabat,
militeſque & centuriones quoſdam puniit, alios
præmiis adfecit: neutrum ex merito, ſed ut op-
preſſiſſe bellum crederetur. Mox Oëenſium Lepti- 6
tanorumque diſcordias componit, quæ raptu fru-
gum & pecorum inter agreſtes, modicis princi-
piis, jam per arma atque acies exercebantur. Nam
populus Oëenſis multitudine inferior, Garaman-
tas exciverat, gentem indomitam, & inter acco-
las latrociniis fecundam. Unde artæ Leptitanis res, 7
* vaſtis MS. lateque * vaſtatis agris, intra mœnia trepidabant.
donec interventu cohortium alarumque, fuſi Ga-
ramantes, & recepta omnis præda, niſi quam va-
gi per inacceſſa mapalium ulterioribus vendiderant.
Cap. 52. At Veſpaſiano poſt Cremonenſem pugnam, & pro- 1
ſperos undique nuntios, *cecidiſſe Vitellium* multi
cujuſque ordinis pari audacia fortunaque hibernum
mare adgreſſi nuntiavere. Aderant Legati regis 2
Vologeſi, *quadraginta Parthorum equitum millia* of-
ferentes. magnificum lætumque tantis ſociorum
auxiliis ambiri, neque indigere. Gratiæ Vologeſo
actæ, mandatumque *ut legatos ad Senatum mitteret,*
&

3 *& pacem eſſe ſciret.* Veſpaſianus in Italiam reſque
Urbis intentus, adverſam de Domitiano famam
accipit: *tamquam terminos ætatis, & conceſſa filio
egrederetur.* Igitur validiſſimam exercitus partem
Tito tradit, ad reliqua Judaici belli perpetranda.
1 Titum, antequam digrederetur, multo apud pa- Cap. 52.
trem ſermone oraſſe dicebatur, *ne criminantium
nuntiis temere accenderetur: integrumque ſe ac pla-*
2 *cabilem filio præſtaret. Non legiones, non claſſes, per-
inde firma Imperii munimenta, quam numerum libe-*
3 *rorum. Nam amicos tempore, fortuna, cupidinibus
aliquando, aut erroribus, imminui, transferri, deſi-*
4 *nere: ſuum cuique ſanguinem indiſcretum. ſed ma-
xime Principibus: quorum proſperis & alii fruantur,
adverſa ad junctiſſimos pertineant. ne fratribus qui-
dem manſuram concordiam, ni * pater exemplum præ-* * parens
5 *buiſſet.* Veſpaſianus haud æque Domitiano mitiga- MSS.
tus, quam Titi pietate gaudens, *bono eſſe animo* ju-
bet, *belloque & armis Rempublicam attollere: ſibi pa-*
6 *cem domumque curæ fore.* Tum celerrimas navium
frumento onuſtas, ſævo adhuc mari committit.
Quippe tanto diſcrimine Urbs nutabat, ut decem
haud amplius dierum frumentum in horreis fue-
1 rit, cum a Veſpaſiano commeatus ſubvenere. Cu- Cap. 53.
ram reſtituendi Capitolii in L. Veſtinum confert,
equeſtris ordinis virum, ſed auctoritate famaque
2 inter proceres. Ab eo contracti haruſpices, monue-
re, *ut reliquiæ prioris delubri in paludes aveherentur,
templum iiſdem veſtigiis ſiſteretur. nolle deos mutari*
3 *veterem formam.* Undecimo Kalendas Iulias, ſerena lu-
ce, ſpatium omne quod templo dicabatur, evinctum
vittis coronîſque. Ingreſſi milites, † quibus fauſta † quis
nomina, felicibus ramis. dein virgines Veſtales, MS.
cum pueris puelliſque patrimis matrimiſque, aqua
4 rivis & fontibus amnibuſque hauſta, perluere. Tum
Helvidius Priſcus Prætor, præeunte Plauto Eliano
pontifice, luſtrata ſuovetaurilibus area, & ſuper
ceſpitem redditis extis, *Iovem, Iunonem, Miner-
vam, præſideſque Imperii deos* precatus *uti cœpta pro-
ſperarent, ſedeſque ſuas pietate hominum inchoatas,
divina ope attollerent*; vittas quis ligatus lapis innexi-
5 que funes erant, contigit. Simul ceteri magiſtra-
tus, & ſacerdotes, & Senatus, & eques, & magna

V.C. 823. Ch. 70. pars populi, ſtudio lætitiaque connixi, ſaxum ingens traxere: paſſimque injectæ fundamentis argenti aurique ſtipes, & metallorum primitiæ nullis fornacibus victæ, ſed ut gignuntur. Prædixere haruſpices, ne temeraretur opus ſaxo auro ve in aliud deſtinato. Altitudo ædibus adjecta. Id ſolum religio 6
adnuere, & prioris templi magnificentiæ defuiſſe creditum, quo tanta vis hominum retinenda erat.

Cap. 54. Audita interim per Gallias Germaniaſque mors Vi- 1
tellii duplicaverat bellum. Nam Civilis omiſſa diſſimulatione, in populum Romanum ruere. Vitel- 2
lianæ legiones vel externum ſervitium, quam Imperatorem Veſpaſianum malle. Galli ſuſtulerant animos, eamdem ubique exercituum noſtrorum fortunam rati: vulgato rumore, *a Sarmatis Dacisque Mœſica ac Pannonica hiberna circumſideri*: paria de Britannia fingebantur. Sed nihil æque, quam in- 3
cendium Capitolii, ut finem Imperio adeſſe crederent, impulerat. *Captam olim a Gallis Urbem; ſed integra Iovis ſede, manſiſſe Imperium. Fatali nunc igne ſignum cæleſtis iræ datum. & poſſeſſionem rerum humanarum Tranſalpinis gentibus portendi*, ſuperſtitione vana Druidæ canebant. Inceſſeratque fama 4
primores Galliarum ab Othone adverſus Vitellium miſſos, antequam digrederentur, pepigiſſe, *ne deeſſent libertati, ſi populum Romanum continua bellorum*

Cap. 55. *civilium ſeries & interna mala fregiſſent*. Ante Flacci 1
Hordeonii cædem, nihil prorupit, quo conjuratio intelligeretur. Interfecto Hordeonio, commeavere nuntii inter Civilem Claſſicumque, præfectum alæ Treverorum. Claſſicus nobilitate opibuſque ante 2
alios. regium illi genus, & pace belloque clara origo. Ipſe, e majoribus ſuis, hoſtis populi Romani quam ſocius jactabat. Miſcuere ſeſe Julius Tutor, & Julius 3
Sabinus; hic Trevir, hic * Lingon. Tutor, ripæ Rheni a Vitellio præfectus: Sabinus, ſuper inſitam vanitatem, falſæ ſtirpis gloria incendebatur, *proaviam ſuam divo Iulio per Gallias bellanti, corpore atque adulterio placuiſſe*. Hi ſecretis ſermonibus, ani- 4
mos ceterorum ſcrutari. ubi, quos idoneos rebantur, conſcientia obſtrinxere, in colonia Agrippinenſi, in domum privatam conveniunt. nam publice, civitas talibus inceptis abhorrebat. Attamen 5

*Lingonus. MS.

inter-

interfuere quidam Ubiorum, Tungrorumque. Sed
6 plurima vis penes Treveros, ac Lingonas. Nec tu-
lere moras conſultandi. certatim proclamant, *furere*
diſcordiis populum Romanum, cæſas legiones, vaſtatam I-
taliam, capi cummaxime Urbem, omnes exercitus ſuis
7 *quemque bellis diſtineri. ſi Alpes præſidiis firmentur;*
coalita libertate, diſpecturas Gallias, quem virium
1 *ſuarum terminum velint.* Hæc dicta pariter probata- Cap. 56.
que. de reliquiis Vitelliani exercitus dubitavere.
Plerique *interficiendos* cenſebant, *turbidos, infidos,*
2 *ſanguine ducum pollutos.* Vicit ratio parcendi: *ne ſu-*
blata ſpe veniæ, † *pertinacia accenderentur. Alliciendos* † pertinaciam accenderent. MSS.
potius in ſocietatem. Legatis tantum legionum inter-
fectis, ceterum vulgus conſcientia ſcelerum, & ſpe im-
3 *punitatis facile acceſſurum.* Ea primi concilii forma.
miſſique per Gallias concitores belli. Simulatum
ipſis obſequium, quo incautiorem Voculam oppri-
merent. Nec defuere qui Voculæ nuntiarent. Sed
vires ad coërcendum deerant, infrequentibus infi-
4 diſque legionibus. Inter ambiguos milites, & oc-
cultos hoſtes, optimum e præſentibus ratus, mutua
diſſimulatione, & iiſdem quibus petebatur artibus
graſſari; in coloniam Agrippinenſem deſcendit.
5 Illuc Claudius Labeo, quem captum & extra con-
ventum amandatum in Friſios diximus, corruptis
6 cuſtodibus perfugit. pollicituſque, *ſi præſidium da-*
retur, iturum in Batavos, & potiorem civitatis partem
ad ſocietatem Romanam retracturum: accepta peditum
equitumque modica manu, nihil apud Batavos au-
ſus, quoſdam Nerviorum Betaſiorumque in arma
7 traxit. Et furtim magis, quam bello, Caninefates
Marſacoſque incurſabat. Vocula Gallorum fraude
1 inlectus, ad hoſtem contendit. Nec procul Vete- Cap. 57.
ribus aberat; cum Claſſicus ac Tutor per ſpeciem
explorandi prægreſſi, cum ducibus Germanorum
2 pacta firmavere. Tumque primum diſcreti a legio-
nibus, proprio vallo caſtra ſua circumdant. ob-
teſtante Vocula, *Non adeo turbatam civilibus armis*
rem Romanam, ut Treveris etiam Lingonibuſque de-
ſpectui ſit. Supereſſe fidas provincias, victores exerci-
3 *tus, fortunam Imperii, & ultores deos. Sic olim, Sa-*
crovirum & Æduos; nuper, Vindicem Galliaſque ſin- ‡ omina, Edd.
gulis præliis concidiſſe. Eadem rurſus ‡ *numina, eadem*

 fata

fata ruptores fœderum exſpectarent. Melius divo Iulio, 4
divoque Auguſto notos eorum animos. Galbam, & in-
fracta tributa, hoſtiles ſpiritus induiſſe. Nunc hoſtes,
quia molle ſervitium: cum ſpoliati exutique fuerint,
amicos fore. Hæc ferociter locutus, poſtquam per- 5
ſtare in perfidia Claſſicum Tutoremque videt: verſo
itinere, Noveſium concedit. Galli duum millium
ſpatio diſtantibus campis, conſedere. Illuc com- 6
meantium centurionum militumque emebantur
animi: ut (flagitium incognitum) Romanus exer-
citus in externa verba jurarent, pignuſque tanti
ſceleris, nece aut vinculis Legatorum daretur. Vo- 7
cula, quamquam plerique fugam ſuadebant, au-
dendum ratus, vocata concione, in hunc modum
Cap. 58. diſſeruit. *Nunquam apud vos verba feci, aut pro vo-* 1
bis ſolicitior, aut pro me ſecurior. Nam mihi exitium
parari, libens audio: mortemque in tot malis hoſtium
ut finem miſeriarum exſpecto. Veſtri me pudet miſeret- 2
que, adverſus quos non prœlium & acies parantur. id
enim fas armorum, & jus hoſtium. bellum cum populo
Romano veſtris ſe manibus geſturum Claßicus ſperat:
imperiumque & ſacramentum Galliarum oſtentat. Adeo 3
vos, ſi fortuna in præſens virtuſque deſeruit, etiam
vetera exempla deficiunt, quotiens Romanæ legiones pe-
rire praoptaverint, ne loco pellerentur? ſocii ſæpe noſtri, 4
exſcindi urbes ſuas, ſeque cum conjugibus ac liberis cre-
mari pertulerunt. neque aliud pretium exitus, quam fi-
des famaque. Tolerant cum maxime inopiam obſidium- 5
que apud Vetera legiones, nec terrore aut promißis de-
moventur. Nobis, ſuper arma & viros, & egregia 6
caſtrorum munimenta, frumentum & commeatus quam-
vis longo bello pares. Pecunia nuper etiam donativo ſuf-
fecit: quod ſive a Veſpaſiano, ſive a Vitellio datum in-
terpretari mavultis, ab Imperatore certe Romano acce-
piſtis. Tot bellorum victores, apud Geldubam, apud 7
Vetera, fuſo totiens hoſte, ſi pavetis aciem, indignum
id quidem: ſed eſt vallum murique, & trahendi artes,
donec e proximis provinciis auxilia exercituſque con-
currant. Sane ego diſpliceam. ſunt alii Legati, tribuni, 8
centurio denique, aut miles. Ne hoc prodigium toto ter-
rarum orbe vulgetur, vobis ſatellitibus, Civilem &
Claßicum Italiam invaſuros. An ſi ad mœnia Urbis Ger- 9
mani Gallique duxerint, arma patriæ inferetis? Horret
animus

animus tanti flagitii imagine. Tutori Trevero agentur
excubiæ? Signum belli Batavus dabit? Germanorum ca-
10 *tervas ſupplebitis? quis deinde ſceleris exitus? cum Ro-*
manæ legiones contra direxerint: tranſfugæ e tranſfu-
gis, & proditores e proditoribus, inter recens & vetus
11 *ſacramentum inviſi deis errabitis? Te Iupiter optime*
maxime, quem per octingentos viginti annos, tot tri-
umphis coluimus; te Quirine Romanæ parens Urbis, pre-
cor veneror que, ut ſi vobis non fuit cordi, me duce hæc
caſtra incorrupta & intemerata ſervari; at certe pollui
12 *fœdarique a Tutore & Claſſico ne ſinatis. Militibus*
Romanis aut innocentiam detis; aut maturam, & ſine
1 *noxa pœnitentiam.* Varie excepta oratio inter ſpem Cap. 59.
metumque ac pudorem. Digreſſum Voculam, & de
ſupremis agitantem, liberti ſervique prohibuere
2 fœdiſſimam mortem ſponte prævenire. Et Claſſicus
miſſo Æmilio Longino deſertore primæ legionis,
cædem ejus maturavit. Herennium & Numiſium Le-
3 gatos vinciri, ſatis viſum. Dein ſumptis Romani
Imperii inſignibus, in caſtra venit. Nec illi, quam-
quam ad omne facinus durato, verba ultra ſuppedi-
tavere, quam ut ſacramentum recitaret. Juravere
4 qui aderant, *pro imperio Galliarum.* Interfectorem
Voculæ altis ordinibus, ceteros, ut quiſque flagitium
5 navaverat, præmiis attollit. Diviſæ inde inter Tu-
torem & Claſſicum curæ. Tutor valida manu cir-
cumdatos Agrippinenſes, quantumque militum
apud ſuperiorem Rheni ripam, in eadem verba adi-
git, occiſis Mogontiaci tribunis, pulſo caſtrorum
6 præfecto, qui detrectaverant. Claſſicus corruptiſ-
ſimum quemque e deditis *pergere ad obſeſſos* jubet,
veniam oſtentantes ſi præſentia ſequerentur. aliter ni-
hil ſpei. famem, ferrumque, & extrema paſſuros.
1 Adjecere qui miſſi erant, exemplum ſuum. Obſeſſos Cap. 60.
hinc fides, inde egeſtas, inter decus ac flagitium
2 diſtrahebant. Cunctantibus ſolita inſolitaque ali-
menta deerant; abſumptis jumentis equiſque, &
ceteris animalibus, quæ profana fœdaque in uſum
3 neceſſitas vertit. Virgulta poſtremo & ſtirpes & in-
ternatas ſaxis herbas vellentes, miſeriarum patien-
tiæque documentum fuere: donec egregiam laudem
fine turpi macularent, miſſis ad Civilem legatis *vi-*
4 *tam orantes.* Neque ante preces admiſſæ, quam in

verba Galliarum jurarent. Tum pactus *prædam ca-*
ſtrorum, dat cuſtodes, qui pecuniam, calones, ſar-
cinas retentarent, & qui ipſos leves abeuntes proſe-
querentur. Ad quintum fere lapidem coorti Germa- 5
ni, incautum agmen adgrediuntur. Pugnaciſſimus
quiſque in veſtigio; multi palantes occubuere.
Ceteri retro in caſtra profugiunt, querente ſa- 6
ne Civile & increpante Germanos, *tamquam fi-*
dem per ſcelus abrumperent. Simulata ea fuerint,
an retinere ſævientes nequiverit, parum adfirma-
tur. Direptis caſtris faces injiciunt: cunctoſ- 7
que qui prœlio ſuperfuerant, incendium hauſit.
Cap.61. Civilis barbaro voto, poſt cœpta adverſus Roma- 1
nos arma, propexum rutilatumque crinem, patra-
ta demum cæde legionum depoſuit. Et ferebatur, 2
parvulo filio, quoſdam captivorum, ſagittis jaculiſ-
que puerilibus figendos, obtuliſſe. Ceterum neque 3
ſe, neque quemquam Batavum, in verba Galliarum
adegit: fiſus Germanorum opibus: & ſi certandum
adverſus Gallos de poſſeſſione rerum foret, inclytus
fama, & potior. Mummius Lupercus Legatus legio- 4
nis, inter dona miſſus Veledæ. Ea virgo nationis
Bructeræ late imperitabat: vetere apud Germanos
more, quo pleraſque feminarum fatidicas, & au-
geſcente ſuperſtitione arbitrentur deas. Tuncque 5
Veledæ auctoritas adolevit. nam *proſperas Germanis*
res, & excidium legionum prædixerat. Sed Lupercus 6
in itinere interfectus. Pauci centurionum tribuno-
rumque in Gallia geniti, reſervantur, pignus ſocie-
tatis. Cohortium, alarum, legionum, hiberna 7
ſubverſa cremataque: iis tantum relictis, quæ Ma-
Cap.62. gontiaci ac Vindoniſſæ ſita ſunt. Legio tertia decima 1
cum auxiliis ſimul deditis, a Noveſio in coloniam
Treverorum transgredi jubetur, præfinita die intra
quam caſtris excederet. Medium omne tempus, 2
per varias curas egere. ignaviſſimus quisque, cæſo-
rum apud Vetera exemplo, paventes; melior pars,
rubore & infamia, *quale illud iter, quis dux viæ?*
& omnia in arbitrio eorum, quos vitæ neciſque dominos
feciſſent. Alii nulla dedecoris cura, pecuniam aut 3
cariſſima ſibimetipſi circumdare. Quidam expedire
arma, teliſque tamquam in aciem accingi. Hæc me- 4
ditantibus, advenit proficiſcendi hora, exſpectatione
triſtior.

triſtior. Quippe intra vallum, deformitas haud perinde notabilis: detexit ignominiam campus, &
5 dies. Revulſæ Imperatorum imagines, inhonora ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexil-
6 lis, ſilens agmen, & velut longæ exſequiæ. Dux Claudius Sanctus effoſſo oculo, dirus ore, ingenio debilior. Duplicatur flagitium, poſtquam deſertis Bonnenſibus caſtris, altera ſe legio miſcue-
7 rat. Et vulgata captarum legionum fama, cuncti, qui paullo ante Romanorum nomen horrebant, procurrentes ex agris tectiſque, & undique ef-
8 fuſi, inſolito ſpectaculo nimium fruebantur. Non tulit ala Picentina gaudium inſultantis vulgi. ſpretiſque Sancti promiſſis, aut minis, Magontiacum abeunt: ac forte obvio interfectore Voculæ Longino, conjectis in eum telis, initium
9 exſolvendæ in poſterum culpæ fecere. Legiones nihil mutato itinere, ante mœnia Treverorum
1 conſidunt. Civilis & Claſſicus rebus ſecundis ſublati, an coloniam Agrippinenſem diripiendam Cap.63.
2 exercitibus ſuis permitterent, dubitavere. Sævitia ingenii, & cupidine prædæ, ad excidium civitatis trahebantur. obſtabat ratio belli, & novum imperium inchoantibus utilis clementiæ fa-
3 ma. Civilem etiam beneficii memoria flexit, quod filium ejus primo rerum motu in colonia Agrippinenſi deprehenſum, honorate cuſtodie-
4 rant. Sed Tranſrhenanis gentibus inviſa civitas, opulentia auctuque. Neque alium finem belli rebantur, quam ſi promiſcua ea ſedes omnibus Germanis foret: aut disjecta, Ubios quoque
1 diſperſiſſet. Igitur Tencteri, Rheno diſcreta gens, Cap.64. miſſis legatis, mandata apud concilium Agrippinenſium edi jubent. quæ ferociſſimus e legatis,
2 in hunc modum protulit: *Rediſſe vos in corpus nomenque Germaniæ, communibus deis, & præcipuo deorum Marti grates agimus: vobisque gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis.*
3 *Nam ad hunc diem, flumina ac terras, & cælum quodammodo ipſum, clauſerant Romani: ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent; vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac pro-*
4 *pe nudi ſub cuſtode & pretio coiremus. Sed ut amicitiæ*

V.C. 823.
Ch.70. citia ſocietasque noſtra in æternum rata * ſint: poſtula-
* ſit: mus a vobis, muros coloniæ, munimenta ſervitii, de-
MS. trahatis, etiam fera animalia, ſi clauſa teneas, virtu-
tis obliviſcuntur. Romanos omnes, in finibus veſtris 5
trucidetis. haud facile libertas, & domini miſcentur.
Bona interfectorum, in medium cedant, ne quis occulere
quidquam, aut ſegregare cauſſam ſuam poſſit. Liceat 6
nobis vobiſque utramque ripam colere, ut olim majoribus
noſtris. quomodo lucem diemque omnibus hominibus; ita
omnes terras fortibus viris natura aperuit. Inſtituta 7
cultumque patrium reſumite, abruptis voluptatibus,
quibus Romani plus adverſus ſubjectos quam armis va-
lent. ſincerus & integer, & ſervitutis oblitus populus, 8
Cap.65. aut ex æquo agetis, aut aliis imperitabitis. Agrippi- 1
nenſes, ſumpto conſultandi ſpatio, quando neque
ſubire conditiones metus futuri, neque palam adſper-
nari conditio præſens ſinebat, in hunc modum
reſpondent. Quæ prima libertatis facultas data eſt, 2
avidius quam cautius ſumpſimus, ut vobis ceteriſque
Germanis conſanguineis noſtris jungeremur. Muros ci- 3
vitatis, congregantibus ſe cummaxime Romanorum ex-
ercitibus, augere nobis, quam diruere tutius eſt. Si qui 4
ex Italia aut provinciis alienigenæ in finibus noſtris fue-
rant, eos bellum abſumpſit: vel in ſuas quisque ſedes
refugere. Deductis olim, & nobiſcum per connubium 5
ſociatis, quique mox provenere, hæc patria eſt. Nec
vos adeo iniquos exiſtimamus, ut interfici a nobis pa-
rentes, fratres, liberos noſtros velitis. Vectigal & one- 6
ra commerciorum reſolvimus. Sint tranſitus incu-
ſtoditi, ſed diurni & inermes: donec nova & re-
centia jura, in vetuſtatem conſuetudine vertantur.
Arbitrum habebimus Civilem & Veledam, apud 7
quos pacta ſancientur. Sic lenitis Tencteris, legati
ad Civilem & Veledam miſſi cum donis, cuncta
ex voluntate Agrippinenſium perpetravere. Sed co- 8
ram adire, adloquique Veledam negatum. Arce-
‡ adyta bantur adſpectu, quo venerationis plus ineſſet. Ipſa 9
intrare: ‡ edita in turre: delectus e propinquis, conſulta
MS. reſponſaque, ut internuntius numinis, portabat.
Cap.66. Civilis ſocietate Agrippinenſium auctus, proximas 1
civitates affectare, aut adverſantibus bellum inferre
ſtatuit. Occupatiſque Sunicis, & juventute eorum 2
per cohortes compoſita; quo minus ultra pergeret,

Claudius

Claudius Labeo Betaſiorum Tungrorumque &
Nerviorum tumultuaria manu reſtitit. fretus loco,
3 quia pontem Moſæ fluminis anteceperat. Pugnaba-
turque in anguſtiis ambigue, donec Germani trans-
natantes, terga Labeonis invaſere. Simul Civilis,
auſus, an ex compoſito, intulit ſe agmini Tungro-
4 rum. & clara voce: *Non ideo*, inquit, *bellum ſump-
ſimus, ut Batavi & Treveri gentibus imperent. Procul
hæc a nobis arrogantia. accipite ſocietatem transgredior*
5 *ad vos, ſeu me ducem; ſeu militem mavultis.* Move-
batur vulgus, condebantque gladios; cum Campa-
nus, ac Iuvenalis, ex primoribus Tungrorum, u-
niverſam ei gentem dedidere. Labeo antequam cir-
6 cumveniretur, profugit. Civilis Betaſios quoque
ac Nervios in fidem acceptos, copiis ſuis adjunxit:
ingens rerum, perculſis civitatum animis, vel ſpon-
1 te inclinantibus. Interea Iulius Sabinus, projectis Cap.67.
fœderis Romani monumentis, *Cæſarem* ſe ſalutari
jubet: magnamque & inconditam popularium tur-
bam in Sequanos rapit, conterminam civitatem &
2 nobis fidam. Nec Sequani detrectavere certamen.
3 Fortuna melioribus adfuit. Fuſi Lingones. Sabinus
feſtinatum temere prœlium, pari formidine deſe-
ruit. Utque famam exitii ſui faceret, villam in quam
perfugerat, cremavit. illic voluntaria morte inter-
4 iiſſe creditus. Sed quibus artibus latebriſque, vi-
tam per novem mox annos traduxerit; ſimul ami-
corum ejus conſtantiam, & inſigne Epponinæ uxo-
5 ris exemplum, ſuo loco reddemus. Sequanorum
proſpera acie, belli impetus ſtetit. Reſipiſcere paul-
latim civitates, faſque & fœdera reſpicere, prin-
cipibus Remis: qui per Gallias edixere, *ut miſſis le-
gatis in commune conſultarent, libertas an pax placeret.*
1 At Romæ cuncta in deterius audita. Mucianum an- Cap.68.
gebant, ne, quamquam egregii duces (jam enim
Gallum Annium, & Petilium Cerialem delegerat)
2 ſummam belli parum tolerarent. Nec relinquenda
Urbs ſine rectore. Et Domitiani indomitæ libidines
timebantur: ſuſpectis, uti diximus, Primo Anto-
3 nio, Varoque Arrio. Varus prætorianis præpoſitus,
vim atque arma retinebat. Eum Mucianus pulſum
4 loco, ne ſine ſolatio ageret, annonæ præfecit. Ut-
que Domitiani animum Varo haud alienum, deli-

niret; Arretinum Clementem, domui Veſpaſiani
per affinitatem innexum, & gratiſſimum Domitia-
no, prætorianis præpoſuit, *patrem ejus ſub Cajo
Cæſare egregie functum ea cura dictitans. Lætum mili-* 5
*tibus idem nomen. atque ipſum quamquam ſenatorii
ordinis, ad utraque munia ſufficere.* Aſſumuntur e 6
civitate clariſſimus quiſque; & alii per ambitionem.
Simul Domitianus Mucianuſque accingebantur,
diſpari animo. ille ſpe ac juventa properus; hic
moras nectens, quis flagrantem retineret, ne fero-
cia ætatis, & pravis impulſoribus ſi exercitum in-
vaſiſſet, paci belloque male conſuleret. Legiones 7
victrices ſexta & octava, Vitellianarum unaetviceſi-
ma, e recens conſcriptis ſecunda, Peninis Cottianiſ-
que Alpibus, pars monte Grajo, traducuntur.
Quartadecima legio e Britannia; *ſexta ac decima ex
Hiſpania accitæ. Igitur venientis exercitus fama, 8
& ſuopte ingenio ad mitiora inclinantes Galliarum
civitates, in Remos convenere. Treverorum le-
gatio illic opperiebatur, acerrimo inſtinctore belli
Tullio Valentino. Is meditata oratione, cuncta 9
magnis imperiis objectari ſolita, contumeliaſque
& invidiam in populum Romanum effudit: turbidus
miſcendis ſeditionibus, & pleriſque gratus vecordi
facundia. At Iulius Auſpex e primoribus Remo- 1
rum, *vim Romanam, paciſque bona* diſſertans, &
*ſumi bellum etiam ab ignavis, ſtrenuiſſimi cujuſque
periculo geri, jamque ſuper caput legiones*: ſapien-
tiſſimum quemque reverentia fideque, juniores pe-
riculo ac metu continuit. Et Valentini animum 2
laudabant, conſilium Auſpicis ſequebantur. Con-
ſtat obſtitiſſe Treveris Lingonibuſque apud Gallias,
quod Vindicis motu cum Verginio ſteterant. Deter- 3
ruit pleroſque provinciarum æmulatio. *quod bello
caput? unde jus auſpiciumque peteretur? quam, ſi
cuncta provenisſent, ſedem imperio legerent?* Non- 4
dum victoria, jam diſcordia erat: aliis fœdera,
quibuſdam opes vireſque, aut vetuſtatem originis,
pro jure jactantibus. Tædio futurorum, præſentia
placuere. Scribuntur ad Treveros epiſtolæ, nomine 5
Galliarum, *ut abſtinerent armis, impetrabili ve-
nia, & paratis deprecatoribus, ſi pœniteret.* Re- 6
ſtitit idem Valentinus, obſtruxitque civitatis ſuæ
aures,

* tertia ac prima ex *MS. & Edd.*

Cap.69.

aures, haud perinde inſtruendo bello intentus,
1 quam frequens concionibus. Igitur non Treveri Cap. 70.
neque Lingones, ceteræve rebellium civitates, pro
magnitudine ſuſcepti diſcriminis agere. Ne duces
2 quidem in unum conſulere. Sed Civilis avia Belga-
rum circumibat: dum Claudium Labeonem capere,
aut exturbare nititur. Claſſicus ſegne plerumque
otium trahens, velut parto imperio fruebatur. Ne
Tutor quidem maturavit ſuperiorem Germaniæ ri-
3 pam, & ardua Alpium præſidiis claudere. Atque
interim unaetviceſima legio Vindoniſſa; Sextilius
Felix cum auxiliariis cohortibus per Ræriam inru-
pere. Acceſſit ala Singularium, excita olim a Vitel-
4 lio, deinde in partes Veſpaſiani tranſgreſſa. Præerat
Iulius Briganticus, ſorore Civilis genitus, ut ferme
acerrima proximorum odia ſunt, inviſus avunculo
5 infenſusque. Tutor Treverorum copias, recenti
Vangionum, ‡ Caracatium, Tribocorum delectu ‡ Cæracatium, MS.
auctas, veterano pedite atque equite firmavit, cor-
6 ruptis ſpe, aut metu ſubactis legionariis. qui primo
cohortem præmiſſam a Sextilio Felice, interficiunt.
mox ubi duces exercituſque † Romani propinqua- † Romanus MSS.
bant, honeſto transfugio rediere: ſecutis Tribo-
7 cis, Vangionibuſque & * Caracatibus. Tutor Tre- * Cæracatibus. MS.
veris comitantibus, vitato Magontiaco Bingium
conceſſit; fidens loco, quia pontem Navæ fluminis
abruperat. ſed incurſu cohortium quas Sextilius
8 ducebat, & reperto vado, proditus fuſuſque. Ea
clade perculſi Treveri, & plebes omiſſis armis, per
agros palatur. quidam principum, ut primi poſuiſ-
ſe bellum viderentur, in civitates quæ ſocietatem
9 Romanam non exuerant, perfugerunt. Legiones
a Noveſio Bonnaque in Treveros, ut ſupra memo-
ravimus, traductæ, ſe ipſas in verba Veſpaſiani
10 adigunt. Hæc Valentino abſente geſta: qui ubi ad-
ventabat furens, cunctaque rurſus in turbas & exi-
tium converſurus; legiones in Mediomatricos,
11 ſociam civitatem, abſceſſere. Valentinus ac Tutor
in arma Treveros retrahunt: occiſis Herennio ac
Numiſio Legatis, quo minore ſpe veniæ creſceret
1 vinculum ſceleris. Hic belli ſtatus erat, cum Peti- Cap. 71.
lius Cerialis Magontiacum venit: ejus adventu
2 erectæ ſpes. Ipſe pugnæ avidus, & contemnendis

 quam

V.C. 823. Ch. 70. quam cavendis hoſtibus melior, ferocia verborum
militem incendebat: ubi primum congredi licuiſſet,
nullam prœlio moram facturus. Delectus per Gal- 3
liam habitos in civitates remittit, ac nuntiare jubet
ſufficere Imperio legiones. ſocii ad munia pacis re-
dirent, ſecuri velut confecto bello, quod Romanæ
manus excepiſſent. Auxit ea res Gallorum obſe- 4
quium. nam recepta juventute, facilius tributa to-
leravere, proniores ad officia quod ſpernebantur.
At Civilis & Claſſicus, ubi *pulſum Tutorem, cæſos* 5
Treveros, cuncta hoſtibus proſpera accepere: trepidi
ac properantes, dum diſperſas ſuorum copias con-
ducunt, crebris interim nuntiis Valentinum mo-
nuere *ne ſummæ rei periculum faceret.* Eo rapi- 6
dius Cerialis, miſſis in Mediomatricos, qui bre-
viore itinere legiones in hoſtem verterent, con-
tracto quod erat militum Magontiaci, quantumque
ſecum tranſvexerat, tertiis caſtris Rigodulum ve-
nit. quem locum magna Treverorum manu Valen- 7
* aut MSS. tinus inſederat, montibus * & Moſella amne ſeptum.
& addiderat foſſas, obiceſque ſaxorum. Nec deter- 8
ruere ea munimenta Romanum ducem, quo mi-
nus peditem perrumpere juberet, equitum aciem
in collem erigeret, ſpreto hoſte, quem temere col-
lectum, haud ita loco juvari, ut non plus ſuis in
virtute foret. Paullum moræ in adſcenſu, dum miſſi- 9
lia hoſtium prævehuntur. Ut ventum in manus,
‡ more .MS. deturbati ruinæ ‡ modo præcipitantur. Et pars equi- 10
tum æquioribus jugis circumvecta, nobiliſſimos
Cap. 72. Belgarum, in quis ducem Valentinum, cepit. Ce- 1
rialis poſtero die coloniam Treverorum ingreſſus
eſt, avido milite eruendæ civitatis: *Hanc eſſe Claſ-*
ſici, hanc Tutoris patriam. horum ſcelere clauſas cæ-
ſaſque legiones. Quid tantum Cremonam meruiſſe, 2
quam e gremio Italiæ raptam, quia unius noctis moram
victoribus attulerit? Stare in confinio Germaniæ inte-
gram ſedem, ſpoliis exercituum & ducum cædibus
ovantem. Redigeretur præda in fiſcum: ipſis ſufficere 3
ignes, & rebellis coloniæ ruinas, quibus tot caſtrorum
excidia penſarentur. Cerialis metu infamiæ, ſi li- 4
centia ſævitiaque imbuere militem crederetur,
† civium MSS. preſſit iras. & paruere, poſito † civili bello ad externa
modeſtiores. Convertit inde animos accitarum e 5
Medio-

Mediomatricis legionum miſerabilis adſpectus. Sta- V.C. 823. Ch. 70.
bant conſcientia flagitii † mæſtæ, fixis in terram ocu- † mæſti,
6 lis. Nulla inter coëuntes exercitus conſalutatio. ne- MS.
que ſolantibus hortantibuſve reſponſa dabant, ab-
7 diti per tentoria, & lucem ipſam vitantes. nec
perinde periculum aut metus, quam pudor ac dede-
cus obſtupefecerat, attonitis etiam victoribus: qui
vocem preceſque adhibere non auſi, lacrymis ac ſi-
8 lentio veniam poſcebant. donec Cerialis mulceret
animos, *fato acta* dictitans, *quæ militum ducumque*
diſcordia, vel fraude hoſtium eveniſſent. Primum illum
ſtipendiorum & ſacramenti diem haberent: priorum fa-
cinorum neque Imperatorem, neque ſe meminiſſe.
9 Tunc recepti in eadem caſtra, & edictum per ma-
nipulos, ne quis in certamine jurgiove ſeditionem
1 aut cladem commilitoni objectaret. Mox Treve- Cap.73.
ros ac Lingonas ad concionem vocatos ita adlo-
quitur. *Neque ego unquam facundiam exercui; &*
2 *populi Romani virtutem armis adfirmavi. Sed quia*
apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non
ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur; ſtatui
pauca diſſerere, quæ profligato bello, utilius ſit vobis
3 *audiſſe, quam nobis dixiſſe. Terram veſtram cetero-*
rumque Gallorum, ingreſſi ſunt duces imperatoreſque
Romani, nulla cupidine, ſed majoribus veſtris invo-
cantibus, quos diſcordiæ uſque ad exitium fatigabant.
& acciti auxilio Germani, ſociis pariter atque hoſtibus
4 *ſervitutem impoſuerant. Quot prœliis adverſus Cim-*
bros Teutonoſque, quantis exercituum noſtrorum labo-
ribus, quove eventu Germanica bella tractaverimus,
*ſatis * clarum. Nec ideo Rhenum inſedimus, ut Italiam* * claret.
tueremur: ſed ne quis alius Arioviſtus regno Galliarum MS.
5 *potiretur. An vos cariores Civili Batavisque &*
Tranſrhenanis gentibus creditis, quam majoribus eo-
6 *rum patres avique veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſſa*
Germanis tranſcendendi in Gallias, libido atque ava-
ritia, & mutandæ ſedis amor: ut relictis paludibus &
ſolitudinibus ſuis, fecundiſſimum hoc ſolum, voſque
7 *ipſos poſſiderent. Ceterum libertas, & ſpecioſa no-*
mina prætexuntur. nec quiſquam alienum ſervitium,
& dominationem ſibi concupivit, ut non eadem iſta
1 *vocabula uſurparet. Regna bellaque per Gallias ſem-* Cap.74.
per fuere, donec in noſtrum jus concederetis. Nos

Ch.70. quamquam totiens laceſſiti , jure victoriæ id ſolum vo-
bis addidimus , quo pacem tueremur. Nam neque quies 2
gentium ſine armis ; neque arma ſine ſtipendiis ; neque
ſtipendia ſine tributis haberi queunt. Cetera in commu- 3
ni ſita ſunt. Ipſi plerumque legionibus noſtris præſide-
tis : ipſi has aliasque provincias regitis. Nihil ſepa-
ratum , clauſumve. Et laudatorum Principum uſus ex
æquo , quamvis procul agentibus : ſævi proximis ingru-
unt. quomodo ſterilitatem , aut nimios imbres , & cete- 4
ra naturæ mala ; ita luxum , vel avaritiam dominan-
tium tolerate. Vitia erunt , donec homines : ſed neque
hæc continua , & meliorum interventu penſantur. niſi 5
forte Tutore & Claſſico regnantibus , moderatius impe-
rium ſperatis : aut minoribus quam nunc tributis para-
buntur exercitus , quibus Germani Britannique arcean-
tur. Nam pulſis (quod dii prohibeant) Romanis , 6
quid aliud quam bella omnium inter ſe gentium exſi-
ſtent ? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque ,
compages hæc coaluit : quæ convelli ſine exitio convel-
lentium non poteſt. Sed vobis maximum diſcrimen , pe- 7
nes quos aurum & opes , præcipuæ bellorum cauſſæ.
Proinde pacem & Urbem , quam victi victoreſque eodem
jure obtinemus , amate , colite. Moneant vos utriusque 8
fortunæ documenta , ne contumaciam cum pernicie ,
quam obſequium cum ſecuritate malitis. Tali oratione 9
Cap.75. graviora metuenteis compoſuit , erexitque. Tene- 1
bantur victore exercitu Treveri , cum Civilis &
Claſſicus miſere epiſtolas ad Cerialem , quarum
† nuntii hæc ſententia fuit. Veſpaſianum , quamquam † nun- 2
MSS. tios occultarent , exceſſiſſe vita. Urbem atque Ita-
liam , interno bello conſumptam. Muciani ac Domi-
tiani vana & ſine viribus nomina. Si Cerialis im-
perium Galliarum velit , ipſos finibus civitatum ſua-
rum contentos : ſi prœlium mallet , ne id quidem
abnuere. Ad ea Cerialis Civili & Claſſico ni- 3
hil. eum qui attulerat ipſas epiſtolas , ad Do-
mitianum miſit. Hoſtes diviſis copiis advenere
undique. Plerique culpabant Cerialem paſſum jun-
gi , quos diſcretos intercipere licuiſſet. Roma- 4
nus exercitus caſtra foſſa valloque circumdedit :
quis temere antea intutis conſederat. Apud Ger-
Cap.76. manos diverſis ſententiis certabatur. Civilis op- 1
periendas Tranſrhenanorum gentes , quarum terro-

re

re fracta Populi Romani vires obtererentur. Gallos quid alind quam prædam victoribus? & tamen quod roboris
2 *ſit, Belgas, ſecum palam, aut voto ſtare.* Tutor *cunctatione creſcere rem Romanam* adfirmabat, *coëuntibus undique exercitibus: tranſvectam e Britannia le-*
3 *gionem: accitas ex Hiſpania: adventare ex Italia: nec ſubitum militem, ſed veterem expertumque belli. Nam Germanos, qui ab ipſis ſperentur, non juberi, non regi, ſed cuncta ex libidine agere. Pecuniamque ac dona, quis ſolis corrumpantur, majora apud Romanos: & neminem adeo in arma pronum, ut non idem pretium*
4 *quietis quam periculi malit. quod ſi ſtatim congrediantur, nullas eſſe Ceriali, niſi ex reliquiis Germanici exercitus legiones, fœderibus Galliarum obſtrictas. Idque ipſum, quod inconditam nuper Valentini manum contra ſpem ſuam fuderint, alimentum illis ducique*
5 *temeritatis. Auſuros rurſus, venturoſque in manus, non imperiti adoleſcentuli verba & conciones, quam ferrum & arma meditantis, ſed Civilis & Claßici: quos ubi adſpexerint, redituram in animos formidinem, fugam, famemque, ac totiens captis precariam vitam.*
6 *neque Treveros, aut Lingonas benevolentia contineri:*
7 *reſumpturos arma, ubi metus abſceſſerit.* Diremit conſiliorum diverſitatem, approbata Tutoris ſententia
1 Claſſicus, ſtatimque exſequuntur. Media acies Ubiis Lingonibuſque data: dextro cornu cohortes Batavorum; ſiniſtro Bructeri Tencterique. pars montibus; alii viam inter Moſellamque flumen tam improviſi adſiluere, ut in cubiculo ac lectulo Cerialis (neque enim noctem in caſtris egerat) pugnari ſimul, vincique ſuos audierit, increpans pavorem nuntiantium, donec univerſa clades in oculis fuit. Cap.77.
2 Perrupta legionum caſtra, fuſi equites: medius Moſellæ pons, qui ulteriora coloniæ annectit, ab
3 hoſtibus inſeſſus. Cerialis turbidis rebus intrepidus, & fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela, felici temeritate, & fortiſſimi cujuſque accurſu, reciperatum pontem ‡ lecta manu ‡ delecta *MS.*
4 firmavit. Mox in caſtra reverſus, palantes captarum apud Noveſium Bonnamque legionum manipulos, & rarum apud ſigna militem, ac prope circumven-
5 tas aquilas videt. Incenſus ira, *non Flaccum*, inquit, *non Voculam deſeritis. Nulla hic proditio. neque aliud excu-*

V.C.823. Ch.70.

* proximam memoriam MS.

† tenere MSS.

excuſandum habeo, quam quod vos Gallici fœderis obli-
*tos *prædixerim, memoriam Romani ſacramenti † teme-*
re credidi. Annumerabor Numiſiis & Herenniis, ut 6
omnes Legati veſtri, aut militum manibus, aut hoſtium
ceciderint. Ite, nuntiate Veſpaſiano, vel quod propius
eſt, Civili & Claſſico, relictum a vobis in acie ducem.
venient legiones, quæ neque me inultum, neque vos
Cap.78. *impunitos patiantur.* Vera erant. & a tribunis præ- 1
fectiſque eadem ingerebantur. Conſiſtunt per co- 2
hortes, & manipulos. neque enim poterat pate-
ſcere acies effuſo hoſte, & impedientibus tentoriis
ſarcinisque, cum intra vallum pugnarent. Tutor, 3
& Claſſicus, & Civilis, ſuis quiſque locis pugnam
ciebant, Gallos *pro libertate*, Batavos *pro gloria*,
Germanos *ad prædam* inſtigantes. Et cuncta pro 4
hoſtibus erant. donec legio unaetviceſima, paten-
tiore quam ceteræ ſpatio conglobata, ſuſtinuit ru-
entes; mox impulit. Nec ſine ope divina, mutatis 5
repente animis, terga victores vertere. Ipſi terri-
tos ſe cohortium adſpectu ferebant, quæ primo im-
petu disjectæ, ſummis rurſus jugis congregabantur,
ac ſpeciem novi auxilii fecerant. Sed obſtitit vin- 6
centibus, pravum inter ipſos certamen, hoſte
omiſſo ſpolia conſectandi. Cerialis ut incuria pro- 7
pe rem adflixit, ita conſtantia reſtituit. ſecutuſque
fortunam, caſtra hoſtium eodem die capit exſcin-
Cap.79. ditque. Nec in longum quies militi data. Orabant 1
auxilium Agrippinenſes; offerebantque uxorem ac
ſororem Civilis, & filiam Claſſici, relicta ſibi pi-
gnora ſocietatis. Atque interim diſperſos in do- 2
mibus Germanos trucidaverant. Unde metus &
juſtæ preces invocantium, antequam hoſtes repara-
tis viribus ad ſpem, vel ad ultionem accingerentur.
Namque & Civilis illuc intenderat, non invalidus, 3
flagrantiſſima cohortium ſuarum integra: quæ ex
Chaucis Friſiiſque compoſita, Tolbiaci, in finibus
Agrippinenſium agebat. Sed triſtis nuntius avertit, 4
deletam cohortem dolo Agrippinenſium: qui largis epu-
lis vinoque ſopitos Germanos, clauſis foribus, igne
injecto, cremavere. Simul Cerialis propero agmi-
ne ſubvenit. Circumſteterat Civilem & alius metus, 5
ne quartadecima legio adjuncta Britannica claſſe,
adflictaret Batavos, qua Oceano ambiuntur. Sed 6
legionem

legionem terreſtri itinere Fabius Priſcus Legatus in
Nervios Tungroſque duxit. eæque civitates in de-
7 ditionem acceptæ. claſſem* ultro Caninefates ad- * vero MS.
greſſi ſunt: majorque pars navium depreſſa, aut ca-
pta. Et Nerviorum multitudinem ſponte commo-
tam, ut pro Romanis bellum capeſſeret, iidem
8 Caninefates fudere. Claſſicus quoque adverſus equi-
tes Noveſium a Ceriale præmiſſos, ſecundum prœ-
lium fecit. quæ modica, ſed crebra damna, famam
1 victoriæ nuper partæ lacerabant. Iiſdem diebus Mu- Cap.80.
cianus Vitellii filium interfici jubet: manſuram
diſcordiam obtendens, ni ſemina belli reſtinxiſſet.
2 Neque Antonium Primum adſciri inter comites a
Domitiano paſſus eſt: favore militum anxius, &
ſuperbia viri, æqualium quoque, adeo ſuperiorum
3 intolerantis. Profectus ad Veſpaſianum Antonius,
ut non pro ſpe ſua excipitur, ita neque averſo Im-
peratoris animo. trahebatur in diverſa, hinc meritis
Antonii, cujus ductu confectum haud dubie bel-
4 lum erat, inde Muciani epiſtolis: ſimul ceteri, ut
infeſtum tumidumque inſectabantur, adjunctis prio-
ris vitæ criminibus. neque ipſe deerat arrogantia
vocare offenſas, nimius commemorandis quæ me-
ruiſſet. *Alios* ut *imbelles*, *Cæcinam* ut *captivum ac*
5 *dediticium* increpat. Unde paullatim levior vilior-
que haberi, manente tamen in ſpeciem amicitia.
1 Per eos menſes quibus Veſpaſianus Alexandriæ ſta- Cap.81.
tos æſtivis flatibus dies, & certa maris opperieba-
tur, multa miracula evenere, quis ‡ cæleſtis favor & ‡ cæli-
quædam in Veſpaſianum inclinatio numinum oſten- tum
2 deretur. Ex plebe Alexandrina quidam oculorum MS.
tabe notus, genua ejus advolvitur, *remedium cæci-
tatis* expoſcens gemitu, monitu Serapidis dei, quem
3 dedita ſuperſtitionibus gens ante alios colit. pre-
cabaturque Principem, *ut genas & oculorum orbes
dignaretur reſpergere oris excremento.* Alius manu
æger, eodem deo auctore, *ut pede ac veſtigio Cæſaris
4 calcaretur*, orabat. Veſpaſianus primo irridere, ad-
ſpernari: atque illis inſtantibus, modo famam vanita-
tis metuere; modo obſecratione ipſorum, & voci-
bus adulantium in ſpem induci. poſtremo æſtimari
a medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas, ope
5 humana ſuperabiles forent. Medici varie diſſerere;

Huic

V.C.823. Ch.70. *Huic non exeſam vim luminis, & redituram ſi pel-*
lerentur obſtantia: illi elapſos in pravum artus, ſi
ſalubris vis adhibeatur, poſſe integrari. Id fortaſſe 6
cordi deis, & divino miniſterio Principem electum.
denique patrati remedii gloriam penes Cæſarem;
inriti ludibrium penes miſeros fore. Igitur Veſpaſia- 7
nus cuncta fortunæ ſuæ patere ratus, nec quidquam
ultra incredibile, læto ipſe vultu, erecta quæ adſta-
bat multitudine, juſſa exſequitur. Statim converſa
ad uſum manus, ac cæco reluxit dies. Utrumque 8
qui interfuere nunc quoque memorant, poſt-
Cap.82. quam nullum mendacio pretium. Altior inde Ve- 1
ſpaſiano cupido adeundi ſacram ſedem, ut ſuper re-
bus Imperii conſuleret. *Arceri templo cunctos* ju- 2
bet. atque ingreſſus, intentuſque numini, reſpexit
pone tergum e primoribus Ægyptiorum nomine
Baſiliden: quem procul Alexandria plurium dierum
itinere, & ægro corpore detineri haud ignorabat.
Percunctatur ſacerdotes, *num illo die Baſilides tem-* 3
plum iniſſet? percunctatur obvios, *num in urbe vi-*
ſus ſit? denique miſſis equitibus explorat, illo tem-
poris momento octoginta millibus paſſuum abfuiſſe.
Tunc divinam ſpeciem, & vim reſponſi ex nomine 4
Cap.83. *Baſilidis*, interpretatus eſt. Origo dei nondum no- 1
ſtris auctoribus celebrata: Ægyptiorum antiſti-
tes ſic memorant: *Ptolemæo regi, qui Macedo-* 2
num primus Ægypti opes firmavit, cum Alexan-
driæ recens conditæ mœnia, templaque & religiones
adderet: oblatum per quietem decore eximio, &
majore quam humana ſpecie juvenem, qui moneret,
ut fidiſſimis amicorum in Pontum miſſis, effi-
giem ſuam acciret: lætum id regno, magnamque &
inclytam ſedem fore quæ excepiſſet. *ſimul viſum eum-*
dem juvenem in cælum igne plurimo attolli. Ptole- 3
mæus omine & miraculo excitus, ſacerdotibus
Ægyptiorum, quibus mos talia intelligere,
nocturnos viſus aperit. Atque illis Ponti & exter- 4
norum parum gnaris, Timotheum Athenienſem e
gente Eumolpidarum, quem ut antiſtitem cærimo-
* Eleuſine niarum * Eleuſi exciverat, *quænam illa ſuperſtitio, quod*
numen? interrogat. Timotheus quæſitis qui in Pon- 5
tum meaſſent, cognoſcit urbem illic Sinopen, nec
procul templum vetere inter accolas fama Iovis Di-
tis.

tis. Namque & muliebrem effigiem adſiſtere, quam
6 plerique Proſerpinam vocent. Sed Ptolemæus, ut
ſunt ingenia regum, pronus ad formidinem; ubi
ſecuritas rediit, voluptatum quam religionum ap-
petens, negligere paullatim, aliaſque ad curas ani-
mum vertere: donec eadem ſpecies terribilior jam
& inſtantior, *exitium ipſi regnoque* denuntiaret, *ni*
7 *juſſa patrarentur.* Tum legatos & dona Scydrothe-
midi regi (is tunc Sinopenſibus imperitabat) ex-
pediri jubet; præcipitque navigaturis, *ut Pythium*
8 *Apollinem adeant.* Illis mare ſecundum: ſors ora-
culi haud ambigua: *Irent, ſimulacrumque patris ſui*
1 *reveherent, ſororis relinquerent.* Ut Sinopen venere, Cap.84.
munera, preces, mandata regis ſui Scydrothemidi
adlegant. Qui * diverſus animi, modo numen pa- * verſus
veſcere, modo minis adverſantis populi terreri, ſæ- MSS.
2 pe donis promiſſiſque legatorum flectebatur. Atque
interim triennio exacto, Ptolemæus non ſtudium,
non preces omittere. Dignitatem legatorum, nu-
3 merum navium, auri pondus augebat. Tum minax
facies Scydrothemidi offertur, *ne deſtinata deo ultra*
moraretur. Cunctantem varia pernicies, morbique
& manifeſta cæleſtium ira, graviorque in dies fati-
4 gabat. Advocata concione, *juſſa numinis, ſuos*
Ptolemæique viſus, ingruentia mala exponit. Vulgus
adverſari † regem, invidere Ægypto, ſibi metuere, † reges.
5 templumque circumſidere. Major hinc fama tradi- MS.
dit, *deum ipſum appulſas litori navis ſponte conſcendiſſe.*
Mirum inde dictu, tertio die tantum maris emenſi,
6 Alexandriam appelluntur. Templum pro magnitu-
dine urbis exſtructum, loco cui nomen Rhacotis:
fuerat illic ſacellum, Serapidi atque Iſidi antiquitus
7 ſacratum. Hæc de origine & advectu dei, celeber-
rima. Nec ſum ignarus, eſſe quoſdam qui *Seleucia*
urbe Suriæ accitum, regnante Ptolemæo, quem tertia
ætas tulit: alii *auctorem eumdem Ptolemæum*; *ſedem*
ex qua tranſierit, *Memphim* perhibent, inclytam
8 olim, & veteris Ægypti columen. Deum ipſum
multi *Æſculapium, quod medeatur ægris corporibus*;
quidam *Oſirim, antiquiſſimum illis gentibus numen*;
plerique *Iovem, ut rerum omnium potentem*; plurimi
Ditem patrem, inſignibus quæ in ipſo manifeſta, aut
1 per ambages conjectant. At Domitianus Mucianuſ- Cap.85.
que,

que, antequam Alpibus propinquarent, proſperos
rerum in Treveris geſtarum nuntios accepere. Præ- 1
cipua victoriæ fides, dux hoſtium Valentinus, ne-
quaquam abjecto animo, quos ſpiritus geſſiſſet,
vultu ferebat. Auditus ideo tantum, ut noſceretur 3
ingenium ejus, damnatuſque, inter ipſum ſuppli-
cium, exprobranti cuidam *patriam ejus captam*,
Accipere ſe ſolatium mortis reſpondit. Sed Mucianus 4
quod diu occultaverat, ut recens exprompſit. *Quo-
niam benignitate deum fractæ vires hoſtium forent: pa-
rum decore Domitianum, confecto prope bello, alienæ
gloriæ interventurum. Si ſtatus Imperii, aut ſalus Gal-* 5
*liarum in ‡ diſcrimen verteretur, debuiſſe Cæſarem in
acie ſtare: Caninefates Batavoſque minoribus ducibus
delegandos. Ipſe Lugduni vim fortunamque Principatus
e proximo oſtentaret, nec parvis periculis immixtus, &
majoribus non defuturus.* Intelligebantur artes: ſed 1

‡ *diſcrimine* MSS.

Cap. 86.

pars obſequii in eo, ne deprehenderentur. ita 2
Lugdunum ventum. Unde creditur Domitianus,
occultis ad Cerialem nuntiis, fidem ejus tentaviſſe,
an præſenti ſibi exercitum imperiumque traditurus foret.
qua * cogitatione bellum adverſus patrem † agitave- 3
rit; an opes vireſque adverſus fratrem, in incerto fuit.
nam Cerialis ſalubri temperamento eluſit, ut vana
pueriliter cupientem. Domitianus ſperni a ſenio- 4
ribus juventam ſuam cernens, modica quoque &
uſurpata antea munia Imperii omittebat. ſimplici-
tatis ac modeſtiæ imagine, in altitudinem condi-
tus: ſtudiumque litterarum & amorem carminum
ſimulans, quo velaret animum, & fratris æmulationi
ſubduceretur, cujus diſparem mitioremque natu-
ram contra interpretabatur.

* contagione *MS. & Ed. R.*
† cogitaverit; *MS. & Edd.*

Bre-

Breviarium Libri V Hiſtoriarum.

Interim Titus cum valido exercitu ad Hieroſolyma contendit. (Cap. 1.) *De nomine & origine Judæorum referta fabulis narratio.* (2.3.) *Inſtituta & cæremoniæ gentis:* (4.) *deque iis maligna profanorum judicia.* (5.) *deſcriptio terræ finiumque, balſami, Libani, Jordanis, lacus bitumen generantis* (6.) *& regionis circa eum.* (7.) *tum Hieroſolymorum. Judæorum reges,* (8.) *bella cum Romanis, Præſides & Procuratores.* (9.) *Titus Judæos in urbem compulſos obſidet.* (10.) *Hieroſolymorum munitiones,* (11.) *& copiæ duceſque.* (12.) *Prodigia exitium Urbis portendentia.* (13.) *Interea Civilis reparato exercitu,* (14.) *cum Cereali manus conſerit, ſatis proſpere.* (15.) *Inde utrimque ad ſummæ rei diſcrimen ſe præparant.* (16.17.) *Fit atrox pugna, ſed proditione Batavi cujuſdam, Germani vincuntur.* (18.) *nec eo ſecius Civilis præſidia Romanorum qradripartitis copiis invadit;* (19.20.) *ſed repelluntur cum periculo.* (21.) *Cerialis ob incuriam ſuam pæne a Germanis exceptus,* (22.) *inſtructa claſſe Civilem trans Rhenum pellit, inſulamque Batavorum populatur.* (23.) *ſimul animos hoſtium occultis nuntiis labefactat,* (24.25.) *unde Civilis colloquio petito ſe dedit.*

C. CORNELII
TACITI
HISTORIARUM
LIBER V.
QUI
ANNALIUM XXI.

Cap. I. Ejuſdem anni principio, Cæſar Titus perdo- 1
mandæ Iudææ delectus a patre, & privatis
utriuſque rebus militia clarus, majore tum vi
famaque agebat, certantibus provinciarum & exer-
cituum ſtudiis. atque ipſe, ut * ſuper fortunam cre- 2
deretur, decorum ſe promptumque in armis oſten-
debat, comitate & adloquiis officia provocans: ac
plerumque in opere, in agmine, gregario militi
mixtus, incorrupto ducis honore. Tres eum in 3
Iudæa legiones, quinta & decima, & quintadecima,
vetus Veſpaſiani miles excepere. Tradidit & Suria
duodecimam, & adductos Alexandria duoetviceſi-
manos tertianoſque. Comitabantur viginti ſociæ 4
cohortes, octo equitum alæ: ſimul Agrippa, Sohe-
muſque reges, & auxilia regis Antiochi, validaque
& ſolito inter accolas odio infenſa Iudæis Arabum
manus. Multi, quos Urbe atque Italia ſua quemque
ſpes acciverat, occupandi Principem adhuc vacuum.
His cum copiis fines hoſtium ingreſſus, compoſito 5
agmine, cuncta explorans, paratuſque decernere,
Cap. 2. haud procul Hieroſolymis caſtra facit. Sed quia 1
famoſæ urbis ſupremum diem tradituri ſumus, con-
gruens videtur primordia ejus aperire. *Iudæos Creta*

* ſuperior omnibus c. MSS.

inſula

inſula profugos, noviſſima Lybiæ inſediſſe memorant,
qua tempeſtate Saturnus vi Iovis pulſus ceſſerit regnis.
3 Argumentum e nomine petitur, *inclytum in Creta*
Idam montem, accolas Idæos, aucto in barbarum
4 *cognomento, Iudæos vocitari.* quidam *regnante Iſide,*
exundantem per Ægyptum multitudinem, ducibus
Hieroſolymo ac Iuda proximas in terras exoneratam.
5 Plerique *Æthiopum prolem, quos rege Cepheo, metus*
6 *atque odium mutare ſedes perpulerit.* Sunt qui tra-
dant, *Aſſurios convenas, indigum agrorum populum,*
parte Ægypti potitos, mox proprias urbes, Hebræ-
7 *asque terras, & propiora Suriæ coluiſſe. Clara* alii
Iudæorum initia: Solymos, carminibus Homeri celebratam
gentem, conditæ urbi Hieroſolymam nomen e ſuo feciſſe.
1 Plurimi auctores conſentiunt, *orta per Ægyptum* Cap. 3.
tabe, quæ corpora fœdaret; regem Bocchorim, adito
Hammonis oraculo remedium petentem, purgare re-
gnum, & id genus hominum ut inviſum deis, alias
2 in terras avehere *juſſum. Sic conquiſitum collectum-*
que vulgus, poſtquam vaſtis locis relictum ſit; ceteris
per lacrymas torpentibus, Moſen unum exſulum monu-
iſſe, ne quam deorum hominumve opem exſpecta-
rent utrimque deſerti, ſed ſibimet ut duci cæleſti
crederent, primo cujus auxilio * credentes, præſen- * [cre-
3 tes miſerias pepuliſſent. Aſſenſere, atque omnium dentes]
ignari fortuitum iter incipiunt. Sed nihil æque,
4 quam inopia aquæ fatigabat. Jamque haud procul
exitio, totis campis procubuerant: cum grex aſino-
rum agreſtium, e paſtu in rupem nemore opacam
5 conceſſit. Secutus Moſes, conjectura herbidi ſoli,
largas aquarum venas aperit. Id levamen, & con-
tinuum ſex dierum iter emenſi, ſeptimo pulſis cul-
toribus, obtinuere terras in quibus urbs & tem-
1 plum dicata ſunt. Moſes quo ſibi in poſterum gen- Cap. 4.
tem firmaret; novos ritus, contrarioſque ceteris
mortalibus, indidit. Profana illic omnia, quæ
apud nos ſacra: rurſum conceſſa apud illos, quæ
2 nobis inceſta. Effigiem animalis, quo monſtrante
errorem ſitimque depulerant, penetrali ſacravere:
cæſo ariete, velut in contumeliam Hammonis. Bos
quoque immolatur, quem Ægyptii Apin colunt.
3 Sue abſtinent, memoria cladis, quod ipſos ſcabies
quondam turpaverat, cui id animal obnoxium.

Longam

V.C. 823. Ch. 70.

Longam olim tamen crebris adhuc jejuniis faten- 4
tur. Et raptarum frugum argumentum, panis Ju-
daicus nullo fermento, retinet. *Septimo die otium* 5
placuiſſe ferunt: *quia is finem laborum tulerit, dein*
blandiente inertia, ſeptimum quoque annum ignaviæ da-
tum. Alii *honorem eum Saturno haberi: ſeu principia* 6
religionis tradentibus Idæis, quos cum Saturno pulſos,
& conditores gentis accepimus: ſeu quod e ſeptem ſide-
ribus, quis mortales reguntur, altiſſimo orbe & præ-
cipua potentia ſtella Saturni feratur: ac pleraque cæ-
leſtium, vim ſuam & curſum ſeptimos per numeros
Cap. 5. *conficiant.* Hi ritus quoquo modo inducti, antiqui- 1
tate defenduntur. cetera inſtituta ſiniſtra: fœda,
pravitate valuere. Nam peſſimus quiſque, ſpretis
religionibus patriis, tributa & ſtipes illuc * congere-
bant. Unde auctæ Iudæorum res: & quia apud i- 2
pſos fides obſtinata, miſericordia in promptu, ſed
adverſus omnes alios hoſtile odium. Separati epu- 3
lis, diſcreti cubilibus, projectiſſima ad libidinem
gens, alienarum concubitu abſtinent. inter ſe ni-
hil inlicitum. Circumcidere genitalia inſtituere, ut 4
diverſitate noſcantur. Transgreſſi in morem eorum,
idem uſurpant. nec quidquam prius imbuuntur, 5
quam contemnere deos, exuere patriam: paren-
tes, liberos, fratres, vilia habere. Augendæ tamen 6
multitudini conſulitur. Nam & necare quemquam
ex agnatis, nefas: animaſque prœlio aut ſuppliciis
peremptorum, æternas putant. Hinc generandi
amor, & moriendi contemptus. Corpora condere, 7
quam cremare, e more Ægyptio: eademque ‡ cura,
& de infernis perſuaſio. cæleſtium contra. Ægyptii 8
pleraque animalia effigieſque compoſitas veneran-
tur. Iudæi mente ſola, unumque numen intelli-
gunt. *Profanos qui deum imagines, mortalibus mate-*
riis, in ſpecies hominum effingant. Summum illud &
æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur 9
nulla ſimulacra urbibus ſuis, nedum templis † ſunt.
Non regibus hæc adulatio, non Cæſaribus honor.
Sed quia ſacerdotes eorum tibia tympaniſque con- 10
cinebant, hedera vinciebantur, vitiſque aurea tem-
plo reperta: *Liberum patrem coli, domitorem Orientis*
quidam arbitrati ſunt, nequaquam congruentibus
inſtitutis. quippe Liber feſtos lætoſque ritus po-
ſuit:

* gerebant. *MSS.*

‡ cura dei. & perſuaſio c. *MS.*

† ſinunt.

 Anno V.C. 823.
1 fuit : Judæorum mos abſurdus ſordidusque. Terra Ch. 70.
fineſque, quæ ad Orientem vergunt, Arabia ter- Cap. 6.
minantur : a meridie, Ægyptus objacet : ab oc-
caſu, Phœnices & mare : Septemtrionem a late-
2 re Suriæ longe proſpectant. Corpora hominum ſa-
lubria, & ferentia laborum. rari imbres, uber
ſolum. Exuberant fruges noſtrum ad morem. præ-
terque eas Balſamum & Palmæ. Palmetis proceritas,
3 & decor. Balſamum modica arbor : ut quiſque ra-
mus intumuit, ſi vim ferri adhibeas, pavent venæ;
fragmine lapidis, aut teſta aperiuntur. humor in
4 uſu medentium eſt. Præcipuum montium Liba-
num erigit, mirum dictu, tantos inter ardores
opacum fidumque nivibus. Idem amnem Jorda-
nem alit, funditque. Nec Jordanes pelago accipi-
tur. Sed unum atque alterum lacum integer per-
5 fluit : tertio retinetur. Lacus immenſo ambitu,
ſpecie maris, ſapore corruptior, gravitate odoris
accolis peſtifer, neque vento impellitur, neque pi-
6 ſces aut ſuetas aquis volucres patitur. Incertæ undæ
ſuperjacta, ut ſolido feruntur : periti imperitique
7 nandi, perinde attolluntur. Certo anni, bitumen
egerit : cujus legendi uſum, ut ceteras artes, ex-
perientia docuit. Ater ſuapte natura liquor, & ſpar-
ſo aceto concretus, innatat. hunc manu captum,
8 quibus ea cura, in ſumma navis trahunt. Inde nul-
lo juvante influit, oneratque, donec abſcindas.
nec abſcindere ære ferrove poſſis : fugit cruorem
veſtemque infectam ſanguine, quo feminæ per men-
9 ſes exſolvuntur. ſic veteres auctores. Sed gnari lo-
corum tradunt, undantes bitumine moles pelli,
manuque trahi ad litus : mox ubi vapore terræ, vi
ſolis inaruerint, ſecuribus cuneiſque ut trabes aut
1 ſaxa diſcindi. Haud procul inde campi, quos ferunt Cap. 7.
olim uberes, magniſque urbibus habitatos, fulmi-
num jactu arſiſſe : & manere veſtigia, terramque
ipſam ſpecie torridam, vim frugiferam perdidiſſe.
2 Nam cuncta ſponte edita, aut manu ſata, ſive her-
bæ tenues aut flores, ut ſolitam in ſpeciem adole-
3 vere, atra & inania velut in cinerem vaneſcunt. Ego
ſicut inclitas quondam urbes igne cæleſti flagraſſe
conceſſerim, ita halitu lacus infici terram, cor-
rumpi ſuperfuſum ſpiritum, eoque fetus ſegetum &

V.C. 823. Ch. 70. autumni putreſcere reor, ſolo cæloque juxta gravi.
Et Belus amnis Judaico mari inlabitur: circa 4
* lectæ cujus os * coulectæ arenæ, admixto nitro, in vitrum
MSS. excoquuntur. modicum id litus, ſed egerentibus
Cap. 8. inexhauſtum. Magna pars Judææ vicis diſpergitur. 1
habent & opida. Hieroſolyma genti caput. Illic 2
immenſæ opulentiæ templum ex primis munimentis urbis, alienigenis templum interius clauſum. ad fores tantum Judæo aditus: limine, præter ſacerdotes, arcebantur. Dum Aſſurios penes 3
Medoſque & Perſas Oriens fuit, deſpectiſſima pars
ſervientium. poſtquam Macedones præpotuere, rex 4
Antiochus demere ſuperſtitionem, & mores Græcorum dare adnixus, quo minus teterrimam gentem in melius mutaret, Parthorum bello prohibitus eſt. nam ea tempeſtate Arſaces deſciverat. Tum 5
Judæi Macedonibus invalidis, Parthis nondum ad-
† erant ultis (& Romani procul † aberant) ſibi ipſi reges
MSS. impoſuere. qui mobilitate vulgi expulſi, reſumpta per arma dominatione, fugas civium, urbium everſiones, fratrum, conjugum, parentum neces, aliaque ſolita regibus auſi, ſuperſtitionem fovebant: quia honor ſacerdotii, firmamentum potentiæ aſſu- 6
Cap. 9. mebatur. Romanorum primus Cn. Pompejus Ju- 1
dæos domuit: templumque jure victoriæ ingreſſus eſt. Inde vulgatum, *nulla intus deum effigie vacuam ſedem, & inania arcana.* Muri Hieroſolymorum
diruti, delubrum manſit. Mox civili inter nos 2
bello, poſtquam in ditionem M. Antonii provinciæ ceſſerant; rex Parthorum Pacorus Judæa potitus, interfectuſque a P. Ventidio, & Parthi trans Euphratem redacti: Judæos C. Soſius ſubegit. Re- 3
gnum ab Antonio Herodi datum, victor Auguſtus
auxit. Poſt mortem Herodis, nihil exſpectato Cæ- 4
ſare, Simon quidam regium nomen invaſerat. Is à Quinctilio Varo obtinente Suriam punitus: & gentem coërcitam liberi Herodis tripartito rexere.
Sub Tiberio quies. dein juſſi a C. Cæſare *effigiem* 5
ejus in templo locare, arma potius ſumpſere: quem
motum Cæſaris mors diremit. Claudius defunctis 6
regibus, aut ad modicum redactis, Judæam provinciam equitibus Romanis aut libertis permiſit. e 7
quibus Antonius Felix, per omnem ſævitiam ac libidinem,

bidinem, jus regium ſervili ingenio exercuit, Druſilla Cleopatræ & Antonii nepte in matrimonium accepta: ut ejuſdem Antonii, Felix progener, Clau-
1 dius nepos eſſet. Duravit tamen patientia Judæis, Cap. 10.
uſque ad Geſſium Florum Procuratorem. Sub eo bellum ortum. & comprimere cœptantem Ceſtium Gallum Suriæ Legatum, varia prœlia ac ſæpius ad-
2 verſa excepere. Qui ubi fato, aut tædio occidit; miſſu Neronis, Veſpaſianus fortuna famaque & egregiis miniſtris, intra duas æſtates, cuncta camporum, omneſque præter Hieroſolyma urbes, vi-
3 ctore exercitu tenebat. Proximus annus civili bello intentus, quantum ad Judæos per otium tranſiit. Pace per Italiam parta, & externæ curæ rediere.
4 Augebat iras, quod ſoli Judæi non ceſſiſſent. Simul manere apud exercitus Titum, ad omnes Principatus novi eventus caſuſve utilius videbatur. Igitur caſtris, uti diximus, ante mœnia Hieroſoly-
1 morum poſitis, inſtructas legiones oſtentavit. Ju- Cap. 11.
dæi ſub ipſos muros ſtruxere aciem, rebus ſecundis longius auſuri, & ſi pellerentur, parato perfugio.
2 Miſſus in eos eques cum expeditis cohortibus, ambigue certavit. Mox ceſſere hoſtes, & ſequentibus diebus crebra pro portis prœlia ſerebant: donec
3 aſſiduis damnis, intra mœnia pellerentur. Romani ad oppugnandum verſi. neque enim dignum videbatur, famem hoſtium opperiri. poſcebantque pericula, pars virtute, multi ferocia, & cupidine
4 præmiorum. Ipſi Tito Roma, & opes, voluptateſque ante oculos; ac ni ſtatim Hieroſolyma con-
5 ciderent, morari videbantur. Sed urbem arduam ſitu. opera moleſque firmaverant, quis vel plana ſatis munirentur. Nam duos colles immenſum editos claudebant muri per artem obliqui, aut introrſus ſinuati: ut latera oppugnantium, ad ictus pateſce-
6 rent. Extrema rupis abrupta: & turres, ubi mons juviſſet, in ſexaginta pedes; inter devexa, in centenos vicenoſque attollebantur: mira ſpecie, ac
7 procul intuentibus pares. Alia intus mœnia, regiæ circumjecta. conſpicuoque faſtigio turris *Antonia*
1 in honorem M. Antonii ab Herode appellata. Tem- Cap. 12.
plum in modum arcis, propriique muri, labore & opere ante alios. ipſæ porticus, quis templum am-

V.C.823. Ch.70. biebatur, egregium propugnaculum. Fons peren-
nis aquæ, cavati ſub terra montes: & piſcinæ ci-
ſternæque ſervandis imbribus. præviderant condi- 2
tores ex diverſitate morum, crebra bella. inde
cuncta, quamvis adverſus longum obſidium: & à
Pompejo expugnatis, metus atque uſus pleraque
monſtravere. Atque per avaritiam Claudianorum 3
temporum, empto jure muniendi, ſtruxere muros
in pace, tamquam ad bellum: magna colluvie, &
ceterarum urbium clade aucti: nam pervicaciſſimus
quiſque illuc perfugerat, eoque ſeditioſius agebant.
Tres duces, totidem exercitus. Extrema & latiſſi- 4
ma mœnium Simon; mediam urbem Joannes,
quem & Bargioram vocabant; templum Eleazarus
firmaverat. Multitudine & armis Joannes, ac Si-
mon; Eleazarus loco pollebat. Sed prœlia, dolus, 5
incendia inter ipſos, & magna vis frumenti ambu-
ſta. Mox Joannes, miſſis per ſpeciem ſacrificandi,
qui Eleazarum manumque ejus obtruncarent, tem-
plo potitur. ita in duas factiones civitas diſceſſit, 6
donec propinquantibus Romanis bellum externum
Cap. 13. concordiam pareret. Evenerant prodigia, quæ neque 1
hoſtiis, neque votis piare fas habet gens ſuperſtitio-
ni obnoxia, religionibus adverſa. Viſæ per cælum 2
concurrere acies, rutilantia arma, & ſubito nu-
bium igne collucere templum. Expaſſæ repente de-
lubri fores, & audita major humana vox, *Excede-
re deos*: ſimul ingens motus excedentium. Quæ 3
pauci in metum trahebant: pluribus perſuaſio in-
erat, antiquis ſacerdotum litteris contineri, eo
ipſo tempore fore, ut valeſceret Oriens, profecti-
que Judæa rerum potirentur. quæ ambages Veſpa- 4
ſianum ac Titum prædixerant. Sed vulgus, more
humanæ cupidinis, ſibi tantam fatorum magnitu-
dinem interpretati, ne adverſis quidem ad vera mu-
tabantur. Multitudinem obſeſſorum omnis ætatis, 5
virile ac muliebre ſexus, ſexcenta millia fuiſſe acce-
pimus. Arma cunctis, qui ferre poſſent, & plures,
quam pro numero, audebant. Obſtinatio viris fe-
miniſque par: ac ſi transferre ſedes cogerentur,
major vitæ metus quam mortis. Hanc adverſus ur- 6
bem gentemque Cæſar Titus, quando impetus
& ſubita belli locus abnueret, aggeribus vineiſque
cer-

certare ſtatuit. Dividuntur legionibus munia, &
quies prœliorum fuit: donec cuncta expugnandis
urbibus reperta apud veteres, aut novis ingeniis,
1 ſtruerentur. At Civilis poſt malam in Treveris pu- Cap. 14.
gnam, reparato per Germaniam exercitu, apud
Vetera caſtra conſedit: tutus loco; & ut memoria
proſperarum illic rerum, augeſcerent Barbarorum
2 animi. Secutus eſt eodem Cerialis, duplicatis co-
piis, adventu ſecundæ & XVI & XIV legionum.
Cohorteſque & alæ jampridem accitæ, poſt victo-
riam properaverant. Neuter ducum cunctator. Sed
arcebat latitudo camporum, ſuopte ingenio hu-
3 mentium. Addiderat Civilis obliquam in Rhenum
molem, cujus objectu revolutus amnis, adjacen-
4 tibus ſuperfunderetur. Ea loci forma, incertis va-
dis ſubdola, & nobis adverſa. quippe miles Roma-
nus armis gravis, & nandi pavidus: Germanos
fluminibus ſuetos, levitas armorum, & proceri
1 tas corporum attollit. Igitur laceſſentibus Batavis, Cap. 15.
ferociſſimo cuique noſtrorum cœptum certamen.
deinde orta trepidatio, cum præaltis paludibus ar-
2 ma equique haurirentur. Germani notis vadis per-
ſultabant, omiſſa plerumque fronte, latera ac ter-
3 ga circumvenientes. neque ut in pedeſtri acie, co-
minus certabatur, ſed tamquam navali pugna, va-
gi inter undas, aut ſi quid ſtabile occurrebat, totis
illic corporibus nitentes, vulnerati cum integris,
periti nandi cum ignaris, in mutuam perniciem
4 implicabantur. minor tamen quam pro tumultu
cædes: quia non auſi egredi paludem Germani, in
5 caſtra rediere. Ejus prœlii eventus utrumque du-
cem, diverſis animi motibus, ad maturandum
ſummæ rei diſcrimen erexit. Civilis inſtare fortu-
6 næ; Cerialis abolere ignominiam. Germani pro-
ſperis feroces; Romanos pudor excitaverat. nox
apud Barbaros cantu aut clamore; noſtris per iram
1 & minas acta. Poſtera luce Cerialis equite & auxi- Cap. 16.
liariis cohortibus frontem explet: in ſecunda acie,
legiones locatæ: dux ſibi delectos retinuerat ad im-
2 proviſa. Civilis haud porrecto agmine, ſed cuneis
adſtitit. Batavi Cugernique in dextro; læva ac pro-
3 piora fluminis Transrhenani tenuere. Exhortatio
ducum, non more concionis apud univerſos, ſed

Ch.70. ut quoſque ſuorum advehebantur. Cerialis *veterem Romani nominis gloriam, antiquas recenteſque victorias: ut perfidum, ignavum, victum hoſtem, in æternum exſcinderent. ultione magis, quam prœlio opus eſſe. Pauciores nuper cum pluribus certaſſe: attamen* 4
fuſos Germanos, quod roboris fuerit. Supereſſe qui fugam animis, qui vulnera tergo ferant. Proprios 5
inde ſtimulos legionibus admovebat, *domitores Britanniæ quartadecimanos* appellans: *Principem Gal-* 6
bam ſextæ legionis auctoritate factum: illa primum acie, ſecundanos nova ſigna, novamque aquilam dicaturos. Hinc * prævectus ad Germanicum exerci- 7
tum, manus tendebat, *ut ſuam ripam, ſua caſtra ſanguine hoſtium reciperarent.* † Alacrior omnium 8
clamor, quis vel e longa pace prœlii cupido, vel feſſis bello pacis amor, præmiaque & quies in poſterum ſperabantur.

* pervectus MS.
† Alacer MS.

Cap. 17. Nec Civilis ſilentem ſtruxit 1
aciem, locum pugnæ teſtem virtutis ciens: *Stare Germanos Batavoſque ſuper veſtigia gloriæ, cineres oſſaque legionum calcantes. quocumque oculos Romanus intenderet, captivitatem, cladem que & dira omina obverſari. Ne terrerentur vario Treverici prœ-* 2
lii eventu: ſuam illic victoriam Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis, præda manus impediunt. ſed cuncta mox proſpera, & hoſti contraria eveniſſe. Quæ pro- 3
*videri aſtu ducis oportuerit, ‡ providiſſe: campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtibus * noxias: Rhenum & Germaniæ deos in adſpectu, quorum nu-* 4
mine capeſſerent pugnam, conjugum, parentum, patriæ memores. illum diem aut glorioſiſſimum inter majores, aut ignominioſum apud poſteros fore. Ubi 5
ſono armorum tripudiiſque (ita illis mos) approbata ſunt dicta, ſaxis, glandibuſque & ceteris miſſilibus prœlium incipitur: neque noſtro milite paludem ingrediente, & Germanis ut elicerent laceſſentibus.

‡ provi-viſa: MS.
* medias: MS.

Cap. 18. Abſumptis quæ jaciuntur, & ardeſcen- 1
te pugna, procurſum ab hoſte infeſtius. immenſis corporibus, & prælongis haſtis fluitantem labantemque militem eminus fodiebant: ſimul e mole, quam eductam in Rhenum retulimus, Bructerorum cuneus transnatavit. turbata ibi res. & pelle- 2
batur ſociarum cohortium acies; cum legiones pugnam excipiunt, ſuppreſſaque hoſtium ferocia, 3
prœlium

prœlium ‡ exæquatur. Inter quæ perfuga Batavus
adiit Cerialem, *terga hoſtium*, promittens, *ſi* ‡ æqua-
extremo paludis eques mitteretur: ſolidum illa & tur
Cugernos quibus cuſtodia obveniſſet, parum intentos. MSS.
4 Duæ alæ cum perfuga miſſæ, incauto hoſti circum-
funduntur. quod ubi clamore cognitum, legiones
a fronte incubuere, pulſique Germani Rhenum fu-
5 ga petebant. Debellatum eo die foret, ſi Romana
claſſis ſequi maturaſſet. Ne eques quidem inſtitit,
1 repente fuſis imbribus, & propinqua nocte. Poſtera Cap. 19.
die quartadecima legio in ſuperiorem provinciam
Gallo Annio miſſa: Cerialis exercitum decima ex
2 Hiſpania legio ſupplevit. Civili Chaucorum auxilia
venere. non tamen auſus *opidum Batavorum armis * opida
tueri, raptis quæ ferri poterant, ceteris injecto *MS. &*
igni in inſulam conceſſit: gnarus deeſſe naves effici- *Ed. R.*
endo ponti, neque exercitum Romanum aliter trans-
3 miſſurum. quin & diruit molem a Druſo Germa-
nico factam, Rhenumque prono alveo in Galliam
ruentem, disjectis quæ morabantur, effudit. Sic
velut abacto amne, tenuis alveus, inſulam inter,
Germanoſque, continentium terrarum ſpeciem fe-
4 cerat. Tranſiere Rhenum Tutor quoque & Claſſi-
cus, & centum tredecim Treverorum ſenatores:
in quis fuit Alpinus Montanus, quem a Primo An-
tonio miſſum in Gallias ſuperius memoravimus.
5 Comitabatur eum frater D. Alpinus. Simul ceteri
miſeratione ac donis auxilia concibant, inter gen-
1 tes periculorum avidas. Tantumque belli ſuper- Cap. 20.
fuit, ut præſidia cohortium, alarum, legionum,
† modicis vicis quadripartita Civilis invaſerit: de- † uno
cimam legionem Arenaci; ſecundam Batavoduri; die Ci-
& Grinnes Vadamque cohortium alarumque caſtra: vilis
2 ita diviſis copiis, ut ipſe & Verax ſorore ejus geni- quadri-
tus, Claſſicuſque ac Tutor ſuam quiſque manum partita
traherent: nec omnia patrandi fiducia, ſed *multa* i. *MS.*
3 *auſis aliqua in parte fortunam afferre. Simul Ceria-*
lem neque ſatis cautum; & pluribus nuntiis huc il-
4 *luc curſantem poſſe medio intercipi.* Quibus obve-
nerant caſtra decumanorum, oppugnationem le-
gionis arduam rati, egreſſum militem & cædendis
materiis operatum turbavere, occiſo præfecto ca-
ſtrorum & quinque primoribus centurionum, pau-

V.C.823.
Ch. 70.

ciſque militibus. Ceteri ſe munimentis defendere.
Et interim Germanorum manus, Batavoduri in- 5
rumpere inchoatum pontem nitebantur. Ambi-
Cap. 21. guum prœlium nox diremit. Plus diſcriminis apud 1
Grinnes Vadamque. Vadam Civilis; Grinnes Claſ-
ſicus oppugnabant: nec ſiſti poterant, interfecto
fortiſſimo quoque; in quis Briganticus præfectus
alæ ceciderat, quem fidum Romanis, & Civili a-
vunculo infenſum diximus. Sed ubi Cerialis cum de- 2
lecta equitum manu ſubvenit, verſa fortuna præci-
pites Germani in amnem aguntur. Civilis dum fu-
gientes retentat agnitus, petituſque telis, relicto
equo transnatavit. idem Germanis effugium. Tu- 3
torem Claſſicumque appulſæ lintres vexere. Ne tum 4
quidem Romana claſſis pugnæ affuit, ut juſſum
erat. Sed obſtitit formido, & remiges per alia mi-
litiæ munia diſperſi. Sane Cerialis parum temporis 5
ad exſequenda imperia dabat: ſubitus conſiliis; ſed
eventu clarus. Aderat fortuna, etiam ubi artes de-
fuiſſent. hinc ipſi exercituique minor cura diſcipli-
næ. Et paucos poſt dies quamquam periculum capti- 6
Cap. 22. vitatis evaſiſſet, infamiam non vitavit. Profectus 1
Noveſium Bonnamque ad viſenda caſtra, quæ hie-
maturis legionibus erigebantur, navibus remeabat,
disjecto agmine, incurioſis vigiliis. Animadver- 2
ſum id Germanis, & inſidias compoſuere. electa
nox atra nubibus, & prono amne rapti, nullo pro-
hibente vallum ineunt. Prima cædes aſtu adjuta: 3
inciſis tabernaculorum funibus, ſuiſmet * coriis co-
oppertos trucidabant. Aliud agmen turbare claſſem: 4
injicere vincla; trahere puppes. Utque ad fallen-
dum ſilentio; ita cœpta cæde, quo plus terroris ad-
derent, cuncta clamoribus miſcebant. Romani 5
vulneribus exciti, quærunt arma, ruunt per vias,
pauci ornatu militari, plerique circum brachia tor-
ta veſte, & ſtrictis mucronibus. dux ſemiſomnis 6
ac prope intectus, errore hoſtium ſervatur. Nam-
que prætoriam navem, vexillo inſignem, illic du-
cem rati, abripiunt. Cerialis alibi noctem egerat,
ut plerique credidere, ob ſtuprum Claudiæ Sacratæ,
mulieris Ubiæ. vigiles flagitium ſuum ducis dede- 7
core excuſabant, tamquam *juſſi ſilere, ne quietem
ejus turbarent. ita intermiſſo ſigno, & vocibus, ſe*

* tentoriis *MSS.*

quoque

8 *quoque in ſomnum lapſos.* Multa luce revecti hoſtes, V.C.823. Ch. 70.
captivis navibus, prætoriam *triremem, flumine * bire-
1 Luppia, donum Veledæ traxere. Civilem cupido mem
inceſſit, navalem aciem oſtentandi. Complet *MS.*
quod biremium, quæque ſimplici ordine ageban- Cap. 23.
2 tur. Adjecta ingens lintrium vis. tricenos quadra-
genoſque ferre armatos Liburnicæ ſolitæ: & ſimul
captæ lintres, ſagulis verſicoloribus, haud indeco-
3 re pro velis juvabantur. Spatium velut æquoris
electum, quo Moſæ fluminis † amnem Rhenus Oce- † os am-
ano adfundit. Cauſſa inſtruendæ claſſis, ſuper inſi- nem
tam genti vanitatem, ut eo terrore commeatus Rhe-
4 Gallia adventantes interciperent. Cerialis miracu- num
lo magis, quam metu, direxit claſſem: numero *MSS.*
imparem, uſu remigum, gubernatorum arte, na-
5 vium magnitudine potiorem. His flumen ſecun-
dum: illi vento agebantur. Sic prævecti, tentato
telorum jactu, dirimuntur. Civilis nihil ultra au-
6 ſus, trans Rhenum conceſſit. Cerialis inſulam Ba-
tavorum hoſtiliter populatus, agros villaſque Civi-
lis intactos, nota arte ducum ſinebat: cum interim
flexu autumni, & crebris ‡ pluvialibus imbribus ſu- ‡ per-
perfuſus amnis, paluſtrem humilemque inſulam hie-
7 in faciem ſtagni opplevit. nec claſſis, aut commea- mem
tus aderant: caſtraque in plano ſita, vi fluminis *MS.*
1 differebantur. *Potuiſſe tunc opprimi legiones, & vo-* Cap. 24.
luiſſe Germanos, ſed dolo a ſe flexos, imputavit Ci-
vilis. Neque abhorret vero, quando paucis poſt
2 diebus deditio inſecuta eſt. Nam Cerialis, per oc-
cultos nuntios, *Batavis pacem, Civili veniam* oſten-
tans, Veledam propinquoſque monebat; *fortunam*
belli tot cladibus adverſam, opportuno erga populum Ro-
3 *manum merito mutare. Cæſos Treveros, receptos Ubios,*
ereptam Batavis patriam: neque aliud Civilis amicitia
peractum, quam vulnera, fugas, luctus. exſulem eum
& extorrem, recipientibus oneri: & ſatis peccaviſſe,
4 *quod totiens Rhenum tranſcenderint. ſi quid ultra mo-*
liantur, inde injuriam & culpam, hinc ultionem &
1 *deos fore.* Miſcebantur minis promiſſa. Et concuſſa Cap. 25.
Tranſrhenanorum fide, inter Batavos quoque ſer-
mones orti; *Non prorogandam ultra ruinam: nec*
2 *poſſe ab una natione totius orbis ſervitium depelli. quid*
perfectum cæde & incendiis legionum, niſi ut plures

V.C. 823.
Ch. 70. *validioreſque accirentur? Si Veſpaſiano bellum na-* 3
vaverint, Veſpaſianum rerum potiri. ſin populum
Romanum armis provocent, quotam partem generis
humani Batavos eſſe? reſpicerent Rætos Noricoſque, 4
& ceterorum onera ſociorum: ſibi non tributa, ſed
virtutem & viros indici. proximum id libertati: & ſi
dominorum electio ſit; honeſtius Principes Romanorum,
quam Germanorum feminas tolerari. hæc vulgus: 5
Proceres, *atrociore Civilis rabie ſemet in arma tru-*
ſos: illum domeſticis malis, excidium gentis oppoſuiſſe.
tunc infenſos Batavis deos, cum obſiderentur legiones, 6
interficerentur Legati, bellum uni neceſſarium, ferale
ipſis ſumeretur. Ventum ad extrema, ni reſipiſce-
re incipiant & noxii capitis pœna pœnitentiam fa-
Cap. 26. *teantur* Non fefellit Civilem ea inclinatio, & præ- 1
venire ſtatuit: ſuper tædium malorum, etiam ſpe
vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit.
Petito colloquio, ſcinditur Nabaliæ fluminis pons. 2
In cujus abrupta progreſſi duces, & Civilis ita
cœpit: *Si apud Vitellii Legatum defenderer; neque*
facto meo venia, neque dictis fides debebatur. Cuncta
inter nos inimica, hoſtilia, ab illo cœpta, a me aucta
erant. Erga Veſpaſianum vetus mihi obſervantia: & 3
cum privatus eſſet, amici vocabamur. Hoc Primo
Antonio notum, cujus epiſtolis ad bellum accitus ſum,
ne Germanicæ legiones & Gallica juventus Alpes tranſ-
cenderet. Quæ Antonius epiſtolis, Hordeonius Flaccus 4
præſens monebat, arma in Germania movi, quæ Mu-
cianus in Suria, Aponius in Mœſia, Flavianus in
Pannonia.

Bre-

Breviarium Libelli de ſitu, moribus & populis Germaniæ.

Germaniæ ſitus : (Cap. 1.) *incolæ non advenæ, ſed indigenæ. auctores gentis. Germania novum nomen. Hercules.* (2.) *cantus in prælium euntium. Ulixes.* (3.) *Germani gens ſincera. habitus corporum.* (4.) *terræ conditio. argentum & aurum non habent, nec æſtimant.* (5.) *Germanorum armatura : equitatus : peditatus : ordo militiæ :* (6.) *Reges : duces : ſacerdotes :* (7.) *feminæ ad bellum comites : Veleda, Aurinia.* (8.) *Germanorum religiones & ſacra :* (9.) *ſortes ; auſpicia : equorum præſagia : captivorum pugna.* (10.) *Conſultationes & conventus.* (11.) *Accuſationes & pœnæ.* (12.) *arma juvenibus data. Principes & comites. comitatus iſtius conditio.* (13.) *& conſervatio per bella.* (14.) *Quieſcentium deſidia.* (15.) *Germanis nullæ urbes, ratio ædificandi ſimplex.* (16.) *veſtitus vilis. mulierum veſtitus.* (17.) *matrimonia : dotes : pudicitia :* (18.) *pœna adulteriorum. Monogamia quarundam.* (19.) *liberorum educatio. ſororum filii liberis pares.* (20.) *Hoſpitalitas : victus : lotio :* (21.) *armati convivæ : rixæ inter ebrios :* (22.) *potus : cibus :* (23.) *Spectacula. Alea ludendi temeritas.* (24.) *Seruorum & libertorum conditio.* (25.) *fenus ignotum. Agricultura :* (26.) *funera : ſepulcra : luctus. Nationes e Germania in Gallias tranſgreſſæ :* (27.) *Treveri, Nervii, Vangiones, Triboci, Nemetes, Ubii,* (28.) *Batavorum virtus & conſanguinei.* (29.) *Cattorum regio : habitus : diſciplina militaris :* (30.) *vota quibus virtutem accendunt.* (31.) *Uſipii. Tencteri.* (32.) *Bructeri. Chamavi. Angrivarii.* (33.) *Dulgibini. Chaſuari. Friſii.* (34.) *Chaucorum juſtitia & vires.* (35.) *Cheruſci & Foſi a Cattis victi.* (36.) *Cimbrorum geſta. clades a Germanis illatæ imperio.* (37.) *Suevorum potentia & mores in genere.* (38.) *Suevi Semnones :* (39.) *Langobardi : Reudigni : Angli : Herthi ſive Terræ matris cultus.* (40.) *Hermunduri. Albis fluvius.* (41.) *Nariſci. Marcomani. Quadi.* (42.) *Marſigni.*

ſigni. Lygii. Arii. Nabarvali. Gothones. Rugii. Lemovii. (43.) *Suiones qui regnantur.* (44.) *Æſtyi Matris Deum cultores, ſuccinum legunt: de cujus natura diſputatum. Sitones feminæ ſubditi.* (45.) *Peucini, Venedi, Fenni Germani ſint an Sarmatæ?* (46.)

C. COR-

C. CORNELII

TACITI

DE SITU, MORIBUS, ET POPULIS GERMANIÆ

LIBELLUS.

1 GERMANIA omnis a Galliis Rætiiſque &
Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus;
a Sarmatis Daciſque, mutuo metu aut mon-
2 tibus ſeparatur. Cetera Oceanus ambit, la-
tos ſinus & inſularum immenſa ſpatia complectens,
nuper cognitis quibuſdam gentibus, ac regibus,
3 quos bellum aperuit. Rhenus Ræticarum Alpium
inacceſſo ac præcipiti vertice ortus, modico flexu in
Occidentem verſus, ſeptemtrionali Oceano miſce-
4 tur. Danubius molli & clementer edito montis
Abnobæ jugo effuſus, plures populos adit, donec
in Ponticum mare ſex meatibus erumpit. ſeptimum
1 enim os paludibus hauritur. Ipſos Germanos indi- Cap. 2.
genas crediderim, minimeque aliarum gentium
adventibus & hoſpitiis mixtos: quia nec terra olim,
ſed claſſibus advehebantur qui mutare ſedes quære-
bant: & immenſus ultra, utque ſic dixerim, adver-
ſus Oceanus raris ab orbe noſtro navibus aditur.
2 Quis porro præter periculum horridi & ignoti ma-
ris, Aſia, aut Africa, aut Italia relicta, Germa-
niam peteret? informem terris, aſperam cælo,
3 triſtem cultu adſpectuque, niſi ſi patria ſit. Cele-

brant carminibus antiquis (quod unum apud illos
memoriæ & annalium genus eſt) *Tuiſtonem deum*
terra editum, & filium Mannum, originem gentis con-
ditoreſque. Manno tris filios adſignant, *e quorum no-* 4
minibus proximi Oceano Ingævones, medii Hermino-
nes, ceteri Iſtævones vocentur. Quidam autem licen- 5
tia vetuſtatis *plureis deo ortos, plureſque gentis appel-*
lationes, Marſos, Gambrivios, Suevos, Vandalios
adfirmant: *eaque vera & antiqua nomina. Ceterum* 6
Germaniæ vocabulum recens & nuper additum: quo-
niam qui primi Rhenum transgreſſi Gallos expulerint,
ac nunc Tungri, tunc Germani vocati ſint. ita nationis 7
nomen, non gentis evaluiſſe paullatim, ut omnes pri-
mum a victore ob metum, mox a ſeipſis invento no-
mine Germani *vocarentur. Fuiſſe apud eos & Hercu-* 8
lem memorant, primumque omnium virorum for-
Cap. 3. tium ituri in prœlia canunt. Sunt illis hæc quoque 1
carmina, quorum relatu quem *Barditum* vocant,
accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſo
cantu augurantur. terrent enim, trepidantve, prout
ſonuit acies. Nec tam voces illæ, quam virtutis
concentus videntur. affectatur præcipue aſperitas 2
ſoni, & fractum murmur, objectis ad os ſcutis,
quo plenior & gravior vox repercuſſu intumeſcat.
Ceterum & *Ulixem* quidam opinantur *longo illo &* 3
fabuloſo errore in hunc Oceanum delatum, adiſſe Ger-
maniæ terras, Aſciburgiumque, quod in ripa Rheni
ſitum hodieque incolitur, ab illo conſtitutum, nomina-
tumque. Aram quin etiam Ulixi conſecratam, adjecto 4
Laërtæ patris nomine, eodem loco olim repertam: mo-
numentaque, & tumulos quoſdam Græcis litteris in-
ſcriptos in confinio Germaniæ Rætiæque adhuc exſtare.
quæ neque confirmare argumentis, neque refellere 5
in animo eſt: ex ingenio ſuo quiſque demat, vel ad-
Cap. 4. dat fidem. Ipſe eorum opinionibus accedo, qui 1
Germaniæ populos nullis aliis aliarum nationum connu-
biis infectos, propriam & ſinceram & tantum ſui ſi-
milem gentem exſtitiſſe arbitrantur. Unde habitus 2
quoque corporum, quamquam in tanto hominum
numero, idem omnibus: truces & cærulei oculi,
rutilæ comæ, magna corpora, & tantum ad impe-
tum valida. laboris atque operum non eadem pa- 3
tientia: minimeque ſitim æſtumque tolerare, fri-
gora

1 gora atque inediam cælo ſolove adſueverunt. Terra Cap. 5.
etſi aliquanto ſpecie differt, in univerſum tamen
aut ſilvis horrida, aut paludibus fœda: humidior
qua Gallias, ventoſior qua Noricum ac Pannoniam
2 adſpicit: ſatis ferax, frugiferarum arborum impa-
tiens, pecorum fecunda, ſed plerumque improce-
3 ra. ne armentis quidem ſuus honor, aut gloria
frontis. numero gaudent. eæque ſolæ & gratiſſimæ
4 opes ſunt. Argentum & aurum propitii an irati dii
negaverint, dubito. Nec tamen adfirmaverim, nul-
lam Germaniæ venam argentum aurumve gignere.
quis enim ſcrutatus eſt? poſſeſſione & uſu haud per-
5 inde afficiuntur. Eſt videre apud illos argentea va-
ſa, legatis & principibus eorum muneri data, non
6 in alia vilitate, quam quæ humo finguntur: quam-
quam proximi ob uſum commerciorum aurum &
argentum in pretio habent, formaſque quaſdam
noſtræ pecuniæ agnoſcunt, atque eligunt: interio-
res ſimplicius & antiquius permutatione mercium
7 utuntur. Pecuniam probant veterem & diu notam,
Serratos, Bigatoſque. Argentum quoque magis
quam aurum ſequuntur, nulla affectione animi, ſed
quia numerus argenteorum facilior uſui eſt pro-
1 miſcua ac vilia mercantibus. Ne ferrum quidem ſu- Cap. 6.
2 pereſt, ſicut ex genere telorum colligitur. Rari gla-
diis, aut majoribus lanceis utuntur. haſtas, vel i-
pſorum vocabulo *frameas* gerunt, anguſto & brevi
ferro; ſed ita acri & ad uſum habili, ut eodem te-
lo, prout ratio poſcit, vel cominus vel eminus
3 pugnent. & eques quidem ſcuto frameaque conten-
tus eſt. pedites & miſſilia ſpargunt, pluraque ſin-
guli, atque in immenſum vibrant, nudi aut ſagu-
4 lo leves. nulla cultus jactatio: ſcuta tantum lectiſ-
ſimis coloribus diſtinguunt. paucis loricæ: vix uni
5 alterive caſſis, aut galea. Equi non forma, non
velocitate conſpicui. ſed nec variare gyros in mo-
rem noſtrum docentur. In rectum aut uno flexu
dextros agunt, ita conjuncto orbe, ut nemo poſte-
6 rior ſit. In univerſum æſtimanti, plus penes pedi-
tem roboris; eoque mixti prœliantur, apta & con-
gruente ad equeſtrem pugnam velocitate peditum,
quos ex omni juventute delectos ante aciem locant.
7 Definitur & numerus: *centeni* ex ſingulis pagis ſunt:
idque

idque ipſum inter ſuos vocantur. & quod primo
numerus fuit, jam nomen & honor eſt. Acies per 8
cuneos componitur. Cedere loco, dummodo rur-
ſus inſtes, conſilii quam formidinis arbitrantur.
Corpora ſuorum etiam in dubiis prœliis referunt.
Scutum reliquiſſe præcipuum flagitium. nec aut ſa- 9
cris adeſſe, aut concilium inire ignominioſo fas.
multique ſuperſtites bellorum, infamiam laqueo fi-
Cap.7. nierunt. Reges ex nobilitate; duces ex virtute ſu- 1
munt. Nec regibus infinita aut libera poteſtas; &
duces exemplo potius quam imperio, ſi prompti, ſi
conſpicui: ſi ante aciem agant, admiratione præ-
ſunt. Ceterum neque animadvertere, neque vin- 2
cire, neque verberare quidem niſi ſacerdotibus per-
miſſum: non quaſi in pœnam nec ducis juſſu, ſed
velut deo imperante, quem adeſſe bellantibus cre-
dunt: effigieſque, & ſigna quædam detracta lucis
in prœlium ferunt. Quodque præcipuum fortitudi- 3
nis incitamentum eſt, non caſus, nec fortuita con-
globatio turmam aut cuneum facit, ſed familiæ &
propinquitates. & in proximo pignora: unde femi-
narum ululatus audiri, unde vagitus infantium. hi
cuique ſanctiſſimi teſtes, hi maximi laudatores. Ad 4
matres, ad conjuges vulnera ferunt: nec illæ nu-
merare, aut exſugere plagas pavent. Ciboſque &
Cap.8. hortamina pugnantibus geſtant. Memoriæ prodi- 1
tur, quaſdam acies inclinatas jam & labantes a fe-
minis reſtitutas, conſtantia precum & objectu
pectorum, & monſtrata cominus captivitate, quam 2
longe impatientius feminarum ſuarum nomine ti-
ment: adeo ut efficacius obligentur animi civitatum
quibus inter obſides puellæ quoque nobiles impe-
rantur. Ineſſe quinetiam ſanctum aliquid, & pro- 3
vidum putant, nec aut conſilia earum adſpernantur,
aut reſponſa negligunt. Vidimus ſub divo Veſpa- 4
ſiano Veledam, diu apud pleroſque numinis loco
habitam. Sed & olim Auriniam, & complureis 5
alias venerati ſunt, non adulatione, nec tamquam
Cap.9. facerent deas. Deorum maxime Mercurium colunt, 1
cui certis diebus, humanis quoque hoſtiis litare fas
habent. Herculem ac Martem conceſſis animalibus
placant: pars Suevorum & Iſidi ſacrificat. Unde 2
cauſſa & origo peregrino ſacro, parum comperi,
niſi

niſi quod ſignum ipſum in modum liburnæ figura-
3 tum , docet advectam religionem. Ceterum nec
cohibere parietibus deos , neque in ullam humani
oris ſpeciem adſimilare , ex magnitudine cæleſtium
4 arbitrantur. lucos ac nemora conſecrant , deorum-
que nominibus appellant ſecretum illud , quod ſo-
1 la reverentia vident. Auſpicia , ſorteſque ut qui Cap. 10.
maxime obſervant. Sortium conſuetudo ſimplex:
virgam frugiferæ arbori deciſam , in ſurculos am-
putant , eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper
2 candidam veſtem temere ac fortuito ſpargunt. mox
ſi publice conſulatur , ſacerdos civitatis ; ſin priva-
tim , ipſe paterfamiliæ precatus deos , cælumqne
ſuſpiciens , ter ſingulos tollit , ſublatos ſecundum
3 impreſſam ante notam interptetatur. Si prohibue-
runt ; nulla de eadem re in eumdem diem conſul-
tatio. Sin permiſſum ; auſpiciorum adhuc fides
4 exigitur. & illud quidem etiam hic notum , avium
5 voces , volatuſque interrogare. Proprium gentis ,
equorum quoque præſagia ac monitus experiri. pu-
blice aluntur iiſdem nemoribus ac lucis , candidi &
nullo mortali opere contacti , quos preſſos ſacro
curru ſacerdos ac rex vel princeps civitatis comitan-
6 tur , hinnituſque ac fremitus obſervant. Nec ulli
auſpicio major fides , non ſolum apud plebem , ſed
apud proceres , apud ſacerdotes. Se enim miniſtros
7 deorum , illos conſcios putant. Eſt & alia obſer-
vatio auſpiciorum , qua gravium bellorum eventus
explorant. Ejus gentis cum qua bellum eſt , capti-
vum quoquo modo interceptum , cum electo popu-
larium ſuorum, patriis quemque armis committunt.
victoria hujus vel illius , pro præjudicio accipitur.
1 De minoribus rebus principes conſultant , de ma- Cap. 11.
joribus omnes. ita tamen , ut ea quoque , quorum
penes plebem arbitrium eſt , apud principes per-
2 tractentur. Coëunt , niſi quid fortuitum & ſubitum
inciderit , certis diebus , cum aut inchoatur luna aut
impletur. nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum
3 initium credunt. Nec dierum numerum ut nos ,
ſed noctium computant. Sic conſtituunt , ſic con-
4 dicunt. nox ducere diem videtur. Illud ex libertate
vitium , quod non ſimul , nec juſſi conveniunt , ſed
& alter , & tertius dies cunctatione coëuntium ab-
ſumitur.

ſumitur. Ut turbæ placuit, conſidunt armati. Si- 5
lentium per ſacerdotes, quibus tum & coërcendi
jus eſt, imperatur. Mox rex vel princeps, prout 6
ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bello-
rum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate
ſuadendi magis quam jubendi poteſtate. Si diſpli- 7
cuit ſententia, fremitu adſpernantur: ſin placuit,
frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus ge-
Cap. 12. nus eſt, armis laudare. Licet apud concilium ac- 1
cuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere.
Diſtinctio pœnarum ex delicto. proditores & trans- 2
fugas arboribus ſuſpendunt. ignavos, & imbelles,
& corpore infames, cœno ac palude, injecta inſu-
per crate, mergunt. Diverſitas ſupplicii illuc reſpi- 3
cit, tamquam ſcelera oſtendi oporteat dum puni-
untur, flagitia abſcondi. Sed & levioribus delictis 4
pro modo pœnarum, equorum pecorumque nume-
ro convicti multantur. pars multæ regi vel civitati,
pars ipſi qui vindicatur vel propinquis ejus exſolvi-
tur. Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui 5
jura per pagos vicoſque reddunt. Centeni ſingulis
ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, ad-
Cap. 13. ſunt. Nihil autem neque publicæ neque privatæ rei, 1
niſi armati agunt. Sed arma ſumere non ante cuiquam 2
moris, quam civitas ſuffecturum probaverit. Tum in 3
ipſo concilio vel principum aliquis, vel pater, vel pro-
pinquus ſcuto frameaque juvenem ornant. hæc apud
illos toga, hic primus juventæ honos: ante hoc do-
mus pars videntur, mox reipublicæ. Inſignis no- 4
bilitas aut magna patrum merita, principis digna-
tionem etiam adoleſcentulis adſignant. Ceteris ro-
buſtioribus ac jam pridem probatis adgregantur.
nec rubor inter comites adſpici. Gradus quin etiam 5
& ipſe comitatus habet, judicio ejus quem ſectan-
tur. Magnaque & comitum æmulatio, quibus pri-
mus apud principem ſuum locus: & principum, cui
plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas, hæ vi- 6
res, magno ſemper electorum juvenum globo cir-
cumdari, in pace decus, in bello præſidium. Nec
ſolum in ſua gente cuique, ſed apud finitimas quo-
que civitates id nomen, ea gloria eſt, ſi numero ac
virtute comitatus emineat. expetuntur enim lega- 7
tionibus, & muneribus ornantur, & ipſa plerum-
que

1que fama bella profligant. Cum ventum in aciem, Cap. 14.
turpe principi virtute vinci, turpe comitatui virtu-
2tem principis non adæquare. Iam vero infame in
omnem vitam ac probroſum, ſuperſtitem principi
3ſuo ex acie receſſiſſe. Illum defendere, tueri, ſua
quoque fortia facta gloriæ ejus adſignare, præcipuum
ſacramentum eſt. Principes pro victoria pugnant;
4comites pro principe. Si civitas, in qua orti ſunt,
longa pace & otio torpeat; plerique nobilium ado-
leſcentium petunt ultro eas nationes, quæ tum bel-
lum aliquod gerunt. quia & ingrata genti quies, &
facilius inter ancipitia clareſcunt, magnumque co-
5 mitatum non niſi vi belloque tueare. exigunt enim
principis ſui liberalitate illum bellatorem equum,
6illam cruentam victricemque frameam. Nam epu-
læ, & quamquam incompti, largi tamen appara-
tus, pro ſtipendio cedunt. materia munificentiæ
7 per bella, & raptus. Nec arare terram, aut exſpecta-
re annum, tam facile perſuaſeris, quam vocare ho-
ſtes & vulnera mereri. pigrum quinimmo & iners
videtur ſudore adquirere, quod poſſis ſanguine pa-
1 rare. Quotiens bella non ineunt, non multum ve- Cap. 15.
natibus; plus per otium tranſigunt, dediti ſomno,
2 ciboque. Fortiſſimus quiſque ac bellicoſiſſimus ni-
hil agens, delegata domus & penatium & agrorum
cura feminis ſenibusque, & infirmiſſimo cuique ex
familia, ipſi hebent: mira diverſitate naturæ, cum
iidem homines ſic ament inertiam, & oderint quie-
3 tem. Mos eſt civitatibus ultro ac viritim conferre
principibus vel armentorum vel frugum, quod pro
honore acceptum, etiam neceſſitatibus ſubvenit.
4 Gaudent præcipue finitimarum gentium donis, quæ
non modo a ſingulis, ſed publice mittuntur: electi
5 equi, magna arma, phaleræ, torqueſque. Iam &
1 pecuniam accipere docuimus. Nullas Germanorum Cap. 16.
populis urbes habitari, ſatis notum eſt, ne pati qui-
dem inter ſe junctas ſedes. Colunt diſcreti ac diver-
2 ſi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit. Vicos lo-
cant, non in noſtrum morem, connexis & cohæ-
rentibus ædificiis: ſuam quiſque domum ſpatio cir-
cumdat, ſive adverſus caſus ignis remedium, ſive
3 inſcitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud
illos aut tegularum uſus; materia ad omnia utuntur
informi,

informi, & citra ſpeciem aut delectationem. Quæ- 4
dam loca diligentius illinunt terra ita pura ac ſplen-
dente, ut picturam ac lineamenta colorum imitetur.
Solent & ſubterraneos ſpecus aperire, eoſque multo 5
inſuper fimo onerant, ſuffugium hiemi & recepta-
culum frugibus : quia rigorem frigorum ejuſmodi 6
locis molliunt : & ſi quando hoſtis advenit, aperta
populatur : abdita autem & defoſſa, aut ignoran-
Cap. 17. tur, aut eo ipſo fallunt, quod quærenda ſunt. Te- 1
gumen omnibus ſagum, fibula, aut ſi deſit, ſpina
conſertum. cetera intecti, totos dies juxta focum
atque ignem agunt. Locupletiſſimi veſte diſtingu- 2
untur, non fluitante ſicut Sarmatæ ac Parthi, ſed
ſtricta & ſingulos artus exprimente. Gerunt & fe- 3
rarum pelles, proximi ripæ negligenter, ulteriores
exquiſitius, ut quibus nullus per commercia cultus.
Eligunt feras, & detracta velamina ſpargunt macu- 4
lis, pellibuſque belluarum, quas exterior Oceanus,
atque ignotum mare gignit. Nec alius feminis 5
quam viris habitus, niſi quod feminæ ſæpius lineis
amictibus velantur, eoſque purpura variant, par-
temque veſtitus ſuperioris in manicas non exten-
dunt, nudæ brachia ac lacertos. ſed & proxima pars
Cap. 18. pectoris patet. Quamquam ſevera illic matrimonia. 1
nec ullam morum partem magis laudaveris. nam
prope ſoli barbarorum ſingulis uxoribus contenti
ſunt, exceptis admodum paucis; qui non libidine,
ſed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. Do- 2
tem non uxor marito, ſed uxori maritus offert. In- 3
terſunt parentes & propinqui; ac munera probant:
munera non ad delicias muliebres quæſita, nec qui-
bus nova nupta comatur; ſed boves & frenatum
equum, & ſcutum cum framea gladioque. In hæc 4
munera uxor accipitur. atque invicem ipſa armorum
aliquid viro affert. hoc maximum vinculum, hæc
arcana ſacra, hos conjugales deos arbitrantur. Ne 5
ſe mulier extra virtutum cogitationes, extraque
bellorum caſus putet, ipſis incipientis matrimonii
auſpiciis admonetur, venire ſe laborum periculo-
rumque ſociam, idem in pace, idem in pœlio paſ-
ſuram auſuramque. hoc juncti boves, hoc paratus 6
equus, hoc data arma denuntiant. Sic vivendum,
ſic pereundum. accipere ſe quæ liberis inviolata ac
digna.

digna reddat, quæ nurus accipiant, rurſuſque ac ne-
1 potes referant. Ergo ſepta pudicitia agunt, nullis Cap. 19.
ſpectaculorum inlecebris, nullis conviviorum irri-
tationibus corruptæ. Litterarum ſecreta viri pariter
2 ac feminæ ignorant. Pauciſſima in tam numeroſa
gente adulteria, quorum pœna præſens, & maritis
permiſſa. Acciſis crinibus nudatam coram propin-
quis expellit domo maritus, ac per omnem vicum
3 verbere agit. publicatæ enim pudicitiæ nulla venia.
non forma, non ætate, non opibus maritum inve-
nerit. Nemo enim illic vitia ridet: nec corrumpe-
4 re & corrumpi, ſeculum vocatur. Melius quidem
adhuc eæ civitates, in quibus tantum virgines nu-
bunt, & cum ſpe votoque uxoris ſemel tranſigitur.
5 Sic unum accipiunt maritum, quo modo unum cor-
pus, unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne
longior cupiditas, ne tamquam maritum, ſed tam-
6 quam matrimonium ament. Numerum liberorum
finire, aut quemquam ex agnatis necare, flagitium
habetur. pluſque ibi boni mores valent, quam alibi
1 bonæ leges. In omni domo nudi ac ſordidi, in hos Cap. 20.
artus, in hæc corpora, quæ miramur, excreſcunt.
2 Sua quemque mater uberibus alit, nec ancillis ac
3 nutricibus delegantur. Dominum ac ſervum nullis
educationis deliciis dignoſcas. Inter eadem pecora:
in eadem humo degunt; donec ætas ſeparet inge-
4 nuos, virtus agnoſcat. Sera juvenum venus, eoque
inexhauſta pubertas: nec virgines feſtinantur; ea-
dem juventa, ſimilis proceritas, pares validique
5 miſcentur. ac robora parentum liberi referunt. So-
rorum filiis idem apud avunculum, qui apud pa-
trem honor. Quidam ſanctiorem artioremque hunc
nexum ſanguinis arbitrantur, & in accipiendis ob-
ſidibus magis exigunt, tamquam ii, & animum fir-
6 mius, & domum latius teneant. Heredes tamen
ſucceſſoreſque ſui cuique liberi: & nullum teſta-
mentum. Si liberi non ſunt, proximus gradus in
7 poſſeſſione, fratres, patrui, avunculi. Quanto
plus propinquorum, quo major affinium numerus,
tanto gratioſior ſenectus. nec ulla orbitatis pretia.
1 Suſcipere tam inimicitias ſeu patris ſeu propinqui, Cap. 21.
2 quam amicitias neceſſe eſt. Nec implacabiles du-
rant. luitur enim etiam homicidium certo armen-
torum

torum ac pecorum numero, recipitque ſatis-
factionem univerſa domus, utiliter in publicum,
quia periculoſiores ſunt inimicitiæ juxta libertatem.
Convictibus & hoſpitiis non alia gens effuſius in- 3
dulget. Quemcumque mortalium arcere tecto, ne-
fas habetur, pro fortuna quiſque apparatis epulis
excipit. Cum defecere, qui modo hoſpes fuerat, 4
monſtrator hoſpitii & comes, proximam domum
non invitati adeunt. nec intereſt, pari humanitate
accipiuntur. Notum ignotumque, quantum ad
jus hoſpitii nemo diſcernit. Abeunti, ſi quid 5
popoſceris, concedere moris: & poſcendi invicem
eadem facilitas. Gaudent muneribus. ſed nec data
imputant. nec acceptis obligantur. Victus inter
Cap. 22. hoſpites comis. Statim e ſomno, quem plerumque 1
in diem extrahunt, lavantur, ſæpius calida, ut apud
quos plurimum hiems occupat. Lauti, cibum ca- 2
piunt. ſeparatæ ſingulis ſedes, & ſua cuique menſa.
Tum ad negotia, nec minus ſæpe ad convivia pro-
cedunt armati. Diem noctemque continuare po- 3
tando, nulli probrum. Crebræ ut inter vinolentos
rixæ, raro conviciis, ſæpius cæde & vulneribus trans-
iguntur. Sed & de reconciliandis invicem inimi- 4
cis, & jungendis affinitatibus, & adſciſcendis prin-
cipibus, de pace denique ac bello plerumque in
conviviis conſultant: tamquam nullo magis tem-
pore aut ad ſimplices cogitationes pateat animus,
aut ad magnas incaleſcat. Gens non aſtuta nec cal- 5
lida, aperit adhuc ſecreta pectoris licentia loci. Er-
go detecta & nuda omnium mens poſtera die re
tractatur: & ſalva utriuſque temporis ratio eſt. De-
liberant dum fingere neſciunt: conſtituunt dum er-
Cap. 23. rare non poſſunt. Potui humor ex ordeo aut fru- 1
mento, in quamdam ſimilitudinem vini corruptus.
Proximi ripæ & vinum mercantur. Cibi ſimplices, 2
agreſtia poma, recens fera, aut lac concretum. Si-
ne apparatu, ſine blandimentis expellunt famem.
adverſus ſitim, non eadem temperantia. Si indul-
ſeris ebrietati, ſuggerendo quantum concupiſcunt,
haud minus facile vitiis, quam armis vincentur.
Cap. 24. Genus ſpectaculorum unum atque in omni cœtu 1
idem. Nudi juvenes, quibus id ludicrum eſt, inter
gladios ſe atque infeſtas frameas ſaltu jaciunt. Ex- 2
ercitatio

ercitatio artem paravit, ars decorem. non in quæ-
ſtum tamen aut mercedem. quamvis audacis laſci-
3 viæ pretium eſt, voluptas ſpectantium. Alcam
(quod mirere) ſobrii inter ſeria exercent, tanta
lucrandi perdendive temeritate, ut cum omnia de-
fecerunt, extremo ac noviſſimo jactu de libertate
4 & de corpore contendant. Victus voluntariam ſer-
vitutem adit. quamvis junior, quamvis robuſtior,
adligari ſe ac venire patitur. ea eſt in re prava per-
vicacia: ipſi fidem vocant. Servos conditionis hu-
jus per commercia tradunt, ut ſe quoque pudore
1 victoriæ exſolvant. Ceteris ſervis, non in noſtrum Cap. 25
morem deſcriptis per familiam miniſteriis utun-
2 tur. Suam quiſque ſedem, ſuos penates regit. Fru-
menti modum dominus, aut pecoris, aut veſtis,
ut colono injungit: & ſervus hactenus paret. Cete-
3 ra domus officia, uxor ac liberi exſequuntur. Ver-
berare ſervum, ac vinculis & opere coërcere, ra-
rum. Occidere ſolent, non diſciplina & ſeveritate,
ſed impetu & ira, ut inimicum, niſi quod impune.
4 Liberti non multum ſupra ſervos ſunt, raro aliquod
momentum in domo, numquam in civitate, ex-
5 ceptis dumtaxat iis gentibus, quæ regnantur. Ibi
enim & ſuper ingenuos & ſuper nobiles adſcendunt:
apud ceteros impares libertini libertatis argumen-
1 tum ſunt. Fenus agitare & in uſuras extendere igno- Cap. 26
tum: ideoque magis ſervatur, quam ſi vetitum eſſet.
2 Agri pro numero cultorum ab univerſis per vices
occupantur, quos mox inter ſe ſecundum digna-
tionem partiuntur. facilitatem partiendi, campo-
3 rum ſpatia præſtant. Arva per annos mutant, &
ſupereſt ager. nec enim cum ubertate & amplitu-
dine ſoli labore contendunt, ut pomaria conſerant,
& prata ſeparent, & hortos rigent. ſola terræ ſe-
4 ges imperatur. Unde annum quoque ipſum non in
totidem digerunt ſpecies: hiems & ver & æſtas in-
tellectum ac vocabula habent: autumni perinde no-
1 men ac bona ignorantur. Funerum nulla ambitio. Cap. 27
id ſolum obſervatur, ut corpora clarorum virorum
2 certis lignis crementur. Struem rogi nec veſtibus,
nec odoribus cumulant. ſua cuique arma, quorum-
dam igni & equus adjicitur. Sepulcrum ceſpes eri-
3 git. Monumentorum arduum & operoſum hono-
rem,

rem, ut gravem defunctis, adſpernantur. Lamenta 4
ac lacrymas cito; dolorem & triſtitiam tarde po-
nunt. Feminis lugere honeſtum eſt; viris memi-
niſſe. Hæc in commune de omnium Germanorum 5
origine ac moribus accepimus. nunc ſingularum
gentium inſtituta, rituſque quatenus differant: quæ
nationes e Germania in Gallias commigraverint,
Cap.28. expediam. Validiores olim Gallorum res fuiſſe 1
ſummus auctorum divus Iulius tradit: eoque credi-
bile eſt, etiam Gallos in Germaniam transgreſſos.
Quantulum enim amnis obſtabat, quo minus, ut 2
quæque gens evaluerat, occuparet permutaretque
ſedes promiſcuas adhuc, & nulla regnorum poten-
tia diviſas? Igitur inter Hercyniam ſilvam, Rhe- 3
numque & Mœnum amnes Helvetii; ulteriora Boii,
Gallica utraque gens, tenuere. Manet adhuc *Boiemi* 4
nomen, ſignificatque loci veterem memoriam;
quamvis mutatis cultoribus. Sed utrum Araviſci in 5
Pannoniam ab Oſis Germanorum natione, an Oſi
ab Araviſcis in Germaniam commigraverint, cum
eodem adhuc ſermone, inſtitutis, moribus utan-
tur, incertum eſt: quia pari olim inopia ac liberta-
te, eadem utriuſque ripæ bona malaque erant. Tre- 6
veri & Nervii circa affectationem Germanicæ ori-
ginis ultro ambitioſi ſunt, tamquam per hanc glo-
riam ſanguinis, a ſimilitudine & inertia Gallorum
ſeparentur. Ipſam Rheni ripam haud dubie Ger- 7
manorum populi colunt, Vangiones, Triboci, Ne-
metes. Ubii quidem, quamquam Romana colo- 8
nia eſſe meruerint, ac libentius *Agrippinenſes* con-
ditoris ſui nomine vocentur, origine erubeſcunt,
transgreſſi olim, & experimento fidei ſuper ipſam
Rheni ripam collocati, ut arcerent, non ut cuſto-
Cap.29. direntur. Omnium harum gentium virtute præcipui 1
Batavi, non multum ex ripa, ſed inſulam Rheni
amnis colunt. Cattorum quondam populus, & ſe-
ditione domeſtica in eas ſedes transgreſſus, in qui-
bus pars Romani Imperii fierent. Manet honos, & 2
antiquæ ſocietatis inſigne. nam nec tributis con-
temnuntur, nec publicanus atterit. exempti one-
ribus & collationibus, & tantum in uſum prœlio-
rum ſepoſiti, velut tela atque arma, bellis reſervan-
tur. Eſt in eodem obſequio & Mattiacorum gens. 3
Pro-

Protulit enim magnitudo populi Romani ultra Rhenum, ultraque veteres terminos Imperii reve-
4 rentiam. Ita ſede finibuſque in ſua ripa, mente animoque nobiſcum agunt, cetera ſimiles Batavis, niſi quod ipſo adhuc terræ ſuæ ſolo & cælo acrius
5 animantur. Non numeraverim inter Germaniæ populos, quamquam trans Rhenum Danubiumque conſederint, eos qui Decumates agros exercent. Leviſſimus quiſque Gallorum, & inopia audax, dubiæ poſſeſſionis ſolum occupavere. Mox limite aucto, promotiſque præſidiis, ſinus Impe-
1 rii, & pars provinciæ habentur. Ultra hos Catti Cap.30.
initium ſedis ab Hercynio ſaltu inchoant, non ita effuſis ac paluſtribus locis, ut ceteræ civitates, in quas Germania pateſcit. durant ſiquidem colles, paullatimque rareſcunt: & Cattos ſuos ſaltus Her-
2 cynius proſequitur ſimul atque deponit. Duriora genti corpora, ſtricti artus, minax vultus, &
3 major animi vigor. Multum (ut inter Germanos) rationis ac ſolertiæ: præponere electos, audire præpoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impetus, diſponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare: quodque rariſſimum, nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum; plus reponere in duce quam in
4 exercitu. omne robur in pedite, quem ſuper arma, ferramentis quoque & copiis coonerant. Alios ad
5 prœlium ire videas, Cattos ad bellum. rari excurſus & fortuita pugna. Equeſtrium ſane virium id proprium, cito parare victoriam, cito cedere. Velocitas juxta formidinem, cunctatio propior con-
1 ſtantiæ eſt. Et aliis Germanorum populis uſurpa- Cap.31.
tum rara & privata cujuſque audentia, apud Cattos in conſenſum vertit, ut primum adoleverint crinem barbamque ſummittere, nec niſi hoſte cæſo exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum.
2 Super ſanguinem & ſpolia revelant frontem, ſeque *tum demum pretia naſcendi retuliſſe, dignoſque patria ac parentibus* ferunt. Ignavis & imbellibus manet
3 ſqualor. Fortiſſimus quiſque ferreum inſuper annulum (ignominioſum id genti) velut vinculum ge-
4 ſtat, donec ſe cæde hoſtis abſolvat. Plurimis Cattorum hic placet habitus. Jamque canent inſignes,

& hoſtibus ſimul ſuiſque monſtrati. omnium penes
hos initia pugnarum. hæc prima ſemper acies, viſu
nova. Nam ne in pace quidem vultu mitiore man-
ſueſcunt. Nulli domus, aut ager, aut aliqua cura, 5
prout ad quemque venere aluntur, prodigi alieni,
contemptores ſui, donec exſanguis ſenectus tam
Cap. 32. duræ virtuti impares faciat. Proximi Cattis certum 1
jam alveo Rhenum, quique terminus eſſe ſufficiat,
Uſipii ac Tencteri colunt. Tencteri ſuper ſolitum 2
bellorum decus, equeſtris diſciplinæ arte præcel-
lunt. Nec major apud Cattos peditum laus, quam
Tencteris equitum. Sic inſtituere majores, poſte- 3
ri imitantur. Hi luſus infantium, hæc juvenum
æmulatio, perſeverant ſenes. inter familiam, & 4
penates, & jura ſucceſſionum, equi traduntur.
excipit filius, non ut cetera maximus natu, ſed
Cap. 33. prout ferox bello & melior. Juxta Tencteros Bru- 1
cteri olim occurrebant: nunc Chamavos & Angri-
varios immigraſſe narratur, pulſis Bructeris ac pe-
nitus exciſis, vicinarum conſenſu nationum, ſeu
ſuperbiæ odio, ſeu prædæ dulcedine, ſeu favore
quodam erga nos deorum. nam ne ſpectaculo qui- 2
dem prœlii invidere. ſuper LX millia non armis te-
liſque Romanis, ſed quod magnificentius eſt, oble-
ctationi oculiſque ceciderunt. Maneat quæſo du- 3
retque gentibus ſi non amor noſtri, at certe odium
ſui: quando urgentibus Imperii fatis, nihil jam
præſtare fortuna majus poteſt, quam hoſtium di-
Cap. 34. ſcordiam. Angrivarios & Chamavos a tergo Dul- 1
gibini, & Chaſuari cludunt, aliæque gentes haud
perinde memoratæ. a fronte Friſii excipiunt. *Ma-* 2
joribus minoribuſque Friſiis vocabulum eſt, ex modo
virium. utræque nationes uſque ad Oceanum Rhe-
no prætexuntur, ambiuntque immenſos inſuper
lacus, & Romanis claſſibus navigatos. Ipſum quin- 3
etiam Oceanum illa tentavimus. & ſupereſſe adhuc
Herculis columnas fama vulgavit: ſive adiit Her-
cules, ſeu quidquid ubique magnificum eſt, in
claritatem ejus referre conſuevimus. Nec defuit au- 4
dentia Druſo Germanico, ſed obſtitit Oceanus in
ſe ſimul atque in Herculem inquiri. Mox nemo ten-
tavit: ſanctiuſque ac reverentius viſum, de actis
Cap. 35. deorum credere, quam ſcire. Hactenus in Occi- 1
dentem

dentem Germaniam novimus. In Septemtrionem
2 ingenti flexu redit. Ac primo ſtatim Chaucorum
gens, quamquam incipiat a Friſiis, ac partem li-
toris occupet, omnium quas expoſui gentium la-
teribus obtenditur, donec in Cattos uſque ſinue-
3 tur. tam immenſum terrarum ſpatium non tenent
4 tantum Chauci, ſed & implent: populus inter
Germanos nobiliſſimus, quique magnitudinem
ſuam malit juſtitia tueri. ſine cupiditate, ſine im-
potentia, quieti ſecretique, nulla provocant bella,
5 nullis raptibus aut latrociniis populantur. Idque
præcipuum virtutis ac virium argumentum eſt, quod
ut ſuperiores agant, non per injurias adſequuntur.
6 Prompta tamen omnibus arma, ac ſi res poſcat ex-
ercitus: plurimum virorum equorumque: & quie-
1 ſcentibus eadem fama. In latere Chaucorum Cat- Cap.36.
torumque, Cheruſci nimiam ac marcentem diu
2 pacem inlaceſſiti nutrierunt. idque jocondius quam
tutius fuit: quia inter impotentes & validos falſo
quieſcas; ubi manu agitur, modeſtia probitas no-
3 mina ſuperioris ſunt. Ita qui olim *boni æquique Che-*
ruſci, nunc *inertes ac ſtulti* vocantur: Cattis victo-
4 ribus fortuna in ſapientiam ceſſit. Tacti ruina Che-
ruſcorum & Foſi contermina gens, adverſarum re-
rum ex æquo ſocii, cum in ſecundis minores fuiſ-
1 ſent. Eumdem Germaniæ ſitum proximi Oceano Cap.37.
Cimbri tenent, parva nunc civitas, ſed gloria in-
2 gens. veteriſque famæ late veſtigia manent, utra-
que ripa caſtra, ac ſpatia, quorum ambitu nunc
quoque metiaris molem manuſque gentis, & tam
3 magni exercitus fidem. Sexcenteſimum & quadra-
geſimum annum Urbs noſtra agebat, cum primum
Cimborum audita ſunt arma, Cæcilio Metello ac
4 Papirio Carbone Coſs. Ex quo ſi ad alterum Impe-
ratoris Trajani Conſulatum computemus, ducenti
ferme & decem anni colliguntur. tamdiu Germa-
5 nia vincitur. Medio tam longi ævi ſpatio, multa
invicem damna. non Samnis, non Pœni, non
Hiſpaniæ, Galliæve, ne Parthi quidem ſæpius ad-
6 monuere. quippe regno Arſacis acrior eſt Germa-
norum libertas. Quid enim aliud nobis quam cæ-
dem Craſſi, amiſſo & ipſe Pacoro, infra Venti-
7 dium dejectus Oriens objecerit? At Germani Car-

bone, & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Servilio
Cæpione, M. quoque Manlio fuſis vel captis, quin-
que ſimul conſulareis exercitus populo Romano;
Varum treſque cum eo legiones etiam Cæſari abſtu-
lerunt. nec impune C. Marius in Italia, divus Ju- 8
lius in Gallia, Druſus ac Nero & Germanicus in
ſuis eos ſedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæ-
ſaris minæ in ludibrium verſæ. Inde otium, donec 9
occaſione diſcordiæ noſtræ & civilium armorum,
expugnatis legionum hibernis, etiam Gallias affe-
ctavere: ac rurſus pulſi inde, proximis tempori-
Cap.38. bus triumphati magis quam victi ſunt. Nunc de 1
Suevis dicendum eſt, quorum non una ut Catto-
rum Tencterorumve gens: majorem enim Ger-
maniæ partem obtinent, propriis adhuc nationi-
bus nominibuſque diſcreti, quamquam in commu-
ne *Suevi* vocentur. Inſigne gentis obliquare crinem, 2
nodoque ſubſtringere. Sic Suevi a ceteris Germa-
nis: ſic Suevorum ingenui a ſervis ſeparantur. In 3
aliis gentibus ſeu cognatione aliqua Suevorum,
ſeu (quod ſæpe accidit) imitatione, rarum & intra
juventæ ſpatium; apud Suevos uſque ad caniciem
horrentem capillum retro ſequuntur, ac ſæpe in
ipſo ſolo vertice religant. principes & ornatiorem
habent. ea cura formæ, ſed innoxiæ. Neque enim 4
ut ament amenturve; in altitudinem quamdam &
terrorem adituri bella compti, ut hoſtium oculis,
Cap.39. ornantur. *Vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimoſque Suevorum* 1
Semnones memorant. Fides antiquitatis, religio-
ne firmatur. Stato tempore in ſilvam auguriis pa- 2
trum & priſca formidine ſacram, omnes ejuſdem
ſanguinis populi legationibus coëunt, cæſoque pu-
blice homine celebrant barbari ritus horrenda pri-
mordia. Eſt & alia luco reverentia. Nemo niſi vin- 3
culo ligatus ingreditur, ut minor, & poteſtatem
numinis præ ſe ferens. ſi forte prolapſus eſt, attol- 4
li & inſurgere haud licitum. per humum evolvun-
tur. eoque omnis ſuperſtitio reſpicit, tamquam in-
de initia gentis, ibi regnator omnium deus, cete-
ra ſubjecta atque parentia. Adjicit auctoritatem 5
fortuna Semnonum. centum pagis habitantur: ma-
gnoque corpore efficitur, ut ſe Suevorum caput cre-
Cap.40. dant. Contra Langobardos paucitas nobilitat, quod 1
pluri-

plurimis ac valentiſſimis nationibus cincti, non per obſequium, ſed prœliis & periclitando tuti
2 ſunt. Reudigni deinde & Aviones, & Angli, & Varini, & Eudoſes, & Suardones, & Nuithones,
3 fluminibus aut ſilvis muniuntur. nec quidquam notabile in ſingulis, niſi quod in commune Herthum, id eſt, Terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur.
4 Eſt in inſula Oceani Caſtum nemus, dicatumque in eo vehiculum veſte contectum, attingere uni ſacer-
5 doti conceſſum. Is adeſſe penetrali deam intelligit, vectamque bubus feminis multa cum veneratione
6 proſequitur. Læti tunc dies, feſta loca, quæcumque adventu hoſpitioque dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumunt, clauſum omne ferrum: pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem ſacerdos ſatiatam converſatione
7 mortalium deam templo reddat. mox vehiculum & veſtes, & ſi credere velis, numen ipſum ſecreto
8 lacu abluitur. Servi miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, ſanctaque ignorantia, quid ſit illud quod tantum perituri vident.
1 Et hæc quidem pars Suevorum in ſecretiora Germaniæ porrigitur. Propior (ut quo modo paullo ante Rhenum, ſic nunc Danubium ſequar) Hermondurorum civitas, fida Romanis, eoque ſolis Germanorum non in ripa commercium, ſed penitus, atque in ſplendidiſſima Rætiæ provinciæ colonia. Cap. 41.
2 paſſim & ſine cuſtode tranſeunt; & cum ceteris gentibus arma modo caſtraque noſtra oſtendamus, his domos, villaſque patefecimus, non concupi-
3 ſcentibus. In Hermunduris Albis oritur, flumen inclitum & notum olim: nunc tantum auditur.
1 Juxta Hermunduros Nariſci, ac deinde Marcomani & Quadi agunt. Præcipua Marcomanorum gloria vireſque, atque ipſa etiam ſedes, pulſis olim Cap. 42.
2 Bojis, virtute parta. Nec Nariſci Quadive degenerant. Eaque Germaniæ velut frons eſt, quatenus
3 Danubio pergitur. Marcomanis, Quadiſque uſque ad noſtram memoriam reges manſerunt ex gente
4 ipſorum, nobile Marobodui & Tudri genus: jam & externos patiuntur. Sed vis & potentia regibus ex auctoritate Romana. raro armis noſtris, ſæpius

Cap. 43. pecunia juvantur. Nec minus valent retro Marſi- 1
gni, Gothini, Oſi, Burii: terga Marcomanorum
Quadorumque claudunt. e quibus Marſigni, &
Burii ſermone cultuque Suevos referunt. Gothinos 2
Gallica, Oſos Pannonica lingua coarguit non eſſe
Germanos; & quod tributa patiuntur: partem
tributorum Sarmatæ, partem Quadi ut alienigenis
imponunt. Gothini, quo magis pudeat, & fer-
rum effodiunt. omneſque hi populi pauca campe- 3
ſtrium, ceterum ſaltus & vertices montium ju-
gumque inſederunt. Dirimit enim ſcinditque Sue-
viam continuum montium jugum, ultra quod plu-
rimæ gentes agunt. ex quibus latiſſime patet Ly- 4
giorum nomen in plures civitates diffuſum. Valen-
tiſſimas nominaſſe ſufficiet, Arios, Helveconas,
Manimos, Elyſios, Naharvalos. Apud Naharva- 5
los antiquæ religionis lucus oſtenditur. Præſidet
ſacerdos muliebri ornatu, ſed *deos interpretatione
Romana Caſtorem Pollucemque* memorant. Ejus nu-
minis nomen *Alcis*. nulla ſimulacra, nullum pere-
grinæ ſuperſtitionis veſtigium. ut fratres tamen, ut
juvenes venerantur. Ceterum Arii ſuper vires, qui- 6
bus enumeratos paullo ante populos antecedunt,
truces, inſitæ feritati arte ac tempore lenocinantur.
nigra ſcuta, tincta corpora, atras ad prœlia no-
ctes legunt: ipſaque formidine atque umbra feralis
exercitus terrorem inferunt, nullo hoſtium ſuſtinen-
te novum ac velut infernum adſpectum. nam primi
in omnibus prœliis oculi vincuntur. Trans Lygios 7
Gothones regnantur, paullo jam adductius quam
ceteræ Germanorum gentes. nondum tamen ſupra 8
libertatem. Protinus deinde ab Oceano Rugii, &
Lemovii: omniumque harum gentium inſigne,
rotunda ſcuta, breves gladii, & erga reges obſe-
Cap. 44. quium. Suionum hinc civitates, ipſo in Oceano, 1
præter viros armaque claſſibus valent. forma na- 2
vium eo differt, quod utrimque prora paratam ſem-
per appulſui frontem agit: nec velis miniſtrantur,
nec remos in ordinem lateribus adjungunt. Solu-
tum ut in quibuſdam fluminum, & mutabile ut res
poſcit, hinc vel illinc remigium. Eſt apud illos & 3
opibus honos. eoque unus imperitat, nullis jam
exceptionibus, non precario jure parendi. Nec ar- 4
ma

ma ut apud ceteros Germanos in promiſcuo, ſed
clauſa ſub cùſtode, & quidem ſervo: quia ſubitos
hoſtium incurſus prohibet Oceanus. otioſa porro
5 armatorum manus facile laſciviunt. enimvero ne-
que nobilem, neque ingenuum, ne libertinum
1 quidem armis præponere regia utilitas eſt. Trans Cap.45.
Suionas aliud mare, pigrum, ac prope immotum,
quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides; quod
extremus cadentis jam ſolis fulgor in ortus edurat,
2 adeo clarus, ut ſidera hebetet. Sonum inſuper emer-
gentis audiri, formaſque deorum, & radios capitis
adſpici perſuaſio adjicit. Illuc uſque (& fama vera)
3 tantum natura. Ergo jam dextro Suevici maris li-
tore Æſtyorum gentes adluuntur: quibus ritus ha-
bituſque Suevorum, lingua Britannicæ propior.
4 Matrem deum venerantur. inſigne ſuperſtitionis,
formas aprorum geſtant. Id pro armis omnium-
que tutela, ſecurum deæ cultorem etiam inter ho-
5 ſtes præſtat. Rarus ferri; frequens fuſtium uſus.
Frumenta ceteroſque fructus patientius quam pro
6 ſolita Germanorum inertia laborant. Sed & mare
ſcrutantur, ac ſoli omnium ſuccinum, quod ipſi
Gleſum vocant, inter vada atque in ipſo litore le-
7 gunt. Nec quæ natura quæve ratio gignat, ut Bar-
baris, quæſitum compertumve. diu quinetiam in-
ter cetera ejectamenta maris jacebat, donec luxu-
ria noſtra dedit nomen. ipſis in nullo uſu, rude le-
gitur; informe perfertur; pretiumque mirantes ac-
8 cipiunt. Succum tamen arborum eſſe intelligas:
quia terrena quædam atque etiam volucria animalia
plerumque interlucent, quæ implicita humore,
9 mox dureſcente materia, cluduntur. Fecundiora
igitur nemora lucoſque, ſicut Orientis ſecretis, ubi
thura balſamaque ſudantur, ita Occidentis inſulis
terriſque ineſſe crediderim; quæ vicini ſolis radiis
expreſſa atque liquentia in proximum mare labun-
tur, ac vi tempeſtatum in adverſa litora exundant.
10 Si naturam ſuccini admoto igne tentes; in modum
tedæ accenditur, alitque flammam pinguem & olen-
11 tem: mox ut in picem reſinamve lenteſcit. Suio-
nibus Sitonum gentes continuantur. Cetera ſimi-
les, uno differunt, quod femina dominatur: in
tantum non modo a libertate, ſed etiam a ſervitu-

Cap. 46. te degenerant. hic Sueviæ finis. Peucinorum, Ve- 1
nedorumque, & Fennorum nationes Germanis an
Sarmatis adſcribam dubito : quamquam Peucini,
quos quidam Baſtarnas vocant, ſermone, cultu,
ſede, ac domiciliis, ut Germani agunt. ſordes
omnium ac torpor. procerum connubiis mixtis,
nonnihil in Sarmatarum habitum fœdantur. Vene- 2
di multum ex moribus traxerunt. Nam quidquid in-
ter Peucinos Fennoſque ſilvarum ac montium erigi-
tur, latrociniis pererrant. hi tamen inter Germa- 3
nos potius referuntur, quia & domos figunt, &
ſcuta geſtant, & pedum uſu ac pernicitate gaudent,
quæ omnia diverſa Sarmatis ſunt, in plauſtro equo-
que viventibus. Fennis mira feritas, fœda pauper- 4
tas, non arma, non equi, non penates : victui
herba, veſtitui pelles, cubile humus. ſola in ſa-
gittis ſpes, quas inopia ferri oſſibus aſperant. Idem- 5
que venatus viros pariter ac feminas alit. Paſſim
enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec 6
aliud infantibus ferarum imbriumque ſuffugium,
quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. huc
redeunt juvenes, hoc ſenum receptaculum. Id bea- 7
tius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare
domibus, ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque
verſare. Securi adverſus homines, ſecuri adverſus 8
deos, rem difficillimam adſecuti ſunt, ut illis ne
voto quidem opus ſit. Cetera jam fabuloſa : *Hellu-* 9
ſios & Oxionas ora hominum vultuſque, corpora atque
artus ferarum gerere. quod ego ut incompertum, in
medium relinquam.

Bre-

Breviarium Vitæ Julii Agricolæ.

Rutilius & Scaurus ſuæ ipſorum vitæ ſcriptores. (Cap.1.) *Thraſea & Helvidii vitæ combuſtæ.* (2.) *Sic oppreßis ſtudiis, eloquentiam non pollicetur, ſed pietatem.* (3.) *Agricolæ majores: educatio: ſtudia.* (4.) *Tirocinio in Britannia Suetonii Paullini ductu poſito,* (5.) *uxorem ducit: fit Quæſtor: Tribunus: Prætor:* (6.) *amittit matrem & partem bonorum.* (7.) *Legioni in Britannia præponitur.* (8.) *inter patricios adſcitus. Aquitaniæ præficitur. Conſul factus Tacito filiam deſpondet: Britanniæ præponitur:* (9.) *ejus inſulæ deſcriptio. Thylæ cognita. Oceanus.* (10.) *Britanniæ populi a Germanis, Iberis, Gallis.* (11.) *Ratio rei militaris: cælum: ſolum: metalla: margarita:* (12.) *Romanorum expeditiones in Britanniam, Cæſarum* (13.) *ducumque res ibi geſtæ.* (14.) *Britannorum rebellio. Voadicæ feminæ ductu cœpta,* (15.) *a Suetonio Paullino comprimitur.* (16.) *Petilius Cerialis Brigantes vincit.* (17.) *Agricola adveniente Ordovices arma movent, quos cædit Agricola. Monaque inſula territa* (18.) *totam provinciam pacat. Agricolæ moderatio, prudentia, abſtinentia,* (19.) *induſtria, artes mitigandis animis.* (20. 21.) *Nova expeditio in gentes incognitas. Agricolæ candor in communicanda gloria.* (22. 23.) *Conſilium de occupanda retinendaque Hibernia.* (24.) *Claßis Agricolæ. Caledonii Romanos ultro adgreßi* (25.) *conſilio ductuque Agricolæ pelluntur.* (26. 27.) *Uſipiorum cohors Britanniam circumvehitur. Agricolæ filius moritur.* (28.) *Britanni bellum reparant duce Galgaco,* (29.) *qui ſuos prudenti oratione adhortatur. Romanorum provincias obtinentium ſævitiam, ſuperbiam, avaritiam increpat.* (30. 31.) *nec ſuis eos viribus ſtare.* (32.) *Agricola quoque ſuos hortatur: neceſſariam eſſe virtutem:* (33.) *nec hoſtes metuendos oſtendit:* (34.) *aciem inſtruit.* (35.) *Britannorum acies a Batavis ac Tungris auxiliariis pellitur.* (36.) *Romanos circumventuri immiſſo equitatu in fugam vertuntur.* (37.) *claßis Agricolæ.* (38.)

cujus rebus geſtis turbatur Domitianus. Sed condit odium donec provincia decedat. (39. 40.) *Tum accuſatores exorti, prægravante viri claritudine :* (41.) *qui Proconſule non it in provinciam.* (42.) *moritur cum ſuſpicione veneni, Domitiani juſſu dati.* (43.) *Ætas , habitus , honores , opes ;* (44.) *opportuna mors, per quam magnis calamitatibus ereptus.* (45.) *Super ea queſtus & conſolatio auctoris, forma mentis æterna.* (46.)

JULII AGRICOLÆ VITA,

Scriptore CORNELIO TACITO.

1 Clarorum virorum facta moreſque poſteris tra- Cap. 1.
dere antiquitus uſitatum, ne noſtris quidem
temporibus quamquam incurioſa ſuorum ætas omi-
ſit, quotiens magna aliqua ac nobilis virtus vicit ac
ſupergreſſa eſt vitium parvis magniſque civitatibus
2 commune, ignorantiam recti & invidiam. Sed
apud priores ut agere memoratu digna pronum, ma-
giſque in aperto erat; ita celeberrimus quisque in-
genio, ad prodendam virtutis memoriam ſine gra-
tia aut ambitione, bonæ tantum conſcientiæ pre-
3 tio ducebatur. Ac plerique ſuam ipſi vitam narrare,
fiduciam potius morum, quam arrogantiam arbi-
trati ſunt, nec id Rutilio & Scauro citra fidem, aut
4 obtrectationi fuit. adeo virtutes iiſdem tempori-
bus optime æſtimantur, quibus facillime gignun-
5 tur. At mihi nunc narraturo vitam defuncti homi-
nis, venia opus fuit. quam non petiſſem, ni cur-
ſaturus tam ſæva, & infeſta virtutibus tempora.
1 Legimus cum Aruleno Ruſtico Pætus Thraſea, He- Cap. 2.
rennio Senecioni Priſcus Helvidius laudati eſſent,
capitale fuiſſe: neque in ipſos modo auctores, ſed
in libros quoque eorum ſævitum, delegato trium-
3 viris miniſterio, ut monumenta clariſſimorum in-
geniorum in comitio ac foro urerentur. Scilicet illo
2 igne vocem populi Romani & libertatem Senatus, &

conſcientiam generis humani aboleri arbitraban-
tur, expulſis inſuper ſapientiæ profeſſoribus, atque
omni bona arte in exſilium acta, ne quid uſquam
honeſtum occurreret. Dedimus profecto grande pa- 3
tientiæ documentum, & ſicut vetus ætas vidit, quid
ultimum in libertate eſſet, ita nos quid in ſervitu-
te, ademto per inquiſitiones & loquendi audiendi-
que commercio. Memoriam quoque ipſam cum 4
voce perdidiſſemus, ſi tam in noſtra poteſtate eſſet
Cap. 3. oblivíſci quam tacere. Nunc demum redit animus, 1
& quamquam primo ſtatim beatiſſimi ſeculi ortu
Nerva Cæſar res olim diſſociabiles miſcuerit, Prin-
cipatum ac libertatem, augeatque cottidie felici-
tatem Imperii Nerva Trajanus, nec ſpem modo ac
votum ſecuritas publica, ſed ipſius voti fiduciam,
ac robur aſſumpſerit; natura tamen infirmitatis hu-
manæ, tardiora ſunt remedia quam mala. & ut 2
corpora lente augeſcunt, cito exſtinguuntur, ſic
ingenia ſtudiaque oppreſſeris facilius, quam revo-
caveris. Subit quippe etiam ipſius inertiæ dulcedo: 3
& inviſa primo deſidia poſtremo amatur. Quid ſi 4
per quindecim annos, grande mortalis ævi ſpatium,
multi fortuitis caſibus, promptiſſimus quiſque ſæ-
vitia Principis interciderunt? Pauci, & ut ita dixe- 5
rim, non modo aliorum, ſed etiam noſtri ſuper-
ſtites ſumus, exemptis e media vita tot annis, qui-
bus juvenes ad ſenectutem, ſenes prope ad ipſos
exactæ ætatis terminos per ſilentium venimus. non 6
tamen pigebit vel incondita ac rudi voce memoriam
prioris ſervitutis, ac teſtimonium præſentium bo-
norum compoſuiſſe. Hic interim liber honori Agri- 7
colæ ſoceri mei deſtinatus, profeſſione pietatis, aut
laudatus erit, aut excuſatus.

Cap. 4. CNÆUS Julius Agricola veteri & inluſtri Foro- 1
julienſium colonia ortus, utrumque avum
Procuratorem Cæſarum habuit: quæ equeſtris no-
bilitas eſt. pater Julius Græcinus ſenatorii ordinis, 2
ſtudio eloquentiæ ſapientiæque notus. iiſque virtu-
tibus iram Caji Cæſaris meritus. Namque Marcum
Silanum accuſare juſſus, & quia abnuerat, inter-
fectus eſt. Mater Julia Procilla fuit, raræ caſtitatis. 3
in hujus ſinu indulgentiaque educatus, per omnem
honeſtarum artium cultum pueritiam adoleſcen-

tiamque

4 tiamque tranſegit. Arcebat eum ab inlecebris pec-
cantium præter ipſius bonam integramque naturam,
quod ſtatim parvulus ſedem ac magiſtram ſtudiorum
Maſſiliam habuerit, locum Græca comitate & pro-
vinciali parcimonia miſtum, ac bene compoſitum.
5 Memoria teneo ſolitum ipſum narrare, *ſe in prima*
juventa ſtudium philoſophiæ ac juris, ultra quam con-
ceſſum Romano ac Senatori hauſiſſe; ni prudentia matris
6 *incenſum ac flagrantem animum coërcuiſſet.* ſcilicet
ſublime & erectum ingenium, pulchritudinem ac
ſpeciem excelſæ magnæque gloriæ vehementius
quam caute appetebat. mox mitigavit ratio & ætas:
retinuitque, quod eſt difficillimum, ex ſapientia
1 modum. Prima caſtrorum rudimenta in Britannia Cap. 5.
Suetonio Paullino diligenti ac moderato duci ap-
probavit, electus, quem contubernio æſtimaret.
2 Nec Agricola licenter more juvenum, qui militiam
in laſciviam vertunt, neque ſegniter ad voluptates
& commeatus, titulum tribunatus & inſcitiam re-
3 tulit: ſed noſcere provinciam, noſci exercitui,
diſcere a peritis, ſequi optimos, nihil appetere
jactatione, nihil ob formidinem recuſare, ſimul-
4 que anxius & intentus agere. Non ſane alias exer-
citatior, magiſque in ambiguo Britannia fuit. tru-
cidati veterani, incenſæ coloniæ, intercepti exer-
citus. tum de ſalute, mox de victoria certavere.
5 Quæ cuncta etſi conſiliis ductuque alterius ageban-
tur; ac ſumma rerum & reciperatæ provinciæ glo-
ria in ducem ceſſit; artem & uſum & ſtimulos ad-
6 didere juveni: intravitque animum militaris glo-
riæ cupido, ingrata temporibus, quibus ſiniſtra
erga eminentes interpretatio, nec minus pericu-
1 lum ex magna fama, quam ex mala. Hinc ad ca- Cap. 6.
peſſendos magiſtratus in Urbem digreſſus, Domi-
tiam Decidianam ſplendidis natalibus ortam ſibi
junxit. idque matrimonium ad majora nitenti, de-
2 cus ac robur fuit. vixeruntque mira concordia, per
mutuam caritatem, & invicem ſe anteponendo;
niſi quod in bona uxore tanto major laus, quanto
3 in mala plus culpæ eſt. Sors Quæſturæ provinciam
Aſiam, Proconſulem Salvium Titianum dedit.
quorum neutro corruptus eſt: quamquam & pro-
vincia dives ac parata peccantibus, & Proconſul in

omnem aviditatem pronus, quantalibet facilitate
redempturus eſſet mutuam diſſimulationem mali.
Auctus eſt ibi filia, in ſubſidium & ſolatium ſimul. 4
nam filium ante ſublatum, brevi amiſit. Mox in- 5
ter Quæſturam, ac Tribunatum plebis, atque etiam
ipſum Tribunatus annum quiete & otio tranſit, gna-
rus ſub Nerone temporum, quibus inertia pro ſa-
pientia fuit. Idem Præturæ tenor, & ſilentium.
nec enim juriſdictio obvenerat. Ludos, & inania 6
honoris, modo rationis atque abundantiæ duxit,
uti longe a luxuria, ita famæ propior. Tum electus 7
a Galba ad dona templorum recognoſcenda, dili-
gentiſſima conquiſitione fecit, ne cujus alterius ſacri-
Cap. 7. legium Reſpub. quam Neronis ſenſiſſet. Sequens an- 1
nus gravi vulnere animum domumque ejus adflixit.
nam claſſis Othoniana licenter vaga dum in Tem-
plo (Liguriæ pars eſt) hoſtiliter populatur, matrem
Agricolæ in prædiis ſuis interfecit: prædiaque ipſa,
& magnam patrimonii partem diripuit, quæ cauſ-
ſa cædis fuerat. Igitur ad ſolemnia pietatis profe- 2
ctus Agricola, nuntio affectati a Veſpaſiano Impe-
rii deprehenſus, ac ſtatim in partes tranſgreſſus eſt.
Initia Principatus ac ſtatum Urbis Mucianus regebat, 3
admodum juvene Domitiano, & ex paterna fortu-
na tantum licentiam uſurpante. Is miſſum ad dele- 4
ctus agendos Agricolam, integreque ac ſtrenue
verſatum, viceſimæ legioni tarde ad ſacramentum
tranſgreſſæ præpoſuit, ubi deceſſor ſeditioſe agere
narrabatur: quippe Legatis quoque conſularibus
nimia ac formidoloſa erat. Nec Legatus prætorius 5
ad cohibendum potens, incertum ſuo an militum
ingenio: ita ſucceſſor ſimul & ultor electus, ra-
riſſima moderatione maluit videri inveniſſe bonos
Cap. 8. quam feciſſe. Præerat tunc Britanniæ Vettius Bola- 1
nus, placidius quam feroci provincia dignum eſt.
temperavit Agricola vim ſuam, ardoremque com-
peſcuit, ne increſceret, peritus obſequi, erudi-
tuſque utilia honeſtis miſcere. Brevi deinde Britan- 2
nia Conſularem Petilium Cerialem accepit. Habue-
runt virtutes ſpatium exemplorum. Sed primo Ce- 3
rialis modo labores & diſcrimina, mox & gloriam
communicabat: ſæpe parti exercitus in experimen-
tum, aliquando majoribus copiis ex eventu præfe-
cit.

4 cit. nec Agricola umquam in ſuam famam geſtis
exſultavit; ad auctorem & ducem, ut miniſter
fortunam referebat: ita virtute in obſequendo,
verecundia in prædicando, extra invidiam, nec
1 extra gloriam erat. Revertentem ab Legatione le- Cap. 9.
gionis divus Veſpaſianus inter patricios adſcivit, ac
deinde provinciæ Aquitaniæ præpoſuit, ſplendidæ
in primis dignitatis adminiſtratione, ac ſpe Conſu-
2 latus cui deſtinarat. Credunt plerique militaribus
ingenii ſubtilitatem deeſſe, quia caſtrenſis juriſdi-
ctio ſecura & obtuſior, ac plura manu agens, cal-
liditatem fori non exerceat. Agricola naturali pru-
dentia, quamvis inter togatos, facile juſteque age-
3 bat. Jam vero tempora curarum remiſſionumque
diviſa. ubi conventus ac judicia poſcerent, gravis,
intentus, ſeverus, & ſæpius miſericors: ubi offi-
4 cio ſatisfactum, nulla ultra poteſtatis perſona. tri-
ſtitiam, & arrogantiam, & avaritiam exuerat:
nec illi quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctori-
5 tatem; aut ſeveritas amorem deminuit. Integri-
tatem atque abſtinentiam in tanto viro referre, in-
6 juria virtutum fuerit. Ne famam quidem, cui etiam
ſæpe boni indulgent, oſtentanda virtute, aut per
artem quæſivit: procul ab æmulatione adverſus
collegas, procul a contentione adverſus Procura-
tores. & vincere inglorium, & atteri ſordidum ar-
7 bitrabatur. Minus triennium in ea Legatione de-
tentus, ac ſtatim ad ſpem Conſulatus revocatus eſt,
comitante opinione, Britanniam ei provinciam
dari; nullis in hoc ſuis ſermonibus; ſed quia par
videbatur. haud ſemper errat fama, aliquando &
8 eligit. Conſul egregiæ tum ſpei filiam juveni mihi
deſpondet, ac poſt Conſulatum collocavit, & ſta-
tim Britanniæ præpoſitus eſt, adjecta pontificatus
1 ſacerdotio. Britanniæ ſitum populoſque multis ſcri- Cap. 10.
ptoribus memoratos, non in comparationem curæ
ingeniive referam: ſed quia tum primum perdo-
mita eſt. itaque quæ priores nondum comperta
2 eloquentia percoluere, rerum fide tradentur. Bri-
tannia inſularum quas Romana notitia complecti-
tur maxima, ſpatio ac cælo in Orientem Germa-
niæ, in Occidentem Hiſpaniæ obtenditur: Gallis
in Meridiem etiam inſpicitur: Septemtrionalia
ejus,

ejus, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari
pulſantur. Formam totius Britanniæ Livius vete- 3
rum, Fabius Ruſticus recentium eloquentiſſimi
auctores, oblongæ ſcutulæ vel bipenni adſimilave-
re. & eſt ea facies citra Calſdoniam, unde & in
univerſum fama eſt transgreſſa. ſed immenſum & 4
enorme ſpatium procurrentium extremo jam litore
terrarum, velut in cuneum tenuatur. Hanc oram 5
noviſſimi maris tunc primum Romana claſſis cir-
cumvecta, inſulam eſſe Britanniam adfirmavit, ac
ſimul incognitas ad id tempus inſulas, quas Orca-
das vocant, invenit, domuitque. diſpecta eſt & 6
Thyle, quam hactenus nix, & hiems abdebat.
ſed mare pigrum & grave remigantibus perhibent. 7
ne ventis quidem proinde attolli: credo quod ra-
riores terræ montesque, cauſſa ac materia tempe-
ſtatum, & profunda moles continui maris tardius
impellitur. Naturam Oceani atque æſtus neque 8
quærere hujus operis eſt, ac multi retulere. unum 9
addiderim: nuſquam latius dominari mare, mul-
tum fluminum huc atque illuc ferre, nec litore te-
nus adcreſcere aut reſorberi, ſed influere penitus
atque ambire, etiam jugis atque montibus inſeri
Cap. 11. velut in ſuo. Ceterum Britanniam qui mortales ini- 1
tio coluerint, indigenæ an advecti, ut inter Bar-
baros, parum compertum. Habitus corporum va- 2
rii: atque ex eo argumenta. namque rutilæ Cale-
doniam habitantium comæ, magni artus, Ger-
manicam originem adſeverant. Silurum colorati 3
vultus, & torti plerumque crines, & poſitu con-
tra Hiſpaniam, Iberos veteres trajeciſſe, easque
ſedes occupaſſe fidem faciunt. proximi Gallis, & 4
ſimiles ſunt: ſeu durante originis vi; ſeu procur-
rentibus in diverſa terris, poſitio cæli corporibus
habitum dedit. in univerſum tamen æſtimanti,
Gallos vicinum ſolum occupaſſe, credibile eſt. Eo- 5
rum ſacra deprehendas, ſuperſtitionum perſuaſio-
ne. Sermo haud multum diverſus. in depoſcendis
periculis eadem audacia; & ubi advenere, in de-
trectandis eadem formido. plus tamen ferociæ Bri- 6
tanni præferunt, ut quos nondum longa pax emol-
lierit. nam Gallos quoque in bellis floruiſſe accepi-
mus, mox ſegnitia cum otio intravit, amiſſa vir-
tute

tute pariter ac libertate, quod Britannorum olim
victis evenit : ceteri manent quales Galli fuerunt.
1 In pedite robur : quædam nationes & curru prœ- Cap. 12.
liantur. honeſtior auriga, clientes propugnant.
2 olim regibus parebant, nunc per principes factio-
nibus & ſtudiis trahuntur. nec aliud adverſus vali-
diſſimas gentes pro nobis utilius, quam quod in
3 commune non conſulunt. Rarus duabus tribuſve
civitatibus ad propulſandum commune periculum
conventus: ita dum ſinguli pugnant, univerſi vin-
4 cuntur. Cælum crebris imbribus ac nebulis fœdum.
5 aſperitas frigorum abeſt. Dierum ſpatia ultra noſtri
orbis menſuram, & nox clara, & extrema Britan-
niæ parte brevis, ut finem atque initium lucis exi-
6 guo diſcrimine internoſcas. *Quod ſi nubes non offi-*
ciant, adſpici per noctem Solis fulgorem, nec occidere &
exſurgere, ſed tranſire adfirmant : ſcilicet extrema
& plana terrarum humili umbra non erigunt tene-
7 bras, infraque cælum & ſidera nox cadit. Solum
præter oleam vitemque & cetera calidioribus terris
oriri ſueta, patiens frugum, fecundum. tarde mi-
teſcunt, cito proveniunt. eademque utriuſque rei
8 cauſſa, multus humor terrarum, cælique. Fert Bri-
tannia aurum & argentum & alia metalla, pretium
9 victoriæ, gignit & Oceanus margarita. ſed ſubfu-
ſca ac liventia. Quidam artem abeſſe legentibus ar-
bitrantur. nam in rubro mari viva ac ſpirantia ſaxis
10 avelli, in Britannia prout expulſa ſint colligi. ego
facilius crediderim naturam margaritis deeſſe quam
1 nobis avaritiam. Ipſi Britanni delectum, ac tribu- Cap. 13.
ta, & injuncta imperii munera impigre obeunt, ſi
injuriæ abſint : has ægre tolerant, jam domiti ut
2 pareant, nondum ut ſerviant. Igitur primus om-
nium Romanorum D. Julius cum exercitu Britan-
niam ingreſſus, quamquam proſpera pugna terrue-
rit incolas, ac litore potitus ſit, poteſt videri
3 oſtendiſſe poſteris, non tradidiſſe. Mox bella
civilia, & in Rempublicam verſa principum ar-
ma, ac longa oblivio Britanniæ etiam in pace.
Conſilium id divus Auguſtus vocabat, Tiberius *præ-*
4 *ceptum.* Agitaſſe C. Cæſarem de intranda Britannia
ſatis conſtat, ni velox ingenio, mobilis pœniten-
tia, & ingentes adverſus Germaniam conatus fru-
ſtra

ſtra fuiſſent. Divus Claudius auctor operis, trans- 5
vectis legionibus auxiliisque, & aſſumpto in partem rerum Veſpaſiano. quod initium venturæ mox 6
fortunæ fuit, domitæ gentes. capti reges, & monſtratus fatis Veſpaſianus.

Cap. 14. Conſularium primus Au- 1
lus Plautius præpoſitus, ac ſubinde Oſtorius Scapula, uterque bello egregius: redactaque paullatim in formam provinciæ proxima pars Britanniæ. ad- 2
dita inſuper veteranorum colonia. quædam civitates Cogiduno regi donatæ. is ad noſtram uſque memoriam fidiſſimus manſit, vetere ac jam pridem recepta populi Romani conſuetudine, ut haberet inſtrumenta ſervitutis & reges. Mox Didius Gallus 3
parta a prioribus continuit, paucis admodum caſtellis in ulteriora promotis, per quæ fama aucti officii quæreretur. Didium Veranius excepit, iſque 4
intra annum exſtinctus eſt. Suetonius hinc Paulli- 5
nus biennio proſperas res habuit, ſubactis nationibus firmatiſque præſidiis: quorum fiducia Monam inſulam ut vires rebellibus miniſtrantem adgreſſus, terga occaſioni patefecit.

Cap. 15. Namque abſentia Legati 1
remoto metu, Britanni agitare inter ſe mala ſervitutis, conferre injurias, & interpretando accendere: *Nihil profici patientia, niſi ut graviora tam-* 2
quam ex facili tolerantibus imperentur. ſingulos ſibi 3
olim reges fuiſſe, nunc binos imponi; e quibus Legatus in ſanguinem, Procurator in bona ſæviret: æque diſcor- 4
diam præpoſitorum, æque concordiam ſubjectis exitioſam: alterius, manus, centuriones; alterius, vim & contumelias miſcere: nihil jam cupiditati, nihil libidini exceptum. in prœlio fortiorem eſſe qui ſpoliet: nunc 5
ab ignavis plerumque & imbellibus eripi domos, abſtrahi liberos, injungi delectus, tamquam mori tantum pro patria neſcientibus. quantum enim tranſiſſe mili- 6
tum, ſi ſeſe Britanni numerent? ſic Germanias excuſſiſſe jugum, & flumine non Oceano defendi: ſibi patriam, conjuges, parentes: illis avaritiam & luxu- 7
riam cauſſas belli eſſe. receſſuros ut divus Julius receſ- 8
ſiſſet, modo virtutes majorum ſuorum æmularentur: neve prœlii unius aut alterius eventu paveſcerent. plus 9
impetus, majorem conſtantiam penes miſeros eſſe. jam Britannorum etiam deos miſereri, qui Romanum ducem abſentem, qui relegatum in alia inſula exercitum detine-

10 *tinerent: jam ipſos, quod difficillimum fuerit, delibe-*
rare. porro in ejus modi conſiliis periculoſius eſſe depre-
1 *hendi, quam audere.* His atque talibus invicem in- Cap. 16.
ſtincti, Voadica generis regii femina duce (neque
enim ſexum in imperiis diſcernunt) ſumpſere uni-
verſi bellum: ac ſparſos per caſtella milites conſecta-
ti, expugnatis præſidiis, ipſam coloniam invaſe-
re, ut ſedem ſervitutis. nec ullum in Barbaris ſæ-
2 vitiæ genus omiſit ira & victoria. Quod niſi Paulli-
nus, eo cognito provinciæ motu, propere ſubve-
niſſet, amiſſa Britannia foret: quam unius prœlii
fortuna veteri patientiæ reſtituit, tenentibus arma
pleriſque. quos conſcientia defectionis, & proprius
3 ex Legato timor agitabat. Hic cum egregius cetera,
arroganter in deditos, & ut ſuæ quoque injuriæ ul-
tor, durius conſuleret; miſſus Petronius Turpilia-
nus tamquam exorabilior, & delictis hoſtium no-
vus, eoque pœnitentiæ mitior; compoſitis priori-
bus nihil ultra auſus, Trebellio Maximo provinciam
4 tradidit. Trebellius ſegnior & nullis caſtrorum ex-
perimentis, comitate quadam curandi provinciam
tenuit. Didicere jam Barbari quoque ignoſcere vi-
tiis blandientibus. & interventus civilium armo-
5 rum præbuit juſtam ſegnitiæ excuſationem. ſed di-
ſcordia laboratum, cum adſuetus expeditionibus mi-
les otio laſciviret. Trebellius fuga ac latebris vita-
ta exercitus ira, indecorus atque humilis, precario
mox præfuit; ac velut pacti, exercitus licentiam;
6 dux ſalutem. hæc ſeditio ſine ſanguine ſtetit. Nec
Vettius Bolanus manentibus adhuc civilibus bellis,
agitavit Britanniam diſciplina. eadem inertia erga
hoſtes, ſimilis petulantia caſtrorum: niſi quod in-
nocens Bolanus, & nullis delictis inviſus, carita-
1 tem paraverant loco auctoritatis. Sed ubi cum cete- Cap. 17.
ro orbe Veſpaſianus & Britanniam reciperavit, ma-
gni duces, egregii exercitus, minuta hoſtium ſpes:
2 & terrorem ſtatim intulit Petilius Cerialis, Brigan-
tum civitatem, quæ numeroſiſſima provinciæ to-
tius perhibetur, adgreſſus. multa prœlia, & ali-
quando non incruenta: magnamque Brigan-
3 tum partem aut victoria amplexus, aut bello. Et
cum Cerialis quidem alterius ſucceſſoris curam fa-
mamque obruiſſet, ſuſtinuit quoque molem Julius
Fronti-

Frontinus, vir magnus quantum licebat, vali-
damque & pugnacem Silurum gentem armis ſube-
git; ſuper virtutem hoſtium, locorum quoque dif-
Cap. 18 ficultates eluctatus. Hunc Britanniæ ſtatum, has 1
bellorum vices media jam æſtate tranſgreſſus Agri-
cola invenit, cum & milites velut omiſſa expedi-
tione ad ſecuritatem, & hoſtes ad occaſionem ver-
terentur. Ordovicum civitas haud multo ante ad- 2
ventum ejus, alam in finibus ſuis agentem, prope
univerſam obtriverat: eoque initio erecta provin-
cia, ut quibus bellum volentibus erat, probare
exemplum, aut recentis Legati animum opperiri.
Tum Agricola, quamquam tranſacta æſtas, ſparſi 3
per provinciam numeri, præſumpta apud militem
illius anni quies, tarda & contraria bellum inchoa-
turo, & pleriſque cuſtodiri ſuſpecta potius videba-
tur, ire obviam diſcrimini ſtatuit: contractiſque 4
legionum vexillis, & modica auxiliorum manu,
quia in æquum degredi Ordovices non audebant,
ipſe ante agmen, quo ceteris par animus ſimili pe-
riculo eſſet, erexit aciem. cæſaque prope univerſa 5
gente, non ignarus inſtandum famæ, ac prout pri-
ma ceſſiſſent fore univerſa; Monam inſulam, cujus
poſſeſſione revocatum Paullinum rebellione totius
Britanniæ ſupra memoravi, redigere in poteſtatem
animo intendit. Sed ut in dubiis conſiliis, naves 6
deerant, ratio & conſtantia ducis tranſvexit: de-
poſitis omnibus ſarcinis, lectiſſimos auxiliarium,
quibus nota vada, & patrius nandi uſus, quo ſimul
ſeque & arma & equos regunt, ita repente immi-
ſit, ut obſtupefacti hoſtes, qui claſſem, qui naves, 7
qui mare exſpectabant, nihil arduum aut invictum
crediderit ſic ad bellum venientibus. Ita petita pa- 8
ce, ac dedita inſula, clarus ac magnus haberi Agri-
cola: quippe cui ingredienti provinciam, quod
tempus alii per oſtentationem aut officiorum am-
bitum tranſigunt, labor & periculum placuiſſet.
Nec agricola proſperitate rerum in vanitatem uſus, 9
expeditionem aut victoriam vocabat, victos conti-
nuiſſe: ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt. ſed
ipſa diſſimulatione famæ famam auxit, æſtimanti-
Cap. 19. bus quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet. Ceterum 1
animorum provinciæ prudens, ſimulque doctus per
aliena

aliena experimenta, parum profici armis ſi injuriæ
ſequerentur, cauſſas bellorum ſtatuit exſcindere.
2 a ſe ſuiſque orſus primum domum ſuam coërcuit,
quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam pro-
3 vinciam regere: nihil per libertos ſervoſque publi-
cæ rei: non ſtudiis privatis, nec ex commendatio-
ne aut precibus centurionum milites adſcire, ſed
4 optimum quemque fideliſſimum putare: omnia ſci-
re, non omnia exſequi: parvis peccatis veniam,
magnis ſeveritatem commodare: nec pœna ſemper,
5 ſed ſæpius pœnitentia contentus eſſe: officiis & ad-
miniſtrationibus potius non peccaturos, * quam
6 damnare cum peccaſſent. Frumenti & tributorum
auctionem æqualitate munerum mollire, circum-
ciſis quæ in quæſtum reperta, ipſo tributo gravius
7 tolerabantur. namque per ludibrium aſſidere clau-
ſis horreis, & emere ultro frumenta, ac vendere
8 pretio cogebantur. devortia itinerum & longinqui-
tas regionum indicebatur, ut civitates a proximis
hibernis in remota & avia deferrent, donec quod
omnibus in promptu erat, paucis lucroſum fieret.
1 Hæc primo ſtatim anno comprimendo, egregiam Cap. 20.
famam paci circumdedit; quæ vel incuria vel tole-
rantia priorum, haud minus quam bellum timeba-
2 tur. Sed ubi æſtas advenit contracto exercitu, *mili-
tum in agmine* laudare *modeſtiam*, disjectos coërce-
re: loca caſtris ipſe capere, æſtuaria ac ſilvas ipſe
3 prætentare: & nihil interim apud hoſtes quietum
pati, quo minus ſubitis excurſibus popularetur. at-
que ubi ſatis terruerat, parcendo rurſus irritamen-
4 ta pacis oſtentare. Quibus rebus multæ civitates
quæ in illum diem ex æquo egerant, datis obſidi-
bus iram poſuere, & præſidiis caſtellisque circum-
datæ, tanta ratione curaque, ut nulla ante Britan-
1 niæ nova pars inlaceſſita tranſierit. Sequens hiems Cap. 21.
ſaluberrimis conſiliis abſumpta. namque ut homi-
nes diſperſi ac rudes, eoque bello faciles, quieti &
otio per voluptates adſueſcerent: hortari privatim,
adjuvare publice, ut templa, fora, domus exſtrue-
rent, laudando promptos, & caſtigando ſegnes. ita
2 honoris æmulatio, pro neceſſitate erat. Jam vero
principum filios liberalibus artibus erudire & inge-
nia Britannorum ſtudiis Gallorum anteferre, ut qui
modo

modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam
concupiſcerent. inde etiam habitus noſtri honor, &
frequens toga. paullatimque diſceſſum ad delini- 3
menta vitiorum, porticus, & balnea, & convi-
viorum elegantiam. idque apud imperitos *humani-*
Cap.22. *tas* vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet. Tertius ex- 1
peditionum annus novas gentes aperuit, vaſtatis
uſque ad Taum (æſtuario nomen eſt) nationibus.
qua formidine territi hoſtes, quamquam conflicta- 2
tum ſævis tempeſtatibus exercitum, laceſſere non
auſi. ponendiſque inſuper caſtellis ſpatium fuit. Ad- 3
notabant periti non alium ducem opportunitates
locorum ſapientius legiſſe, nullum ab Agricola po-
ſitum caſtellum aut vi hoſtium expugnatum, aut
pactione ac fuga deſertum. crebræ eruptiones. nam 4
adverſus moras obſidionis, annuis copiis firma-
bantur. ita intrepida ibi hiems, & ſibi quiſque
præſidio, irritis hoſtibus, eoque deſperantibus,
quia ſoliti plerumque damna æſtatis hibernis even-
tibus penſare, tum æſtate atque hieme juxta pelle-
bantur. Nec Agricola unquam per alios geſta avi- 5
dus intercepit, ſeu centurio, ſeu præfectus, incor-
ruptum facti teſtem habebat. Apud quoſdam *acer-* 6
bior in conviciis narrabatur, ut bonis comis, ita ad-
verſus malos injucundus. ceterum ex iracundia ni-
hil ſupererat. ſecretum & ſilentium ejus non time-
res. honeſtius putabat offendere, quam odiſſe.
Cap.23. Quarta æſtas obtinendis quæ percurrerat inſumpta. 1
ac ſi virtus exercituum & Romani nominis gloria
pateretur, inventus in ipſa Britannia terminus.
Nam Glota & Bodotria diverſi maris æſtu per im- 2
menſum revecti, anguſto terrarum ſpatio dirimun-
tur. quod tum præſidiis firmabatur: atque omnis
propior ſinus tenebatur, ſummotis velut in aliam
Cap.24. inſulam hoſtibus. Quinto expeditionum anno nave 1
prima tranſgreſſus, ignotas ad id tempus gentes
crebris ſimul ac proſperis prœliis domuit: eamque
partem Britanniæ quæ Hiberniam adſpicit, copiis
inſtruxit, in ſpem magis quam ob formidinem. ſi- 2
quidem Hibernia medio inter Britanniam atque
Hiſpaniam ſita, & Gallico quoque mari opportu-
na, valentiſſimam Imperii partem magnis invicem
uſibus miſcuerit. Spatium ejus ſi Britanniæ compa- 3
retur

retur anguſtius, noſtri maris inſulas ſuperat. So-
lum cælumque & ingenia cultuſque hominum haud
multum a Britannia differunt. melius aditus por-
tuſque per commercia, & negotiatores cogniti.
4 Agricola expulſum ſeditione domeſtica unum ex re-
gulis gentis exceperat, ac ſpecie amicitiæ in occa-
5 ſionem retinebat. Sæpe ex eo audivi, legione una
& modicis auxiliis debellari obtinerique Hiberniam
poſſe. Idque etiam adverſus Britanniam profutu-
rum. ſi Romana ubique arma, & velut e conſpe-
1 ctu libertas tolleretur. Ceterum æſtate qua ſextum Cap,25.
officii annum inchoabat, amplas civitates trans
Bodotriam ſitas, quia motus univerſarum ultra
gentium, & infeſta hoſtili exercitu itinera time-
2 bantur, prius claſſe exploravit: quæ ab Agricola
primum aſſumpta in partem virium, ſequebatur
egregia ſpecie, cum ſimul terra ſimul mari bellum
impelleretur: ac ſæpe iiſdem caſtris pedes equeſque
& nauticus miles mixti copiis & lætitia, ſua quiſ-
que facta, ſuos caſus attollerent: ac modo *ſilvarum
& montium profunda*, modo *tempeſtatum ac fluctuum
adverſa*, hinc *terra & hoſtis*, hinc *victus Oceanus*
3 militari jactantia compararentur. *Britannos* quoque,
ut ex captivis audiebatur, *viſa claſſis obſtupefaciebat,
tamquam aperto maris ſui ſecreto ultimum victis perfu-
4 gium clauderetur*. Ad manus & arma converſi Cale-
doniam incolentes populi, paratu magno, majo-
re fama, uti mos eſt de ignotis, *oppugnaſſe ultro*,
caſtella adorti, metum ut provocantes addiderant:
*regrediendumque citra Bodotriam, & excedendum
potius, quam pellerentur*, ſpecie prudentium ignavi
5 admonebant. cum interim cognoſcit, *hoſtes pluri-
bus agminibus inrupturos*. Ac ne ſuperante numero,
& peritia locorum circumiretur, diviſo & ipſe in tres
1 partes exercitu inceſſit. Quod ubi cognitum hoſti, Cap.26.
mutato repente conſilio, univerſi nonam legionem
ut maxime invalidam, nocte adgreſſi inter ſom-
num ac trepidationem cæſis vigilibus inrupere.
2 Jamque in ipſis caſtris pugnabant, cum Agricola
iter hoſtium ab exploratoribus edoctus, & veſtigiis
inſecutus, velociſſimos equitum peditumque adſul-
tare tergis pugnantium jubet; mox ab univerſis
3 adjici clamorem. & propinqua luce fulſere ſigna.
ita

ita ancipiti malo territi Britanni: & Romanis redit animus, ac ſecuri pro ſalute, de gloria certabant. ultro quinetiam inrupere. & fuit atrox in ipſis por- 4 tarum anguſtiis prœlium, donec pulſi hoſtes, utroque exercitu certante, his ut tuliſſe opem, illis ne eguiſſe auxilio viderentur. quod niſi paludes & ſilvæ 5 fugientes texiſſent, debellatum illa victoria foret.

Cap.27. Cujus conſtantia ac fama ferox exercitus: *nihil virtuti ſuæ invium: penetrandam Caledoniam, inveniendumque tandem Britanniæ terminum continuo prœliorum curſu* fremebant. atque illi modo cauti ac ſapientes, 2 prompti poſt eventum ac magniloqui erant. iniquiſſima hæc bellorum conditio eſt, proſpera omnes ſibi vindicant, adverſa uni imputantur. At Britan- 3 ni non virtute ſed occaſione & arte ducis rati, nihil ex arrogantia remittere, quo minus juventutem armarent, conjuges ac liberos in loca tuta transferrent, cœtibus ac ſacrificiis conſpirationem civitatum ſancirent. atque ita irritatis utrimque animis

Cap.28. diſceſſum. Eadem æſtate cohors Uſipiorum per Ger- 1 manias conſcripta, in Britanniam tranſmiſſa, magnum ac memorabile facinus auſa eſt. Occiſo cen- 2 turione ac militibus, qui ad tradendam diſciplinam immixti manipulis exemplum & rectores habebantur, tres Liburnicas adactis per vim gubernatoribus adſcendere: & uno remigrante, ſuſpectis duobus eoque interfectis, nondum vulgato rumore ut miraculum provehebantur. mox hac atque illa 3 rapti, & cum pleriſque Britannorum ſua defenſantium prœlio congreſſi, ac ſæpe victores, aliquando pulſi, eo ad extremum inopiæ venere, ut infirmiſſimos ſuorum, mox ſorte ductos veſcerentur. atque 4 ita circumvecti Britanniam, amiſſis per inſcitiam regendi navibus, pro prædonibus habiti, primum a Suevis, mox a Friſiis intercepti ſunt. ac fuere 5 quos per commercia venumdatos, & in noſtram uſque ripam mutatione ementium adductos, indicium tanti caſus inluſtravit. Initio æſtatis Agricola 6 domeſtico vulnere ictus, anno ante natum filium amiſit. Quem caſum neque ut plerique fortium virorum ambitioſe, neque per lamenta rurſus ac mærorem muliebriter tulit. & in luctu bellum inter

Cap.29. remedia erat. Igitur præmiſſa claſſe quæ pluribus 1

locis

locis prædata, magnum & incertum terrorem fa-
ceret, expedito exercitu, cui ex Britannis fortiſſi-
mos & longa pace exploratos addiderat, ad mon-
tem Grampium pervenit, quem jam hoſtes inſede-
2 rant. Nam Britanni nihil fracti pugnæ prioris even-
tu, & ultionem aut ſervitium exſpectantes, tan-
demque docti commune periculum concordia pro-
pulſandum, legationibus & fœderibus omnium ci-
3 vitatum vires exciverant. Jamque ſuper triginta
millia armatorum adſpiciebantur, & adhuc adflue-
bat omnis juventus, & quibus cruda ac viridis ſe-
nectus, clari bello, ac ſua quiſque decora geſtan-
tes: cum inter plures duces virtute & genere præ-
ſtans, nomine Galgacus, apud contractam multi-
tudinem *prœlium* poſcentem, in hunc modum locu-
1 tus fertur: *Quotiens cauſſas belli & neceſſitatem no-* Cap. 30.
ſtram intueor, magnus mihi animus eſt, hodiernum
diem, conſenſumque veſtrum, initium libertatis totius
2 *Britanniæ fore. Nam & univerſi ſervitutis expertes:*
& nullæ ultra terræ, ac ne mare quidem ſecurum, im-
minente nobis claſſe Romana. ita prœlium atque ar-
ma, quæ fortibus honeſta, eadem etiam ignavis tutiſ-
3 *ſima ſunt. Priores pugnæ, quibus adverſus Romanos*
varia fortuna certatum eſt, ſpem ac ſubſidium in noſtris
manibus habebant: quia nobiliſſimi totius Britanniæ,
eoque in ipſis penetralibus ſiti, nec ſervientium litora
adſpicientes, oculos quoque a contactu dominationis in-
4 *violatos habebamus. Nos terrarum ac libertatis extre-*
mos, receſſus ipſe ac ſinus famæ in hunc diem defendit.
nunc terminus Britanniæ patet. atque omne ignotum pro
5 *magnifico eſt. Sed nulla jam ultra gens, nihil niſi flu-*
ctus & ſaxa: & interiores Romani. quorum ſuper-
6 *biam fruſtra per obſequium & modeſtiam effugeris. ra-*
ptores orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere ter-
ræ, & mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, avari; ſi
pauper, ambitioſi. quos non Oriens, non Occidens ſa-
tiaverit: ſoli omnium opes atque inopiam pari affectu
7 *concupiſcunt. auferre, trucidare, rapere falſis nomini-*
bus, imperium; *atque ubi ſolitudinem faciunt,* pa-
1 cem *appellant. Liberos cuique ac propinquos ſuos natu-* Cap. 31.
ra cariſſimos eſſe voluit; hi per delectus alibi ſervituri
2 *auferuntur. Conjuges ſororeſque & ſi hoſtilem libidinem*
effugiant. nomine amicorum *atque* hoſpitum *polluun-*

tur. Bona fortunasque, in tributum egerunt; in an- 3
nonam, frumentum. corpora ipſa ac manus, ſilvis ac
paludibus emuniendis, verbera inter ac contumelias
conterunt. Nata ſervituti mancipia ſemel veneunt, at- 4
que ultro a dominis aluntur: Britannia ſervitutem ſuam
cottidie emit; cottidie paſcit. Ac ſicut in familia re- 5
centiſſimus quisque ſervorum & conſervis ludibrio eſt:
ſic in hoc orbis terrarum vetere famulatu novi nos &
& viles in excidium petimur. Neque enim arva nobis,
aut metalla, aut portus ſunt, quibus exercendis reſer-
vemur. Virtus porro ac ferocia ſubjectorum ingrata im- 6
perantibus: & longinquitas ac ſecretum ipſum quo tu-
tius, eo ſuſpectius. Ita ſublata ſpe veniæ, tandem ſu-
mite animum, tam quibus ſalus, quam quibus gloria
cariſſima eſt. Brigantes femina duce, exurere coloniam, 7
expugnare caſtra; ac niſi felicitas in ſocordiam vertiſſet,
exuere jugum potuere: nos integri & indomiti, & li-
bertatem non in præſentia laturi, primo ſtatim congreſ-
ſu non oſtendemus quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit?
Cap. 32. *An eamdem Romanis in bello virtutem, quam in pace* 1
laſciviam adeſſe creditis? Noſtris illi diſſenſionibus ac 2
diſcordiis clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui
vertunt: quem contractum ex diverſiſſimis gentibus, ut
ſecundæ res tenent, ita adverſæ diſſolvent. niſi ſi Gal- 3
los, & Germanos, & (pudet dictu) Britannorum ple-
roſque dominationi alienæ ſanguinem commodantes, diu-
tius tamen hoſtes quam ſervos, fide & affectu teneri
putatis. metus & terror eſt, infirma vincula caritatis,
quæ ubi removeris, qui timere deſierint, odiſſe inci-
pient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis ſunt: nul- 4
læ Romanos conjuges accendunt: nulli parentes fugam
exprobraturi ſunt: aut nulla pleriſque patria, aut alia
eſt: paucos numero circum trepidos ignorantia, cælum 5
ipſum ac mare & ſilvas, ignota omnia circumſpectan-
tes, clauſos quodammodo ac vinctos dii nobis tradide-
runt. Ne terreat vanus adſpectus, & auri fulgor atque 6
argenti, quod neque tegit, neque vulnerat. In ipſa 7
hoſtium acie inveniemus noſtras manus. agnoſcent Bri-
tanni ſuam cauſſam. recordabuntur Galli priorem liber-
tatem. deſerent illos ceteri Germani, tamquam nuper
Uſipii reliquerunt. Nec quidquam ultra formidinis, va- 8
cua caſtella, ſenum coloniæ, inter male parentes &
injuſte imperantes, ægra municipia & diſcordantia.
hic

9 *hic dux, hic exercitus. ibi tributa & metalla, & ce-*
teræ ſervientium pœnæ: quas in æternum proferre, aut
ſtatim ulciſci, in hoc campo eſt. Proinde ituri in aciem
1 *& majoreis veſtros, & poſteros cogitate.* Excepere Cap. 33.
orationem alacres, & barbari moris cantu & fre-
2 mitu clamoribuſque diſſonis. Jamque agmina, &
armorum fulgores, audentiſſimi cujuſque procur-
ſu: ſimul inſtruebantur acies. cum Agricola quam-
quam lætum & vix monitis coërcitum militem ad-
3 huc ratus, ita diſſeruit: *Octavus annus eſt, commili-*
tones, ex quo virtute & auſpiciis Imperii Romani fide
4 *atque opera veſtra Britanniam viciſtis. tot expeditioni-*
bus, tot prœliis ſeu fortitudine adverſus hoſtes, ſeu pa-
tientia ac labore pæne adverſus ipſam rerum naturam
opus fuit; neque me militum, neque vos ducis pœnituit.
5 *Ergo egreſſi, ego veterum Legatorum, vos priorum exer-*
cituum terminos, finem Britanniæ non fama nec rumo-
re, ſed caſtris & armis tenemus. Inventa Britannia,
6 *& ſubacta. Equidem in agmine, cum vos paludes mon-*
teſve & flumina fatigarent, fortiſſimi cujusque vocem
audiebam, Quando dabitur hoſtis, quando acies?
7 *Veniunt a latebris ſuis extruſi. & vota virtusque in*
aperto, omniaque prona victoribus, atque eadem vi-
8 *ctis adverſa. Nam ut ſuperaſſe tantum itineris, ſilvas*
evaſiſſe, tranſiſſe æſtuaria, pulchrum ac decorum in
frontem; ita fugientibus periculoſiſſima. quæ hodie
9 *proſperrima ſunt. Neque enim nobis aut locorum eadem*
notitia, aut commeatuum eadem abundantia: ſed ma-
10 *nus, & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet,*
jam pridem mihi decretum eſt, neque exercitus neque
11 *ducis terga tuta eſſe. Proinde & honeſta mors turpi vi-*
ta potior; & incolumitas ac decus eodem loco ſita ſunt.
12 *nec inglorium fuerit, in ipſo terrarum ac naturæ fine ce-*
1 *cidiſſe. Si novæ gentes atque ignota acies conſtitiſſet:* Cap. 34.
aliorum exercituum exemplis vos hortarer. nunc veſtra
2 *decora recenſete, veſtros oculos interrogate. Ii ſunt*
quos proximo anno, unam legionem furto noctis adgreſ-
ſos, clamore debellaſtis: ii ceterorum Britannorum fu-
3 *gaciſſimi, ideoque tam diu ſuperſtites. Quomodo ſilvas*
ſaltusque penetrantibus, fortiſſimum quodque animal
robore, pavida & inertia ipſo agminis ſono pelluntur:
ſic acerrimi Britannorum jam pridem ceciderunt: reli-
4 *quus eſt numerus ignavorum & metuentium. quos quod*

 tan-

tandem inveniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi
ſunt noviſsimi, ideo extremo metu corpora defixere in
his veſtigiis, in quibus pulchram & ſpectabilem victo-
riam ederetis. Tranſigite cum expeditionibus, imponi- 5
te quinquaginta annis magnum diem, approbate Reipub.
nunquam exercitui imputari potuiſſe, aut moras belli,
Cap. 35. *aut cauſſas rebellandi.* Et adloquente adhuc Agrico- 1
la militum ardor eminebat, & finem orationis in-
gens alacritas conſecuta eſt, ſtatimque ad arma di-
ſcurſum. inſtinctos ruenteſque ita diſpoſuit, ut pe- 2
ditum auxilia quæ octo millia erant, mediam aciem
firmarent: equitum tria millia cornibus affunderen-
tur. legiones pro vallo ſtetere, ingens victoriæ de-
cus citra Romanum ſanguinem bellanti, & auxi-
lium, ſi pellerentur. Britannorum acies in ſpeciem 3
ſimul ac terrorem editioribus locis conſtiterant: ita
ut primum agmen æquo, ceteri per acclive jugum
connexi velut inſurgerent: media campi covinarius
& eques ſtrepitu ac diſcurſu complebat. Tum Agri- 4
cola ſuperante hoſtium multitudine veritus ne ſimul
in frontem, ſimul & latera ſuorum pugnaretur, di-
ductis ordinibus, quamquam porrectior acies fu-
tura erat, & *arceſſendas* plerique *legiones* admone-
bant, promptior in ſpem, & firmus adverſis, di-
Cap. 36. miſſo equo pedes ante vexilla conſtitit. Ac primo 1
congreſſu eminus certabatur. ſimul conſtantia, ſi-
mul arte Britanni, ingentibus gladiis & brevibus
cetris, miſſilia noſtrorum vitare, vel excutere, at-
que ipſi magnam vim telorum ſuperfundere: donec 2
Agricola tres Batavorum cohortes ac Tungrorum
duas cohortatus eſt, ut rem ad mucrones ac manus
adducerent. quod & ipſis vetuſtate militiæ exercita-
tum, & hoſtibus inhabile parva ſcuta & enormes
gladios gerentibus. nam Britannorum gladii ſine
mucrone complexum armorum, & in aperto pu-
gnam non tolerabant. Igitur ut Batavi miſcere ictus, 3
ferire umbonibus, ora fœdare, & tractis qui in
æquo obſtiterant, erigere in colles aciem cœpere;
ceteræ cohortes æmulatione & impetu commiſtæ
proximos quoſque cædere. ac plerique ſemineces
aut integri feſtinatione victoriæ relinquebantur.
Interim equitum turmæ fugere, covinarii peditum 4
ſe prœlio miſcuere; & quamquam recentem terro-
rem

rem intulerant, denſis tamen hoſtium agminibus
& inæqualibus locis hærebant: minimeque equeſtris
ea pugnæ facies erat, cum in gradu ſtantes ſi-
5 mul equorum corporibus impellerentur. ac ſæpe va-
gi currus, exterriti ſine rectoribus equi, ut quem-
que formido tulerat, tranſverſos, aut obvios in-
1 curſabant. Et Britanni qui adhuc pugnæ expertes Cap. 37.
ſumma collium inſederant, & paucitatem noſtro-
rum vacui ſpernebant, degredi paullatim & circum-
ire terga vincentium cœperant: ni idipſum veritus
Agricola quatuor equitum alas ad ſubita belli reten-
tas, venientibus oppoſuiſſet, quantoque ferocius
accurrerant, tanto acrius pulſos in fugam disjeciſ-
2 ſet. Ita conſilium Britannorum in ipſos verſum.
transvectæque præcepto ducis a fronte pugnantium
3 alæ, averſam hoſtium aciem invaſere. Tum vero
patentibus locis grande & atrox ſpectaculum: ſequi,
vulnerare, capere, atque eoſdem oblatis aliis tru-
cidare. Jam hoſtium, prout cuique ingenium erat,
catervæ armatorum paucioribus terga præſtare, qui-
4 dam inermes ultro ruere, ac ſe morti offerre. Paſ-
ſim arma & corpora, & laceri artus, & cruenta
humus: & aliquando etiam victis ira virtuſque. poſt-
quam ſilvis appropinquarunt, collecti, primos ſe-
quentium incautos & locorum ignaros circumve-
5 niebant. Quod ni frequens ubique Agricola, vali-
das & expeditas cohortes indaginis modo, & ſicu-
bi artiora erant, partem equitum dimiſſis equis,
ſimul rariores ſilvas equitem perſultare juſſiſſet, ac-
ceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret.
6 Ceterum ubi compoſitos firmis ordinibus ſequi rur-
ſus videre, in fugam verſi, non agminibus ut prius,
nec alius alium reſpectantes, rari, & vitabundi
7 invicem, longinqua atque avia petiere. finis ſe-
quendi nox & ſatietas fuit. cæſa hoſtium ad decem
millia: noſtrorum trecenti quadraginta cecidere, in
quis Aulus Atticus præfectus cohortis, juvenili ar-
1 dore & ferocia equi hoſtibus illatus. Et nox quidem Cap. 38.
gaudio prædaque læta victoribus: Britanni palantes
mixtoque virorum mulierumque ploratu, trahere
vulneratos, vocare integros, deſerere domos, ac
2 per iram ultro incendere: eligere latebras, & ſta-
tim relinquere: miſcere invicem conſilia aliqua,

dein ſperare: aliquando frangi adſpectu pignorum
ſuorum, ſæpius concitari. ſatiſque conſtabat ſæviſ-
ſe quoſdam in conjuges ac liberos, tamquam mi-
ſererentur. Proximus dies faciem victoriæ latius 3
aperuit. vaſtum ubique ſilentium, ſecreti colles,
fumantia procul tecta, nemo exploratoribus ob-
vius. quibus in omnem partem dimiſſis, ubi incer- 4
ta fugæ veſtigia, neque uſquam conglobari hoſtes
compertum, & exacta jam æſtate ſpargi bellum ne-
quibat; in fines Horeſtorum exercitum deducit. Ibi 5
acceptis obſidibus; præfecto claſſis *circumvehi Bri-
tanniam* præcepit. datæ ad id vires, & præceſſerat
terror. ipſe peditem atque equites lento itinere, 6
quo novarum gentium animi ipſa tranſitus mora
terrerentur, in hibernis locavit. Et ſimul claſſis 7
ſecunda tempeſtate ac fama Trutulenſem portum
tenuit, unde proximo latere Britanniæ lecto omni
Cap.39. redierat. Hunc rerum curſum, quamquam nulla 1
verborum jactantia epiſtolis Agricolæ auctum, ut
Domitiano moris erat, fronte lætus, pectore an-
xius excepit. Inerat conſcientia, deriſui fuiſſe nu- 2
per falſum e Germania triumphum, emptis per
commercia, quorum habitus & crines in captivo-
rum ſpeciem formarentur: at nunc veram magnam-
que victoriam, tot millibus hoſtium cæſis, ingen-
ti fama celebrari. Id ſibi maxime formidoloſum, 3
privati hominis nomen ſupra Principis attolli: fru-
ſtra ſtudia fori, & civilium artium decus in ſilen-
tium acta, ſi militarem gloriam alius occuparet: &
cetera utcumque facilius diſſimulari, ducis boni im-
peratoriam virtutem eſſe. Talibus curis exercitus, 4
quodque ſævæ cogitationis indicium erat, ſecreto
ſuo ſatiatus, optimum in præſentia ſtatuit repone-
re odium, donec impetus famæ & favor exercitus
langueſceret. nam etiam tum Agricola Britanniam
Cap.4ↄ. obtinebat. Igitur *triumphalia ornamenta*, *& inluſtris* 1
ſtatuæ honorem, *& quidquid pro triumpho datur*,
multo verborum honore cumulata, *decerni in Sena-
tu* jubet: *addique inſuper opinionem*, *Suriam provin-
ciam Agricolæ deſtinari*, *vacuam tum morte Atilii
Rufi Conſularis*, *& majoribus reſervatam*. Credidere 2
plerique, libertum ex ſecretioribus miniſteriis miſ-
ſum ad Agricolam, codicillos quibus ei Suria daba-
tur

tur tuliſſe, cum præcepto, *ut ſi in Britannia foret,*
traderentur: eumque libertum in ipſo freto Oceani
obvium Agricolæ, ne appellato quidem eo ad Do-
mitianum remeaſſe. ſive verum iſtud, ſive ex in-
3 genio Principis fictum ac compoſitum eſt. Tradide-
rat interim Agricola ſucceſſori ſuo provinciam
quietam tutamque. Ac ne notabilis celebritate &
frequentia occurrentium introitus eſſet, vitato ami-
corum officio, noctu in Urbem, noctu in palatium,
ita ut præceptum erat, venit: exceptuſque brevi
oſculo & nullo ſermone, turbæ ſervientium im-
4 mixtus eſt. Ceterum ut militare nomen, grave in-
ter otioſos, aliis virtutibus temperaret, tranquil-
litatem atque otium penitus auxit, cultu modicus,
ſermone facilis, uno aut altero amicorum comita-
tus: adeo ut plerique, quibus magnos viros per am-
bitionem æſtimare mos eſt, viſo adſpectoque Agri-
cola, quærerent famam, pauci interpretarentur.
1 Crebro per eos dies apud Domitianum abſens accu- Cap.41.
ſatus, abſens abſolutus eſt. cauſſa periculi non cri-
men ullum, aut querela læſi cujuſquam, ſed infen-
ſus virtutibus Princeps, & gloria viri, ac peſſimum
2 inimicorum genus, laudantes. Et ea inſecuta ſunt
Reipublicæ tempora, quæ ſileri Agricolam non ſi-
nerent: tot exercitus in Mœſia Daciaque, & Ger-
mania Pannoniaque, temeritate aut per ignaviam
ducum amiſſi: tot militares viri cum tot cohortibus
expugnati & capti: nec jam de limite Imperii & ri-
pa, ſed de hibernis legionum & poſſeſſione dubi-
3 tatum. Ita cum damna damnis continuarentur, at-
que omnis annus funeribus & cladibus inſignire-
retur, poſcebatur ore vulgi *dux Agricola*: compa-
rantibus cunctis *vigorem, conſtantiam, & expertum*
4 *bellis animum, cum inertia & formidine eorum.* Qui-
bus ſermonibus ſatis conſtat Domitiani quoque au-
res verberatas, dum optimus quiſque libertorum
amore & fide; peſſimi malignitate & livore, pro-
5 num deterioribus Principem exſtimulabant. Sic
Agricola ſimul ſuis virtutibus, ſimul vitiis aliorum,
1 in ipſam gloriam præceps agebatur. Aderat jam an- Cap.42.
nus quo Proconſulatum Aſiæ & Africæ ſortiretur, &
occiſo Civica nuper, nec Agricolæ conſilium dee-
2 rat, nec Domitiano exemplum. Acceſſere quidam

cogitationum Principis periti, qui *iturus ne eſſet in*
provinciam ultro Agricolam interrogarent. ac pri- 3
mo occultius *quietem & otium* laudare, mox *operam*
ſuam in approbanda excuſatione offerre: poſtremo
non jam obſcuri; ſuadentes ſimul terrenteſque,
pertraxere ad Domitianum. qui paratus ſimulatio- 4
ne, in arrogantiam compoſitus, & audiit preces
excuſantis, & cum annuiſſet, agi ſibi gratias paſ-
ſus eſt: nec erubuit beneficii invidia. ſalarium ta- 5
men Proconſulari ſolitum offerri, & quibuſdam a
ſeipſo conceſſum, Agricolæ non dedit: ſive offen-
ſus non petitum, ſive ex conſcientia, ne quod ve-
tuerat videretur emiſſe. Proprium humani ingenii 6
eſt, odiſſe quem læſeris: Domitiani vero natura
præceps in iram, & quo obſcurior, eo irrevocabi-
lior, moderatione tamen prudentiaque Agricolæ
leniebatur. quia non contumacia, neque inani ja-
ctatione libertatis, famam fatumque provocabat.
Sciant quibus moris inlicita mirari, poſſe etiam ſub 7
malis Principibus magnos viros eſſe: obſequiumque
ac modeſtiam, ſi induſtria ac vigor adſint, eo lau-
dis excedere, quo plerique per abrupta, ſed in nul-
lum Reipub. uſum, ambitioſa morte inclaruerunt.

Cap. 43. Finis vitæ ejus nobis luctuoſus, amicis triſtis, ex- 1
traneis etiam ignotiſque non ſine cura fuit. Vulgus 2
quoque, & hic aliud agens populus, & ventitave-
re ad domum, & per fora & circulos locuti ſunt:
nec quiſquam audita morte Agricolæ, aut lætatus
eſt, aut ſtatim oblitus eſt. Augebat miſerationem 3
conſtans rumor, *veneno interceptum*. Nobis nihil
comperti adfirmare auſim: ceterum per omnem va- 4
letudinem ejus, crebrius quam ex more Principa-
tus per nuntios viſentis, & libertorum primi, &
medicorum intimi venere: ſive cura illud, ſive in-
quiſitio erat. Supremo quidem die momenta defi- 5
cientis per diſpoſitos curſores nuntiata conſtabat,
nullo credente ſic adcelerari, quæ triſtis audiret.
Speciem tamen doloris animo vultuque præ ſe tulit, 6
ſecurus jam odii, & qui facilius diſſimularet gau-
dium quam metum. Satis conſtabat lecto teſtamen- 7
to Agricolæ, quo coheredem optimæ uxori & piiſ-
ſimæ filiæ Domitianum ſcripſit, lætatum eum, vel-
ut honore judicioque: tam cæca & corrupta mens 8
aſſi-

aſſiduis adulationibuc erat, ut neſciret a bono pa-
tre non ſcribi heredem, niſi malum Principem.
1 Natus erat Agricola Cajo Cæſare tertium Conſule, I- Cap.44.
dibus Juniis: exceſſit ſexto & quinquageſimo anno,
2 decimo Kal. Septemb. Collega Priſcoque Coſs. Quod
ſi habitum quoque ejus poſteri noſcere velint, de-
centior quam ſublimior fuit. nihil metus in vultu:
gratia oris ſupererat. bonum virum facile crederes,
3 magnum libenter. Et ipſe quidem, quamquam me-
dio in ſpatio integræ ætatis ereptus, quantum ad
4 gloriam longiſſimum ævum peregit. Quippe & ve-
ra bona, quæ in virtutibus ſita ſunt, impleverat,
& conſularibus ac triumphalibus ornamentis præ-
5 dito, quid aliud adſtruere fortuna poterat? Opi-
bus nimiis non gaudebat, ſpecioſæ contigerant.
filia atque uxore ſuperſtitibus, poteſt videri etiam
beatus, incolumi dignitate, florente fama, ſalvis
6 affinitatibus & amicitiis futura effugiſſe. Nam ſicu-
ti *durare in hac beatiſſima ſeculi luce, ac Principem*
Trajanum videre, augurio votiſque apud noſtras au-
res ominabatur: ita feſtinatæ mortis grande ſola-
tium tulit, evaſiſſe poſtremum illud tempus, quo
Domitianus non jam per intervalla ac ſpiramenta
temporum, ſed continuo & velut uno ictu Rempu-
1 blicam exhauſit. Non vidit Agricola obſeſſam cu- Cap.45.
riam, & clauſum armis Senatum, & eadem ſtrage
tot conſularium cædes, tot nobiliſſimarum femi-
2 narum exſilia & fugas. Una adhuc victoria Carus
Metius cenſebatur, & intra Albanam villam ſen-
tentia Meſſallini ſtrepebat, & Maſſa Bebius jam
3 tum reus erat. Mox noſtræ duxere Helvidium in car-
cerem manus: nos Maurici, Ruſticique viſus, nos
4 innocenti ſanguine Senecio perfudit. Nero tamen
ſubtraxit oculos; juſſitque ſcelera, non ſpectavit:
præcipua ſub Domitiano miſeriarum pars erat, vi-
dere & adſpici: cum ſuſpiria noſtra ſubſcriberentur:
cum denotandis tot hominum palloribus ſufficeret
ſævus ille vultus & rubor, a quo ſe contra pudorem
5 muniebat. Tu vero felix Agricola non vitæ tantum
claritate, ſed etiam opportunitate mortis. ut per-
hibent qui interfuerunt noviſſimis ſermonibus tuis,
conſtans & libens fatum excepiſti, tamquam pro virili
6 *portione innocentiam Principi donares.* Sed mihi filiæ-

que, præter acerbitatem parentis erepti, auget mæſtitiam, quod adſidere valetudini, fovere deficientem, ſatiari vultu, complexu, non contigit. excepiſſemus certe mandata voceſque, quas penitus animo figeremus. Noſter hic dolor, noſtrum vul- 7
nus: nobis tam longæ abſentiæ conditione ante quadriennium amiſſus es. Omnia ſine dubio, opti- 8
me parentum, adſidente amantiſſima uxore, ſuperfuere honori tuo: paucioribus tamen lacrymis compoſitus es, & noviſſima in luce deſideravere
Cap.46. aliquid oculi tui. Si quis piorum manibus locus; ſi 1
ut ſapientibus placet, non cum corpore exſtinguuntur magnæ animæ; placide quieſcas, noſque domum tuam ab infirmo deſiderio, & muliebribus lamentis ad contemplationem virtutum tuarum voces, quas neque lugeri, neque plangi fas eſt: ad- 2
miratione te potius temporalibus laudibus, & ſi natura ſuppeditet, militum decoramus. Is verus honos, ea conjunctiſſimi cujuſque pietas. Id filiæ 3
quoque uxorique præceperim, ſic patris, ſic mariti memoriam venerari, ut omnia facta dictaque ejus ſecum revolvant, famamque ac figuram animi magis quam corporis complectantur. non quia in- 4
tercedendum putem imaginibus quæ marmore aut ære finguntur: ſed ut vultus hominum, ita ſimulacra vultus imbecilla ac mortalia ſunt; forma mentis æterna, quam tenere & exprimere non per alienam materiam & artem, ſed tuis ipſe moribus poſſis. Quidquid ex Agricola amavimus, quidquid mi- 5
rati ſumus, manet, manſurumque eſt in animis hominum, in æternitate temporum, fama rerum. Nam multos veterum velut inglorios & ignobiles 6
oblivio obruet, Agricola poſteritati narratus & traditus, ſuperſtes erit.

Breviarium Dialogi de Oratoribus.

Præfatio auctoris prolaturi diſputationem de antiqui & ſui temporis Oratoribus. (Cap. 1.) *quando illam quaque occaſione & ex quibus audierit.* (2. 3.) *Inter Aprum Oratorem & Maternum Poëtam contentio, ars utra præſtet.* (4.) *Aper oſtendit oratoriæ eloquentiæ utilitatem* (5.) *& voluptatem. Oratores ab omnibus ambiuntur, coluntur:* (6.) *etiam a potentiſſimis.* (7.) *idque Marcelli Eprii & Criſpi Vibii exemplis confirmat:* (8.) *contra poëticam artem inutilem & infructuoſam eſſe aſſerit. Veſpaſiani liberalitas in Salejum Poëtam.* (9.) *rari Poëtæ famam adepti. Ludicras artes exercere honeſtum in Græcia. Poëtæ offenſis obnoxii.* (10.) *Materni oratio pro poëtica: ſtudium eſſe plenum puritatis & innocentiæ.* (11.) *Poëtis quam Oratoribus majorem eſſe gloriam:* (12.) *vitam quoque optabiliorem: quam hi in magnis opibus trepidam & incertam agunt.* (13.) *Vipſtanus Meſſalla veteres Oratores Græcos Latinoſque recentibus præfert:* (14.) *Apro repugnante,* (15.) *prima oritur quæſtio, quinam ex Oratoribus pro veteribus habendi ſint?* (16.) *cum Cicero atque ejus coætanei videantur velut in medio poſiti.* (17.) *formas dicendi mutari cum temporibus, exemplis probat:* (18.) *Caſſium Severum quæ cauſſæ moverint ad dicendi genus a veteribus diverſum.* (19.) *recens eloquentia cultior & lætior priſca.* (20.) *judicium de Calvo: Cælio: C. Cæſare: Bruto; eorum & Ciceronis carminibus: Aſinio: Corvino.* (21.) *Ciceronis artes in excolenda facundia:* (22.) *vitia quoque illius oſtenſa, quæ ſola perverſis imitatoribus placent:* (23.) *prudentes autem optima tantum excerpunt.* (24.) *Qui intelligantur Oratores antiqui; & de variis dicendi generibus. Oratorum mutua malignitas:* (25.) *antiquorum ariditas mollitie recentium decentior. Aliud judicium de Caſſio Severo.* (26.) *Scholaſticorum vecordia & tumor.* (27.) *Educatio liberorum apud antiquos multo ſeverior & ſanctior.* (28.) *hiſtrionalis favor: gladiatorum equorumque ſtudia. Rhetores.* (29.) *Oratori partes ſuas impleturo neceſſariam eſſe cognitionem ingenuarum artium:* (30.) *cum de variis materiis & apud*

apud varios dicturus, varia eruditione opus habeat. (31.) atque ejus rei contemptum primam corruptæ eloquentiæ cauſſam eſſe. (32.) Artium cognitioni ineſſe exercitationem, & de exercitatione veterum: (33.) Juvenes a parentibus poſt ſtudia ad inſignes Oratores deducti: (34.) At poſteriores in ſcholas deduxere, ubi nihil diſcitur, niſi quod uſum non habet. (35.) Altera corruptæ eloquentiæ cauſſa temporum tranquillitas. (36.) nam rebus turbidis major illi honor, quanto tum utilior eſt. (37.) Tertia corruptæ eloquentiæ cauſſa leges adſtrictiores judiciorum: (38.) ipſa quoque veſtis, auditoria, atque ſolitudo eloquentiæ adverſa: (39.) quæ regnat in turbis: itaque rara in civitatibus bene conſtitutis: (40.) immo omnino nulla eſſet, ſi nuſquam peccaretur. (41.) Bonis ſeculi ſui cuique, citra obtrectationem alterius utendum. (41.)

M. FA-

M. FABII QUINCTILIANI,

ut videtur,

DIALOGUS,

AN SUI SECULI ORATORES

Antiquis, & quare, concedant:

CORNELIO

TACITO

vulgo inſcriptus.

1 Sæpe ex me requiris, Juſte Fabi, *cur cum priora* Cap. I.
ſecula tot eminentium oratorum ingeniis gloriaque
effloruerint, noſtra potiſſimum ætas deſerta, &
2 *laude orbata, vix nomen ipſum* oratoris *retineat.* ne-
que enim ita appellamus niſi antiquos. horum au-
tem temporum diſerti, *cauſſidici*, & *advocati*, &
patroni, & quidvis potius quam *oratores* vocantur.
3 Cui percunctationi tuæ reſpondere, & tam magnæ
quæſtionis pondus excipere, ut aut de ingeniis no-
ſtris male exiſtimandum ſit, ſi idem aſſequi non
poſſumus, aut de judiciis, ſi nolumus, vix hercu-
le auderem, ſi mea ſententia proferenda, ac non
diſertiſſimorum ut noſtris temporibus hominum
ſermo repetendus eſſet. quos eandem hanc quæſtio-
4 nem pertractantes, juvenis admodum audivi. Ita
non ingenio, ſed memoria ac recordatione opus

eſt, ut quæ a præſtantiſſimis viris & excogitata ſub-
tiliter, & dicta graviter accepi, cum ſinguli diver-
ſas vel eaſdem, ſed probabiles cauſſas afferrent,
dum formam ſui quiſque & animi, & ingenii red-
deret, iiſdem nunc numeris, iiſdemque rationi-
bus perſequar, ſervato ordine diſputationis. neque 5
enim defuit, qui diverſam quoque partem ſuſcipe-
ret, ac multum vexata & irriſa vetuſtate, noſtro-
rum temporum eloquentiam antiquorum ingeniis
Cap. 2. anteferret. Nam poſtero die quam accuratius Ma- 1
ternus Catonem recitaverat, cum *offendiſſe poten-*
tiam animos diceretur, *tamquam in eo tragœdiæ ar-*
gumento ſui oblitus, tantum Catonem cogitaſſet, ea-
que de re per Urbem frequens ſermo haberetur, ve-
nerunt ad eum M. Aper & Julius Secundus, cele-
berrima tum ingenia fori noſtri: quos ego in judi- 2
ciis non utroſque modo ſtudioſe audiebam, ſed
domi quoque & in publico aſſectabar, mira ſtudio-
rum cupiditate, & quodam ardore juvenili, ut fa-
bulas quoque eorum & diſputationes, & arcana
ſemotæ dictionis penitus exciperem. quamvis mali- 3
gne plerique opinarentur, *nec Secundo promptum eſſe*
ſermonem, & Aprum ingenio potius & vi naturæ,
quam inſtitutione & litteris famam eloquentiæ conſecu-
tum. Nam & Secundo purus, & preſſus, &, in 4
quantum ſatis erat, profluens ſermo non defuit: &
Aper communi eruditione imbutus, contemnebat
potius litteras quam neſciebat. tamquam majorem 5
induſtriæ & laboris gloriam habiturus, ſi ingenium
ejus nullis alienarum artium adminiculis inniti vi-
deretur. Igitur ut intravimus cubiculum Materni, 6
ſedentem ipſum, & quem pridie recitaverat librum
intra manus habentem, deprehendimus.

Cap. 3. Tum Secundus: NIL NE TE, inquit, Ma- 1
terne, fabulæ malignorum terrent, quo minus
offenſas Catonis tui ames? An ideo librum iſtum
apprehendiſti, ut diligentius retractares, & ſubla-
tis ſi quæ pravam interpretandi materiam dederunt,
emitteres Catonem non quidem meliorem, ſed ta-
men ſecuriorem? Tum ille, *LEGES* tu quidem ſi 2
volueris & agnoſces quæ audiſti. quod ſi qua omiſit
Cato, ſequenti tractatione Thyeſtes dicet. Hanc
enim tragœdiam diſpoſui jam, & intra me ipſe for- 3
mavi.

mavi. Atque ideo maturare libri hujus editionem
feſtino, ut dimiſſa priore cura, novæ cogitationi
4 toto pectore incumbam. *Adeo* te tragœdiæ iſtæ non
ſatiant, inquit Aper, quo minus omiſſis oratio-
num & cauſſarum ſtudiis, omne tempus modo cir-
ca Medeam, ecce nunc circa Thyeſtem conſumas?
5 cum tot amicorum cauſſæ; tot coloniarum & mu-
nicipiorum clientelæ in forum vocent, quibus vix
ſufficeres, etiam ſi non novum tibi ipſe negotium
importaſſes, Domitium, & Catonem: id eſt,
noſtras quoque hiſtorias, & Romana nomina,
1 Græcorum fabulis aggregares. Et Maternus, *Per-* Cap. 4.
turbarer hac tua ſeveritate, niſi frequens ac aſſidua
nobis contentio jam prope in conſuetudinem ver-
2 tiſſet. Nam nec tu agitare & inſequi Poëtas inter-
mittis; & ego cui deſidiam advocationum objicis,
cotidianum hoc patrocinium defendendæ adverſus
3 te poëticæ exerceo. Quo lætor magis oblatum no-
bis judicem, qui me vel in futurum vetet verſus fa-
cere, vel quod jam pridem opto, ſua quoque au-
ctoritate compellat, ut omiſſis forenſium muſarum
anguſtiis, in quibus ſatis mihi ſuperque ſudatum
eſt, ſanctiorem iſtam & auguſtiorem eloquentiam
1 colam. *Ego* vero, inquit Secundus, ante quam me Cap. 5.
judicem Aper recuſet, faciam quod probi & mode-
ſti judices ſolent, ut in his cognitionibus excuſent,
in quibus manifeſtum eſt, alteram apud eos par-
2 tem gratia prævalere. Quis enim neſcit, neminem
mihi conjunctiorem eſſe & uſu amicitiæ, & aſſi-
duitate contubernii quam Salejum Baſſum, cum
optimum virum, tum abſolutiſſimum poëtam?
porro ſi poëtica accuſatur, non alium video reum
3 locupletiorem. *Securus* ſit, inquit Aper, & Salejus
Baſſus, & quiſquis alius ſtudium poëticæ & carmi-
num gloriam fovet, cum cauſſas agere non poſſit.
& ego enim quatenus arbitrum litis hujus inveni,
non patiar, Maternum ſocietate plurium defendi.
4 ſed & ipſum ſolum apud vos arguam, quod natus
ad eloquentiam virilem & oratoriam, qua parare
ſimul & tueri amicitias, adſciſcere nationes, com-
plecti provincias poſſit, amittit ſtudium, quo non
aliud in civitate noſtra vel ad utilitatem fructuoſius,
vel ad dignitatem amplius, vel ad Urbis famam
pul-

pulchrius, vel ad totius Imperii atque omnium gentium notitiam illuſtrius excogitari poteſt. Nam 5
ſi ad utilitatem vitæ omnia conſilia, factaque noſtra dirigenda ſunt, quid erit tutius quam eam exercere artem, qua ſemper armatus præſidium amicis, opem alienis, ſalutem periclitantibus, invidis vero & inimicis metum & terrorem ultro feras, ipſe ſecurus & velut quadam perpetua potentia ac poteſtate munitus? cujus vis & utilitas rebus probe fluentibus, aliorum præſidio & tutela intelligitur: ſin proprium periculum increpuit, non hercule lo- 6
rica aut gladius in acie firmius munimentum, quam reo & periclitanti eloquentiæ præſidium ſimul & telum, quo propugnare pariter & inceſſere, vel in judicio, ſive in Senatu, ſive apud Principem poſſis. Quid aliud infeſtis Patribus nuper Eprius 7
Marcellus, quam eloquentiam ſuam oppoſuit? qui accinctus & minax diſertam quidem ſed inexercitatam & ejuſmodi certaminum rudem Helvidii ſapientiam eluſit. Plura de utilitate non dico, cum 8
præſertim minime contradicturum Maternum
Cap. 6. meum arbitrer. Ad voluptatem oratoriæ eloquen- 1
tiæ tranſeo, cujus jucunditas non uno aliove momento, ſed omnibus prope diebus, & prope omnibus horis contingit. Quid enim dulcius 2
libero & ingenuo animo, & ad voluptates honeſtas nato, quam videre plenam ſemper & frequentem domum concurſu ſplendidiſſimorum hominum? idque ſcire, non pecuniæ, non orbitati, neque officii alicujus adminiſtrationi, ſed ſibiipſi dari? illos quin imo orbos & locupletes & 3
potentes venire plerumque ad juvenem & pauperem, ut aut ſua aut amicorum diſcrimina commendent. Ullane tanta ingentium opum ac magnæ po- 4
tentiæ voluptas, quam ſpectare homines veteres, & ſenes, & totius Urbis gratia ſubnixos, in ſumma omnium rerum abundantia confitentes id quod optimum ſit ſe non habere? Jam vero qui togato- 5
rum comitatus & egreſſus! quæ in publico ſpecies! quæ in judiciis veneratio! quod gaudium conſurgendi aſſiſtendique inter tacentes, in unum converſos! coire populum, & circumfundi coram, & accipere affectum quemcumque orator induerit.

Vulga-

6 Vulgata dicentium gaudia, & imperitorum quo-
que oculis expoſita percenſeo. Illa ſecretiora, & tan-
7 tum ipſis orantibus nota, majora ſunt. Sive accu-
ratam meditatamque affert orationem, eſt quod-
dam ſicut ipſius dictionis, ita gaudii pondus &
conſtantia. ſive novam & recentem curam non ſine
aliqua trepidatione animi attulerit; ipſa ſollicitudo
commendat eventum, & lenocinatur voluptati.
8 Sed extemporalis audaciæ, atque ipſius temeritatis
vel præcipua jucunditas eſt. Nam ingenio quoque,
ſicut in agro, quamquam alia diu ſerantur atque
elaborentur, gratiora tamen quæ ſua ſponte na-
1 ſcuntur. Equidem ut de me ipſe fatear, non eum Cap. 7.
diem lætiorem egi, quo mihi latus clavus oblatus
eſt, vel quo homo novus & in civitate minime fa-
vorabili natus, Quæſturam, aut Tribunatum, aut
2 Præturam accepi: quam eos quibus mihi pro me-
diocritate hujus quantulæcumque in dicendo facul-
tatis, aut reum proſpere defendere, aut apud centum-
viros cauſſam aliquam feliciter orare, aut apud Prin-
cipem ipſos illos libertos & Procuratores Principum
3 tueri & defendere datur. Tum mihi ſupra Tribuna-
tus & Præturas & Conſulatus aſcendere videor, tum
abire: quod ſi non in alio oritur, nec in codicil-
4 lis datur, nec cum gratia venit: quæ fama & laus
cujuſvis artis cum oratorum gloria comparanda eſt,
qui non illuſtres in Urbe ſolum apud negotioſos &
rebus intentos, ſed etiam apud juvenes & adole-
ſcentes, quibus morum indoles eſt & bona ſpes
5 ſui? Quorum nomina prius parentes liberis ſuis in-
gerunt? quos ſæpius vulgus imperitum, & tunica-
tus hic populus tranſeunteis nomine vocat, & di-
6 gito demonſtrat? Advenæ quoque & peregrini, jam
in municipiis & coloniis ſuis auditos, cum primum
Urbem attigerunt, requirunt ac vultus agnoſcere
1 concupiſcunt. Auſim contendere, Marcellum hunc Cap. 8.
Eprium de quo modo locutus ſum, & Criſpum Vi-
bium (libentius enim novis & recentibus quam re-
motis & oblitteratis exemplis utor) non minus eſſe
in extremis partibus terrarum, quam Capuæ aut
2 Vercellis, ubi nati dicuntur. nec hoc illis alterius
† ter millies ſeſtertium præſtat, quamquam ad has
ipſas opes poſſunt videri eloquentiæ beneficio ve-
niſſe.

† milliones ſeptem & dimidius Philipp.

niſſe. Ipſa eloquentia, cujus numen & cæleſtis vis 3
multa quidem omnibus ſeculis exempla edidit, ad
quantam uſque fortunam homines ingenii viribus
pervenerint. Sed hæc ut ſupra dixi, proxima, & 4
quæ non auditu cognoſcenda ſed oculis ſpectanda
haberemus. Nam quo ſordidius & abjectius nati 5
ſunt, quoque notabilior paupertas & anguſtia re-
rum naſcentes eos circumſteterunt; eo clariora &
ad demonſtrandam oratoriæ eloquentiæ utilitatem
illuſtriora exempla ſunt. quod ſine commendatio- 6
ne natalium, ſine ſubſtantia facultatum, neuter
moribus egregius, alter habitu quoque corporis
contemptus, per multos jam annos potentiſſimi
ſunt civitatis, ac donec libuit principes fori; nunc
principes in Cæſaris amicitia, agunt feruntque
cuncta: atque ab ipſo Principe cum quadam reve-
rentia diliguntur. Quia Veſpaſianus venerabilis ſe- 7
nex & patientiſſimus veri, bene intelligit, cete-
ros quidem amicos ſuos niti iis quæ ab ipſo accepe-
rint, quæque ipſi accumulare, & in alios congere-
re promptum eſt: Marcellum autem & Criſpum,
attuliſſe ad amicitiam ſuam, quod non a Principe
acceperint, nec accipi poſſit. Minimum inter tot 8
ac tanta locum obtinent imagines, ac tituli & ſta-
tuæ. quæ neque ipſa tamen negliguntur: tam
hercule quam divitiæ & opes, quas facilius inve-
nies qui vituperet, quam faſtidiat. His igitur & 9
honoribus, & ornamentis, & facultatibus, re-
fertas domos eorum videmus, qui ſe ab ineunte
adoleſcentia cauſſis forenſibus & oratorio ſtudio de-
Cap. 9. derunt. Nam carmina & verſus, quibus totam vi- 1
tam Maternus inſumere optat (inde enim omnis
fluxit oratio) neque dignitatem ullam auctoribus
ſuis conciliant, neque utilitates alunt: voluptatem
autem brevem, laudem inanem & infructuoſam
conſequuntur. Licet hæc ipſa, & quæ deinde dictu- 2
rus ſum, aures tuæ, o Materne, reſpuant, cui bono
eſt ſi apud te Agamemnon aut Jaſon diſerte loqui-
tur? quis ideo domum defenſus, & tibi obligatus
redit? Quis Salejum noſtrum egregium poëtam, 3
vel (ſi hoc honorificentius eſt) præclariſſimum va-
tem deducit, aut ſalutat, aut proſequitur? Nem- 4
pe ſi amicus ejus, ſi propinquus, ſi denique ipſe in
ali-

aliquod negotium inciderit, ad hunc Secundum re-
curret, aut ad te, Materne, non quia poëta es, ne-
5 que ut pro eo verſus facias. hi enim Baſſo domi
naſcuntur, pulchri quidem & jucundi. quorum ta-
men hic exitus eſt, ut cum toto anno, per omnes
dies, magna noctium parte, unum librum extudit
& elucubravit, rogare ultro & ambire cogatur, ut
6 ſint qui dignentur audire: & ne id quidem gratis.
nam & domum mutuatur, & auditorium exſtruit,
& ſubſellia conducit, & libellos diſpergit: & ut
beatiſſimus recitationem ejus eventus proſequatur,
omnis illa laus intra unum aut alterum diem, ve-
lut in herba vel flore præcepta, ad nullam certam
7 & ſolidam pervenit frugem: nec aut amicitiam in-
de refert, aut clientelam, aut manſurum in ani-
mo cujuſquam beneficium; ſed clamorem vagum,
8 & voces inanes, & gaudium volucre. Laudavimus
nuper ut miram & eximiam Veſpaſiani liberalita-
9 tem, † quod quingenta ſeſtertia Baſſo donaſſet. Pul- † 12500
chrum id quidem, indulgentiam Principis ingenio Philipp.
mereri; quanto tamen pulchrius, ſi ita res familia-
ris exigat, ſe ipſum colere, ſuum genium propitiare,
10 ſuam experiri liberalitatem? Adjice quod poëtis, ſi
modo dignum aliquid elaborare & efficere velint,
relinquenda converſatio amicorum, & jucunditas Ur-
bis, deſerenda cetera officia, utque ipſi dicunt, *in ne-
mora & lucos*, id eſt, in ſolitudinem recedendum eſt.
1 Nec opinio quidem & fama cui ſoli ſerviunt, & Cap.10.
quod unum eſſe pretium omnis ſui laboris faten-
tur, æque poëtas quam oratores ſequitur. quoniam
2 mediocreis poëtas nemo novit, bonos pauci. Quan-
do enim rariſſimarum recitationum fama in to-
tam Urbem penetrat? nedum ut per tot provincias
3 innoteſcat. Quotus quiſque cum ex Hiſpania vel
Aſia, ne quid de Gallis noſtris loquamur, in Ur-
bem venit, Salejum Baſſum requirit? atque adeo
ſi quis requirit & ſemel vidit, tranſit & contentus
eſt: ut ſi picturam aliquam vel ſtatuam vidiſſet.
4 Neque hunc meum ſermonem ſic accipi volo, tam-
quam eos quibus natura ſua oratorum ingenium de-
negavit, deterream a carminibus, ſi modo in hac
ſtudiorum parte oblectare otium & nomen inſere-
5 re poſſunt famæ. ego vero omnem eloquentiam
omneſ-

omneſque ejus partes ſacras & venerabiles puto:
nec ſolum cothurnum veſtrum, aut heroici carmi-
nis ſonum, ſed lyricorum quoque jucunditatem,
& elegorum laſcivias, & jamborum amaritudinem,
epigrammatum luſus, & quamcumque aliam ſpe-
ciem eloquentia habeat, anteponendam ceteris
aliarum artium ſtudiis credo. ſed tecum mihi, Ma- 6
terne, res eſt, quod cum natura tua in ipſam arcem
eloquentiæ ferat, errare mavis, & ſumma adeptus,
in levioribus ſubſiſtis. Ut ſi in Græcia natus eſſes, 7
ubi ludicras quoque artis exercere honeſtum eſt,
ac tibi Nicoſtrati robur ac vires dii dediſſent, non
paterer immanes illos & ad pugnam natos lacer-
tos, levitate jaculi aut jactu diſci vaneſcere: ſic
nunc te ab auditoriis & theatris, in forum & ad
cauſſas, & ad vera prœlia voco. cum præſertim ne 8
ad id quidem confugere poſſis, quod pleriſque pa-
trocinatur, tamquam minus obnoxium ſit offen-
dere poëtarum quam oratorum ſtudium. Efferve- 9
ſcit enim vis pulcherrimæ naturæ tuæ, nec pro ami-
co aliquo, ſed quod periculoſius eſt, pro Catone
offendis. nec excuſatur offenſa neceſſitudine officii, 10
aut fide advocationis, aut fortuitæ & ſubitæ di-
ctionis impetu: meditatus videris elegiſſe perſo-
nam notabilem; & cum auctoritate dicturam.
Sentio quid reſponderi poſſit. hinc ingentis ex 11
his aſſenſus, hinc in ipſis auditoriis præcipue lau-
dari, & mox omnium ſermonibus ferri. Tolle 12
igitur quietis & ſecuritatis excuſationem, cum ti-
bi ſumas adverſarium ſuperiorem. nobis ſatis ſit
privatas & noſtri ſeculi controverſias tueri, in
quibus expreſſis ſi quando neceſſe ſit pro pericli-
tante amico potentiorum aures offendere, & pro-
Cap. 11. bata ſit fides, & libertas excuſata. Quæ cum di- 1
xiſſet Aper acrius, ut ſolebat, & intento ore: re-
miſſus & ſubridens Maternus, *PARAVI*, inquit,
me non minus diu accuſare oratores, quam Aper
laudat. Fore enim arbitrabar, ut a laudatione 2
eorum digreſſus detrectaret poëtas, atque carmi-
num ſtudium proſterneret: arte quadam mitigavit,
concedendo his qui cauſſas agere non poſſent, ut
verſus facerent. Ego autem ſicut in cauſſis agen- 3
dis efficere aliquid & eniti fortaſſe poſſum, ita re-
cita-

citatione tragœdiarum ingredi famam auſpicatus
ſum, tum quidem cum in Nerone improbam &
ſtudiorum quoque ſacra profanantem vaticinii po-
4 tentiam fregi: & hodie ſi quid in nobis notitiæ ac
nominis eſt, magis arbitror carminum quam ora-
5 tionum gloria partum. ac jam me ſejungere a
forenſi labore conſtitui, nec comitatus iſtos &
egreſſus aut frequentiam ſalutationum concupiſco:
non magis quam æra & imagines, quæ etiam me
6 nolente in domum meam irruperunt. Nam ſtatum
hucuſque ac ſecuritatem melius innocentia tueor
quam eloquentia. nec vereor, ne mihi umquam
verba in Senatu niſi pro alterius diſcrimine facien-
1 da ſint. Nemora vero, & luci, & ſecretum ipſum quod Cap. 13.
Aper increpabat, tantam mihi afferunt voluptatem,
ut inter præcipuos carminum fructus numerem,
quod nec in ſtrepitu, nec ſedente ante oſtium litiga-
tore, nec inter ſordes ac lacrymas reorum compo-
nuntur: ſed ſecedit animus in loca pura atque in-
2 nocentia, fruiturque ſedibus ſacris. Hæc eloquen-
tiæ primordia, hæc penetralia: hoc primum habi-
tu cultuque commoda mortalibus, in illa caſta &
nullis contacta vitiis pectora influxit. ſic oracula
3 loquebantur. Nam lucroſæ hujus & ſanguinantis
eloquentiæ uſus, recens, & malis moribus natus,
atque, ut tu dicebas Aper, *in locum teli* repertus.
4 Ceterum felix illud, &, ut more noſtro loquar,
aureum ſeculum, & oratorum & criminum inops,
poëtis & vatibus abundat, qui benefacta canerent,
5 non qui male admiſſa defenderent. Nec ullis aut
gloria major, aut auguſtior honor: primum apud
deos, quorum proferre reſponſa & intereſſe epu-
lis ferebantur: deinde apud illos diis genitos ſa-
croſque reges, inter quos neminem cauſſidicorum,
ſed Orphea ac Linum, ac ſi introſpicere altius ve-
6 lis, ipſum Apollinem accepimus. vel ſi hæc fabu-
loſa nimis & compoſita videntur, illud certe mihi
concedis Aper, non minorem honorem Homero
quam Demoſtheni apud poſteros: nec anguſtiori-
bus terminis famam Euripidis, aut Sophoclis, quam
7 Lyſiæ aut Hyperidis includi. plures hodie reperies
qui Ciceronis gloriam, quam Virgilii detrectent.
Nec ullus Aſinii aut Meſſallæ liber tam illuſtris eſt,
quam

Cap. 13. quam Medea Ovidii, aut Varii Thyeſtes. Ac ne 1
fortunam quidem vatum, & illud felix contubernium, comparare timuerim cum inquieta & anxia oratorum vita. licet illos certamina & pericula ſua ad Conſulatus evexerint: malo ſecurum & 2
ſecretum VIRGILII ſeceſſum, in quo tamen neque apud divum Auguſtum gratia caruit, neque apud populum Romanum notitia. Teſtes Auguſti 3
epiſtolæ, teſtis ipſe populus, qui auditis in theatro verſibus Virgilii, ſurrexit univerſus, & forte præſentem ſpectantemque Virgilium veneratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. Ne noſtris quidem tempori- 4
bus Secundus Pomponius Afro Domitio, vel dignitate vitæ, vel perpetuitate famæ ceſſerit. Nam 5
Criſpus & Marcellus, ad quorum exempla me vocas, quid habent in hac præſenti fortuna concupiſcendum? an quod timent; an quod timentur? quod cum cottidie aliquid rogentur, hi quibus præſtant indignantur? quod alligati cum adulatione, nec imperantibus umquam ſatis ſervi videntur, nec nobis ſatis liberi? Quæ hæc ſumma eorum potentia eſt? tantum poſſe liberti ſolent. Me vero *dul-* 6
ces, ut Virgilius ait, *Muſæ*, remotum a ſollicitudinibus, & curis, & neceſſitate cottidie aliquid contra animum faciendi, in illa ſacra illoſque fontes ferant: nec inſanum ultra & lubricum forum famamque pallentem trepidus experiar. non me 7
fremitus ſalutantium, nec anhelans libertus excitet: nec incertus futuri, teſtamentum pro pignore ſcribam; nec plus habeam, quam quod poſſim cui velim relinquere, quandocumque fatalis & meus dies veniet. ſtatuarque tumulo non mœſtus 8
& atrox, ſed hilaris & coronatus: & pro memoria

Cap. 14. mei, nec conſulat quiſquam nec roget. Vix dum fi- 1
nierat Maternus concitatus & velut inſtinctus, cum Vipſtanus Meſſalla cubiculum ejus ingreſſus eſt, ſuſpicatuſque ex ipſa intentione ſingulorum, altiorem inter eos eſſe ſermonem: *Num parum* tem- 2
peſtivus, inquit, interveni, ſecretum conſilium & cauſſæ alicujus meditationem tractantibus? *Mini-* 3
me, minime, inquit Secundus, atque adeo vellem maturius interveniſſes. delectaſſet enim te & Apri noſtri accuratiſſimus ſermo, cum Maternum ut

omne

omne ingenium ac ſtudium ſuum ad cauſſas agendas converteret, exhortatus eſt: & Materni pro carminibus ſuis læta, utque poëtas defendi decebat, audentior, poëtarum quam oratorum ſimilior
4 oratio. *Me vero*, inquit, & ſermo ipſe infinita voluptate affeciſſet, atque id ipſum delectat, quod vos viri optimi & temporum noſtrorum oratores, non forenſibus tantum negotiis, & declamatorio ſtudio ingenia veſtra exercetis, ſed ejuſmodi etiam diſputationes adjungitis, quæ & ingenium alunt, & eruditionis & litterarum jucundiſſimum oblectamentum, cum vobis qui illa diſputatis afferunt;
5 tum etiam his ad quorum aures pervenerint. Itaque hercule non minus probari video in te Secunde, quod Julii Aſiatici vitam componendo, ſpem hominibus feciſti plurium ejuſmodi librorum, quam in Apro quod nondum a ſcholaſticis controverſiis receſſit; & otium ſuum mavult novorum rhetorum more, quam veterum oratorum conſumere.
1 Tum Aper, *Non deſinis* Meſſalla vetera tantum & Cap. 15.
antiqua mirari, noſtrorum autem temporum ſtudia irridere atque contemnere. Nam hunc tuum ſermonem ſæpe excepi, cum oblitus & tuæ & fratris tui eloquentiæ, neminem hoc tempore orato-
2 rem eſſe contenderes. Atque id eo credo audacius, quod maligni in iis opinionem non verebaris, cum eam gloriam quam tibi alii concedunt, ipſe tibi
3 denegares. *Neque illius*, inquit, ſermonis mei pœnitentiam ago; neque aut Secundum, aut Maternum, aut teipſum Aper, (quamquam interdum in
4 contrarium diſputes) aliter ſentire credo. Ac velim impetratum ab aliquo veſtrum, ut cauſſas hujus infinitæ differentiæ ſcrutetur ac reddat, quas me-
5 cum ipſe plerumque conquiro. & quod quibuſdam ſolatio eſt, mihi auget quæſtionem, quia video etiam Grajis accidiſſe, ut longius abſit Æſchine & Demoſthene Sacerdos iſte Nicetes, & ſi quis alius Epheſum vel Mitylenas contentus ſcholaſticorum clamoribus quatit, quam Afer aut Africanus aut
1 vos ipſi a Cicerone aut Aſinio receſſiſtis. *Magnam*, Cap. 16.
inquit Secundus, & dignam tractatu quæſtionem moviſti: ſed quis eam juſtius explicaverit quam tu, ad cujus ſummam eruditionem & ræſtantiſſimum

mum ingenium cura quoque & meditatio acceſſit?
Et Meſſalla, *Aperiam*, inquit, cogitationes meas, 2
ſi illud a vobis ante impetravero, ut vos quoque
ſermonem hunc noſtrum adjuvetis. *Pro duobus*, in- 3
quit Maternus, promitto. nam & ego & Secun-
dus exſequemur partes, quas intellexerimus te non
tam omiſiſſe quam nobis reliquiſſe. Aprum enim 4
ſolere diſſentire, & tu paullo ante dixiſti, & ipſe
ſatis manifeſtus jamdudum in contrarium accingi,
nec æquo animo perferre hanc noſtram pro anti-
quorum laude concordiam. *Non enim*, inquit Aper, 5
inauditum & indefenſum ſeculum noſtrum patiar
hac veſtra conſpiratione damnari. Sed hoc primum 6
interrogabo: quos vocetis *antiquos*, quam orato-
rum ætatem ſignatione iſta determinetis? Ego 7
enim cum audio antiquos, quoſdam veteres &
olim natos intelligo, ac mihi verſantur ante ocu-
los Ulyſſes & Neſtor, quorum ætas mille fere &
ducentis annis ſeculum noſtrum antecedit: vos au- 8
tem Demoſthenem & Hyperidem profertis, quos
ſatis conſtat Philippi & Alexandri temporibus flo-
ruiſſe; ita tamen ut utrique ſuperſtites eſſent. Ex 9
quo apparet, non multo plures quam quadringen-
tos annos intereſſe inter noſtram & Demoſthenis
ætatem. quod ſpatium temporis, ſi ad infirmita- 10
tem corporum noſtrorum referas, fortaſſe longum
videatur: ſi ad naturam ſeculorum & reſpectum
hujus immenſi ævi, perquam breve, & in proximo
eſt. Nam ſi, ſicut Cicero in Hortenſio ſcribit, *is eſt* 11
magnus & verus annus, quo eadem poſitio cœli ſide-
rumque, quæ cum maxime eſt, rurſum exiſtet, iſque
annus horum quos vocamus annorum XII M DCCC
LIV complectitur; incipit Demoſthenes veſter quem
vos veterem & antiquum fingitis, non ſolum an-
Cap. 17. no quo nos, ſed fere eodem menſe exſtitiſſe. Sed 1
tranſeo ad Latinos oratores, in quibus non Me-
nenium ut puto Agrippam, qui poteſt videri anti-
quus, noſtrorum temporum diſertis anteponere
ſoletis: ſed Ciceronem, & Cæſarem, & Cœlium,
& Calvum, & Brutum, & Aſinium, & Meſſal-
lam. quos quidem cur antiquis temporibus potius 2
adſcribatis quam noſtris, non video. nam ut de
Cicerone ipſo loquar, *Hirtio* nempe *& Panſa Con-*
ſuli-

ſulibus, ut Tiro libertus ejus ſcripſit, *VII Idus Decemb. occiſus eſt*, quo anno divus Auguſtus in locum
3 Panſæ & Hirtii ſe & Q. Pedium Coss. ſuffecit. ſtatue ſex & quinquaginta annos, quibus mox divus Auguſtus Rempub. rexit: adjice Tiberii tres & viginti, & prope quadriennium Caji, ac bis quaternos denos Claudii & Neronis annos, atque ipſum Galbæ & Othonis, & Vitellii unum annum, ac ſextam jam felicis hujus Principatus ſtationem, qua Veſpaſianus Rempub. fovet, centum & viginti anni ab interitu Ciceronis in hunc diem colliguntur,
4 unius hominis ætas. Nam ipſe ego in Britannia vidi ſenem, qui ſe fateretur *& pugnæ interfuiſſe, qua Cæſarem inferentem arma Britanniæ, arcere lito-*
5 *ribus, & pellere aggreſſi ſunt.* Ita ſi eum qui armatus C. Cæſari reſtitit, vel captivitas, vel voluntas, vel fatum aliquod in Urbem pertraxiſſet, idem Cæſarem ipſum & Ciceronem audire potuit, & no-
6 ſtris quoque actionibus intereſſe. Proximo quidem congiario ipſi vidiſtis pleroſque ſenes, qui ſe a divo quoque Auguſto ſemel atque iterum accepiſſe congiarium narrabant. ex quo colligi poteſt, &
7 Corvinum ab illis & Aſinium audiri potuiſſe. Nam Corvinus in medium uſque Auguſti Principatum,
8 Aſinius pæne ad extremum duravit. Nec dividatis ſeculum, & antiquos ac veteres vocetis oratores, quos eorumdem hominum aures agnoſcere ac ve-
1 lut conjungere & copulare potuerunt. Hæc ideo Cap. 18.
prædixi, ut ſi qua ex horum oratorum fama gloriaque, laus temporibus adquiritur, eamdem docerem in medio ſitam, & propiorem nobis quam Ser. Galbæ, C. Carboni, quoſque alios antiquos me-
2 rito vocaremus. Sunt enim horridi, & impoliti, & rudes, & informes: & quos utinam imitatus non eſſet Calvus veſter aut Cœlius aut ipſe Cicero. Agere enim fortius jam & audentius volo, ſi illud ante prædixero, mutari cum temporibus formas & genera di-
3 cendi. Sicut Catoni ſeni comparatus C. Gracchus plenior & uberior; ſic Graccho politior & ornatior Craſſus: ſic utroque diſtinctior & urbanior & altior Cicero: Cicerone mitior Corvinus & dulcior,
4 & in verbis magis elaboratus. Nec quæro quis diſertiſſimus: hoc interim probaſſe contentus ſum,

non eſſe unum eloquentiæ vultum, ſed in illis quo-
que quos vocatis antiquos, plures ſpecies deprehen-
di; nec ſtatim deterius eſſe quod diverſum eſt: vi-
tio autem malignitatis humanæ vetera ſemper in
laude, præſentia in faſtidio eſſe. Num dubitamus 5
inventos, qui pro Catone Appium Cæcum magis
mirarentur? Satis conſtat nec Ciceroni quidem ob-
trectatores defuiſſe, quibus inflatus & tumens, nec
ſatis preſſus, ſupra modum exſultans & ſuperfluens,
& parum Atticus videretur. Legiſti utique & Cal- 6
vi, & Bruti, ad Ciceronem miſſas epiſtolas. ex
quibus facile eſt deprehendere, Calvum quidem
Ciceroni viſum exſanguem, & attritum, Brutum
autem otioſum atque disjunctum. Rurſumque Ci- 7
ceronem a Calvo quidem male audiviſſe, tamquam
ſolutum & enervem: a Bruto autem, ut ipſius ver-
bis utar, tamquam *fractum atque elumbem*. Si me 8
interroges, omnes mihi videntur verum dixiſſe.
Sed mox ad ſingulos veniam, nunc mihi cum uni-
Cap. 19. verſis negotium eſt. Nam quatenus antiquorum 1
admiratores hunc velut terminum antiquitatis con-
ſtituere ſolent, quem uſque ad Caſſium Severum
faciunt, quem primum affirmant flexiſſe ab illa ve-
tere, atque dicendi via directa: non infirmitate in-
genii, nec inſcitia litterarum, tranſtuliſſe ſe ad id
dicendi genus contendo, ſed judicio & intellectu.
Vidit namque, ut paullo ante dicebam, cum con- 2
ditione temporum ac diverſitate aurium formam
quoque ac ſpeciem orationis eſſe mutandam. Fa- 3
cile perferebat prior ille populus, ut imperitus &
rudis, imperitiſſimarum orationum ſpatia: atque
id ipſum laudi dabatur, ſi dicendo quis diem exi-
meret. Ita vero longa principiorum præparatio, & 4
narrationis alte repetita ſeries, & multarum divi-
ſionum oſtentatio, & mille argumentorum gradus,
& quidquid aliud aridiſſimis Hermagoræ & Apollo-
dori libris præcipitur, in honore erat: & ſi quis
odoratus philoſophiam, atque ex ea locum aliquem
orationi ſuæ inſereret, in cœlum laudibus fereba-
tur. Nec mirum. erant enim hæc nova & incogni- 5
ta: & ipſorum quoque oratorum pauciſſimi præce-
pta rhetorum aut philoſophorum placita cognove-
rant. At hercule pervulgatis jam omnibus, cum 6
vis

vix in cortina quiſquam aſſiſtat, qui elementis ſtu-
diorum etſi non inſtructus, at certe imbutus ſit,
novis & exquiſitis eloquentiæ itineribus opus eſt,
7 per quæ orator faſtidium aurium effugiat, utique
apud eos judices qui vi aut poteſtate, non jure &
legibus cognoſcunt, & nec accipiunt tempora, ſed
conſtituunt: nec exſpectandum habent oratorem
dum illi libeat de ipſo negotio dicere, ſed ſæpe ul-
tro admonent, atque alio tranſgredientem revo-
1 cant& feſtinare ſe teſtantur. Quis nunc ferat ora- Cap. 20.
torem *de infirmitate valetudinis ſuæ* præfantem?
qualia ſunt fere principia Corvini. Quis quinque
in Verrem libros exſpectaverit? Quis de exceptione
& formula perpetietur illa immenſa volumina, quæ
2 pro M. Tullio aut A. Cæcina legimus? Præcurrit
hoc tempore judex dicentem, & niſi aut curſu ar-
gumentorum, aut colore ſententiarum, aut nito-
re & cultu deſcriptionum invitatus & corruptus eſt,
3 averſatur dicentem. Vulgus quoque aſſiſtentium,
& affluens & vagus auditor, aſſuevit jam exigere
lætitiam & pulchritudinem orationis; nec magis
perfert in judiciis triſtem & impexam antiquita-
tem, quam ſi quis in ſcena Roſcii aut Turpionis
4 Ambivii exprimere geſtus velit. Jam vero juve-
nes & in ipſa ſtudiorum incude poſiti, qui profe-
ctus ſui cauſſa oratores ſectantur, non ſolum audi-
re, ſed etiam referre domum aliquid illuſtre & di-
5 gnum memoria volunt. Traduntque invicem, ac
ſæpe in colonias ac provincias ſuas ſcribunt, ſive
in ſuis aliquis arguta & brevi ſententia effulſit, ſi-
6 ve locus exquiſito & poëtico cultu enituit. Exigi-
tur enim jam ab oratore etiam poëticus decor, non
Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, ſed ex Ho-
ratii, & Virgilii, & Lucani ſacrario prolatus. Ho-
rum igitur auribus & judiciis obtemperans noſtro-
rum oratorum ætas, pulchrior & ornatior exſtitit.
7 Neque ideo minus efficaces ſunt orationes noſtræ,
quia ad aures judicantium cum voluptate perve-
niunt. Quid enim ſi infirmiora horum temporum
templa credas, quia non rudi cæmento, & infor-
mibus tegulis exſtruuntur, ſed marmore nitent &
1 auro radiantur? Equidem fatebor vobis ſimpliciter, Cap. 21
me in quibuſdam antiquorum vix riſum, in qui-

buſdam autem vix ſomnum tenere, nec unum de
populo. *Canuti aut Aride Furnio & Toranio, 2
quique alios in eodem valetudinario hæc oſſa &
hanc maciem probant. Ipſe mihi Calvus cum unum 3
& viginti, ut puto, libros reliquerit, vix in una
aut altera oratiuncula ſatisfecit. nec diſſentire ce- 4
teros ab hoc meo judicio video. quotus enim quiſ-
que Calvi in Aſitium aut in Druſum legit? at her- 5
cule in hominum ſtudioſorum manibus verſantur
accuſationes, quæ in Vatinium inſcribuntur, ac
præcipue ſecunda ex his oratio. eſt enim verbis or- 6
nata, & ſententiis, auribus judicum accommoda-
ta: ut ſcias ipſum quoque Calvum intellexiſſe quid
melius eſſet, nec voluntatem quin ſublimius &
cultius diceret, ſed ingenium ac vires defuiſſe. Quid 7
ex Cœlianis orationibus? nempe hæ placent ſive
in univerſa parte factum in quibus nitorem & alti-
tudinem horum temporum agnoſcimus. Sordes au- 8
tem verborum, & hians compoſitio & inconditi
ſenſus redolent antiquitatem. nec quemquam adeo 9
antiquarium puto, ut Cœlium ex ea parte laudet,
qua antiquus eſt. Concedamus ſane C. Cæſari, ut 10
propter magnitudinem cogitationum & occupatio-
nes rerum minus eloquentia effecerit, quam divi-
num ejus ingenium poſtulabat: tam hercule quam
Brutum philoſophiæ ſuæ relinquamus. Nam *in* 11
orationibus minorem eſſe fama ſua, etiam admirato-
res ejus fatentur. niſi forte quiſquam aut Cæſaris
pro Decio Samnite, aut Bruti pro Dejotaro Rege,
ceteroſque ejuſdem lentitudinis ac teporis libros
legit, niſi qui & carmina eorumdem miratur. fe- 12
cerunt enim & carmina, & in Bibliothecas ret-
tulerunt, non melius quam Cicero, at felicius,
quia illos feciſſe pauciores ſciunt. Aſinius quoque, 13
quamquam propioribus temporibus natus ſit, vi-
detur mihi inter Menenios & Appios ſtuduiſſe. Pa-
cuvium certe, & Attium, non ſolum tragœdiis,
ſed etiam orationibus ſuis expreſſit. adeo durus
& ſiccus eſt. Oratio autem, ſicut corpus hominis, 14
ea demum pulchra eſt, in qua non eminent venæ,
nec oſſa numerantur: ſed temperatus ac bonus ſan-
guis implet membra & exſurgit toris, ipſos quo-
que nervos rubor tegit & decor commendat. Nolo 15
Cor-

Corvinum inſequi, quia non per ipſum ſtetit quo minus lætitiam nitoremque noſtrorum temporum exprimeret. viderimus inquam judicio ejus vis aut
1 animi aut ingenii ſuffecerit. Ad Ciceronem venio, Cap. 22.
cui eadem pugna cum æqualibus ſuis fuit, quæ mihi
2 vobiſcum eſt. Illi enim antiquos mirabantur, ipſe ſuorum temporum eloquentiam anteponebat. nec ulla re magis ejuſdem ætatis oratores præcurrit,
3 quam judicio. Primus enim excoluit orationem, primus & verbis delectum adhibuit, & compoſitioni artem: locoſque lætiores attentavit, & quaſdam ſententias invenit: utique in his orationibus quas ſenior jam & juxta finem vitæ compoſuit, id eſt, poſtquam magis profecerat, uſuque & experimentis di-
4 dicerat, quod optimum dicendi genus eſt. Nam priores ejus orationes, non carent vitiis antiquitatis. lentus eſt in principiis, longus in narrationibus, otioſus circa exceſſus: tarde commovetur, raro incaleſcit: pauci ſenſus opt. & cum quodam lumine ter-
5 minantur. nihil excerpere, nihil referre poſſis: & velut in rudi ædificio, firmus ſane paries & duratu-
6 rus, ſed non ſatis expolitus & ſplendens. Ego autem oratorem, ſicut locupletem ac laudatum patrem familiæ, non eo tantum volo tecto tegi, quod imbrem ac ventum arceat, ſed etiam quod viſum & oculos delectet: non ea ſolum inſtrui ſupellectile, quæ neceſſariis uſibus ſufficiat; ſed ſit in apparatu ejus, & aurum, & gemmæ, ut ſumere in manus, &
7 aſpicere ſæpius liceat: quædam vero procul arceantur, ut jam oblitterata & olentia: nullum ſit verbum velut rubigine infectum, nulli ſenſus tarda & inerti ſtructura, in morem Annalium, componantur: fugiat fœdam & inſulſam ſcurrilitatem, variet compoſitionem, nec omnes clauſulas uno & eodem modo
1 terminet. Nolo irridere *rotam fortunæ*, *& jus Verrinum*, & illud tertio quoque ſenſu in omnibus pro ſententia poſitum, *eſſe videatur*. Nam & hoc invitus Cap. 23
rettuli, & plura omiſi, quæ tamen ſola mirantur atque exprimunt hi qui *ſe antiquos oratores* vocant.
2 neminem nominabo, genus hominum ſignaſſe
3 contentus: ſed vobis utique verſantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt: quibus eloquentia tui Aufidii Baſſi,

aut Servilii Noniani, ex comparatione Siſennæ aut
Varronis ſordet. qui rhetorum noſtrorum com-
mentarios faſtidiunt, oderunt; Calvi mirantur:
quos more priſco apud judicem fabulantes, non 3
auditores ſequuntur, non populus audit, vix de-
nique litigator perpetitur. adeo mæſti & inculti, il-
lam ipſam quam jactant ſanitatem, infirmitate &
jejunio conſequuntur. Porro ne in corpore quidem 4
valetudinem medici probant, quæ animi anxietate
contingat. parum eſt ægrum non eſſe, fortem &
lætum & alacrem volo, prope abeſt ab infirmitate
in quo ſola ſanitas laudatur. Vos vero diſertiſſimi, 5
ut poteſtis, ut facitis, illuſtrate ſeculum noſtrum
pulcherrimo genere dicendi. Nam & te, Meſſalla, 6
video lætiſſima quæque antiquorum imitantem: Et
vos, Materne ac Secunde, ita gravitati ſummum
nitorem & cultum verborum miſcetis; ea electio
inventionis, is ordo rerum, & quotiens cauſſa
poſcit, ubertas; ea quotiens permittitur, brevi-
tas; is compoſitionis decor, ſententiarum plani-
tas; ſic exprimitis affectus, ſic libertatem tempe-
ratis: ut etiam ſi noſtra judicia malignitas & invidia
tardaverit, verum de vobis dicturi ſint poſteri noſtri.

Cap.24. Quæ cum Aper dixiſſet; *Agnoſcitis ne*, inquit Ma- 1
ternus, vim & ardorem Apri noſtri? quo torren-
te, quo impetu ſeculum noſtrum defendit! quam
copioſe ac varie vexavit antiquos! quanto non ſo-
lum ingenio ac ſpiritu, ſed etiam eruditione & ar-
te, ab ipſis mutuatus eſt, per quæ mox ipſos in-
ceſſeret! Tuum tamen Meſſalla promiſſum immu- 2
taſſe non debes. neque enim defenſores antiquo-
rum exigimus, nec quemquam noſtrorum, quam-
quam modo laudari ſumus, his quos inſectatus eſt
Aper, comparamus. ac ne ipſe quidem ita ſentit, 3
ſed more veteri & alias veſtris philoſophis ſæpe ce-
lebrato, ſumpſit ſibi contradicendi partes. Expri- 4
me nobis non laudationem antiquorum, ſatis enim
illos fama ſua laudat, ſed cauſſas cur in tantum ab
eloquentia eorum receſſerimus; cum præſertim
centum & viginti annos ab interitu Ciceronis in

Cap.25. hunc diem effici ratio temporum collegerit. Tum 1
Meſſalla: *Sequar a te* præſcriptam formam, Materne.
neque enim diu contradicendum eſt Apro, qui
pri-

primum, ut opinor, nominis controverſiam mo-
vit, tamquam parum proprie *antiqui* vocarentur,
2 quos ſatis conſtat ante centum annos fuiſſe. Mihi
autem de vocabulo pugna non eſt, ſive illos *anti-
quos*, ſive *majores*, ſive quo alio mavult nomine
appellet : dummodo in confeſſo ſit, eminentio-
3 rem illorum temporum eloquentiam fuiſſe. Ne illi
quidem parti ſermonis ejus repugno, ſi cominus
fatetur plures formas dicendi etiam iiſdem ſeculis,
4 nedum diverſis exſtitiſſe. Sed quo modo inter Atti-
cos oratores primæ Demoſtheni tribuuntur, proxi-
mum autem locum Æſchines & Hyperides & Ly-
ſias & Lycurgus obtinent; omnium autem con-
5 ſenſu hæc oratorum ætas maxime probatur : ſic
apud nos Cicero quidem ceteros eorumdem tempo-
rum diſertos anteceſſit; Calvus autem & Aſinius
& Cæſar & Cœlius & Brutus ſuo jure & prioribus
& ſequentibus anteponuntur. nec refert quod inter
6 ſe ſpecie differant, cum genere conſentiant. At
ſtrictior Calvus, numeroſior Aſinius, ſplendidior
Cæſar, amarior Cœlius, gravior Brutus, vehe-
7 mentior & plenior & valentior Cicero; omnes ta-
men eamdem ſanitatem eloquentiæ ferunt : ut ſi
omnium pariter libros in manum ſumpſeris, ſcias,
quamvis in diverſis ingeniis, eſſe quamdam judi-
cii ac voluntatis ſimilitudinem & cognationem.
8 Nam quod invicem ſe obtrectaverunt, & ſuperſunt
aliqua epiſtolis eorum inſerta, ex quibus mutua
malignitas detegitur, non eſt oratorum vitium,
9 ſed hominum. Nam & Calvum & Aſinium & ipſum
Ciceronem credo ſolitos & invidere, & livere, &
10 ceteris humanæ infirmitatis vitiis affici; ſolum in-
ter hos arbitror Brutum, non malignitate nec in-
vidia, ſed ſimpliciter & ingenue judicium animi
ſui detexiſſe. an invideret Ciceroni, qui mihi vi-
11 detur ne Cæſari quidem invidiſſe? Quod ad Ser.
Galbam & C. Lælium attinet, & ſi quos alios an-
tiquorum agitare non deſtitit, non exigit defenſo-
rem, cum fatear quædam eloquentiæ eorum, ut
1 naſcenti adhuc nec ſatis adultæ, defuiſſe. Ceterum Cap. 26.
ſi omiſſo optimo illo, & perfectiſſimo genere elo-
quentiæ, eligenda ſit forma dicendi; malim her-
cule C. Gracchi impetum, aut L. Craſſi maturita-

tem, quam calamiſtros Mæcenatis, aut tinnitus
Gallionis. adeo malim oratorem, vel hirta toga 2
induere, quam fucatis & meretriciis veſtibus inſi-
gnire. Neque enim oratorius iſte, immo hercule 3
ne virilis quidem cultus eſt, quo plerique tempo-
rum noſtrorum actores ita utuntur, ut laſcivia ver-
borum, & levitate ſententiarum, & licentia com-
poſitionis, hiſtrionales modos exprimant. quod- 4
que vix auditu fas eſſe debeat, laudis & gloriæ &
ingenii loco plerique jactant, *cantari ſaltarique*
commentarios ſuos. Unde oritur illa fœda & præpo- 5
ſtera, ſed tamen frequens quibuſdam exclamatio,
ut *oratores noſtri tenere dicere, hiſtriones diſerte ſalta-*
re dicantur. Equidem non negaverim Caſſium Se- 6
verum, quem ſolum Aper noſter nominare auſus
eſt, ſi his comparetur qui poſtea fuerunt, poſſe
oratorem vocari, quamquam in magna parte li-
brorum ſuorum plus vis habeat quam ſanguinis.
Primus enim contempto ordine rerum, omiſſa 7
modeſtia, ac pudore verborum, ipſis etiam qui-
bus utitur armis incompoſitus, & ſtudio feriendi
plerumque detectus non pugnat, ſed rixatur. Ce- 8
terum, ut dixi ſequentibus comparatus, & varie-
tate eruditionis, & lepore urbanitatis, & ipſarum
virium robore, multum ceteros ſuperat, quorum
neminem Aper nominare, & velut in aciem edu-
cere ſuſtinuit. Ego autem exſpectabam, ut incuſa- 9
to Aſinio, & Cœlio, & Calvo, aliud nobis ag-
men produceret, pluriſque vel certe totidem no-
minaret, ex quibus alium Ciceroni, alium Cæſa-
ri, ſingulis demum ſingulos opponeremus. Nunc 10
detrectaſſe nominatim antiquos oratores conten-
tus, neminem ſequentium laudare auſus eſt, niſi
in publicum & in commune. veritus credo ne mul-
tos offenderet, ſi paucos excerpſiſſet. quotus enim 11
quiſque ſcholaſticorum non hac ſua perſuaſione frui-
tur, ut ſe ante Ciceronem numeret, ſed plane
Cap.27. poſt Gabinianum? At ego non verebor nominare 1
ſingulos, quo facilius propoſitis exemplis appareat
quibus gradibus fracta ſit & deminuta eloquentia.
Appropera, inquit Maternus, & potius exſolve 2
promiſſum. neque enim hoc colligi deſideramus,
diſertiores eſſe antiquos, quod apud me equidem
in

in confeſſo eſt; ſed cauſſas exquirimus, quas te ſolitum tractare, paullo ante, plane mitiore eloquentia & temporum noſtrorum miratus, antequam te Aper offenderet majores tuos laceſſendo.
3 *Non ſum*, inquit, offenſus Aprina diſputatione, nec vos offendi decebit, ſi quid forte aures veſtras perſtringet, cum ſciatis hanc eſſe ejuſmodi ſermonum legem, judicium animi citra damnum affe-
4 ctus proferre. *Perge*, inquit Maternus, & cum de antiquis loquaris, utere antiqua libertate, a qua
1 vel magis degeneravimus, quam ab eloquentia. Et Cap. 28.
Meſſalla, *Non reconditas* Materne cauſſas requiris, nec aut tibi ipſi, aut huic Secundo, vel huic Apro ignotas, etiamſi mihi partes aſſignatis proferendi
2 in medium, quæ omnes ſentimus. Quis enim ignorat & eloquentiam & ceteras artes deſciviſſe ab iſta vetere gloria, non inopia hominum, ſed deſidia juventutis, & negligentia parentum, & inſcientia præcipientium, & oblivione moris antiqui?
3 quæ mala primum in Urbe nata, mox per Italiam fuſa, jam in provincias manant: quamquam no-
4 ſtra nobis notiora ſunt. Ego de Urbe & his propriis ac vernaculis vitiis loquar, quæ natos ſtatim excipiunt, & per ſingulos ætatis gradus cumulantur, ſi prius de ſeveritate ac diſciplina majorum circa educandos formandoſque liberos pauca prædixero.
5 Jamprimum ſuus cuique filius ex caſta parente natus, non in cella emptæ nutricis, ſed gremio ac ſinu matris educabatur, cujus præcipua laus erat,
6 tueri domum, & inſervire liberis. Eligebatur autem aliqua major natu propinqua, cujus probatis ſpectatiſque moribus, omnis cujuſpiam familiæ ſuboles committeretur, coram qua neque dicere fas erat quod turpe dictu, neque facere quod inho-
7 neſtum factu videretur. Ac non ſtudia modo curaſque, ſed remiſſiones etiam luſuſque puerorum,
8 ſanctitate quadam ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Gracchorum, ſic Aureliam Cæſaris, ſic Attiam Auguſti matrem præfuiſſe educationibus, ac
9 produxiſſe principes liberos accepimus. quæ diſciplina ac ſeveritas eo pertinebat, ut ſincera & integra & nullis pravitatibus detorta uniuſcujuſque natura, toto ſtatim pectore arriperet artes honeſtas:

& ſive ad rem militerem, ſive ad juris ſcientiam, ſive ad eloquentiæ ſtudium inclinaſſet, id ſolum
Cap. 29 ageret, id univerſum hauriret. At nunc natus in- 1
fans delegatur Græculæ alicui ancillæ, cui adjungitur unus aut alter ex omnibus ſervis plerumque viliſſimus, nec cuiquam ſerio miniſterio accommodatus. horum fabulis & erroribus, teneri ſtatim &
rudes animi imbuuntur. Nec quiſquam in tota do- 2
mo penſi habet, quid coram infante domino, aut dicat, aut faciat: quando etiam ipſi parentes nec probitati neque modeſtiæ parvulos aſſuefaciunt, ſed laſciviæ & libertati. per quæ paullatim impudentia
irrepit, & ſui alienique contemptus. Jam vero 3
propria & peculiaria hujus urbis vitia pæne in utero matris concipi mihi videntur, hiſtrionalis favor, & gladiatorum equorumque ſtudia. quibus occupatus & obſeſſus animus quantulum loci bonis artibus
relinquit. quotum quemque inveneris qui domi 4
quidquam aliud loquatur? quos alios adoleſcentulorum ſermones excipimus, ſi quando auditoria in-
travimus? Nec præceptores quidem ullas crebriores 5
cum auditoribus ſuis fabulas habent. colligunt enim diſcipulos non ſeveritate diſciplinæ, nec ingenii experimento, ſed ambitione ſalutantium, & illecebris adulationis. Tranſeo prima diſcentium ele-
menta, in quibus & ipſis parum elaboratur. nec in 6
auctoribus cognoſcendis, nec in evolvenda antiquitate, nec in notitia vel rerum, vel hominum, vel temporum ſatis operæ inſumitur. ſed expetun-
tur quos *rhetoras* vocant: quorum profeſſio quan- 7
do primum in hanc urbem introducta ſit, quamque nullam apud majores noſtros auctoritatem habuit,
Cap. 30 ſtatim docuero. Referam neceſſe eſt animum ad 1
eam diſciplinam, qua uſos eſſe eos oratores accepimus, quorum infinitus labor & cottidiana meditatio & in omni genere ſtudiorum exercitationes,
ipſorum etiam continentur libris. Notus eſt vobis 2
utique Ciceronis liber qui *Brutus* inſcribitur, in cujus extrema parte, (nam prior commemorationem veterum oratorum habet) ſua initia, ſuos gradus, ſuæ eloquentiæ velut quamdam educatio-
nem refert. *ſe apud Q. Mucium jus civile didiciſſe,* 3
apud Philonem Academicum, apud Diodotum Stoicum

*omnis Philoſophiæ partes penitus hauſiſſe : neque his
doctoribus contentum, quorum ei copia in Vrbe contige-
rat, Achaiam quoque & Aſiam peragraſſe, ut omnem
4 omnium artium varietatem complecteretur.* Itaque
hercule in libris Ciceronis deprehendere licet, non
Geometriæ, non Muſicæ, non Grammaticæ, non
denique ullius ingenuæ artis ſcientiam ei defuiſſe.
Ille dialecticæ ſubtilitatem; ille moralis partis uti-
5 litatem; ille rerum motus cauſſaſque cognovit. ita
enim eſt, optimi viri, ita ex multa eruditione, ex
pluribus artibus, & omnium rerum ſcientia exun-
6 dat & exuberat illa admirabilis eloquentia. neque
oratoris vis & facultas, ſicut ceterarum rerum, an-
guſtis & brevibus terminis cluditur : ſed is eſt ora-
tor, qui de omni quæſtione pulchre & ornate & ad
perſuadendum apte dicere, pro dignitate rerum,
ad utilitatem temporum, cum voluptate audien-
1 tium poſſit. Hæc ſibi illi veteres perſuadebant. ad Cap. 31.
hæc efficienda intelligebant opus eſſe, non ut rhe-
torum ſcholis declamarent, nec ut fictis nec ullo
modo ad veritatem accedentibus controverſiis lin-
guam modo & vocem exercerent; ſed ut his arti-
bus pectus implerent, in quibus de bonis ac malis,
de honeſto ac turpi, de juſto & injuſto diſputatur.
2 Hæc enim eſt oratori ſubjecta ad dicendum materia.
Nam in judiciis fere de æquitate, in deliberationi-
bus de honeſtate dicimus, ita ut plerumque hæc ipſa
3 invicem miſceantur. de quibus copioſe & varie &
ornate nemo dicere poteſt, niſi qui cognovit natu-
ram humanam, & vim virtutum, pravitatemque
vitiorum, & intellectum eorum quæ nec in virtuti-
4 bus neque in vitiis numerantur. Ex his fontibus et-
iam illa profluunt, ut facilius iram judicis vel inſti-
get vel leniat, qui ſcit quid ira; promptius ad mi-
ſerationem impellat, qui ſcit quid ſit miſericordia,
5 & quibus animi motibus concitetur. In his artibus
exercitationibuſque verſatus orator, ſive apud in-
feſtos, ſive apud cupidos, ſive apud invidentes,
ſive apud triſtes, ſive apud timentes dicendum ha-
buerit, tenebit habenas animorum : & prout
cujuſque natura poſtulabit, adhibebit manum &
temperabit orationem, parato omni inſtrumento,
7 & ad omnem uſum repoſito. Sunt apud quos aſtri-

ctum, & collectum, & ſingula ſtatim argumenta
concludens dicendi genus, plus fidei meretur. apud
hos dediſſe operam dialecticæ proficiet. Alios fuſa, 7
& æqualis, & ex communibus ducta ſenſibus ora-
tio, magis delectat. ad hos permovendos mutua- 8
bimur aliquid a Peripateticis. hi aptos & in omnem
diſputationem paratos jam locos dabunt: Acade-
mici pugnacitatem, Plato altitudinem; Xenophon
jucunditatem. ne Epicuri quidem & Metrodori ho- 9
neſtas quaſdam exclamationes aſſumere, hiſque,
prout res poſcit, uti alienum erit oratori. neque 10
enim ſapientem informamus, neque Stoicorum
civitatem, ſed eum qui non quaſdam artes audire,
ſed omnes liberaliter debet. Ideoque & juris civi- 11
lis ſcientiam veteres oratores comprehendebant; &
Grammatica, Muſica, & Geometria imbueban-
tur. Incidunt enim cauſſæ plurimæ quidem ac pæne 12
omnes, quibus juris notitia deſideratur: pleræque
autem, in quibus hæ quoque ſcientiæ requiruntur.

Cap. 32. Nec quiſquam reſpondeat: *ſufficit ut ad tempus* 1
ſimplex quiddam & uniforme doceamur. Primum enim 2
aliter utimur propriis, aliter commodatis: lon-
geque intereſſe manifeſtum eſt, poſſideat quis quæ
profert, an mutuetur. Deinde ipſa multarum ar- 3
tium ſcientia etiam aliud agentes nos ornat, atque
ubi minime credas, eminet & excellit. Idque non 4
doctus modo & prudens auditor, ſed etiam popu-
lus intelligit: ac ſtatim ita laude proſequitur, ut
legitime ſtuduiſſe, ut per omnes eloquentiæ numeros iſſe,
ut denique oratorem etiam fateatur. quem non poſſe 5
aliter exſiſtere, nec exſtitiſſe umquam confirmo,
niſi eum qui tamquam in aciem omnibus armis in-
ſtructus, ſic in forum omnibus artibus armatus
exierit. quod adeo negligitur ab horum temporum 6
diſertis, ut in actionibus eorum fex quoque cotti-
diani ſermonis, fœda ac pudenda vitia deprehen-
dantur, ut ignorent leges, non teneant S. C. jus
civitatis ultro irrideant: ſapientiæ vero ſtudium
& præcepta prudentium penitus reformident: in 7
pauciſſimos ſenſus & anguſtas ſententias detrudant
eloquentiam, velut expulſam regno ſuo: ut quæ
olim omnium artium domina pulcherrimo comita-
tu pectora implebat, nunc circumciſa & amputata,
ſine

ſine apparatu, ſine honore, pæne dixerim ſine ingenuitate, quaſi una ex ſordidiſſimis artificiis di-
8 ſcatur. Ergo hanc primam & præcipuam cauſſam
arbitror, cur tantum ab eloquentia antiquorum
9 oratorum receſſerimus. Si teſtes deſiderantur, quos
potiores nominabo quam apud Græcos Demoſthenem? quem ſtudioſiſſimum Platonis auditorem
10 fuiſſe memoriæ proditum eſt. Et Cicero his ut opinor verbis, *quidquid in eloquentia effecerit, id ſe non*
11 *rhetorum, ſed Academiæ ſpatiis conſecutum.* Sunt
aliæ cauſſæ magnæ & graves, quas a vobis aperiri
æquum eſt, quoniam quidem ego jam meum munus explevi, & quod mihi in conſuetudine eſt, ſa-
12 tis multos offendi: qui ſi forte hoc audirent, certum habeo dicturos, *me dum juris & Philoſophiæ ſcientiam tamquam oratori neceſſariam laudo, ineptiis*
1 *meis plauſiſſe.* Et Maternus, *Mihi quidem*, inquit, Cap. 33.
ſuſceptum a te munus adeo peregiſſe nondum videris, ut inchoaſſe tantum, & velut veſtigia ac li-
2 neamenta quædam oſtendiſſe videaris. Nam quibus
inſtrui veteres oratores ſoliti ſint, dixiſti, differentiamque noſtræ deſidiæ & inſcientiæ adverſus
acerrima & fecundiſſima eorum ſtudia demonſtra-
3 ſti: cetera exſpecto, ut quemadmodum ex te didici quid aut illi ſcirent, aut nos neſciamus, ita hoc
quoque cognoſcam, quibus exercitationibus juvenes jam & forum ingreſſi confirmare & alere inge-
4 nia ſua ſoliti ſint. neque enim arte & ſcientia, ſed
longe magis facultate eloquentiam contineri, nec
tu puto abnues, & hi ſignificare vultu videntur.
5 Deinde cum Aper & Secundus idem annuiſſent,
Meſſalla quaſi rurſus incipiens: *Quoniam* initia &
ſemina veteris eloquentiæ ſatis demonſtraſſe videor,
docendo quibus artibus antiqui oratores inſtitui
erudirique ſoliti ſint, perſequar nunc exercitatio-
6 nem eorum: quamquam ipſis artibus ineſt exercitatio, nec quiſquam percipere tot reconditas aut tam
varias res poteſt, niſi ut ſcientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat.
7 per quæ colligitur eamdem eſſe rationem, & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis.
8 ſed ſi cui obſcuriora hæc videntur, iſque ſcientiam
ab exercitatione ſeparat, id certe concedet, in-

ſtructum & plenum his artibus animum, longe paratiorem ad eas exercitationes venturum, quæ propriæ circa oratoriam videntur. Ergo apud majores
Cap. 34. 1 noſtros juvenis ille, qui foro & eloquentiæ parabatur, imbutus jam domeſtica diſciplina, refertus honeſtis ſtudiis, deducebatur a patre, vel a propinquis, ad eum oratorem qui principem locum in civitate tenebat. hunc ſectari, hunc proſequi, hujus 2 omnibus dictionibus intereſſe, ſive in judiciis, ſive in concionibus aſſueſcebat, ita ut altercationes quoque excipere, & jurgiis intereſſe, utque ſic dixerim, pugnare in prœlio diſceret. magnus ex hoc 3 uſus, multum conſtantiæ, plurimum judicii juvenibus ſtatim contingebat, in media luce ſtudentibus atque inter ipſa diſcrimina, ubi nemo impune ſtulte aliquid, aut contrarie dicit, quo minus & judex reſpuat, & adverſarius exprobret, ipſi denique advocati aſpernentur. Igitur vera ſtatim & in- 4 corrupta eloquentia imbuebantur: & quamquam unum ſequerentur, tamen omnes ejuſdem ætatis patronos in plurimis & cauſſis & judiciis cognoſcebant: habebantque ipſius populi diverſiſſimarum aurium copiam, ex qua facile deprehendebatur quid in quoque vel probaretur vel diſpliceret. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electiſ- 5 ſimus, qui faciem eloquentiæ, non imaginem præſtaret: nec adverſarii & æmuli, ferro non rudibus dimicantes: ſed auditorium ſemper plenum, ſemper novum, ex invidis & faventibus, ut nec bene dicta diſſimularentur. Scitis enim magnam illam 6 & duraturam eloquentiæ famam, non minus in diverſis ſubſelliis parari quam ſuis: quin immo conſtantius ſurgere ibi, fidelius corroborari. Atque 7 hercule ſub ejuſmodi præceptionibus juvenis ille de quo loquimur, oratorum diſcipulus, fori auditor, ſectator judiciorum, eruditus & aſſuefactus alienis experimentis, cui cottidie audienti notæ leges, non novi judicum vultus, frequens in oculis conſuetudo concionum, ſæpe cognitæ populi aures, ſive accuſationem ſuſceperat, ſive defenſionem, ſolus ſtatim & unus cuicumque cauſſæ par erat. Nono decimo ætatis anno L. Craſſus C. Car- 8

ro & XX Aſinius Pollio C. Catonem, non multo
ætate antecedens Calvus Vatinium, iis orationi-
bus inſecuti ſunt, quas hodieque cum admiratio-
1 ne legimus. At nunc adoleſcentuli noſtri dedu- Cap.35.
cuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui *rhetores* vo-
cantur: quos paullo ante Ciceronis tempora ex-
ſtitiſſe, nec placuiſſe majoribus noſtris, ex eo
manifeſtum eſt, quod Marco Craſſo & Domitio
Cenſoribus *cludere*, ut ait Cicero, *ludum impuden-*
2 *tiæ* juſſi ſunt. Sed ut dicere inſtitueram, deduci-
mur in ſcholas, quibus non facile dixerim u-
trumne locus ipſe, an condiſcipuli, an ge-
3 nus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. Nam
in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi
imperitus æque intrat. In condiſcipulis nihil pro-
fectus, cum pueri inter pueros, & adoleſcentuli
inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & au-
4 diantur. Ipſæ vero exercitationes magna ex par-
te contrariæ. Nempe enim duo genera materia-
rum apud rhetores tractantur, ſuaſoriæ, & con-
5 troverſiæ. Ex iis ſuaſoriæ quidem etſi tamquam
plane leviores & minus prudentiæ exigentes, pue-
ris delegantur; controverſiæ robuſtioribus aſſi-
gnantur, quales per fidem, & quam incredibili-
6 ter compoſitæ! Sequitur autem ut materiæ abhor-
renti a veritate declamatio quoque adhibeatur.
7 Sic fit ut tyrannicidarum præmia, aut vitiata-
rum electiones, aut peſtilentiæ remedia, aut in-
ceſta matrum, aut quidquid in ſchola cottidie agi-
tur; in foro vel raro vel numquam, ingentibus
verbis perſequantur: cum ad veros judices ven-
tum eſt rem cogitare, nihil humile, nihil abje-
1 ctum eloqui poterat. Magna eloquentia, ſicut Cap.36.
flamma materia alitur, & motibus excitatur, &
urendo clareſcit. Eadem ratio in noſtra quoque
2 civitate antiquorum eloquentiam provexit. Nam
etſi horum quoque temporum oratores ea conſe-
cuti ſunt, quæ compoſita & quieta & beata Re-
pub. tribui fas erat: tamen iſta perturbatione ac
licentia plura ſibi aſſequi videbantur, cum mixtis
omnibus & moderatore uno carentibus, tantum
quiſque orator ſaperet, quantum erranti populo
3 perſuaderi poterat. Hinc leges aſſiduæ, populare
no-

nomen, hinc conciones magiſtratuum pæne per-
noctantium in roſtris, hinc accuſationes potentium
reorum, & aſſignatæ etiam domibus inimicitiæ,
hinc procerum factiones & aſſidua Senatus adver-
ſus plebem certamina. quæ ſingula etſi diſtrahe- 4
bant Rempublicam, exercebant tamen illorum
temporum eloquentiam, & magnis cumulare præ-
miis videbantur. Quia quanto quiſque plus dicen- 5
do poterat, tanto facilius honores aſſequebatur,
tanto magis in ipſis honoribus collegas ſuos an-
teibat; tanto plus apud principes gratiæ, plus au-
ctoritatis apud patres, plus notitiæ ac nominis apud
plebem parabat. hi clientelis etiam exterarum na- 6
tionum redundabant. hos ituri in provincias ma-
giſtratus reverebantur, hos reverſi colebant. hos 7
& Præturæ & Conſulatus vocare ultro videbantur.
hi ne privati quidem ſine poteſtate erant, cum &
populum & Senatum conſilio & auctoritate rege-
rent. quinimmo ſibi ipſi perſuaſerant, neminem 8
ſine eloquentia aut aſſequi poſſe in civitate, aut
tueri conſpicuum & eminentem locum. nec mi- 9
rum, cum etiam inviti ad populum produceren-
tur: cum parum eſſet in Senatu breviter cenſere,
niſi qui ingenio & eloquentia ſententiam ſuam tue-
retur: cum in aliquam invidiam aut crimen voca-
ti, ſua voce reſpondendum haberent; cum teſti-
monia quoque in publicis non abſentes nec per
tabellam dare, ſed coram & præſentes dicere co-
gerentur. Ita ad ſumma eloquentiæ præmia, ma- 10
gna etiam neceſſitas accedebat, & commoda. Di-
ſertum haberi, pulchrum & glorioſum: ſed contra,
mutum & elinguem videri, deforme habebatur.
Ergo non minus rubore quam præmiis ſtimulaban- 11
tur: ne clientulorum loco potius quam patronorum
numerarentur: ne traditæ a majoribus neceſſitudi-
nes ad alios tranſirent: ne tamquam inertes & non
ſuffecturi honoribus aut non impetrarent, aut im-
Cap. 37. petratos male tuerentur. Neſcio an venerint in ma- 1
nus veſtras hæc vetera, quæ & antiquorum biblio-
thecis adhuc manent, & nunc maxime a Muciano
contrahuntur: ac jam undecim, ut opinor, Acto-
rum libris, & tribus Epiſtolarum compoſita, & edi-

Marcum Craſſum, non viribus modo & armis, ſed ingenio quoque & oratione valuiſſe: Lentulos, & Metellos, & Lucullos, & Curiones, & ceteram procerum manum, multum in his ſtudiis operæ curæque poſuiſſe: nec quemquam illis temporibus magnam potentiam, ſine eloquentia conſecutum.
3 His accedebat ſplendor rerum, & magnitudo cauſſarum, quæ & ipſa plurimum eloquentiæ præſtant. Nam multum intereſt utrumne de furto, aut formula & interdicto dicendum habeas, an de ambitu comitiorum, expilatis ſociis, & civibus truci-
4 datis. quæ mala ſicut non accidere melius eſt, isque optimus civitatis ſtatus habendus eſt, quo nihil tale patimur: ita cum acciderent, ingentem
5 eloquentiæ materiam ſubminiſtrabant. Creſcit enim cum amplitudine rerum vis ingenii, nec quiſquam claram & illuſtrem orationem efficere
6 poteſt, niſi qui cauſſam parem invenit. Non opinor Demoſthenem orationes illuſtrant, quas adverſus tutores ſuos compoſuit: nec Ciceronem, magnum oratorem P. Quinctius defenſus aut Licinius Archias faciunt: Catilina, & Milo, & Verres, & Antonius hanc illi famam circumdederunt:
7 non quia tanti fuit R. P. malos ferre cives, ut uberem ad dicendum materiam oratores haberent: ſed, ut ſubinde admoneo, quæſtionis meminerimus, ſciamuſque nos de ea re loqui, quæ facilius tur-
8 bidis & inquietis temporibus exſtitit. Quis ignorat utilius ac melius eſſe frui pace, quam bello vexari? Plures tamen bonos præliatores bella quam
9 pax ferunt. Similis eloquentiæ conditio. Nam quo ſæpius ſteterit tamquam in acie, quoque plures & intulerit ictus & exceperit, quo major adverſarius, eo acrior qui pugnas ſibi aſperas deſumpſerit, tanto altior & excelſior & illis nobilitatus criminibus, in ore hominum agit, quorum ea natura eſt ut ſe-
1 cura nolint. Tranſeo ad formam & conſuetudinem Cap. 38.
veterum judiciorum: quæ & ſi nunc aptior eſt * ita erit eloquentia, tanto illud forum magis exercebat, in quo nemo intra pauciſſimas horas perorare cogebatur, & liberæ comperendinationes erant, & modum dicendi ſibi quiſque ſumebat, & numerus neque dierum neque patronorum finiebatur.

Pri-

Primus tertio Conſulatu Cn. Pompejus aſtrinxit 2
impoſuitque veluti frenos eloquentiæ, ita tamen
ut omnia in foro, omnia in legibus, omnia apud
Prætores gererentur: apud quos quanto majora ne- 3
gotia olim exerceri ſolita ſunt, quod majus argu-
mentum eſt, quam quod cauſſæ centumvirales quæ
nunc primum obtinent locum, adeo ſplendore
aliorum judiciorum obruebantur, ut neque Cice-
ronis, neque Cæſaris, neque Bruti, neque Cœlii,
neque Calvi, non denique ullius magni oratoris
liber apud centum viros dictus legatur, exceptis
orationibus Aſinii, quæ *pro heredibus Urbiniæ* in-
ſcribuntur, ab ipſo tamen Pollione mediis divi 4
Auguſti temporibus habitæ, poſtquam longa tem-
porum quies, & continuum populi otium, & aſſi-
dua Senatus tranquillitas, & maximi Principis di-
ſciplina, ipſam quoque eloquentiam ſicut omnia
Cap. 39. alia pacaverat? Parvum & ridiculum fortaſſe vide- 1
tur quod dicturus ſum, dicam tamen vel ideo ut
rideatur. Quantum humilitatis putamus eloquen- 2
tiæ attuliſſe pænulas iſtas, quibus aſtricti & velut
incluſi cum judicibus fabulamur? quantum virium
detraxiſſe orationi auditoria & tabularia credimus,
in quibus jam fere plurimæ cauſſæ explicantur? Nam 3
quomodo nobiles equos curſus & ſpatia probant
ſic eſt aliquis oratorum campus, per quem niſi li-
beri & ſoluti ferantur, debilitatur ac frangitur elo-
quentia. Ipſam quinnimmo curam & diligentem 4
ſtyli anxietatem contrariam experimur: quia ſæpe
interrogat judex; *quando incipias*; & ex interroga-
tione ejus incipiendum eſt. Frequenter probatio- 5
nibus & teſtibus, ſilentium patronus indicit. unus
inter hæc dicenti ac alter aſſiſtit, & res velut in
ſolitudine agitur. Oratori autem clamore plauſu- 6
que opus eſt, & velut quodam theatro. qualia cot-
tidie antiquis oratoribus contingebant: cum tot
pariter ac tam nobiles forum coartarent: cum clien-
telæ quoque, & tribus, & municipiorum legatio-
nes, ac partes Italiæ periclitantibus aſſiſterent: cum
in plerique judiciis crederet populus Romanus ſua
intereſſe quid judicaretur. Satis conſtat C. Corne- 7
lium, & M. Scaurum, & T. Milonem, & L. Be-

accuſatos & defenſos, ut frigidiſſimos quoque oratores, ipſa certantis populi ſtudia, excitare & in-
8 cendere potuerint. Itaque hercule ejuſmodi libri exſtant, ut ipſi quoque qui egerunt, non aliis ma-
1 gis orationibus cenſeantur. Jam vero conciones Cap. 40.
aſſiduæ, & datum jus quoque potentiſſimum quemque vexandi, atque ipſa inimicitiarum gloria: cum ſe plurimi diſertorum, ne a P. quidem Scipione, aut Sylla, aut Gn. Pompejo abſtinuerint, & ad inceſſendos principes viros, ut eſt natura invidiæ, populi quoque hiſtriones auribus uterentur, quantum ardorem ingeniis, quas oratoribus faces admove-
2 bant! Non de otioſa & quieta re loquimur, & quæ probitate & modeſtia gaudeat: ſed eſt magna iſta & notabilis eloquentia, alumna licentiæ, quam ſtulti *libertatem* vocabant, comes ſeditionum, effrenati populi incitamentum, ſine obſequio, ſine ſervitute, contumax, temeraria, arrogans, quæ in
3 bene conſtitutis civitatibus non oritur. Quem enim oratorem Lacedæmonium, quem Cretenſem accipimus? quarum civitatum ſeveriſſima di-
4 ſciplina, & ſeveriſſimæ leges traduntur. Nec Macedonum quidem ac Perſarum, ac ullius gentis, quæ certo imperio contenta fuerit, eloquentiam no-
5 vimus. Rhodii quidam, Athenienſes plurimi oratores exiſterunt: apud quos omnia populus, omnia imperiti, omnia, ut ſic dixerim, omnes poterant.
6 Noſtra quoque civitas donec erravit, donec ſe partibus, & diſſenſionibus, & diſcordiis confecit, donec nulla fuit in foro pax, nulla in Senatu concordia, nulla in judiciis moderatio, nulla ſuperiorum reverentia, nullus magiſtratuum modus: tulit ſine dubio valentiorem eloquentiam, ſicuti indomitus ager ha-
7 bet quaſdam herbas lætiores. Sed nec tanti Reipublicæ Gracchorum eloquentia fuit, ut pateretur & leges: nec bonæ formam eloquentiæ Cicero tali
1 exitu penſavit. Sic quoque quod ſupereſt antiquis Cap. 41.
oratoribus, * forum non emendare, nec uſquam ad votum compoſitæ civitatis argumentum eſt quidem, quod nemo nos advocat, niſi aut nocens aut
2 miſer. quod muncipium in civitatem noſtram venit, niſi quod aut vicinus populus, aut domeſtica diſcordia agitat? quam provinciam tuemur, niſi ſpo-

ſpoliatam vexatamque? Atqui melius fuiſſet non 3
queri, quam vindicari. Quod ſi inveniretur aliqua civitas in qua nemo peccaret, ſupervacuus eſſet inter innocentes orator, ſicut inter ſanos medicus.
Quo modo tamen minimum uſus minimumque 4
profectus ars medentis habet in his gentibus, quæ firmiſſima valetudine ac ſaluberrimis corporibus utuntur: ſic minor oratorum obſcuriorque gloria eſt inter bonos mores, & in obſequium regentis
paratos. Quid enim opus eſt longis in Senatu ſen- 5
tentiis, cum optimi cito conſentiant? Quid multis apud populum concionibus, cum de Republica non imperiti & multi deliberent, ſed ſapientiſſi-
mus & unus? Quid voluntariis accuſationibus, cum 6
tam raro & tam parce peccetur? Quid invidioſis & excedentibus modum defenſionibus, cum clemen-
tia cognoſcentis obviam periclitantibus eat? Cre- 7
dite optimi, & in quantum opus eſt diſertiſſimi viri, ſi aut vos prioribus ſeculis, aut iſti quos miramur, his nati eſſent, ac deus aliquis vitas veſtras, veſtra tempora repente mutaſſet; nec vobis ſumma illa laus & gloria in eloquentia, neque illis mo-
dus & temperamentum defuiſſet. Nunc quoniam, 8
nemo eodem tempore aſſequi poteſt magnam famam & magnam quietem, bonis ſeculi ſui quiſ-
Cap.42. que, citra obtrectationem alterius, utatur. Finie- 1
rat Maternus. Tum Meſſalla: *Erant quibus* contradicerem, erant de quibus plura dici vellem, niſi
jam dies eſſet exactus. *Fiet*, inquit Maternus, poſt- 2
ea arbitratu tuo, & ſi qua tibi obſcura in hoc meo
ſermone viſa ſunt, de his rurſus conferemus. Ac 3
ſimul aſſurgens & Aprum complexus, *Ego*, inquit, te poëtis; Meſſalla, antiquariis, criminabimur.
At ego vos rhetoribus & ſcholaſticis, inquit. Cum 4
adriſiſſent, diſceſſimus.

F I N I S.

INDEX.

Abſolute poſiti numeri, ad Annales *referuntur* : H. *præfixum habentes*, *ad* Hiſtorias : G. *ad libellum* de moribus Germanorum. A. *ad* vitam Agricolæ : O. *ad* Dialogum de Oratoribus.

A.

Abdageſes Parthus 6, 36, 3.
Abdus Parthus 6, 31, 4.
Abgarus Arabum Rex 12, 12, 3. & 14, 2.
Abnoba mons G. 1, 4.
Abſentium vires majores creduntur 2, H. 83, 1.
Abudius Ruſo 6, 30, 2.
Accuſatores præmiis illecti 4, 30, 5. *exſilio aut morte mulctati* 6, 9, 1. & 30, 1.
Acerronia Agrippinæ familiaris 14, 5, 2. *in mari occiditur* ib. 5.
Cn. Acerronius Conſul 6, 45, 6.
Achaja proconſulari imperio levatur 1, 76, 3.
M. Acilius Conſul 12, 64, 1.
Acilius Aviola 3, 41, 2.
Acilius Strabo 14, 18, 2.
Acratus Neronis libertus 15, 45, 3. 16, 23, 1.
Acta Principis 1, 72, 2. 4, 42, 5. 13, 5, 1. & 11, 1.
Acta Senatus 5, 4, 1.
Acte Neronis pellex 13, 12, 1. 14, 2, 2.
Actius centurio 6, 24, 2.
Actor publicus 2, 30, 5. 3, 67, 4.
Acutia P. Vitellii uxor 6, 47, 2.
Addua fluvius 2 H. 40, 1.
Adgandeſtrius Cattorum princeps 2, 88, 1.
Adiabeni 15, 1, 4.
Adoptiones ſimulatæ prohibentur 15, 19, 2.
Adoptionis laus 1 H. 16, 2.
Adoptionis nuncupatio 1 H. 17, 2.
Adrana fluvius 1, 56, 4.
Adrumetum Africæ oppidum 11, 21, 2.
Adverſa reputare, ſapientis eſt 2 H. 74, 4.
Adverſa ferme intuta ſunt 12, 36, 1. *uni imputantur* A. 27, 2. *majore animo tolerantur, quam relinquuntur* 2 H. 46, 4. *conſilium adimunt* 11, 32, 3.
Adulatio corruptis moribus anceps 4, 17, 1. *conſiliis rectis adverſa* 2 H. 33, 2. *fœda apud Romanos* 3, 65, 2. *mentem corrumpit* A. 43, 8. *principi olim privato magis nota* 1 H. 85, 5. *ſcriptorum facile repellitur* 1 H. 1, 4. *ſervitutis crimen præfert* ibid. *ſine affectu peragitur* 1 H. 15, 7. *veri affectus venenum* ib. 6.
Adulatores cohibiti 11, 25, 6.
Adulatorium dedecus 6, 32, 7.
Adulatorum mores 2, 38, 3. 4, 9, 3.
Adulterii pœna apud Germanos G. 19, 2.
Advocatorum perfidia 11, 5, 2.
Ædilitas curulis 1, 3, 1.

Ædi-

Ædilium poteſtas cohibita 13, 28, 4.
Ædui a Romanis deſciſcunt 3, 40, 1. *Senatorum jus adipiſcuntur* 11, 25, 1.
Ægeæ civitas Ciliciæ 13, 8, 4.
Ægyptia ſacra 2, 85, 4.
Ægyptiæ litteræ 2, 60, 3.
Ægyptus ab Auguſto ſeponitur 2, 59, 4. *ab equitibus Romanis regitur* 1 H. 11, 1. *clauſtra annonæ* 3 H. 8, 5. *duæ in ea Romanæ legiones* 4, 5, 3.
Ælia Petina 12, 1, 3.
Ælius Gallus 5, 8, 2.
Ælius Gracilis Belgicæ Legatus 13, 53, 4.
Ælius Lamia 4, 13, 6. *moritur* 6, 27, 2. *cenſorio funere decoratur* ibid.
Ælius Neronis libertus 13, 1, 3.
Ælius Seianus prætorii præfectus 1, 24, 3. *cum Druſo in Pannoniam mittitur* ib. *Tiberium in Agrippinam accendit* 1, 69, 6. *ſocer filio Claudii deſtinatur* 3, 29, 4. *a Tiberio laudatur* 3, 72, 3. *Liviæ adulter* 4, 3, 4. *Liviæ matrimonium petit* 4, 39, 4. *Agrippinam accuſat* 4, 17, 4. & 54, 1. & 67, 5. *Druſum veneno necat* 4, 8, 1. *facinorum omnium repertor* 4, 11, 4. *effigies ei a Senatu decernitur* 3, 72, 3. 4, 74, 2. *origo ejus, ac mores* 4, 1, 2. *Tiberio vitam ruſticam ſuadet* 4, 41, 2. & 57, 2. *periculo Tiberii ſe opponit* 4, 59, 3. *erga Senatores arrogans* 4, 74, 3. *filii ejus necantur* 5, 9, 1. *bona ejus publicantur* 6, 2, 1.
Æmilia Lepida. vide *Lepida.*
Æmilia Muſa locuples 2, 48, 1.
Æmiliana prædia 15, 40, 3.
Æmilium genus bonorum civium fœcundum 6, 27, 4.
Æmilius Lepidus 2, 48, 1.
Æmilius Longinus 4 H. 59, 2. 62, 8.
Æmilius Pacenſis 1 H. 20, 5. *inter duces Othonis eligitur* 1 H. 87, 4. *a militibus cuſtoditur* 2 H. 12, 1. *in Capitolio pugnans occiditur* 3 H. 73, 4.
Æmilius primopilus 2, 11, 2.
Æmulandi amor legibus validior 3, 55, 4.
Æmulatio rebus gerendis adverſa. 2, 47, 5.
Æmulatio inter duos dirimenda 3 H. 75, 4.
Æmulatio honoris pro neceſſitate A. 21, 1.
Æmulationis ſuſpecti, ſpecie obſidum amoti 13, 9, 2.
Æmuli Principatus extinguuntur 3 H. 66, 5.
Ænus fluvius 3 H. 5, 5.
Æqualitas duorum diſcordiam parit 4 H. 48, 3.
Æquinoctii ſidus 1, 70, 2.
Æquius quod validius 15, 1, 5.
Ærarii cura varie habita 13, 29, 1.
Ærarium ambitione non exhauriendum 2, 38, 3.
Ærarium militare 1, 78, 2.
Æſculapius Deus 4 H. 84, 8.
Æſerninus 3, 11, 2.
Æſtiva caſtra 1, 16, 3. 31, 3. 37, 2.
Æſtyi Germaniæ populi G. 45, 3.
Afer Domitius O. 13, 4.
Afranius Burrus. vide *Burrus Afranius.*

Afranius Quinctianus in Neronem conjurat 15,49,4. *abnuit, dein fatetur* 15, 56, 3. *occiditur* 15, 70, 2.
Africa 2, 52, 1. 1 H. 11, 2. 3 H. 48, 5. *duabus legionibus tenebatur* 4, 5, 3.
Agerinus Agrippinæ libertus 14,6,3.
Agger coërcendo Rheno fabricatus 13, 53, 2.
Agricola Taciti ſocer A. 3, 7. *ardor ejus in ſtudiis* A. 4, 5. *prima militia in Britannia* A. 5, 1. *Quæſtor in Aſiam mittitur* A. 6, 3. *legioni in Britannia præponitur.* A. 7, 4. *inter patricios adſcitur* A. 9, 1. *Aquitaniæ præponitur* ib. *Conſul fit* A. 9, 7. *Britanniæ præponitur* A. 9, 8. *Monam inſulam capit* A. 18, 5. *acerbus in convitiis* A. 22,6. *milites alloquitur* A. 33, 3. *victoriam de Britannis conſequitur* A. 37, 1. *Romam revertitur* A. 40, 3. *Domitiano ſuſpectus* A. 39, 1. *moritur* A. 43, 1. *ejus elogium* A. 44, 1. *&c.*
Agrippa Haterius Tribunus plebis 1, 77, 2. *Prætor* 2, 51, 2. *Conſul deſignatus* 3,49,4. *Conſul* 3, 52, 1.
Agrippa Poſtumus in Planaſiam ejectus 1, 3, 6. *ab Auguſto viſitur* 1, 5, 2. *a Tiberio occiditur* 1, 6, 1. 3, 30, 6.
Agrippa Poſtumus falſus 2, 39, 3. *occiditur.* 2, 40, 6.
Agrippa rex Judæorum 12,23, 1. *contra Parthos copias ducere jubetur.* 13, 7, 2. *Roma a Flavianis excitur* 2 H. 81, 2. *Tito auxilium ducit contra Judæos* 5 H. 1, 4.
M. Agrippa 1, 3, 1. 12, 6. 53, 4.
Agrippæ monumenta 15, 39, 2.
Agrippina Germanici uxor 1, 33, 1. *Rheni pontem ſolvi prohibet* 1, 69, 1. *legionibus grates agit* ib. 3. *fama & fæcunditas ejus* 2, 43, 9. *pudicitia impenetrabilis* 4, 12, 4. *Juliam parit.* 2, 54, 1. *cineres Germanici Romam reportat* 2, 75, 1. *querimonia ejus cum Tiberio* 4, 52, 3. *maritum ſibi poſcit* 4, 53, 1. *ſimulandi neſcia* 4, 54, 2. *a Tiberio apud Senatum accuſatur* 5, 3, 2. *moritur* 6, 25, 1.
Agrippina Germanici filia 4, 53, 4. *vitæ ſuæ commentarios ſcripſit* ib. *Cn. Domitio nubit* 4, 75, 1. *in eam Meſſallinæ odium* 11, 12, 2. *Claudii conjugium captat* 12, 3, 1. *eidem nubit* 12,7, 2. *Lolliam ad mortem adigit* 12, 22, 4. *ſtuprum ejus cum Pallante* 12, 25, 1. 14, 2, 5. *Auguſtæ cognomentum adipiſcitur* 12, 26, 1. *coloniam Aprippinam deduci jubet* 12, 27, 1. *Capitolium carpento ingreditur* 12, 42, 3. *Narciſſo infenſa* 12, 57, 4. *Claudium veneno necat* 12, 67, 1. *Senatui intereſſe cupit* 13, 5, 3. *potentia ejus infracta* 13, 12, 1. 13, 1. *accuſationi reſpondet* 13, 21, 3. *Neronem filium illicit ad inceſtum* 14, 2, 1. *ex doloſa navi evadit* 14, 5, 3. *juſſu Neronis occiditur* 14, 8, 6.

Agrippinenſis colonia 1 H. 56, 4. 4 H. 20, 6. 25, 5. 4 H. 56, 4. *auxilium a Ceriale petit* 4 H. 79, 1.
Alæ equitum 1, 49, 5. 14, 26, 2.
Alares 15, 11, 1.
Alarii equites 3, 39, 1. 12, 27, 3. 13, 35, 4.
Albana villa A. 45, 2.
Albani pop. 2, 68, 1. 4, 5, 3. 6, 33, 3. 12, 45, 2. 1 H. 6, 4.
Albanum ſaxum ignibus impervium 15, 43, 3.
Albingaunum Liguriæ oppidum 2 H. 15, 3.
Albinus Lucejus. vide *Lucejus Albinus.*
Albis fluvius 2, 14, 6. G. 41, 3.
Albium Intemelium 2 H. 13, 1.
Albo ſenatorio eradere 4, 42, 5.
Albucilla amoribus famoſa 6, 47, 3. *in carcerem ducitur* 6, 48, 5.
Alcis, numinis nomen G. 43, 5.
M. Aletus prætorius 2, 47, 5.
Alexander. vide *Tiberius Alexander.*
Alexandria Ægypti 2, 59, 3. 1 H. 31, 7. 2 H. 79, 2. 3 H. 48, 5. 4 H. 81, 1. 84, 5. 5 H. 1, 3.
Allienſis clades 2 H. 91, 1.
Aliſo fluvius 2, 7, 4.
Allobroges 1 H. 66, 4.
Alpes Cottiæ, ſive *Cottianæ* 1 H. 61, 2. & 87, 1. 4 H. 68, 7. *Grajæ* 2 H. 66, 4. *Juliæ* 3 H. 8, 3. *maritimæ* 15, 32, 1. *Pannonicæ ſive Pannoniæ* 2 H. 98, 3. 3 H. 1, 2. *Peninæ* 1 H. 61, 2. 70, 5. 87, 1. 4 H. 68, 4.
Alphenus Varus præfectus caſtrorum 2 H. 29, 3. *Batavos ducit* 2 H. 43, 4. *prætorii præfectus* 3 H. 36, 5. *Apenninum obſidet* 3 H. 55, 1. *ad Vitellium regreditur* 3 H. 61, 6. *infamiæ ſuæ ſuperfuit* 4 H. 11, 6.
Alpinus Montanus Trevir 3 H. 35, 2. 4 H. 31, 1. 5 H. 19, 4.
D. Alpinus ejus frater 5 H. 19, 4.
Altaria deum 1, 39, 5.
Altinum oppidum 3 H. 6, 3.
Amanus Suriæ mons 2, 83, 3.
Amazones 3, 61, 3. 4, 56, 1.
Ambitio fallax 14, 22, 5. *præpoſtera* 16, 17, 3.
Ambitioſæ preces 2 H. 49, 5.
Ambitioſum imperium 1 H. 83, 1. 2 H. 12, 2.
Amici boni, boni imperii inſtrumentum 4 H. 7, 6.
Amici conſtantes 4, 68, 5. *fallaces* 16, 32, 4.
Amicorum defectio 4 H. 52, 3.
Aminius Rebilus legum peritus 13, 30, 3.
Amiſia fluvius 1, 60, 2. 63, 4. 2, 8, 1. 23, 1.
Amor falſus odia non fingit 6, 44, 1.
Amorgus inſula 4, 13, 3. 30, 2.
Amoris effectus 13, 44, 5. *violentia* 12, 51, 3.
Amphitheatrum Fidenarum ruit 4, 62, 2.
Amphitheatrum in Martio campo exſtruitur 13, 31, 1.
Amphitheatrum Placentiæ conflagrat 2 H. 21, 2.
Amulius Serenus 1 H. 31, 2.
Anagnia oppidum 3 H. 62, 3.
Ancharius Priſcus Cæſium Cordum accuſat 3, 38, 1. 3, 70, 1.
Ancilium nondum conditorum religio 1 H. 89, 4.

Ancona 3, 9, 1.
Andecavi Galliæ popul. 3, 41, 1.
Anemurienſis civitas 12, 55, 3.
Angli Germaniæ popul. G. 40, 2.
Angrivarii Germaniæ popul. 2, 8, 4. 22, 2. G. 33, 1.
Anicetus Neronis libertus 14, 3, 4. *exitium Agrippinæ ſtruit* 19, 7, 4. *idem poſtea Octaviæ* 14, 62, 2. *in Sardiniam pellitur* ib. 5.
Anicetus Polemonis libertus 3 H. 47, 1. 48, 2.
Animalia ignava ſi cibum ſuggeras torpent 3 H. 36, 1.
Animus inanis, ſpe facile impletur 4 H. 39, 7. *in calamitate molleſcit* 4, 68, 6. *in conviviis magis patet* G. 22, 4. *vitiis laceratur* 6, 6, 2.
Annæus Mella Lucani pater occiditur 16, 7, 5.
Annæus Seneca ab exſilio revocatur 12, 8, 3. *Prætor fit* ib. *Neronis præceptor* 13, 2, 1. *ejus potentia morte Burrhi infringitur.* 14, 52, 1. *oratio ejus ad Neronem* 14, 53, 2. *accuſatur* 14, 65, 2. 15, 56, 2. *occiditur* 15, 60, 3. *imperio dignus eſt habitus* 15, 65, 1.
Annæus Serenus 13, 13, 2.
Annalium munus 3, 65, 1. 13, 31, 1.
Annia Rufilla 3, 36, 4.
Annius Baſſus 3 H. 50, 4.
Annius Fauſtus 2 H. 10, 2.
Annius Gallus dux Othonis 1 H. 87, 5. 2 H. 23, 1. *ad occupandas Padi ripas præmittitur.* 2 H. 11, 5. *Placentiæ auxilium ducit* 2 H. 23, 1. *moram Othoni ſuadet* 2 H. 33, 1. *milites Othonianos placat* 2 H. 44, 4. *a Veſpaſiano in Germaniam mittitur.* 4 H. 68, 1. 5 H. 19, 1.
Annius Pollio majeſtatis poſtulatur 6, 9, 4. *in Neronem conjurat* 15, 56, 4. *in exſilium pellitur* 15, 71, 5. *Serviliæ maritus* 16, 30, 3.
Annonæ ſævitia 2, 87, 1. 6, 13, 1.
Annonæ ſubſidia hoſti claudenda 3 H. 48, 5.
Anſibarii Germaniæ popul. 13, 55, 1. 56, 4.
Antejus 2, 6, 1.
P. *Antejus Suriæ præficitur* 13, 22, 2. *ob Agrippinæ amicitiam Neroni inviſus* 16, 14, 2. *veneno extinguitur* 16, 14, 6.
Antias ager 14, 3, 3.
Antiochia urbs 2, 69, 2. *Germanicus in ea crematur* 2, 83, 4. *ejus theatrum* 2 H. 80, 4.
Antiochus Comagenorum rex 2, 42, 8.
Antiochus rex 12, 55, 4. 13, 37, 3. 5 H. 1, 4. *regum inſervientium ditiſſimus* 2 H. 81, 1.
Antiochus Rex 5 H. 8, 4.
Antipolis Galliæ Narbonenſis municipium. 2 H. 15, 3.
Antiſtia Plauti uxor 14, 22, 6.
Antiſtius Labeo 3, 75, 3.
Antiſtius Soſianus tribunus plebis 13, 28, 2. *exſilio mulctatur* 14, 48, 6. 49, 5. *P. Antejum accuſat* 16, 14, 1. *ab exilio ob id revocatur* ib. 4. *prætor* 14, 48, 1. *in exſilium repellitur* 4 H. 44, 3.

C. Antiſtius Conſul 4, 1, 1. *alius* 12, 25, 1.
L. Antiſtius Conſul 13, 11, 1. *Plautum generum ad res novas hortatur* 14, 58, 5.
Antiſtius Vetus Macedo 3, 38, 2.
Antium 3, 71, 2. 14, 4, 2.
Antona Britanniæ fluvius 12, 31, 2.
Antonia Claudii filia 12, 2, 1. 68, 3. 15, 53, 4.
Antonia Flacilla 15, 71, 5.
Antonia Germanici mater 3, 3, 2. 18, 4. 11, 3, 1.
Antonia minor 4, 44, 2.
Antonia, turris nomen Hieroſolymis 5 H. 11, 7.
Antonius Felix, Pallantis frater 12, 54, 1. *Judææ procurator* ibid. *ſævitia ejus, ac libido* 5 H. 9, 7. *Druſillam uxorem duxit* ibid.
Antonius Flamma 4 H. 45, 4.
Antonius Naſo tribunus prætorii 1 H. 20, 5.
Antonius Natalis in Neronem conjurat. 15, 50, 1. 54, 2. 55, 5. *ob feſtinatum indicium impunis* 15, 71, 2.
Antonius Novellus Othonis dux 1 H. 87, 4. *nullius auctoritatis in milites* 2 H. 12, 2.
Antonius Primus 14, 40, 3. 2 H. 86, 1. *oratio ejus pro bello feſtinando* 3 H. 2, 1. *Italiam invadit* 3 H. 6, 1. *facundia, & in vulgum autoritas* 3 H. 10, 5. *virtus in præliis* 3 H. 17, 1. *avaritia, ac ſuperbia* 3 H. 49, 1. *Cremonam expugnat* 3 H. 31, 1. *Mucianum inſectatur* 3 H. 53, 1. *ab eo timetur* 4 H. 39, 4. *milites alloquitur* 3 H. 60, 4. *proditionis ſuſpectus* 3 H. 78, 2. 4 H. 68, 2. *potentia ejus in urbe* 4 H. 2, 2. *fracta Muciani adventu* 4 H. 11, 2. *conſularia ei decernuntur* 4 H. 4, 3. *ad Veſpaſianum proficiſcitur* 4 H. 80, 3. *ejus arrogantia* ibid. 4.
L. Antonii mors 4, 44, 4.
M. Antonius Triumvir 1, 3, 3. 9, 4. 10, 3. 2, 53, 2. *Germanici avus* 2, 43, 8. 53, 2.
Antonius Taurus tribunus prætorii 1 H. 20.
Aorſi Aſiæ populus 12, 15, 2.
Apamienſes 12, 58, 3.
Apennini juga 3 H. 42, 2. 50, 6. 52, 1.
M. Aper orator celeberrimus O. 2, 1.
Aphrodiſienſes pop. 3, 62, 2.
Apicata Sejani uxor pellitur 4, 3, 6. *Sejani ſcelus in Druſum prodit* 4, 11, 5.
Apicius dives, ac prodigus 4, 1, 3.
Apidius Merula 4, 42, 5.
Apinius Tiro 3 H. 57, 2. 76, 4.
Apion Cyrenenſium rex 14, 18, 2.
Apis Ægyptiorum deus 5 H. 4, 2.
Apollinaris. v. Claudius Apollinaris.
Apollinis ædes 1 H. 27, 1. 3 H. 65, 4.
Apollo Clarius 2, 54, 3. *Pythius* 4 H. 83, 7.
Aponianus. v. Dillius Aponianus.
M. Aponius Saturninus Mœſiæ

rector. 1 H. 79, 7. *triumphali ſtatua donatur* ibid *peſſimum facinus audet* 2 H. 85, 4. *defectionem Vitellio nuntiat* 2 H. 96, 1. *celerare cum exercitu jubetur* 3 H. 5, 1. *cum legione ſeptima advenit* 3 H. 9, 5.

Appellationes ad Senatum 14, 28, 2.

Appia via 2, 30, 2. 4 H. 11, 5.

Appius Appianus ſenatu movetur 2, 48, 3.

Appius Cæcus O. 18, 5.

Appius Silanus 6, 9, 4.

Apronia a viro in præceps jacta 4, 22, 1.

L. *Apronius eques Rom.* 1, 29, 3. 3, 64, 4. *inter Germanici duces* 1, 56, 2. *ſententia in Libonem* 2, 32, 3. *Africæ præfuit* 4, 13, 6. *Plautii Silvani ſocer* 4, 22, 1. *Lentuli Getulici ſocer* 6, 30, 2. *triumphalia inſignia obtinet* 1, 72, 1. *in Africam contra Tacfarinatem mittitur* 3, 21, 1. *inferioris Germaniæ Proprætor* 4, 73, 1. 11, 19, 1.

Apronius Ceſianus ejus filius 3, 21, 5.

Apuleja Varilia 2, 50, 1.

Sex. *Apulejus* 1, 7, 2.

Apuli pop. 3, 2, 1.

Aquila 1, 37, 3. 39, 5.

Aquila cum Varo amiſſa reperitur 1, 60, 4. 2, 25, 3.

Aquilæ augurium lætum 2, 17, 2. 1 H. 62, 5.

Aquileja 2 H. 46, 5. 85, 2. 3 H. 6, 3. 8, 4.

Aquilia adultera exſilio punitur 4, 42, 4.

Aquiliferi 1, 48, 2. 1 H. 56, 4. 4 H. 25, 5.

Aquilius primipilaris 4 H. 15, 7.

Aquilius Regulus 4 H. 42, 1.

Aquinas colonia 1 H. 88, 1. 2 H. 63, 1.

Aquitania 1 H 76, 3. A. 9, 1.

Ara adoptionis 1, 14, 2.

Ara Magna 15, 41, 1.

Ara Ubiorum 1, 39, 1. 57, 3.

Arabes Judæis inimici 5 H. 1, 4.

Araris Galliæ fluvius 13, 53, 3. 2 H. 59, 3.

Araviſci Pannoniæ pop. G. 28, 5.

Araxes Armeniæ fluvius 12, 51, 3. 13, 39, 9.

Arcana dominationis 2, 59, 4. *domus* 1, 6, 7. *imperii* 2, 36, 2. 1 H. 4, 2.

Arcana inania 5 H. 9, 1.

Arcanum fœdus 12, 47, 3.

Arcanus terror G. 40, 8.

Archelaus Cappadociæ rex 2, 42, 4.

Archelaus Cappadox 6, 41, 1.

Arduenna ſilva 3, 42, 2.

Arenacum 5 H. 20, 1.

Argolicus Achæus 6, 18, 3.

Argenti venæ 11, 20, 3.

Argentum ſignatum 6, 17, 1.

Aricia oppidum 4 H. 2, 2.

Arii Germaniæ popul. G. 43, 4.

Ariminum 3 H. 42, 1.

Ariobarzanes Armeniæ rex 2, 4, 1.

Arioviſtus rex 4 H. 73, 4.

Ariſtobulus minoris Armeniæ rex 13, 7, 2.

Arma ſine ſtipendiis non habentur 4 H. 74, 2.

Arma apud Germanos quæ G. 6.
Armenia 2, 56, 1. 3, 48, 3. *Romanis infida* 2, 3, 2. *ab Hiberis occupatur* 6, 33, 4. *bellum cum Hiberis gerit* 12, 44, 1. *ſuo arbitrio relicta* 15, 17, 3.
Arminius Germanorum dux 1, 55, 2. *& ſeq. contra Romanos pugnat* 1, 63, 2. *caſtra Romanorum aggreditur* 1, 68, 2. *cum Flavio fratre colloquitur* 2, 9, 1. *a Germanico funditur* 2, 17, 3. *iterum cum Romanis pugnat* 2, 21, 2. *ejus favor apud populares* 2, 44, 3. *manum cum Maroboduo conſerit* 2, 46, 5. *regnum affectans occiditur a ſuis* 2, 88, 3.
Armorum ſonus Germanis uſitatus 5 H. 17, 5.
Arnus Etruriæ fluvius 1, 79, 2.
Arpus Cattorum princeps 2, 7, 2.
Arretinus Clemens 4 H. 68, 4.
Arria Galla C. Piſonis uxor 15, 59, 7.
Arria Thraſeæ uxor 16. 34, 4. *alia hujus mater* ib.
Arrius Varus præfectus cohortis 13, 9, 3. 3 H. 52, 3. *ſtrenuus bello* 3 H. 6, 1. *Vitellianos fundit* 3 H. 16, 2. 61, 4. *præfectus prætorii* 4 H. 2, 2. *apud Mucianum incuſatur* 3 H. 52, 4. *a Muciano timetur* 4 H. 39, 4. 68, 2. *prætoria inſignia obtinet* 4 H. 4, 3.
Arrogantia præcipuum potentiorum vitium 1 H. 51, 5.
Arruntius Stella 13, 22, 1.
L. Arruntius 1, 8, 4. *Tiberio ſuſpectus* 1, 13, 1. 6, 27, 4. 2 H. 65, 4. *coërcendo Tiberi præponitur* 1, 76, 2. *de eo negotio agit in ſenatu* 1, 79, 1. *ejus potentia* 6, 5, 2. *ſanctiſſimæ ejus artes* 6, 7, 1. *accuſatus ſeipſum necat* 6, 47, 4. 48, 5.
T. Arruntius 3, 11, 2.
Arſaces Armeniæ impoſitus 6, 31, 2.
Arſacis Parthi defectio 5 H. 8, 4.
Arſanias Armeniæ fluvius 15, 15, 1.
Arſamoſata Armeniæ caſtellum 15, 10, 6.
Artabanus rex Parthorum 2, 3, 1. & 4, 3. *legatos ad Germanicum mittit* 2, 58, 1. *ſuperbus erga Romanos ſævus in ſuos*. 6, 31, 1. *ſubſidium in Armeniam mittit* 6, 33, 2. *regno a ſuis ejicitur* 6, 36, 5. *revocatur* 6, 43, 2.
Artauaſdes Armeniæ rex 2, 3, 2.
Artaxata Armeniæ urbs 2, 56, 3. *ab Hiberis occupatur* 6, 33, 1. *jugum Parthorum accipit* 12, 50, 2. *a Romanis capitur, & incenditur* 13, 41, 3.
Artaxias Armeniæ rex 2, 3, 3. *alius a ſuis coram Germanico conſalutatus* 2, 56, 3. *obiit* 6, 31, 2.
Arulenus Ruſticus tribunus pleb. 16, 26, 6. *prætor* 3 H. 80, 3. *Thraſeam laudavit* A. 2, 1.
Aruſejus accuſator 6, 7, 1.
L. Aruſejus 6, 40, 1.
Aſciburgium Germaniæ oppid. 4 H. 33, 2. G. 3, 5.
Aſiæ urbes templum Tiberio ſtatuunt. 4, 15, 6. & 55, 1.

Aſiæ urbes duodecim terræmotu collapſæ 2, 47, 1. *ob id tributo levatæ* 2, 47, 3. 4, 13, 2.
Aſiaticus dux Galliarum 2 H. 94, 3. *ad ſupplicium poſtulatur* ibid.
Aſiaticus Vitellii libertus 2 H. 57, 4. 95, 3. *occiditur* 4 H. 11, 7.
Aſinius Agrippa conſul 4, 34, 1. *moritur* 4, 61, 1.
Aſinius Gallus 1, 8, 4. *libertas ejus erga Tiberium* 1, 12, 2. *in ſenatu ſententiæ* 1, 76, 2. 2, 32, 3. 35, 3. 4, 20, 2. 30, 2. 71, 3. *tribunum plebis increpat* 1, 77, 2. *patronus a Piſone petitur* 3, 11, 2. *Agrippinæ adulter* 6, 25, 2. *moritur* 6, 23, 1.
Aſinius Marcellus 14, 40, 2.
Aſinius Pollio 1, 12, 6. O. 17, 1. 21, 3. 25, 5. *de ejus ſcriptis mentio* 4, 34, 6.
Aſinius Pollio alæ præfectus 2 H. 59, 1.
Aſinius Saloninus obiit 3, 75, 1.
C. Aſinius conſul 4, 1, 1.
L. Aſinius conſul 14, 48, 1.
M. Aſinius conſul 12, 64, 1.
L. Aſprenas Africæ Proconſul 1, 53, 8. *percunctatio ejus in ſenatu* 3, 18, 5.
Aſturii 5 H. 2, 6. 8, 3.
Aſyla apud Græcas civitates 3, 60, 2. 4, 14, 1.
Aſylum Romæ 3 H. 71, 4.
Atejus Capito coercendo flumini imponitur 1, 76, 2. *de eo negotio in ſenatu agit* 1, 79, 1. *Tiberio in ſenatu adverſatur* 3, 70, 2. *moritur* 3, 75, 2.
Ateſte oppidum 3 H. 6, 3.
Athenæ 2, 53, 5.
Atilius 4, 62, 2.
Atilius Rufus Suriæ Præſes A. 40, 1.
Atilius Vergilio 1 H. 41, 1.
Atilius Verus 3 H. 22, 7.
Atilla Lucani mater 15, 56, 4. *nec abſolvitur, nec damnatur* 15, 71, 8.
Atimetus Domitiæ libertus 13, 19, 5. *ſupplicio afficitur* 13, 22, 2.
Attia Auguſti mater O. 28, 8.
Atticus Veſtinus v. Veſtinus.
Attius O. 2, 6. 21, 3.
Avaritia præcipuum potentiorum vitium 1 H. 51, 5.
Avaritia præfectorum populos irritat 14, 32, 8.
Audacia ſubſidium flagitiorum 11, 26, 2. *civilibus bellis plurimum valet* 3 H. 57, 1.
Aventicum Helvetiorum caput 1 H. 68, 5.
Aventinus 6, 45, 1. 3 H. 70, 3. 85, 1.
Avernus lacus 15, 42, 3.
Aufidienus Rufus 1, 20, 3.
Aufidius Baſſus O. 23, 2.
Augurale 2, 13, 1. 15, 30, 1.
Auguratus 1, 62, 4. 1 H. 77, 4.
Augurium aquilarum 2, 17, 2.
Augurium ſalutis 12, 23, 2.
Auguſta v. Livia.
Auguſta Taurinorum 2 H. 66, 3.
Auguſtales ludi 1, 15, 3. 1, 54, 2.
Auguſtales ſodales 1, 54, 1. 3, 64, 3. 2 H. 95, 2.
Auguſtani equites a Nerone conſcripti 14, 15, 5.
Auguſti effigies 1, 11, 6. 3, 64, 2. no-

2. nomen 1 H. 47,2. 2 H. 62, 3, 80,2. 90,2. epiſtolæ O. 13, 2. templum 6,45, 3. conſilium de imperii terminis 1, 11, 8. A. 13, 3. de Ægypto ſententia 2, 59, 4. ſuper vita ejus diſputatio 1, 9, 1. & ſeqq. 1. in Germaniam profectiones 1, 46, 3.
Auguſtodunum Æduorum caput 3, 43, 2.
Aviones Germaniæ popul. A. 40, 2.
Avitus Britanniæ Legatus 14, 29, 1. v. A. Didius.
Avitus Dubius 13, 54, 2. 56, 1.
Aulus Atticus A. 37, 7.
Aulus Plautius Britanniæ Legatus 13, 32, 2. A. 14, 1.
Aurariæ 6, 19, 1.
Aurelia Cæſaris mater O. 28, 8.
Aurelius Cotta 13, 34, 3.
M. Aurelius conſul 3, 2, 5.
Auriana ala 3 H. 5, 5.
Aurinia mulier fatidica G. 8, 5.
Aurum & opes principibus infenſæ 11, 1, 2.
Aurum bella accendit 16, 1, 4.
Aurum non tegit neque vulnerat A. 32, 6.
Auſpices 11, 27, 2. 15, 37, 5.
Auſpicia apud Germanos G. 10, 1.
Auſpicia 3, 19, 4.
Auxiliares equites 1, 39, 8. 2, 16, 3. 4, 73, 1.
Auxiliares cohortes 12, 39, 4. 3 H. 15, 4.
Auxiliariæ cohortes 1, 51, 3. 3, 21. 5. 13, 36, 1. 4 H. 70, 3. 5 H. 16, 1.

B.

Bactriani campi 11, 8, 6.
Baduhennæ lucus 4, 73, 6.
Bætica provincia 1 H. 53, 1. 78, 1.
Bajanus lacus 14, 4, 2.
C. Balbillus 13, 22, 1.
Baleares inſulæ 13, 43, 6.
Baliſta 12, 56, 3. 15, 9, 1. 3 H. 23, 2. 29, 2. 4 H. 23, 6.
Balſamum arbor in Judæa 5 H. 6, 2.
Barbari, minime cunctatores 6, 32, 2. clementiæ, ac juſtitiæ ignari 12, 11, 2.
Barbarorum fluxa fides 3 H. 48, 3. impetus cogitatione langueſcunt 12, 12, 3.
Barbius Proculus 1 H. 25, 1.
Bardanes a Parthis accitur 11, 8, 3. occiditur 11, 10, 6.
Barditus, Germanorum ſonus G. 3, 1.
Barea Soranus 12, 53, 2. a Nerone pervertitur 16, 21, 1. 23, 1. mortis arbitrium ei permittitur 16, 33, 2. falſo teſtimonio circumventus 4 H. 10, 1.
Baſilica Paulli reficitur 3, 72, 1.
Baſilides ſacerdos 2 H. 78, 5. alius 4 H. 82, 2.
Baſſus v. Lucilius Baſſus.
Baſternæ pop. 2, 65, 4.
Batavi Cattorum quondam pop. 4 H. 12, 3. G. 29, 1. Gallis antiquitus infeſti 4 H. 73, 5. gens ferox. 1 H. 59, 1. tributorum expertes 4 H. 12, 4. 17, 4. 5 H. 25, 4. virtute præcipui G. 29, 1. a Civile in arma rapiuntur 4 H. 21, 2.
Batavorum cohortes 1 H. 59, 1. 2 H. 27,

2 H. 27, 3. 66, 2. 69, 2. 4 H. 15, 2. A. 36, 2.
Batavorum inſula 2, 6, 4. 5 H. 23, 6.
Batavorum motus 4 H. 12, 2.
Batavodurum oppidum 5 H. 19, 2.
Bathyllus a Mæcenate amatus 1, 54, 3.
Baulos villa 14, 4, 2.
Bebius Maſſa 4 H. 50, 4. A. 45, 2.
Bedriacum 2 H. 23, 3. 3 H. 15, 4.
Belgæ 3, 40, 3. 4 H. 20, 5.
Belgarum civitates 1, 34, 1.
Belgica 1 H. 12, 1.
Bella impetu valida, morâ evaneſcunt 2 H. 32, 4.
Belli civilis initia fortunæ permittenda 3 H. 60, 4.
Belli meditatio addit robur 3 H. 2, 3.
Bellis civilibus lenius imperitandum 3 H. 7, 2.
Bellis civilibus plus militibus quam ducibus licet 2 H. 29, 6.
Bellorum finis egregius, clementia 12, 19, 3.
Bellorum initia famam in cetera ſpargunt. A. 18, 5.
Bellorum præcipuæ cauſæ, aurum, & opes 4 H. 74, 7.
Bellum etiam ab ignavis ſumitur a ſtrenuis geritur 4 H. 69, 1.
Bellum externum concordiam parit 5 H. 12, 6.
Belus amnis 5 H. 7, 4.
Beneficia nimia odium pariunt 4, 18, 3.
Beneficio minus proclive vicem exſolvere quam injuriæ 4 H. 3, 3.
Beneventum 15, 34, 2.
Berenice regina 2 H. 2, 2. 81, 3.
Berytus 2 H. 81, 5.
Betaſii popul. 4 H. 56, 6. 66, 2.
C. Bibulus 3, 52, 3.
Bigati, pecuniæ ſpecies G. 5, 7.
Bingium Germaniæ oppidum 4 H. 70, 7.
Bithynia 1, 74, 1. 14, 46, 1.
Bitumen ex Jordane egeritur 5 H. 6, 7.
Blæſus. vide Junius Blæſus.
Blæſi duo voluntaria morte peremti 6, 40, 3.
Blitius Catulinus 15, 71, 7.
Bocchoris rex 5 H. 3, 1.
Bodotria Britanniæ æſtuarium A. 23, 2. 25, 1.
Bojemi G. 28, 4.
Boji Gallica gens G. 28, 3. 42, 1.
Bojocalus Germanus 13, 55, 2. 56, 2.
Bona, quæ honeſta; mala, quæ turpia 4 H. 5, 3.
Bonna Germaniæ civitas 4 H. 19, 5. 70, 9. 77, 4. *caſtra ibi Romanorum* 4 H. 25, 1. 5 H. 22, 1.
Bononia 2 H. 35, 3. 67, 2.
Bononienſis colonia 12, 58, 2.
Bonum publicum privato uſui anteponendum 6, 16, 1.
Bos a Judæis immolatur 5 H. 4, 2.
Boudicea Icenorum regina 14, 31, 2. *milites ſuos alloquitur* 14, 35, 1. *ſe ipſam veneno perimit* 14, 37, 4.
Bovillæ oppidum 2, 41, 1. 15, 23, 3. 4 H. 2, 3. 46, 3.

Brigantes Britanniæ popul. 12, 32, 2. 3 H 45, 4. A. 17, 2.
Briganticus. vide Julius Briganticus.
Brinno Canineſatium dux 4 H. 15, 3.
Britanni homines immolant 14, 30, 4. *ſexum non diſcernunt in imperiis* 14, 35, 1.
Britannia 1 H. 19, 4. *metallifera* A. 12, 8. *perdomita & ſtatim amiſſa* 1 H. 2, 2. *deficit* 14, 30, 5.
Britanniæ clades 14, 29, 1. & *ſeq. ſitus, & mores* A. 10, & *ſeq.*
Britannicus Claudii filius 11, 11, 4. 32, 3. 12, 2, 1. *Domitius ei anteponitur* 12, 25, 3. 41, 1. *veneno a Nerone tollitur* 13, 16, 3.
Brixellum 2 H. 33, 3. 51, 2. 54, 1.
Bructeri pop. 1, 51, 3. 60, 2. 13, 56, 3. 4 H. 21, 4. 77, 1. 5 H. 18, 1. G. 33, 1.
Brundiſium oppidum 3, 1, 3. 4, 27, 1. 2 H. 83, 3.
Brundiſinum fœdus 1, 10, 5.
Brutidius Niger 3, 66, 1.
M. Brutus 1, 2, 1. *laudatur* 4, 34, 1. *ſummus orator* O. 25, 5.
Buccina convivium dimittebatur 15, 30, 1.
Burii Germaniæ popul. G. 43, 1.
Burrus Afranius prætorii præfectus 12, 42, 2. *Neronis rector* 13, 2, 1. *eidem ſuſpectus* 13, 20, 2. *dignationem retinuit* ibid. 3. *ſuper Agrippinæ cæde conſulitur* 14, 7, 3. *moritur* 14, 51, 1.
Byzantium Thraciæ urbs 2, 54, 2. 2 H 83, 2. 3 H. 47, 4. *ejus ſitus* 12, 63, 1. *tributo levatur* 12, 64, 1.

C.

Cadicia Scevini uxor 15, 71, 8.
Cadius Rufus repetundarum damnatur 12, 22, 5. *in ſenatorium locum reſtituitur* 1 H. 77, 5.
Cadmus 11, 14, 2.
Cæcilianus ſenator 6, 7, 1.
Cæcilius Cornutus 4, 28, 3.
Cæcilius Simplex 2 H, 60, 5. *conſul* 3 H. 68, 4.
Cæcina Alienus 1 H. 52, 4. *habitus ejus, & mores* 1 H. 53, 1. *dux a Vitellio deligitur* 1 H. 61, 2. *cum Helvetiis pugnat* 1 H. 67, 4. *modeſte per Italiam incedit* 2 H. 20, 1. *Placentiam oppugnat* 2 H. 21, 1. *fruſtra* 2 H. 22, 5. *favor illius apud milites* 2 H. 30, 3. *cum Fabio Valente conjungitur* ib. 1. *ambitio* 2 H. 56, 3. 99, 3. *contra Veſpaſianum mittitur* 2 H. 99, 1. *perfidiam meditatur* 2 H. 99, 3. 3 H. 9, 4. *Vicetiæ genitus* 3 H. 8, 2. *caſtra munit* 3 H. 9, 2. *ad Veſpaſianum deſciſcit* 3 H. 13, 1. *a ſuis militibus vinctus* 3 H. 14, 1. *exſolvitur* 3 H. 31, 3. *ejus edictum* 4 H. 31, 1.
A. Cæcina Severus 1, 31, 2. 3, 18, 3. 3, 33, 1. *Marſos cædit* 1, 56, 7. *quadraginta annis militavit* 1, 64, 5. *milites a fuga e caſtris arcet* 1, 66, 2. *Arminium vincit* 1, 68, 4. *triumphalia inſignia obtinet* 1, 72, 1.

Cæcina Tuſcus 13, 20, 3. 3 H. 38, 3.
Cælius mons Romæ deuſtus 4, 64, 1. *mons Auguſtus appellatus* 4, 64, 4.
Cælius Pollio 12, 45, 3.
Cælius Sabinus 1 H. 77, 3.
C. Cæſar v. Julius.
C. Cæſar Caligula 1, 41, 4. 69, 4. *Juliam Auguſtam in funere laudat* 5, 1, 6. *jocus in eum, incertæ virilitatis* 6, 5, 1. *ejus impudicitia* 6, 2, 2. *Claudiam Silanam uxorem ducit* 6, 20, 1. *de eo ſcitum Paſsieni dictum* ib. 2. *ſimulationem a Tiberio didicit* 6, 45, 8. *Macroni conſcius in Tiberio necando.* 6, 50, 8.
Cæſarea Judææ urbs 2 H. 79, 1.
Cæſaris nomen 2 H. 86, 2. *recuſatum a Vitellio* 2 H. 62, 3. *receptum ab eodem* 3 H. 58, 6.
Cæſia ſilva 1, 50, 2.
Cæſius Cordus 3, 38, 1. *repetundarum damnatus* 3, 70, 1.
Cæſonius Maximus 15, 71, 8.
Cæſonius Pætus Conſul. 14, 29, 1.
Cajanarum expeditionum ludibrium 4 H. 15, 3. G. 37, 8.
Calabria 3, 1, 1. 2, 1. 12, 65, 1. 2 H. 83, 4.
Caledonia Britanniæ pars A. 10, 3. 11, 2. 25, 4.
Calenus. v. Julius Calenus.
Caligula. v. C. Cæſar Caligula.
Calles, provincia 4, 27, 3.
Caliſtus Claudii libertus 11, 29, 1. 38, 4. *Lolliæ Paullinæ. fautor* 12, 1, 3.
Calpurnia illuſtris femina pervertitur. 12, 22, 4. *ab exſilio revocatur* 14, 12, 5.
Capurnia Claudii Imp. pellex 11, 30, 1.
Calpurnium genus 15, 48, 2.
Calpurnius 1, 39, 5.
Calpurnius Aſprenas 2 H. 9, 1.
Calpurnius Fabatus 16, 8, 3.
Calpurnius Galerianus occiditur 4 H. 11, 4. 49, 5.
Calpurnius Repentinus 1 H. 56, 2. *occiditur* 1 H. 59, 3.
Calpurnius Salvianus 4, 36, 1.
L. Calpurnius conſul 4, 62, 1.
L. Calpurnius Piſo v. L. Piſo.
Calviſius conſul 4, 46, 1.
Calviſius Sabinus 6, 9, 4. 1 H. 48, 4.
Calviſius Silanæ cliens 13, 19, 4. 21, 4. *relegatur* 13, 22, 3, *pœna exſolvitur* 14, 12, 6.
Caluſidius, miles 1, 35, 7.
Camalodunum colonia 12, 32, 4. 14, 31, 4.
Camaræ, naves Ponticæ 3 H. 47, 5.
Cameli 15, 12, 2.
Camillus Scribonianus v Furius.
Campani 3, 2, 1.
Campania turbine ventorum vaſtata 16, 13, 1. *hauſtæ, & obrutæ ejus urbes* 1 H. 2, 3.
Campaniæ lacus 1 H. 23, 3.
Campanus Tungrus 4 H. 66, 5.
Camurius miles, occiſor Galbæ 1 H. 41, 4.
Candidati, numero liberorum præferuntur. 2, 51, 2.
Candidati præturæ duodecim 1, 14, 4.
Cangi Britanniæ popul. 12, 32, 1.
Canineſas ala 4, 79, 2.
Canineſates pop. 4 H 15, 1. 32, 6. 56, 6. 79, 7.

Caninius Gallus 6,12,1.
Caninius Rebilus uno die conſul 3 H 37.5.
Canopus Ægypti oppidum 2,60,1.
Cantus Batavorum in acie 4 H. 18,5. *Germanorum* G.2,8. G. 3,1.
Capitolii exſtructores 3 H.72,3.
Capitolium conflagratum 1 H.2,3. 3 H. 72, 5. *a Veſpaſiano reſtituitur* 4 H.53,1. *obſidetur a Gallis* 11,23,4. *Vitellianis* 3,69,6.
Cappadocia in provinciam redigitur 2,42,7. 56,4. *nova ei jura imponuntur* 1 H.78,1.
Capreæ inſula 4,67,1. 6,2,3
Capua colonia 13,31,2. *Vitellio fida* 3 H.57,3.
Caracates popul. 4,70,5.
Caractacus Britannorum dux. 12,33,1. *per dolum capitur* 12,36,1. 3 H.45,2. *Romam captivus ducitur* 12,36,4. *a Claudio veniam obtinet* 12,37,4.
C. Carbo O 18,1.
Carinas Celer ſenator 13,10,3.
Cariovalda dux Batavorum 2,11,3.
Carmelus mons 2 H.78,4.
Carrhenes Parthorum dux 12,12,5 14,4.
Carſius Sacerdos 4,13,4.
Carſulæ oppidum 3 H.60,1.
Carthago 1 H 76,5. *ejus portus* 4 H.49,6.
Cartiſmandua regina Brigantum 12,36,1. 3 H 45,1. *Venuſii uxor* 12,40,1. 3 H 45,3. *in extremum diſcrimen adducta* 3 H.45,4.
Carus Metius accuſator A.45,2.
Caſperius centurio 12,45,3. *ad Vologeſen mittitur* 15,5,2.
Caſperius Niger 3 H.73,4.
Caſpia via 6,33,4.
Caſpiarum clauſtra 1 H,6,4.
Caſſius Aſclepiodotus Bithynus 16.33,1.
Caſſius Chærea 1,32,5.
Caſſius interfector Cæſaris 1,2,1. *ultimus Romanorum* 3,34,1.
Caſſius Longus 3 H.14,2.
Caſſius miles 15,66,3.
Caſſius mimus, ſeu *hiſtrio* 1,73,2.
Caſſius Severus 1,72,4. *procacia ejus ſcripta* ibid. *in exſilio conſenuit* 4,21,4. *orator* O.19,1. 26,6.
C. Caſſius Syriæ rector 12,11,5. *juris peritus inſignis* 12,12,1. *oratio ejus contra ſervos* 14,43,1. *ejuſdem diſciplina* 15,52,3. *gravitas morum* 16,7,2. *in exſilium agitur* 16,9,1.
L. Caſſius Tiberii progener 6,15,1. alibi *Caſſius Longinus* nominatur 6,45,4.
Caſtor & Pollux G.43,5.
Caſtorum locus prope Cremonam 2 H.24,3.
Caſtra æſtiva 1,16,2. 31,3. 37,2.
Caſtum nemus G 40,4.
Caſus in ſapientiam converſus 1,28,5.
Catapultæ 12,56,3. 15,9,1.
Cato tragœdia O.2,1. 3,4.
M. Cato O.34,7.
Catti Germaniæ popul. 1,55,1. 2,7,1. 25,2. 4 H 37,4. *latrocinia agitant* 12,27,2. *ab Hermunduris vincuntur* 13,57,3.

57, 3. eorum mores G. 30, 1. 31, 1.
Catualda nobilis juvenis 2, 62, 2. 63, 6.
Catulli carmina 4, 34, 8.
Catumerus Cattorum princeps 11, 16, 2.
Catus Decianus 14, 32, 2.
Cauſis incertis, difficiliora remedia 1 H. 63, 1.
Cecrops 11, 14, 2.
Celendris Ciliciæ caſtellum 2, 80, 1.
Celer architectus 15, 42, 2.
P. Celer eques Rom. 13, 1, 3. *accuſatur* 13, 33, 1. *ſenecta obiit* ibid.
P. Celer ſapientiam profitetur 4 H. 10, 2. *a Muſonio Rufo accuſatur* ibid. 1. *damnatur* 4 H. 40, 4.
Celſus eques Rom. 6, 14, 1.
Celſus Marius. v. Marius Celſus.
Celſus tribunus 6, 9, 5.
Cenchrius amnis 3, 61, 2.
Cenſorium funus 4, 15, 3. 6, 27, 2. 13, 2, 5. 4 H. 47, 2.
Cenſus Galliarum 1, 31, 2. 33, 1. 2, 6, 1. 14, 46, 2.
Centeſima rerum venalium 1, 78, 2. 2, 42, 7.
Centurionatus 1, 44, 7.
Centuriones a militibus verberati 1, 32, 2. *vincti* 1 H. 56, 2.
Cepheus Æthiopum rex 5 H. 2, 2.
Cercina inſula 1, 53, 6. 4, 13, 5.
Cereris ædes 2, 49, 2. 15, 53, 1.
Ceres dea 15, 44, 1. 15, 53, 1.
Cerialis Anicius 15, 74, 4. *occiditur* 16, 17, 1. & 6.
Cerialis Petilius 14, 32, 7. *inter duces Veſpaſiani aſſumitur* 3 H. 59, 4. *Romam cum equitib. præmittitur* 3 H. 78, 5. *in Germaniam mittitur* 4 H. 68, 1. 71, 1. *milites alloquitur* 4 H. 72, 8. 4 H. 73, 1. *culpa ejus in bello* 4 H. 75, 3. *turbidis rebus intrepidus* 4 H. 77, 3. *caſtra hoſtium capit* 4 H. 78, 7. *Domitianum eludit* 4 H. 86, 3. *contra Civilem ducit exercitum* 5 H. 14, 2. *Germanos fundit* 5 H. 21, 2. *ſubitus conſiliis, eventu clarus* ib. 5. *Germani eum in Rheno adoriuntur* 5 H. 22, 2. *Batavorum inſulam populatur* 5 H. 23, 6. *Britanniæ præficitur* A. 8, 2. *gentem Brigantum ſuperavit* A. 17, 2.
Cerius Severus 1 H. 31, 4.
Certamen Aſiæ pro templo Auguſti 4, 55, 1.
Certamina ſacra 14, 21, 7.
Cervarius Proculus eques Rom. 15, 50, 1. *Fenium Rufum accuſat* 15, 66, 3. *impunitate ob indicium remuneratur* 15, 71, 2.
Ceſellius Baſſus Pœnus 16, 1, 1. *ſe ipſum interficit* 16, 3, 2.
Ceſius Naſica 12, 40, 7.
C. Ceſtius ſenator 3, 36, 3. 6, 7, 4. *conſul* 6, 31, 1.
Ceſtius Gallus Syriæ Legatus 5 H. 10, 1.
Ceſtius Proculus 13, 30, 1.
Ceſtius Severus 4 H. 41, 3.
Cethegus Labeo 4, 73, 4.
C. Cetronius legatus 1, 44, 3.
Cetronius Piſanus 4 H. 50, 5.
Chalcedonii 12, 63, 2.
Chaldæi 12, 68, 3. 14, 9, 4.

eorum ars 6, 20, 4. 16, 14, 1.
Chamavi Germaniæ pop. 13, 55, 4. G. 33, 1.
Charicles medicus 6, 50, 3.
Chaſuari Germaniæ pop. G. 34, 1.
Chauci Germaniæ pop. 1, 38, 1. *Romanis auxiliabantur* 1, 60, 3. 2, 17, 5. *eorum terra* 2, 24, 3. *Germaniam incurſant* 11, 18, 1. *Civili auxilium præſtant* 4 H. 79, 3. 5 H. 19, 2. *eorum ſitus, & mores* G. 35, 1.
Chauci majores 11, 19, 2.
Cheruſci Germaniæ pop. 1, 56, 7. 13, 56, 5. *eorum habitus, & militia* 1, 64, 3. G. 36, 1. *ab Arminio concitantur* 1, 59, 2. *a Germanico pulſi* 2, 17, 4. *eorum internæ diſcordiæ* 2, 26, 5. *bellum contra Rom. ſumunt* 2, 45, 1. *cum Cattis diſcordant* 12, 28, 2. *inertes, ac ſtulti vocantur* G. 36, 3. *regem Roma petunt* 11, 16, 1.
Chiliarchus 15, 51, 2.
Chriſtiani 15, 44, 4.
Chriſtus ibid.
Cicero Catonem laudat 4, 34, 7. *ejus carmina* O. 21, 12. *mors* O. 17, 2. *ejus vitia* O. 17, 5. *liber Brutus* O. 30, 2.
Ciceronis orationum cenſura O. 22, 1. *& ſeqq.*
Cilices 2, 78, 4. 16, 21, 4.
Cilices agreſtes, Clitæ dicti 12, 55, 1.
Cimbri Germaniæ pop. G. 37, 1.
Cingonius Varro 14, 45, 4. *Conſul deſignatus* 1 H. 6, 2. *occiſus* 1 H. 37, 4.
Cinithii Africæ pop. 2, 52, 4.
Cinna in urbe confligit 3 H. 83, 4. *apud Janiculum* 3 H. 51, 3.
Cintius 15, 25, 4.
Cinyras 3 H. 3.
Circenſe ludicrum 12, 41, 3. 15, 23, 3. 43, 8. 53, 1.
Circus maximus 2, 49, 2. *conflagravit* 6, 45, 1. 15, 38, 2.
Cirtenſium pagi 3, 74, 3.
Civica proconſul Aſiæ occiditur A. 42, 1.
Civilis. *v.* Claudius & Julius Civilis.
Civitas Romana donata 13, 54, 6. 1 H. 8, 2. 78, 1. 3 H. 47, 3.
Clades Romanis a Germanis illatæ G. 37, 7.
Clanis 1, 79, 2.
Clarii Apollinis oraculum 2, 54, 3.
Claſſes Romanæ 4, 5, 1.
Claſſiarii 4, 27, 3. 14, 4, 3. 15, 51, 2.
Claſſica legio 1 H. 31, 3. 36, 5. 2 H. 67, 2.
Claſſici 2 H. 11, 6. 14, 4.
Claſſicum canere. 2, 32, 8.
Claſſicus Treverorum alæ præfectus 2 H. 14, 2. *nobilis, ac dives* 4 H. 55, 2. *a Romanis deſciſcit* 4 H. 57, 1. *Romani imperii inſignia ſumit* 4 H. 59, 3. *Rhenum tranſit* 5 H. 19, 4. *ejus ſegnities in bello* 4 H. 70, 2. *ad Cerialem ſcribit* 4 H. 75, 1. *ab eo fugatur* 5 H. 21, 3.
Clavarium, donativi nomen 3 H. 50, 7.
Claudia Pulchra 4, 52, 1. 66, 2. *ob adulterium damnatur* 4, 52, 6.
Claudia Sacrata, mulier Ubia 5 H. 22, 6.

Claudia Silana C. Cæſaris uxor 6,20,1. *obit* 6,45,7.
Claudiæ familiæ ſuperbia 1,4,3.
Claudius Apollinaris 3 H.57,2. *remigibus praerat* 3 H. 76,2. *præfectus claſſis* 3 H.77,4.
Claudius Civilis Batavorum dux 4 H. 13, 1. *in populum Romanum ruit* 4 H.54,1. *contra Romanos Batavos accendit* 4 H. 14,5. *Galliarum ſocietatem affectat* 4 H 17,2. *ſuos in Veſpaſiani verba adigit* 4 H. 21, 1. *viribus augetur* 4 H.28, 1. *caſtra Romana obſidet* 4 H. 23, 7. 36,1. *iis per deditionem potitur* 4 H. 60, 3. *crinem poſt cædem legionum deponit* 4 H. 61, 1. *ſocietate Agrippinenſium augetur* 4 H. 66, 1. *ad Cerialem ſcribit* 4 H. 75, 1. *exercitum reparat* 5 H. 14, 1. *a Ceriale fugatur* 5 H. 18, 4. *navalem aciem oſtentat* 5 H. 23, 1. *Romanis ſe dedit* 5 H. 26, 2.
Claudius Demianus 16,10,2.
Claudius Faventinus centurio 3 H. 57, 1.
Claudius Julianus ibid. 4. *gladiatoribus praerat* 3 H. 76, 2. *occiditur* 3 H.77,4.
Claudius Labeo Batavus 4 H.18, 8. *e cuſtodia perfugit* 4 H. 56, 5. *Civili reſiſtit* 4 H.66,2. *Civilis cum capere nititur* 4 H. 70,2.
Claudius Phirricus trierarchus 2 H. 16,3.
Claudius Sagitta præfectus alæ 4 H.49,4.
Claudius Sanctus 4 H.62,6.
Claudius Senecio 13,12,1.
Claudius Severus Helvetiorum dux 1 H. 68, 1.
Claudius Timarchus Cretenſis 15, 20, 1.
Claudius Victor 4 H.33,1.
Claudius, qui deinde Imperator 1, 58, 1. 3, 18, 4. *ejus filio Sejanus ſocer deſtinatur* 3, 29, 4. *bonarum artium cupiens* 6, 46, 2. *imminutæ mentis* ibid. *hebes* 11, 28, 5. *cenſoria munia uſurpat* 11, 13, 1. *fontes aquarum urbi infert* ibid. 2. *novas litterarum formas adjicit* 11, 13, 3. 14, 4. *oratio ejus pro Gallis* 11, 24, 2. *luſtrum condit* 11, 25, 6. *vitæ cælibis intolerans* 12, 1, 1. *uxori devinctus* 11, 28, 5. 12, 1, 1. *Meſſallinam uxorem necat* 11, 38, 1. *Agrippinæ conjungitur* 12, 5, 1. *pomerium urbis auget* 12, 23, 3. *privignum filio anteponit* 12, 41, 3. *jus reddit* 12, 43, 2. *navale prœlium in lacu adornat* 12, 56, 1. *libertos ſibi, & legibus æquat* 12, 60, 5. *Judæam equitibus, aut libertis permittit* 5 H. 9, 6. *temulentus Agrippinæ minatur* 12, 64, 3. *valetudine adverſa corripitur* 12, 66, 1. *veneno necatur* 12, 67, 1. *funus ejus, & conſecratio* 12, 69, 1 & 4.
Clauſtra ærarii 5, 8, 1. *annonæ* 3 H. 8, 5. *imperii* 2, 61, 4.
Clauſtra monium 3 H. 2, 5.
Clemens Arretinus 4 H. 68, 4.
Clemens Julius centurio 1, 23, 5. 26, 1.
Clemens Poſtumi Agrippæ ſervus 2, 39, 2. *interficitur* 2, 40, 6.

Clemens Salienus 15,73,3.
Clementiæ fama novo imperio utilis 4 H.63,2.
Cleonicus Senecæ libertus 15, 45, 5.
Cleopatra pellex 11,30,1.
Clitarum natio 6, 41, 1. 12, 55, 1.
Clodius Macer 1 H. 37, 4. 73, 2. 2 H. 97, 4. *in Africa interfectus* 1 H.7, 4. 11,2. 37,1. 4 H. 49,8.
Clodius Quirinalis 13,30,2.
Cluvidienus Quietus 15,71,7.
Cluvius hiſtoricus 14,2,1.
Cluvius Rufus Hiſpaniæ præſes 1 H. 8, 1. *laudatur per edictum* 1 H.76, 2. *Lucejum Albinum timet* 2 H.58, 4. *Vitellii comitatui adjicitur* 2 H.65, 4. *Vitellii ac Sabini colloquio teſtis* 3 H.65, 4. *Hiſpania diſcedit* 4 H. 39, 6. *ab Helvidio laudatur* 4 H..43, 2.
Clypeus defunctis decernitur 2, 83, 5.
Coccejus Nerva. *v.* Nerva Coccejus.
Coccejus Proculus ſpeculator 1 H. 24,3.
Codicilli Piſonis 3, 16,4. *Sejani* 4,39,1. *Senecæ* 15,64,5.
Cœlaletæ Thraciæ pop. 3, 38,5.
Cœlius Curſor eques Rom. 3,37, 1.
C. Cœlius, Conſul. 2,41,2.
Cœlius Orator O. 17, 1. 21, 7. 25, 5, 6.
Cœnus Neronis libertus 2 H. 54, 1.
Cœranus philoſophus 14,59,2.
Cogidunus Britanniæ rex A. 14, 2.
Cohibus fluvius 3 H. 48, 2.
Cohortes leves 1, 51, 9. 2, 52, 5. 3, 39, 1. 4, 73, 3. *ſubſidiariæ* 1, 63, 3. *auxiliares*, ſive *auxiliariæ*. *v.* A.
Cohors togata 1 H. 38, 3.
Cois immunitas datur 12, 61, 1.
Collina porta 3 H. 82, 4.
Colophon urbs 2, 54, 3.
Comageni pop. 2, 42, 1. 15, 12, 1.
Cometes ſidus 14, 22, 1. 15, 47, 1.
C. Cominius 4,31,1.
Comitia conſularia ſub Tiberio 1, 81, 1. *ſub Vitellio* 2 H. 91, 2.
Comitia e campo ad patres transferuntur 1, 15, 1.
Comitia magiſtratuum in quinquennium 2, 36, 1. *& ſeqq.*
Comitia quibus ſignis dirimebantur 1 H. 18, 1.
Comitialis morbus 13, 16, 5.
Commentarii ſenatus 15, 74, 4.
Comparatione deterrima ſibi gloriam quærere 1, 10, 9.
Conciliabula 3, 40, 4.
Concordiæ ædes 3 H. 68, 5.
Concordiæ dona decernuntur 2, 32, 3.
Concordia commune periculum propulſandum A. 29, 2.
Concubia nox 1, 39, 3. 3 H. 69, 6.
Confarreandi mos 4, 16, 2.
Congiarium plebi datum 3, 29, 3. 12, 41, 3. 13, 31, 2. 14, 11, 2. O. 17, 6.
Conjuratio Piſonis in Neronem 15, 48, 1. *mira ejus taciturnitas* 15, 54, 1. *proditur* ib.
Conſi ara 12, 24, 3.
Conſidius Æquus, 3, 37, 1.

Conſ

Conſidius Proculus 6,18,1.
Conſilia bona cunctando valeſcunt 1 H.32,3.
Conſilia cum ratione, proſperis fortuitis præſtant 2 H.25,1.
Conſilia ad utilitatem vitæ dirigenda O.5,5.
Conſilia in metu non audiuntur 3 H.58,6.
Conſilia poſt res 3 H.8,7.
Conſilium ab omnibus datur; periculum ſumitur a paucis 3 H. 69,2.
Conſularia inſignia 13, 10, 1. 15, 7, 3. 72, 3. 16, 17, 2.
Conſulatus coarctati 2 H. 71, 3. *a Vitellio dati abrogantur* 4 H. 47, 2.
Convivalis lectus 14, 9, 2.
Corbulo Domitius 3, 31, 3. *dux Claudii* 11, 18, 1. *contra Germanos mittitur* ib. *in exercenda diſciplina ſeverus* ibid. 4. 13, 35, 7. *victoriam proſequi prohibetur* 11, 20, 1. *foſſam inter Rhenum & Moſam ducit* ib. 2. *in Armeniam a Nerone mittitur* 13, 8, 2. *ejus labor adverſus ignaviam militum* 13, 35 *per tot. habitus, & mores* 13, 35, 6. *vires contra Parthos dividit* 13, 37, 2. *caſtella exſcindere parat* 13, 39, 2. *Artaxata capit, ac delet* 13, 41, 3. *Tigranocertis potitur* 14, 24, 4. *in Suriam abſcedit* 14, 26, 4. *ſubſidium Tigrani mittit* 15, 3, 1. *fortunæ moderatur* 15, 5, 1. *æmuli impatiens* 15, 6, 4. *Euphratis ripam inſedit* 15, 9, 1. *Pæto laboranti fert auxilium* 15, 12, 1. *inter eum, ac Vologeſen nuntii* 15, 17, 3. *contra Parthos mittitur* 15, 25, 3. *ejus nomen apud Barbaros non inſenſum* 15, 28, 1. *ejus cum Tiridate colloquium* 15, 29, 1. *occiditur* 2 H. 76, 6.
Corcyra inſula 3, 1, 1.
Corinthus Achajæ urbs 2 H. 1, 5.
Cornelia Coſſa virgo Veſtalis 15, 22, 3.
Cornelia Gracchorum mater O. 28, 8.
Cornelia virgo 4, 16, 7.
Cornelius Scauri accuſator 6, 29, 6. *famoſus* 6, 30, 1.
Cornelius Aquinus 1 H. 7, 1.
Cornelius Cethegus conſul 4, 17, 1.
Cornelius Coſſus conſul 4, 34, 1.
Cornelius Coſſus coſ. forte ejus filius 14, 20, 1.
Cornelius Dolabella. v. Dolabella Cornelius.
Cornelius Flaccus 13, 39, 3.
Cornelius Fuſcus Pannoniæ procurator 2 H. 86, 6. 3 H. 66, 6. *ejus auctoritas* 3 H. 4, 1. *claſſis Ravennatis præfectus* 3 H. 12, 5. *Ariminum obſidet* 3 H. 42, 1. *prætoria inſignia conſequitur* 4 H. 4, 3.
Cornelius Laco prætorii præfectus 1 H. 13, 1. 19, 4. *ignaviſſimus* 1 H. 6, 1. *potentia ejus apud Galbam* 1 H. 13, 1. *militarium animorum ignarus* 1 H. 26, 4. *adverſus peritos pervicax* ibid. *Tito Vinio minatur* 1 H. 33, 5. *occiditur* 1 H. 46, 7.
Cornelius Lupus 13, 43, 3.
Cornelius Marcellus 16, 8, 3. 1 H. 37, 4.

Cornelius Martialis. v. Martialis Cornelius.
Cornelius Merula 3,58,3.
Sext. Cornelius Orfitus 16, 12, 2. *Conſul* 12,41,1.
Cornelius Primus 3 H.74,1.
Cornelius Scipio 3,74,3.
Cornelius Sulla ſenatu movetur 2,48,3.
Cornelius Sulla Claudii gener. 13, 23, 1. *ſocordi ingenio* 13, 47, 1. *Maßiliam ablegatur* ib. 4. *interficitur* 14,57,7.
Cornelius Tacitus de ſuis annalibus 4,32,1. 33,5. *res Domitiani compoſuit* 11,11,2. 1 H. 1, 5. *quindecimviralis ſacerdos* ibid. 3. *Prætor* ibid. *ejus dignitatis progreſſus* 1 H. 1,5. *Agricolæ filiam uxorem ducit* A. 9, 8.
Coronæ aureæ in conviviis 2,57, 6.
Corona civica 3, 21, 3. 16, 15, 2.
Corſica inſula 2 H. 16,1.
Corvinus. v. Meſſalla Corvinus.
Coſa Etruriæ promontorium 2, 39, 3.
Coſſutianus Capito lege repetundarum damnatur 11, 6,5. 13, 33, 2. *ſenatorium ordinem recipit* 14,48,2. *Antiſtium Prætorem accuſat* ibid. *Tigellini gener.* ib. 16, 17, 5. *animo ad flagitia præcipiti* 16,21,4. 26, 2. *Thraſeam accuſat* 16,28,1. *ob id quinquagies ſeſtertium donatur* 16, 33, 3.
Cotta Aurelius 3, 17, 8.
Cotta Meſſallinus 2, 32, 2. *claris majoribus, animo diverſus* 4, 20, 5. *atrox ejus ſententia in Agrippinam ac Neronem* 5, 3, 5. *accuſatur* 6, 5, 1.
Cotys Armeniæ minoris rex 11, 9, 2.
Cotys Boſpori rex 12, 15, 1. 18, 1.
Cotys rex partis Thraciæ 2, 64, 3. *a Rheſcuporide occiditur* 2, 66, 3. *ejus liberi tutorem Romanum accipiunt* 2, 67, 5.
Covinarii A. 35, 4. 36, 4.
Cous inſula 2, 75, 3.
L. Craſſus O. 26, 1. 34, 8.
M. Craſſus oratione valuit O. 37, 2.
M. Craſſus Piſonis Liciniani pater 1 H. 14, 4.
Craſſus ejuſdem Piſonis frater 1 H. 48, 2.
Cremerenſis clades 2 H. 91, 1.
Cremona urbs 2 H. 17, 3. 22, 5. 23, 3. *ſpectaculum gladiatorum a Cæcina ibi editum* 2 H. 67, 3. *Vitellii in eam adventus* 2 H. 70, 1. *Cæcina partem equitum ad eam occupandam mittit.* 2 H. 100, 1. *oppugnatur* 3 H. 27. 1. *& ſeq. Vitellianis partibus obſtricta* 3 H. 30, 1. *exſcinditur* 3 H. 33, 6. *& ſeqq. quo tempore condita* 3 H. 34, 1.
Cremutius Cordus 4, 34, 1. *& ſeqq.*
Creperejus Gallus 14, 5, 2.
Creſcens Neronis libertus 1 H. 76, 5.
Creta inſula 4, 21, 4. 15, 20, 1. 5 H. 2, 2. O. 40, 3.
Creticus Silanus 2, 4, 3. 43, 3.
Criſpina T. Vinii filia 1 H. 47, 3.
Criſpinus Cæpio 1, 74, 1.

Cri-

Criſpinus centurio 1 H. 58, 5.
Criſpinus Rufius prætorii præfectus 11, 1, 5. *præturæ inſignibus donatur* 11, 4, 4. *præfectura privatur* 12, 42, 1. *Poppææ maritus* 13, 45, 6. *pellitur in exſilium* 15, 71, 6. *ſe ipſe interficit* 16, 17, 2.
Crupellarii 3, 43, 4.
Cteſiphon imperii Parthorum ſedes 6, 42, 6.
Cugerni pop. 5 H. 16, 2. 18, 3.
Culpa pœnam antecedit 15, 20, 3.
Culpæ ſocietas tutior 2 H. 52, 3.
Cumæ 16, 19, 1.
Cumana litora 15, 46, 3.
Cunctatio quando damnoſa 1 H. 21, 4. 38, 4. *conſtantiæ propior* G. 30, 5.
Cunei militares 16, 27, 2. 4 H. 20, 4. *cuneis aßiſtere* 5 H. 16, 3. *concurrere* 2 H. 42, 4. *erumpere* 14, 37, 1. *niti* 3 H. 29, 3.
Cuneus Germanici 2, 83, 6.
Curiæ veteres 12, 24, 3.
Curru vehi in ludis vetitum 1, 15, 4.
Curtilius Mancia 13, 56, 3.
T. Curtiſius 4, 27, 2.
Curtius Atticus 4, 58, 1. *a Sejano opprimitur* 6, 10, 3.
Curtius lacus 1 H. 41, 2. 2 H. 55, 2.
Curtius Lupus quæſtor 4, 27, 3.
Curtius Montanus 16, 28, 2. *famoſi carminis reus.* 16, 29, 3. *patri conceditur* 16, 33, 2. *ejus in ſenatu ſententia* 4 H. 40, 2. *in Regulum invehitur* 4 H. 42, 4. *ſenatus aſſenſu auditur* 4 H. 43, 1.
Curtius Rufus 11, 20, 3. 21, 1.
Curtius Severus 12, 55, 3.
Cuſtodes ſemper ſuſpecti 3 H. 59, 6.
Cuſus fluvius 2, 63, 7.
Cyclades inſulæ 2, 55, 3. 5, 10, 1.
Cyclopes interfecti 3, 61, 3.
Cyme 2, 47, 4.
Cyprus inſula 2 H. 2, 3.
Cyprii jus aſyli defendunt 3, 62, 4.
Cyrenenſes Caſium Cordum accuſant 3, 70, 1. *Pedium Blæſum* 14, 18, 1. *Antonium Flammam* 4 H. 45, 4.
Cythera inſula. 3, 69, 4.
Cythnus inſula 2 H. 8, 3.
Cyziceni libertate privati 4, 36, 2.

D.

Daci 1 H. 2, 2. 3 H. 46, 3. 4 H. 54, 2. G. 1, 1.
Dahæ pop. 2, 3, 1. 11, 10, 3.
Dalmatæ 2, 53, 1. *duabus legionibus tenebantur* 4, 5, 4. *quæ in Othonem jurant* 1 H. 76, 1. *Veſpaſiani partibus accedunt* 2 H. 86, 5.
Dalmatæ in claſſe Revennate militant 3 H. 12, 2. *claſſem ſupplent* 3 H. 50, 5.
Dandarica 12, 16, 2.
Danubius fluvius 2, 63, 2. 4, 5, 4. 3 H. 46, 2. *ejus deſcriptio* G. 1, 1.
Darius Rex 3, 63, 4.
Decemviralis poteſtas 1, 1, 2.
Decemviri 3, 27, 1.
Decimus Pacarius Corſicæ procurator 2 H. 16, 2. *interficitur* ibid. 5.
Decius Calpurnianus 11, 35, 6.

De-

Decrius 3,20,2.
Decumana porta 1,66,1.
Decumatæ cohortes 3, 21, 1. *legiones* 1 H. 51,6.
Decumates agri G.29,5.
Decuriæ equitum 3, 30, 2. 14, 20, 7.
Decurio equitum 2 H.29,2.
Dediti non trucidandi 12,17,2.
Deliberatio rebellionem arguit 2 H.77,6. A.15,10.
Delphi 2,54,4.
Delus 3, 61, 1.
Demetrius doctor Cynicus 16, 34, 2. 4 H.40,5.
Demoſthenes O.12, 6. O.15,5. O.25,4. O.32,9.
Dentheliates ager 4,43,2.
Deorum acta ſanctius credere, quam ſcire G.34,4.
Deum honor principi non habetur dum vivit 15,74,5.
Dextræ implicatæ in fœderibus 12, 47, 3. *concordiæ inſigne* 2 H. 8, 4. *hoſpitii inſigne* 1 H. 54, 1.
Diana Leucophryna 3, 62, 1.
Diana Perſica 3,62,3.
Dianæ Limenetidis templum 4, 43, 1.
Dianæ patria 3,61,1.
A. Didius Britanniæ Legatus 12, 40, 1. *ſenectute gravis* ib. 7. *parta a majoribus continuit* A. 14, 3. *Gallus vocatur* A. 14, 3.
Didius Romanus dux 12, 15,1.
Didius Scæva 3 H.73,4.
Dido 16, 1,4.
Didymus libertus 6,24,2.
Dierum ſpatia apud Britannos A. 12, 5.
Dii Manes 3,2,3.
Dillius Aponianus 3 H. 10, 1.
Dillius Vocula legatus 4 H. 24, 1. *ejus conſtantia* 4 H. 25, 7. *in Gugernos exercitum ducit* 4 H. 26, 5. *Herennium Gallum a militibus vinctum exſolvit* 4 H. 27, 6. *Civilis eum aggreditur* 4 H. 33, 1. *ejus culpa in bello* 4 H. 34, 2. *militum iras ſervili habitu evadit* 4 H. 36, 4. *Gallorum fraude decipitur* 4 H. 56, 7. *milites alloquitur* 4 H. 58, 1. & *ſeqq. occiditur* 4 H. 59, 1.
Dinis dux Thracum 4,50,1.
Diodorus Stoicus O. 30,3.
Diplomata 2 H. 54, 2. 65, 2.
Dis pater 4 H. 84,8.
Diſciplina militaris diſcordiis civium reſolvitur 1 H. 51, 2. *obedientiam requirit* 1 H 84,3.
Diſcordia malum extremum 4, 49, 5.
Diſcordia hoſtium maxime optanda G. 33, 3.
Diſcordiæ tempore peſſimi valent 4 H. 1, 6.
Divites plerunque imbelles 3, 46, 4. 11, 18, 2.
Divitiæ facilius vituperantur, quam faſtidiuntur O. 8, 8.
Divodurum oppidum 1 H.63,1.
P. *Dolabella Africæ Proconſul* 4,23, 5. *Tacfarinatem ſuperat* 4, 25,5. *triumphalia ei negantur* 4, 26, 1. *accuſationibus ſe immiſcet* 4, 66, 3. *ſententia ejus de gladiatoribus* 11,22,2.
Dolabella Cornelius adulator nimius 3,47,4. 68, 4.
Dolabella Cornelius cuſtoditur 1 H. 88, 1. *juſſu Vitellii occiditur* 2 H. 63, 1.

Dolus inevitabilis 4 H. 24, 2.
Dominandi cupido, cunctis affectibus flagrantior 15, 53, 1.
Dominantium exitus atrociore fama 4, 11, 4. *vitia toleranda* 4 H. 74, 4.
Dominatio paucorum, regibus ſimilis 6, 42, 3.
Dominationem captans, ſpecioſa nomina prætexit 4 H. 73, 7.
Dominationis ardua principia 4, 7, 4.
Dominationis magiſtri 2 H. 63, 3.
Dominationis ſubſidia 1, 3, 1.
Dominationis vis 15, 69, 1.
Domitia Decidiana Agricolæ uxor A. 6, 1.
Domitia Lepida Neronis amita ab Agrippina pervertitur 12, 64, 3. 65, 2.
Domitia Neronis amita 13, 19, 5.
Domitianus Veſpaſiani filius 3 H. 59, 5. *in Capitolium accitur* 3 H. 69, 6. *inde elabitur* 3 H. 74, 1. *Cæſar conſalutatur* H. 86, 6. 4 H. 2, 1. *prætura ei decernitur* 4 H. 3, 6. *eam ſuſcipit* 4 H. 39, 3. *ſenatum ingreditur* 4 H. 40, 1. *adverſa ejus fama* 4 H. 51, 3. *indomitæ libidines* 4 H. 68, 2. *fidem Cerialis tentat* 4, 86, 2. *licentia* A. 7, 3. *ad bellum proficiſcitur* 4 H. 85, 1. *Lugdunum venit* 4 H. 86, 1. *falſus ejus e Germania triumphus* A. 39, 2. *anxius erga duces inſignes* ibid. 3. *præceps in iram* A. 42, 6. *multas nobilium cædes perpetrat* A. 45, 1. & *ſeqq.*
Gn. Domitius Agrippinæ vir 4, 75, 1. *Tiberii progener* 6, 45, 4. *Albucillæ adulter* 6, 47, 4. *Conſul* 6, 1, 1. *effigies ei a Nerone filio ponitur* 13, 10, 1.
L. Domitius 1, 63, 5. *moritur* 4, 44, 1. *ejus res geſtæ* ib. 3.
L. Domitius a Claudio adoptatur 11, 11, 4. *Neronis cognomentum adipiſcitur* ib. *v.* Nero.
Domitius Afer 4, 52, 1. *primoribus oratorum additus* ib. 6. *Varum Quintilium accuſat* 4, 66, 2. *obiit* 14, 19, 1.
Domitius Balbus 14, 40, 2.
Domitius Cæcilianus 16, 34, 3.
Domitius Celer 2, 77, 1. *triremi in Suriam pergit* 2, 78, 2. *Laodiceam appellit* 2, 79, 3.
Domitius Corbulo v. Corbulo.
Domitius Pollio 2, 86, 1.
Domitius Sabinus 1 H. 31, 2.
Domitius Silius 15, 59, 7.
Donaria militaria 1, 44, 7.
Donatius Valens 1 H. 56, 2. *occiditur* 1 H. 59, 3.
Donuſa Inſula 4, 30, 2.
Doryphorus Neronis libertus 14, 65, 1.
Druidæ 14, 30, 2. 4 H. 54, 3.
Druſiana foſſa 2, 8, 1.
Druſilla Cleopatræ & Antonii neptis 5 H. 9, 7.
Druſilla Germanici filia 6, 15, 4.
Druſus Germanici filius 4, 4, 1. *togam virilem ſumit* ibid. *diis a ſacerdotibus commendatur* 4, 17, 1. *præfectus urbis* 4, 36, 1. *atrox ingenio* 4, 60, 5. *in carcere moritur* 6, 23, 3. *falſus pro vero apud Cycladas* 5, 10, 1.
Druſus Tiberii filius 1, 24, 1. *in Pannoniam mittitur* ibid. *milites*

lites alloquitur 1, 29, 1. *prompto ad aſperiora ingenio* ib. 6. *Romam redit* 1, 30, 6. *gladiatorum editioni præſedit* 1, 76, 4. *ſanguine gaudet* ibid. *concors Germanico* 2, 43, 10. *in Illyricum mittitur* 2, 44, 1. 3, 7, 1. *Piſoni ſuper Germanici morte reſpondet* 3, 8, 3. *Germanos ad diſcordiam illicit* 2, 62, 1. *ovatio ei decernitur* 2, 64, 4. *Illyrico redit.* 3, 11, 1. *urbe repetendis auſpiciis egreditur* 3, 19, 4. *ovans ingreditur* ibid. *conſul cum patre Tiberio* 3, 31, 1. *tribunitiæ poteſtatis conſors* 3, 56, 1. *intendit Sejano manus* 4, 3, 2. *veneno a Sejano necatur* 4, 8, 1.

Druſus Tiberii frater 1, 3, 2. *magna ejus apud Romanos memoria.* 1, 33, 2. *vulgi favor in eo haud proſper* 2, 41, 5. *ejus funus ab Auguſto honoratum* 3, 5, 1. *tributum ab eo Friſiis impoſitum* 4, 72, 2. *Suevis Regem imponit* 12, 29, 1. *Rhenus ab eo aggere coërcitus* 13, 53, 2. 5 H. 19, 3. *Oceanum tentavit* G. 34, 4.

Dubius Avitus. 13, 54, 2. 56, 1. *v.* Avitus Dubius.

Ducennius Geminus 15, 18, 3. *præfectus urbis ſub Galba* 1 H. 14, 2.

Ducenteſimæ vectigal 2, 42, 7.

Ducis ſegnities quid efficiat 3 H. 73, 2.

C. Duillius Iani templum ſtruxit 2, 49, 3.

Dulgibini Germaniæ pop. G. 34, 1.

Dyrrhachium 2 H. 83, 2.

E.

Ecbatana 15, 31, 1.

Edicto monetur populus 1, 8, 6. 3, 6, 1. *increpatur* 5, 5, 1. *modeſtiæ admonetur* 4 H. 45, 3.

Edicto nonnulla memorat princeps 14, 63, 1.

Edictum, ne præſides ludos ederent 13, 31, 4.

Educatio liberorum O. 28, 4. & *ſeqq.*

Effigies Cæſaris in exercitu 12, 17, 4. *Germanici* 2, 83, 2. *Neronis* 13, 8, 1. 15, 22, 2. *Octaviæ* 14, 61, 1. *Poppææ* 12, 17, 4. 15, 24, 3. *Sejani* 4, 74, 2. *Tiberii* 4, 64, 4. *damnatorum demotæ* 11, 38, 3. *in Gemonias tractæ* 3, 14, 5.

Egnatia Maximilla 15, 71, 5.

P. Egnatius Sorani cliens 16, 32, 2. *perfidioſus, & ſubdolus* ib. 3.

Eleazarus Judæorum dux 5 H. 12, 4.

Elephantine 2, 61, 4.

Eleuſis 4 H. 83, 4.

Eloquentia bonarum artium princeps 11, 6, 6. O. 27, 7. *lucroſa, & ſanguinans* O. 12, 3. *metu debilitatur* 3, 67, 2.

Eloquentiæ laus pro crimine 14, 52, 3. *forenſis laus* O. 5, 4.

Elyſii Germaniæ pop. G. 43, 4.

Emeritenſes 1 H. 78, 1.

Ennia Macronis uxor 6, 45, 7.

L. Ennius eques Rom. 3, 70, 2.

Epaphroditus Neronis libertus 15, 55, 1.

Epheſii 3, 61, 1. 4, 55, 4. 16, 23, 3.

Epicharis mulier 15, 51, 1. *conjuratos Neronis accendit* ibid. *mira*

mira ejus conſtantia 15, 57, 1.
Epidaphne 2,83,4.
Epiphanes rex 2 H.25,5.
Eporedia 1 H.70,3.
Epponina Sabini uxor 4 H. 67, 4.
Eprius Marcellus uno die Prætor 12, 4, 4. repetundarum abſolvitur 13, 33, 3. acri eloquentia 16, 22, 10. O. 5, 7. in Thraſeam invehitur 16, 28, 1. quinquagies ſeſtertium donatur 16, 33, 3. jurgium inter eum, ac Cæcinam 2 H. 53, 1. ſententia ejus de ſortiendis legatis 4 H. 6, 4. 8, 1. ab Helvidio accuſatur 4 H. 43, 2.
Epulæ liberales 15, 55, 4. prodigæ 1 H. 62, 3. tempeſtivæ 11, 37, 2.
Equeſter ordo 2, 83, 6. locus 3, 30, 3. 6, 7, 3. 14, 53, 5.
Equeſtre faſtigium 4, 40, 6. nomen 1 H. 13, 1.
Equeſtres Ægypto impoſiti 12, 60, 2.
Equeſtris dignitas 4 H.39,2. nobilitas A. 4, 1.
Equeſtris Fortunæ templum 3, 71, 1.
Equites alarii 4,73,3. 12,27,3.
Equites Rom. illuſtres 2, 59, 4. 4, 58, 1. 64, 3. 11, 4, 1. 35, 4. 15, 28, 4.
Equites Rom. ludis prohibiti 2 H. 62, 4. in luctu trabeati 3, 2, 2. locus eorum in circo 15, 32, 2.
Equorum præſagia apud Germanos G. 10, 5.
Equus conſularia inſignia geſtans 15, 7, 5.
Erato Armeniæ regina 2,4,2.
Erindes fluv. 11,10,3.
Erythræ 6, 12, 5.
Eſquiliæ 15,40,1.
Eteſiæ 6,33,5. 2 H.98,4.
Etruria 4,55,6. 3 H.41,5.
Etruſci litteras a quo didicerint 11,14,3.
Euander 11,14,3. 15, 41,1.
Eubœa inſula 2,54, 1. 5, 10, 4.
Eucerus Alexandrinus 14, 60, 2.
Eudemus Medicus 4, 3, 6. 11, 5.
Eudoſes Germaniæ pop. G. 40, 2.
Eventus rerum fere fortuiti 1 H. 4, 1.
Eumolpidarum gens 4 H. 83, 4.
Eunones Aorſorum princeps 12, 15, 2. 18, 2. Mithridatem Claudio commendat. 12, 19, 2.
Euodus Claudii libertus 11, 37, 4.
Euphrates fluvius 2, 58, 1. 4, 5, 3. 6, 31, 6. 13, 7, 2. 15, 3, 3.
Euripides O.12,6.
Excubiæ militares fœminis imperatoriis 13,18,5.
Exempla magna aliquando iniqua 14, 44,7.
Exempla moribus diuturniora 4 H.42, 11.
Exercitus quietus, in prœlio fortiſſimus. 1 H. 84, 3.
Exercituum ſeparatio diſciplinæ prodeſt. 1 H.9,4.
Experiendo multa conſiunt quæ ſegnibus ardua videntur 15, 59, 3.
Experimenta aliena docent A. 19, 1.

Explo-

Exploratores curioſi ſua non occultant 2 H. 34, 1.
Exquilina porta 2,32,5.
Exſequiæ publicæ 3,48,1.
Externa conſiliis, quam armis retinenda. 6,32,1.
Externo ſanguine hoſtes ulciſci 14,23,4.
Exſulibus jus libertorum reſtituitur 2 H. 92,5.
Ezates Adiabenus 12,14,3.

F.

Fabius Fabullus legatus 3 H. 14,2.
Fabius Maximus 1,5,2. moritur ibid. 3.
Fabius Priſcus 4 H. 79,6.
Fabius Romanus 16,17,4.
Fabius Ruſticus hiſtoricus 13, 20, 3. 13, 61, 4. 14, 2, 3. A. 10, 3.
Fabius Valens legatus 1 H. 7, 1. Vitellii inſtigator 1 H. 52, 4. Vitellium imperatorem conſalutat 1 H. 57, 1. dux ab eo deligitur 1 H. 61, 1. nuntium de imperio Othonis accipit. 1 H. 64, 1. ejus mores 1 H. 66, 3. 3 H. 62, 3. Othonianos per epiſtolas increpat 1 H. 74, 6. Gallis auxilia mittit 2 H. 14, 2. in Italiam cum exercitu venit 2 H. 27, 1. ſeditio militum contra illum 2 H. 29, 1. vires cum Cæcina jungit 2 H. 30, 1. pontem in Pado ſtruit 2 H. 34, 2. prælium cum Othonianis committit 2 H. 41, 3. & ſeqq. epiſtolæ ejus ad conſules 2 H. 55, 4. ob lucra, & quæſtus infamis 2 H. 56, 3. a Vitellio pro concione laudatur 2 H. 59, 5. gladiatores Bononiæ edit 2 H. 71, 1. munia imperii obit 2 H. 92, 2. Romæ etiam gladiatores edit 2 H. 95, 1. dux contra Veſpaſianum deligitur 2 H. 99, 1. ſegniter ad bellum incedit 3 H. 40, 1. naves conſcendit 3 H. 41, 6. a Flavianis capitur 3 H. 43, 4. Urbini interficitur 3 H. 62, 1. origo ejus, & vita ib. 3.
Fabritius Vejento 14, 50, 1.
Facetiæ acrem ſui memoriam relinquunt 5, 2; 3. 15, 68, 4.
Facilitas faſtidium parit 11, 26, 1.
Facinoroſi nunquam timore vacui 15, 36, 3.
Falanius eques Rom. 1, 73, 1.
Falſa incertis, & feſtinatione valeſcunt. 2, 39, 5.
Fama credula inter gaudentes, & incurioſos 1 H. 34, 3. in majus omnia vulgat 3, 44, 1. in novis cœptis validiſſima 13, 8, 4. 15, 59, 2. magna pericloſior quam mala A. 5, 6. major de ignotis A. 25, 4. non contemnenda 4, 38, 7. non ſemper errat A. 9, 7. ſupprimendo augetur 1 H. 17, 3. 2 H. 96, 4. A. 18, 9. vera falſaque auget 4 H. 50, 1.
Famæ contemptu virtutes contemnuntur. 4, 38, 7.
Famæ inſtandum A. 18, 5.
Famæ boni etiam indulgent A. 9, 6.
Famam praire 15, 4, 1.
Famiſulanus Vectonianus 15, 7, 2.
Famoſorum libellorum cognitio 1, 72, 4.
Faſces verſi 3, 2, 2. imperatorii 13, 9, 5.

faſti

Faſti adulatione fœdati 4 H. 40, 3.
Faſtis nomen radere 3, 17, 8.
Fato an forte res volvantur 6, 22, 1.
Favonius 16, 22, 8.
Fauſtus Sulla conſul 12, 52, 1.
Feciales 3, 64, 4.
Felicitas homines corrumpit 1 H. 15, 6. *vitia patefacit* 3 H. 49, 1.
Felicitas temporum 1 H. 1, 6.
Felicitatem recentem aliorum ægris oculis mortales introſpiciunt 2 H. 20, 4.
Felix. v. Antonius Felix.
Feminæ belli duces apud Britannos 14, 35, 1. *ob lacrymas incuſatæ* 6, 10, 1.
Feminarum libido coërcita 2, 85, 1. *honores moderandi* 1, 14, 2. *earum quæ cum ſervis junguntur pœnæ* 12, 53, 1.
Fenius Rufus præfectus annonæ 13, 22, 1. *præfectus prætorii* 14, 51, 4. *Agrippinæ amicus* 14, 57, 1. *in Neronem conjurat* 15, 50, 4. *ab indicibus proditur* 15, 66, 1. *occiditur* 15, 68, 2. *amici ejus damnantur* 16, 12, 1.
Fenni pop. G. 46, 1.
Ferentanum oppidum 15, 53, 3.
Ferentanus miles 15, 35, 2.
Ferentinum municipium 2, 50, 1.
Feriæ Latinæ 4, 36, 1. 6, 11, 2.
Feronia 3 H. 76, 1.
Feſtinatio contra recentem conjurationem utilis 1 H. 33, 1. *in diſcordiis civilibus tutior* 1 H. 62, 2.
Feſtus cohortis præfectus opprimitur 2 H. 59, 1.
Fidena alibi: Fidenæ *oppidum* 4, 62, 2. 3 H. 79, 6.
Fides deſciſcentibus inimica 1 H. 59, 3. *affecta* 3 H. 65, 2. *afflicta* 1 H. 88, 5. *concuſſa* 5 H. 25, 1. *contumax* 1 H. 3, 2. *refecta* 6, 17, 6. *in diſcordiis fluxa* 2 H. 75, 1. *inter victores victoſque leviſſima.* 2 H. 7, 1.
Fiducia tarditatem gignit 2 H. 11, 3.
Filius patrem in prœlio occidit 3 H. 25, 3.
Filius patris juſſa detrectare non debet. 3, 17, 1.
Fingens læta, falſis ingraveſcit. 3 H. 54, 4.
Firmius Catus ſenator 2, 27, 2. *relegatur, & a Tiberio protegitur.* 4, 31, 6.
Flaccus Hordeonius. v. Hordeonius Flaccus.
Flaccus Veſcularius. v. Veſcularius Flaccus.
Flamines 3, 58, 1. 71, 3.
Flaminia via 3, 9, 1. 13, 47, 3. 1 H. 86, 5. 2 H. 64, 1. 3 H. 79, 1.
Flaminica Dialis 4, 16, 6.
Fluminium 4, 16, 4. 13, 2, 5.
Flammeum 15, 37, 5.
Flavianus. v. Titus Ampius Flavianus.
Flavius Arminii frater 2, 9, 2. 11, 16, 2.
Flavius Gallorum dux 2 H. 94, 3.
Flavius Nepos tribunus 15, 71, 4.
Flavius Sabinus v. Sabinus.
Flavius Scevinus 15, 40, 4. *a domo ejus conjuratio in Neronem*

nem proditur 15, 54, 1. conſtanter ſe defendit 15, 55, 2. occiditur 15,70,2.
Flavius Subrius in Neronem conjurat. 15, 49, 1. in ſcena canentem occidere cogitat 15,50, 6. Senecæ tradere imperium cogitat 15, 65, 1. pervertitur 15, 67, 1.
Flevum Friſiorum caſtellum 4, 72, 5.
Floræ templum 2, 49, 2.
Florentini legatos Romam mittunt. 1, 79, 2.
Florus Geſsius Judææ procurator 6 H. 10, 1.
Flumen ſale gignendo fecundum 13, 57, 1.
Fœnebre malum 6,16,2.
Fœneratores accuſantur 6, 17, 3.
Fœnori filiis in mortem parentum non danda pecunia 11, 13, 2.
Fœnoris duæ partes in agris 6, 17, 2.
Fœnus unciarium, & ſemunciarium 6, 16, 3.
Fontejus Agrippa 2, 30,2. 86, 2.
Fontejus Agrippa Mœſiæ præponitur 3 H. 46, 5.
Fontejus Capito 4,36,3.
Fontejus Capito conſul 14, 1, 1.
Fontejus Capito in Germania interficitur 1 H.7,1. 37, 4. milites eum occiſum indignantur 1 H. 8, 4. cauſa cadis ejus 3 H. 62, 5. ejus avaritia, ac ſordes 1 H. 52, 2. grata memoria ejus apud milites 1 H. 58, 4.
Formiæ 15,46,3.
Formiani agri 16, 10,3.
Formido homines facile mutat 2 H. 63, 5.
Forojulienſis colonia 2 H. 14, 2. 3 H. 43, 1. A. 4, 1.
Fortis Fortunæ templum 2, 41, 1.
Fortunæ templum 15, 53, 3. 3 H. 50, 6.
Fortuna ſecunda ſuperbiam parit 11, 17, 3.
Fortunæ diſsimilitudine gloria augetur 15, 28, 2.
Fortunæ inſtabilis documenta 4 H. 47, 2.
Fortunæ moderandum 15, 5, 1.
Fortunæ ruentis noviſsima libido 3 H 41, 2.
Fortunarum effigies 15, 23, 3.
Fortunatus libertus 16,10,2.
Forum Alieni 3 H.6,4.
Forum Julium 2, 63, 6. 4, 5, 1.
Foſi Germaniæ pop. G. 36,4.
Foſſa Corbulonis 11, 20,2.
Foſſa Druſiana 2, 8,1.
Foſſa inter Ararim, & Moſellam 13,53,3.
Framea G. 6, 2. 18, 3. earum concuſsio G. 11,7.
Fratrum diſcordiæ antiquæ 13, 17, 1.
Fraus inevitabilis 4 H. 24, 2.
Friſii 1, 60, 3. 4 H. 15, 5. pacem frangunt 4, 72, 1. a Corbulone ſubiguntur 11, 19, 1. agros Romanorum occupant 13, 54, 1.
Friſii majores, & minores G. 34, 2.
Frumentum vetus in Tiberim jacitur 15,18,2.
Fucinus lacus 12,56,1.

Fuſius Geminus Conſul 5, 1, 1. *ejus mater necatur* 6, 10, 1.
Fulcinius Trio. v. Trio Fulcinius.
Fulvius Aurelius 1 H. 79, 7.
Fundani lacus 3 H. 69, 3.
Funditores 2, 20, 4. 13, 39, 6.
Funera acerba oculis ſubtracta 13, 17, 3.
Funus cenſorium 4, 15, 3. 6, 27, 2. 4 H. 47, 2.
Funus publicum 6, 11, 5.
Furius Camillus. Proconſul Africæ 2, 52, 4. *Tacfarinatem pellit* 3, 20, 1.
Furius Camillus Scribonianus Conſul 6, 1, 1. *arma civilia movet* 12, 52, 2. *ejus filius* ibid. 1.
Furnius Claudiæ Pulchræ adulter 4, 52, 2. *damnatur* ibid. 6.
Fuſcus. v. Cornelius Fuſcus.

G.

Gabinianus orator O. 26, 10.
Gabinum ſaxum igni impervium 15, 43, 3.
Galatia 13, 35, 3. 2 H 9, 1.
C. Galba conſularis 6, 40, 3.
Ser. Galba Conſul 6, 15, 1. 1 H. 1, 1. 11, 5. *Tiberii præſagium de illius imperio* 6, 20, 3. *ejus ſeveritas* 1 H. 5, 4. 18, 5. 35, 3. *crudelitas* 1 H. 6, 2. *ingenii mobilitas* 1 H. 7, 2. *irriſui, & faſtidio erat ob ſenectam* 1 H. 7, 5. *Vitellium in inferiorem Germaniam mittit* 1 H. 9, 2. *de adoptando Cæſare cogitat* 1 H. 12, 2. *militibus non fidit* 1 H. 14, 1. *oratio ejus Piſonem adoptantis* 1 H 15, *& ſeqq. cæleſtia præſagia contemnit* 1 H. 18, 1. *pro Apollinis æde ſacrificat* 1 H. 27, 1. *ambiguus, an domi maneat, an caſtra petat* 1 H. 31, 3. *domo exit, ſella levatus* 1 H. 35, 2. *aurea ipſius ſtatua* 1 H. 36, 1. *huc illuc agitatur* 1 H. 40, 1. *imago ejus ſolo affligitur* 1 H. 41, 1. *occiditur* ibid. 4. *ejus vita, & mores* 1 H. 49, 3. *ejus imagines in Germania ſaxis petuntur* 1 H. 55, 2. *circa templa latæ* 2 H. 55, 2. *reſtitutæ* 3 H. 7, 3.
Ser. Galba orator O. 18, 1. 25, 11.
Galbiani 1 H. 51, 4.
Galeria Vitellii uxor 2 H. 60, 6. *laudatur* 2 H. 64, 3.
Galerianus Calpurnius v. Calpurnius.
Galerius Trachalus orator 1 H. 90, 3. *ab uxore Vitellii protegitur* 2 H 60, 6.
Galgacus Britannorum dux A. 29, 3.
Galilæi Judææ pop. 12, 54, 3.
Galli a Germanis pulſi G. 2, 6. *animos tollunt* 4 H. 54, 2. *delectum, & tributa aſpernantur* 4 H. 26, 1. *auxiliares* 2 H 68, 3. 69, 3. 4 H. 31, 2. *nutantes* 1 H. 2, 2. 4 H. 49, 3. *rebellionem cœptant* 3, 40, 1. *Romam olim ceperunt* 3 H. 72, 1. *in Germaniam forte transgreſſi* G. 28, 1. *in bellis floruerunt* A. 11, 6. *feſſi miniſtrandis equis* 2, 5, 4. *morbis obnoxii* 2 H. 93, 2. *Romanam civitatem adipiſcuntur* 11, 23, 1. 1 H. 8, 2.
Gallorum fraus 4, 56, 7. *inertia* G. 28, 6.
Gallia comata 11, 23, 1. *Lugdunenſis*

nenſis 2 H. 59, 4. *Narbonenſis* 2, 63, 6. 12, 23, 1. 16, 13, 5. 1 H. 48, 7. 87, 1. 2 H. 28, 1. 3 H. 42, 5. *ad Rhenum, Galbæ adverſa* 1 H. 51, 4.
Galliarum aditus 1 H. 87, 1. *cenſus* 1, 31, 2. 33, 1. 2, 6, 1. 14, 46, 2. *litus* 4, 5, 1. *ora* 11, 18, 2. 4 H. 12, 3. *fides* 1, 34, 6. *munificentia in legiones* 1, 71, 2.
Gallica ripa 1, 57, 4. 2, 6, 4.
Gallica incendia 15, 43, 1.
Gallicæ cohortes 2, 17, 4. 1 H. 70, 4.
Gallicum fœdus 4 H. 76, 4.
Gallus Annius. v. Annius Gallus.
Gallus Aſinius. v. Aſinius Gallus.
P. Gallus eques Rom. 16, 12, 1.
Galvia Criſpinilla 1 H. 73, 1. *magiſtra libidinum Neronis* ib. 2.
Gambrivii G. 2, 5.
Gannaſcus Cattorum dux 11, 18, 1. *occiditur* 11, 19, 2.
Garamantes 3, 74, 3. *legatos Romam mittunt* 4, 26, 3. *indomiti, ac latrociniis ſueti* 4 H. 50, 6.
Gelduba caſtrorum locus 4 H. 26, 3. 32, 2. 58, 5. *a Civili capitur* 4 H. 36, 1.
Gellius Poblicola 3, 67, 1.
Geminius eques Rom. 6, 14, 1.
Gemoniæ 3, 14, 5. 5, 9, 3. 6, 25, 3. 3 H. 74, 5. 3 H. 85, 6.
Gerelanus tribunus 15, 69, 1.
Germaniæ fines G. 1, 1. *vocabulum* G. 2, 6. *cælum* 1, 23, 3. 24, 1. G. 2, 2. *terrarum diſcrimina* G. 5, 1. *metallorum inopia* ibid. 4. *ripa ſuperior* 4 H. 70, 2.
Germaniæ inferioris legiones 1, 31, 2. 1 H. 9, 2. *ſuperioris* 1, 31, 2. 1 H. 12, 1. 53, 1.
Germani indigenæ G. 2, 1. *læti bello* 4 H. 16, 2. *acie & juſtis locis funduntur* 2, 5, 3. *ab Agrippinenſibus trucidantur* 4 H. 79, 2. *a Ceriale fugantur* 5 H. 18, 4. 21, 2. *imperatorum cuſtodes* 13, 18, 5. *legatos ad Civilem mittunt* 4 H. 17, 1. *morbis obnoxii* 2 H. 93, 2. *natandi artem callent* 2 H. 35, 1. 4 H. 66, 3. *cis Rhenum colentes* 1, 56, 1.
Germanorum arma 2, 14, 3. 5 H. 14, 4. G. 6, 2. *anni diſtributio* G. 26, 4. *bella cum Romanis diuturna* G. 37, 4. *cauſæ tranſcendendi in Gallias* 4 H. 73, 6. *compotationes* G 22, 3. *conſultationum mos* G. 11, 1. *defectio* 1 H 19, 3. *dii* G 9, 1. *& ſeqq. educatio liberorum* G. 20, 2. *fides* 13, 54, 5. *fœminæ* 5 H. 25, 4. G. 7, 3. 8, 2. 17, 5. 18, 1. 19, 1. *fatidicæ pleræque habitæ pro deabus* 4 H. 61, 4. G. 8, 4. *feſta nox ſolemnibus epulis* 1, 50, 4. *funera, & ſepulcra* G. 27, 1. *heredes* G. 21, 6. *hoſpitalitas* G. 21, 3. *liberalitas* G. 15, 3. *magiſtratuum electio* G. 12, 5. *militiæ ſtudium* G. 14, 4. *patrius mos in bello* 2 H. 22, 2. *migrationes* G. 28, 5. *pœnarum diverſitas* G. 12, 2. *proceritas corporum* 5 H. 14, 4. G. 4, 2. *regum, & ducum poteſtas* G. 7, 1. *ſigna in bellis imagines ferarum* 4 H. 22, 4. G. 7, 2. *ſpe-*

Sacula G.24,1. *tumida terra, profundi amnes* 2,23,3. *turbatio* 3 H.46,1. 4 H.3,5. *vetus libertas* 11,16,5. *veſtitus, & matrimonia* G.17,1. *& ſeqq.* 18,1. *& ſeqq. vini in temperantia* G. 23,1. *uſura illis ignota* G. 26,1.
Germanica bella a Plinio ſcripta 1,69,3.
Germanica clades 4 H.12,1.
Germanicarum legionum motus 1,31,1. *ſedatur* 1,49,4.
Germanici cognomen 1 H.62,4.
Germanicus Druſi filius 1,3,7. *a Tiberio timetur* 1,7,6. *legionibus Germanicis imponitur* 1,3,7. & 31,1. *in eum populi favor* 1,33,3. *ejus laudes* ib. 4. *imperium ei a militibus offertur* 1,35,4. *Germaniam vaſtat* 1,51,1. *Imperator vocatur* 1,58,7. *oſſa Varianarum legionum ſepelit.* 1,62,1. *Arminium cum exercitu ſequitur* 1,63,1. *comitas ejus in milites* 1,71,3. *claſſem contra Germanos parat* 2,6,1. *decurrit in honorem Druſi patris* 2,7,4. *ejus ſomnium* 2,14,1. *navalis clades* 2,2,3. *& ſeqq. Romam a Tiberio revocatur* 2,26,3. *de Germanis triumphat* 2,41,2. *Orienti præponitur* 2,43,2. *Spei templum conſecrat* 2,49,4. *Athenis uno tantum lictore incedit* 2,53,3. *a Piſone ſpernitur* 2,57,6. *Ægyptum adit* 2,59,1. *ob id a Tiberio incuſatur* ibid. 3. *ovatio ei decernitur* 2,64,1. *morbo corripitur* 2,69,2. *ſuſpicio de veneno* ibid. 3. *amicitiam Piſoni renunciat* 2,70,3. *æger amicos alloquitur* 2,71,1. *moritur* 2,72,2. *Alexandro Magno æquatur* 2,73,2. *corpus ejus Antiochiæ nudatur* 2,73,5. 3,12,6. *honores ei decreti* 2,83,1. *ſucceſſor ab Auguſto deſtinatus* 4,57,5.
Geßius Florus. v. Florus Geſſius.
Geta. 2 H. 72,2.
Geta. v. Luſius Geta.
Gindes fluvius 11,10,3.
Gladiatores eruptionem tentant 15,46,1.
Gladiatores milites 2 H. 34,1. 43,4. 3 H.76,1.
Gladiatoria ſagina 2 H.88,2.
Gladiatorum editio 1,76,4. 11,22,2. 13,5,1. 15,32,3. 34,2.
Gladiatura 3,43,4.
Gleſum vocant Germani ſuccinum G. 45,6.
Glicius Gallus 15,56,4. 71,5.
Gloria cum modo habenda 15,8,2.
Gloria diſsimilitudine fortunæ augetur 15,28,2.
Gloria, & virtus, felicium hominum affectus 15,16,5.
Gloriæ cupido noviſsima exuitur 4 H. 6,1.
Gloriæ diuturnæ periculum non faciendum. 15,6,4.
Glota Britanniæ æſtuarium A. 23,2.
Gorneas Armeniæ caſtellum 12,45,3.
Gotarzes Artabani frater 11,8,3. *regno Parthorum potitur* 11,10,2. *moritur* 12,14,7.
Gothini Germaniæ pop. G.43,1.
Gothones Germaniæ pop. 2,62,2. G.43,7.

Gracchi olim turbatores plebis 3, 27, 3.
Gracchus Prætor 6, 16, 4.
Gracchus v. Sempronius Gracchus.
C. Gracchus 4, 13, 4. 6, 38, 5.
C. Gracchus orator O. 18, 3.
Græcarum civitatum legationes 4, 14, 1.
Græci ludicras artes non ſpernunt O. 10, 7. prompti ad nova & mira 5, 10, 2. læti antiquitatibus 2 H. 4, 1. ſua tantum mirantur 2, 88, 5.
Grajæ Alpes 2 H. 66, 4.
Grajus mons 4 H. 68, 7.
Grampius Britanniæ mons A. 29, 1.
Granius Piſonem incuſat 4, 21, 2.
Granius Marcellus Bithyniæ Prætor. 1, 74, 1.
Granus Martianus ſenator 6, 38, 5.
Granius Silvanus prætorianorum tribunus 15, 50, 3. ad Senecam a Nerone mittitur 15, 60, 5. ſeipſum interficit 15, 71, 3.
Graptus Neronis libertus 13, 47, 2.
Graſidius ſacerdos 6, 48, 6.
Grates agere finis omnium cum dominante ſermonum 14, 56, 6.
Grates actæ ob cædes 6, 25, 4. 14, 64, 5.
Gratia oneri, ultio in quæſtu habetur 4 H. 3, 3.
Gratiæ principi conſuetudine aguntur 2 H. 71, 4.
Gregarius eques 3 H. 51, 1.
Gregarius miles 1, 16, 4. 22, 1. 3 H. 31, 2. 4 H. 17, 7.
Grinnes Germanorum caſtra 5 H. 20, 1. 21, 1.
Gugerni Germaniæ pop. 2 H. 26, 5.
Gyarus inſula 3, 68, 2. & 69, 4. 4, 30, 2.
Gymnaſium dedicatur 14, 47, 3. conflagrat 15, 22, 2.

H.

Hadria op. 3, 12, 6. pro mari Hadriatico 3 H. 42, 2.
Hadriæ mare 15, 34, 2.
Hadriaticum mare 2, 53, 1.
Hæmus Thraciæ mons 3, 38, 6. 4, 51, 4. 2 H. 85, 5.
Halicarnaſſii. 4, 55, 4.
Halotus Claudii ſpado 12, 66, 3.
Halus op. 6, 41, 3.
Hammonis oraculum 5 H. 3, 1.
Haruſpicum collegia 11, 15, 1. 4 H. 53, 2.
Q. Haterius 1, 13, 4. in luxum civitatis verba facit 2, 33, 1. ſenex fœdiſſimæ adulationis. 3, 57, 3. moritur 4, 61, 2.
Q. Haterius Conſul 12, 58, 1.
Haterius Agrippa. v. Agrippa Haterius.
Haterius Antoninus 13, 34, 3.
Hebrææ terræ 5 H. 2, 6.
Heliopolis 6, 28, 4.
Hellufii Germaniæ pop. G. 46, 6.
Helvecona Germaniæ pop. G. 43, 4.
Helvetii Gallica gens 1 H. 67, 1. G. 28, 3. a Cæcina diripiuntur 1 H. 67, 4. legatos ad Vitellium mittunt 1 H. 69, 1. ſalutem impunitatemque impetrant. ibid. 3.
Helvidius Priſcus legatus legionis. 12, 49, 3. tribunus plebis 13, 28, 5. Thraſeæ gener 16, 28, 2.

28, 2. *Italia ejicitur* 16, 33, 2. *Prætor deſignatus* 2 H. 91, 3. *libertas ejus in ſententiis* 4 H. 4, 5. *patria, origo, ingenium* 4 H. 5, 2. *legatos eligendos cenſet* 4 H. 6, 4. 7, 2. *in Marcellum Eprium invehitur* 4 H. 3, 2. *Prætor* 4 H. 53, 4. *ab Herennio Senecione laudatur* A. 2, 1. *in carcerem ducitur* A. 45, 3. *ejus ſapientia* O. 5, 7.
Heniochi pop. 2, 68, 1.
Hercules a Germanis colitur G. 9, 1. *virorum fortium primus* G. 2, 8. *apud Ægyptios celebris* 2, 60, 1.
Herculi ſacra ſilva 2, 12, 1. *os Nili dicatum* 2, 60, 2. *omne magnificum tribuitur* G. 34, 3.
Herculis columnæ G. 34, 3. *venatio* 12, 13, 4.
Herculis Præſentis fanum 15, 41, 1.
Herculis Monœci portus 3 H. 42, 3.
Herculeus trierarchus 14, 8, 5
Hercynia ſylva G. 28, 3. *Hercynius ſaltus* G. 30, 1.
Herennius Gallus legionis legatus 4 H. 19, 4. *Voculæ in partem curarum additur* 4 H. 26, 3. *vinctus cuſtoditur* 4 H. 59, 2. *occiditur* 4 H. 70, 11.
Herennius Senecio A. 2, 1. *occiditur* A. 45, 3.
Herminones Germaniæ pop. G. 2, 4.
Hermunduri Germaniæ pop. 2, 63, 6. 12, 30, 1. 13, 57, 1. G. 41, 1.
Herodes Judæorum rex 5 H. 9, 4.
Hertum, id eſt terram matrem colunt Germani G. 40, 3.
Hiberi 4, 5, 3. 6, 33, 1. 12, 44, 2. 14, 23, 4.
Hiberniæ inſulæ deſcriptio A. 24, 1.
Hiero. 6, 42, 5. 43, 2.
Hierocæſarea civ. 2, 47, 4. 3, 62, 3.
Hieroſolyma urbs Judæorum 5 H. 1, 5. *ejus origo* 5 H 2, 1. 8, 1. *a Tito obſidetur* 5 H. 11, 3.
Hilarius Vitellii libertus 2 H. 65, 2.
Hirtius Conſul occiditur 1, 10, 2.
Hiſpalienſes 1 H. 78, 1.
Hiſpania citerior 4, 45, 1. *ulterior* 4, 13, 3. 37, 1.
Hiſpaniæ tribus legionibus tenebantur 4, 5, 2. *armis non redundant* 2 H. 32, 2. *Validiſſima terrarum pars* 3 H. 53, 4.
Hiſpaniarum in Romanos munificentia. 1, 71, 2.
Hiſpo Romanus 1, 74, 1.
Hiſtejus Centurio 13, 9, 2.
Hiſtoria amore, & odio vacua 1, 1, 6. 1 H. 1, 3.
Hiſtria 2 H. 72, 1.
Hiſtriones verberum immunes 1, 77, 3. *Italia pelluntur* 4, 14, 5. 13, 25, 5. *a Tuſcis acciti* 14, 21, 2. *eorum immodeſtia* 4, 14, 4. *fautores* 1, 77, 4. 13, 25, 5. 28, 1.
Homerus 5 H. 2, 7. O. 12, 6.
Homonadenſes Ciliciæ pop. 3, 48, 3.
Honor in ſecundis, ſolatium eſt in adverſis 2 H. 59, 6.
Honores præmaturi ſuperbiam pariunt.

pariunt. 4, 17, 3. fœminarum moderandi 1, 14,2.
Horatius Pulvillus 3 H. 72, 1.
Hordeonius Flaccus legatus 1 H. 9,1. 54, 3. ab exercitu ſpernitur 1 H.9,1. 4 H.19,3. ſegnis, & ſecors 1 H. 56, 1. 4 H. 19, 4. ad ripæ curam a Vitellio relinquitur. 2 H. 57, 2. Civilem monet, ut Vitellii auxilia avertat 4 H. 13, 5. Civilis conatus diſſimulat 4 H. 18, 2. militibus inviſus 4 H. 24, 1. militum regimen Voculæ permitttit. 4 H. 25, 8. a militibus vinctus, exſolvitur a Vocula 4 H. 27, 6. milites in verba Veſpaſiani adigit. 4 H. 31, 3. a militibus interficitur 4 H. 36, 4.
Horeſti Britanniæ pop. A. 38, 4.
Hormus Veſpaſiani libertus 3 H. 12, 6. culpa ejus in Cremona exciſa 3 H. 28, 2. equeſtri dignitate donatur 4 H. 39, 2.
M. Hortalus 2,37,1.
Q. Hortenſius orator 2, 37, 7. pronepotes ejus pauperrimi 2, 38, 7.
Horti Luculliani 11, 1,1. 32,1, 37,1.
Horti populo Rom. a Cæſare legati 2,41,1.
Hoſpitale donum 14,24, 5.
Hoſpitales Dii 15,52,2.
Hoſpitalis menſa 2,65,3.
Hoſtia 2,40,1. 11,26,5. 29,3.
Hoſtienſes paludes 15,43,3.
Hoſtienſis colonia 1 H.80,2.
Hoſtilia vicus Veronæ 2 H. 100, 4. 3 H.9,2. 3 H. 14, 3. 21,2. 40,3.
Hypæpeni 4, 55, 3.
Hypendes O. 12, 6. 16, 8. 25, 4.
Hyrcani pop. 14, 21, 2. 25, 2. 15, 1, 1.

I.

Jani templum 2,49,3.
Janiculum 3 H. 51,3.
Jaſon 6,34,3.
Jazyges Sarmatæ 3 H. 5,2.
Iberi. v. Hiberi.
Icelus Galbæ libertus 1 H. 13, 1. 2 H. 95, 5. Martianus appellatur 1 H. 13, 2. anulis donatur ibid. Laconem contra Vinium ſtimulat. 1 H.33, 5. ejus rapinæ 1 H. 37, 6. occiditur 1 H. 46, 7.
Iceni Britanniæ pop. 12, 31, 3. 32, 1. 14, 31, 1.
Ida Cretæ mons 5 H.2,3.
Idiſtaviſus campus 2, 16, 1.
Ignaviſſimi nimii verbis, lingua feroces 1 H. 35, 2. ad deſperationem formidine properant 1 H. 46, 4.
Ignes terra editi 13,57,4.
Ignobiles tutiores 3 H. 31,2.
Ilienſes 4, 55, 3. publicis muneribus ſolvuntur. 12,58,2.
Ilium 2,54,3. 6,12,5.
Illicita prævalent 13,12,3.
Illyricum 1,5,4. 46,1. 2,44,1. 1 H. 9,4. 76, 1. 2 H. 86,9. turbatum 1 H. 2,2.
Imagines ferarum in bello Germani geſtant G.7,2.
Imago Cæſaris pro tutela 3, 36, 2.
Imperatoria auſpicia 15,26,3.
Imperatorii faſces 13,9,5.
Imperatoris nomen 1, 3, 2. 9,2. 58,7. 2, 26, 7. cui poſtremum Tiberius conceſſerit. 3, 74,7.

Imperatoris ſalutatio 2, 18, 2. 13, 41, 6.
Imperium ceſſare debet ubi legibus agitur 3, 69, 3. ignavia non continetur 15, 1, 5. flagitio quæſitum, bonis artibus non exercetur 1 H 30, 3. 83, 2. invidiæ obnoxium 4 H. 68, 9. novum plerunque lætum 2, 2, 2. virum oſtendit 1 H 49, 6.
Imperium Romanum ad rubrum mare patens 2, 61, 4. intra terminos coërcendum 1, 11, 8. antea anguſtius 4, 4, 5. ſub Nerva, & Trajano floruit A. 3, 1.
Imperii arcana 2, 36, 2. 1 H 4, 2. clauſtra 2, 61, 4. vis 15, 31, 2. munimentum numerus liberorum 4 H 52, 2.
Imperio nil bonis amicis utilius 4 H. 7, 6.
Imperiorum continuatio ſub Tiberio 1, 80, 2.
Impunitatis cupido magnis conatibus adverſa 15, 50, 7.
Impunitatis ſpes 4 H. 56, 2.
Incendium in Urbe 4, 64, 1. 6, 45, 1. 15, 38, 2.
Inceſtæ nuptiæ 11, 25, 7. 13, 2, 3.
Inconſulta, initiis valida, ſpatio langueſcunt 3 H. 58, 7.
Inertia aliquando pro ſapientia A. 6, 5.
Inertiæ dulcedo G. 3, 3.
Ingævones G. 2, 4.
Ingenia oppreſſa, difficile revocantur A. 3, 2.
Ingeniis punitis gliſcit auctoritas 4, 35, 5.
Inguiomerus Arminii patruus 1, 60, 1. vulneratur 1, 68, 5. a Germanico fugatur 2, 17, 6. ad Marobodum perfugit 2, 45, 2.
Inimicitiæ juxta libertatem periculoſæ G. 21, 2.
Injuriæ facilius, quam beneficio vices redduntur 4 H. 3, 3.
Inſechi pop. 13, 37, 4.
Inſtrumenta ſervitutis A, 14, 2.
Inſubres 11, 23, 3.
Interamna 2 H. 64, 1. 3 H. 61, 3. 63, 3.
Inteſtabilis 6, 40, 4. 51, 6. 15, 55, 5. 4 H. 42, 1.
Invidia infra magnitudinem Principis jacet. 14, 54, 2.
Joannes Bargiora dux Judæorum 5 H. 12, 4.
Jocchus rex 13, 7, 2.
Jonium mare 2, 53, 1.
Jordanes fluvius 5 H. 6, 4.
Iſidis templum 4 H. 84, 6.
Iſidi Suevi ſacrificant G. 9, 2.
Iſtævones Germaniæ pop. G. 2, 4.
Italia externæ opis indiget 3, 54, 6. ægra 11, 23, 2. afflicta 1 H. 2, 3. moris antiqui retinens 16, 5, 1. ſtipendiaria 11, 22, 6. tranſitu exercituum afflicta 2 H. 56, 1.
Italicus Suevorum rex 3 H. 5, 4. Veſpaſiano auxilium ducit 3 H. 5, 4. 21, 4.
Italus Cheruſcorum rex 1, 16, 1.
Ituræi Suriæ provinciæ adduntur 12, 23, 2.
Iturius Silanæ cliens 13, 19, 4. Agrippinam accuſat ib. relegatur 13, 22, 3. pœna exſolvitur 14, 12, 6.
Juba Maurorum rex 4, 5, 3. 23, 3.
Jubillius Hermundurorum rex 12, 29, 2.

Judæa tributi diminutionem orat 2, 42, 8. *ejus caput Cæſarea* 2 H. 79, 1.
Judæi provinciæ Suriæ adduntur 12, 23, 2. *jus muniendi emunt* 5 H. 12, 3. *ſue abſtinent* 5 H. 4, 3.
Judæorum origo, & mores 5 H. 2, 1. *& ſeqq.* 4, 1. *& ſeqq. ſuperſtitio* 5 H. 13, 1.
Judaica ſacra 2, 85, 4.
Judas 5, 2, 4.
Judex unus verum facilius diſcernit 3, 10, 4.
Judicia Senatui tradita 11, 22, 6. *equites reciperant* 11, 22, 7. *Serviliæ leges Senatui reddunt* 12, 60, 3.
Jugum Samnitium ſubiere Rom. 11, 24, 8. *ſub jugum miſſæ legiones* 15, 15, 2.
Juhones Germaniæ pop. 12, 57, 4.
Julia Auguſti filia moritur 1, 53, 1.
Julia Auguſti neptis moritur 4, 71, 5.
Julia Auguſti uxor. v. Livia Auguſti uxor.
Julia Germanici filia naſcitur 2, 54, 1. *M. Vinicio nubit* 6, 15, 4.
Julia Druſi filia Neroni nubit 3, 29, 3. *iterum Rubellio Blando* 6, 27, 1. *ad mortem agitur* 13, 33, 3. 43, 3.
Julia Procilla Agricolæ mater A. 4, 3. *a militibus occiditur* A. 7, 1.
Julianus Claudius. v. Claudius Julianus.
Julianus Tertius. v. Tertius Julianus.
Julianus Titius vid. ib.
Juliates Adiabenorum rex 12, 13, 2.
Juliæ rogationes 3, 25, 1.
Julianæ partes 1, 2, 1.
Julius Africanus Gallus 6, 7, 7.
Julius Agreſtis centurio 3 H. 54, 4.
Julius Agrippa 15, 71, 7.
Julius Alpinus Helvetius 1 H. 68, 6.
Julius Altinus 15, 71, 7.
Julius Aquila 12, 15, 1. *prætoria inſignia obtinet* 12, 21, 2.
Julius Atticus ſpeculator 1 H. 35, 3.
Julius Auſpex Remus 4 H. 69, 1.
Iulius Briganticus alæ præfectus 2 H. 22, 6. *ſorore Civilis genitus* 4 H. 70, 4. *eidem inviſus, & infenſus* 4 H. 70, 4. 5 H. 21. 1. *Romanis fidus* ib. *occiditur* ibid.
Iulius Burdo 1 H. 58, 3.
Iulius Cæſar 1, 8, 7. *funus ejus turbatum* ib. 6. *militum ſeditionem compeſcuit* 1, 42, 4. *unicam filiam amittit* 3, 6, 3. *ejus ædes* 1 H. 42, 3. *ſtatua in inſula Tiberis* 1 H. 86, 2. *primus cum exercitu Britanniam ingreditur* A. 13, 2. *orator* O. 17, 1. 21, 10. 25, 5. 38, 3. *quo tempore Dolabellam accuſaverit* O. 34, 8.
Iulius Calenus Æduus 3 H. 35, 2.
Iulius Carus miles legionarius 1 H. 42, 3.
Iulius Celſus tribunus 6, 14, 1.
Iulius Civilis Batavus 1 H. 59, 1.

Iulius Claßicianus 14,38,4.
Iulius Claßicus. v. Claſſicus.
Iulius Clemens. v. Clemens.
Iulius Cordus 1 H.76,3.
Iulius Denſus equeſter 13,10,3.
Iulius Florus Trevir 3, 40, 1. 42, 4.
Iulius Frontinus Prætor 4 H. 39, 1. *Britanniæ Legatus* A. 17,3.
Iulius Fronto tribunus vigilum 1 H. 20, 5. *ab Othonianis vinctus* 2 H 26,2.
Iulius Græcinus Agricolæ pater A. 4, 2.
Iulius Gratus caſtrorum præfectus 2 H. 26, 2.
Iulius Indus Trevir 3,42,3.
Iulius Manſuetus 3 H.25, 4.
Iulius Marinus ad mortem agitur 6,10,2.
Iulius Martialis tribunus 1 H. 28, 1. *vulneratur* 1 H. 82, 1.
Iulius Maximus adverſus Voculam dux 4 H. 33, 1.
Iulius Montanus mori adactus 13,25,3.
Iulius Paullus Batavus 4 H. 13, 1. 32, 4.
Iulius Pelignus Cappadociæ Procurator 12,49,1.
Iulius Placidus tribunus 3 H. 85,3.
Iulius Poſtumus Auguſtæ intimus 4, 12, 6.
Iulius Priſcus centurio 2 H. 92, 1. *Apenninum obſidet* 3 H. 55, 1. *deſertis caſtris ad Vitellium regreditur* 3 H. 61, 6. *ſe ipſum interficit* 4 H. 11, 6.
Iulius Sabinus Lingon. 4 H. 55, 3. *Iulii Cæſaris filius putatur* ibid. *Cæſarem ſe ſalutari jubet* 4 H. 67, 1. *novem annis latuit* ibid. 4.
Iulius Sacrovir Æduus 3, 40, 1. *fugit* 3, 46, 8. *uno prælio victus* 4, 57, 3.
Iulius Secundus orator celebris O. 2, 1.
Iulius Tugurinus eques Rom. 15, 50,1.
Iulius Tutor Trevir 4 H. 55, 3. *Agrippinenſes in verba Galliarum adigit* 4 H. 59, 5. *copias firmat* 4 H. 70, 5. *proditur funditurque* ib. 7. *ejus ſententia de maturando bello* 4 H. 76,2. *Rhenum tranſit* 5 H. 19, 4. *a Ceriale fugatur* 5 H. 21, 3.
Iulus Vindex 15, 74, 3. 1 H.6, 4. 51, 1.
Iulus Antonius Iuliæ adulter 3, 18, 1. *morte punitur* 4, 44, 4.
Iuncus Virgilianus ſenator 11, 35, 6.
Iunia C. Caßii uxor moritur 3, 76, 1.
Iunia Calvina Silani ſoror 12, 4, 1. *Italia pellitur* 12, 8, 1. *patriæ redditur* 14,12,5.
Iunia Scriboniani mater 12, 52, 1.
Iunia Silana C. Silii uxor 11, 12, 3. *a viro per Meſſallinam pellitur* 11, 12, 3. 13, 19, 2. *Agrippinæ accuſatores parat* 13,19,4. *in exſilium agitur* 13, 22,3. *moritur* 14,12,7.
Iunius Blæſus Pannoniæ Legatus 1, 16, 2. *ſeditioſos milites increpat* 1, 18, 3. *nonnullos punit* 1, 21, 2. *Sejani avunculus* 3,35, 2. *Proconſul in Africam mittitur* ibid. 1. *provincia ei pro-*

prorogatur 3, 58, 1. triumphi inſignia obtinet 3, 72, 4. imperator a legionibus ſalutatur 3, 74, 7.
Iunius Blaſus filius 1, 19, 4. ad Tib. miſſus 1, 29, 3. propriam manum ducit 3, 74, 3. Lugdunenſis Galliæ rector 1 H. 59, 4. magnificentia ejus erga Vitellium 2 H. 59, 4. ob id Vitellio inviſus ibid. dein veneno necatur 3 H. 38, 1.
Iunius Cilo Ponti Procurator 12, 21, 1.
D. Iunius Conſul 12, 58, 1.
Iunius Gallio Senecæ frater 6, 3, 1. fratris morte pavidus 15, 73, 3.
Iunius Lupus ſenator 12, 42, 4.
Iunius Marullus Conſul deſignatus 14, 48, 3.
Iunius Mauricus 4 H. 40, 6.
Iunius Otho Prætor 3, 66, 1.
Iunius Otho tribunus plebis 6, 47, 2.
Iunius Ruſticus 5, 4, 1.
Iunius ſenator 4, 64, 4.
Iunius Silanus. v. Silanus.
Iuno Dea 15, 44, 1.
Iunonis cella 1 H. 86, 1.
Iuppiter Conſervator 3 H. 74, 2. Cuſtos ibid. Dis 4 H. 83, 5. Liberator 15, 64, 5. 16, 35, 2. Salaminus 3, 62, 4. Stator 15, 41, 1. Vindex 15, 74, 3. Saturnum pellit 5, 2, 2.
Iuris principia, & progreſſus 3, 25, 3. & ſeqq.
Ius belli 12, 17, 2. coloniæ 14, 27, 2. commercii 2, 62, 4. conſulare 1, 1, 2. haſtæ 13, 28, 5. honorum adipiſcendorum 14, 50, 2. hoſpitii G. 21, 4. hoſtium 4 H. 58, 2. imperii 15, 31, 1. 2 H. 40, 2. Latii 15, 32, 1. legationis 1, 39, 7. legatorum etiam exteris ſacrum 3 H. 80, 4. libertorum 2 H. 92, 5. militum. 11, 33, 2. muniendi a Iudæis emitur 5 H. 12, 3. naturæ 15, 19, 2. patrium 4, 16, 4. Prætoris 2, 56, 5. 77, 1. proconſulare 3, 21, 3. 13, 21, 6. ſenatorum 11, 25, 1. ſententiæ dicendæ 13, 49, 2. ſucceſſionis. G. 32, 4. tribunitiæ poteſtatis 1, 13, 4. tribunitium 1, 2, 2. virgarum. 1, 77, 2.
Iusjurandum Romanorum pro imperio Galliarum 4 H. 59, 3. 60, 4.
Iuſtitium 1, 16, 2. 50, 1. 2, 82, 4. 3, 7, 1.
Iuſtus Catonius centurio 1, 29, 3.
Iuſtus Fabius O. 1, 1.
Iuvenales ludi a Nerone inſtituti 14, 15, 1. iis Nero cecinit 15, 33, 1.
Iuvenalium ludicrum 16, 21, 1.
Iuvenalis ex primoribus Tungrorum 4 H. 66, 5.
Iuventus irreverens decreti notata 3, 31, 4.

L.

Labeo Titidius. v. Titidius Labeo.
Lacedæmonii 4, 43, 1. O. 40, 3.
Laco. v. Cornelius Laco.
Laco Achæus 6, 18, 3.
Lælia virgo Veſtalis 15. 22, 3.
Lælius O. 25, 11.
Lælius Balbus 6, 47, 2. in inſulam deportatur 6, 48, 6.

Laertes Vlixis pater G. 3, 4.
Langobardi Germaniæ pop. 2, 45, 1. *ad Arminium deficiunt* ib. *regem Cheruſcorum juvant* 11, 17, 3. *in bello ſtrenui* G. 40, 1.
Lanuvium municipium 3, 48, 2.
Laodicea Suriæ urbs 2, 79, 3. *terræ motu affligitur* 14, 27, 1.
Largitio militaris flagitioſa 1, 36, 2.
P. Largus Cæcina 11, 33, 3.
Latinius Latiaris prætorius 4, 68, 3. *Titium Sabinum circumvenit* 4, 68, 4. *& ſeqq. pœnas luit* 6, 4, 1.
Latinius Pandus Mœſiæ Proprætor 2, 66, 2.
Latium vetus 4, 5, 5.
Latona 3, 61, 2. 12, 61, 2.
Latus clavus O. 7, 1.
Laudatio funebris Claudii 13, 3, 1.
Laus falſa cobibenda 15, 21, 2.
Laurea 2, 26, 7. 3 H. 77, 6.
Laureatæ ſtatuæ 4, 23, 2.
Laureatæ, ſc. litteræ A. 18, 9.
Laurus faſcibus imperatoriis addita 13, 9, 5.
Lecanius Galbam occidiſſe creditus 1 H. 41, 4.
C. Lecanius Conſul 15, 33, 1.
Lectiſternia 15, 44, 2.
Legati legionum Prætores deſtinati 2, 36, 1.
Legati conſulares A. 7, 4. *prætorii* A. 7, 5.
Legationis jus 1, 39, 7.
Legatorum jus etiam exteris ſacram 3 H. 80, 4.
Leges ex aliorum delictis gignuntur 15, 20, 3.
Leges agrariæ, frumentariæ 4, 32, 2. *Athenienſium* 3, 26, 4. *Tulli R.* 12, 8, 2. *rudibus hominum animis ſimplices* 3, 26, 4.
Legio adjutrix 2 H. 43, 1. 3 H. 44, 1. *Claudiana* 2 H. 85, 2. 3 H. 9, 5. 21, 3. *Galbiana* 2 H. 86, 1. 3 H. 7, 1. 10, 2. 21, 3. *Gemina* 3 H. 7, 1. *Italica* 1 H. 59, 4. 64, 6. 74, 3. 2 H. 41, 2. & 100, 2. 3 H. 14, 1. 18, 1. *Macedonica* 3 H. 22, 1. *rapax* 2 H. 43, 1. 100, 2. 3 H. 14, 3. 18, 4.
Legum principia, & varietates 3, 26, 1.
Lemovii Germaniæ pop. G. 43, 8.
Lentulus Getulicus 4, 42, 4. *Conſul* 4, 46, 1. *ſuperioris Germaniæ Legatus* 6, 30, 3.
Cn. Lentulus Druſo in Germania comes 1, 27, 2. *ejus in Libonem ſententia* 2, 32, 2. *augur* 3, 59, 1. *ejus de Silano ſententia* 3, 68, 3. *majeſtatis falſo accuſatur* 4, 29, 1. *moritur* 4, 44, 1.
Lepida Æmilia ſimulati partus rea 3, 22, 1. *damnatur* 3, 23, 3.
Lepida Æmilia juveni Druſo nubit 6, 40, 4. *accuſata ſemet interficit* ibid.
Lepida Caſſii uxor 16, 8, 2.
Lepida Meſſallinæ mater 11, 37, 4.
Man. Lepidus 3, 22, 2. *Piſonis defenſionem ſuſcipit* 3, 11, 2. *ſororem defendit* 3, 22, 2. *ſocors, & majoribus ſuis dedecorus* 3, 32, 2.
M. Lepidus imperii capax 1, 13, 2. *Africæ Proconſulatum recuſat* 3, 35, 2. *ejus de Lutorio rea ſen-*

ſententia 3, 50, 1. ejus laudes 4, 20, 3. provinciam Aſiam ſortitur 4, 56, 4. ejus potentia 6, 5, 2. mors 6, 27, 4.
Lepidus Triumvir 1, 1, 3. 2, 1. 9, 4. 10, 4.
Leptini 3, 74, 3.
Leptitani 4 H. 50, 6.
Lesbos inſula 2, 54, 1. 6, 3, 4.
Leucorum civitas 1 H. 64, 1.
Levis armatura 2, 8, 4. 16, 4.
Lex Cæſaris de uſuris 6, 16, 1. Caßia 11, 25, 3. Cincia 11, 5, 3. 13, 42, 2. rogatio 15, 20, 3. Cornelia de ſicariis 13, 44, 7. curiata 11, 22, 4. 1 H. 15, 1. Iulia de adulterio 2, 50, 2. 4, 42, 4. Iulia de ambitu 15, 20, 3. majeſtatis v. M. Oppia 3, 34, 6. Papia Poppæa 3, 25, 1. 28, 4. repetundarum 11, 6, 5. 12, 22, 5. Roſcia 15, 32, 2. Senia 11, 25, 2. Servilia 12, 60, 3. ſumptuaria 3, 52, 3.
Libanus mons 5 H. 6, 4.
Libelli accuſatorum 3, 44, 2. famoſi 1, 72, 4.
Libellus Auguſti de imperii opibus 1, 11, 7.
Liber pater a Judæis non colitur 5 H. 5, 10.
Liberalitas ſine modo exitioſa 3 H. 86, 3.
Liberi Liberaque ædes 2, 49, 2.
Liberi munimenta imperii 4 H. 52, 2.
Libertas, & domini non facile miſcentur 4 H. 64, 5.
Libertas natura omnibus datur 4 H. 17, 9.
Libertatis atrium 1 H. 31, 2. ſimulachra 1, 77, 2.
Liberti a Claudio legibus æquantur 12, 60, 5.
Libertinorum filiis magiſtratus mandantur 11, 24, 7. divitiæ 12, 53, 4.
Libertorum fraudes erga patronos 13, 26, 1. jus 2 H. 92, 5. de libertis ingratis deliberatio 13, 26, 1. & ſeqq.
Libidines animum corrumpunt 11, 37, 5. 2 H. 93, 1.
Libo Druſus accuſatur 2, 28, 3. 30, 2. ſe ipſum interficit 2, 31, 3. de ejus damnatione mentio 4, 29, 4.
L. Libo Conſul 2, 1, 1.
Libratores 2, 20, 4. 13, 39, 6.
Libya 2, 60, 4. 5 H. 2, 2.
Licinius Archias O. 37, 6.
M. Licinius Conſul 4, 62, 1.
M. Licinius Conſul 15, 33, 1.
Licinius Cæcina 2 H. 53, 1.
Licinius Gabolus 14, 12, 5.
Licinius Proculus Othoni familiaris 1 H. 46, 1. milites tumultuantes ſedat 1 H. 82, 5. prætorii Præfectus 1 H. 46, 1. 82, 5. 87, 6. 2 H. 33, 2. ejus vitia 1 H. 87, 6. imperitia 2 H. 33, 2. in exercitu Othoniano poteſtas 2 H. 39, 1. fuga poſt prælium 2 H. 44, 2. prodidiſſe Othonem fatetur 2 H. 60, 2.
Lictor Liviæ non conceditur 1, 14, 2.
Lictores duo Agrippinæ decernuntur 13, 2, 5.
Ligii Germaniæ pop. 12, 29, 5. G. 43, 4.
Ligures 2 H. 14, 3.
Liguria 2 H. 15, 3. A. 7, 1.
Liguris fœminæ præclarum exemplum 2 H. 13, 2.
Lingones Galliæ populus 1 H. 53, 4. 54, 1.

4. 54, 1. 57, 3. *Vitellianis partibus fidi* 1 H. 64, 3. *civitate Romana donantur* 1 H. 78, 1. *a Sequanis funduntur* 4 H 67, 2. *pro Verginio contra Vindicem ſteterunt* 4 H. 69, 2.
Linus Thebanus 11, 12, 2.
Litteræ a quibus inventæ 11, 14, 1. *Ægyptiæ* 2, 60, 3.
Litterarum novæ formæ a Claudio additæ 11, 13, 3.
Livenejus Regulus Piſoni patronus 3, 11, 2. *gladiatores edit* 14, 17, 1.
Livia Auguſti uxor 1, 3, 4. *dolus ejus in Auguſti nepotes* ib. *Auguſti mortem celat* 1, 5, 5. *in familiam Juliam adſumitur* 1, 8, 2. *reipublicæ gravis* 1, 10, 8. *adulatio Senatus in eam* 1, 14, 1. *Agrippinæ infenſa* 1, 33, 5. 2, 43, 7. 4, 12, 5. *Auguſtæ nomen adipiſcitur* 1, 8, 2. *Urgulaniam maxime diligit* 2, 34, 3. 4, 22, 3. *Plancinam protegit* 3, 15, 2. 17, 9. *comes Auguſto in provinciis* 3, 34, 9. *valetudo ejus atrox* 3, 64, 1. *effigiem Auguſto dicavit* ibid. 2. *vota pro ejus valetudine* 3, 71, 1. *extrema ejus ſenecta* 4, 8, 5. *ſedes ejus inter Veſtales in theatro* 4, 16, 7. *delubrum ei ab Aſia & Hiſpania dicatum* 4, 37, 1. *ejus in Tiberium filium exprobratio* 4, 57, 5. *Juliam neptem exſulem ſuſtentat* 4, 71, 6. *moritur* 5, 1, 1. *ejus vita, & mores* ibid. 2 &c.
Livia Druſi uxor 4, 43, 9. *ſoror Germanici* 2, 84, 1. *adulteratur a Sejano* 4, 3, 4. *ſententia in* -xii. *ejus effigies & memoriam atroces* 6, 2, 1.
Livius hiſtoricus 4, 34, 4. A. 10, 3.
C. Livius 2, 30, 1.
Locuſta mulier venefica 12, 66, 3. 15, 5.
Locuſtarum magna vis 15, 5, 4.
Lollia Paullina Claudii conjugium ambit 12, 1, 3. *ad mortem adigitur* 12, 22, 1. *ſepulcrum ei exſtruitur* 14, 12, 6.
Lollianæ clades 1, 10, 6.
M. Lollius conſularis 3, 48, 4. *Lolliæ Paullinæ pater* 12, 1, 3.
Londinium Britanniæ colonia 14, 33, 1.
Longinus. v. Æmilius Longinus.
Lucania provincia 11, 24, 3. 2 H. 83, 3.
Lucanus Annæus poëta 15, 49, 3. 16, 17, 4. *matrem inter conjuratos in Neronem nominat* 15, 56, 4. *occiditur* 15, 70, 1.
Lucaris modus decernitur 1, 77, 4.
Lucejus Albinus Mauritaniæ Procurator. 2 H. 58, 2. *trucidatur* 2 H. 59, 2.
Lucilius Baſſus claſſis præfectus 2 H. 100, 5. *claſſem Veſpaſiano prodit* 3 H. 12, 2. 36, 2. 40, 1. *ad componendam Campaniam mittitur* 4 H. 3, 1.
Lucillius Capito Aſiæ Procurator 4, 15, 4.
Lucillius centurio interficitur 1, 23, 4.
Lucillius Longus Tiberii familiaris 4, 15, 2.
Lucretius poëta O. 23, 2.
Lucrinus lacus 14, 5, 6.

Lucculliani horti 11, 1, 1. 32, 1. 37, 1.
L. Luculli villa 6, 50, 2.
Lucullus 4, 36, 2. 6, 50, 2.
Lucus Vocontiorum municipium 1 H. 66, 4.
Ludi Auguſtales 1, 15, 3. 54, 2. *Cereales* 2 H. 55, 1. *Ceſtici* 16, 21, 2. *Circenſes* 2, 83, 2. 11, 4. *Iuvenales* 14, 15, 1. 15, 33, 1. 16, 21, 2. *Magni* 3, 64, 3. *Megalenſes* 3, 6, 5. *Sæculares* 11, 11, 1. *olim a ſtantibus ſpectati* 14, 20, 3.
Ludis cohors aſsiſtit 13, 24, 1. 25, 5.
Ludicrum quinquennale 14, 20, 1.
Ludicrum edere provinciales magiſtratus prohibiti 13, 31, 4.
Ludicrum Trojæ inter pueros nobiles 11, 11, 4.
Lugdunum 3, 41, 2. 2 H. 65, 1.
Lugdunenſis clades 16, 13, 6.
Lugdunenſis colonia 1 H. 51, 6. 64, 6.
Lugdunenſium in Viennenſes odium 1 H. 65, 1.
Luna acies fallit 3 H. 23, 3.
Lunæ defectus 1, 28, 1.
Lunæ templum 15, 41, 1.
Luppia fluvius 1, 60, 5. 2, 7, 1. 5 H. 22, 8.
Luſitani 1 H. 70, 4.
Luſius Geta Præfectus prætorii 11, 31, 1. *ad honeſta, ſeu pravalevis* 11, 33, 1. *Præfectura privatur* 12, 42, 1.
Luſius Saturninus 13, 43, 3.
Luſius Varius conſularis 13, 32, 2.
Luſtrum a Claudio conditur 11, 25, 6, 12, 4, 3.
Luſtrale certamen 16, 4, 1.
Luſtratio Urbis 13, 24, 2.
Lutatia domus 1 H. 15, 1.
Lutatius Catulus Capitolium dedicavit 3 H. 72, 6.
C. Lutorius Priſcus eques Rom. 3, 49, 2. *in carcere occiditur* 3, 51, 1.
Luxus civitatis 3, 52, 1.
Lycia 2, 79, 1. 13, 33, 3.
Lycurgus Spartæ legiſlator 3, 26, 4.
Lydia 3, 61, 4.
Lydorum opulentia 4, 55, 7.
Lygdus ſpado 4, 8, 1. 10, 2. 11, 5.
Lymphati animi 1 H. 82, 2.
Lyris fluvius 12, 56, 1.
Lyſias O. 12, 6.

M.

Macedones 2, 55, 2. 4, 55, 8. 5 H. 8, 4. *nullos oratores habent* O. 40, 4.
Macedones Hyrcani 2, 47, 4.
Macedonia proconſulari imperio levatur 1, 76, 3. *Mœſiæ adjicitur* 1, 80, 1.
Macer. v. Martius Macer.
Machinæ bellicæ Germanis inſolitæ 4 H. 23, 5.
Macro Præfectus prætorii 6, 15, 5. 23, 4. *odium ejus validum ad exitia* 6, 29, 5. *atrox in eum a Trione compoſita* 6, 38, 3. *nimia ejus potentia* 6, 45, 6. *Sejanum oppreſsit* 6, 48, 4. *Tiberium injectu veſtium necat* 6, 50, 8.
Mæcenas in Bathylli amorem effuſus 1, 54, 3. *Romæ atque Italiæ ab Auguſto præpoſitus* 6, 11, 3. *Cilnius Mæcenas appellatur.* ibid. *ejus horti* 15, 39, 1.

cala-

calamiſtri O. 36, 2.
Mæſta ubi prorumpunt, difficilius reticentur 4, 69, 3.
Magi Italia pelluntur 2, 32, 5.
Magicæ ſuperſtitiones 12, 59, 2.
Magius Cæcilianus Prætor 3, 37, 1.
Magnetes 2, 47, 4. 3, 61, 2. 4, 55, 3.
Magnus Piſonis frater 1 H. 48, 2.
Magontiacum 4 H. 15, 2. 24, 2. 33, 5. 37, 3. 59, 5. 61, 7. 70, 7.
Majorum laus 3 H. 51, 3.
Majeſtatis lex 1, 72, 3. 2, 50, 1. 3, 22, 4. 14, 48, 2. accuſationum complementum 3, 38, 1.
Maleficiorum diverſa genera 2, 69, 3.
Malignitas falſam libertatis ſpeciem præfert 1 H. 1, 4.
Malorix Friſiorum dux 13, 54, 1.
Malovendus Marſorum dux 2, 25, 3.
Mamercus Scaurus. v. Scaurus Mamercus.
Manimi Germaniæ pop. G. 43, 4.
Manipulares 1, 20, 4. 2, 55, 5. 15, 72, 1.
Manipulatim 1 H. 82, 5.
Manipuli 1, 20, 1. 34, 4. 65, 7. 1 H. 46, 4.
Manlius Variliæ adulter 2, 50, 5.
Manlius Patruitus Senatorii ordinis 4 H. 45, 1.
Manlius Valens legionis legatus 12, 40, 1. Italicæ legionis legatus 1 H. 64, 7.
Mannus Tuiſtonis filius G. 2, 3.
Manubiæ 2, 53, 2.
Manumittendi ſpecies 13, 27, 4.
Manum exoſculari 1 H. 45, 5.
Manus militi ob frigus decidit 13, 35, 5.
Mapalia 3, 74, 6.
Marcellus Auguſti nepos 1, 3, 1. intra juventam eripitur 2, 41, 4. ſucceſſor ab Auguſto aſcitur 1 H. 15, 2.
Marcellus Cornelius 16, 8, 3. 1 H. 37, 4.
Marcellus Eprius. v. Eprius Marcellus.
Marcellus Granius 1, 74, 1.
Marcodurum vicus 4 H. 28, 4.
Marcomanni Germaniæ pop. 2, 46, 6. 62, 3. G. 42, 1.
Mardi pop. 14, 23, 4.
Margarita in Oceano gignuntur A. 12, 9.
Mariccus Bojus 2 H. 61, 1.
Marius Celſus legionis legatus 15, 25, 4. Conſul deſignatus 1 H. 14, 2. ad Illyrici exercitus mittitur 1 H. 31, 2. ad Galbam revertitur 1 H. 39, 1. Galbæ fidus 1 H. 45, 3. dux ab Othone deligitur 1 H. 71, 2. 87, 5. qui ejus conſiliis in bello nitebatur 1 H. 90, 3. a militibus criminibus inceſſitur 2 H. 23, 6. Conſul 1 H. 77, 3. Othoni cunctationem ſuadet 2 H. 33, 1. Conſulatus ei a Vitellio ſervatur 2 H. 60, 5.
Marius Maturus Alpium Procurator 2 H. 12, 4. Vitellio fidus 3 H. 42, 4.
Marius Nepos Senatu movetur 2, 48, 3.
C. Marius 1, 9, 2. 12, 6, 4. 2 H. 38, 3.

38, 3. *Cimbros in Italia devicit* G. 37, 8.
P. Marius Conſul 14, 48, 1.
Sex. Marius 4, 36, 1. *Hiſpaniarum ditiſſimus* 6, 19, 1.
Maroboduus Suevorum rex 2, 26, 4. *apud populares invisus* 2, 44, 3. *ab Arminio funditur* 2, 46, 6. *deſeritur & frangitur* 2, 62, 1. 63, 1. *Ravennæ cuſtoditur* 2, 63, 5.
Mars Cattorum Deus 13, 57, 3. *Germanorum* 4 H. 64, 2. G. 9, 1.
Marſaci pop. 4 H. 56, 6.
Marſi 1, 50, 5. 56, 7. 2, 25, 2. 3 H. 59, 2. G. 2, 6.
Marſigni Germaniæ pop. G. 43, 1.
Martia aqua 14, 22, 7.
Martia Maximi uxor 1, 5, 3.
Martialis Cornelius 15, 71, 4. *a Sabino ad Vitellium mittitur* 3 H. 70, 1. *pugnans in Capitolio occiditur* 3 H. 73, 4.
Martianus Icelus. v. Icelus.
Martina venefica 2, 74, 2. *ſubita morte extinguitur* 3, 7, 2.
Martis campus 1, 8, 6. 3, 4, 1. 13, 17, 1. 15, 39, 2. 1 H. 86, 5. 2 H. 95, 2.
Martis Ultoris templum 2, 64, 2. 3, 18, 3.
Martius Feſtus 15, 50, 1.
Martius Macer 2 H. 23, 4. *gladiatoribus præerat* 2 H. 36, 2. *Conſulatus ejus diſſimulatur* 2 H. 71, 3.
P. Martius mathematicus occiditur 2, 32, 5.
Marus fluvius 2, 63, 7.
Maſſilia ſtudiorum civitas 4, 44, 4. A. 4, 4.
Maſſilienſes 4, 43, 5. 13, 47, 4.
Maternus poëta O. 2, 1. 11, 1.
Mathematici Italia pelluntur 2, 32, 5. 2 H. 62, 4. *ea Senatusconſulta irrita* 12, 52, 3. *infidum & fallax hominum genus* 1 H. 22, 2.
Matii 12, 60, 5.
Matrimonii ſolemnia 11, 27, 2.
Matrimonium cum fratris filia inauditum 12, 5, 1. *Senatus conſulto fit licitum* 12, 7, 1.
Matris Deum ædes 4, 64, 5.
Mattiaci Germaniæ pop. 4 H. 37, 4. G. 29, 3.
Mattium Cattorum oppidum 1, 56, 6.
Mauretaniæ duæ 1 H. 11, 3. 2 H. 58, 1.
Mauri 2, 52, 2. 4, 5, 3. 13, 2. 2 H. 58, 3.
Maurorum civitates Bæticis donantur 1 H. 78, 1.
Mauricus. v. Junius Mauricus.
Mazippa Maurorum dux 2, 52, 3.
Medea O. 3, 4. *Ovidii* O. 12, 7.
Medi 2, 56, 1. 60, 4. 6, 34, 6. 13, 41, 2. 5 H. 8, 3.
Mediolanum 1 H. 70, 3.
Mediomatrici 1, 63, 1. 4 H. 70, 10. 71, 6.
Megiſtanæ Armenii 15, 27, 5.
Meherdates Phraatis filius 11, 10, 7. *ad Parthorum regnum vocatur* 11, 10, 1. 12, 10, 1. *præcepta ei a Claudio data* 12, 11, 2. *ad ripam Euphratis deducitur* ib. 5. *a Gotarze capitur* 12, 14, 5. *aures ei deciduntur* ib. 6.

Mella. v. Annæus Mella.
Memmius Pollio Conſul deſignatus 12, 9, 1.
Memmius Regulus moritur 14, 47, 1.
Memmius Regulus Conſul 15, 23, 1.
Memnonis ſaxea effigies 2, 61, 1.
Memoria ſui proſpera Principibus paranda 4, 38, 7.
Memoria ævi ſequentis potentia extingui non poteſt 4, 35, 5.
Memphis, veteris Ægypti columen 4 H. 84, 7.
Menapii 4 H. 28, 2.
Menelaus 2, 60, 1.
Menenius Agrippa orator O. 17, 1.
Mennius caſtrorum præfectus 1, 38, 1.
Mennius Rufinus 3 H. 12, 6.
Menſium nomina mutata 15, 74, 2. 16, 12, 2.
Mephitis templum 3 H. 33, 7.
Mercurius a Germanis colitur 13, 57, 3. G. 9, 1.
Merita cujuſque ſpectanda 13, 27, 4. *in pace magis ſpectantur* 13, 48, 2.
Meſopotamia 6, 36, 1. 44, 5. 12, 12, 5.
Meſſalla Corvinus præfectus Urbis 6, 11, 4. 11, 6, 4. 7, 3. *orator* 13, 34, 1. O. 17, 6. 18, 3. 21, 15.
Meſſalla Valerius 1, 8, 5.
Meſſalla Valerius Conſul 13, 34, 1.
Meſſalla Vipſtanus. v. Vipſtanus Meſſalla.
Meſſallina Claudii uxor 11, 2, 1. *Silium perdite amat* 11, 12, 3. *adulterorum facilitate faſtidit* 11, 26, 1. *Silio nubit* 11, 26, 5. *deſeritur* 11, 30, 1. *ſimulacrum vindemiæ celebrat* 11, 31, 4. *occiditur* 11, 38, 1.
Meſſallini atroces ſententiæ A. 45, 2.
Meſſallinus Cotta. v. Cotta Meſſallinus.
Meſſenii pop. 4, 43, 1.
Metapontus 12, 63, 3.
L. *Metellus* 3, 71, 5.
Metrodorus O. 31, 9.
Metus eloquentiam debilitat 3, 67, 2. *ex incerto latior* 4, 63, 3. *infirmum amoris vinculum* A. 32, 3. *præſentia maxime odit* 3 H. 85, 2.
Mevania ab exercitu Vitellii inſeſſa 3 H. 55, 5. & 59, 1.
Mevius Pudens Tigellini familiaris 1 H. 34, 1.
Miletus 2, 54, 4.
Milliarium aureum 1 H. 27, 3.
Milichus Scevini libertus 15, 54, 2. 59, 1. *conjurationem Neroni aperit* 15, 55, 1. *præmiis ditatur* 15, 71, 2.
Militares artes per otium ignotæ 12, 12, 1.
Militaris ætas 2, 60, 4. *cuſtodia* 3, 22, 5. 14, 60, 4. *fama* 16, 15, 2. *pecunia* 5. 8, 1.
Milites litteras ad Principem ferebant 4, 41, 3. *ignavi, ad diſcordiam prompti* 2 H. 99, 2. *in victoria focordes* 2 H. 15, 1. *multa etiam neſcire oportet* 1 H. 83, 5. *pacis inimici* 3 H. 60, 3. *turbidi diſpergendi* 2 H. 28, 1. *voluptatibus degenerant* 2 H. 62, 2.

Mili-

Militibus cupido pugnandi convenit 3 H. 20, 2.
Militis boni exemplar A. 5, 3.
Militum favor per bonas artes non ſpernendus 1 H. 17, 2.
Militum ferocia luxu deteritur 2 H. 76, 8.
Milo O. 39, 7.
Milvius pons 13, 47, 2. 1 H. 87, 2. 2 H. 89, 1. 3 H. 82, 1.
Minerva 2 H. 53, 4. *ejus ædes* 13, 24, 2. *ſimulacrum* 14, 12, 2.
Miniſtri ſcelerum pervertuntur 4, 71, 2. *ut exprobrantes adſpiciuntur* 14, 62, 2.
minoribus, æmulandi major cura 4 H. 48, 4.
Minos Cretenſis legiſlator 3, 26, 4.
Minturnæ 3 H. 57, 2.
Minutius Juſtus caſtrorum præfectus 3 H. 7, 2.
Minutius Thermus eques Rom. 6, 7, 3.
Miracula Veſpaſiani 4 H. 81, 1.
Miſenum 4, 5, 1. 6, 50, 2. 14, 4, 2. 15, 46, 3.
Miſenenſis claſſis 14, 62, 2. 2 H. 9, 2. 3 H. 56, 4. 60, 5.
Miſericordia nulla ubi flagitiorum deformitas prævalet 11, 32, 5. *in bello damnoſa* 13, 35, 8.
Miſeris major conſtantia A. 15, 9.
Miſſile pilum 1 H. 79, 6.
Miſſilia tela 15, 7, 4. A. 36, 1.
Miſſio honeſta 2, 67, 1. *ignominioſa* 3 H. 57, 1.
Mithridates 2, 55, 1. 3, 62, 1. 73, 3. 4, 14, 3.
Mithridates Boſporanus 12, 15, 1. *deditur, Romamque mittitur* 12, 21, 1.
Mithridates Hiberus 6, 32, 5. *Armenia potitur* 6, 33, 1. *in regnum remeat* 11, 8, 1. *a Rhadamiſto pellitur* 12, 45, 3. *necatur* 12, 47, 4.
Mitylenæ O. 15, 5.
Mneſter Agrippinæ libertus 14, 9, 3.
Mneſter Poppææ adulter 11, 4, 1. *occiditur* 11, 36, 1.
Modeſtia ſubdola 6, 20, 1.
Modus ex ſapientia difficile retinetur. A. 4, 6.
Mœnus Germaniæ fluvius G. 28, 3.
Mœſia 1, 80, 2. 4, 5, 4. 1 H 76, 1. 79, 1. 2 H. 83, 2.
Mœſicæ legiones 2 H. 44, 6. 85, 3.
Mœſicus exercitus 3, 9, 3.
Moles Druſi diruta 5 H. 19, 3.
Mona inſula 14, 29, 4. A. 14, 5. 18, 5.
Moneſes nobilis Parthus 15, 2, 5.
Monobazus Adiabenorum rex 15, 1, 4. 14, 4.
Montanus. v. Alpinus Montanus.
Mora tædium parit 12, 20, 2.
Morbi veteres aſperis remediis coërcendi. 3, 54, 2.
Morini Galliæ pop. 4 H. 28, 2.
Mors principis celatur, dum ſucceſſor firmetur 1, 5, 5. 12, 68, 3.
Moſa fluvius 2, 6, 6. 4 H. 28, 2. 66, 2. 3 H. 23, 3.
Moſceni. 2, 47, 4.
Moſella fluvius 13, 53, 3. 4 H. 71, 7. 77, 1.

Moſes

Moſes 5 H. 3, 2. 4, 1.
Mucianus Licinius Syriæ Præſes 1 H. 10, 1. *Othonis partibus accedit* 1 H. 76, 5. *ejus virtutes* 2 H 5, 2. *ad Veſpaſianum oratio* 2 H. 76, 1. *in ejus verba milites adigit* 2 H. 80, 3. *dux contra Vitellium deſtinatur* 2 H. 82, 6. *bellum propriis opibus juvat* 2 84, 5. *gloriæ avidus* 3 H. 8, 6. *motus Dacorum reprimit* 3 H. 46, 3. *ejus calliditas* 3 H. 53, 5. *Sabini cæde lætatur* 3 H. 75, 4. *victoriam moratur* 3 H. 78, 2. *ſuperbæ ejus litteræ ad Senatum* 4 H. 4, 1. *Romam ingreditur* 4 H. 11, 1. *potentia ejus in Urbe* 4 H. 11, 1. 39, 3. *Vitellii filium interfici jubet* 4 H. 80, 1. *ad bellum proficiſcitur* 4 H. 85, 1. *libros edidit* O. 37, 1.
Mulieres in provinciis oneroſæ 3, 33, 1.
mulierum conſilia deteriora 15, 54, 6.
Multitudinis conſenſus quomodo extenuatur 4 H. 46, 10.
L. Mummius primus theatralia ſpectacula edidit 14, 21, 3.
Mummius Lupercus Legatus 4 H. 18, 2. *vallum muroſque caſtrorum firmat.* 4 H. 22, 1. *Veleda inter dona mittitur* 4 H. 61, 4. *interficitur* ibid. 6.
Munatius Gratus eques Rom. 15, 50, 1.
Munatius Plancus. 1, 39, 2.
Muralia pila 4, 51, 2.
Muſonius Rufus philoſophus 14, 59, 2. *ſapientiæ præceptis juvenes imbuit* 15, 71, 6. *inter legatos ad Flavianos proficiſcitur.* 3 H. 81, 1. *in Publium Celerem invehitur* 4 H. 10, 1. *repetitur cognitio inter illos* 4 H. 40, 4.
Muſulani Africæ pop. 2, 52, 1. *eorum principes ſecuri percutiuntur.* 4, 24, 2.
Mutilia Priſca, Auguſtæ intima 4, 12, 6.
Mutina 1 H. 50, 3. 2 H. 52, 1. 54, 3.
Q. Mutius juris civilis peritus O. 30, 3.
Myrina 2, 47, 4.

N.

Nabalia fluvius 5 H. 26, 2.
Nabatæorum rex 2, 57, 6.
Nabarvali Germaniæ pop. G. 43, 4.
Nar fluvius 1, 79, 3. 3, 9, 2.
Narbonenſis Gallia. vid. Gallia.
Narciſſus Claudii libertus 11, 29, 1. *Meſſallinam defert* 11, 30, 1. *in eodem cum Claudio geſtamine ſedet* 11, 33, 3. *defenſionem Meſſallinæ impedit* 11, 34, 2. *ejus cædem properat* 11, 37, 2. *quæſtoria inſignia obtinet* 11, 38, 4. *Æliam Petinam apud Claudium fovet* 12, 1, 3. *Agrippinam incuſat & illa ipſum* 12, 57, 4. *verba ejus in illam* 12, 65, 2. *ad mortem agitur* 13, 1, 4.
Nariſci Germaniæ pop. G. 42, 1.
Narnia 3, 9, 2. 3 H. 58, 1. 63, 1.
Natalis dies 6, 18, 1. 2 H. 95, 1.
Nava fluvius 4 H. 70, 7.

Navale ſtagnum 14,15,2.
Navalia tela 14,5,5.
Navalis copia 4,56,1.
Naves pari utrinque prora 3 H. 47, 5. G. 44, 2.
Navis doloſa ad Agrippinam necandam. 14, 3, 5. 5, 2.
Nauportum 1,20,1.
Neapolis urbs 14, 10, 4. 15,33, 2. 16,10,5.
Nemetes Germaniæ pop. 12, 27, 3. G.28, 7.
Neptuni aſylum 3,63,3.
Nero Tiberii pater 1, 10, 7. 6, 51, 1.
Nero Germanici filius 2, 43, 3. *Senatui a Tiberio commendatur* 3,29,1. 4,8, 6. *Juliam Druſi filiam ducit uxorem* 3, 29,3. *grates Senatui agit* 4, 15, 7. *commendatur diis* 4, 17, 1. *Sejanus eum inſectatur* 4, 59, 4. 67, 5. *a Tiberio apud Senatum accuſatur* 5, 3, 2. *ejus effigies a populo geritur* 5, 4, 3.
Nero Domitius a Claudio adoptatur 11, 11, 4. *Claudii filio anteponitur* 12, 25, 3. *Octavia Claudii filia ei deſpondetur.* 12, 9, 2. *toga virilis ei maturatur* 12, 41, 1. *proconſulare imperium extra Urbem.* ib. 2. *Princeps juventutis appellatur* ibid. *Octaviæ conjungitur* 12, 58, 1. *Ilienſium cauſam agit* ibid. 2. *Imperator declaratur* 12,69,3. *Claudium in funere laudat* 13, 3, 1. *ejus artes* 13, 3,7. 14, 16, 1. *ſtatuas recuſat* 13, 10, 1. *Acten libertam amat* 13, 12, 1. *ab Octavia conjuge abhorret* ibid. 3. *eandem exturbat* 14, 60, 1. *dein revocat* ib. 6. *tandem interfici jubet* 14, 64, 3. *Britannicum veneno tollit* 13, 16,2. *matris concubitum an expetiverit* 14, 2, 1. *& ſeqq. matrem tollere nititur* 14, 3, 2. *occidi jubet.* 14, 7, 5. *Neapolim concedit* 14, 10, 4. *Romam revertitur* 14, 13, 2. *Juvenales ludos inſtituit* 14, 15, 1. *flagitia ejus & infamia* ib. 3. *ad deteriores inclinat* 14, 52, 1. *reſponſum ejus ad Senecam* 14, 55, 1. *Poppæam depeperit* 13, 46, 3. *cum ea conjungitur* 14, 60,2. *Pythagora nubit* 15, 37, 4. *Chriſtianos ſuppliciis afficit* 15, 44, 4. *conjuratio in eum* 15, 48, 1. *& ſeqq. cithara in theatro canit* 16, 4, 3. *Poppæam ictu calcis affligit* 16, 6, 1. *mortuam laudat* ib. 4. *profuſæ ejus donationes* 1 H.20,2.
Nero falſus 1 H. 2,2. 2 H.8,1.
Nerva Cæſar 1 H. 1, 6. *Principatum, ac libertatem miſcuit* A. 3, 1.
Nerva Coccejus legum peritus 4, 58, 1. *voluntaria morte obiit* 6, 26, 1.
Nerva Cocejus Prætor deſignatus 15,72,2.
Nerva Silius Conſul 15,48,1.
Nervii Galliæ pop. 4 H. 56,6. *Civili ſe jungunt* 4 H. 66, 2. *a Caninefatibus funduntur* 4 H. 79, 7. *Germanicam originem affectant* G. 28, 6.
Nerulinus Suilii filius 13,43,7.
Nicephorium 6,41,3.
Nicephorius Armeniæ fluvius 15, 4, 2.

Nicopolis Achajæ urbs 2, 53, 2. *colonia Romana* 5, 10, 5.
Nicoſtrati robur O. 10, 7.
Nilus fluvius 2, 60, 1. 61, 3.
Ninos Aſſyriæ urbs 12, 13, 3.
Niſibis oppidum 15, 5, 2.
Nobilitas neque bonis neque malis annumeratur 4 H. 5, 4.
noctes non dies Germani computant G. 11, 3.
Nola urbs 1, 5, 4. 9, 1.
Nonius Actianus 4 H. 41, 3.
Nonius Priſcus in exſilium agitur 15, 71, 5.
Nonius Receptus a militib. vinctus 1 H. 56, 2. *occiditur* 1 H. 59, 3.
C. Norbanus Conſul 1, 55, 1. *alius* 3 H. 72, 5.
L. Norbanus Conſul 2, 59, 1.
Noricum 2, 63, 2. 1 H. 11, 3. 70, 4. 3 H. 5, 5. G. 5, 1.
Novaria 1 H. 70, 3.
Novendialis cœna 6, 5, 1.
Noveſium Germaniæ oppidum 4 H 26, 3. 35, 2. 62, 1. 70, 9. *eo ſe Vocula recipit* 4 H. 57, 5. *caſtra ibi Romanorum* 4 H. 77, 4. 5 H. 22, 1.
Cn. Novius inſignis eques Rom. 11, 22, 1.
Nox audaciæ, & formidini opportuna 4, 51, 3.
Nuceria colonia 13, 31, 2. 14, 17, 1.
Nuithones German. pop. G. 40, 2.
Numa 3, 26, 2. *ejus regia* 15, 41, 1.
Numa Marcius 6, 11, 2.
Numantina Silvani uxor 4, 22, 4.
Numicius Thermus 16, 20, 2.
Numidæ Africæ pop. 2, 52, 1. 3, 21, 5. *peditum aciem non tolerant* 4, 24, 2.
T. Numidius Quadratus. v. Quadratus.
Numiſius Lupus legatus legionis 1 H. 79, 7. *conſularibus ornamentis donatur* ibid. *octavam legionem ducit* 3 H. 10, 1.
Numiſius Rufus legionis legatus 4 H. 22, 1. *vallum, muroſque caſtrorum firmat.* ibid. *a Claſſico vinctus* 4 H. 59, 2. *occiditur* 4 H. 70, 11.
Nuptiales faces 15, 37, 5.
Nymphidius conſularibus inſignibus donatur 15, 72, 3. *origo ejus, & vita* ibid.
Nymphidius Sabinus Præfectus 1 H. 5, 2. *imperium ſibi molitur* ibid. 2. *in ipſo conatu opprimitur* ib. 3. & 37, 4.

O.

Oblivisci non eſt in noſtra poteſtate A. 2, 4.
Obſequium dominantibus gratum. 3, 75, 4.
Obſequii ac modeſtiæ laus A. 42, 7.
Obtrectatio pronis auribus accipitur 1 H. 1, 4.
Obultronius Sabinus ærarii quæſtor 13, 28, 5. *in Hiſpania occiſus* 1 H. 37, 4.
Occia virgo Veſtalis moritur 2, 86, 1.
Oceani natura A. 10, 8. *quando maxime tumeſcit* 1, 70, 2. *cetero mari truculentior* 2, 24, 1.
Oceanus ſeptentrionalis G. 1, 3.
Ocriculum 3 H. 78, 1.
Octavia Auguſti ſoror 4, 44, 2. 75, 2.
Octavia Claudii filia 11, 32, 3. 12, 2, 1. 68, 3. *L. Silano deſpon-*

ſpondetur 12, 3, 3. dein Domitio, qui poſtea Imperator 12, 9, 1. eidem nubit 12, 58, 1. ſed is ab illa abhorret 13, 12, 3. ab eo ejicitur 14, 60, 1. revocatur 14, 60, 6. in exſilium agitur 14, 63, 1. interficitur 14, 64, 3.
Octaviorum tumulus 4, 44, 5.
Octavius Auguſti pater 1, 9, 1.
Octavius Fronto Prætura functus 2, 33, 1.
Octavius Sagitta tribunus plebis 13, 44, 1. in exſilium redigitur 4 H. 44, 3.
Oculi in prœliis primi vincuntur G. 43, 6.
Odia proximorum acerrima 4 H. 70, 4. privata publicis utilitatibus remittenda. 1, 10, 4. inter externos ferenda 12, 48, 2. acriora quorum cauſſæ iniquæ 1, 33, 2.
Odium apertum palam propulſatur 4 H. 24, 2.
Odium & invidia apud multos valet 3, 10, 4.
Odium in læſos a nobis proprium humani ingenii A. 42, 6.
Odruſæ Thraciæ pop. 3, 38, 5.
Offendere quam odiſſe, honeſtius A. 22, 6.
Officii pro altero ſuſcepti nulla gratia 2 H. 1, 6.
Olennius primipilaris 4, 72, 2.
T. Ollius Poppææ pater 13, 45, 2.
Oloaritus centurio 14, 8, 5.
Onomaſtus Othonis libertus 1 H. 25, 1. 27, 2.
Operæ theatrales 1, 16, 4.
Ophenſes pop. 4 H. 50, 6.
Opitergium 3 H. 6, 3.
Oppiæ leges 3, 34, 6.
C. Oppius 12, 60, 4.
M. Opſius Prætura functus 4, 68, 3.
Optio ſpeculatorum 1 H. 25, 1.
Oratio Agrippinenſium 4 H. 65, 2. Caractaci 12, 34, 2. 37, 1. C. Caßii 14, 43, 1. Cerialis 4 H. 73, 1. Civilis 4 H. 32, 4. 5 H. 26, 2. Claudii 11, 24, 2. Curtii Montani 4 H. 42, 4. Galbæ 1 H. 15, 1. Galgaci A. 30, 1. Germanici 1, 42, 1. 2, 71, 2. Hortali 2, 37, 4. Julii Agricolæ A. 33, 3. Juliæ Agrippinæ 13, 21, 3. M. Lepidi 3, 50, 1. Muciani 2 H. 76, 2. Neronis 14, 55, 1. Othonis 1 H. 37, 1. 2 H. 47, 1. Pæti Thraſeæ 15, 20, 3. Piſonis 1 H. 29, 4. Segeſtis 1, 58, 1. Senecæ 14, 53, 2. Tencterorum 4 H. 64, 2. Tiberii 3, 12, 1. 4, 37, 3. Vitellii 12, 5, 4. Voculæ 4 H. 58, 1. Vologeſis 15, 2, 1.
Oratio pulchra, quæ O. 21, 4.
Orator nullus apud Lacedæmonios, Cretenſes, Macedonas O. 40, 3. inter innocentes ſupervacuus O. 41, 3.
Oratoris boni deſcriptio O. 22, 6. 30, 6.
Oratorum, & poëtarum comparatio O. 4, 2.
Orbi maxime captantur 13, 42, 5. 52, 3.
Orcades inſulæ A. 10, 5.
Ordo equeſter 12, 60, 3. ſenatorius 2, 32, 1. 12, 52, 3. 13, 48, 1.

Ordovices Britanniæ pop. 12, 33, 2. A. 18, 2.
Oriens ſpectatur, occidens deſeritur 6, 46, 4.
Oriens regibus ſuetus 4 H. 17, 7.
Orientis Imperium penes Parthos 6, 34, 5. regnorum motus 2, 1, 1. 43, 1.
Ornoſpades Parthorum dux 6, 37, 4.
Orodes regis Parthorum filius 6, 33, 2.
Orpheus O. 12, 5.
Orphidius Benignus Legatus 2 H. 43, 2. interficitur ib. corpus ejus crematur 2 H. 45, 5.
Orphiti domus 4 H. 42, 2.
Ortygia lucus 3, 61, 2.
Oſcum ludicrum 4, 14, 5.
Oſcus Othonis libertus 1 H. 87, 5.
Oſi Germaniæ pop. G. 28, 5. 43, 1.
Oſiris deus apud Ægyptios 4 H. 84, 8.
Oſtorius Sabinus eques Rom. 16, 23, 1. Bæream Soranum accuſat 16, 30, 1. quæſtoriis inſignibus donatur 16, 33, 3.
P. Oſtorius Scapula Britanniæ Proprætor. 12, 31, 1. victoriam adipiſcitur 12, 35, 4. bello egregius A. 14, 1. partem inſulæ in provinciam redigit. ib. triumphi inſignia obtinet 12, 38, 2. moritur 12, 39, 5.
M. Oſtorius Scapula ejus filius 12, 31, 6. ſervati civis decus meruit 12, 31, 6. 16, 15, 2. apud Neronem accuſatur 16, 14, 3. occiditur 16, 15, 3.
Otho Neronis intimus 13, 12, 1. Poppæam uxorem ducit 13, 45, 6. Luſitaniæ præficitur 13, 46, 5. 1 H. 13, 5. Galbæ partibus primus accedit ib. 6. de imperio occupando cogitat 1 H. 21, 1. de eo mathematicorum monita 1 H. 22, 2. largitio ejus in milites 1 H. 24, 2. Imperator conſalutatur 1 H. 27, 4. milites alloquitur 1 H. 37, 1. Piſonis cæde lætatur 1 H. 43, 4. ſcelera prohibere non poteſt 1 H. 45, 4. vacationes ex fiſco ſuo militibus ſolvit, 1 H. 46, 6. honores ei a Senatu decreti 1 H. 47, 2. voluptates ac vitia diſſimulat 1 H. 71, 1. epiſtolæ inter ipſum ac Vitellium. 1 H. 74, 1. legatos ad Germanicos exercitus mittit. ib. 3. Conſulatus, aliaſque dignitates mandat. 1 H. 77, 2. militarem tumultum precibus ſedat 1 H. 82, 3. milites alloquitur 1 H. 83, 3. Galliam Narbonenſem aggredi ſtatuit 1 H. 87, 2. & aggreditur 2 H. 14, 1. ab Urbe proficiſcitur 1 H. 90, 5. Orientis legiones pro eo jurant. 2 H. 6, 1. proficiſcitur ad bellum 2 H. 11, 6. ejus cum Vitellio comparatio 2 H. 31, 1. de bello conſultat ib. 3. pronus ad decertandum 2 H. 33, 2. Brixellum proficiſcitur 2 33, 3. duces ſuos ſegnitiæ incuſat 2 H. 40, 4. exercitus ejus a Vitelliano funditur. 2 H. 43, 1. & ſeqq. mori deſtinat 2 H. 46, 1. oratio ejus ante mortem 2 H. 47, 1. ſe ipſum interficit 2 H. 49, 4. ejus vita & mores 2 H. 50, 1.
Otio milites laſciviunt 1, 16, 3. G. 44, 4.

Otium, pacis nomine velatur 14, 39, 5. *ſegnitiam parit* A. 11, 6.
Ovidii Medea O. 12, 7.
Oxiones Germaniæ pop. G. 46, 8.

P.

Pacarius decimus. v. Decimus Pacarius.
Paconius Agrippinus 16, 28, 2. 33, 1.
M. Paconius Legatus 3, 67, 1.
Pacorus Medorum rex 15, 2, 1. *Vologeſis frater* 15, 14, 1. *ad Medos digreditur* 15, 31, 1.
Pacorus Parthorum rex 5 H. 9, 2. G. 37, 6.
Pactius Africanus 4 H. 41, 5.
Pactius Orphitus 13, 36, 2. *primipili centurio* 13, 16, 3. 15, 12, 3.
Pacuvius Legatus 2, 79, 3.
Pacuvius poëta O. 20, 6. 21, 13.
Padus fluvius 1 H. 70, 1. 2 H. 17, 2. 22, 5. 34, 2. 40, 1. 3 H. 52, 1.
Pætus 13, 23, 2.
Pætus Ceſennius Armeniæ rector 15, 6, 3. *ejus inconſtantia* 15, 10, 1. *Parthi eum aggrediuntur* 15, 11, 1. *militiæ munia deſerit* ibid. 4. *Parthorum regis colloquium petit.* 15, 14, 2. *conditiones a Parthis accipit* 15, 14, 4. *cum Corbulone colloquitur* 15, 17, 1. *per Cappadociam hibernat* ib. 3. *facetiis eum Nero inſectatur* 15, 25, 6.
Pætus Thraſea. v. Thraſea Pætus.
Pagani 1 H. 53, 5. 2 H. 14, 4. 3 H. 24, 4. 43, 2. 77, 3. 4 H. 20, 3.
Pagida Africæ fluvius 3, 20, 1.
Palatinus mons 12, 24, 3. 15, 38, 2.
Palatium 1, 13, 6. 2, 37, 3. 15, 39, 1. 3 H. 70, 3.
Pallas Claudii libertus 11, 29, 1. 38, 4. *flagrantiſſima apud eum gratia* 11, 29, 1. *Agrippinam apud eum extollit* 12, 2, 3. *adoptionem Domitii feſtinat* 12, 25, 1. *prætoriis inſignibus donatur* 12, 53, 2. *Agrippinæ adulter* 12, 65, 4. 14, 2, 4. *publicis muneribus a Nerone demovetur* 13, 14, 1. *ejus ſuperbia* 13, 23, 3. *necatur* 14, 65, 1.
Palmæ proceræ in Judæa 5 H. 6, 2.
Pammenes Chaldæus 16, 14, 1.
Pamphylia 2, 79, 1. 2 H. 9, 1.
Panda fluvius 12, 16, 3.
Pandateria inſula 1, 53, 1. 14, 63, 1.
Pannonia 3, 9, 1. 4, 5, 4. 12, 29, 4. 1 H. 76, 4. 2 H. 11, 1. 32, 5. *Germaniæ finitima* G. 5, 1. 28, 5.
Pannonii 15, 10, 5. 2 H. 14, 3.
Pannoniorum cohors 2 H. 17, 3.
Pannonicarum legionum motus 1, 16, 1, 31, 5. *ſedatur* 1, 30, 6.
Pannonia duabus legionib. tentatur 4, 5, 4.
Pannonicæ Alpes 2 H. 98, 3.
Pantomimi 1, 77, 4. *certaminibus ſacris prohibiti* 14, 21, 7.
Paphiæ Veneris templum 2 H. 2, 4.
Papia Poppæa lex 3, 25, 1. 28, 4.
Sex. Papinius Conſul 6, 40, 1. *jecit ſe in præceps* 6, 49, 1.
Papirius centurio 4 H. 29, 4.

Papirius Carbo G.37,3.
Papius Mutilus 2,32,3.
Paris hiſtrio Agrippinam accuſat 13,20,2. *validus in gratia Neronis* 13,22,3. *ingenuus judicatur* 13,27,6.
Parrhaces 12,14,5.
Parthi 2,56,1. 6,34.35.42,2. *Craſſum & Antonium vincunt* 2,2,4.
Parthi nobiles Romam veniunt 6,31,1.
Parthorum motus 2,1,1. 12,44,1. *diſcordia inter ipſos* 11,8,2. *regem a Tiberio poſcunt* 6,31,1. *item a Claudio* 12,10,1. *bellum in Armenia movent* 12,44,1. *rurſus in Armeniam prorumpunt* 13,6,1. *acre inter eos Romanoſque bellum* 13,34,4. *Hyrcano bello diſtinentur* 14,25,2. *novi eorum motus propter Armeniam.* 15,1,1. *Pætum conditiones accipere cogunt* 15,14,4. *legatos ad Corbulonem mittunt* 15,27,1. *cæduntur a Ventidio* 5 H. 9,2.
Paſſienus orator 6,20,2.
Patavium 16,21,2. 2 H. 100,4. 3 H. 6,3. 7,1.
Patres conſcripti 2,37,4. 2 H. 52,4.
Patritii ex Senatu aſciti 11,25,2.
Patrobius libertus 1 H. 49,2. 2 H. 95,3.
Patulejus eques Rom. dives 2,48,1.
Pavidis conſilia incerta 3,9,2.
Paulli baſilica 3,72,5.
Paullinus Pompejus. v. Pompejus.
Paullus Fabius Conſul 6,28,1.
Pavonis natura 3 H. 85,2.
Pavor conſcientiam arguit 3 H. 10,4.
Paupertas præcipuum malorum 14,40,3.
Pax durius ſervitium efficit 11,10,2. *longa ſegnes populos efficit* A. 11,6. *miſera bello bene mutatur* 3,44,3. *induſtrios ignavoſque æquat* 12,12,1. *ignava* 1 H. 62,2. *inconcuſſa* 2 H. 6,3. *ſoluta* 1,50,6. *ſterilis* 1,17,5. *bonis artibus indiget* 4 H. 1,6. *ſi ſuſpecta, tutius bellum* 4 H. 49,3. *victis utilis, victoribus pulchra* 3 H. 70,5.
Paxea Pomponii Labeonis uxor 6,29,1.
Pecunia bellorum civilium nervus 2 H. 84,2. *in bellis civilibus ferro validior* 2 H. 32,6.
Pedanius Coſta 2 H. 71,4.
Pedanius Secundus Præfectus urbis 14,42,1.
Pedarii ſenatores 3,65,2.
Pedibus in ſententiam ire 14,49,1.
Pedius Blæſus Senatu movetur 14,18,1. *reſtituitur* 1 H. 77,5.
Pedo præfectus equitum 1,60,3.
Pelago Neronis ſpado 14,59,3.
Peligni pop. 3 H. 59,2.
Peloponneſus 4,43,2. 55,7.
Penates populi Romani 15,41,1.
Penetrales dii 2,10,2.
Peninæ Alpes. v. Alpes.
Penina juga 1 H. 61,2.
Percennius miles gregarius 1,16,4. *ſeditionem militum ſuſcitat* 1,17,1.

1, 17, 1. *interficitur* 1, 29, 6.
Perditis rebus omnes præcipiunt, nemo exſequitur 3 H.73,3.
Pergamena civitas 16,23,1.
Pergamum 3,63,2. 4,37,4.
Periculum a paucis ſumitur 3 H. 69,2.
Perinthus Thraciæ urbs 2,54, 2.
Peripatetici O.31,8.
Perperna 3,62,3.
Perſæ 3,61,4. 6,31,3. 5 H.8, 3. *olim ſub Ægyptiis* 2,60,4.
Perſeus 12,38,1. 62,1.
Pervigilia 15,44,2.
Peruſia 1 H.50,3.
Petilius Cerialis. v. Cerialis.
Petilius Rufus 4,68,3.
Petovio oppidum 3 H.1,1.
Petra, equitum Romanorum cognomen 11,4,1.
Petrina ala 4 H.49,4.
Petronia olim Vitellii uxor 2 H. 64,1.
Petronius Norici procurator 1 H. 70,4.
Petronius Priſcus 15,71,7.
Petronius Turpilianus Conſul 14, 29,1. *in Britanniam mittitur* 14,39,4. A.16,3. *triumphale decus obtinet* 15,72,2. *a Galba interficitur* 1 H.6,2.37, 4.
C. Petronius occiditur 16,17,1. *ejus vita & mores* 16,18,1.
P. Petronius 3,49,2. 6,45,4.
Peucini Germaniæ *pop.* G.46, 1.
Pharaſmanes Hiberiæ rex 6,32, 5. *Mithridatis frater* 6,32,5. 11,8,2. *filium in fratrem inſtigat* 12,44,4. *Armenia decedere jubetur* 12,48,4. *filium Rhadamiſtum interficit* 13,37, 3.
Pharſalia 1 H.50,3. 2 H.38,4.
Philadelpheni 2,47,4.
Philippenſis acies 3,76,1.
Philippenſes campi 4,35,2.
Philippi 1 H.50,3. 2 H.38,6.
Philippopolis 3,38,6.
Philippus Macedo 3,86,6. 4,43, 1. O.16,8.
Philippus 3,72,1.
Philo Academicus O.30,3.
Philopator Cilicum rex 2,42,8.
Phœbus Neronis libertus 16,5,5.
Phœnices pop. 11,14,1. 5 H.6, 1.
Phœnix in Ægypto viſa 6,28,1.
Phrahates Parthorum rex 2,1, 1.
Phrahates ejus filius 6,31,5. *rex a Tiberio mittitur* 6,32,1. *morbo periit* ib. 4.
Phryxi oraculum 6,34,4.
Picentina ala 4 H.62,8.
Picenum 3,9,1. 3 H.42,2.
Pignus imperii 3,72,1. *ſocietatis* 4 H.61,6.
Pinarius Natta 4,34,2.
Piſanus ſinus 3 H.42,3.
Piſo Licinianus 1 H.14,2. *a Galba adoptatur* 1 H.15,1. 18,2. *milites alloquitur* 1 H. 29,3. *in caſtra præmittitur* 1 H.34,2. *occiditur* 1 H.43,4. *ejus ætas & fama* 1 H.48,1.
C. Piſo Neroni inſidiatur 14, 65,2. 15,48,1. *& ſeqq. genus ejus, & mores* 15,48,1. *occiditur* 15,59,6.
Cn. Piſo 1,13,3. *libere Tiberium alloquitur* 1,74,6. *ſententia ejus de Tiberi* 1,79,7. *Suriæ præponitur* 2,43,4. *Germani-*

manicum inſectatur 2, 55, 1. juſſa ejus negligit 2, 57, 1. eum veneno necaſſe creditur 2, 69, 3. ejus morte lætatur 2, 75, 3. caſtellum Celendrin occupat 2, 80, 1. a Sentio fugatur 2, 80, 7. Romam reverſus poſtulatur 3, 10, 1. Tiberii de eo ambigua oratio 3, 12, 1. effigies ejus in Gemonias trahuntur 3, 14, 5. ſe ipſum interficit 3, 15, 6. ſententiæ ſenatorum contra illum 3, 17, 8. codicilli ejus ad Tiberium 3, 16, 4.

Cn. Piſo, Cn. Piſonis filius 3, 16, 6. pars bonorum paternorum ei conceditur 3, 17, 8.

L. Piſo in accuſatores invehitur 2, 34, 1. Urgulaniam in jus vocat ibid. 3. Cn. Piſonem defendit 3, 11, 2. ejus ſententia in Silanum 3, 68, 2. Calpurnius Piſo appellatur 4, 21, 1. majeſtatis crimine accuſatur ib. 2. opportune moritur ib. 3.

L. Piſo Pontifex moritur 6, 10, 4.

L. Piſo Prætor in Hiſpania occiditur 4, 45, 2.

L. Piſo Conſul deſignatus 13, 28, 3. Conſul 13, 31, 1. publicis vectigalibus præponitur 15, 18, 3. Africæ Proconſul 4 H. 38, 1. interficitur 4 H. 48, 1. initium & cauſa illius cædis 4 H. 49, 1. & ſeqq.

M. Piſo, Cn. Piſonis filius 2, 76, 2. a patre apud Tiberium excuſatur 3, 17, 6. a Tiberio ignominiæ exemptus 3, 18, 2.

L. Pituanius magus ſaxo dejicitur 2, 32, 5.

Pius Aurelius ſenator 1, 75, 2.

Placentia 2 H. 17, 3. a Cæcina oppugnatur 2 H. 20, 6. fruſtra 2 H. 22, 4.

Placentinus ager 15, 47, 3.

Planaſia inſula 1, 3, 6. 5, 2. 2, 39, 2.

Plancina, Cn. Piſonis uxor 2, 43, 6. ſe intra decora feminis non tenet 2, 55, 6. Germanici morte lætatur 2, 75, 3. 6, 26, 4. Romam venit 3, 9, 2. veniam precibus Auguſtæ obtinet 3, 15, 2. 17, 9. accuſata ſemet interficit 6, 26, 5.

Plancus Munatius 1, 39, 9.

Plautius v. Aulus Plautius.

Plautius Ælianus pontifex 4 H. 53, 4.

Plautius Lateranus Meſſallinæ adulter. 11, 30, 2. mors ei remittitur 11, 36, 4. ſenatui redditur 13, 11, 2. in Neronem conjurat 15, 49, 3. occiditur 15, 60, 1.

Plautius Silvanus 4, 22, 1.

Plautius Varus 2 H. 63, 2.

Q. Plautius Conſul 6, 40, 1.

Plautus. v. Rubellius Plautus.

Plebis urbanæ procacia ingenia 3 H. 32, 3.

C. Plinius hiſtoriarum ſcriptor 1, 69, 3. 15, 53, 5. 3 H. 28, 2.

Plotius Firmus prætorii Præfectus 1 H. 46, 1. 2 H. 49, 4. milites manipulatim alloquitur 1 H. 82, 5. Othoni animum addit 2 H. 46, 3.

Plotius Griphus legionis legatus 3 H. 52, 4. præturam a Veſpaſiano obtinet 4 H. 39, 2. 40, 4.

Pœnius Poſtumus 14, 37, 5.

Poëtarum & oratorum comparatio O. 4, 2. & ſeqq.

Poetæ mediocres a nemine noſcuntur O. 10, 1.
Polemon Ponti rex 2, 56, 2. 3 H. 47, 1.
Pollio Julius Tribunus 13, 15, 5.
Pollutia L. Veteris filia necatur 16, 10, 1.
Pollux G. 43, 5.
Polycletus Neronis libertus 14, 39, 1. 1 H. 37, 6. 2 H. 95, 3.
Pomerium urbis a Claudio augetur. 12, 23, 3.
Pompeja Macrina 6, 18, 3.
Pompeja Paullina Senecæ uxor 15, 60, 6. *mori cum viro conſtituit* 15, 63, 2. *mors ei a Nerone inhibita* 15, 64, 1.
Pompejani coloni 14, 17, 1.
Pompeji oppidum in Campania 15, 22, 1.
Pompeji Theatrum igne abſumitur 3, 72, 2.
Pompejopolis Ciliciæ urbs 2, 58, 3.
Pompejus Ælianus 14, 41, 1.
Pompejus eques Rom. 6, 14, 1.
Pompejus Longinus 1 H. 31, 4.
Pompejus Macer Prætor 1, 72, 5.
Pompejus Magnus 1, 1, 3. 12, 62, 2. 13, 6, 4. 34, 4. *Mario & Sulla occultior non melior* 2 H. 38, 4. *oratione valuit* O. 37, 2. *ejus potentia bello piratico* 15, 35, 5.
Pompejus Paullinus 13, 53, 1. 15, 18, 3.
Pompejus Propinquus 1 H. 12, 1. *Belgicæ procurator* 1 H. 12, 1. 1 H. 58, 3. *interficitur* 1 H. 58, 3.
Pompejus tribunus 15, 71, 4.
Pompejus Urbicus 11, 35, 5.
C. Pompejus Conſul 12, 5, 1.
Sex. Pompejus 1, 2, 1. 10, 4. 5, 1, 2.
Sex. Pompejus Conſul 1, 7, 2. *Piſonem defendere abnuit* 3, 11, 2. *Man. Lepidum incuſat* 3, 32, 2.
Pomponia Græcina 13, 32, 2.
Pomponius Atticus Druſi proavus 2, 43, 9.
Pomponius Flaccus 2, 32, 2. *Mœſiæ præficitur* 2, 66, 4. *Suriæ Proprætor moritur* 6, 27, 3.
Pomponius Labeo 4, 47, 1. *Mœſiæ præpoſitus* 4, 47, 1. 6, 29, 1. *voluntaria morte extinguitur* 6, 29, 1.
Pomponius Secundus accuſatur 5, 8, 1. *Tiberio ſuperſtes fuit* ib. 4. *ejus pericula* 6, 18, 2.
Pomponius Silvanus accuſatur 13, 52, 1. *abſolvitur* ib.
L. Pomponius Conſul 2, 41, 2. *ſuperioris Germaniæ Legatus* 12, 27, 3. *triumphalia adipiſcitur* 12, 28, 2. *carminum gloria præcellebat* ib.
Q. Pomponius Secundi frater 6, 18, 2. *bello civili immixtus* 13, 43, 3.
Pomptinæ paludes 15, 42, 4.
Pons Milvius 13, 47, 2. 1 H. 87, 2.
Pons ad oppugnanda mœnia 4 H. 23, 5.
Pontes Longi 1, 63, 4.
Pontia Poſtumia ab amatore ceciditur 13, 44, 5. 4 H. 44, 4.
Ponticum mare 13, 39, 1. G. 1, 4.
Ponticum os 2, 54, 2.
Pontus 12, 63, 3. 15, 10, 1. 2 H. 6, 5. 3 H. 47, 1.
Pontificatus 1, 3, 1. 3, 29, 3.

Pontificatus maximus 2 H. 91, 1.
Pontifices a Tiberio incuſantur 4, 17, 2.
Pontius Fregellanus 6, 48, 6.
Pontius Pilatus 15, 44, 4.
C. Pontius Conſul 6, 45, 6.
Poppæa Sabina Meſſallinæ invi-ſa 11, 2, 3. *ad mortem adigi-tur* ib.
Poppæa Sabina T. Ollii filia 13, 45, 2. *Othoni nubit* ib. 6. *Ne-ronem in amorem ſui pellicit* 13, 46, 3. *matrimonium ejus poſtulat* 14, 1, 2. *eidem nubit* 14, 60, 2. *filiam ex eo parit* 15, 23, 1. *moritur* 16, 6, 1. *ejus ſtatuæ ab Othone reſtituun-tur* 1 H. 78, 2.
Poppæus Sabinus. v. Sabinus Poppæus.
Poppæus Silvanus Dalmatiæ Le-gatus 2 H. 86, 6. *bello ſocors* 3 H. 50, 4. *pecuniariæ curæ præponitur* 4 H. 47, 1.
Poppæus Vopiſcus 1 H. 77, 2.
Populi imperium libertati pro-pius 6, 42, 3.
Populi rudes, bello faciliores A. 21, 1.
Populus nimia pecunia laſcivit 16, 1, 4. *novarum rerum cu-piens* 15, 46, 1.
Porcius Cato 4, 68, 3.
Portius Septiminus 3 H. 5, 4.
Porſena 3, 72, 1.
Portus Herculis Monœci 3 H. 42, 3.
Poſteritatis cura negligitur 1 H. 1, 3.
Poſtumia via 3 H. 21, 3.
A. Poſtumius Dictator 2, 49, 2.
Potentiæ cupido mortalibus inſi-ta 2 H. 38, 1.
Potentia aulæ raro ſempiterna 3, 30, 7. *cautis conſiliis tutius ha-betur* 11, 29, 2. *a concordia aliena* 4, 4, 2. *inſtabilis quæ ſua vi non nititur* 13, 19, 1. *neque bonis neque malis annu-meratur* 4 H. 5, 4. *non ſatis fida, ubi nimia* 2 H. 92, 3.
Potentium res incertæ 12, 42, 4.
Poteſtas, parere inſolitis, gra-vior 6, 10, 6.
Præda quæ ad duces, quæ ad milites pertineat 3 H. 19, 4.
Prædæ aviditas cetera negligit 3 H. 26, 4.
Præfectura 6, 42, 5. 11, 8, 4. 10, 1. 13, 37, 3. 15, 28, 1.
Præfectura vigilum 1 H. 72, 2.
Præfecturæ Urbis origo & pro-greſſus 6, 11, 1.
Præfectus remigum 13, 30, 2.
Præmia delatorum invíſa 1 H. 2, 5. *eloquentiæ pulcherrima* 1 H. 6, 1. *eorum cupidine pericula poſcuntur* 5 H. 11, 3.
Præſentia ſequi præſtat 4 H. 8, 3. *ſemper in faſtidio ſunt* O. 18, 4.
Prætexta 1, 3, 3. 2, 14, 1. 12, 41, 3. 2 H. 89, 1.
Prætor ad mulierem interrogan-dam mittitur 2, 34, 4 & 7.
Prætores ærarii 1, 75, 2. 4 H. 9, 1.
Prætoria inſignia 12, 21, 2. 53, 2.
Prætoriani 6, 3, 1. 1 H. 87, 3. 89, 3. 4 H. 46, 1.
Prætorum comitia 1, 15, 4. 2, 36, 1. 14, 28, 1.

Præturæ candidati 1,14,4.
Praſutagus Icenorum rex 14,31, 1.
Preces potentiorum cogunt 4 H. 46, 9.
Preces contumaces 2, 57, 4.
Preneſte oppidum 15, 46, 1.
Primus Antonius. v. Antonius Primus.
Princeps ad bellum levi cauſa non edit 3, 47, 2. *crudelis a ſegnibus non metuitur* 6, 4, 5. *juventutis* 1, 3, 3. 12, 41, 2. *leges in ſe trahens, viam prædandi aperit* 11, 5, 1. *ob peccata populi inviſus.* 3,53,4.
Principes mortales, reſpublica æterna 3, 6, 5. *cuſtodibus externis magis fidunt* 15, 58, 1. *ſævi proximis ingruunt* 4 H. 74,3. *ſenes deſpiciuntur* 6,30, 6. 1 H. 5, 3. 6, 1. 9, 1. *iis ad famam res dirigendæ* 4,40,2.
Principi verum ſuadere arduum eſt 1 H. 15, 7.
Principia caſtrorum 1, 67, 1. 1 H. 48, 4. 54, 2. 3 H. 13, 1.
Principis cædem ſucceſſor ulciſcitur 1 H. 40, 4. *nomen* 1, 1, 3. 9, 5.
Principum auribus aſpera quæ utilia 3 H. 56, 6. *crebræ mutationes uſui non ſunt* 12, 11, 3. *inclinatio & offenſio* 4, 20, 4. *proſpera & adverſa ad quos ſpectent* 4 H. 52, 4. *ſenſus abditi non exquirendi* 6, 8, 6. *vitia plerunque amantur* 1 H. 5, 4.
Principatus ac libertas diſſociabilia A. 3, 1.
Priſcus Helvidius. v. Helvidius Priſcus.
Priſcus Julius. v. Julius Priſcus.
Proconſulare imperium 1, 14,3. 76, 3. 12, 41, 1. 59, 2. 13, 52, 1.
Proculus. v. Licinius Proculus.
Procuratores Cæſarum 14,54,3. A. 4, 1.
Procuratorum jus 4, 15, 4. *poteſtas a Claudio aucta* 12, 60, 1.
Prodigia multa Romæ 12,43,1. 64, 1. 14, 12, 4. 15, 47, 1. 1 H. 86, 1.
Proditores omnibus inviſi 1, 58, 2.
Propertius Celer 1, 75, 3.
Propontis 2, 54, 2.
Proſerpina dea 15, 44, 1. 4 H. 83, 5.
Proſpera omnes ſibi vindicant A. 27, 2.
Provinciæ Cæſaris 1, 76, 3.
Provocatio ad Senatum 14, 28, 2.
Pſeudophilippus rex Macedonum 12,62,1.
Ptolemæus Ægypti rex 4 H. 83, 1. *alius* 6,28,4. 4 H.84,7.
Ptolemæus mathematicus 1 H. 22, 3.
Ptolemæus Maurorum rex 4, 23, 2. *auxilium contra Tacfarinatem præſtat* 4, 24, 3. *a Senatu Romano decoratur* 4, 26, 4.
Publicanorum immodeſtia 13, 50, 1.
L. Publicius 2, 49, 2.
M. Publicius ibid.
Pudor militari diſciplinæ prodeſt 3 H. 2, 7.
Pulvinar 15,23,4.
Pulvinaria 14,12, 1.
Puteolani 13, 48, 1. *jure coloniæ*
donan-

donantur 14, 27, 2. *in Veſpaſianum proni* 3 H. 57, 3.
Pyramides Ægypti 2, 61, 6.
Pyramus fluvius 2, 68, 2.
Pythagoras Neronis maritus 15, 37, 4.
Pythius Apollo 12, 63, 1. 4 H. 83, 7.

Q.

Quadi Germaniæ pop. 2, 63, 7. G. 42, 1. & 3, 44, 1.
Quadrageſimæ vectigal 13, 51, 3.
Quadratus, T. *Numidius Quadratus Præſes Suriæ* 12, 45, 6. *Judæos coërcet* 12, 54, 5. *diſcors Corbuloni* 13, 9, 4. *moritur* 14, 26, 4.
Quadrigæ 14, 14, 1.
Quæſitura 3, 29, 1.
Quæſtores ærarii 13, 28, 3.
Quæſtores etiam tempore regum 11, 22, 4. *provincias ſortiti* 11, 21, 1. A. 6, 3. *deſignati gladiatores edere non coguntur* 13, 5, 1.
Quæſtor Principis 16, 27, 3.
Quæſtoria inſignia 11, 38, 4. 16, 33, 3.
Quæſtus aviditas fidei adverſa 11, 6, 2.
Quatuordecim ordines 6, 3, 1. 15, 32, 2.
Quercea corona 2, 83, 1.
Querquetulanus mons 4, 65, 1.
Quies inter validiores damnoſa G. 36, 2. *gentium ſine armis haberi nequit* 4 H. 74, 2. *quietem magnam & magnam famam nemo eodem tempore aſſequitur* O. 41, 8.
Quinctianus: v. Afranius Quinctianus.
Quinctilianus trib. plebis 6, 12, 1.
Quinctilius Varus 1, 3, 8. 43, 2. 55, 3. 65, 2. 2, 45, 5. 4 H. 17, 8. *Suriam obtinuit* 5 H. 9, 4.
Quinctilius, *Varus accuſatur* 4, 66, 2.
Quinctius Atticus Conſul 3 H. 73, 5. *reum incenſi Capitolii ſe offert* 3 H. 75, 5.
Quinctius Certus 2 H. 16, 3.
Quindecimviri 3, 64, 3. 6, 12, 1.
Quindecimvirale ſacerdotium 11, 11, 3. 16, 22, 1.
Quinquageſimæ vectigal 13, 51, 3.
Quinquatruum feſti dies 14, 4, 1. 12, 1.
Quinquennale ludicrum 14, 20, 1. 16, 2, 3.
Quintus Servæus. v. Servæus.
P. *Quirinus* 2, 30, 6. *dives & orbus* 3, 22, 1. *moritur* 3, 48, 1. *mors ejus publice honeſtatur* ib. *Sulpitius Quirinus* appellatur 1, 42, 4.

R.

Ratio & conſilium, propriæ ducis artes 3 H. 20, 2.
Ravenna urbs 1, 58, 8. 2, 63, 5. 4, 5, 1. 2 H. 100, 4. 3 H. 40, 3.
Ravennas claſſis 4, 5, 1. 3 H. 6, 3. 12, 2.
Reatini 1, 79, 4.
Recitationis mos O. 9, 6.
Reges æqua, nedum infima, non tolerant 2, 42, 6.
Regibus ſuetus onens 4 H. 17, 7.
Regiones Romæ quatuordecim 14, 12, 4. 15, 40, 4.
Regium Lepidum 2 H. 50, 4.

Regulus Conſul 5, 11, 1. *collegam accuſat.* ib. 2. *incolumis evadit* 6, 4, 3.
Regulus Aquilius. v. Aquilius Regulus.
Regum Romanorum mentio 3, 26, 5.
Regum ingenia ferenda 12, 11, 3.
Regum mos in ſocietatem coeuntium 12, 47, 3.
Regnum inſociabile 13, 17, 1.
Remedia tardiora quam mala A. 3, 1.
Remediis intempeſtivis delicta accenduntur 12, 54, 3.
Remi Galliæ populus 4 H. 67, 5. 69, 1.
Remmius evocatus 2, 68, 3.
Repetundæ pecuniæ 1, 74, 7. *repetundarum crimina* 4, 19, 4. 13, 43, 7.
Rerum eventus fortuiti 1 H. 4, 1.
Rerumpublicarum forma 4, 33, 1.
Reudigni pop. G. 40, 2.
Rhacotis, locus Alexandriæ 4 H. 84, 6.
Rhadamiſtus Hiberus 12, 44, 3. *ſocerum, ſororem eorumque liberos necat* 12, 47, 8. *Armenia potitur* 12, 45, 3. *a popularibus ejicitur* 12, 50, 2. *eam recipit* ib. 3. *fugit* 12, 51, 1. *bellum deſerit* 13, 6, 1. *a patre occiditur* 13, 37, 3.
Rhamſes 2, 60, 4.
Rhætia 1, 44, 6. 1 H. 11, 3. 3 H. 5, 4. 8, 3.
Rhætica juga 1 H. 70, 4.
Rhegini 1, 53, 1.
Rheni fluminis deſcriptio 2, 6, 5. G. 1, 3. *magna ſiccitas* 2 H. 26, 1.
Rhenus 1, 3, 7. 59, 5. 4, 5, 2. 11, 20, 2. 13, 53, 3. 4 H. 12, 3. G. 41, 1.
Rheſcuporis Thraciæ rex 2, 64, 3. *fratrem Cotyn catenis onerat* 2, 65, 3. *dein jubet interfici* 2, 66, 3. 3, 38, 2. *Romam ipſe ducitur* 2, 67, 2. *fugam tentans occiditur* ib. 6.
Rhetores O. 29, 7. 42, 4. *claudere ludum impudentiæ juſſi*, O. 35, 1.
Rhodanus fluvius 13, 53, 3.
Rhodi ſecretum 4, 57, 3.
Rhodii 12, 58, 3. *Oratores* O. 40, 5.
Rhodiis libertas redditur 12, 58, 3.
Rhodius ſeceſſus 4, 15, 2.
Rhodus inſula 1, 4, 4. 53, 2. 55, 3. 2 H. 2, 3.
Rhœmetalces Thraciæ rex 2, 64, 3.
Rhœmetalces ejus nepos ex fratre 2, 67, 4. *Thraciæ partem accipit* 2, 67, 4. 3, 38, 4. 4, 5, 4. *Romanis auxilia adducit* 4, 47, 1.
Rhoxolani Sarmatæ 1 H. 79, 1.
Rigodulum Germaniæ oppidum 4 H. 71, 6.
Roma a principio ſub regibus 1, 1, 1. *a Senonibus incenſa* 15, 41, 3. *a Gallis capta, Porſenæ dedita* 3 H. 72, 1. *capitur* 3 H. 85, 1. *facilis ad omnia credenda* 1 H. 19, 3. *gignendis inimicitiis fœcunda* 2 H. 92, 2. *in quatuordecim regiones diviſa.* 14, 12, 4. 15, 40, 4. *incendiis vaſtata* 1 H. 2, 3. *novis sermonibus*

nibus læta 4 H. 11, 4. *omnia interpretans* 2 H. 91, 1. *omnium gnara, & nihil reticens.* 11, 27, 1. *reædificata* 15, 43, 1. *rimandis offenſis ſagax* 4 H. 11, 2. *ſermonum avida* 13, 6, 2. *Vetus* 15, 38, 3. *pudenda omnia in ea confluunt* 15, 44, 5.

Romæ incendium ſub Tiberio 4, 64, 1. 6, 45, 1. *idem ſub Nerone* 15, 38, 2. *ejus peſtis notabilis* 16, 13, 2. *miſera facies* 3 H. 83, 3. *templum Smyrnæ* 4, 56, 2. *Pergami* 4, 37, 4. *in ea viſitur quod uſquam corrumpere & corrumpi poteſt* 14, 20, 5.

Romana res melius virtute quam pecunia ſtetit 2 H. 69, 6. *ejus ſtatus ſub Tiberio* 4, 4, 5. *ſub Galba* 1 H. 11, 5.

Romani vetera extollunt, recentium incurioſi 2, 88, 5. *capti a Gallis, Tuſcis obſides dederunt, Samnitium jugum ſubierunt.* 11, 24, 8.

Romanorum diverſi affectus & vota 1 H. 50, 1. & *ſeqq. eorum magna cædes in Britannia* 14, 32, 6.

Romanus Hiſpo 1, 74, 1.

Romanus Senecæ accuſator forte idem 14, 65, 2.

Romilius Marcellus centurio 1 H. 56, 2. *a militibus vinctus* ib. *interficitur* 1 H. 59, 3.

Rumulius Dexter 6, 11, 2.

Romulus 3, 26, 5. 4, 9, 4. 6, 11, 2. 11, 24, 7. 25, 2. 12, 24, 1. *ejus effigies* 4, 9, 4.

Roſcia lex 15, 32, 2.

Roſcius O. 20, 3.

Roſcius Cælius Legatus 1 H 60, 2.

Roſcius Regulus uno die Conſul 3 H. 37, 4.

Rubellius Blandus 3, 23, 3. *ſententia ejus in Lutorium Priſcum* 3, 51, 1. *Juliam Druſi filiam ducit uxorem* 6, 27, 1. *Tiberii progener* 6, 45, 4.

Rubellius Geminus Conſul 5, 11, 1.

Rubellius Plautus 13, 19, 4. *ejus celebre nomen* 14, 22, 2. *ideo Neroni ſuſpectus* 14, 22, 6. 57, 3. *in Aſiam ſe recipit* 14, 22, 6. *a Tigellino apud Neronem accuſatur.* 14, 57, 3. *interficitur* 14, 59, 3. *L. Veteris gener* 16, 10, 1. *amicitia ejus damnoſa* 16, 30, 1.

Rubrius eques Rom. 1, 73, 1.

Rubrius Fabatus 6, 14, 2.

Rubrius Gallus 2 H. 51, 2. *Cæcinæ proditionis miniſter* 2 H. 99, 4.

Rufinus dux Galliarum 2 H. 94, 3.

Rufius Criſpinus. v. Criſpinus Rufius.

Rufus Helvius miles gregarius 3, 21, 3.

Rugii Germaniæ pop. G. 43, 8.

Ruminalis arbor in comitio 13, 58, 1.

Ruſticus. v. Arulenus Ruſticus.

P. *Rutilius* 3, 66, 2. *civis a Smyrnæis factus* 4, 43, 5. *ſuæ vitæ ipſe ſcriptor* A. 1, 3.

S.

Sabina Poppæa. v. Poppæa Sabina.

Sabinorum ſacra 1, 54, 1.

Sabinum bellum 3 H. 72, 3.

Sabinus Flavius Veſpaſiani frater.

tur. 1 H. 46, 2. Præfectus Urbis 1 H. 46, 2. 2 H. 63, 2. Conſul ab Othone deſtinatur 1 H. 77, 3. 2 H. 36, 4. ab Othone copiis rector mittitur 2 H. 36, 4. ad Vitellium poſt victoriam tranſit 2 H. 51, 2. milites urbanos ſacramento ejus adigit 2 H. 55, 2. Cæcinam ad Veſpaſiani partes allicit. 2 H. 99, 4. cum Vitellio paciſcitur 3 H. 65, 4. in Capitolium fugit 3 H. 69, 4. expoſtulatum ad Vitellium mittit 3 H. 70, 1. catenis oneratur & occiditur 3 H. 74, 3 & 5. cenſorio funere decoratur 4 H. 47, 4.

Sabinus Calavius 15, 7, 1.

Sabinus Calviſius 6, 9, 4.

Sabinus Poppæus 1, 80, 1. provincia Mœſia ei prorogatur ib. triumphi inſignia obtinet 4, 46, 1. Macedoniæ & Achajæ præfuit 5, 10, 3. moritur 6, 39, 3.

Sabinus Titius. v. Titius Sabinus.

P. Sabinus Præfectus prætorii 2 H. 92, 1. in vincla ducitur 3 H. 36, 4.

Sabinus ager 3 H. 78, 6.

Sabrina Britanniæ fluvius 12, 31, 2.

Sacerdos cenſetur filiæ Neronis 15, 23, 4. Nabarvalorum G. 43, 5. ſacerdotes Auguſtales 2 83, 1. Carpento ſacerdotibus ingredi Capitolium conceſſum 12, 42, 3. Germanorum G. 7, 2. 11, 5. Judæorum 5 H. 5, 10.

Sacerdotia delatoribus tribuuntur. 3, 19, 1. 1 H. 2, 5.

Sacerdotii honor apud Judæos 5 H. 8, 6.

Sacrificalis apparatus 2, 69, 2.

Sacrificandi mos apud Parthos 6, 37, 2.

Sacrovir. v. Julius Sacrovir.

Sagittarii equites 2, 16, 4. pedites 2, 16, 3. 13, 40, 4.

Salaria via 3 H. 78, 6. 82, 5.

Salarium Proconſularibus datum A. 42, 5.

Salejus Baſſus poëta O. 5, 2. 10, 3, 8.

Salienus Clemens. v. Clemens.

Salis conficiendi modus 13, 57, 2.

Saliare carmen 2, 83, 1.

Salluſtiani horti 13, 47, 3. 3 H. 82, 6.

C. Salluſtius rerum Romanarum florentiſſimus auctor 3, 30, 3.

Salluſtius Criſpus 1, 6, 6. Tiberii ſecretorum particeps ib. falſi Agrippæ capiendo præponitur 2, 40, 3. moritur 3, 30, 1.

Salonina Cæcinæ uxor 2 H. 20, 3.

Salvius Coccejanus Othonis nepos. 2 H. 48, 3.

Salvius Otho 12, 52, 1. pater Imperatoris 2 H. 50, 1.

Salvius Titianus Othonis frater 1 H. 75, 2. Conſul cum Othone creatur 1 H. 77, 2. Urbi præficitur 1 H. 90, 5. bello præponitur 2 H. 23, 8. honor imperii penes ipſum 2 H. 39, 1. cum Vitellianis congredi properat. 2 H. 33, 2. a Vitellio excuſatur 2 H. 60, 4. Aſiæ Proconſul A. 6, 3.

Salutis templum 15, 53, 3. 74, 2.

Samaritæ Judææ pop. 12,54,3.
Sambulos mons 12,13,4.
Samii Aſiæ pop. 4,14,1.
Samius eques Rom. 11,5,2.
Samnites 14,24,8. 3 H.59,2. G.37,5.
Samothracia 2,54,2.
Sancia Conſidii ſoror 6,18,1.
Sanguis guſtatus in fœderibus 12,47,3.
Sanitas ſola, prope abeſt ab infirmitate O.23,3.
Sanquinius Maximus conſularis 6,4,4. *L. Arruntii accuſator* 6,7,1. *ejus mors* 11,18,1.
Sapientes cupidine gloriæ afficiuntur 4 H.6,1.
Sardiani 2,47,3. 3,63,4. 4,55,6.
Sardinia 14,62,6. 16,9,1. 17,2. 2 H.16,1. *ejus grave cælum* 2,85,4.
Sariolenus Vocula 4 H.41,3.
Sarmatæ 6,33,3. 1 H.2,2. 79,4. 4 H.4,3. 54,2. G.1,1. 43,2.
Sarmatæ Iazyges 2,29,6. 3 H.5,2.
Satrius Secundus Sejani cliens 4,34,2. 6,8,7. *index conjurationis* 6,47,3.
Saturnini turbatores plebis 3,27,3.
Saturninus. v. Aponius Saturninus.
Saturnus deus 5 H.2,2. 4,6. *ejus ædes* 2,41,1. 1 H.27,3. *ejus feſti dies* 13,15,2. 3 H.78,1.
Saufellus Trogus 11,35,5.
Saxa rubra 3 H.79,1.
Scantia virgo Veſtalis 4,16,7.
Scaurus Mamercus 1,13,4. 3,23,4. *C. Silanum accuſat* 3,66,1. *orator inſignis* 3,31,6. *majeſtatis poſtulatur* 6,9,4. *ſeipſum necat* 6,29,7.
Scaurus Maximus 15,50,3.
Scelera cum periculo incipiuntur, cum præmio peraguntur 12,67,3. *impetu valeſcunt* 1 H.32,3. *inviſa etiam quibus proſunt* 3 H.31,6. *eorum miniſtri veteres, oblatis recentibus affliguntur* 4,71,2. *magnitudo perfectis demum illis intelligitur* 14,10,1.
Scelerati non libenter audiunt quæ faciunt 15,67,2.
Sceptruchi Sarmatarum 6,33,3.
Scevinus. v. Flavius Scevinus.
Scipio 4,34,5.
Scipio cohortis præfectus opprimitur 2 H.59,1.
L. Scipio 3,62,1.
P. Scipio Cornelius 12,53,3. *Poppææ maritus* 11,2,3. *modeſtum ejus de uxore reſponſum* 11,4,5. *Conſul* 13,25,1.
P. Scipio 2,59,2. *Siphacem captum populo R. Oſtendit* 12,38,1. *ab oratoribus non immunis* O.40,1.
Scribonia Auguſti conjux 2,27,3.
Scribonia Piſonis Liciniani mater 1 H.14,4.
Scriboniana ala 3 H.6,4.
Scribonianus Camerinus 2 H.72,1.
Scribonianus Craſſus Piſonis frater 1 H.47,3. *a novis rebus abhorret* 4 H.39,5.
Scribonianus Furius 12,52,1.
Scribonii fratres 13,48,2.
Scribonius 2,32,2.

Scydrothemis Sinopenſium rex 4 H. 84, 1 & 3.
Scythæ 2, 65, 4. 68, 1. 6, 44, 1.
Scythia 2, 60, 4. 6, 36, 5.
Secundæ res acrioribus ſtimulis animos explorant 1 H. 15, 5. *periculis obnoxiæ* 1 H. 29, 5.
Secundis avidi, adverſis incauti 1, 68, 4.
Secundis rebus etiam boni duces inſoleſcunt 2 H. 7, 2.
Secundus Carinas 15, 45, 3.
Secundus Pomponius O. 13, 4.
Securitati ante quam vindictæ conſulendum 21, 31, 2.
Seditio militaris 1, 16, 1. 31, 5. 1 H. 80, 1. 2 H. 27, 2. 29, 1. 4 H. 46, 1. *diſſimulata major creditur* 1 H. 18, 3. *poſtulata concedendo alitur* 4 H. 19, 2.
Seditionis Britannicæ cauſa A. 16, 5.
Seditioſiſſimus quiſque ignavus 4 H. 34, 7.
Sedochezorum rex 3 H. 48, 2.
Segeſtani 4, 43, 4.
Segeſtes Romanis fidus 1, 55, 2. *obſidione liberatur* 1, 57, 5. *oratio ejus ad Germanicum* 1, 58, 1.
Segimerus Segeſtis frater 1, 71, 1.
Segimundus Segeſtis filius 1, 57, 3.
Segnes crudelem principem non metuunt 6, 4, 5.
Sejanus. v. Ælius Sejanus.
Sejus Quadratus. 6, 7, 7.
Sejus Strabo prætorii Præfectus 1, 7, 2. *Sejani pater* 1, 24, 3. 4, 1, 3.
Sejus Tubero legatus 2, 20, 2. *majeſtatis falſo accuſatur* 4, 29, 8.
Seleucia Suriæ urbs 2, 69, 2. 6, 42, 1. 11, 9, 4. 4 H. 84, 7.
Seleucus 6, 42, 1.
Seleucus mathematicus 2 H. 78, 1.
Sellarii, obſcænum nomen 6, 1, 4.
Semnones Sueviæ pop. 2, 45, 1. G 39, 1.
Semproniæ rogationes 12, 60, 3.
Sempronius Denſus 1 H. 43, 1.
Sempronius Gracchus 1, 53, 4. *Iuliæ Auguſti filiæ adulter* ib. *longum ejus exſilium* ib.
Senatores domibus pantomimorum prohibentur 1, 77, 4.
Senatoria ætas 15, 28, 4. 4 H. 42, 1.
Senatorum adulatio 1, 14, 1. 3, 65, 2. 15, 73, 3.
Senatorum jus Æduis datur 11, 25, 1.
Senatu probroſi moventur 11, 25, 3.
Senatui auctoritas reſtituitur 13, 4, 3.
Senatus diſcrimen 2 H. 52, 1.
Senatus juratus 4, 21, 4.
Senatuſconſulta ad ærarium delata 3, 51, 3.
Senatuſconſulta figebantur 12, 53, 4.
Senatuſconſultum contra ſervos 13, 32, 1.
Senatuſconſultum per diſceſſionem 6, 13, 3.
Seneca. v. Annæus Seneca.
Senecio Herennius. v. Herennius Senecio.
Senecio Tullius in Neronem conjurat 15, 50, 1. *diu abnuit* 15, 56, 3. *impunitate corruptus amicum nominat* ib. 4.

Senienſis colonia 4 H. 45, 1.
Senones 11, 24, 8. 15, 41, 3.
Cn. Sentius Suriæ præficitur. 2, 74, 1. *Martinam veneficam in Urbem mittit* 2, 74, 2. 3, 7, 2. *Piſonem repellit.* 2, 79, 5. *ad deditionem eum compellit* 2, 81, 3.
Septemviri 3, 64, 3.
Septimius centurio 1, 32, 4.
Sepultura Iudæorum 5 H. 5, 7. *Romanorum, regum externorum* 16, 6, 3. *ei ne hoſtes quidem invident* 1, 22, 3. *probibiti ea damnati* 6, 29, 2.
Sequani Galliæ pop. 1, 34, 1. 3, 45, 1. 4 H. 67, 1.
Serapis 4 H. 81, 2. 84, 6.
Serica veſtis 2, 33, 1.
Seriphium ſaxum 4, 21, 5.
Seriphos inſula 2, 85, 3.
Sermones prohibiti augentur 3 H. 54, 2.
Serrati, pecuniæ ſpecies G. 5, 7.
Sertorius 3, 73, 3. 4 H. 13, 3.
Q. Servæus Comagenis præponitur 2, 56, 5. *Piſonem accuſat* 3, 13, 3. *damnatur* 6, 7, 7.
Servi in dominos non interrogabantur 2, 30, 5. *tamen interrogati* ib. 4. *ſi dominum interfeciſſent, etiam qui tantum ſub eodem tecto fuerant affecti ſupplicio* 13, 32, 1. 14, 43, 3.
Servi Germanorum G. 25, 1.
Servi publici 1 H. 43, 3.
Servile bellum per Italiam 4, 27, 1.
Servilia Sorani filia 16, 30, 2. *ad mortem adigitur* 16, 33, 2.
Serviliani horti 15, 55, 1. 3 H. 38, 2.
Servilius accuſator 6, 29, 6. *in inſulam amovetur* 6, 30, 1.
Servilius Nonianus. O. 23, 2.
M. Servilius 2, 48, 1. *conſularis* 3, 22, 4. *Conſul* 6, 31, 1. *moritur* 14, 19, 1.
Servitutis inſtrumenta A. 14, 2.
Servius Maluginenſis Flamen Dialis 3, 58, 1. *ſorte provinciæ depellitur* 3, 71, 3. *moritur* 4, 16, 1. *ejus filius* ib. 6.
Servius Tullius 3, 26, 5. 15, 41, 1. 3 H. 72, 3.
Servus recentiſſimus conſervis ludibrio eſt A. 31, 5.
Seſoſtris 6, 28, 4.
Severitas in bello utilis 3, 21, 2. 13, 35, 8.
Severus architectus 15, 42, 2.
Severus Cæcina. v. Cæcina.
Sevinus Pomptinus 1 H. 77, 5.
Sexitia Scauri uxor 6, 29, 7.
Sexitia L. Veteris ſocrus necatur 16, 10, 1.
Sextilia Vitellii mater 2 H. 64, 3. 89, 1. *moritur* 3 H. 67, 2.
Sextilius Felix 3 H. 5, 5. *Treveros fundit* 4 H. 70, 3.
Sextius Africanus 13, 19, 3. 14, 46, 2.
Sextius Paconianus 6, 3, 5. *in carcere ſtrangulatur* 6, 39, 1.
Sibyllæ libri 1, 76, 2. 6, 12, 1. 15, 44, 1.
Sicilia 4, 13, 5. 6, 12, 5. 12, 23, 1.
Siculum fretum 1, 53, 1.
Sido 12, 29, 2. *Suevorum rex* 12, 30, 4. 3 H. 5, 4. *pro Veſpaſiano militat* 3 H. 21, 4.
Signifer 1, 48, 2.
Signifer legionis 2, 81, 1. 3, 20, 3.

Silanus Creticus. v. Creticus.
Silanus Junius Conſul 4, 68, 1.
Silanus Junius Aſiæ Proconſul 13, 4, 1. occidit. ib.
Silanus Torquatus mori adigitur 15, 35, 1. L. Silani patruus 16, 8, 1.
C. Silanus Aſiæ Proconſul 3, 66, 1. 4, 15, 6. accuſatur 3, 66, 1. 67, 1. ſententiæ contra illum 3, 68, 2. in exſilium agitur 3, 69, 5.
D. Silanus Auguſti neptis adulter 3, 24, 5. ab exſilio revocatur ib. 1.
L. Silanus Octaviæ Claudii filiæ ſponſus 12, 3, 3. Præturam ejurare cogitur 12, 4, 4. ſe interficit 12, 8, 1.
L. Silanus C. Caßii diſcipulus 15, 52, 3. accuſatur 16, 7, 2. in exſilium miſſus necatur 16, 9, 2.
M. Silanus Conſul 2, 59, 1. nobilitate & eloquentia præcellit 3, 24, 6. ejus adulatio 3, 57, 2. ejus filia C. Cæſari deſpondetur 6, 20, 1. eidem C. Cæſari ſuſpectus 4 H. 48, 3. ab eodem accuſari juſſus A. 4, 2.
Silentium in cruciatibus difficile 15, 59, 3.
Silia mulier in exſilium agitur 16, 20, 1.
Silius Italicus 3 H. 65, 4.
Silius Nerva Conſul 4, 68, 1. alius 15, 48, 1.
C. Silius ſuperioris Germaniæ Legatus 1, 31, 2. fabricandæ claßi præponitur 2, 6, 1. in Cattos ire jubetur 2, 7, 1. quod exſequitur 2, 25, 2. contra Gallos legiones objicit 3, 42, 2. Sequanorum pagos vaſtat 3, 45, 1. triumphalia inſignia obtinet 1, 72, 1. 4, 18, 1. crimen ei a Sejano intentatur 4, 18, 1. mortem ſumit 4, 19, 4.
C. Silius Conſul deſignatus 11, 5, 3. a Meſſallina amatur 11, 12, 3. nuptias petit 11, 26, 3. ſolemniter eas celebrant 11, 27, 1. ſimulachrum vindemiæ celebrant 11, 31, 5. metum diſſimulat 11, 32, 1. occiditur 11, 35, 4.
Silures Britanniæ populus 12, 32, 3. 38, 3. A. 11, 3. 17, 3.
Simbruina ſtagna 14, 22, 4.
Simbruini colles 11, 13, 2.
Simon Judæorum regnum invadit 5 H. 9, 4. a Quintilio Varo punitur ib.
Simon Judæorum dux 5 H. 12, 4.
Simonides 11, 14, 2.
Simplicitas ſine modo damnoſa 3 H. 86, 3.
Singularium ala 4 H. 70, 3.
Sinnaces Parthus 6, 31, 4. 32, 3. 36, 3.
Sinope Ponti urbis 4 H. 83, 5. 84, 1.
Sinueſſa oppidum 12, 66, 1.
Sinueſſanæ aquæ 1 H. 72, 7.
Siphax 12, 38, 1.
Sipylus 2, 47, 4.
Siraci pop. 12, 15, 2. 16, 3.
Sirpicus, centurionis cognomentum 1, 23, 6.
Siſenna centurio 2 H. 8, 4.
Siſenna hiſtoricus 3 H. 51, 3.
Sitones Germaniæ pop. G. 45, 11.
Smyrna 4, 56, 3.
Smyrnæi 3, 63, 3. 4, 43, 5. 56, 4.
Societas quomodo a regibus ineatur 12, 47, 3.

Soſo-

Soſonius Tigellinus 14, 48, 2. *Præfectus prætorii* 14, 51, 4. *validus apud Neronem* 14, 57, 2. 15, 50, 4. *mirum ejus convivium* 15, 37, 1. *Fenium Rufum criminatur* 15, 50, 4. *triumphale decus obtinet* 15, 72, 2. *hereditatum captator* 16, 17, 5. 19, 4. *ſemet occidit* 1 H. 72, 7.
Sohemus Ituræorum rex 12, 23, 2.
Sohemus Sophenis rex 13, 7, 2.
Sohemus rex 2 H. 81, 1. 5 H. 1, 4.
Solis ædes 15, 74, 1. *ara* 6, 28, 7.
Sol oriens in Suria ſalutatur 3 H. 24, 5.
Solon Athenienſium legiſlator 3, 26, 4.
Solymi 5, 2, 7.
Somnium Cæcinæ 1, 65, 2. *Germanici* 2, 14, 1.
Sophene regio 13, 7, 2.
Sophocles O. 12, 6.
Soranus. v. Barea Soranus.
Sors mores non diſcernit 4 H. 7, 3.
Sortes apud Germanos uſitatæ G. 10, 1.
Soſia Galla Silii uxor 4, 19, 1. 20, 2. 54, 4.
Soſianus. v. Antiſtius Soſianus.
Soſibius Britannici educator 11, 1, 2. *ſeſtertium decies donatur* 11, 4, 4.
Soſius Judæos ſubegit 5 H. 9, 3.
Soſtratus ſacerdos 2 H. 4, 3.
Soza oppidum 12, 16, 2.
Spartacus 3, 73, 3. 15, 46, 1.
Spartani 2, 60, 1. 3, 26, 4.
Spectacula rectoribus edere vetita 13, 31, 4.
Spectaculum gladiatorum 4, 62, 2. 11, 22, 2. 2 H. 71, 1. 94, 5.
Spei ædes 2, 49, 4.
Spelunca, villæ nomen 4, 59, 2.
Spintriæ, obſcænum nomen 6, 1, 4.
Spurinna. v. Veſtricius Spurinna.
Spurius Lucretius 6, 11, 2.
Stagna in domo Neronis 15, 42, 1.
Stagnum Agrippæ 15, 37, 2.
Stajus tribunus 4, 27, 4.
Statilia Meſſallina 15, 68, 5.
Statilius Siſenna Taurus Conſul 2, 1, 1.
Statilius Taurus Præfectus Urbi 6, 11, 5.
Statilius Taurus ab Agrippina perverſus 12, 59, 1.
Statius Annæus 15, 64, 4.
Statius Domitius 15, 71, 4.
Statius Murcus 1 H. 43, 4.
Statius tribunus 15, 60, 2.
Statius Proximus 15, 50, 3. 71, 3.
Stativa caſtra 3, 21, 5. 1 H. 66, 4.
Statua Claudiæ vim ignium bis elapſa 6, 64, 5. *D. Julii ab occidente in orientem ſponte converſa* 1 H. 86. 2.
Statua triumphalis 1 H. 79, 7.
Statuæ honor ducibus decretus A. 40, 1.
Statuæ oratorum O. 8, 8. *auro vel argento ſolidæ, prohibitæ* 13, 10, 1.
L. Stertinius Bructeros fundit 1, 60, 4. *Segimerum in deditionem accipit* 1, 71, 1. perfidiam

An-

Angrivariorum ulciſcitur 2,8, 4. *eoſdem ſupplices in deditionem accipit* 2,22,2.

Stipendium militis diurnum 1, 17,4.

Stipendium prætorianorum ib.7.

Stœchades Maßilienſium inſulæ 3 H.43,4.

Stoica ſecta 16,32,3.

Stoicorum arrogantia 14,57,6.

Stratonicenſes 3,62,2.

Strenui, etiam contra fortunam inſiſtunt ſpei 2 H.46,4.

Studiorum pretiis ſublatis pereunt ſtudia 11,7,4.

Suardones Germaniæ populus G. 40,2.

Subita fortes etiam viros terrent 15,59,2.

Sublaqueum, villa Neronis 14, 22,4.

Subrius Dexter 1 H.31,4.

Subrius Flavius. v. Flavius Subrius.

Subſignani milites 1 H.70,5.4 H.34,2.

Succinum quomodo colligatur G. 45,6.

Suedius Clemens primipilaris 1 H.87,4. *Narbonenſem provinciam aggreditur* 2 H.12,1.

Sueſſa Pometia 3 H.72,3.

Suetonius Paullinus Britanniæ Legatus 14,29,3. *aciem contra Britannos parat* 14,34,1. *victoria ejus inſignis* 14,37,4. *dux diligens & moderatus* A. 5,1. *proſperæ ejus res* A. 14, 5. *Othonis dux* 1 H.87,5. *ejus conſiliis Otho utitur* 1 H.90,3. *eum Othoniani milites criminantur.* 2 H.23,6. *natura cunctator* 2 H.25,3. *de bello diſputat* 2 H.31,4 & *ſeqq. fuga ejus poſt prœlium* 2 H.44,2. *prodidiſſe Othonem fatetur* 2 H.60,3. *alibi C. Suetonius Conſul* 16,14,1.

Sues a Judæis non comeduntur 5 H.4,3.

Suevi 1,44,6. 2,26,4. 44,2. 63,5. 1 H.2,2. G. 2,5. 38,1. 43,1.

Suevia G.43,3.

Sugambri 2,26,4. 4,47,5. 12, 39,3.

Suggeſtus apud ſigna, in quo aurea Imperatoris ſtatua 1 H. 36,1.

Suilius Ceſoninus 11,36,4.

M. Suilius Conſul 12,25,1.

P. Suilius Germanici quæſtor 4, 31,4. *in inſulam amovetur* ib. *Aſiaticum accuſat* 11,1, 1. *accuſator inſignis* 11,5,1. *ejus prævaricatio* ib.2. *damnatur* 13,42,1. *in Baleares inſulas pulſus* 13,43,6.

Sujones Germaniæ pop. G. 44, 1.

L. Sulla nobilis juvenis 3,31,3. *Conſul* 6,15,1.

Sulla 1,1,3. 2,55,1. 3,27,4. 62,1. *adjutus a Smyrnæis* 4, 56,3. *a Caligula irriſus* 6,46, 5. *ſæviſſimus* 2 H.38,3. v. & Cornelius.

Sulpicia domus 1 H.15,1.

Sulpicia Prætextata Craſſi uxor 4 H.42,3.

Sulpicius Aſper 15,49,2. *occiditur* 15,68,2.

Sulpicius Camerinus 13,52,1.

Sulpicius Florus 1 H.43,4.

Sulpicius Quirinus. v. P. Quirinus.

Sul-

Sulpicius Rufus ludi procurator 11, 35, 6.

C. *Sulpicius Conſul* 3, 52, 1.

Sumptuaria lex 3, 52, 3.

Sunici Germaniæ pop. 4 H. 66, 2.

Suovetaurilia 6, 37, 2. 4 H. 53, 4.

Superſtitionis externæ rei 13, 32, 2.

Supplicationes ob ſupplicia civium 2, 32, 2. *ob occiſam a Nerone matrem* 14, 12, 1.

Surena 6, 42, 6.

Suri 2, 60, 4.

Suria 2, 42, 8. 69, 2. 70, 4. 74, 1. 78, 2. 4, 5, 3. 6, 27, 2. *tributi deminutionem orat* 2, 42, 8.

Suriæ legiones 1 H. 10, 1. 2 H. 6, 3.

Suriæ equites 12, 55, 3. *caput Antiochia* 2 H. 79, 1.

Surrentinum promontorium 4, 67, 1.

Surrentum 6, 1, 1.

Syene 2, 61, 4.

Syllana ala 1 H. 70, 1. 2 H. 17, 1.

Syracuſanis gladiatorum edendorum numerum egredi permittitur 13, 49, 1.

T.

Tabulæ duodecim 6, 16, 3. *publicæ* 13, 23, 3. 28, 3.

Tacfarinas bellum in Africa movet. 2, 52, 1. *a Furio Camillo funditur* ib. 5. *bellum renovat* 3, 20, 1. *ab Apronio pellitur in deſerta* 3, 21, 5. *vires reparat* 3, 73, 1. *a Blæſo funditur* 3, 74, 4 *& ſeqq. auctis viribus iterum bellum gerit* 4, 23, 2. *a Dolabella ſuperatur* 4, 25, 2. *in tela ruens occiditur* ib. 6.

Tacitus. v. Cornelius Tacitus.

Talius Geminus 14, 50, 2.

Tamiras Cilix 2 H. 3, 2.

Tameſa Britanniæ æſtuarium 14, 32, 2.

Tanais fluvius 12, 17, 4.

Tanfanæ Marſorum templum 1, 51, 2.

Tantalus 4, 56, 1.

Tarentum 2 H. 83, 3.

Tarentinum fœdus 1, 10, 5.

Tarpejum ſaxum 6, 19, 1.

Tarquinius Priſcus 4, 65, 2. 3 H. 72, 3.

Tarquitius Creſcens 15, 11, 2.

Tarquitius Priſcus 12, 59, 1. *repetundarum damnatur* 14, 46, 1.

Tarracina 3, 2, 4. 3 H. 60, 5. 76, 1. *a Veſpaſiano occupatur* 3 H. 57, 5. *a Vitellio expugnatur* 3 H. 77, 5.

Tarracinenſes 4 H. 3, 2.

Tarraconenſis colonia 1, 78, 1.

Tarſa Thracum dux 4, 50, 3.

Tartarus fluvius 3 H. 9, 2.

Tatius Gratianus 6, 38, 6.

T. *Tatius* 1, 54, 1. 12, 24, 3. 2 H. 95, 2.

Taum Britanniæ æſtuarium A. 22, 1.

Taunus mons 1, 56, 2. 12, 28, 1.

Taurantium regio 14, 24, 3.

Taurina ala 1 H. 59, 4. 64, 6. 70, 4.

Taurina colonia 2 H. 66, 5.

Taurorum litora 12, 17, 5.

Taurus mons 6, 41, 4. 12, 49, 3. 15, 8, 1.

Taurus Statilius. v. Statilius.

Tedius 1, 10, 8.

Telamon 3, 62, 4.

L. *Teleſinus Conſul* 16, 14, 1.

Temeritas ſpem militibus addit 3 H. 26, 4.

Teme-

Temeritatis alimentum res bene geſta 4 H.76,4.
Temnii 2,47,4.
Tempeſtiva convivia 2 H.68,2.
Tempeſtivæ epulæ 11,37,2.
Templum Auguſto dicatum Romæ 1, 11,4. *in Hiſpania* 1,78, 1. *apud Nolam* 4,57,1.
Templum Claudii in Britannia 14,31,5.
Templum Hieroſolymitanum 5 H. 8,2. 9,1. 12,4.
Templum Jovis apud Capuam 4, 57,1.
Templum Tiberii in Aſia 4,15, 6. *in Hiſpania* 4,37,1.
Templum urbis Romæ apud Smyrnæos 4,56,2.
Tempus feros animos mollit 6, 38,2.
Tencteri Germaniæ pop. 13,56, 3. 4 H. 21,4. 64,1. 77,1. G. 32,1.
Tendere extra vallum, ignominiæ nota 13,36,4.
Tenii 3,63,3.
Terentius evocatus 1 H.41,4.
Terentius Lentinus 14,40,2.
M. Terentius ob amicitiam Sejani reus. 6,8,1. *ſe defendit*, & *abſolvitur* 6,8,2 & *ſeqq.*
Termeſtini Hiſpaniæ pop. 4,45, 5.
Terra mater G.40,3.
Terræ motus in Aſia 2,47,1.
Tertius Julianus legatus 2 H.85, 4. *Prætura ei aufertur* 4 H.39, 2. *deinde redditur* 4 H. 40,4. *Titius vocatur* 1 H.79,7.
Teſſerarius ſpeculatorum 1 H. 25,1.
Teſtamenta nulla apud Germanos G.20,6.
Tetrarchæ 15,27,5.
Teucer 3,62,4.
Teutoburgienſis ſaltus 1,60,5.
Thala Aſricæ oppidum 3, 21, 2.
Theatri licentia 1, 77,1. 11,13, 1. 13,24,1.
Theatrum locus conſultandi 2 H. 80,4.
Theatrum Pompeji comburitur 3, 72,2. *ejus ſcena a Tiberio ſtructa* 6,45,3. *magnitudo populi in eo* 13,54,3.
Theatrum quomodo olim fuerit 14,20,3.
Thebæ veteres 2,60,3.
Theophanes 6,18,4.
Theophilus quidam. 2,55,2.
Thermæus ſinus 5,10,4.
Theſeus 4,56,1.
Theſſali 6,34,3.
Thraces a Romanis vincuntur 4, 46,1. 48,4. *Romanis etiam auxiliantur* 4,48,4.
Thracia 2,66,2. 67,4. 3,38,3. 1 H.11,3.
Thracum cohors 1 H 68,1.
Thraſea Pætus 13,49,1. *Senatu exit* 14,12,3. 16,21,1. *ejus de Antiſtio ſententia* 14,48,4. *firmitudo animi* 14,49,6. *oratio contra provincialium ſuperbiam.* 15,20,3 & *ſeqq. occurſu Neronis prohibetur* 15,23,5. 16,24,1. *apud Neronem accuſatur* 16,21,1. *Patavio oriundus* ib. 2. *codicillos ad Neronem componit* 16,24,1. *mortis arbitrium ei permittitur* 16, 33,2. *venas ſecat* 16,35,2. *veræ gloriæ exemplar* 2 H. 91,4. *ab Aruleno Ruſtico laudatur* A. 2,1.

Thra-

aſullus 6, 20, 4. *ejus filius* 6, 2, 6.
ubuſcum Africæ oppidum 4, 4, 1.
urii 14, 21, 2.
yeſtes O. 3, 2.
yle A. 10, 6.
beriana domus 1 H. 27, 3.
berina oſtia 15, 42, 3.
berinus amnis 1, 86, 2.
beris exundatio 1, 76, 1. 1 H. 86, 3. *de remediis diſputatur* 1, 79, 1.
berius Alexander, eques Rom. 5, 28, 4. *Ægypti rector* 1 H. 11, 1. *in Veſpaſianum pronus* 2 H. 74, 2. *legiones ſacramento ejus adigit* 2 H. 79, 2.
berius Nero ab Auguſto Imperator appellatur 1, 3, 2. *ab eo adoptatur* 1, 3, 5. *imperium adipiſcitur* 1, 5, 5. *Germanicum timet oditque* 1, 7, 6. & 52, 1. *ejus mores* 1, 4, 3. *obſcura verba* 1, 11, 5. *ad exercitus ſe iturum ſimulat* 1, 47, 4. *Juliam olim uxorem necat* 1, 53, 3. *ejus in Agrippinam ſuſpicio & odium.* 1, 69, 6. *in acta ſua jurari prohibet* 1, 72, 2. *patris patriæ nomen recuſat* 1, 72, 2. *legem majeſtatis reducit* 1, 72, 3. *imperia ad finem vitæ continuat* 1, 80, 2. *Imperator ſalutatur* 2, 18, 3. *Urgulaniæ adeſt apud Prætorem* 2, 34, 4. *hereditates, niſi amicorum, non adiit.* 2, 48, 2. *novies ab Auguſto in Germaniam miſſus* 2, 56, 4. *dominus dici non vult* 2, 87, 2. *Germanici morte lætatur* 3, 2, 6. *firmus adverſus pecuniam* 3, 18, 2. *in Campaniam proficiſcitur* 3, 31, 4. 57, 1. *ejus litteræ ſuper luxu civitatis* 3, 53, 1 & *ſeqq. in deterius mutatur* 4, 6, 1. *ejus parſimonia* 3, 52, 2. *Druſum filium mortuum laudat* 4, 12, 1. *ſpernendis honoribus validus* 4, 37, 2. *ejus templum* 4, 15, 6. *in ulteriore Hiſpania* 4, 37, 1. *Smyrnæ* 4, 56, 4. *omnia facta dictaque Auguſti obſervat* 4, 37, 4. *ejus effigies* 4, 64, 4. 74, 2. *habitus corporis* 4, 57, 3. *munificentia* 2, 48, 1. 4, 64, 2. 6, 45, 2. *in inſulam Capreas ſe abdit* 4, 67, 1. *in ſpecu periculum adit* 4, 59, 2. *ejus dominatio violentior mortua matre.* 5, 3, 1. *ſævitia in Druſo nepote* 6, 23, 3. 24, 3. *libidines* 6, 1, 2. *littera* 6, 6, 1. *ſcelera* 6, 6, 2. *debitoribus ſubvenit* 6, 17, 5. *Galbæ præſagit Imperium* 6, 20, 3. *Chaldæis dat operam* ib. 4. *veſtium aggeſtu necatur* 6, 50, 8. *vita ejus & mores* 6, 51, 1. *eloquentia* 13, 3, 5. *imperat annis* 23 O. 17, 3.
Tiberius Druſi filius 6, 46, 1.
Tiburs 6, 27, 1.
Tiburtum fines 14, 22, 4.
Ticinum 3, 5, 2. 2 H. 17, 3. 27, 1. 68. 2. 88, 1.
Tigellinus. v. Sofonius Tigellinus.
Tigranes Armeniæ rex 2, 3, 4. *Romæ ſupplicio afficitur* 6, 40, 2.
Tigranes Cappadox Armeniæ rex 14, 26, 2. *alienigena a Parthis vocatur* 15, 1, 1.
Tigranocerta Armeniæ urbs 12, 50, 2. *Corbuloni deditur* 14, 24, 4. *a Tigrane occupatur* 15, 4, 1.

4, 1. obſidetur a Parthis 15, 4, 4. obſidione liberantur 15, 5, 5.
Tigris fluvius 6, 37, 7. 12, 13, 2.
Timoris natura 15, 36, 7.
Timor conſcientiam arguit 3 H. 10, 4.
Timotheus Athenienſis 4 H. 83, 4.
Tingitana Mauretaniæ provincia 2 H. 58, 2.
Tinnitus Gallionis O. 26, 1.
Tiridates regnum Parthorum occupat 6, 32, 5. 37, 1. regio inſigni decoratur 6, 42, 4. fugæ ſpecie diſcedit 6, 44, 7.
Tiridates Vologeſis frater. 12, 50, 1. 13, 34, 4. 15, 14, 1. Armeniam bello petit 13, 37, 1. de colloquio cum Corbulone agit 13, 38, 1. prælium cum Romanis parat 13, 40, 1. diſcedit ib. 6. ex Armenia abire cogitur 14, 26, 1. 15, 1, 1. diademate a Vologeſe evinctus 15, 2, 5. diadema Romæ accipere non recuſat. 15, 24, 3. legatos ad Corbulonem mittit 15, 27, 1. cum illo colloquitur 15, 29, 1. Romam venit 16, 23, 2.
Tiro Ciceronis libertus O. 17, 2.
Titianus. v. Salvius Titianus.
Titidius Labeo 2, 85, 3.
Titii ſodales 1, 54, 1.
Titius Proculus 11, 35, 5.
Titius Sabinus 4, 18, 1. ejus accuſatio ad tempus differtur 4, 19, 1. dolus in eum ſtruitur 4, 68, 4 & ſeqq. in carcerem trahitur 4, 70, 2. damnatur ib.
Titus Ampius Flavianus Pannoniæ Legatus 2 H. 86, 6. natura ac ſenecta cunctator 3 H. 4, 2. militibus inviſus 3 H. 10, 3. vinctus ac diſcrimini exemptus. ib. 6. arma in Pannonia movit 5 H. 26, 4.
Titus Veſpaſiani filius 1 H. 1, 5. 10, 5. ejus ingenium 2 H. 1, 4. 2, 2. Berenicem reginam amat ib. Veneris templum adit 2 H. 2, 4. Veſpaſianum Mucianumque conciliat. 2 H. 5, 3. conſiliorum inter eos nuncius 2 H. 79, 3. Judaico bello præponitur 2 H. 82, 5. 5 H. 1, 1. conſulatum abſens init 4 H. 38, 1. validiſſima exercitus pars ei traditur. 4 H. 51, 3. pietas ejus erga fratrem 4 H. 52, 1. comitas ejus erga milites 5 H. 1, 2. Hieroſolyma obſidet 5 H. 1, 5. 10, 4. 11, 4. aggeres & vineas parat 5 H. 13, 6.
Tmolus 2, 47, 4.
Togonius Gallus 6, 2, 2.
Tolbiacum Germaniæ oppidum 4 H. 79, 3.
Toranius O. 21, 2.
Toronæus ſinus 5, 10, 4.
Torquata Silani uxor 3, 69, 5.
Trabeati equites 3, 2, 2.
Trachalus. v. Galerius Trachalus.
Trajanus imperator 1 H. 1, 6. G. 37, 4. ejus imperii felicitas A. 3, 1. & 44, 6. ſecundus conſulatus G. 37, 4.
Tralliani 4, 55, 3.
Tranſalpinæ gentes 4 H. 54, 3.
Transfugarum apud Germanos pœna G. 12, 2.
Tranſpadana regio 1 H. 70, 3. 2 H. 32, 3.
Tranſrhenani 2 H. 17, 4. 4 H. 23, 2. 28, 7.

Trapezus Græca civitas 13, 39, 1. 3 H. 47, 2.
Traulus Montanus eques Rom. 11, 36, 3.
Trebellienus Rufus 2, 66, 5. *Cotyis liberorum tutor* 2, 67, 5. 3, 38, 4. *ſua manu cecidit* 6, 39, 1.
Trebellius Maximus 14, 46, 2. *Britanniæ Legatus* 1 H. 60, 1. A. 16, 3. *inde profugit* 2 H. 65, 5. A. 16, 5.
M. Trebellius Legatus 6, 41, 2.
Trebonius Garucianus 1 H. 7, 1.
Trepidantes immodica promittunt 3 H. 5?, 5.
Treveri 1, 41, 2. 3, 42, 1. 1 H. 53, 4. 4 H. 18, 3. 28, 2. 37, 5. 69, 2. 70, 7. G. 28, 6.
Treverorum ala 2, 14, 2. 2 H. 28, 1.
Treverorum colonia 4 H. 62, 1. 72, 1.
Triaria L. Vitellii uxor 2 H. 63, 4. *ejus licentia* 2 H. 64, 3. *ſuperbia ac ſævitia* 3 H. 77, 5.
Triboci Germaniæ pop. 4 H. 70, 5. G. 28, 7.
Tribuni militum conſulari poteſtate 1, 1, 2.
Tribuni plebei 1, 15, 3. 2 H. 91, 3.
Tribunitia poteſtas 1, 3, 5. 7, 3. 9, 2. 10, 10. 1 H. 47, 2. *ſummi faſtigii vocabulum* 3, 56, 1.
Tribunicii viatores 16, 12, 1.
Tribunitium jus 1, 2, 2. *coërcetur* 13, 28, 3.
Tribuni militum pelluntur 1, 23, 3.
Tributa neceſſaria 4 H. 74, 2.
Tributorum deminutio 2, 56, 4.
Trimetus inſula 4, 71, 5.
Trinobantes Britanniæ pop. 14, 31, 3.
Trio Fulcinius accuſator 2, 28, 4. *Piſonem apud Conſules poſtulat* 3, 10, 1. *a Tiberio monetur* 3, 19, 1. *facilis capeſſendis inimicitiis* 5, 11, 1. *exitium ei differtur* 6, 4, 5. *metu ſeipſum necat* 6, 38, 3.
Triumphales imagines 15, 72, 2.
Triumphalia inſignia 1, 72, 1. 3, 48, 3. 72, 4. 4, 18, 1. 15, 72, 2. A. 40, 1.
Triumphalis veſtis 1, 15, 4. 12, 41, 3. 13, 8, 1.
Triumphi de populis regniſque integris adquiruntur 12, 20, 4.
Triumvirale ſupplicium 5, 9, 3.
Troja 12, 58, 2. *parens urbis Romæ* 4, 55, 3.
Trojæ ludicrum 11, 11, 4.
Troſobor Clitarum dux 12, 55, 1.
Trutulenſis portus Britanniæ A. 38, 7.
Tubantes populus 1, 51, 3. 13, 55, 4. 56, 4.
Tubero. v. Sejus Tubero.
Tuberonum nomen veteri quoque reip. inviſum 16, 22, 8.
Tudri nobile genus G. 42, 3.
Tuiſto Germanorum deus G, 2, 3.
Tullius Flavianus 3 H. 79, 6.
Tullius Senecio. v. Senecio.
Tullius Valentinus 4 H. 69, 8. *concionibus potens* ib. 9. *a Ceriale invaditur* 4 H. 71, 6. *ab eodem capitur* ib. 10. *damnatur* 4 H. 85, 2.
Tullius Rex 3, 26, 5. 6, 11, 2. *ejus leges* 12, 8, 2.
Tumultus alio tumultu ſedatur 2 H. 68, 4.
Tungri Germaniæ populus 2 H. 14, 2. 15, 2.

2. 15,2. 4 H.79,6. G.2,6. *ſigna ad Civilem transferunt* 4 H. 16, 4. *omnes ſe illi dedunt* 4 H.66,5. *in Britannia pro Romanis militant.* A.36,2.

Tureſis Thracum dux 4,50,3.

Turonii Galliæ pop. 3,41,1.

C. *Turranius annonæ præfectus* 1,7,2. 11,31,1.

Turpilianus. v. Petronius Turpilianus.

Turullius Cerialis primipilaris 2 H.22,6.

Tuſci 11,24,8.

Tuſculanus ager 14,3,1.

Tuſcus vicus 4,65,3.

Tuta militibus minime grata 3 H.26,4.

Tutor. v. Julius Tutor.

Tyrannorum mentes male affectæ 6,6,2.

Tyrrhenus 4,55,6.

Tyrus 16,1,4.

V.

Vacationes militares 1, 17, 4. *ex fiſco ſolutæ* 1 H. 46, 6. 58,2. *earum pretia* 1,35,2.

Vada 5 H.20,1. 21,1.

Vahalis fluvius 2,6,6.

Valens. v. Fabius Valens.

Valentinus. v. Tullius Valentinus.

Valerius Aſiaticus bis Conſul 11,1,1. *Viennæ genitus* 11,1,4. *a Meſſallina pervertitur* 11,2,1 & *ſeqq. Suilio accuſante* 11,2,1. 13,43,3.

Valerius Aſiaticus Belgicæ Legatus 1 H. 59,4. *Vitellii gener* ib. *Conſul deſignatus* 4 H. 4,4.

Valerius Capito ab exſilio reſtituitur 14,12,5.

Valerius Corvinus 1,9,2.

Valerius Fabianus 14,40,2.

Valerius Feſtus Legatus 2 H.98,1. *affinis Vitellii* 4 H. 49,1. *equites in cædem Piſonis mittit* 4 H.50.1.

Valerius Marinus 2 H.71,3.

Valerius Meſſalla. v. Meſſalla Valerius.

Valerius Meſſallinus 3, 18,3. *oratio ejus in Senatu* 3,34,1.

Valerius Naſo 4,56,4.

Valerius Paullinus 3 H.42,6.

Valerius Ponticus 14,41,2.

Valerius Potitus 11,22,5.

M. *Valerius Conſul* 3,2,5.

Vandalii Germaniæ pop. G 2,5.

Vangio Suevorum rex 11, 29,1. 12,30,4.

Vangiones Germaniæ pop. 12,27,3. 4 H.70,5. G.28,7.

Vannius Suevorum rex 2, 63,7. *regno pellitur* 12,29,1.

Vardanes Vologeſis filius 13,7,3.

Variana clades 1, 10, 6. 57,1. 61,3. 12,27,5.

Varianus exercitus 12,15,1.

Varii Thyeſtes O.12,7.

Varini Germaniæ pop. G.40,2.

Varius Criſpinus tribunus 1 H. 80, 2.

Varius Ligur Aquiliæ adulter 4, 42, 4. *accuſatores pecunia corrumpit* 6,30,1.

Varro O.23,2.

Varro Cingonius. v. Cingonius Varro.

Varus Alphenus. v. Alphenus Varus.

Varus Arrius. v. Arrius Varus.

Varus Quinctilius. v. Quinctilius.

Vaſ

Vaſaces præfectus equitum Parthorum. 15,14,2.
Vaſcones pop. 4 H. 33,5.
Vaticana vallis 14, 14, 3.
Vaticani infamia loca 2 H. 93, 2.
Vatinius ſcurra 15, 34, 2. *gladiatores edit* ib. *rapinæ ejus* 1 H. 37,6.
P. Vatinius O. 2, 5. 34, 8. 39, 7.
Ubii 1,31,3. 36,1. 37,3. 71,1. 12, 27, 1. 4 H. 18, 3. 55, 5. 63, 4. 77, 1. *prædas e Germania petunt* 4 H. 28,3.
Ubiorum ara 1,39,1.
Vectigalia 13,50,3.
Vectigal venalium mancipiorum 13,31,3.
Vectigales pecuniæ 4,6,5.
Vectius Valens Meſſallinæ adulter 11,30,2. 31,6. *necatur* 11, 35, 5.
Vedii Pollionis luxus 1,10, 8.
Vedius Aquila legionis legatus 2 H.44,2. *Patavium venit* 3 H. 7,1.
Vejanus Niger 15,67,4.
Velabrum 1 H. 27, 3. 3 H. 74, 1.
Velinus lacus 1,79,4.
Veleda virgo fatidica 4 H. 61,4. *eam alloqui negatur* 4 H. 65, 8. *dona ei a Germanis mittuntur* 5 H. 22, 8. *eam Romani hortantur ad pacem* 5 H. 24, 2. *numinis loco habetur* G. 8, 3.
P. Vellejus 3,39,1.
Vellocatus Carthiſmanduæ adulter 3 H. 45,3.
Velocitas formidinem indicat G. 30,5.
Vena argenti, auri 11, 20, 3. G. 5,4.
Venedi Sarmatiæ pop. G. 46, 1.
Venefica mulier in aula habita 12, 66, 3.
Venenum quo Athenienſes damnatos perimunt 15, 64, 4.
Veneratio minuitur aſpectu 4 H. 65,8.
Veneris genitricis templum 16, 27,1.
Veneris Paphiæ templum 2 H. 2, 4.
Veneti pop. 11,23,3.
Venetus Paullus 15,50,3.
Veniæ ſpes hoſtibus non auferenda 4 H. 56,2.
Ventidius Cumanus 12, 54, 3.
P. Ventidius Pacorum interficit 5 H. 9,2. G. 37,6.
Venus concepta mari 2 H. 3, 2. *Amathuſia* 3,62,4. *Erycina* 4, 43,4.
Venus Stratonicis 3,62,3.
Venuſius Britannorum dux 12, 40, 4. *ferox, Romaniſque infenſus* 3 H. 45,1. *regno potitur* ib. 5.
Verania Piſonis Liciniani uxor 1 H. 47, 3.
Q. Veranius Cappadociæ Legatus 2, 56, 4. *accuſationem contra Piſonem parat* 2, 74, 2. *Trioni non concedit* 3, 10,1. *ſacerdotio honoratur* 3, 19, 1. *Conſul* 12, 5, 1. *Britanniæ Legatus* 14,29, 1. *intra annum extinguitur* A. 14,4.
Verax Civilis Nepos 5 H. 20, 2.

Ver-

Vercellæ oppidum 1 H. 70, 3.
Verginius ad imperium ſolicitatur 1 H. 8, 4. 9, 4. *ejus cunctatio* 1 H. 52, 4. *Conſul ab Othone deſtinatur* 1 H. 77, 2. *domi a militibus obſidetur* 2 H. 49, 2. *per averſam portam fugit* 2 H. 51, 2. *ejus mors a militibus expoſcitur* 2 H. 68, 5. *Rufus Conſul* 15, 23, 1.
Verginius Capito 3 H. 77, 1. 4 H. 3, 4.
Verginius ob nominis claritudinem expellitur 15, 71, 6.
Veritas viſu & mora valeſcit 2, 39, 5. *obſcuris tegitur* 4, 58, 3. *quot modis infringatur* 1 H. 1, 3.
Vernacula multitudo 1, 31, 4.
Verona civitas 3 H. 8, 3. 10, 1. 50, 2. 52, 1.
Verres O. 20, 1. 37, 6.
Verrinum jus O. 23, 1.
Verritus Friſiorum dux 13, 54, 1.
Verſura vetita 6, 16, 3.
Verulamium Britanniæ municipium 14, 33, 4.
Verulana Gracilia 3 H. 69, 5.
Verulanus Severus Legatus 14, 26, 1. *in ſubſidium Tigrani mittitur* 15, 3, 1.
Veſcularius Flaccus 2, 28, 1. idem, *Veſcularius Atticus* vocatur. 6, 10, 2.
Veſpaſianus adſtricti moris auctor 3, 55, 4. *periculum ſub Nerone adit* 16, 5, 5. *ad Judaicum bellum mittitur* 1 H. 10, 5. *fatis ei deſtinatum Imperium* 1 H. 10, 6. 2 H. 1, 4. 78, 2. *ſolus Principum in melius mutatus* 1 H. 50, 5. *Othoni cum exercitu Judaico accedit.* 1 H. 76, 5. *bellum Judaicum profligat* 3 H. 4, 5. *cum Muciano conſilia miſcet* 2 H. 7, 3. *cuncta præter Hieroſolyma capit.* 5 H. 10, 2. *ejus virtutes* 2 H. 5, 1. *liberalitas* O. 9, 8. *vigilantia, parſimonia, ſapientia* 2 H. 77, 5. *bellum adverſus Vitellium meditatur.* 2 H. 74, 1. *Imperator ſalutatur* 2 H. 80, 1. *Alexandriam pergit* 3 H. 48, 5. *in privata fortuna fratre minor* 3, 65, 2. *honores ei a Senatu Rom. decreti* 4 H. 3, 5. *Conſulatum abſens init* 4 H. 38, 1. *cæcum & manu ægrum ſanat* 4 H. 81, 7. *Sarapidis templum adit* 4 H. 82, 1. *Iudaico bello Titum filium præponit.* 2 H. 82, 5. 5 H. 11, 1. *Britanniam reciperat* A. 17, 1.
Veſtæ virgines 1, 8, 1. *teſtimonium in foro dicunt* 2, 34, 6. *ſedes earum in theatro* 4, 16, 7. *obviæ ducibus ad pacem conciliandam.* 3 H. 81, 3. *locum reſtituendo delubro perluunt* 4 H. 53, 3.
Veſtalium vetuſtiſſima 11, 32, 4.
Veſtalia ſacra 2, 86, 1.
Veſtæ templum 15, 36, 3. 41, 1. 1 H. 43, 3.
Sex. Veſtilius prætorius 6, 9, 2.
Veſtinus Atticus Conſul 15, 48, 1. *acre ejus ingenium* 15, 52, 4. *occiditur* 15, 69, 3.
L. Veſtinus eques Rom. 4 H. 53, 1.
Veſtricius Spurinna 2 H. 11, 5. *Placentiam obtinet* 2 H. 18, 1. 36, 3.

Veſp-

Veſuvius mons 4, 67, 3.
Vetera, caſtrorum nomen 1, 45, 1. 4, H. 18, 7. 57, 1. à Civile obſidentur 4 H. 53, 5. capiuntur ac diripiuntur 4 H 60, 7. 62, 2. Civilis ibi conſedit 5 H. 14, 1.
Vetera conſultu novis rectiora 14, 43, 1.
Vetera laudi, præſentia faſtidio ſunt. O. 18, 4.
Veterani 1, 10, 1. 39, 1. 44, 6. 78, 3. 4, 4, 3. 14, 27, 3.
Veteranorum vexillum 3, 21, 2.
Vettius Bolanus legionis legatus 15, 3, 1. Britanniæ præponitur 2 H. 65, 5. inter Vitellium ac Veſpaſianum ambiguus 2 H. 97, 2. feroci provinciæ nimis placidus A. 8, 1. amorem loco auctoritatis acquirit A. 16, 6.
L. Vetus exercitui in Germania præeſt. 13, 53, 2. occiditur 16, 10, 1.
Vexilla equitum 2 H. 11, 4 nomen Vitellii præferentia 2 H. 85, 2.
Vexillarii 1, 38, 1. 2 H. 66, 1. 83, 2. 100, 2. 3 H. 6, 1. 48, 1.
Vexillarius cohortis 1 H. 41, 1. 3 H. 17, 2.
Viatores tribunitii 16, 12, 1.
Vibidia virgo Veſtalis 11, 32, 4. Claudium pro Meſſallina orat 11, 34, 4.
Vibidius Varro Senatu movetur. 2, 48, 3.
Vibilius Hermundurorum dux 2, 63, 6.
Vibius Criſpus 14, 28, 3. dives & potens 2 H. 10, 2. inter delatores nominatur 4 H. 41, 6. Marcellum curia excedentem ſequitur 4 H. 43, 4.
Vibius Fronto equitum præfectus 2, 68, 3.
Vibius Marſus 2, 74, 1. 79, 2. 4, 56, 4. vetuſtis honoribus vir 6, 47, 4. Syriæ Legatus 11, 10, 1.
Vib. Secundus eques Rom. 14, 28, 3. repetundarum damnatur ib.
Vibius Serenus 4, 13, 3. in inſulam deportatur ib. pater & filius eodem nomine 4, 28, 1. filius patrem accuſat ib. diſtrictus accuſator 4, 36, 4.
Vibulenus miles gregarius 1, 22, 1. 28, 8. occiditur 1, 29, 6.
Vibulenus Agrippa 6, 40, 1. venenum hauſit ib.
Vibullius Prætor 13, 28, 1.
Vicetia 3 H. 8, 2.
Victis minuitur animus 3 H. 1, 3.
Victoria conſiliis & ratione perficitur 3 H. 60, 4.
Victoria ſatis cito incipitur ab eo, qui ne vincatur providet 2 H. 25, 4.
Victoriæ ratio non redditur 4 H. 14, 8. ſimulacrum 14, 32, 1. 1, H 86, 1.
Vienna 11, 1, 4. 2 H. 66, 4. colonia 1 H. 66, 2. Viennenſes 1, 65, 2. 2, 66, 4.
Viennenſium cum Lugdunenſibus diſcordia 1 H. 65, 1.
Vigiliarum initia per centuriones nunciata 15, 30, 1.
Vigilum cohortes 3 H. 64, 2. 69, 1.
Vigintiviratus 3, 29, 1.
Vincius Rufinus 14, 40, 2.
Vindelici pop. 2, 17, 4.
Vindex. vide Julius Vindex.
Vindicta liberatus 13, 27, 4.
Vindoniſſa Germaniæ oppidum 4 H. 61, 7. 70, 3.
Vinicianus 6, 9, 4.
M. Vinicius Tiberii progener 6, 15, 3.

15, 1. 45, 4.

T. Vinius Conſul 1 H. 1, 1. 11, 5. *deterrimus mortalium* 1 H. 6, 1. *ejus de Galba ſententia* 1 H. 32, 3. *occiditur* 1 H. 42, 1. *ejus vita & mores* 1 H. 48, 3. *teſtamentum irritum* 1 H. 48, 8.

Vipſania Tiberii uxor 1, 12, 6. *moritur* 3, 19, 4.

Vipſanii porticus 1 H. 31, 4.

Vipſanius Gallus Prætor moritur 2, 51, 1.

Vipſanius Lenas 13, 30, 1.

L. Vipſanius Conſul. 1, 23, 1.

Vipſtanus Apronianus 1 H. 76, 6.

Vipſtanus Meſſalla tribunus 3 H. 9, 5. 18, 4. O. 14, 1. 15, 1. 23, 6. *Saturninum militibus eripit* 3 H. 11, 4. *hiſtoriæ ſcriptor* 3 H. 25, 3. 28, 2. *pius & eloquens* 3 H. 42, 1.

C. Vipſtanus Conſul 14, 1, 1.

Virdius Geminus 4 H. 48, 1.

Vires abſentium fama augentur 2 H. 85, 1.

Virgilius O. 12, 7. 20, 6. 23, 2.

Virgo triumvirali ſupplicio non afficitur 5, 9, 3.

Viri magni ſub malis principibus A. 42, 7.

Viri inſignes paci formidoloſi 11, 19, 3.

Virtus etiam ab inimicis laudatur 1 H. 71, 4.

Virtus proprium hominis bonum 4 H. 17, 9.

Virtus ſubjectorum ingrata imperantibus. A. 31, 6.

Virtute quam pecunia res Romana melius ſtetit 2 H. 69, 6.

Virtutes aliquando odio ſunt 15, 21, 2. *quando æſtimatæ* A. 1, 4. *eas neque lugere neque plangi fas eſt* A. 46, 2.

Viſellius Varro Legatus 3, 41, 3. *Conſul* 4, 17, 1. *Silium accuſat* 4, 19, 1.

Viſtilia ſtupri licentiam vulgat 2, 85, 2.

Viſurgis fluvius 1, 70, 6. 2, 9, 1.

Vita miſeris pro ſupplicio habetur 12, 20, 3.

Vitæ nimia cupiditas 2, 63, 5. *ſpes magnos animos infringit* 5 H. 26, 1.

Vitam ſuam aliqui ſcripſerunt 4, 53, 4. A. 1, 3.

Vitellia Petronii ſocrus 3, 49, 2.

Vitelliani vincuntur 2 H. 14, 6. *& ſeqq. in partes tranſeunt* 4 H. 63, 1. *eorum virtus & conſtantia* 4 H. 2, 5.

Vitellius Saturninus 1 H. 82, 1.

A. Vitellius Conſul 11, 23, 1. *pavidum ejus ingenium* 14, 49, 2. *Legatus in Germaniam mittitur.* 1 H 9, 2. *ejus defectio ac motus* 1 H. 51, 1, & *ſeqq. apud ſeveros humilis* 1 H. 52, 3. *Imperator conſalutatur* 1 H. 57, 1. *ejus torpor ac luxus* 1 H. 62, 3. 2 H. 31, 2. 3 H. 36, 1. *ingenii mobilitas* 2 H. 57, 4. *cum Othone comparatio* 2 H. 31, 1. *ad bellum proficiſcitur* 2 H. 57, 1. *curis gravibus impar* 2 H. 59, 3. *Lugdunum venit* ib. 5. *filium Germanici nomine appellat* ib. 6. *cæſos cives lætus vidit* 2 H. 70, 6. *quæ multitudo eum ſequebatur* 2 H. 87, 2. *Romam ingreditur* 2 H. 88, 4. *Auguſti nomen adſumit* 2 H. 90, 2. *inexplebiles ejus libidines* 2 H. 95, 3. *Cæſarem ſe dici vult* 3 H. 58, 6. *conditiones ipſi oblatæ* 3 H. 63, 4. *cum Sabino paciſci-*

tur

tur 3 H. 65, 4. *ſurdæ ipſius aures ad fortia conſilia* 3 H. 67, 1. *palatio exit, dein regreditur* 3 H. 68, 5. *culpam in milites confert* 3 H. 70, 7. *occiditur* 3 H. 85, 7. *tempus imperii ipſius* O. 17, 3. *imagines ejus dejiciuntur* 3 H. 12, 4. *ejus filius* 2 H. 59, 6. 3 H. 66, 4. *occiditur* 4 H. 80, 1.

L. Vitellius Imperatoris pater 3 H. 86, 1. *Conſul* 6, 28, 1. *ter Conſul* 14, 56, 1. 1 H. 9, 2. 52, 6. *Meſſallinæ obſecundat* 11, 3, 1. 33, 3. *Cenſor* 12, 4, 1. 1 H. 9, 2. *matrimonium Claudii & Agrippinæ perpetrat* 12, 5, 2. & *ſeqq. accuſatur* 12, 42, 4. *ſiniſtra de eo in Urbe fama* 6, 32, 6.

L. Vitellius Imperatoris frater 1 H. 88, 2. *adulantibus ſe offert* 2 H. 54, 1. *atrox ſententia ejus in Cacinam* 3 H. 37, 2. *Blæſum accuſat* 3 H. 38, 5. *tuendæ Urbi relinquitur* 3 H. 55, 2. *ad bellum in Campaniam mittitur* 3 H. 58, 1. *Tarracinam obſidet* 3 H. 76, 1. *quam capit* 3 H. 77, 1. *infamis, ſed induſtrius* 3 H. 77, 8. *interficitur* 4 H. 2, 7.

P. Vitellius 1 70, 1. *ad cenſus Galliarum mittitur* 2 6, 1. *accuſationem in Piſonem inſtruit* 2, 74, 2. *Trioni non concedit* 3 10, 1. *accuſatur* 5, 8, 1. *ſeipſum occidit* ib. 3.

Q. Vitell. Senatu movetur 2, 48, 3

Vitia Fuſii Gemini mater 6, 10, 1.

Vitia communia civitatum, quæ A. 1, 1.

Vitia erunt donec homines 4 H. 74, 4.

Vitia prævalida an omittenda 3, 53, 2. *principum amantur* 1 H. 5, 4.

Vitis aurea 5 H. 5, 10.

Vitrum quomodo fiat in Judæa 5 H. 7, 4.

Vittis coroniſque evinctum ſpatium templi exſtruendi 4 H. 53, 3.

Vitulus cui caput in crure 15, 47, 4.

Vivianus Annius 15, 28, 4.

Ulixis in Germania monimenta G. 3, 3.

Ultio in quæſtu, gratia oneri habetur 4 H. 3, 3.

Ultionis ara 3, 18, 3.

Umbria 4, 5, 3. 3 H. 41, 5. 52, 1.

Umbricius haruſpex 1 H. 27, 1.

Unciarium fœnus 6, 16, 3.

Univerſi facilius impelluntur quam ſinguli vitantur. 2 H. 75, 2.

Voadica femina regia in Britannia A. 16, 1.

Vocetius Helvetiæ mons 1 H. 68, 3.

Vocontii pop. 1 H. 66, 4.

Vocula. vide Dillius Vocula.

Volaginius 2 H 75, 2.

Volandum Armeniæ caſtellum 13, 39, 3.

Voleſus Meſſalla 3, 68, 1.

Vologeſes Parthorum rex 12, 14, 7. *ex pellice Græca ortus* 12, 44, 2. *Armeniam invadit* 12, 50, 1. *inde abſcedit* 13, 7, 3. *obſides Romanis tradit* 13, 9, 1. *iterum bellum movet* 13, 34, 4. *defectione Hyrcanorum attinetur* 13, 37, 1. 14, 25, 2. *concilium vocat* 15, 2, 1. *arma Romana vitat* 15, 5, 3. *adverſus Pætum proficiſcitur* 15, 10, 3. *illum ad deditionem compellit* 15, 14, 1. *legatos ad Neronem mittit* 15, 24, 3. *Veſpaſiano* duxi-

auxilia offert 4 H. 51, 2.
Volſci 11, 24, 8.
Voluptatibus plus adverſus ſubjectos Romani quam armis valent 4 H. 67, 7.
Voluſius Proculus 15, 51, 1, 57, 1.
C. Voluſius 3 H. 29, 4.
L. Voluſius moritur 3, 30, 1.
L. Voluſius decrepitæ ætatis moritur 13, 30, 4. ejus divitiæ 13, 30, 4. 14, 56, 1.
Q. Voluſius Conſul 13, 25, 1. cenſus per Gallias agit 14, 46, 2.
Vonones Medis præſidens 12, 14, 7. ad regnum Parthorum accitur ib. moritur ib.
Vonones Parthorum rex 2, 1, 1. 2, 1. pellitur regno 2, 3, 1. ab Armeniis rex creatur 2, 4, 2. inde amovetur 2, 56, 2. in Ciliciam amovetur 2, 58, 3. 68, 1. occiditur 2, 68, 3
Votienus Montanus 4, 42, 1.
Vox prima in ſeditionibus difficillima 2 H. 80, 1.
Urbanus miles 1 H. 4, 2. 89, 3.
Urbinum 3 H. 62, 1.
Urgulania Auguſtæ percara 2, 34, 3. in jus a Piſone trahitur 4, 21, 1. pugionem nepoti mittit 4, 22, 3. nimia ejus potentia 2, 34, 6.
Uſipetes 1, 51, 3.
Uſipii iidem 13, 55, 4. 56, 4. 4 H. 37, 4. G. 32, 1. A. 32, 7. eorum memorabile facinus A. 28, 1
Uſpe urbs 12, 16, 2.
Uſpenſes 12, 17, 3.
Vulcanus deus 15, 44, 1.
Vulcatius Araricus 15, 50, 1.
Vulcatius Moſchus 4, 43, 5.
Vulcatius Tertullinus 4 H. 9, 3.
Vulcatius Tullinus 16, 8, 8.
Vulgus adulationes edoctum 2 H. 90, 2. ad deteriora promptum 15, 64, 2. adſtrepens quæ pauci incipiunt 2, 12, 4. credulum 2 H. 72, 2. 4 H. 49, 6. curis vacuum 2 H. 90, 2. fingendi avidum 2 H. 1, 3. flagitia ſua aliis objectat 2 H. 44, 3. fortuita ad culpam trahens 4, 64, 2. ignavum 3 H. 58, 2. immodicum 13, 29, 5. 1 H. 69, 3. 2 H. 29, 5. improvidum 3 H. 20, 6. mutabile ſubitis 1 H. 69, 3. nihil ultra verba audens 3 H. 58, 2. novarum rerum cupiens 15, 46, 2. 1 H. 80, 5. pavidum 15, 46, 1. 4 H. 37, 1. periculis minus obnoxium 14, 60, 5. principem forma corporis comparat 1 H. 7, 5. principem quemcunque adulatur 1 H. 32, 2. præceps ſine rectore 4 H. 37, 1. reum quamvis falſis ſubdit 1, 39, 2. ſocors 4 H. 37, 1. ſecreti magni impatiens 1 H. 17, 3. ſtolidum 2 H. 61, 3. voluptatum cupiens 14, 14, 4.
Vulgus militum 3, 13, 3. 2 H. 70, 5
Vulſinienſis Sejanus 6, 8. 4.
Vulſinii 4, 1, 3.
Uxores virorum comites in provinciis 3, 33, 1.

X.

Xenophon O 31, 8.
Xenophon Claudii medicus 12, 61, 2.

Z.

Zeno Armeniæ rex creatur 2, 26, 2.
Zenobia Rhadamiſti uxor 12, 51, 4.
Zeugma oppidum 12, 12, 3.
Zorſines Siracorum rex 12, 15, 2. 17, 4.

FINIS.

[library stamp]

2 – 100

Digitized by Google